

4	ברכת השחר
14	קרבנות
20	פסוקי דזמרא
26	ברכת ק"ש
32	שמנה עשרה
43	תחנון
48	הוצאת ספר תורה
51	אשרי ובא לציון
54	שיר של יום
60	י"ג עיקרים
63	ברית מילה פדיון הבן, ושאר ברכות
66	ברכת המזון
74	מנחה
90	ערבית
101	ספירת העומר
105	קידוש לבנה
107	ק"ש על המטה
110	סדר עירוב תחומין
111	הדלקת נרות
112	שיה"ש
116	קבלת שבת
120	מערב של שבת
125	סדר שלחן שבת
130	קידוש ליל שבת
131	זמירת ליל שבת
136	פסוקי דזמרא
145	נשמת
152	שמנה עשרה של שבת
157	קריאת התורה
161	מברכים החדש
163	מוסף
172	קידוש של יום של שבת
173	זמירות של יום
176	מנחה של שבת
185	פרקי אבות
195	זמירות לסעודה שלישית
199	סדר מוצאי שבת
204	הלל
207	מוסף לראש חדש
210	תפילת יו"ט
213	קידוש ליל יו"ט
216	תפילת טל
217	מוסף לשלשה רגלים
224	הושענות
233	סדר קריאת מגילה
237	סליחות
237	קריאת התורה

הקדמה

יש ליזהר באמירת שם "י"י שלא לבלוע את החולם של ה'ד' וגם לא להביע פתח מתחת לנ' (אם לא שהוא מבני הספרד).

סדור תפלה נוסח אשכנז

הקדמה

עי' שר"ע אורח חיים סי' ה': יכוין בברכות פירוש המלות. כשיזכיר השם, יכוין פירוש קריאתו באדנות שהוא אדון הכל, ויכוין בכתיבתו ביו"ד ה"א שהיה והוה ויהיה, ובהזכירו אלהים, יכוין: שהוא תקיף בעל היכולת ובעל הכחות כלם.

ועיי"ש במ"ב סק"א: פי' המלות - כמו שאחז"ל [ברכות מ"ז] שלא יזרוק הברכה מפיו אלא יכוין בעת האמירה ויברך בנחת, וז"ל ס"ח סי' מ"ו כשהוא נוטל ידיו או שמברך על הפירות או על המצות השגורות בפי כל אדם יכוין לבו לשם בוראו אשר הפליא חסדו עמו ונתן לו הפירות או הלחם להנות מהם וציוהו על המצות ולא יעשה כאדם העושה דבר במנהג ומוציא דברים מפיו בלא הגיון הלב ועל דבר זה חרה אף י"י בעמו ושלח לנו ביד ישעיה ואמר יען כי ניגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני ועיי"ש עוד מה שהאריך בגודל העונש עבור זה.

ועיי"ש סק"ג: ובביאור הגר"א כתב דלפי עומק הדין א"צ לכוין אלא פי' קריאתו דבכל מקום הולכין אחר הקריאה אף שיש בהכתיבה סודות גדולות לבד בקריאת שמע שם צריך לכוין ג"כ שהיה וכו' עיי"ש. ובמקום שנכתב בא"ד לכו"ע אין צריך לכוין אלא שהוא אדון הכל.

מנהג בית הכנסת

לענין מנהג עי' ריש פע"ח: בשרשי המנהגים שיש חלוקים בין אשכנזים ובין ספרדיים קטאלוניים ואיטליים וכיוצא בהם, שיש בהם מנהגים קדמונים שלהם בסידורי התפלה וכו' והיה אומר מורי זלה"ה שיש י"ב שערים ברקיע נגד י"ב שבטים, וכל אחד עולה תפלתו דרך שער אחד, והם השערים הנזכרים בשלהי ספר יחזקאל. ואמר שודאי לא היו השערים ודרכי השערים שוין, וכל אחד משונה מחבירו, לכן גם התפלות משונות, לכן כל אחד ואחד ראוי להחזיק כמנהג תפלתו, כי מי יודע אם הוא משבט ההוא, ואין תפילתו עולה אלא ע"י שער ההוא. אך מה שהוא דינין מפורשין בתלמוד זה שוה לכל השבטים.

חוץ מזה שאסור לשנות את המנהג שזה בכלל אל תטוש תורה אמך (עי' טור או"ח תנה, וכן תקנא, וכן שם בב"י תקנב), ועיי' משנה ברורה (תסח סק"א) אפילו בניהם אחריהם עד סוף כל הדורות אין רשאים לעשות משום אל תטוש תורת אמך.

אבל יש עוד ענין של לא תתגודדו (יבמות יג ע"ב), שאסור לעשות במקום א' כשני הלכות שונות, ועיי' מ"ב קלא סק"ו: מתפלל בבית הכנסת והעולם נוהגין כרמ"א (להטות בצד שמאל) אסור לשנות משום לא תתגודדו, וכן הובא במ"ב סי' לא סק"ח.

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ מֶלֶךְ חַי וְקַיִם, שֶׁהַחֲזֵרְתָּ בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה, רַבָּה אֲמוּנָתְךָ¹:

רֵאשִׁית חֲכָמָה יִרְאֵת י"י שֶׁכָּל טוֹב לְכָל עוֹשֵׂיהֶם הִנְחֵלְתָּנוּ עוֹמְדֵת לְעֵד²: בְּרוּךְ שֵׁם
 כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד³: תּוֹרָה צִוָּה לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרְשָׁה קְהֵלֶת יַעֲקֹב⁴. שָׁמַע בְּנֵי מוֹסֵר אֲבִיךָ
 וְאֵל תִּטּוֹשׁ תּוֹרַת אִמְךָ⁵. תּוֹרָה תִּהְיֶה אֲמוּנָתִי⁶, וְאֵל שְׂדֵי בְּעֹזְרָתִי. וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בִּי י"י אֱלֹהֵיכֶם
 חַיִּים בְּלָכֶם הַיּוֹם⁷. לִישׁוּעָתְךָ קוֹיָתִי י"י⁸:

בְּרוּךְ אַתָּה י"י אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם⁹ אֲשֶׁר קָדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת יָדַיִם¹⁰:

- מאיר הסידור -

¹ טוב לומר תיכף בקומו מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרת בי נשמתתי בחמלה רבה אמונתך [מקורו בסדר היום – בן דורו של האריז"ל, ולא מופיע בסידורים קדומים]. ותיבת בחמלה יהיה באתנחתא ורבה אמונתך בלי הפסק והוא מן הכתוב (איכה ג כג) חֲדָשִׁים לְבָקָרִים [רַבָּה אֲמוּנָתְךָ] שהקב"ה מקיים אמונתו להחזיר נשמות המופקדים בבוקר. וא"צ לזה נט"י ואף אם ידיו מטונפות כי אין מזכיר בזה הנוסח לא שם ולא כינוי (מ"ב סי' א סק"ח).

² תהלים קיא י. ולא מצאתי שום מקור לומר את זה בבקר, ולא מופיע בסידורים הקודמים. פסחים נו ע"א, יומא לה ע"ב.

⁴ דברים לג ד. ועי' סוכה (מב ע"א): [קטן] יודע לדבר אביו לומדו תורה, וקריאת שמע. תורה מאי היא, אמר רב המנונא תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב. והוא מובא ביר"ד סי' רמ"ה סעיף ה. ⁵ משלי א ח. ועי' מרדכי (סוכה תשסג): לדבר בם מכאן אמרו כשהתינוק מתחיל לדבר אביו מדבר עמו בלשון הקדש ובירושלמי מסיים דמלמדו פסוק שמע בני מוסר אביך.

⁶ עי' רוקח (שבועות רצו): כאשר מביאים את הילד לבית הספר לפעם הראשונה קרואים א"ב ותשר"ק ותורה תהא אומנותי. @ונראה, שמנהג לבטא אמונתתי היא טעות המדפיסים. ⁷ דברים ד ד.

⁸ בראשית מט יח.

⁹ כל ברכה שאין בה הזכרת שם ומלכות אינה ברכה ואם דילג שם או מלכות יחזור ויברך ואפילו לא דילג אלא תיבת העולם לבד צריך לחזור ולברך דמלך לבד אינה מלכות (שו"ע ריד). ועיי"ש בביה"ל שאם אמר "המלך" בה' הידיעה, לא לחזור.

¹⁰ [כשקם ממטתו] ירחץ ידיו ויברך על נטילת ידים: הגה וי"א גם אשר יצר ואפי' לא עשה צרכיו וכן נהגו (שו"ע סי' ד ס"א). ירחץ ידיו וכו' - יש על זה שני טעמים: הרא"ש כתב לפי שידיים של אדם עסקניות הן, ואי אפשר שלא יגע בבשר המטונף בלילה, לזה תקנו חז"ל ברכה על הנטילה לק"ש ולתפלה. והרשב"א כתב, לפי שבשחר אחר השינה אנו נעשים כבריה חדשה, דכתיב חדשים לבקרים רבה אמונתך, צריכין אנו להודות לו יתברך שבראנו לכבודו לשרתו ולברך שמו, ועל דבר זה תקנו בשחר כל אותן הברכות שאנו מברכין בכל בוקר, לכן גם דבר זה תקנו בשחר להתקדש בקדושתו וליטול ידיו מן הכלי, ככהן שמקדש ידיו מן הכיור קודם עבודתו. ולהלכה אנו תופסים כשני הטעמים לחומרא לענין נטילה. ואם לא בירך ענט"י קודם התפלה שוב לא יברך אחר התפלה לכו"ע (מ"ב סק"א).

יוצא לפי הרא"ש יש ליטול סמוך לתפילה, שאם יגע בבשרו או בנעליו וכו' חייב ליטול עוד פעם לתפילה, אבל אסור לברך עוד פעם, ולפי הרשב"א יש ליטול מיד כאשר הוא מתעורר בבקר ונוטל ידיו, ולכן תמצא סידורים שמדפיסים הברכה סמוכה לברכת השחר, ויש סמוכה לקימת הבקר (עי' שו"ע או"ח סי' ו סעיף ב), ועי' מ"ב ו סק"ח: לכתחלה יותר טוב להמתין מלברך ענט"י עד לאחר שמנקה עצמו ורוצה להתפלל דאז יוצא לכו"ע. לגבי עניית אמן עי' הערה 188.

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר יצר את האדם בחכמה¹¹ וברא בו נקבים נקבים חלולים חלולים¹². גלוי וידוע לפני כסא כבודך שאם יפתח אחד מהם או יסתם אחד מהם אי¹³ אפשר להתקיים¹⁴ ולעמוד לפניך¹⁵. ברוך אתה יי רופא כל בשר ומפליא לעשות¹⁶:
¹⁷אלהי¹⁸. נשמה שנתת בי טהורה היא. אתה בראתה, אתה יצרתה, אתה נפתחתה בי, ואתה משמרה בקרבך. ואתה עתיד לטלה ממני, ולהחזירה בי לעתיד לבוא. כל זמן שהנשמה בקרבך מודה אני לפניך יי אלהי ואלהי אבותי, רבון כל המעשים אדון כל הנשמות. ברוך אתה יי המחזיר נשמות לפגרים מתים¹⁹:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לעסוק בדברי תורה²⁰:
 והערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפנינו ובפיות עמך בית ישראל. ונהיה אנחנו וצאצאינו²¹ וצאצאי עמך בית ישראל, בלגנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה. ברוך אתה יי המלמד תורה לעמו ישראל:

- מאיר הסידור -

¹¹ אשר יצר את האדם בחכמה, שבריאת האדם היא בחכמה נפלאה, ו"מ על שם שהגוף דומה לנוד מלא רוח, והוא מלא נקבים, ו"מ בחכמה שהתקין מזונותיו של אדם הראשון ואח"כ בראו (שו"ע סי' ו).

¹² וברא בו נקבים נקבים חלולים חלולים, פירוש נקבים רבים כגון פה וחוטם ופי טבעת, וגם ברא בו אברים רבים חלולים, כמו לב וכרס ומעיים, שאם יסתם אחד מהם, כלומר שבנקבים יש נקב אחד שהוא הפה, שכשהוא במעי אמו הוא סתום וכשיוצא לאויר העולם הוא נפתח, ואם כשיוצא לאויר העולם היה נשאר סתום, לא היה אפשר להתקיים אפילו שעה אחת. והאברים החלולים אם היה נפתח אחד מהם לא היה אפשר להתקיים אפילו שעה אחת. ועוד יש לפרש שגבול יש לאדם שיכולין נקביו ליסתם ולא ימות וכיון שעבר אותו הגבול אי אפשר להתקיים אפילו שעה אחת [לפי גרסתו]. וכיון שבכלל הנקבים הם פי הטבעת ופי האמה ובכלל האברים החלולים שאם יפתח אחד מהם אי אפשר להתקיים הם כרס ומעיים, שפיר הוי שבח זה מענין עשיית צרכיו. ואפשר עוד שמאחר שאם יוצא לנקביו ביותר עד שאם עבר הגבול ימות בכלל שאם יפתח אחד מהם הוא והוי שאם יפתח אחד מהם נמי מענין עשיית צרכיו ממש (שו"ע סי' ו).

¹³ עי' מ"ב ו סק"ד שעיקר הגרסא בצירי.

¹⁴ יש גורסים בפתח מתחת לי' וצ"ע.@ לא מצא

¹⁵ גרסת השו"ע "אפילו שעה אחת".@

¹⁶ רופא כל בשר על שם שהנקבים שברא בו להוציא פסולת מאכלו, כי אם יתעפש בבטן ימות והוצאתו היא רפואה. ומפליא לעשות מפני שאדם דומה לנוד מלא רוח ואם יעשה אדם בנוד נקב כחודה של מחט הרוח יוצא והאדם מלא נקבים ורוחו משתמרת בתוכו הרי זה פלא ועוד יש לפרש ע"ש שבורר טוב המאכל ודוחה הפסולת: הגה ועוד יש לפרש שמפליא לעשות במה ששומר רוח האדם בקרבו וקושר דבר רוחני בדבר גשמי והכל הוא ע"י שהוא רופא כל בשר כי אז האדם בקו הבריאות ונשמתו משתמרת בקרבו (שו"ע סי' ו).

ברכות ס ע"ב, וכנ"ל הערה 10, שברכה זו מברכים בבקר אפילו אם לא עשה צרכיו. הטעם משום דבבוקר נעשה כבריה חדשה וצריכין אנו להודות לו וניתקן ברכת אלקי נשמה ואשר יצר על יצירת הגוף [והנשמה] (מ"ב סי' ד סק"ג).

¹⁷ יש לעשות על צד היותר טוב להסמיק אלהי נשמה לברכת אשר יצר [הוספת]@ שיש צד שפתיחת ברכה זו היא בברוך אתה יי של אשר יצר. אם לא בירך ברכת אלהי נשמה עד אחר שהתפלל י"ח אינו מברך עוד לאחר התפלה, שכיון שכבר אמר מחיה המתים, הוא דומה למחזיר נשמות, ואם בעת שאמר ברכת מחיה מתים היה בדעתו לברך אלקי נשמה אחר התפלה רשאי אח"כ לברך (מ"ב סי' ו סק"ב). ועי' לעיל בהערה הקודמת בשם המ"ב.

¹⁸ צריך להפסיק מעט בין אלהי לנשמה, כדי שלא יהיה נשמע שהנשמה היא אלהי ח"ו (מ"ב סי' מו סק"ג).

¹⁹ ברכות ס ע"ב.

²⁰ ברכות יא ע"ב. ברכת התורה הוא מן התורה, ולכן אם נסתפק לו אם בירך ברכת התורה חוזר ומברך, ומ"מ כיון שהוא לו ספק, לא יברך אלא ברכת אשר בחר בנו שהיא המעולה שבברכות כדאיתא בגמ' (מ"ב סי' מז סק"א).

²¹ ג על דברי תורה.

²¹ תמיד תהיה תפלת האב והאם שגורה בפיהם להתפלל על בניהם שיהיו לומדי תורה וצדיקים ובעלי מדות טובות וכיון מאוד בברכת אהבה רבה ובברכת התורה בשעה שאומרים ונהיה אנחנו וצאצאינו. ועי' מ"ב מז סק"א שאם לא בירך ואמר אהבה רבה יצא ידי חובתו וכדאי ללמוד מיד אחר כך, ואם לא למד יצא בידעבד (מ"ב סי' מז סק"י).

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו:
ברוך אתה יי נותן התורה:

יברכה יי וישמרה: יאר יי פניו אליך ויחנה: ישא יי פניו אליך וישם לך שלום²²:
אלו דברים שאין להם שעור. הפאה והבכורים והראיון וגמילות חסדים ותלמוד
תורה:

אלו דברים²³ שאדם אוכל פרותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא. ואלו
הן. כבוד אב ואם. וגמילות חסדים. והשכמת בית המדרש. שחרית וערבית. והכנסת
אורחים. ובקור חולים. והכנסת פלה. ולוית המת. ועיון תפלה. והבאת שלום בין אדם לחברו
ותלמוד תורה כנגד כלם²⁴:

סדר לבישת ציצית:

כשלוש טלית קמן אומר מעומד²⁵:

ברוך אתה יי. אלהינו מלך העולם. אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות ציצית²⁶:
יהי רצון מלפניך. יי אלהי ואלהי אבותי. שתהא חשובה מצות ציצית לפניך כאלו
קמתיה בכל פרטיה ודקדוקיה וכונותיה. ותריג מצות התלויים בה. אמן סלה²⁷: מצות יי
ברה מאירת עינים:

סדר לבישת טלית גדול²⁸:

יכוון בהתעטפו בטלית שציונו זאת הקב"ה כדי לזכור כל מצוותיו לעשותם. לוקח
הטלית ובודק ציציותיו אם הן כשרות, מפריד חוטיהם ואומר:

ברכי נפשי את יי. יי אלהי גדלת מאד. הוד והדר לבשת: עוטה אור כשלקמה. נוטה
שמים פריעה²⁹:

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתה. בדחילו ורחימו. ליחד שם יי ב"ה ביחודא
שלים בשם כל ישראל:

הריני מתעטף גופי בציצית. בן תתעטף נשמתו ורמ"ח איברי ושם"ה גידי באור
הציצית העולה תריג. וכשם שאני מתפסה בטלית בעולם הזה. כך אצפה לחלוקא דרבנן.
ולטלית נאה לעולם הבא כגון ערן. ועל ידי מצות ציצית. תנצל נפשי ורוחי ונשמתו ותפלתו
מן החיצונים. והטלית יפרוש כנפיו עליהם. ויצילם כנשך יעיר קנו על גזליו ירחף. ותהא

- מאיר הסידור -

²² במדבר ו כד-כו. הטעם בג' פסוקים שרצו לסדר כדרך הקורא בתורה, ונקטו אלו משום שיש
בהן ברכה (מ"ב סי' מז סק"כ). עי' תוס' ברכות יא ע"ב: והצרפתיים נהגו לומר פסוקים וברכת כהנים
וגם אלו דברים שאין להם שיעור שהיא משנה (פ"א דפאה מ"א) ואלו דברים שאדם אוכל פירותיהן
כו' שהיא ברייתא מפני הירושלמי דבעי שילמוד על אתר.
²³ הוספת משהו@

²⁴ עי' פאה פ"א מ"א: אלו דברים שאדם אוכל פרותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא.
כבוד אב ואם, וגמילות חסדים, והבאת שלום בין אדם לחברו ותלמוד תורה כנגד כלם. אמנם לא
מצאתי בחז"ל הנוסח המובא כאן, ובפרט שזה לא בדיוק גמ', אלא המשך המשנה, ועי' שבת קכז
ע"ב.

²⁵ יתעטף בציצית ויברך מעומד (שו"ע סי' ח ס"א). מיד אחר נט"י כדי שלא ילך ד' אמות בלא
ציצית (מ"ב שם סק"א). מעומד - ר"ל העטיפה והברכה שתיהן בעמידה. וכו' והסכימו רוב האחרונים
דלכתחילה צריך להיות הברכה קודם העטיפה, דהיינו בשעה שהוא אוחזו בידו ורוצה להתעטף בו,
דזהו עובר לעשייתן ממש, ולא יקדים בשעה שעדיין הטלית מקופלת דזהו עובר דעובר (שם סק"ב).
טור\$

²⁶ ברכה זו שונה משל טלית גדול משום שלא מתעטפים בטלית קטן, ואם מתעטפים בו מברכים
להתעטף (מ"ב סק"ז).

²⁷ מקור?

²⁸ עי' הערה 25.

²⁹ פע"ח ציצית ו.

חשובה מצות ציצית לפני הקדוש ברוך הוא. באלו קימתיה בכל פרטיה ודקדוקיה וכונותיה. ותרי"ג מצות התלויים בה. אמן סלה:

אוחז את הטלית בשתי ידיו ויברך מעומד להתעטף בציצית:
 ברוך אתה יי. אלהינו מלך העולם. אשר קדשנו במצותיו. וצונו להתעטף בציצית³⁰:
 מה יקר חסדך אלהים. ובני אדם בצל כנפיך יחסיון: ירוין מדשן ביתך ונחל עדניך
 תשקם: כי עמך מקור חיים. באורך נראה אור: משוך חסדך לידעיך וצדקתך לישרי לב³¹:

סדר הנחת תפילין:

קודם הנחת תפילין יאמר:

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה ברחילו ורחימו. ליחד שם י"ה בו"ה ביהודא
 שלים בשם כל ישראל: הנני מבין בהנחת תפילין לקיים מצות בוראי. שצונו להניח תפילין.
 כפתוב בתורתו וקשרתם לאות על ידך. והיו למטפת בין עיניך. והם ארבע פרשיות אלו.
 שמע. והיה אם שמע. קדש. והיה כי יביאך. שיש בהם יחודו ואחדותו יתברך שמו בעולם.
 ושנזכר נסים ונפלאות. שעשה עמנו בהוציאנו ממצרים. ואשר לו הכח והממשלה בעליונים
 ובתחתונים לעשות בהם כרצונו: וצונו להניח על היד לזכרון זרוע הנטויה. ושהיא נגד הלב
 לשעבד בזה תאות ומחשבות לבנו לעבודתו יתברך שמו. ועל הראש נגד המוח. שהנשמה
 שבמחי עם שאר חושי וכוותי כלם יהיו משעבדים לעבודתו יתברך שמו: ומשפע מצות
 תפילין יתמשך עלי להיות לי חיים ארכים ושפע קדש ומחשבות קדושות. בלי ההורח חמא
 ועון כלל. ושלא יפתנו ולא יתגרה בנו יצר הרע. ויניחנו לעבד את יי באשר עם לבבנו. ויהי
 רצון מלפניך. יי אלהינו ואלהי אבותינו. שתהא חשובה מצות הנחת תפילין לפני הקדוש
 ברוך הוא. באלו קימתיה בכל פרטיה ודקדוקיה וכונותיה ותרי"ג מצות התלויים בה. אמן
 סלה³²:

קודם הקשירה יברך³³:

ברוך אתה יי. אלהינו מלך העולם. אשר קדשנו במצותיו. וצונו להניח תפילין:
 לפני שמהדק הרצועה על ראשו יאמר:

ברוך אתה יי. אלהינו מלך העולם. אשר קדשנו במצותיו. וצונו על מצות תפילין:
 ומהדקו בראשו ואומר:

ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

ומחכמתך אל עליון תאציל עלי. ומבינתך תבינני. ובחסדך תגדיל עלי. ובגבורתך
 תצמית אויבי וקמי. ושמן הטוב תריק על שבעה קני המנורה. להשפיע טובך לבריותיך.
 פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון³⁴:

- מאיר הסידור -

³⁰ מנוקד בשו"א (מ"ב סק"י).

³¹ פע"ח ציצית ו.

³² עי' לעיל הערה ד.

³³ יכיון בהנחתם שצונו הקב"ה להניח ארבע פרשיות אלו שיש בהם יחוד שמו ויציא מצרים
 על הזרוע כנגד הלב, ועל הראש כנגד המוח, כדי שנזכור נסים ונפלאות שעשה עמנו, שהם מורים
 על יחודו, ואשר לו הכח והממשלה בעליונים ובתחתונים לעשות בהם כרצונו. וישתעבד להקב"ה
 הנשמה שהיא במוח, וגם הלב שהוא עיקר התאוות והמחשבות, ובזה יזכור הבורא וימעיט הנאותו.
 ויניח של יד תחלה, ויברך להניח תפילין, ואח"כ יניח של ראש ולא יברך כי אם ברכה אחת לשתיים:
 הגה - וי"א לברך על של ראש על מצות תפילין, וטוב לומר תמיד אחר הברכה השניה, ברוך שם כבוד
 מלכותו לעולם ועד (שו"ע סי' כה ס"ה). הברכה היא קודם ההידוק (מ"ב סק"ח) ויזהר מאד שלא
 לומר ברוך שם רק אחר שיהדק הש"ר על ראשו כראוי דאל"כ יהיה הפסק בין הברכה להנחה ויהיה
 ברכה זו לבטלה בודאי וצריך לחזור ולברך והעולם נכשלין בזה (שם סק"א).

³⁴ מקור?

אחר כך יכרוך שלש כריכות על האצבע האמצעי שנים בפרק התחתון ואחד בפרק האמצעי וי"א דתחלה א' בפרק אמצעי ואח"כ ב' בפרק התחתון. ואותן הכריכות יעשה אחר הנחת השל ראש (מ"ב סי' כז סק"ל).
 וארשתיד לי לעולם: וארשתיד לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים: וארשתיד לי באמונה. וידעת את י"י:³⁵

אחר הנחת תפלין יאמר זה:³⁶

וידבר י"י אל משה לאמר: קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא: ויאמר משה אל העם זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים מבית עבדים. כי בחזק יד הוציא י"י אתכם מזה. ולא יאכל חמץ: היום אתם יצאים. בחדש האביב: והיה כי יביאך י"י אל ארץ הכנעני והחתי והאמרי והחוי והיבוסים. אשר נשבע לאבותיך לתת לך. ארץ זבת חלב ודבש. ועבדת את העבדהסדור תפלה נוסח ספרד – סדר הנחת תפלין: הזאת בחדש הזה: שבעת ימים תאכל מצת. וביום השביעי חג לי"י: מצות יאכל את שבעת הימים. ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאר בכל גבלך: והגדת לבנך ביום ההוא לאמר. בעבור זה עשה י"י לי בצאתי ממצרים: והיה לך לאות על ידך ולזכרון בין עיניך. למען תהיה תורת י"י בפיהך. כי ביד חזקה הוציאך י"י ממצרים: ושמרת את החקה הזאת למועדה. מימים ימימה: והיה כי יבאך י"י אל ארץ הכנעני כאשר נשבע לך ולאבותיך. ונתנה לך: והעברת כל פטר רחם לי"י. וכל פטר שגר בהמה אשר יהיה לך הזכרים לי"י: וכל פטר חמר תפדה בשה. ואם לא תפדה וערפתו. וכל בכור אדם בבניך תפדה: והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה-זאת. ואמרת אליו. בחזק יד הוציאנו י"י ממצרים מבית עבדים: ויהי כי תקשה פרעה לשלחנו. ויהרג י"י כל בכור בארץ מצרים. מבכר אדם ועד בכור בהמה. על בן אגני זבח לי"י כל פטר רחם הזכרים וכל בכור בני אפדה: והיה לאות על ידכה ולמוטפת בין עיניך. כי בחזק יד הוציאנו י"י ממצרים:

- מאיר הסידור -

³⁵ הושע ב כא-כב. מקורו במצת שמורים שער התפלין (ספר קבלה של הרב נתן שפירא הירושלמי מדור המג"א).

³⁶ יש נוהגים מחמת זה לקרות הארבע פרשיות לאחר הנחת תפלין, היינו קדש והיה כי יביאך דשמע והיה אם שמוע בלא"ה קורין כל ישראל בשעת ק"ש. ומנהג יפה הוא (מ"ב סי' כה סקט"ז).

מה טבו אהליך יעקב משכנתיה ישראל³⁷: ואני ברב חסדך אבא ביתך אשתחיה אל היכל קדשך ביראתך³⁸: יי אהבתי מעון ביתך ומקום משכן כבודך³⁹: ואני אשתחיה ואכרעה אברכה לפני יי עשי⁴⁰: ואני תפילתי לך יי עת רצון אלהים ברב חסדך עניי באמת ישעך⁴¹:

אדון עולם אשר מלך. בטרם כל יציר נברא: לעת נעשה בחפצו כל. אזי מלך שמו נקרא: ואחרי ככלות הכל. לברו ימלך נורא: והוא הנה והוא הנה. והוא יהיה בתפארה: והוא אחר ואין שני. להמשיך לו להחבירה: בלי ראשית בלי תכלית. ולו העז והמשרה: והוא אלי וחי גואלי. וצור הבלי בעת צרה: והוא נסי ומנום לי. מנת כוסי ביום אקרא: בידו אפקיד רוחי. בעת אישן ואעירה: ועם רוחי גותי. יי לי ולא אירא:

יגדל אלהים חי וישתבח, נמצא ואין עת אל מציאותו. אחר ואין יחיד פיהודו, נעלם ונס אין סוף לאחדותו. אין לו דמות הגוף ואינו גוף, לא נערך אליו קדשותו. קדמון לכל דבר אשר נברא, ראשון ואין ראשית לראשיתו. הנו אדון עולם לכל נוצר, יורה גדלתו ומלכותו. שפע נבואתו נתנו, אל אנשי סגלתו ותפארתו. לא קם בישראל כמשה עז, נביא ומביט את תמונתו. תורת אמת נתן לעמו אל, על יד נביאו נאמן ביתו. לא יחליף האל ולא ימיר דתו, לעולמים לזולתו. צופה ויודע סתרינו, מביט לסוף דבר בקדמתו. גומל לאיש חסד כמפעלו,

- מאיר הסידור -

³⁷ במדבר כד ה.

אמנם עי' מחזור ויטרי (סדר שחרית פח): ואני ברב חסדך אבא ביתך אשתחיה אל היכל קדשך ביראתך. ואני תפילתי לך יי עת רצון אלקים ברוב חסדך עניי באמת ישעך. מה טבו אהליך יעקב משכנתך ישראל. שמחתי באומרים לי בית יי נלך. שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב. אמרי האזינה יי בינה הגיגי. הקשיבה לקול שועי מלכי ואלקי כי אליך אתפלל. יי בקר תשמע קולי בקר אערך לך ואצפה.

³⁸ תהלים ה ח. ועי' מגן אברהם (או"ח ריש סימן מו): בבואו לבה"כ יאמר ואני ברוב חסדך וכו' ובכניסתו יאמר בבית אלהים נהלך ברגש (כתבים) – צ"ע שלא מצאתי בכתבי אריז"ל לומר הפסוק (זהה). קודם תפלת שחרית יקבל עליו מ"ע של ואהבת לרעך כמוך [הכוונות].

עי' שעה"כ ג ע"ג: צ"ל כשנכנס בפתח בית הכנסת פסוק, ואני ברוב חסדך אבא ביתך כו'. והוא מזהר ח"א יא ע"א: בצפרא קם מערסיה בעי לברכא למאריה ולמיעל לביתיה ולמסגד קמי היכליה בדחילו סגיא ובתר כן יצלי צלותיה ויסב עיטא מאינון אבהן קדישין דכתיב (תהלים ה ח) ואני ברוב חסדך אבא ביתך אשתחיה אל היכל קדשך ביראתך הכי אוקמוה לא לבעי ליה לבר נש לאעלא לבי כנישתא אלא אי אמליך בקדמיתא באברהם יצחק ויעקב בגין דאינון תקינו צלותא לקמי קב"ה הה"ד ואני ברוב חסדך אבא ביתך דא אברהם אשתחיה אל היכל קדשך דא יצחק ביראתך דא יעקב ובעי לאכללא לון ברישא ובתר כן ייעול לבי כנישתא ויצלי צלותיה כדן כתיב (ישעיה מט ג) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר.

תרגום: בבוקר, קם ממטתו, צריך לברך לרבנו, ולהכנס לביתו, ולהשתחוות לפני היכלו ביראה רבה, ואחר כך יתפלל תפלתו. ויקח עצה מאותם האבות הקדושים, שכתוב "ואני ברוב חסדך אבוא ביתך אשתחיה אל היכל קדשך ביראתך". כך פרשוה, שאדם צריך שלא להכנס לבית הכנסת אלא אם נמלך בתחילה באברהם יצחק ויעקב, משום שהם תקנו התפלה לפני הקדוש ברוך הוא. זהו שכתוב "ואני ברוב חסדך אבוא ביתך" זה אברהם, "אשתחיה אל היכל קדשך" זה יצחק, "ביראתך" זה יעקב. וצריך להכלילם בראש, ואחר כך יכנס לבית הכנסת ויתפלל תפלתו. אז כתוב "ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר".

ז"ל הפע"ח סדר עולם העשיה סוף פרק א: אחר שישב בבה"כ קודם שיתחיל להתפלל כלל ועיקר בתפלת שחרית צריך שיקבל עליו מצות ואהבת לרעך כמוך ויכוין לאהוב כל איש ישראל כנפשו כי על ידי זה תעלה תפלתו כלולה מכל ישראל ותוכל לעלות ולעשות פרי ויצליח ואסור לאדם להתפלל לפני יי בעצבות רק כעבד המשמש את קונו בשמחה גדולה שאל"כ אין כח בנפש לקבל הארה עליונה הנמשכת בו ע"י תפלתו ואין ראוי להיות עצב רק באומרו וידוי ובהזכרת עונותיו אך בשאר התפלה לא ישים נגד עינו שום עצבות אפילו דאגות עבירות שחטא בהם אמנם טוב הוא שיהיה נכנע באמרו את התפלה אך בשמחה גדולה וזה דבר גדול מאד וראוי לזהר בו ואין ערך לדבר הזה.

³⁹ תהלים כו ח.

⁴⁰ עי' שם (צה ו) באו נשתחיה ונכרעה ונכרעה נברכה לפני יי עשנו.

⁴¹ שם סט יד.

נותן לְרַשֵׁעַ רַע כְּרַשְׁעָתוֹ. יִשְׁלַח לְקִץ הַקִּץ מְשִׁיחָנוּ, לְפָדוֹת מִחֲבֵי קִץ יִשׁוּעָתוֹ. מִתִּים יִחְיֶה אֵל בְּרַב חֲסִדוֹ, בְּרוּךְ עַדִי עַד שֵׁם תְּהִלָּתוֹ⁴².

ברכות השחר:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר נָתַן⁴³ לְשָׁכוֹי בִּינָה לְהִבְחִין בֵּין יוֹם וּבֵין לַיְלָה⁴⁴:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. שְׁלֵא עֲשִׂנִי גוֹי⁴⁵:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. שְׁלֵא עֲשִׂנִי עֶבֶד⁴⁶:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. שְׁלֵא עֲשִׂנִי אִשָּׁה:

[ואשה אומרת – בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. שְׁעֲשִׂנִי כְּרַצוֹנוֹ⁴⁷]:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. פּוֹקַח עוֹרִים⁴⁸:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. מְלַבֵּשׁ עֲרֻמִּים⁴⁹:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. מְתִיר אֲסוּרִים⁵⁰:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. זוֹקֵף כְּפוּפִים⁵¹:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. רוֹקֵעַ הָאָרֶץ עַל הַמַּיִם⁵²:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. שְׁעֲשֵׂה לִי כָּל צְרָכַי⁵³:

- מאיר הסידור -

⁴² עי' פע"ח הק' לשער התפילה שהאריז"ל לא היה אומר. ועי' סדר היום (סדר שחרית של שבת): ויש שנהגו לומר אחר התפלה שלשה עשר עיקרים, שהוא פזמון יגדל אלהים חי וכו' בנעימת קול, והוא מנהג טוב ויפה.

⁴³ רמב"ם תפילה פ"ז ה"ד, וכן השו"ע גורסים "הנותן".

⁴⁴ עי' מ"ב מו סק"א: כל הברכות האלו הוא משום דאסור לו לאדם ליהנות מן העוה"ז בלי ברכה וכל הנהנה מן העוה"ז בלי ברכה כאילו מעל. ועי' שו"ע מו ח: כל הברכות האלו אם לא נתחייב באחת מהן כגון שלא שמע קול תרנגול או שלא הלך או לא לבש או לא חגר אומר אותה ברכה בלא הזכרת השם: הגה וי"א דאפילו לא נתחייב בהן מברך אותן דאין הברכה דוקא על עצמו אלא מברכין שהקב"ה ברא צרכי העולם וכן המנהג ואין לשנות.

עי' ברכות ס ע"ב: כי שמע קול תרנגולא לימא [תרנגול יאמר] ברוך אשר נתן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה. ועי' שו"ע מו סעיף ב: עכשיו, מפני שאין הידים נקיות וגם מפני עמי הארצות שאינם יודעים אותם, נהגו לסדרם בבהכ"נ.

⁴⁵ עי' שו"ע מו סעיף ד' שהנוסח היא שלא עשני עובד כוכבים, אמנם בדפ"ר איתא גוי.

לגבי סידורים הגורסים שאשה יאמר שלא עשני גויה – אפילו שמובא בכף החיים (או"ח סי' מו סקמ"ב, עכ"ז אין לו מקור בסידורים של אשכנזים, וכן כמעט ולא מוזכר בפוסקים, ויותר טוב לומר הנוסח, עכ"ז אם בירך לא צריכה לחזור.

ועי' מנחות מג ע"ב: תניא היה ר"מ אומר חייב אדם לברך שלש ברכות בכל יום אלו הן שעשאני ישראל, שלא עשאני אשה, שלא עשאני בור.

עי' תוספתא ברכות פ"ו מ"ג: ברוך שלא עשני גוי ברוך שלא עשני אשה [ברוך] שלא עשני בור. גוי, (ישעיה מ) כל הגוים כאין נגדו. אשה, אין אשה חייבת במצות. בור, שאין ירא חטא ולא עם הארץ חסיד.

ועי' רמב"ם תפילה פ"ז ה"ו: מברך אדם בכל יום ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם שלא עשני גוי, ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם שלא עשני אשה, ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם שלא עשני עבד.

⁴⁶ לגבי אם אשה יאמר שלא עשאני שפחה, עי' הערה הקודמת.

⁴⁷ עי' טור ושו"ע או"ח מו סעיף ד.

⁴⁸ עי' ברכות ס ע"ב: כי פתח עיני לימא [כאשר נפתח עיניו, יאמר] ברוך פוקח עורים [בגמ' ברכות זה מובא מיד אחרי ברכת הנותן לשכוי בינה].

⁴⁹ עי' שם: כי לביש לימא [כאשר מתלבש יאמר] ברוך מלביש ערומים [בגמ' זה מובא אחרי ברכת מתיר אסורים].

⁵⁰ עי' שם: כי תריץ ויתייב לימא [כשתוריד הרגלים מהמטה ותשב לאמר] ברוך מתיר אסורים.

⁵¹ עי' שם: כי זקיף לימא [כשיעמוד יאמר] ברוך זוקף כפופים.

⁵² עי' שם: כי נחית לארעא לימא [כשירד לארץ תאמר] ברוך רוקע הארץ על המים.

⁵³ עי' שם: כי סיים מסאניה לימא [כשישים נעליו יאמר] ברוך שעשה לי כל צרכי (זה מובא אחרי ברכת המכין מצעדי גבר).

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. המכין מצעדי גבר⁵⁴:
 ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. אוזר ישראל בגבורה⁵⁵:
 ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. עוטר ישראל בתפארה⁵⁶:
 ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. הנותן ליעף כח⁵⁷:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. המעביר שנה מעיני ותנומה מעפעפי⁵⁸: ויהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתרגילנו בתורתך. ודבקנו במצותיך. ואל תביאנו לא לידי חטא. ולא לידי עברה ועון. ולא לידי נסיון. ולא לידי בזיון. ואל תשלט בנו יצר הרע. והרחיקנו מאדם רע ומחבר רע. ודבקנו ביצר הטוב ובמעשים טובים. וכף את יצרנו להשתעבד לך. ותננו היום ובכל יום לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו. ותגמלנו חסדים טובים: ברוך אתה יי הגומל⁵⁹ חסדים טובים לעמו ישראל:

יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי שתצילני היום ובכל יום מעני פנים ומעוזות פנים, מאדם רע, ומחבר רע, ומשכן רע, ומפגע רע, ומשטן המשחית, מדין קשה ומבעל דין קשה, בין שהוא בן ברית ובין שאינו בן ברית⁶⁰:

עקידה⁶¹

בשבת ויו"ט אין אומרים תפילה זו:

- מאיר הסידור -

⁵⁴ עי' שם: כי מסגי לימא [כשילך יאמר] ברוך המכין מצעדי גבר.

⁵⁵ עי' שם: כי אסר המיינה לימא [כשילבש חגורתו יאמר] ברוך אוזר ישראל בגבורה.

⁵⁶ עי' שם: כי פריס סודרא על רישיה לימא [כאשר ישים כובע על ראשו יאמר] ברוך עוטר ישראל בתפארה. [כאן בגמ' מובא ברכת ציצית ותפילין ונטילת ידים].

⁵⁷ עי' שר"ע מו' ו: יש נוהגין לברך הנותן ליעף כח ואין דבריהם נראין: הגה, אך המנהג פשוט בבני האשכנזים לאומרה.

וז"ל הטור שם: עוד ברכה אחת יש בסדורי אשכנז בא"י אמ"ה הנותן ליעף כח, ונתקנה על שאדם מפקיד נשמתו בערב ביד הקב"ה עייפה מעבודה קשה כל היום, ומחזירה לו בבוקר שקטה ושלוה. וע"פ המדרש חדשים לבקרים רבה אמונתך, בשר ודם מפקיד פקדון ביד חבירו ומחזירו לו בלוי ומקולקל, אבל אדם מפקיד בכל ערב נשמתו ביד הקב"ה והיא עייפה ומחזירה לו חדשה ורגיעה.

⁵⁸ עי' ברכות שם: כי משי אפיה לימא ברוך המעביר חבלי שינה מעיני ותנומה מעפעפי ויהי רצון מלפניך יי אלהי שתרגילני בתורתך ודבקני במצותיך ואל תביאני לא לידי חטא ולא לידי עון ולא לידי נסיון ולא לידי בזיון וכוף את יצרי להשתעבד לך ורחקני מאדם רע ומחבר רע ודבקני ביצר טוב ובחבר טוב בעולמך ותנני היום ובכל יום לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואי ותגמלני חסדים טובים ברוך אתה יי גומל חסדים טובים לעמו ישראל.

⁵⁹ הוספהת שעיקר הרגסא ללא ה'

⁶⁰ עי' ברכות טז ע"ב: רבי בתר צלותיה אמר הכי יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתצילנו מעזי פנים ומעוזות פנים מאדם רע ומפגע רע מיצר רע מחבר רע משכן רע ומשטן המשחית ומדין קשה ומבעל דין קשה בין שהוא בן ברית בין שאינו בן ברית.

⁶¹ עי' אר"ח סי' א' סעיף ה': טוב לומר פ' העקדה ופ' המן ועשרת הדברות ופ' עולה ומנחה ושלמים וחסאת ואשם: הגה ודוקא ביחיד מותר לומר עשרת הדברות בכל יום אבל אסור לאומרם בצבור. ועי' ב"י שזה בדווקא לפני לעולם יהא אדם, וצ"ע למה.

וז"ל המ"ב סק"ג: פרשת העקידה - קודם פרשת הקרבנות. ויכול לומר פרשת העקידה ופרשת המן אפילו בשבת. ואין די באמירה אלא שיתבונן מה שהוא אומר ויכיר נפלאות יי וכו' וטעם לאמירת כ"ז כי פרשת עקידה כדי לזכור זכות אבות בכל יום, וגם כדי להכניע יצרו, כמו שמסר יצחק נפשו. ופרשת המן כדי שיאמין שכל מזונותיו באין בהשגחה פרטית, וכדכתיב המרבה לא העדיף והממעיט לא החסיר, להורות שאין ריבוי ההשתדלות מועיל מאומה. ואיתא בירושלמי ברכות (&) כל האומר פרשת המן מובטח לו שלא יתמעטו מזונותיו. ועשרת הדברות כדי שיזכור בכל יום מעמד הר סיני, ויתחזק אמונתו ביי. ופרשת הקרבנות דאמרינן במנחות (&) זאת תורת החטאת כל העוסק בתורת חטאת כאלו הקריב חטאת וכו'. ועיי"ש סקט"ז: אגן נקטינן לאסור [אמירת עשרת הדברות] בצבור כלל וכלל, וביחיד דוקא שלא בתוך התפלה, אבל לקבוע בתוך הברכות גם ליחיד אסור.

צ"ע אם עדיף ללמוד בעיון או כל הפרשיות הנ"ל. ועי' שם סק"ז: כתב בשל"ה דבשבת ויר"ט לא יאמר יה"ר דאין קרבן נדבה בא בהם אבל הפרשיות אין הפסד לאומרן כקורא בתורה ומ"מ אם הוא בן תורה מוטב יותר שיעסוק בפרשה דיומא. ולא מובא בסידור הנאו תפט.

אלהינו ואלהי אבותינו זכרנו בזכרון טוב לפניך ופקדנו בפקדת ישועה ורחמים משמי שמי קדם וזכר לנו יי אלהינו אהבת הקדמונים אברהם יצחק וישראל עבדיך את הברית ואת החסד ואת השבועה שנשבעת לאברהם אבינו בהר המוריה ואת העקדה שעקד את יצחק בנו על גבי המזבח בכתוב בתורתך⁶²:

ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני: ויאמר קח נא את בנו את יחידך אשר אהבת את יצחק ולך לך אל ארץ המריה והעלהו שם לעלה על אחד ההרים אשר אמר אליך: וישכם אברהם בבקר ויחבש את חמורו ויקח את שני נעריו אתו ואת יצחק בנו ויבקע עצי עלה ויקם וילך אל המקום אשר אמר לו האלהים: ביום השלישי וישא אברהם את עיניו וירא את המקום מרחוק: ויאמר אברהם אל נעריו שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד פה ונשתחוה ונשובה אליכם: ויקח אברהם את עצי העלה וישם על יצחק בנו ויקח בידו את האש ואת המאכלת וילכו שניהם יחדו: ויאמר יצחק אל אברהם אבי ויאמר אבי ויאמר הנני בני ויאמר הנה האש והעצים ואיה הששה לעלה: ויאמר אברהם אלהים יראה לו הששה לעלה בני וילכו שניהם יחדו: ויבאו אל המקום אשר אמר לו האלהים ויבן שם אברהם את המזבח ויערף את העצים ויעקד את יצחק בנו וישם אתו על המזבח ממעל לעצים: וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחט את בנו: ויקרא אליו מלאך יי מן השמים ויאמר אברהם אברהם ויאמר הנני: ויאמר אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא חשכת את בנו את יחידך ממני: וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחו בסבך בקרניו וילך אברהם ויקח את האיל והעלה לעלה תחת בנו: ויקרא אברהם שם המקום ההוא יי יראה אשר יאמר היום בהר יי יראה: ויקרא מלאך יי אל אברהם שנית מן השמים: ויאמר כי נשבעתי נאם יי כי יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשכת את בנו את יחידך: כי בך אברכה והרבה ארבה את זרעך פכוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים וירש זרעך את שער איביו: והתברכו בזרעך כל גויי הארץ עקב אשר שמעת בקלי: וישב אברהם אל נערו ויקמו וילכו יחדו אל באר שבע וישב אברהם בבאר שבע⁶³:

בשבת ויו"ט אין תפלה זו:

רבנו של עולם כמו שקבש אברהם אבינו את רחמיו לעשות רצונך בלבב שלם. בן יכבשו רחמיה את כעסך מעלינו ויגלו רחמיה על מדותיה. ותתנהג עמנו יי אלהינו במדת החסד ובמדת הרחמים. ובטובך הגדול ישוב חרון אפך מעמך ומעירך ומארצך ומנחלתך: וקיים לנו יי אלהינו את הדבר שהבטחתנו בתורתך על ידי משה עבדך באמור. וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכר. והארץ אזכר⁶⁴:

⁶² עי' ב"י מו.

⁶³ בראשית כב א-יט.

⁶⁴ עי' ב"י סי' מו.

65 לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר ובגלוי⁶⁶ ומודה על האמת ודובר אמת בלבבו וישבם ויאמר: רבון כל העולמים לא על צדקותינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על רחמיך הרבים. מה אנחנו מה חיינו מה חסדנו מה צדקותינו מה ישועתנו מה פחנו מה גבורתנו. מה נאמר לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו הלא כל הגבורים כאין לפניך ואנשי השם כלא היו וחכמים כבלי מדע ונבונים כבלי השכל כי רב מעשיהם תהו וימי חייהם הבל לפניך. ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל:

אבל אנחנו עמך בני ברייתך. בני אברהם אהבה שנשבעת לו בהר המוריה. זרע יצחק יחידו. שנעקד על גבי המזבח. עדת יעקב בנך בכורך. שמא אהבתך שאהבת אותו ומשמחתך ששמחת בו. קראת את שמו ישראל וישרון: לפיכך אנחנו חייבים להודות לך ולשבחך ולפארך ולברך ולקדש וליתן שבח והודיה לשמך: אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו ומה יפה ירשתנו: אשרינו שאנחנו משכימים ומעריבים ערב ובקר ואומרים פעמים בכל יום: שמע ישראל יי אלהינו יי אהד⁶⁷:

- מאיר הסידור -

65 עי' טור מו, ועי' ביאור הגר"א על אר"ח סימן מו סעיף ט: ונהגו לסדר כו'. בטור כתב ובסידורי אשכנזים כתב אחר יהי רצון, רבון כל העולמים, והוא ע"פ מ"ש בתנא דבי אליהו (פרק כא), העטופים ברעב בראש כל חוצות, אין רעב אלא מד"ת, שנאמר לא רעב ללחם. ועל אותו הדור הוא אומר לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר כו'. וכתב שבולי לקט והנהיגו קדמונינו לומר אותה בכל יום קודם התפלה, ועיקרו נתקן משום דורו של שמד, וזהו שאמר ירא שמים בסתר, וזהו שאמר ואומרים שמע ישראל כו', כי גזרו שלא לקרות ק"ש, ולכן אומרים ג"כ אתה הוא [עד שלא נברא] ומקדש את שמך ברבים, והזכרו בתוס' ברכות מו ע"א [ד"ה כל] ובפסחים דף קד ע"ב [ד"ה כל].

וז"ל התנא דבי אליהו רבה בשלימות@הערת על זה@: ד"א העטופים ברעב וגו' אין רעב אלא בד"ת שנאמר (עמוס ח) הנה ימים באים נאם יי והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי יי וגו'. מכאן אמרו שיהא אדם לומד תורה באימה וביראה ברתת ובזיע ויסתכל אדם בעצמו וידע מה יהיה לו אחר מיתה לכן ישא אדם את עיניו ויסתכל אל השמים ויאמר מי ברא את הכוכבים והמזלות ברקיע ונתן מקום ודרך ומסלה לכל אחד ואחד, וכן יסתכל לארץ ויראה כמה מגדלים בנתה מלכות עכו"ם מי גדען והשליכן לארץ וכמה מגדלים בנתה מלכות מדי מי גדען והשליכם לארץ מי בעט בו במגדל הראשון ונתן ראשו במקום אחד וגופו במקום אחר וכ"א מיל בין זה לזה שנאמר (ישעיה לג) לבך יהגה אימה איה סופר איה שוקל איה סופר את המגדלים. מכאן אמרו לעולם יהא אדם ירא שמים יראה גמורה יראה על האמת ומודה על האמת ודובר אמת בלבבו ובכל יום ויום ישכים ויאמר רבון כל העולמים ואדוני האדונים לא על צדקותינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על רחמיך הרבים מה אנו מה חיינו מה חסדנו מה צדקותינו מה ישועתנו מה כחנו מה גבורתנו מה נאמר לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו הלא כל הגבורים כאין לפניך ואנשי השם כלא היו וחכמים כבלי מדע ונבונים כבלי השכל כי רוב מעשיהם תהו וימי חייהם הבל לפניך ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל. אבל אנחנו עמך בני ברייתך בני אברהם אוהבך שנשבעת לו בהר המוריה זרע יצחק יחידו שנעקד על גבי המזבח עדת יעקב בנך בכורך שמא אהבתך שאהבת אותו ומשמחתך ששמחת בו קראת את שמו ישראל וישרון. לפיכך אנחנו חייבים להודות לך ולשבחך ולפארך ולברך ולקדש וליתן שבח והודיה לשמך אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו ומה יפה ירשתנו אשרינו שאנו משכימים ומעריבים ערב ובקר ואומרים פעמים בכל יום שמע ישראל יי אלהינו יי אחד בשכמל"ו אתה הוא עד שלא בראת את העולם ואתה הוא משראת את העולם אתה הוא בעוה"ז ואתה הוא בעוה"ב קדש את שמך על מקדישי שמך וקדש את שמך בעולמך ובישועתך תרום ותגביה קרננו בא"י מקדש את שמך ברבים. אתה הוא יי אלהינו בשמים ובארץ ובשמי השמים העליונים אמת אתה ראשון ואתה הוא אחרון ומבלעדיך אין אלהים קבץ קוץ מארבע כנפות הארץ כדי שיכירו וידעו כל באי עולם כי אתה הוא האלהים לבדך (עליון) לכל ממלכות הארץ אתה עשית את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בם ומי בכל מעשה ידך בעליונים או בתחתונים שיאמר לך מה תעשה כו'. אבינו שבשמים עשה עמנו צדקה וחסד בעבור שמך הגדול שנקרא עלינו וקיים לנו יי אלהינו מה שכתוב (צפניה ג) בעת ההיא אביא אתכם ובעת קבצי אתכם כי אתן אתכם לשם ולתהלה בכל עמי הארץ בשובי את שבותיכם לעיניכם אמר יי.

66 לבדוק אם גורסים את זה שבתדב"א לא גורסים בסתר או ובגלוי.

67 עי' גר"א סוף סי' מו, ועי' שו"ע ורמ"א מו ט: וטוב לומר בשחרית אחר שמע ישראל וגו'. בשכמל"ו, כי לפעמים שוהין עם קריאת שמע לקרותה שלא בזמנה ויוצא בזה. ועי' מ"ב סק"ל: ואפי' המשכימים בבוקר השכם ואומרים ק"ש קודם עמוד השחר דשם בודאי אינו יוצא בזה ידי ק"ש אעפ"כ נוהגין לסיים אחריו ברוך שם וכו'. ומש"כ כי לפעמים שוהין וכו' עי' מ"ב סק"ל: משום דלפעמים שוהין הצבור, לכן יאמרו בכל פעם בשכמל"ו, דבלא ברוך שכמל"ו לא נראה הק"ש רק כסיפור דברים, אך יכוין שלא לצאת אלא אם כן ירא שהצבור יעברו זמן ק"ש. אבל כשלא יעברו

בלחש - ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

ואהבת את יי אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך: והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוה היום על לבבך: ושוננתם לבניך ודברת בם בשבתך בביתך ובליכתך בדרך ובשכבך ובקומך: וקשרתם לאות על ירך והיו למטפת בין עיניך: וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך:

אתה הוא עד שלא נברא העולם אתה הוא משנברא העולם. אתה הוא בעולם הזה ואתה הוא לעולם הבא: קדש את שמך על מקדישי שמך וקדש את שמך בעולמך. ובישועתך תרים ותגביה קרננו: ברוך אתה יי. המקדש את שמו ברבים⁶⁸:

אתה הוא יי אלהינו בשמים ובארץ ובשמי השמים העליונים. אמת אתה הוא ראשון ואתה הוא אחרון ומבלעדך אין אלהים: קבץ קניף מארבע בנפות הארץ. ופירו וידעו כל באי עולם כי אתה הוא האלהים לבדך לכל ממלכות הארץ: אתה עשית את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בם ומי בכל מעשי ידיך בעליונים או בתחתונים שיאמר לך מה תעשה אבינו שבשמים עשה עמנו חסד בעבור שמך הגדול שנקרא עלינו. וקיים לנו יי אלהינו מה שכתוב בעת ההיא אביא אתכם ובעת קבצי אתכם. כי אתן אתכם לשם ולתהלה בכל עמי הארץ. בשוכי את שבותיכם לעיניכם. אמר יי:

סדר הקרבנות:

ביו"ר⁶⁹

וידבר יי אל משה לאמר: ועשית כיוור נחשת וכנז נחשת לרחצה. ונתת אתו בין אהל מועד ובין המזבחה. ונתת שמה מים: ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם: בבאם אל אהל מועד ורחצו מים ולא ימתו. או בגשתם אל המזבחה לשרת. להקטיר אשה לי: ורחצו ידיהם ורגליהם ולא ימתו. והיתה להם חק עולם. לו ולזרעו לדורתם:

עולה⁷⁰

- מאיר הסידור -

מוטב לצאת ידי ק"ש עם הצבור, שבצבור יקרא כל השלשה פרשיות ובברכותיה כמו שתקנו חז"ל לכתחלה. ובמקום שירא שהצבור יעברו זמן ק"ש יכוין לבו כדין ק"ש ויכוין לצאת בזה המצות עשה דק"ש דבמצוה דאורייתא ק"ל בסימן ס' ס"ג דמצות צריכות כונה ו"א שיקרא כל הפרשה ראשונה ויותר טוב שאז יקרא כל השלשה פרשיות. ועיי"ש סק"ג, שבחול לא יכוין לצאת א"כ הניח תפילין מקודם דכל הקורא ק"ש בלי תפילין כאלו מעיד עדות שקר בעצמו.

וז"ל הגר"א: ול"נ שאין נכון בזה לצאת בלא ברכות וגם מחמת זה לא יסמוך גאולה לתפלה.
⁶⁸ נוסח הרמב"ם המקדש שמו ברבים, ועיי" ב"י מו: אומר ברוך מקדש שמו ברבים לפי שבשעת השמד אין שמו מקודש ברבים אלא בסתר, ועיי" ט"ז שם סק"ג: ברכה שלאחריה מקדש את שמך ברבים שהיא מן הירושלמי והיא נתקנה על קדושת השם שייך שפיר אחריה כשם שהוא מקדש שמו ברבים כך מחויבים אנו לקדש שמו ברבים. ועיי' פת"ש י"ד סי' שמ"א ס"ב שאין לברך ברכה זו לאחר זמן ק"ש.

@הערת על זה

⁶⁹ עיי' שר"ע אר"ח סי' א סעיף ט: יש נוהגין לומר פרשת הכיור ואח"כ פרשת תרומת הדשן ואח"כ פ' התמיד ואח"כ פרשת מזבח מקטר קטורת ופרשת סימני הקטורת ועשייתו. ועיי' שם בב"י: יש נוהגים לומר אחר ברכת התורה פרשת כיור (שמות ל יז-כא) כי היא העבודה הראשונה ואחר כך אומר תרומת הדשן (ויקרא ו א-ו) ואחר כך פרשת התמיד (במדבר כח א-ח) ואחר כך פרשת מזבח מקטר קטורת (שמות ל א-י) ופרשת סמני הקטורת ועשייתו (שם לד-לח) כי אחר הקרבת התמיד מקטירים הקטורת ואחר כך פרשת ברכת כהנים (במדבר ו כב-כז) כי אחר כך מברכין את העם. ועיי' ספק שלנו לעיל הערה 61.

ומה טוב למי שנוהג בזה שילמוד מתחלה את ענינים האלו מן הגמרא או מספרי הרמב"ם כדי שיבין אח"כ מה שהוא אומר ובזה תחשב לו כאילו הקריב ממש קרבן וכן מה שאנו אומרים בכל יום אביי הוה מסדר וכו' וענייני עשיית הקטורת מצוה לראות להבין מה שהוא אומר (ביה"ל א ד"ה פרשת העולה).

⁷⁰ עיי' הערה קודמת.

וַיִּדְבֵר י"י אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: צוֹ אֶת אֶהְרֹן וְאֶת בְּנָיו לֵאמֹר זֹאת תֹּרַת הָעֵלֶה הַיָּא הָעֵלֶה
 עַל מִזְבֵּחַ עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה עַד הַבֹּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תִּוְקַד בּוֹ: וְלִבַּשׁ הַכֹּהֵן מִדֹּבַד וּמִכְנָסִי
 בִּד וְלִבַּשׁ עַל בְּשָׂרוֹ וְהָרִים אֶת הַדָּשָׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֵלֶה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוּ אֶצֶל
 הַמִּזְבֵּחַ: וּפָשַׁט אֶת בְּגָדָיו וְלִבַּשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְהוֹצִיא אֶת הַדָּשָׁן אֶל מַחוּץ לַמִּחֲנֶה אֶל מְקוֹם
 טָהוֹר: וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תִּוְקַד בּוֹ לֹא תִכָּבֵה וּבֵעַר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֲצִים בַּבֹּקֶר וְעָרַף עָלֶיהָ
 הָעֵלֶה וְהַקְטִיר עָלֶיהָ חֲלָבֵי הַשְּׁלָמִים: אֵשׁ תִּמִּיד תִּוְקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכָּבֵה⁷¹:

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ י"י אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתִּרְחַם עֲלֵינוּ וְתִמְחַל לָנוּ עַל כָּל
 הַטְּאוֹתֵינוּ וְתִכַּפֵּר לָנוּ עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ וְתִסְלַח לָנוּ עַל כָּל פְּשָׁעֵינוּ וְתִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהְרָה
 בְּיָמֵינוּ וְנִקְרִיב לְפָנֶיךָ קָרְבַּן הַתְּמִיד שְׂיִכַּפֵּר בְּעַדְנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתָּ עֲלֵינוּ בְּתוֹרָתְךָ עַל יַדֵּי מֹשֶׁה
 עֲבָדְךָ מִפִּי כְּבוֹדְךָ פְּאֻמוֹר:⁷²

[ע"י נספח א' הוספת מתוך הביה"ל]

פרשת התמיד⁷³

וַיִּדְבֵר י"י אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: צוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם. אֶת קָרְבְּנֵי לַחֲמֵי לְאִשֵּׁי
 רִיחַ נִיחַחִי. תִשְׁמְרוּ לְהִקְרִיב לִי בְּמוֹעֵדוֹ: וְאָמַרְתָּ לָהֶם. זֶה הָאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לִי. כְּבָשִׂים
 בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִים. שְׁנַיִם לַיּוֹם עֹלָה תְּמִיד: אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר. וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי
 תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים: וְעִשְׂרִית הָאִיפָה סֹלֶת לְמִנְחָה. בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן בְּתִית רְבִיעֵת הַהֵינִן: עֹלֹת
 תְּמִיד הַעֲשִׂיהָ בְּהַר סִינַי. לְרִיחַ נִיחַחֵי אִשָּׁה לִי: וְנִסְכּוֹ רְבִיעֵת הַהֵינִן לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד. בַּקֶּדֶשׁ הַסֹּדֶף
 נִסְדָּף שֶׁכֶר לִי: וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים. כְּמִנְחַת הַבֹּקֶר וּכְנִסְכּוֹ תַעֲשֶׂה. אִשָּׁה
 רִיחַ נִיחַחֵי לִי:⁷⁴

וְשַׁחַט אֹתוֹ עַל יַדֵּי הַמִּזְבֵּחַ צִפְנָה לְפָנֵי י"י. וְזָרְקוּ בְּנֵי אֶהְרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת דָּמוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ
 סְבִיב:⁷⁵

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ י"י אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתִּהְיֶה אָמִירָה זֹו חֲשׂוּבָה וּמְקַבְּלַת
 וּמְרַצָּה לְפָנֶיךָ כְּאֵלֹו הַקָּרְבָּנוֹ קָרְבַּן הַתְּמִיד בְּמוֹעֵדוֹ וּבְמִקְוֹמוֹ וּכְהַלְבֵּתוֹ:⁷⁶

אֲתָה הוּא י"י אֱלֹהֵינוּ שֶׁהַקְטִירוֹ אֲבוֹתֵינוּ לְפָנֶיךָ אֶת קְטֹרֶת הַסַּמִּים בְּזִמְן שְׁבִית
 הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קִיָּם. כְּאֲשֶׁר צִוִּיתָ אוֹתָם עַל יַד מֹשֶׁה נְבִיאְךָ כְּפָתוּב בְּתוֹרָתְךָ:⁷⁷

- מאיר הסידור -

⁷¹ ויקרא ו א-י ע"י לקמן הערה 587.

⁷² ע"י או"ח סי' א סעיף ז: כשיסיים פרשת העולה יאמר יר"מ שיהיה זה חשוב ומקובל כאילו הקרבתי עולה וכך יאמר אחר פ' המנחה והשלמים מפני שהם באים נדבה.
⁷³ ע"י הערה 69, וע"י לקמן הערה 87. וע"י רמ"א או"ח סי' מח: ואומרים פרשת התמיד. ועיי"ש במ"ב סק"א: והיא במקום הקרבת קרבן התמיד, שכן קבלו חז"ל שבזמן שאין בה"מ קיים ואין יכולין להקריב קרבנות, מי שעוסק בהן ובפרשיותיהן, מעלה עליו הכתוב כאלו הקריבום. ולכך יש אומרים ג"כ סדר המערכה מטעם זה, והוא מה שנתפשט המנהג בימינו לומר בכל יום אבני הוי מסדר וכו'. ונראה לי פשוט דמי שיועד ספר מצוה ללמוד בגמרא פירוש המימרא הזו וכן מה שאנו אומרים בכל יום עניני עשיית הקטורת כדי שיבין מה שהוא אומר ובה תחשב לו האמירה במקום ההקטרה, וכן כתבו הספרים דמה שאמר הגמרא כל העוסק בפרשת עולה וכו' והכוונה שהוא מתעסק להבין עניניה לא אמירת התיבות לבד. כתב המ"א פרשת הקרבנות יאמר בעמידה דוגמת הקרבנות שהיה בעמידה. ועיי"ש בש"ת בשם כמה אחרונים שחולקין ע"ז ובפרי מגדים כתב דמ"מ בפרשת התמיד ראוי לעמוד שקורין בצבור בקול רם. וכו' כתב הפמ"ג מה שכתוב בסידורים בנוסח היה"ר כאלו הקרבנו קרבן התמיד ויש גורסין הקרבתי אינו נכון כי הקרבתי בפרשת חטאת אבעלים קאי משא"כ בתמיד אין יחיד מיקרי בעלים ובטור הגירסא כאלו קרב התמיד במועדו וכו' וזה נכון ובש"ת מיישב גם הגירסא שלנו.

⁷⁴ במדבר כח א-ח.

⁷⁵ ויקרא א יא. ע"י או"ח סי' א סעיף ח: יאמר עם הקרבנות פסוק ושחט אותו על יד המזבח צפונה לפני י"י. וע"י מ"ב סק"כ: דאיתא במדרש דכל מי שאומר פסוק זה הקב"ה זוכר עקידת יצחק.

⁷⁶ ע"י לעיל הערה 73.

⁷⁷ מובא במחזור ויטרי ובטור.

ויאמר יי אל משה קח לך סמים נטף ושחלת וחלבנה סמים ולבנה זכה בד בבה יהיה: ועשית אתה קטרת רקה מעשה רוקח ממלח מהור קדש: ושחקה ממנה הדק ונתתה ממנה לפני העדת באהל מועד אשר אועד לך שמה קדש קדשים תהיה לכם⁷⁸:
 ונאמר והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות וקטירנה: ובהעלת אהרן את הנרות בין הערבים וקטירנה קטרת תמיד לפני יי לדרתיכם⁷⁹:

⁸⁰תנו רבנן פטום הקטרת ביצד שלש מאות וששים ושמונה מנים היו בה. שלש מאות וששים והמשה כמנין ימות החמה. מנה לכל יום. פרום בשחרית ופרס בין הערבים. ושלושה מנים יתרים שמהם מכנים כהן גדול מלא חפניו ביום הכפורים. ומחזירין למכתשת בערב יום הכפורים. ושוחקין יפה יפה כדי שתהא דקה מן הדקה⁸¹:

ואחד עשר סמנים היו בה. ואלו הן: (א) הצרי (ב) והצפרן (ג) החלבנה (ד) והלבונה משקל שבעים שבעים מנה. (ה) מור (ו) וקציעה (ז) שבלת נרד (ח) וכרכם משקל ששה עשר ששה עשר מנה. (ט) הקשט שנים עשר. (י) קלופה שלשה. (יא) קנמוז תשעה. ברית פרשינה תשעה קבין. יין קפריסין סאין תלתא וקבין תלתא. ואם לא מצא יין קפריסין מביא חמר חורין עתיק. מלח סדומית רבע מעלה עשן כל שהוא. רבי נתן הבבלי אומר אף כפת הירדן כל שהוא ואם נתן בה דבש פסלה. ואם חסר אחת מכל סמניה חיב מיתה:

רבן שמעון בן גמליאל אומר הצרי אינו אלא שרף הנוסף מעצי הקטף. ברית פרשינה ששפין בה את הצפרן כדי שתהא נאה. יין קפריסין ששורין בו את הצפרן כדי שתהא עזה. והלא מי רגלים יפין לה אלא שאין מכניסין מי רגלים במקדש מפני הכבוד:

תנא רבי נתן אומר בשווא שוחק אומר. הדק היטב היטב הדק. מפני שהקול יפה לבשמים. פטמה לחצאין בשרה. לשליש ולרביע לא שמענו⁸²:
 אומר רבי יהודה זה הכלל. אם במדתה בשרה לחצאין. ואם חסר אחת מכל סמניה חיב מיתה⁸³:

תנא בר קפרא אומר. אחת לששים או לשבעים שנה היתה באה של שירים לחצאין⁸⁴:

- מאיר הסידור -

⁷⁸ שמות ל לד – לו.

⁷⁹ שם ל ז – ח.

⁸⁰ עי' מ"ב ס' נ סק"ב: כתב של"ה כשאומר איזהו מקומן או במה מדליקין או פטום הקטורת עשה קול ניגון דמשניות.

עי' כריתות ו ע"א: תנו רבנן פטום הקטרת הצרי והציפורן והחלבנה והלבונה משקל שבעי' של שבעים מנה מור וקציעה שיבולת נרד וכרכום משקל ששה עשר של ששה עשר מנה הקושט שנים עשר קלופה שלשה וקנמוז תשעה בורית כרשינה תשעה קבין יין קפריסין סאין תלתא קבין תלתא אם אין לו יין קפריסין מביא חמר חירויין עתיק מלח סדומית רובע מעלה עשן כל שהוא ר' נתן אומר אף כפת הירדן כל שהוא ואם נתן בה דבש פסלה חיסר אחת מכל סמניה חיב מיתה רש"א הצרי אינו אלא שרף [הנוסף] מעצי הקטף בורית כרשינה ששפין בה את הציפורן כדי שתהא נאה יין קפריסין ששורין בו את הציפורן כדי שתהא עזה והלא מי רגלים יפין לה אלא שאין מכניסין מי רגלים למקדש.

⁸¹ תנו רבנן קטרת היתה נעשית שס"ח מנה שס"ה כנגד ימות החמה שלשה מנין יתירין שמהן מכניס כהן גדול מלא חפניו ביום הכפורים והשאר ניתנת לאומנין בשכרן.

ועיי"ש ע"ב: ושחקה ממנו הדק מה ת"ל דקה כדי שתהא דקה מן הדקה

⁸² אומר מר כשהוא שוחק אומר היטב הדק היטב מסייע ליה לרבי יוחנן דאמר ר"י כשם שהדיבור רע ליין כן הדיבור יפה לבשמים (כריתות ו ע"ב).

⁸³ עי' יומא נג ע"א: ומניין שנותן בה מעלה עשן שנאמר וכסה ענן הקטרת את הכפרת הא לא נתן בה מעלה עשן או שחיסר אחת מכל סמניה חיב מיתה.

⁸⁴ עי' כריתות ו ע"ב: תנו רבנן מותר הקטרת אחת לששים או לשבעים שנה היו מפטמין אותה לחצאין, ועיי"ש ברש"י שהגרסא: אחת לששים או לשבעים שנה [גרסין] היו מפטמין אותה לחצאין - שלא היה צריך לפטם אלא חצי שיעור משום דמותר דששים או שבעים שנה סלקי לחצי שיעור הקטרת פעמים לששים פעמים לשבעים או סמוך להם לפי שאין כל החפניים שוות.

ועוד תני בר קפרא אלו היה נותן בה קורטוב של דבש אין אדם יכול לעמוד מפני ריחה. ולמה אין מערבין בה דבש. מפני שהתורה אמרה כי כל שאר וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לוי⁸⁵:

ג"פ – י"י צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה⁸⁶:

ג"פ – י"י צבאות אשרי אדם בוטח בך:

ג"פ – י"י הושיעה המלך יעננו ביום קראנו:

אתה סתר לי מצר תצרני רני פלט תסובבני סלה:

וערבה לוי מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות:

אביי הוה מסדר סדר המערכה משמא דגמרא ואלבא דאבא שאול. מערכה גדולה קודמת למערכה שניה של קמרת. ומערכה שניה של קמרת קודמת לסדור שני גזרי עצים. וסדור שני גזרי עצים קודם לדשון מזבח הפנימי. ודשון מזבח הפנימי קודם להטבת חמש גרות. והטבת חמש גרות קודמת לדם התמיד. ודם התמיד קודם להטבת שתי גרות. ושתי גרות קודמת לקמרת. וקמרת קודמת לאברים. ואברים למנחה. ומנחה לחבתין. וחבתין לנסכין. ונסכין למוספין. ומוספין לבזיכין. ובזיכין קודמין לתמיד של בין הערבים. שנאמר. וערף עליה העלה והקטיר עליה חלבי השלמים. עליה השלם כל הקרבנות כלם:

אנא בכת גדלת ימינך תתיר צרורה: קבל רנת עמך שגבנו טהרנו נורא: נא גבור הורשי יחודך כבבת שמרם: ברכם, טהרם, רחמם, צדקתך תמיד גמלם: חסין קדוש ברוב טובך נהל עדתך: יחיד נאה לעמך פנה זוכרי קדשתך: שועתנו קבל ושמע צעקתנו יודע תעלומות: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

בשבת ויו"ט אין אומרים את התחינה שלאחר סדר הקרבנות:

רבין העולמים. אתה צויתנו להקריב קרבן התמיד במועדו ולהיות פהנים בעבודתם ולוים בדוכנם וישראל במעמדם. ועתה בעונותינו הרב בית המקדש ובטל התמיד. ואין לנו לא כהן בעבודתו ולא לוי בדוכנו ולא ישראל במעמדו. לכן יהי רצון מלפניך. יי אלהינו ואלהי אבותינו שיהא שיח שפתותינו חשוב ומקבל ומרצה לפניך באלו הקרבנו קרבן התמיד במועדו ועמדנו על מעמדו:

לשבת – וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימים, ושני עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן ונסכו: עלת שבת בשבתו, על עלת התמיד ונסכה:

לר"ח – ובראשי חדשיכם תקריבו עליה לוי, פרים בני בקר שנים ואיל אחד, כבשים בני שנה שבעה תמימים: ושלושה עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן לפר האחד, ושני עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן לאיל האחד: ועשרן עשרון סלת מנחה בלולה בשמן לכבש האחד, עליה ריח ניחח אשה לוי: ונסביהם, חצי ההין יהיה לפר, ושלישת ההין לאיל, ורביעת ההין לכבש יין, זאת עלת חדש בחדשו לחדשי השנה: ושעיר עזים אחד לחטאת לוי, על עלת התמיד יעשה ונסכו:

⁸⁷ איזהו מקומן של זבחים. קדשי קדשים שחיתתן בצפון. פר ושעיר של יום הכפורים שחיתתן בצפון וקבול דמן בכלי שרת בצפון ודמן טעון הוזה על בין הבדים ועל הפרכת ועל

- מאיר הסידור -

⁸⁵ מקור?

שעה"כ בא ע,א אמנם צ"ע מקור לומר ג' פעמים. ⁸⁶

⁸⁷ זבחים מז ע"א, ועי' זהר ח"א רסו ע"ב: אנת הוא קריבא דקב"ה בצלותא דילך דאיהו קרבנא דקב"ה ושכינתא באיזהו מקומן בצו את בני ישראל וכו' דתקיננו מארי מתניתין [תרגום: אתה הוא

מזבח הזהב. מתנה אחת מהן מעבדת. שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון אם לא נתן לא עבב:

פָּרִים הַנִּשְׂרָפִים וְשִׁעִירִים הַנִּשְׂרָפִים. שְׁחִיטָתָן בַּצֶּפֶן וְקָבוּל דָּמָן בְּכָלִי שְׂרֵת בַּצֶּפֶן וְדָמָן טֵעוֹן הַזֵּה עַל הַפְּרָכֶת וְעַל מִזְבַּח הַזֶּהָב. מִתְּנֶה אֶחָת מֵהֶן מֵעֶבֶת. שִׁירֵי הַדָּם הָיָה שׁוֹפֵךְ עַל יְסוּד מֵעֶרְבֵי שֵׁל מִזְבַּח הַחִיצוֹן. אִם לֹא נָתַן לֹא עֶבֶב. אֵלּוּ וְאֵלּוּ נִשְׂרָפִין בְּבֵית הַדָּשָׁן:

חֲטָאת הַצֶּבֹר וְהַיָּחִיד. אֵלּוּ הֵן חֲטָאת הַצֶּבֹר. שְׁעִירֵי רְאִשֵׁי הַדָּשִׁים וְשֵׁל מוֹעֲדוֹת שְׁחִיטָתָן בַּצֶּפֶן וְקָבוּל דָּמָן בְּכָלִי שְׂרֵת בַּצֶּפֶן וְדָמָן טֵעוֹן אַרְבַּע מִתְּנֹת עַל אַרְבַּע קָרְנוֹת. בִּיצֵד. עֶלְה בַּכֶּשֶׁל וּפְנֵה לְסוּבָב וּבֹא לוֹ לְקַרְן דְּרוֹמִית מְזֻרְחִית. מְזֻרְחִית צְפוֹנִית. צְפוֹנִית מֵעֶרְבִית. מֵעֶרְבִית דְּרוֹמִית. שִׁירֵי הַדָּם הָיָה שׁוֹפֵךְ עַל יְסוּד דְּרוֹמִי. וְנֶאֱכָלִין לְפָנִים מִן הַקִּלְעִים. לְזִכְרֵי כְּהֵנָה. בְּכָל מֵאֵכֶל. לְיוֹם וְלַיְלָה עַד חֲצוֹת:

הַעוֹלָה קָדֵשׁ קָדָשִׁים. שְׁחִיטָתָהּ בַּצֶּפֶן וְקָבוּל דָּמָהּ בְּכָלִי שְׂרֵת בַּצֶּפֶן. וְדָמָהּ טֵעוֹן שְׁתֵּי מִתְּנֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע. וְטֵעוֹנָהּ הַפֶּשֶׁט וְנִתְּוַח וְכִלִּיל לְאִשִּׁים:

זִבְחֵי שְׁלָמֵי צֶבֹר וְאִשְׁמוֹת. אֵלּוּ הֵן אִשְׁמוֹת. אִשֶׁם גְּזוֹלוֹת. אִשֶׁם מְעִילוֹת. אִשֶׁם שְׁפָחָה חֲרוּפָה. אִשֶׁם נְזִיר. אִשֶׁם מְצָרַע. אִשֶׁם תְּלוּי. שְׁחִיטָתָן בַּצֶּפֶן וְקָבוּל דָּמָן בְּכָלִי שְׂרֵת בַּצֶּפֶן. וְדָמָן טֵעוֹן שְׁתֵּי מִתְּנֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע. וְנֶאֱכָלִין לְפָנִים מִן הַקִּלְעִים. לְזִכְרֵי כְּהֵנָה. בְּכָל מֵאֵכֶל. לְיוֹם וְלַיְלָה עַד חֲצוֹת:

הַתּוֹדָה וְאֵיל נְזִיר קָדָשִׁים קָלִים. שְׁחִיטָתָן בְּכָל מְקוֹם בְּעֹזְרָה. וְדָמָן טֵעוֹן שְׁתֵּי מִתְּנֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע. וְנֶאֱכָלִין בְּכָל הָעִיר. לְכָל אָדָם. בְּכָל מֵאֵכֶל. לְיוֹם וְלַיְלָה עַד חֲצוֹת הַמּוֹרָם מֵהֶם פִּיּוּצָא בָּהֶם. אֵלּא שֶׁהַמּוֹרָם נֶאֱכָל לְכַהֲנִים לְנִשְׁיָהֶם וְלַבְּנֵיהֶם וְלַעֲבָדֵיהֶם:

שְׁלָמִים קָדָשִׁים קָלִים. שְׁחִיטָתָן בְּכָל מְקוֹם בְּעֹזְרָה. וְדָמָן טֵעוֹן שְׁתֵּי מִתְּנֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע. וְנֶאֱכָלִין בְּכָל הָעִיר. לְכָל אָדָם. בְּכָל מֵאֵכֶל. לְשָׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אַחַד הַמּוֹרָם מֵהֶם פִּיּוּצָא בָּהֶם. אֵלּא שֶׁהַמּוֹרָם נֶאֱכָל לְכַהֲנִים לְנִשְׁיָהֶם וְלַבְּנֵיהֶם וְלַעֲבָדֵיהֶם:

הַבְּכוֹר וְהַמְעֵשֶׁר וְהַפֶּסַח קָדָשִׁים קָלִים. שְׁחִיטָתָן בְּכָל מְקוֹם בְּעֹזְרָה. וְדָמָן טֵעוֹן מִתְּנֶה אֶחָת. וּבִלְבָד שִׁיתָן בְּנֶגֶד הַיְסוּד. שְׁנֵה בְּאִכְלֵתָן. הַבְּכוֹר נֶאֱכָל לְכַהֲנִים. וְהַמְעֵשֶׁר לְכָל אָדָם. וְנֶאֱכָלִין בְּכָל הָעִיר. בְּכָל מֵאֵכֶל. לְשָׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אַחַד:

הַפֶּסַח אֵינוֹ נֶאֱכָל אֵלּא בַּלַּיְלָה. וְאֵינוֹ נֶאֱכָל אֵלּא עַד חֲצוֹת. וְאֵינוֹ נֶאֱכָל אֵלּא לְמִנּוּיָו. וְאֵינוֹ נֶאֱכָל אֵלּא צְלִי:

רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר. בְּשֵׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הַתּוֹרָה נִדְרָשָׁת: (א) מְקַל וְחָמֵר. (ב) וּמְגֻזָּרָה שְׁוּחָה. (ג) מִבְּנֵי אָב מִכְּתוּב אַחַד. וּמִבְּנֵי אָב מִשְׁנֵי כְּתוּבִים. (ד) מִכְּלָל וּפְרָט. (ה) וּמִפְּרָט וְכִלְל. (ו) כִּלְל וּפְרָט וְכִלְל. אִי אֵתָה דִן אֵלּא בְּעֵין הַפְּרָט. (ז) מִכְּלָל שֶׁהוּא צְרִיךְ לְפָרַט. וּמִפְּרָט שֶׁהוּא צְרִיךְ לְכִלְל. (ח) כֹּל דְּבַר שֶׁהִיָּה בְּכִלְל וְיִצָּא מִן הַכִּלְל לְלַמֵּד. לֹא לְלַמֵּד עַל עֲצוּמוֹ יִצָּא. אֵלּא לְלַמֵּד עַל הַכִּלְל כִּלּוֹ יִצָּא. (ט) כֹּל דְּבַר שֶׁהִיָּה בְּכִלְל וְיִצָּא לְטֵעוֹן טֵעוֹן אַחַד שֶׁהוּא כְּעֵנִינוּ. יִצָּא לְהַקְלִל וְלֹא לְהַחְמִיר. (י) כֹּל דְּבַר שֶׁהִיָּה בְּכִלְל וְיִצָּא לְטֵעוֹן טֵעוֹן אַחַד שֶׁלֹּא כְּעֵנִינוּ. יִצָּא לְהַקְלִל וְלְהַחְמִיר. (יא) כֹּל דְּבַר שֶׁהִיָּה בְּכִלְל וְיִצָּא לְדוֹן בְּדָבָר הַחֲדָשׁ. אִי אֵתָה יָכוֹל לְהַחְזִירוֹ לְכִלְלוֹ

- מאיר הסידור -

קרוב להקב"ה בתפילתך, שהוא קרבן של הקב"ה ושכינה באיזהו מקומן, ב"צו את בני ישראל וכו" שתקנו בעלי המשנה]. ועי' טור או"ח סימן נ: קבעו לשנות משנת איזהו מקומן וברייתא דרבי ישמעאל אומר ב"ג מדות אחר פרשת התמיד משום הא דאמר רב ספרא (&) לעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד ופריך ומי ידע כמה חיי ומשני לא נצרכה אלא ליומי שצריך בכל יום ללמוד משלשתן ומדרש של ברייתא דרבי ישמעאל הוי במקום תלמוד שהמדרש כתלמוד ועוד שהיא תחלת תורת כהנים שהוא ראש לכל הקרבנות קבעוה אצל הקרבנות ומשנת איזהו מקומן קבעוה אחר פ' התמיד משום דכתיב ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי וכי בכל מקום מוקטר מוגש אלא אלו ת"ח שעוסקין בעבודה בכ"מ מעלה אני עליהם כאילו מקריבין ומגישים לשמי. ועי' שם בב"י: כתב הרא"ה (חי' ברכות לב.) שתקנו לשנות פרק איזהו מקומן לפי שאין בכל אותו פרק מחלוקת והיא משנה ברורה למשה מסיני.

עַד שִׁיחֲזִירֵנוּ הַכְּתוּב לְכָלֵּל בְּפִרוּשׁ. (יב) דְּבַר הַלְּמִד מֵעֲנִינֵנוּ. וְדָבַר הַלְּמִד מִסּוּפּוֹ. (יג) וְכֵן (ג"א וְכֵן) שְׁנֵי כְּתוּבִים הַמְּכַחֲשִׁים זֶה אֶת זֶה. עַד שִׁיבּוֹא הַכְּתוּב הַשְּׁלִישִׁי וְיִכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם: יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. וְתֵן חֵלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ: וְשֵׁם נַעֲבֹדְךָ בְּיִרְאָה בְּיָמֵי עוֹלָם וּבְשָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת: 88

קדיש דרבנן: 89

וַיִּתְגַּדֵּל 90 וַיִּתְקַדֵּשׁ 91 שְׁמֵהּ רַבָּא. אַמֵּן:

בְּעֶלְמָא דִּי בְּרָא כְּרַעוּתָהּ וַיִּמְלִיךָ מְלַכּוּתָהּ בְּחַיִּיכוּן וּבְיָמֵיכוּן וּבְחַיִּי דְּכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶנְיָא וּבְזִמְן קָרִיב. וְאָמְרוּ אַמֵּן: 93
יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וּלְעָלְמֵי עָלְמֵי אַמֵּן: 94

- מאיר הסידור -

88 במחזור ויטרי מובא בסוף אתה הוא י"י אלקינו וכו'.

89 ז"ל הרמב"ם בנוסח התפילה בקדיש דרבנן: כל עשרה מישראל או יתר שעוסקין בתלמוד תורה שעל פה ואפילו במדרשות או בהגדות, כשהן מסיימין, אומר אחד מהן קדיש בנוסח זה: יתגדל ויתקדש שמייה רבא דעתיד לחדתא עלמא ולאחייא מתייא ולמיפרק חייא ולמיבני קרתא דירושלם ולשכללא היכלא קדישא ולמיעקר פולחנא נוכראה מן ארעא ולאחבא פולחנא דשמיא לאתריה בזיויה ויחודיה וימליך מלכותיה וכו' עד ונחמתא דאמירן בעלמא ואמרו אמן על רבנן ועל תלמידיהון ועל תלמידי תלמידיהון דעסקין באורייתא די באתרא הדין ודי בכל אתר ואתר יהא להון ולכון חינא וחסדא ורחמי וסייעתא ורווחא מקדם אבוהון דבשמיא ואמרו אמן.

לפי זה אין לומר קדיש אם לא שעשרה אנשים מקשיבים לש"ץ ומכוונים ללימוד אפילו למקצתה. עי' מ"ב נה סק"ב: לקדיש שאחר פסוקי דזמרה בעינן עשרה, שכל דבר שבקדושה כגון קדיש וקדושה וברכו וקריאת התורה ונשיאת כפים, אין אומרים אותו בפחות מעשרה, שנא' ונקדשתי בתוך בני ישראל. וילפינן בגזרה שוה דתוך תוך ממרגלים דכתיב עד מתי לעדה הרעה הזאת יצאו יהושע וכלב נשאר עשרה וקוראין עדה. וכל הקדישים שוין לזה אפילו קדיש דרבנן שאחר הלימוד. י"א דבעת אמירת פסוקי דזמרה א"צ עשרה דאפילו אם אמרוהו ביחידות כל שיש עשרה בשעת אמירת הקדיש די בכך וכו' דהנכון שיאמרו אח"כ מזמור או ג' פסוקים ויאמרו קדיש.

עי' רמ"א אר"ח נו סעיף א: ויש לעמוד כשעונין קדיש וכל דבר שבקדושה. ומי שבא לבהכ"נ ושומע הקהל עונין קדיש, עונה עמהם. אף על פי שלא שמע שליח צבור שאמר יתגדל וכו': וגם השליח ציבור צריך לומר יהא שמייה רבא, וכשמתחיל יתגדל יש לומר וְעַתָּה יִגְדַל נָא לְפָנֵינוּ כָּאֲשֶׁר דִּבְרַתְ לְאָמֵר (במדבר יד יז) זָכֹר רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחַסְדֶיךָ כִּי מְעוֹלָם הָמָּה (תהילים כה ו). ועיי"ש במ"ב שכוונתו לומר את זה לפני הקדיש, אבל לא בקדיש באמצע תפילה כמו קודם ברכו דשחרית או קודם י"ח דערבית. ועי' התיקונים (יד ע"א) ועי' שעה"כ יז ע"א לא לאמרו. עי' לקמן הערה 284, ולפי מש"כ אין שום ענין שזה דווקא נאמר על ידי יתום, ועי' פתחי תשובה יר"ד שעו סק"ד שכתב כן.

90 עי' ספר אור זרוע (ח"ב אות טז): והא דאמרינן וכו' וכן יתגדל ויתקדש כו' אף על פי שאין מלאכי השרת מבינים בזה הלשון, משום דבצבור [הוא] שהשכינה שורה שם כדאמרינן פ' ואילו נאמרינן (סוטה לב ע"א) דתנן ואילו נאמרינן בכל לשון פ' סוטה וידוי מעשר ק"ש ותפילה ופריך בגמרא (שם לג ע"א) ותפילה בכל לשון והאר"י לעולם אל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמית, דאר"י השואל צרכיו בלשון ארמי' אין מלאכי השרת נזקקין לו, לפי שאין מלאכי השרת מכירין בלשון [ארמי], לא קשיא הא ביחיד הא בצבור.

ועי' מחזור ויטרי (הלכות שחרית ט): יתגדל לשון הפסוק הוא (יחזקאל לח) והתגדלתי והתקדשתי ונוודעתי לעיני גוים רבים וידעו כי אני יי', למלחמת גוג ומגוג. לכך הוא מתחיל בלשון עברי ולא בלשון ארמי [לכן מנוקד יתגדל ויתקדש]. [נוסף בטור] שאז יתגדל שמו של הקב"ה. @הערת
עי' אר"ח (נו ד) כשאומר החזן יתגדל כורע וכן ביהא שמייה רבא וכן בברוך הוא וכן באמן. ועיי"ש בבהגר"א: אבל נראה שאין לכרוע כלל בקדיש. ועי' ערה"ש אות ז': ונלע"ד דאינם כריעות ממש ככריעות של שמ"ע אלא לשחוח מעט.

91 עי' מ"ב נו סק"ב: יתגדל ויתקדש הוסד על פי המקרא והתגדלתי והתקדשתי האמור במלחמת גוג ומגוג שאז יתגדל שמו של הקב"ה דכתיב (זכריה יד) ביום ההוא יהיה יי' אחד ושמו אחד.

92 יש גורסים מודגש @הערת

93 יש להדגיש אמן זה הולך על גידול וקידוש שמו, וצריכים לכוון לזה שלא יהא אמן יתומה (עי' לקמן הערה 188). ועי' מ"ב סק"ב נכון שיאמר השליח צבור בבית אחת ולא יפסיק בין ואמרו לאמן.

94 עי' מ"ב נו סק"א: אחז"ל כל העונה איש"ר מברך בכל כחו קורעין לו גזר דינו ופירשו הראשונים דר"ל בכל כחו בכל כונתו ובכל איבריו דהיינו שיאמרנה בלב ונפש ולא רק כמוציא שפתיו ולבו בל

יִתְבַּרְךָ. וַיִּשְׁתַּבַּח וַיְתַפְאֵר וַיְתַרומֶם וַיְתַנַּשֵּׂא וַיְתַהַדֵּר וַיְתַעַלֶּה וַיְתַהַלֵּל⁹⁵ שְׁמֵהּ דְקַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא.⁹⁶ לְעֵלָא מִן כָּל (בַּעֲשִׂי"ת לְעֵלָא לְעֵלָא מְכַל) בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאַמְרִין בְּעֵלְמָא. וְאָמְרוּ אָמֵן:

עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל רַבָּנָן. וְעַל תַּלְמֵי דִיהוֹן וְעַל כָּל תַּלְמֵי דִתְלֵמִידֵי תַלְמֵי דִיהוֹן. וְעַל כָּל מַאן דְּעַסְקִין בְּאוֹרֵי תָא. דִּי בְּאַתְרָא קְדִישָׁא הָרִין וְדִי בְּכָל אַתְר וְאַתְר. יְהֵא לְהוֹן וּלְכוּן שְׁלָמָא רַבָּא חֲנָא וְחֶסְדָּא וְרַחֲמִין וְחַיִּין אֲרִיכִין וּמְזוּנִין רְוִיחֵי וּפְרַקְנָא מִן קְדָם אֲבוּהוֹן דְּבִשְׁמֵיָא וְאַרְעָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא וְחַיִּים עֲלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְאָמְרוּ אָמֵן:
עוֹשֶׂה שְׁלוֹם (בַּעֲשִׂי"ת הַשְּׁלוֹם) בְּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה בְּרַחֲמָיו שְׁלוֹם עֲלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

מְזֻמּוֹר⁹⁷ שִׁיר חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדוֹד: אֲרוֹמְמָךְ י"י כִּי דְלִיתְנִי. וְלֹא שְׁמַחְתָּ אִיבֵי לִי: י"י אֱלֹהֵי. שׁוֹעֲתֵי אֱלִיךָ וְתַרְפָּאֲנִי: י"י הַעֲלִיתָ מִן שְׂאוֹל נַפְשִׁי. חֵייתִנִּי מִיַּרְדֵי בּוֹר: וְמָרוּ לִי י"י חֲסִידָיו. וְהוֹדוּ לְזִכְרֵךְ קְדוֹשׁ: כִּי רַגַע בְּאִפּוֹ חַיִּים בְּרַצוֹנֵנוּ. בְּעֶרְב יֵלִין כְּכִי וְלִבְקֹר רַנָּה: וְאַנִּי אֲמַרְתִּי בְשִׁלּוֹי. כָּל אֲמוֹט לְעוֹלָם: י"י בְּרַצוֹנְךָ הַעֲמַדְתָּה לְהַרְרֵי עוֹ. הַסְתַּרְתָּ פְּנֵיךָ הַיְיָתִי נְבָהֵל: אֱלִיךָ י"י אֲקַרָּא וְאֵל אֲדַנִּי אֲתַחֲנֵן: מַה בָּצַע בְּדַמִּי בְּרַדְתִּי אֵל שַׁחַת. הַיּוֹדֵךְ עֲפָר הַיְיָתִי אֲמַתְךָ: שְׁמַע י"י וְחַנּוּנִי י"י הִיָּה עֲזֵר לִי: הַפְּכַתְּ מִסְפְּדֵי לְמַחֹל לִי פִתְחַתְּ שְׁקִי וְתַאֲזְרֵנִי שְׁמַחָה: לְמַעַן יִזְמְרְךָ כְּבוֹד וְלֹא יָדָם. י"י אֱלֹהֵי לְעוֹלָם אֲוִדְךָ:

קְדִישׁ יְתוּם⁹⁸:

יִתְגַּדֵּל וַיְתַקְדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. אָמֵן:

בְּעֵלְמָא דִּי בְּרָא כְרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךָ מַלְכוּתָהּ בְּחַיִּיכוּן וּבְיֻמִּיכוּן וּבְחַיִּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֵנְיָא וּבְיָמֵן קְרִיב, וְאָמְרוּ אָמֵן:
יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעֵלְמֵי עֵלְמֵיָא:

- מאיר הסידור -

עמו. גם יכוין לשמוע הקדיש מפי הש"ץ כדי שידע על מה הוא עונה איש"ר ואמן שאחר דאמירן בעלמא.

ע"י אר"ח (נו ג) העונים עד לעלמי עלמאי בלבד טועים הם כי אסור להפריד בין עלמאי ליתברך. וז"ל המ"ב: משמע בבי"דצ"ל כל הנוסח של יתברך עד דאמירן בעלמא כ"ח תיבות ועיין במ"א שמסיק דמנהג קדמונים עיקר שלא לומר רק עד יתברך ומשם והלאה ישתוק ויכוין למה שאומר הש"ץ ושומע כעונה. ובביאור הגר"א כתב שלא לומר רק עד תיבת עלמאי בלבד וכו', [ו]אם הוא עומד במקום שאין רשאי להפסיק יזהר בזה שלא יאמר רק עד עלמאי.

⁹⁵ ע"י בית יוסף סי' נו: זה לשון שבלי הלקט (סי' ח) יש בקדיש עשרה לשונות של שבח אלו הם יתגדל ויתקדש יתברך ויתפאר ויתרומם ויתנשא וישתבח ויתעלה ויתהלל ויתהדר וי"א שהן כנגד עשרה מאמרות שבהם נברא העולם וזהו שאומרים בעלמא דברא כרעותיה ומפני מה הפסיקו בין יתגדל ויתקדש לשאר שבחות מצינו באגדה (פסיקתא רבתי כא. פסיקתא זוטרתא ואתחנן ה, ו) שעשרה דברות כלולים בעשרה מאמרות ובקדיש עשרה שבחות כנגד עשרה מאמרות וכשם שהיה הפסק בין שתי דברות ראשונות לשמונה אחרונות ששני הראשונות מפי הגבורה (מכות כד ע"א) והשמונה מפי משה לכן הפסיק בין שתי שבחות ראשונות לשמונה אחרונות.

⁹⁶ ע"י אר"ח נו ב: כששליח צבור אומר יתברך כל העם עונים אמן וכן כשאומר בריך הוא וכן כשאומר ואמרו אמן. וז"ל המ"ב סק"ב: אבל עונים אחרי שמה רבא. @נוסחא
וז"ל הרמ"א שם: ולא נהגו לומר אמן אחר יתברך ולא אחר בריך הוא ולא יפסיק בין בריך הוא לעילא מכל ברכתא וכו'. וע"י מ"ב שם סק"ג שעונים בריך הוא. @נוסחא

⁹⁷ לא נמצא ב@בשום סידור ישן @מחזור ויטרי ולא בסידור הנאו שפח ולא ברמב"ם, אמנם מופיע בשעה"כ יז ע"ב ופע"ח לד ע"ג.

⁹⁸ לא מובא @בסידורים ישנים או ב@ברמב"ם אלא מתחילים בברוך שאמר ולא מוזכר קרבנות בכלל. או במחזור ויטרי או בסידור הנאו, אבל כן מובא בשעה"כ יד ע"ג.

יְתַבְרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרומֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלֵּל שְׁמֵהּ דְקַדְשָׁא.
 בְּרִיךְ הוּא. (ברוך הוא:) לְעֵלָא (בעשיית לְעֵלָא לְעֵלָא מְכַל) מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא
 וְנַחְמָתָא דְאִמְרִין בְּעֵלְמָא. וְאִמְרוּ אָמֵן;

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְאִמְרוּ אָמֵן;
 עוֹשֵׂה שְׁלוֹם (בעשיית השלום) בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ

אָמֵן;

מודה אני לפניך יי אלקי ואלהי אבותי שהוצאתני מאפלה לאורה.⁹⁹

פסוקי דזמרה¹⁰⁰:

הַרְיֵנִי מִזְמֵן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבַּח אֶת בּוֹרְאֵי¹⁰¹:

¹⁰² בְּרוּךְ שְׂאֵמֵר וְהָיָה הָעוֹלָם. בְּרוּךְ הוּא. בְּרוּךְ עוֹשֵׂה בְּרֵאשִׁית. בְּרוּךְ אוֹמֵר וְעוֹשֵׂה.
 בְּרוּךְ גּוֹזֵר וּמְקַיֵּם. בְּרוּךְ מְרַחֵם עַל הָאָרֶץ. בְּרוּךְ מְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת. בְּרוּךְ מְשַׁלֵּם שְׂכָר טוֹב
 לִירֵאָיו. בְּרוּךְ חַי לְעַד וְקַיִם לְנֶצַח. בְּרוּךְ פּוֹדֶה וּמַצִּיל. בְּרוּךְ שְׂמוֹ¹⁰³: בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ
 מֶלֶךְ הָעוֹלָם. הָאֵל הָאֵב הַרְחֵמֵן הַמְהַלֵּל בְּפִי¹⁰⁴ עַמּוֹ. מְשַׁבַּח וּמְפָאֵר בְּלִשׁוֹן חֲסִידָיו וְעַבְדָּיו.
 וּבְשִׁירֵי דוֹד עַבְדָּךְ. נְהַלֵּךְ יי אֱלֹהֵינוּ בְּשִׁבְחוֹת וּבְזִמְרוֹת. נְגַדְלָךְ וּנְשַׁבְּחָךְ וּנְפָאֵרְךָ וּנְזַכִּיר
 שְׁמֶךָ וּנְמַלִּיכָךְ מַלְכֵנוּ אֱלֹהֵינוּ. יְחִיד חַי הָעוֹלָמִים. מֶלֶךְ מְשַׁבַּח וּמְפָאֵר עַדֵי עַד שְׁמוֹ הַגָּדוֹל:
 בְּרוּךְ אַתָּה יי מֶלֶךְ מְהַלֵּל בְּתִשְׁבְּחוֹת:

הוֹדוּ¹⁰⁵ ליי קְרָאוּ בְשִׁמּוֹ הוֹדִיעוּ בְעַמִּים עֲלִילוֹתָיו: שִׁירוּ לוֹ זְמֵרוּ לוֹ שִׁיחוּ בְכָל
 נְפִלְאוֹתָיו: הִתְהַלְלוּ בְשֵׁם קְדִישׁוֹ יִשְׁמַח לֵב מְבַקְשֵׁי יי: דְרִשׁוּ יי וְעוֹזוּ בְקִשׁוֹ פְנֵיו תְּמִיד: זְכוּ
 נְפִלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה מִפְתָּיו וּמִשְׁפְּטֵי פִיהוּ: זְרַע יִשְׂרָאֵל עֲבָדוּ בְנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו: הוּא יי
 - מאיר הסידור -

⁹⁹ עי' ביאור הלכה (סי' א' ד"ה שיהא): נכון מאד לזהר לומר קודם כל ג' תפלות הודאת היה"ר
 המבואר בירושלמי פ' תפלת השחר דהיינו בשחרית מודה אני לפניך יי או"א שהוצאתני מאפלה
 לאורה.

¹⁰⁰ עי' תוספות ברכות דף לא ע"א: רבנן עבדי כמתניתין - וכוותיהו קי"ל ולכן אין מתפללין מתוך
 קלות ראש ושחוק אלא מתוך כובד ראש ושמחה של מצוה כגון שעסק בדברי תורה ולכן נהגו לומר
 פסוקי דזמרה ואשרי קודם תפלה.

ועי' אור זרוע (ח"א אות ק): דריש ר' שמלאי (דף לב.) לעולם יסדיר אדם שבחו של הקב"ה ואח"כ
 יתפלל מנלן ממש רבינו שנאמר יי אלקים אתה החלות להראות את עבדך וגו' והדר אעברה נא
 וגו' ומשום כך אנו אומרים פסוקי דזמרה בכל יום בשחרית קודם תפלה.
¹⁰¹ מקור?

¹⁰² עי' או"ח סי' נא סעיף ד: צריך לזהר מלהפסיק בדבור משיתחיל ברוך שאמר עד סוף י"ח,
 ואפי' לצורך מצוה. והקפדנו לשים פסקא מכל מקום שיש בין הפרקים שבהם מותר לשאול מפני
 הכבוד ומשיב שלום לכל אדם (שם סעיף ה) {העולם לא נוהגים, וצ"ע אם יש מקור - חוץ מזה צריך
 טבלא לגבי איפה מותר לומר אמן וכו' ועיי"ש סק"ח: בדבור - ואפילו ברוך הוא וב"ש אסור לומר כיון
 שלא הוזכרה בגמרא אבל אמן מותר לענות על כל ברכה ששומע אפי' באמצע פסוק של פסוקי
 דזמרה אם הוא במקום דסליק ענינא וכן כל ברכת הודאה מותר לברך כמו אשר יצר לאחר עשיית
 צרכיו וכיוצא בזה וכן לענות מודים דרבנן וכן לענות ק"ש עם הצבור שצריך שיקרא עמהם פסוק
 ראשון קורא ומכ"ש דמותר להפסיק לקדיש ולקדושה ולברכו: }.

עי' פע"ח ק"ש ג שצריך לאחוז ב' ציציות הקדמיות בשעת אמירת ב"ש.

¹⁰³ עי' תנא דבי אליהו זוטא - פרק ד: ברוך שאמר והיה העולם ברוך הוא ברוך עושה מעשה
 בראשית ברוך אומר ועושה ברוך גוזר ומקיים ברוך שזכר את הראשונות והעביר את האחרונות
 שהיה לו.

¹⁰⁴ כן הוא ברמב"ם ומחזור ויטרי, אמנם בשעה"כ וערוה"ש הנוסח היא "בפה". וכן בסידורים
 ישנים נמצאים שניהם.

¹⁰⁵ עי' מסכת סופרים (פי"ז מ"א): צריכין לומר אחר יהי כבוד יי מלך ומזמור שירו ליי (תהלים
 צו) מדברי סופרים ואחריו (ד"ה א טז) הודו ליי קראו בשמו וששת המזמורים של כל יום וא"ר יוסי
 יהי חלקי עם המתפללים בכל יום ששת המזמורים הללו ואמרו למה הזכיר דוד במזמור הודו ליי
 קראו בשמו כהנים ליום וישראלים להיות אומרים אותו בכל יום.

אלהינו בכל הארץ משפטי: זכרו לעולם בריתו דבר צוה לאלף דור: אשר כרת את אברהם ושבועתו ליצחק; ויעמידה ליעקב לחק לישראל ברית עולם: לאמר לך אתן ארץ פנען חבל נחלתכם: בהיותכם מתי מספר כמעט ונרים בה: ויתהלכו מגוי אל גוי ומממלכה אל עם אחר: לא הניח לאיש לעשקם ויזכח עליהם מלכים: אל תגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו: שירו לי כל הארץ בשרו מיום אל יום ישועתו: ספרו בגוים את כבודו בכל העמים נפלאותיו: כי גדול יי ומקהל מאד ונורא הוא על כל אלהים: כי כל אלהי העמים אלילים¹⁰⁶ ויי שמים עשה: הוד והדר לפניו עז וחדוה במקומו: הבו לי מושפחות עמים הבו לי כבוד ועז: הבו לי כבוד שמו שאו מנחה ובאו לפני השתחוו לי בהדרת קדש: חילו מלפניו כל הארץ אף תכון תבל כל תמוט: ישמחו השמים ותגל הארץ ויאמרו בגוים יי מלך: ירעם הים ומלאו יעלין השדה וכל אשר בו: אז ירגנו עצי היער מלפני יי כי בא לשפוט את הארץ: הודו לי כי טוב כי לעולם חסדו: ויאמרו הושיענו אלהי ישענו וקבצנו והצילנו מן הגוים להדות לשם קדשך להשתבח בתהלתך: ברוך יי אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ויאמרו כל העם אמן והלל לי¹⁰⁷:

רוממו יי אלהינו והשתחוו להדם רגליו קדוש הוא¹⁰⁸: רוממו יי אלהינו והשתחוו להר קדשו. כי קדוש יי אלהינו¹⁰⁹: והוא רחום יכפר עון ולא ישחית. והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו¹¹⁰: אתה יי לא תכלא רחמיך ממני. חסדך ואמתך תמיד יצרוני¹¹¹: זכר רחמיך יי. וחסדיך. כי מעולם המה¹¹²: תנו עז לאלהים על ישראל גאותו. ועז בשחקים¹¹³: נורא אלהים ממקדשיך. אל ישראל: הוא נותן עז ותעצמות לעם. ברוך אלהים: אל נקמות יי. אל נקמות הופיע: הנשא שפט הארץ השב גמול על גאים: לי הישועה. על עמך ברכתך סלה: יי צבאות עמנו. משגב לנו אלהי יעקב סלה: יי צבאות. אשרי אדם בלח בך: יי הושיעה. המלך יענו ביום קראנו: הושיעה את עמך וברך את נחלתך. ורעם ונשאים עד העולם: נפשונו חבתה לי. עזרנו ומגננו הוא: כי בו ישמח לבנו. כי בשם קדשו בטחנו: יהי חסדך יי עלינו. באשר יחלנו לך: הראנו יי חסדך. וישעך תתן לנו: קומה עזרתה לנו. ופדנו למען חסדך: אנכי יי אלהיך המעלה מארץ מצרים. הרחב פיך ואמלאהו: אשרי העם שוכה לו. אשרי העם שיי אלהיו: ואני בחסדך בטחתי. יגל לבי בישועתך. אשרי לידוד כי גמל עלי:

מזמור לתודה. הריעו לי כל הארץ: עבדו את יי בשמחה. באו לפניו ברגנה: דעו כי יי הוא אלהים. הוא עשנו. ולו אנחנו עמו וצאן מרעיתו: באו שערו בתודה. הצלתיו בתהלה. הודו לו ברכו שמו: כי טוב יי. לעולם חסדו. ועד דר ודר אמונתו¹¹⁴:

יהי כבוד יי לעולם. ישמח יי במעשיו: יהי שם יי מברך. מעתה ועד עולם: ממזרח שמש עד מבואו. מהלל שם יי: רם על כל גוים יי. על השמים כבודו: יי שמך לעולם. יי

- מאיר הסידור -

¹⁰⁶ עי' או"ח סי' נא סעיף ו: צריך להפסיק בין אלילים ובין ויי שמים עשה.

¹⁰⁷ דברי הימים א' טז א-לו.

¹⁰⁸ תהלים צט ה.

¹⁰⁹ שם ט.

¹¹⁰ תהלים עח לח.

¹¹¹ שם מ יב.

¹¹² שם כה ו.

¹¹³ שם סח לה.

¹¹⁴ עי' שו"ע סי' נא סעיף ט: מזמור לתודה יש לאומרה בנגינה@הערת@. הגה - וא"א מזמור לתודה בשבת וי"ט או בימי פסח, שאין תודה קריבה בהם משום חמץ, ולא בערב פסח, ולא בערב יום כפור. ועי' מ"ב סקכ"א שאין תודה קרבה בשבת וי"ט, ועי"ש סקכ"ב שכן אומרים בערב ט' באב ובט' באב. ועי' שע"ת סק"ט: עבה"ט וכתב בש"ץ שהיד אהרן כ' בשם מהר"י סרוק לו' מזמור לתודה מעומד, וכתב שלפי מש"ל בפרשת התמיד שיאמר מעומד אבל באמת ליתא כמ"ש סי' מ"ח גם מבואר בס' הכוונות שאחר אמירת ברוך שאמר מעומד ישב ויאמר מזמור לתודה מיושב ע"ש. ועי' לעיל הערה 73.

זכרך לדור ודור: יי בשמים הכין בסאו. ומלכותו בכל משלה: ישמחו השמים ותגל הארץ. ויאמרו בגוים יי מלך: יי מלך. יי מלך. יי מלך לעולם ועד: יי מלך לעולם ועד. אברו גוים מארצו: יי הפיר עצת גוים. הניא מחשבות עמים: רבות מחשבות בלב איש. ועצת יי היא תקום: עצת יי לעולם תעמד. מחשבות לבו לדר ודר: כי הוא אמר ויהי. הוא צוה ויעמד: כי בחר יי בציון. אנה למושב לו: כי יעקב בחר לו יה. ישראל לסגלתו: כי לא יטש יי עמו. ונחלתו לא יעזב: והוא רחום יכפר עון ולא ישחית. והרבה להשיב אפו. ולא יעיר כל חמתו: יי הושיעה. המלך יעננו ביום קראנו:

אשרי יושבי ביתך. עוד יהללך סלה: אשרי העם שפכה לו. אשרי העם שיי אלהיו¹¹⁵: תהלה לדוד. ארוממך אלוהי המלך. ואברכה שמך לעולם ועד: בכל יום אברכה. ואתה תהלה שמך לעולם ועד: גדול יי ומהלל מאד. ולגדלתו אין חקר: דור לדור ישבח מעשיך. וגבורתך יגידו: הדר כבוד הודך. ודברי נפלאותיך אשיחה: ועוזו נוראתיך יאמרו. וגדלתך אספרנה: זכר¹¹⁶ רב טובך וביעו. וצדקתך ירגנו: חנון ורחום יי. ארך אפים וגדל חסד: טוב יי לכל. ורחמיו על כל מעשיו: יודוך יי כל מעשיך. וחסידיך יברכוכה: כבוד מלכותך יאמרו. וגבורתך ידברו: להודיע לבני האדם גבורתי. וכבוד הדר מלכותו: מלכותך מלכות כל עולמים. וממשלתך בכל דור ודר: סומך יי לכל הנפלים. וזוקף לכל הכפופים: עיני כל אליך ישברו. ואתה נותן להם את אכלם בעתו: פותח את ידך. ומשביע לכל חי רצון¹¹⁷: צדיק יי בכל דרכיו. וחסיד בכל מעשיו: קרוב יי לכל קראיו. לכל אשר יקראהו באמת: רצון יראיו יעשה. ואת שועתם ישמע ויושיעם: שומר יי את כל אהביו. ואת כל הרשעים ישמיד: תהלת יי ידבר פי. ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד¹¹⁸: ואנחנו נברך יה מעתה ועד עולם. הללויה¹¹⁹:

הללויה. הללי נפשי את יי: אהלה יי בחיי. אומרה לאלהי בעודי: אל תבטחו בנדיבים. בן אדם שאין לו תשועה: תצא רוחו וישב לאדמתו. ביום ההוא אברו עשתנותיו: אשרי שאל יעקב בעזרו. שברו על יי אלהיו: עשה שמים וארץ. את הים ואת כל אשר בם. השמר אמת לעולם: עשה משפט לעשוקים. נתן לחם לרעבים. יי מתיר אסורים: יי פקח עורים. יי זוקף כפופים. יי אהב צדיקים: יי שמר את גרים. יתום ואלמנה יעודד. ודרך רשעים יעות: ימלך יי לעולם. אלהיך ציון לדוד ודר. הללויה:

הללויה. כי טוב זמרה אלהינו. כי נעים נאווה תהלה: בונה ירושלים יי. נדחי ישראל יכנס: הרופא לשבורי לב. ומחפש לעצבותם: מונה מספר לפוכבים. לכלם שמות יקרא: גדול אדונינו ורב כח. לתבונתו אין מספר: מעודד ענוים יי. משפיל רשעים עדי ארץ: ענו ליי בתודה. זמרו לאלהינו בכנור: המכסה שמים בעבים. המכין לארץ מטר. המצמיח הרים חציר: נותן לבהמה לחמה. לבני ערב אשר יקראו: לא בגבורת הסוס יחפץ. לא בשוקי האיש ירצה: רוצה יי את יראיו. את המיחלים לחסדו: שבחי ירושלים את יי. הללי אלהיך ציון: כי חזק בריחי שעריך. ברך בניה בקרבך: השם גבולך שלום. חלב חטים ישיביעך: השלח אמרתו ארץ. עד מהרה ירוץ דברו: הנתן שלג בצמר. כפור באפר יפזר: משליך קרחו כפתים. לפני

- מאיר הסידור -

¹¹⁵ תהלים פד ה-ו. עי' טור או"ח סימן נא: ונהגו לומר קודם לכן אשרי יושבי ביתך משום דילפינן מיניה שצריך אדם לישוב שעה אחת קודם שיתפלל, ואחריו נהגו לומר ואנחנו נברך יה.

¹¹⁶ י"ג זכר @גרסת הגר"א וכו"ה בסידורים שינים

¹¹⁷ עי' שו"ע נא סעיף ז: צריך לכוין בפסוק פותח את ידך ואם לא כוון, צריך לחזור ולאומר פעם אחרת.

¹¹⁸ תהלים קמה.

¹¹⁹ תהלים קטו יח. עי' הערה 115.

קָרְתוּ מִי יַעֲמֹד: יִשְׁלַח דְּבָרוֹ וַיִּמָּסֵם. יֵשֵׁב רוּחוֹ וְיָלוּ מַיִם: מִגִּיד דְּבָרָיו לְיַעֲקֹב. תִּקְוֵוּ וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל: לֹא עָשָׂה כֵן לְכָל גּוֹי. וּמִשְׁפָּטִים בַּל יִדְעוּם. הַלְלוּיָהּ:

¹²⁰הַלְלוּיָהּ. הַלְלוּ אֶת י"י מִן הַשָּׁמַיִם. הַלְלוּהוּ בַּמְרוֹמִים: הַלְלוּהוּ כָּל מַלְאָכָיו. הַלְלוּהוּ כָּל צְבָאָיו: הַלְלוּהוּ שָׁמַיִשׁ וְיִרְתָּהּ. הַלְלוּהוּ כָּל בּוֹכְבֵי אוֹר: הַלְלוּהוּ שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם. וְהַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל הַשָּׁמַיִם: יְהַלְלוּ אֶת שֵׁם י"י. כִּי הוּא צוּה וְנִבְרָאוֹ: וַיַּעֲמִידֵם לְעַד לְעוֹלָם. חֵק נָתַן וְלֹא יַעֲבוֹר: הַלְלוּ אֶת י"י מִן הָאָרֶץ. תִּנְיָנִים וְכָל תְּהוֹמוֹת: אֲשֶׁר וּבְרַד שָׁלַג וְקִיטוֹר. רוּחַ סַעֲרָה עָשָׂה דְּבָרוֹ: הַהָרִים וְכָל גְּבְעוֹת. עֵץ פָּרִי וְכָל אֲרָזִים: הַחֲתָה וְכָל בְּהֵמָה. רֶמֶשׂ וְצַפּוֹר כָּנָף: מַלְכֵי אֶרֶץ וְכָל לְאֻמִּים. שָׂרִים וְכָל שְׂפָטֵי אֶרֶץ: בַּחֲזָרִים וְגַם בְּתוֹלוֹת. וְקָנִים עִם גְּעָרִים: יְהַלְלוּ אֶת שֵׁם י"י. כִּי נִשְׁגָּב שְׁמוֹ לְבָדוֹ. הוֹדוּ עַל אֶרֶץ וּשְׁמַיִם: וַיִּרַם קֶרֶן לְעַמּוֹ. תְּהַלֵּה לְכָל חֲסִידָיו. לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל עִם קָרְבוֹ. הַלְלוּיָהּ:

הַלְלוּיָהּ. שִׁירוּ לִי שִׁיר חֲדָשׁ. תְּהַלְתוּ בְּקִהֲל חֲסִידִים: יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעֲשִׂיוֹ. בְּנֵי צִיּוֹן יִגִּילוּ בְּמִלְכָם: יְהַלְלוּ שְׁמוֹ בְּמַחֲזֹל. בְּתַף וּכְבוֹד יִזְמְרוּ לוֹ: כִּי רוּצָה י"י בְּעַמּוֹ. יִפְאַר עַנְוִים בִּישׁוּעָה: יַעֲלוּ חֲסִידִים בְּכָבוֹד. יִרְנְנוּ עַל מִשְׁכַּבוֹתָם: רוּמָמוֹת אֵל בְּגִרוֹנָם. וְחָרַב פִּיפְיוֹת בְּיָדָם: לְעִשׂוֹת נִקְמָה בְּגוֹיִם. תּוֹכַחוֹת בְּלְאֻמִּים: לְאֹסֵר מַלְכֵיהֶם בְּזָקִים. וְנִכְבְּדֵיהֶם בְּכַבְלֵי בְרוֹזָל: לְעִשׂוֹת בָּהֶם מִשְׁפָּט כְּתוֹב. הֲדָר הוּא לְכָל חֲסִידָיו. הַלְלוּיָהּ:

הַלְלוּיָהּ. הַלְלוּ אֵל בְּקֶדְשׁוֹ. הַלְלוּהוּ בְּרַקִּיעַ עֲזוֹ: הַלְלוּהוּ בְּגִבּוֹרָתָיו. הַלְלוּהוּ כָּרֵב גְּדָלוֹ: הַלְלוּהוּ בְּתַקְעַ שׁוֹפָר. הַלְלוּהוּ בְּגִבְלוֹ וּכְבוֹד: הַלְלוּהוּ בְּתַף וּמַחֲזֹל. הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעִנְבֵי: הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי שְׁמַע. הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה: כֹּל הַנְּשַׁמָּה תְּהַלֵּל יָהּ. הַלְלוּיָהּ: כֹּל הַנְּשַׁמָּה תְּהַלֵּל יָהּ. הַלְלוּיָהּ:¹²¹

בְּרוּךְ י"י לְעוֹלָם. אָמֵן וְאָמֵן¹²²: בְּרוּךְ י"י מִצִּיּוֹן שִׁכֵּן יְרוּשָׁלַיִם. הַלְלוּיָהּ¹²³: בְּרוּךְ י"י אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. עָשָׂה נִפְלְאוֹת לְבָדוֹ¹²⁴: וּבְרוּךְ שֵׁם כְּבוֹדוֹ לְעוֹלָם. וַיִּמְלֵא כְבוֹדוֹ אֶת כָּל הָאָרֶץ. אָמֵן וְאָמֵן¹²⁵:

¹²⁶וַיְבָרֶךְ דָּוִד אֶת י"י לְעֵינָיו כָּל הַקֶּהֱל. וַיֹּאמֶר דָּוִד. בְּרוּךְ אַתָּה י"י אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲבִינוּ. מַעֲלָם וְעַד עוֹלָם: לָךְ י"י הַגְּדֵלָה וְהַגְּבוּרָה וְהַתְּפָאֶרֶת וְהַנִּצְחָה וְהַהוֹד. כִּי כָל בְּשָׂמִים

- מאיר הסידור -

¹²⁰ ע"י שבת קיח ע"ב: אמר רבי יוסי: יהא חלקי מגומרי הלל בכל יום. איני. והאמר מר: הקורא הלל בכל יום, הרי זה מחרף ומגדף. כי קאמרינן בפסוקי דזמרא. פי' רש"י: פסוקי דזמרא - שני מזמורים של הלולים הללו את ה' מן השמים הללו אל בקדשו. ועי' ריטב"א: כי אמרינן בפסוקי דזמרא. פי' מזמורים שבסוף תל"ם שפותחים ומסיימין בהללויה, ותקון רבנן ברכה לפנייהם ברוך שאמר וברכה לאחריהם ישתבח.

¹²¹ ועי' רמ"א או"ח נא סעיף ז: כופלין פסוק כל הנשמה תהלל יה, לפי שהוא סוף פסוקי דזמרה, וכן פסוק י"י ימלוך לעולם ועד [שהוא סוף השירה].

¹²² תהלים פט ב. עי' אבודרהם (השער השלישי): ומפני שבאלו המזמורים הוא נשלם התהלים תקנו לומר אחריהם ברוך י"י לעולם אמן ואמן. ברוך י"י מציון וגו' וברוך יי' אלהים אלהי ישראל וגו', ברוך שם כבודו. שאלו הפסוקים מצינו אותם כתובים בסוף ספרי התהלים ולכן תקנו לאומרם בהשלמת התהלים. ואח"כ אומר ויברך דוד.

¹²³

¹²⁴

¹²⁵

¹²⁶ עי' רמ"א נא ז: נהגו לעמוד כשאומרים ברוך שאמר ויברך דויד [עד שיאמר אתה הוא ד' האלהים - מ"ב סקי"ט] וישתבח.

ובְּאֶרֶץ. לֵךְ יְיָ הַמַּמְלָכָה. וְהַמְתַּנְשֵׂא לְכָל לְרֹאשׁ: וְהָעֶשֶׂר וְהַכְּבוֹד מִלְּפָנֶיךָ. וְאַתָּה מוֹשֵׁל בְּכָל. וּבִיָּדְךָ כַּחַ וּגְבוּרָה. וּבִיָּדְךָ לְגַדֵּל וּלְחַזֵּק לְכָל: וְעַתָּה אֱלֹהֵינוּ מוֹדִים אֲנִיחֵנו לָךְ. וּמְהַלְלִים לְשֵׁם תִּפְאֶרְתֶּךָ:

אַתָּה הוּא יְיָ לְבָדְךָ. אַתָּה עֲשִׂיתָ אֶת הַשָּׁמַיִם. שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל צְבָאָם. הָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר עָלֶיהָ. הַיָּמִים וְכָל אֲשֶׁר בָּהֶם. וְאַתָּה מְחִיָּה אֶת כָּלֶם. וּצְבָא הַשָּׁמַיִם לֵךְ מִשְׁתַּחֲוִיִּים: אַתָּה הוּא יְיָ הָאֱלֹהִים. אֲשֶׁר בְּחַרְתָּ בְּאַבְרָם. וְהוֹצֵאתוֹ מֵאוּר כַּשְׂדִּים. וְשִׁמְתָה שְׁמוֹ אַבְרָהָם: וּמִצֵּאתָ אֶת לְבָבוֹ נְאֻמָּן לְפָנֶיךָ: וְכָרוֹת עִמּוֹ הַבְּרִית לְתֵת אֶת אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי. הַחֲתִי הָאִמְרִי וְהַפְּרוֹזִי וְהַיְבוּסִי וְהַגְּרָגְשִׁי לְתֵת לְזָרְעוֹ. וְתִקַּם אֶת דְּבָרֶיךָ כִּי צַדִּיק אַתָּה: וְתֵרָא אֶת עֲנֵי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם. וְאַתָּה זַעַקְתָּם שְׁמַעְתָּ עַל יַם סוּף: וְתַתֵּן אֶתֶּן וּמִפְתִּיחַ בְּפָרְעָה וּבְכָל עֲבָדָיו וּבְכָל עַם אֶרֶצוֹ. כִּי יָדַעְתָּ כִּי הִיָּדוּ עֲלֵיהֶם וְתַעַשׂ לָךְ שֵׁם כְּהַיּוֹם הַזֶּה: וְהָיָם בְּקַעְתָּ לְפָנֶיךָם וַעֲבָרוּ בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבְשָׁה. וְאַתָּה רִדְפִיהֶם הַשְׁלַכְתָּ בַּמַּצּוֹלֶת כְּמוֹ אֶבֶן. בְּמַיִם עֲזִים:

אז ישיר @@@

¹²⁷ וַיִּוִּשַׁע יְיָ בַּיּוֹם הַהוּא אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרַיִם. וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת. עַל שִׁפְתַי הַיָּם: וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְיָ בְּמִצְרַיִם. וַיִּירָאוּ הָעָם אֶת יְיָ. וַיֹּאמְרוּ בְּיָמֵינוּ וּבְמִשְׁחַת עַבְדּוֹ: אֹז יִשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיְיָ. וַיֹּאמְרוּ לְאֹמֶר. אֲשִׁירָה לַיְיָ כִּי גָאָה גָאָה. סוּם וּרְכַבּוּ רָמָה בָּיָם: עֲזִי וְזִמְרַת יְהוָה. וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה. זֶה אֱלֹהֵי וְאֲנֹהוּ. אֱלֹהֵי אָבִי וְאֲרַמְּנָהוּ: יְיָ אִישׁ מִלְחָמָה. יְיָ שְׁמוֹ: מִרְכַּבַת פָּרְעָה וַחֲלִלוּ יְרַה בָּיָם. וּמִבְּחַר שְׁלֹשִׁי טָבְעוּ בָיָם סוּף: תַּהֲמַת יִכְסִּימוּ. יָרְדוּ בַּמַּצּוֹלֶת כְּמוֹ אֶבֶן: יִמְיֶנְךָ יְיָ נֶאֱדָרִי בְּכַחַת. יִמְיֶנְךָ יְיָ תִרְעֵץ אוֹיֵב: וּבְרַב גְּאוּנָה תַהַרֵם קָמִיךָ. תִּשְׁלַח חֲרֹנֶךָ יִאֲכַלְמוּ כְּקֶשֶׁת: וּבְרוּחַ אַפֶּיךָ נִעְרַמוּ מַיִם. נִצְבּוּ כְּמוֹ גֵד נִזְלִים. קָפְאוּ תַהֲמַת בְּלֵב יָם: אָמַר אוֹיֵב אֲרֹדְךָ אֲשִׁיג אַחֲלַק שְׁלָל. תִּמְלֹאמוּ נַפְשֵׁי אַרְיִק חֲרָבִי. תוֹרִישְׁמוּ יָדַי: נִשְׁפַּת בְּרוּחְךָ כְּסָמוּ יָם. צִלְלוּ כְּעוֹפְרַת בְּמַיִם. אֲדִירִים: מִי כְּמִכָּה בְּאֵלִים יְיָ. מִי כְּמִכָּה נֶאֱדָר בְּקִדְשׁ. נִזְרָא תַהֲלַת עֲשִׂה פְלֹא: נְסִיתָ יִמְיֶנְךָ תִּבְלַעְמוּ אֶרֶץ: נְחִיתָ בְּחִסְדְּךָ עִם זֶו נְאָלַת. נְהַלַת בְּעֵינֶיךָ אֵל נֹה קִדְשֶׁךָ: שְׁמַעוּ עַמִּים יִרְגְּזוּן. חִיל אַחֲזוּ יִשְׁבִי פְלִשְׁתִּי: אֹז נִבְהָלוּ אֱלֹפֵי אֲדוּם. אֵילֵי מוֹאָב יִאֲחֻזְמוּ רַעַד. נִמְנוּ כָל יִשְׁבֵי כְנַעַן: תִּפַּל עֲלֵיהֶם אִימָתָה וּפְחָד. בְּגִדֵל וְרוּעַד יִדְמוּ כְּאֶבֶן. עַד יַעֲבֹר עִמָּךְ יְיָ. עַד יַעֲבֹר עִם זֶו קְנִיתָ: תִּבְאָמוּ וְתַטְעֵמוּ בְּהַר נְחַלְתֶּךָ. מִכּוֹן לְשִׁבְתֶּךָ פְּעֻלַת יְיָ. מִקְדָּשׁ. אֲדַנִּי כּוֹנֵנוּ יָדֶיךָ: יְיָ יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד: יְיָ יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד¹²⁸: יְיָ מַלְכוּתְהָ קָאָם לְעֹלָם וְלְעֹלָמֵי עֲלָמֵיָא¹²⁹:

כִּי בָא סוּם פָּרְעָה בְּרַכְּבוֹ וּבְפָרְשָׁיו בָּיָם. וַיֵּשֶׁב יְיָ עֲלֵיהֶם אֶת מִי הַיָּם. וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בַּיַּבְשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם:

כִּי לַיְיָ הַמְּלוּכָה. וּמוֹשֵׁל בְּגוֹיִם¹³⁰: וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן לְשַׁפֵּט אֶת הַר עֵשׂוֹ. וְהִתְהַדָּה לַיְיָ הַמְּלוּכָה¹³¹: וְהָיָה יְיָ לְמֹלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ. בַּיּוֹם הַהוּא יְהִיָה יְיָ אֶחָד וְשְׁמוֹ אֶחָד¹³²:

- מאיר הסידור -

ועי' ספר אבודרהם (השער השלישי): והטעם שנהגו לומר ויברך דוד ושירת הים לפי שכל אותם חמשה עשר לשונות של שבח הסדורים בברכת ישתבח דורש במכילתין מתוך שירת הים ומתוך פסוקים של ויברך דוד.

¹²⁷ @עי' מ"ב נא יז: לעולם ועד - ובשם האר"י כתבו שיש לומר ג"כ תרגום פסוק זה דהיינו שנים יאמר מקרא ואחד תרגום ושיש לומר פסוק כי בא סוס פרעה שגם פרשה זו מעיקר שירה [ובשם הגר"א כתבו שלא לומר כי בא וגו'] מי כמוכה [יז] תנינא הכף דגושה אבל מי כמוכה קמא וכן כל עצמותי תאמרנה ד' מי כמוך הכף רפויה. עם זו גאלת הגימל דגושה. ידמו כאבן הכף דגושה. יש להפסיק בין במים ובין אדירים [יח] שהאדירים קאי על מצרים. ויאמר שירת הים [יט] בשמחה וידמה בדעתו כאלו באותו היום עבר בים והאומר בשמחה מוחלין לו עונותיו.:

¹²⁸ עי' לעיל הערה 121.

¹²⁹ עי' פע"ח שער הזמירות פרק ו שיש לומר הפסוק גם עם תרגום, וגם פסוק כי בא סוס. ולא מופיע בסידורים ישנים.

בחלק מהנוסחאות הוא כן נמצא כמו בנוסח פרס וארם צובה @@

¹³⁰ תהלים כב כט, ולא מצאתי מקור לומר אותו. אמנם מופיע בסידורים ישנים

131

132

ובתורתך כתוב שמע ישראל יי אלהינו יי אהר¹³³
 וישתבח שמך לעד מלכנו. האל המלך הגדול והקדוש בשמים ובארץ. כי לך נאה יי
 אלהינו ואלהי אבותינו: שיר ושבחה הלל וזמרה עז וממשלה נצח גדלה וגבורה תהלה
 ותפארת קדשה ומלכות¹³⁴: ברכות והודאות מעתה ועד עולם. ברוך אתה יי. אל מלך גדול
 בתשבות. אל ההודאות אדון הנפלאות. הבורח בשירי זמרה. מלך אל חי העולמים¹³⁵:

שיר המעלות. ממעמקים קראתיך יי: אדני שמעה בקולי. תהינה אזניך קשבות
 לקול תחנוני: אם עונות תשמר זה. אדני מי יעמד: כי עמך הסליחה למען תגורא: קויתי יי
 קויתה נפשי. ולדברו הוהלת: נפשי לאדני. משמרים לבקר שמרים לבקר: יחל ישראל אל
 יי. כי עם יי החסד. והרבה עמו פדות: והוא יפדה את ישראל מכל עונותי¹³⁶:

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן:
 בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה בתיכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל
 בעגלא ובזמן קריב, ואמרו אמן:
 יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא:
 יתברך וישתבח ויתפאר ויתרום ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמה דקדשא.
 בריך הוא. בריך הוא:
 לעלא (בעשי"ת לעלא לעלא מכל) מן כל ברכתא ושירתא תשבחתא ונחמתא
 דאמירן בעלמא. ואמרו אמן:

ברכו את יי המברך¹³⁷:
 ברוך יי המברך לעולם ועד:

138

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. יוצר אור ובורא השף. עשה שלום ובורא את
 הכל¹³⁹:

- מאיר הסידור -

¹³³ עי' פע"ח שם אין לומר שמע ישראל וכו'. אמנם מופיע בסידורים ישנים.
¹³⁴ עי' זהר ח"ב קלב ע"א: אצטריך לאכללא לה בתליסר מכילן דרחמי עלאי דמנהון אתברכת
 ואינון תליסר בוסמין עלאין כמה דאת אמר (שיר ד יד) נרד וכרכום קנה וקנמון וגו' והכא אינון שיר
 ושבחה הלל וזמרה עז וממשלה נצח גדולה וגבורה תהלה ותפארת קדושה הא תריסר ולבתר לחברא
 לה בהדיהו ולומר ומלכות הא תליסר בגין דאיהי מתברכא מנייהו.
 תרגום: צריך לכלל אותה בשלש עשרה מדות הרחמים העליונות שמהן מתברכת והם שלשה
 עשר בשמים עליונים כמו שנאמר (שיר השירים ד) נרד וכרכם קנה וקנמון וגו' וכאן הם שיר ושבחה
 הלל וזמרה עז וממשלה נצח גדלה גבורה תהלה ותפארת קדושה הרי שנים עשר אחר כך לחברה
 עמם ולומר ומלכות והיו שלשה עשר משום שהיא מתברכת מהם.
¹³⁵ עי' ספר אבודרהם (השער השלישי): ישתבח שמך לעד מלכנו, ברכה זו אינה פותחת בברוך
 מפני שסמוכה היא לברוך שאמר ופסוקים שבנתים לא הוו הפסק. ועי' שו"ע סי' נג סעי' א-ב: אומר
 ש"ץ ישתבח, מעומד. אין לומר ישתבח, א"כ אמר ברוך שאמר וקצת פסוקי דזמרה.
¹³⁶ עי' שעה"כ צ ע"א. עי' מ"ב נד ד.

¹³⁷ עי' או"ח נז א: אומר שליח צבור ברכו את יי המבורך ועונים אחריו ברוך יי המבורך לעולם
 ועד וחוזר ש"צ ואומר ברוך יי המבורך לעולם ועד. ועי' מ"ב סק"ב: אם לא שמע אחד מהש"ץ
 כשאמר ברכו רק שמע מהקהל שאמרו ברוך יי המבורך לעולם ועד עונה עמהם ג"כ ביהל"ו אבל אם
 שמע מהש"ץ לבד כשעונה ביהל"ו לא יענה עמו רק יענה אמן על דבריו.
 עי' או"ח שם: ונהגו שהש"ץ מאריך בברכו והקהל אומרים יתברך וישתבח וכו' בעוד שהוא מאריך
 בברכו: ועי' מ"ב סק"ה: בעוד שהוא מאריך - דוקא בשעת הניגון אבל בשעה שאומר התיבות לא
 יאמר כלום ואם אין החזן מאריך בברכו מוטב שישתוק ויכוין מה שאומר הש"ץ כדי שיענה ביהל"ו
 [אחרונים].

¹³⁸ נוסח ישתבח.

¹³⁹ עי' או"ח נט א: תקנו להזכיר מדת לילה ביום להוציא מלב האפיקורסים שאומרים שמי שברא
 אור לא ברא חושך.

¹⁴⁰המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים. ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית. מה רבו מעשי יי, כלם בחכמה עשית, מלאה הארץ קנייך¹⁴¹: המלך המרום לברו מאז. המשבח והמפאר והמתנשא מימות עולם: אלהי עולם. ברחמיך הרבים רחם עלינו. אדון עזנו. צור משגבנו. מגן ישענו. משגב בעדנו:

אל ברוך גדול דעה. הכין ופעל והרי חמה. טוב יצר כבוד לשמו. מאורות נתן סביבות עזו. פנות צבאיו קדושים. רוממי שדי. תמיד מספרים כבוד אל וקדשתו: תתברך יי אלהינו על שבת מעשי ידך. ועל מאורי אור, שעשית יפארוך סלה: תתברך צורנו מלפנו וגואלנו בורא קדושים. ישתבח שמך לעד מלפנו יוצר משרתים ואשר משרתיו כלם עומדים ברום עולם. ומשמיעים ביראה יחד בקול. דברי אלהים חיים ומלך עולם: כלם אהובים. כלם ברורים. כלם גבורים. וכלם עושים באימה וביראה רצון קונם: וכלם פותחים את פיהם בקדשה ובטהרה. בשירה ובזמרה. ומברכים ומשבחים ומפארים ומעריצים ומקדישים וממליכים:

את שם האל המלך הגדול הגבור והנורא קדוש הוא. וכלם מקבלים עליהם על מלכות שמים זה מזה. ונותנים רשות זה לזה להקדיש ליוצרים בנחת רוח. בשפה ברורה ובנעימה. קדשה כלם באחד. עונים ואומרים ביראה:

קדושו קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו¹⁴²:

והאופנים וחיות הקדש ברעש גדול מתנשאים לעמת שרפים. לעמתם משבחים ואומרים:

ברוך כבוד-ה' ממקומו¹⁴³:

לא¹⁴⁴ ברוך נעימות יתנו. למלך¹⁴⁵ אל חי וקים זמירות יאמרו ותשבחות ישמיעו. כי הוא לברו פועל גבורות. עושה תדשות. בעל מלחמות. זורע צדקות. מצמיח ישועות. בורא רפואות. נורא תהלות. אדון הנפלאות: המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית. כאמור לעשה אורים גדלים כי לעולם חסדו¹⁴⁶: אור חדש על ציון תאיר ונזכה כלנו מהרה לאורו¹⁴⁷. ברוך אתה יי יוצר המאורות:

אהבה רבה¹⁴⁸ אהבתנו יי אלהינו. חמלה גדולה ויתרה חמלת עלינו: אבינו מלפנו. בעבור אבותינו שבתחו בך. ותלמדם חקי חיים בן תחנונו ותלמדנו: אבינו האב הרחמן.

- מאיר הסידור -

מלשון הפסוק (ישעיה מה ז) יוצר אור ובורא חשך עשה שלום ובורא רע. ועי' גמ' ברכות יא ע"ב שיינו לעשות לשון מעליא.

עי' באר היטב (נט סק"א): כשאומר יוצר אור ימשמש בתפלה של יד וכשאומר ובורא חושך ימשמש בתפלה של ראש. אמנם עי' שעה"כ יח ע"ד: ברכת יוצר אור כו', הנה כשמתחיל ברכה זו, תמשמש בתפילין של יד אשר הוא בעולם הבריאה בסוד המעשה.

¹⁴⁰ עי' מטה אפרים תקפד שזה פיוט, אמנם הוא מופיע בזהר חלק ב דף רס ע"ב, ברמב"ם מחזור ויטרי ואבודרהם.

¹⁴¹ תהלים קד כד.

¹⁴² ישעיה ו יג, ועי' רמ"א סי' נט סעיף ג: וכשעונין קדושה זאת אומרים אותה בקול רם, ועיי"ש במ"ב סק"ג: דוקא בצבור אבל ביחיד אומר בלחש כ"כ בא"ר אבל בשעת כתב שאין קפידא אף ביחיד אם יאמרה בקול רם.

¹⁴³ יחזקאל (ג יב-יג) ותשאני רוח ואשמע אחרי קול רעש גדול ברוך כבוד ידוד ממקומו, וקול כנפי החיות משיקות אשה אל אחותה וקול האופנים לעמתם וקול רעש גדול:

¹⁴⁴ פתח @

¹⁴⁵ @קמץ

¹⁴⁶ תהלים קלו ז.

¹⁴⁷ אור חדש על ציון תאיר ונזכה כלנו מהרה לאורו. @יש שמחקו

¹⁴⁸ עי' או"ח ס א: ברכה שנייה: אהבת עולם (הגה: ו"א אהבה רבה, וכן נוהגין בכל אשכנז), ואינה פותחת בברוך, מפני שהיא סמוכה לברכת יוצר אור. ועי' ברכות יא ע"ב: ואידך מאי היא אמר רב יהודה אמר שמואל אהבה רבה וכן אורי ליה רבי אלעזר לרבי פדת בריה אהבה רבה תניא נמי הכי

הַמְרַחֵם. רַחֵם עָלֵינוּ. וְתֵן בְּלִבְנוּ לְהִבִּין וּלְהַשְׁכִּיל. לְשִׁמְעַ. לְלַמֵּד וּלְלַמֵּד. לְשָׁמֵר וּלְעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם
 אֶת כָּל דְּבָרֵי תִלְמוּד תּוֹרַתְךָ בְּאַהֲבָה: וְהָאֵר עֵינֵינוּ בְּתוֹרַתְךָ. וְדַבֵּק לִבְנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ¹⁴⁹. וַיַּחַד
 לְבָבְנוּ לְאַהֲבָה וּלְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ. וְלֹא נִבּוֹשׁ לְעוֹלָם וָעֶד: כִּי בְשֵׁם קִדְשְׁךָ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא בְּטַחְנוּ.
 נִגְיְלָה וְנִשְׁמַחָה בִּישׁוּעַתְךָ: ¹⁵⁰וְהִבִּיאֵנוּ לְשָׁלוֹם מֵאַרְבַּע כְּנָפוֹת הָאָרֶץ. וְתוֹלִיכֵנוּ קוֹמְמֵיֹת
 לְאַרְצֵנוּ: כִּי אֵל פּוֹעֵל יִשׁוּעוֹת אֶתְּהָ. וּבָנוּ כְּחֶרֶת מִכָּל עַם וְלִשׁוֹן¹⁵¹. וְכִרְבָּתְנוּ¹⁵² לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל¹⁵³
 סֵלָה בְּאַמַּת: לְהוֹדוֹת לְךָ¹⁵⁴ וּלְיַחַדְךָ בְּאַהֲבָה: בְּרוּךְ אַתָּה י"י. הַבּוֹחֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה¹⁵⁵:

יחיד אומר:

אל מלך נאמן:¹⁵⁶

- מאיר הסידור -

אין אומרים אהבת עולם אלא אהבה רבה ורבנן אמרי אהבת עולם וכן הוא אומר ואהבת עולם
 אהבתיך על כן משכתיך חסד.

@וע' תוס' בראשית

@¹⁴⁹ עי' סידורים ובראשונים הם גרסו בעיקר הפוך @@

¹⁵⁰ עי' מג"א או"ח סי' ס סק"א: כשאומר והביאנו לשלום מארבע כנפות הארץ יניח הכנפות של
 הטלית שעל כתפיו ליפול למטה (והוא מפע"ח ק"ש ג). עי' פרי עץ חיים (שער הקריאת שמע פרק ג):
 ותכוין באמרו מארבע כנפות, כי הם סוד ד' כנפות הציצית וכו', לקבצם יחד בהיותם מפוזרים, כדי
 שיהיו ארבעתם יחד וכו'. ותשים ירך השמאלית עם הד' ציצית בצד השמאל נגד הלב שהוא בשמאל,
 וכו', ויהיו כך ד' ציצית נגדו על לבבך בידך השמאלית, מן באמרו מהר והבא עד אחר אמת וציב, עד
 ונחמדים לעד.

עי' או"ח סי' כד סעיף ב: מצוה לאחוז הציצית ביד שמאלית כנגד לבו בשעת קריאת שמע, רמז
 לדבר והיו הדברים האלה וגו' על לבבך (דברים ו ו). והוא ממדרש שוחר טוב לה: כל עצמותי תאמרנה
 י"י מי כמוך, וכו' אמר לו אני אשבחך בכל אבריי, בראשי אני כופף וקודה בתפילתי, וכו', בחזה שימת
 ציצית כנגד הלב כל זמן שאני קורא את שמע, שנאמר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על
 לבבך (דברים ו ו), מאחריי ומלפניי השלכתי הטלית, שתי כנפות לאחור, ושתי כנפות לפני. ועיי"ש
 במג"א סק"א (והובא במ"ב): לאחוז הציצית - בין קמיצה לזרת (סדר ברכות לר' מיכל מארפשטיק).
 ועי' ספר חרדים (הקדמה למצות) שיש מצוה לקחת ב' ציציות ולא ד'.

¹⁵¹ כל הזכירות הנמנים כאן הם מצות עשה, וכשיאמר ובנו בחרת יזכור מתן תורה (מג"א סי' ס'
 סק"ב, ומקורו בפע"ח שער הקריאת שמע פרק ג).

¹⁵² לזכור מעמד הר סיני (מג"א שם).

¹⁵³ לזכור מעשה עמלק שאין השם שלם (מג"א שם).

¹⁵⁴ לזכור מעשה מרים שהפה לא נברא רק להודות ולא לדבר לשון הרע (מג"ע שם)

¹⁵⁵ עי' שו"ע סי' מז סעיף ז: ברכת אהבת עולם [או אהבה רבה לאשכנזים] פוסרת ברכת התורה,
 אם למד מיד בלי הפסק. ועי' מ"ב שם סק"ג שזה הן בברכת ק"ש של שחרית והן בשל ערבית, ועי'
 שם סקט"ו שהלימוד מיד היא אפילו התפלל וסיים התפילה אינו נקרא בזה הפסק
 עי' או"ח סי' נט סעיף ד: ולא יענה אמן אחר סיום הבוחר בעמו ישראל באהבה משם דהוי הפסק,
 ועיי"ש במ"ב סקכ"ה שיש מח' בזה ולכן יש לסיים ברכת הבוחר בעמו ישראל באהבה יחד עם הש"ץ
 שלא יכנס למח'.

¹⁵⁶ עי' רמ"א או"ח סי' סא סעיף ג' שיחיד הקורא ק"ש יאמר אל מלך נאמן, וטעם הדבר שיש
 בק"ש רמ"ה תיבות, וכדי להשלים לרמ"ח הש"ץ מסיים י"י אלהיכם אמת וחוזר ואומר עוד פעם
 בקול רם, ויחיד שאין ש"ץ אומר א"ל מלך נאמן.

157 שְׁמַע יִשְׂרָאֵל 158 יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד 159:
 בלחש – בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלָכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד 160:

- מאיר הסידור -

157 עי' או"ח סי' סא סעיף א: יקרא קריאת שמע בכוונה באימה ביראה ברתת וזיע. ועי' שם במ"ב סק"ג: באופן זה שיכוין בשעה שהוא קורא את שמע לקבל עליו עול מ"ש להיות נהרג על קידוש השם המיוחד דזהו בכל נפשך אפילו נוטל את נפשך. ועיי"ש סק"ד שיחשוב בלבו שי"י נתן פקודה חדשה בכל יום, ושלא תקרא ק"ש בחטיפה ובמרוצה ובעירבוב הדברים אלא במתון מלה במלה ובהפסק בין דבר לדבר כאדם הקורא צווי המלך.

ועיי"ש סעיף ד': נוהגים לקרות פסוק ראשון בקול רם כדי לעורר הכוונה. ועיי"ש סק"ה נוהגים ליתן ידיהם על פניהם בקריאת פסוק ראשון כדי שלא יסתכל בדבר אחר שמונעו מלכוון.

עי' סי' ס' סעיף ד' {נוסח} שלהלכה מצות צריכות כוונה, היינו שכדי לקיים מצוה בן אדם צריך לכוון שהוא עושה מצוה, ועי' מ"ב שם סק"ח שאם לא כוון לאת ידי חובתו בעשית המצוה לא יצא וצריך לחזור ולעשותה ואפילו אם ספק אם כוון צריך לחזור, ועיי"ש סק"י דהיינו דווקא במצות מן התורה אבל במצוה דרבנן לא חוזר, ועיי"ש עוד דמה דמצרכינן ליה לחזור ולעשות המצוה היינו במקום שיש לתלות שעשייה הראשונה לא היתה לשם מצוה כגון בתקיעה שהיתה להתלמד או בק"ש שהיתה דרך לימודו וכדומה אבל אם קורא ק"ש כדרך שאנו קורין בסדר תפילה וכן שאכל מצה או תקע ונטל לולב אע"פ שלא כיון לצאת יצא שהרי משום זה עושה כדי לצאת אע"פ שאינו מכיון, ור"ל היכא שמוכח לפי הענין שעשייתו הוא כדי לצאת אע"פ שלא כיון בפירוש יצא אבל בסתמא בודאי לא יצא, וכ"ז לענין בדיעבד אבל לכתחילה ודאי צריך ליזהר לכוין קודם כל מצוה לצאת ידי חובת המצוה. ועיי"ש ס"ה: הקורא את שמע ולא כוון לבו בפסוק ראשון שהוא שמע ישראל, לא יצא ידי חובתו. והשאר, אם לא כוון לבו וכו' יצא, והוא שכוון לבו בפסוק ראשון. ועיי"ש במ"ב סק"א: כונה זו האמורה כאן וכו' הוא להתבונן ולשום על לבו מה שהוא אומר ולכך הוא לעיכובא רק בפסוק ראשון שיש בו עיקר קבלת עול מלכות שמים ואחדותו ית'. ועי' מ"ב (ס"ג סק"ב): ה"ה בשכמל"ו ואם לא כיון בו ג"כ צריך לחזור ולקרות בכונה.

עי' סי' סב סעיף ה: צריך שליח צבור להשמיע קולו בשמע ישראל כדי שישמעו הקהל וימליכו שם שמים יחד.

158 עי' או"ח סא סעיף יח: ידגיש יו"ד של שמע ישראל, שלא תבלע ושלא תראה אל"ף.

159 עי' רמ"א סי' סא סעיף יד: יש להפסיק בפסוק ראשון בין ישראל ל"י ובין אלקינו ל"י השני כדי שיהא נשמע שמע ישראל כי י"י שהוא אלהינו הוא י"י אחד, ויש להפסיק מעט בין אחד לברוך כי עיקר קיבול מלכות שמים הוא בפסוק הראשון.

160 עי' פסחים נו ע"ב: אמר רבי שמעון בן לקיש, ויקרא יעקב אל בניו, ויאמר האספו ואגידה לכם. ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין, ונסתלקה ממנו שכינה. אמר שמא חס ושלום יש במטתי פסול כאברהם שיצא ממנו ישמעאל, ואבי יצחק שיצא ממנו עשו. אמרו לו בניו, שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, אמרו כשם שאין בלבך אלא אחד, כך אין בלבנו אלא אחד. באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. אמרי רבנן היכי נעביד, נאמררוהו, לא אמרו משה רבינו. לא נאמררוהו, אמרו יעקב. התקינו שיהו אומרים אותו בחשאי. עי' או"ח סי' סא סעיף יג: אחר פסוק ראשון צריך לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד בחשאי. מי שלא אמר ברוך שם לא מחזירים אותו (ביה"ל שם ד"ה אחר)

161 וְאֶהְבֶּתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אִשְׁרָיִךְ 164 אֲנֹכִי מְצֹוֹךְ הַיּוֹם עַל לִבְבְּךָ 165: וְשִׁנְנַתָּם לְבָנִיךָ וְדַבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ: וּקְשַׁרְתָּם 166 לְאוֹת עַל יָדְךָ וְהָיוּ לְמַטְפֵּת בֵּין עֵינֶיךָ: וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ 167:

וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ תִשְׁמְעוּ אֶל מְצוֹתַי אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצֹוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם 168 לְאֶהְבָה אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדוֹ בְּכָל לִבְבְּכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם: וְנָתַתִּי מָטָר אֶרְצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ וְאֶסְפֶּת דְּגָנְךָ וְתִירְשֶׁךָ וַיְצַהֲרֶךָ: וְנָתַתִּי עֵשֶׂב אֶשְׁדֶּךָ לְבְהִמְתָּךָ וְאֶכְלֶת וּשְׂבַעְתָּ: הִשְׁמְרוּ לְכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם וְסַרְתֶּם וְעַבַּדְתֶּם 169 אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: וְחָרָה 170 אַף יְיָ בְּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ וְאֶבְדַּתֶּם אֶת מְהַרְהָ מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לְכֶם: וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבַרֵי אֱלֹהֵי עַל לִבְבְּכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם וּקְשַׁרְתֶּם 171 אֶתְכֶם לְאוֹת עַל יַדְכֶם וְהָיוּ לְמַטְפֵּת בֵּין עֵינֵיכֶם: וְלִמְדַתְּכֶם אֶתְכֶם לְדַבֵּר בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ בְּלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ: וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ: לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע 172 יְיָ לְאַבְרָהָם לְתַת לָהֶם בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ: 173 וַיֹּאמֶר יְיָ אֵל מִשָּׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצֵת עַל כַּנְפֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנָתַנוּ עַל צִיצֵת הַכַּנָּף אֶתִּיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה לְכֶם לְצִיצֵת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ 174

- מאיר הסידור -

161 עי' פסחים נו ע"א: תנו רבנן כיצד היו כורכין את שמע אומרים שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ולא היו מפסיקין דברי רבי מאיר. פי' רש"י: ולא היו מפסיקין - בין אחד לואהבת אף על פי דצריך להאריך באחד, ולהפסיק בין קבלת מלכות שמים לדברים אחרים, שכל אחד מקבל עליו ואומר אחד הוא אלהינו בפסוק ראשון, ופסוק שני לשון צוואה היא. { is it clear that this is the mekor for the shuchan oruch }

עי' או"ח סי' סא סעיף יד: צריך להפסיק מעט בין לעולם ועד לואהבת כדי להפסיק בין קבלת עול מלכות שמים לשאר מצות.

162 עי' ברכות טו ע"ב: תני רב עובדיה קמיה דרבא ולמדתם שיהא למודך תם שיתן ריוח בין הדבקים. עני רבא בתריה, כגון על לבבך, על לבבכם, בכל לבבך, בכל לבבכם, עשב בשדך, ואבדתם מהרה, הכנף פתיל, אתכם מארץ. פי' רש"י: בין הדבקים - תיבות המדובקות זו בזו, אם אינך מפרידן כשהתיבה השניה מתחלת באות שהתיבה שמלפניה נגמרת הוא קורא אותן שתי אותיות באות אחת, אם אינו מתעסק ליתן ריוח ביניהן כדמפרש רבא. עי' או"ח סי' סא סעיף כ: צריך ליתן ריוח בין תיבה שתחילתה כסוף תיבה שלפניה, כגון: בכל לבבך.

163 עי' או"ח סי' סא סעיף יח: ידגיש יו"ד דוהיו, דלא לשתמע והאו.

164 גם כל תיבה שתחלתה אלף ואפשר שלא ירגישנה במבטא צריך הפסק כגון אשר אנכי וכו' גם כל תיבה שתחילת אלף ואפשר שלא ירגישנה במבטא צריך הפסק וכו' (מ"ב ס"א סקל"ד), ולכאורה ה"ה בע' שלנו.

165 עי' פסחים נו ע"א. עי' או"ח סי' סא סעיף טו: צריך להפסיק בין היום על לבבך, שלא יהא נראה היום ולא למחר.

166 עי' ב"י כד ד: כשמגיע לוקשרתם צריך נמי לאחוז תפילין. כשיאמר וקשרתם לאות על ידך ימשמש בתפילין של יד, וכשיאמר: והיו לטוטפות בין עיניך ימשמש בש"ר (או"ח סא כה).

167 עי' ברכות יג ע"א: אמר רבי יהושע בן קרחה למה קדמה פרשת שמע לווהיה אם שמוע כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה ואחר כך מקבל עליו עול מצות, והיה אם שמוע לויאמר שוהיה אם שמוע נוהג בין ביום ובין בלילה ויאמר אינו נוהג אלא ביום בלבד.

168 עי' לעיל הערה 165.

169 צריך בכל אל"ף שאחר מ"ם להפסיק ביניהם, כגון: ולמדתם אותם וכו' (או"ח סי' סא סעיף כא).

170 עי' או"ח סי' סא סעיף יט: צריך ליתן ריוח בין וחרה לאף, דלא לשתמע וחרף.

171 עי' לעיל הערה 166.

172 עי' או"ח סי' סא סעיף טז: צריך להפסיק בין נשבע ל"י, כדי להטעים יפה העי"ן שלא תהא נראית כה"א.

173 עי' מג"א סי' ס סק"א (הובא במ"ב): כשיגיע לפ' ציצית יקחם גם ביד ימין ויביט בהם ויהיו בידו עד שיגיע לנאמנים ונחמדים לעד ואז ינשק הציצית ויסירם מידו. והוא מב"י כד ד.

174 עי' או"ח סי' ס סעיף ד: יש נוהגין להסתכל בציצית כשמגיעים לוראיתם אותו (במדבר טו לט) וליתן אותם על העינים, ומנהג יפה הוא וחיובי מצוה: הגה - גם נוהגים קצת, לנשק הציצית בשעה שרואה בם, והכל הוא חיוב מצוה. ב"י שם.

וזכרתם¹⁷⁵ את כל מצות יי¹⁷⁶ ועשיתם | אתם ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם | אשר אתם זנים | אחריהם: למען תזכרו¹⁷⁷ ועשיתם | את כל מצותי והייתם קדשים לאלהיכם: אני יי¹⁷⁸ אלהיכם | אשר הוצאתי אתכם | מארץ מצרים להיות לכם לאלהים | אני יי¹⁷⁹ אלהיכם. אמת:

הש"ן חוזר ואומר¹⁷⁸:
יי¹⁷⁹ אלהיכם אמת:

ויציב ונכוז וקיים וישר ונאמן ואהוב וחביב ונחמד ונעים ונורא ואדיר ומתקן ומקבל ומוב ויפה¹⁷⁹ הדבר הזה עלינו לעולם ועד: אמת. אלהי עולם מלכנו. צור יעקב מגן ישענו. לדר ודר הוא קים ושמם קים. וכסאו נכוז. ומלכותו ואמונתו לעד קימת: ודבריו חיים וקיימים. נאמנים ונחמדים לעד ולעולמי עולמים¹⁸⁰. על אבותינו ועלינו. על בנינו ועל דורותינו. ועל כל דורות זרע ישראל עבדיך:

על הראשונים ועל האחרונים. דבר טוב וקים לעולם ועד. אמת ואמונה. חק ולא יעבר. אמת. שאתה הוא יי¹⁸¹ אלהינו ואלהי אבותינו. מלכנו מלך אבותינו. גואלנו גואל אבותינו. יוצרנו צור ישועתנו. פודנו ומצילנו מעולם שמה. אין אלהים וולתך: עזרת אבותינו אתה הוא מעולם. מגן ומושיע לבניהם אחריהם בכל דור ודור. ברום עולם מושבך. ומשפטך וצדקתך עד אפסי ארץ: ¹⁸¹אשרי איש שישמע למצותיך ותורתך ודברך ישים על לבו: אמת. אתה הוא אדון לעמך. ומלך גבור לריב ריבם: אמת. אתה הוא ראשון ואתה הוא אחרון. ומבלעדיך אין לנו מלך גואל ומושיע: ¹⁸²ממצרים גאלתנו יי¹⁸³ אלהינו. ומבית עבדים פדיתנו. כל בכוריהם הרגת. ובכורך גאלת. וים סוף בקעת. וזדים טבעת. וידידים העברת. ויכסו מים צריהם. אחד מהם לא נותר: על זאת שבחו אהובים ורוממו אל. ונתנו ידידים זמירות שירות ותשבחות. ברכות והודאות למלך אל חי וקים: רם ונשא. גדול ונורא. משפיל גאים. ומגביה שפלים. מוציא אסירים. ופודה עניים. ועוזר דלים. ועונה לעמו בעת שועם אליו:

¹⁸³תהלות לאל עליון. ברוך הוא ומברך. משה ובני ישראל לך ענו שירה בשמחה רבה. ואמרו כלם: מי כמכה פאלים יי¹⁸⁴. מי כמכה נאדר בקדש. נורא תהלת. עשה פלא: שירה חדשה שבחו גאולים לשמה על שפת הים. יחד בלם הודו והמליכו ואמרו: יי¹⁸⁵ ומלך לעולם ועד: צור ישראל. קומה בעזרת ישראל. ופדה כנאמך יהודה וישראל. גאלנו יי¹⁸⁶ צבאות שמו קדוש ישראל¹⁸⁴: ברוך אתה יי¹⁸⁵. גאל ישראל¹⁸⁵:

- מאיר הסידור -

¹⁷⁵ עי' או"ח סי' סא סעיף יז: צריך להתיז זי"ן של זכרתם.

¹⁷⁶ עי' לעיל הערה 151 וכאן מצוה לזכור את השבת ששקולה כנגד כל המצות.

¹⁷⁷ עי' או"ח סי' סא סעיף יז: צריך להתיז זי"ן של תזכרו, דלא לשתמע תשקרו או תשכרו, והוי

כעבדים המשמשים על מנת לקבל פרס.

¹⁷⁸ עי' לעיל הערה 156.

¹⁷⁹ ותמצא כאן ט"ו תיבות כל אחת מתחלת בול"ו כנגד ט"ו שיר המעלות שאמר דוד. וכנגד ט"ו מעלות הסדורים בהגדת פסח. וכנגד ט"ו מעלות שבמקדש שעולים מעזרת הנשים לעזרת ישראל (אבודרהם).

¹⁸⁰ עי' לעיל הערה 173.

@אמת¹⁸¹

@אמת¹⁸²

¹⁸³ עי' מ"ב (סי' צה סק"ג): מהר"ל היה נוהג לעמוד בשחרית לתפילת י"ח מתי שהתחיל הש"ץ

תהלות לאל עליון.

¹⁸⁴ גאלנו יי¹⁸⁴ צבאות שמו קדוש ישראל@רוקח

¹⁸⁵ עי' מ"ב סו סקנ"ו: כיון לסיים עם הש"ץ בשוה [גאל ישראל], ואז אינו מחוייב לענות אמן או

שיתחיל שמ"ע מעט קודם הש"ץ, דהיינו הפסוק יי¹⁸⁶ שפתי וגו'.

¹⁸⁷ אֲרֵנִי שְׁפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יִגִּיד תְּהִלָּתֶךָ:

- מאיר הסידור -

¹⁸⁶ עי' אר"ח סי' צ סעיף ט: ישתדל אדם להתפלל בבית הכנסת עם הצבור. ז"ל המ"ב סקכ"ח: מפני שאין הקב"ה מואס בתפלת הצבור, ואפילו היה בהם חוטאים לא ימנע מלהתפלל עמהם. וכו' תפלה בצבור הוא תפלת י"ח דהיינו שיתפללו עשרה אנשים שהם גדולים ביחד ולא כמו שחושבין ההמון שעיקר להתפלל בעשרה הוא רק לשמוע קדיש וקדושה וברכו ולכן אינם מקפידין רק שיהיו י' בבהכ"נ וזהו טעות ולכן חוב על האדם למהר לבוא לבהכ"נ כדי שיגיע להתפלל י"ח בצבור. עי' תענית ח ע"א: אמר רבי אמי אין תפלתו של אדם נשמעת אלא אם כן משים נפשו בכפו שנאמר נשא לבבנו אל כפים [איני והא] אוקים שמואל אמורא עליה ודרש ויפתוהו בפייה ובלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו ולא נאמנו בבריתו ואף על פי כן והוא רחום יכפר עון וגו' לא קשיא כאן ביחיד כאן בצבור, ע"כ. היינו שצריכים כוונה שלמה כדי שהתפילה יתקבל, אבל בצבור זה מתקבל בכל אופן.

¹⁸⁷ עי' ברכות ד ע"ב: שחרית היכי מצי סמך והא אמר רבי יוחנן בתחלה אומר י"י שפתי תפתח ולבסוף הוא אומר יהיו לרצון אמרי פי אלא התם כיון דתקיננו רבנן למימר י"י שפתי תפתח כתפלה אריכתא דמיא.

188 בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם¹⁹⁰ אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב¹⁹¹ הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֲלִיּוֹן גּוֹמֵל חַסְדִּים טוֹבִים וְקוֹנֵה¹⁹² הַכֹּל וְזוֹכֵר חַסְדֵי אֲבוֹת וּמְבִיא גּוֹאֵל לְבְנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׂמוֹ בְּאַהֲבָה¹⁹³:

- מאיר הסידור -

188 עי' או"ח סי' צח סעיף א: המתפלל צריך שיכוין בלבו פירוש המלות שמוציא בשפתיו ויחשוב כאלו שכינה כנגדו וכו' ואם תבא לו מחשבה אחרת בתוך התפלה ישתוק עד שתתבטל המחשבה וצריך שיחשוב בדברים המכניעים הלב ומכוונים אותו לאביו שבשמים ולא יחשוב בדברים שיש בהם קלות ראש: הגה ויחשוב קודם התפלה מרוממות האל יתעלה ובשפלות האדם ויסיר כל תענוגי האדם מלבו.

אמר רב יהודה לעולם אל ישאל אדם צרכיו לא בשלש ראשונות ולא בשלש אחרונות, אלא באמצעיות, דאמר רבי חנינא ראשונות דומה לעבד שמסדר שבח לפני רבו, אמצעיות דומה לעבד שמבקש פרס מרבו, אחרונות דומה לעבד שקבל פרס מרבו ונפטר והולך לו (ברכות לד ע"א או"ח קיב סעיף א').

עי' מגילה דף יז ע"ב: מאה ועשרים זקנים ובהם כמה נביאים תיקנו שמונה עשרה ברכות על הסדר תנו רבנן מנין שאומרים אבות שנאמר הבו ל"י בני אלים. לענין חזרת הש"ץ.

עי' ר"ה לד ע"ב. עי' או"ח סי' קכד: סעיף א: לאחר שסיימו הצבור תפלתן יחזור ש"צ התפלה שאם יש מי שאינו יודע להתפלל יכוין למה שהוא אומר ויוצא בו וצריך אותו שיוצא בתפלת ש"צ לכוין לכל מה שאומר ש"צ מראש ועד סוף ואינו מפסיק ואינו משיח ופוסע ג' פסיעות לאחוריו כאדם שמתפלל לעצמו. עי' מ"ב סק"א: אבל הבקי אינו יוצא אפילו בדיעבד בתפלת הש"ץ. ואפילו בשאינו בקי אינו יוצא כ"א ביש עשרה בבהכ"נ. ושם סק"ב: וצריך שיבין בלשה"ק דאל"כ לא מהני אף ששומע מש"ץ כל תיבה, אבל המתפלל בעצמו בלשה"ק אפילו אם אינו מבין הלשון יצא (עי' מ"ב קצג סק"ה אחרת). ושם סק"ג: אסור לענות ברוך הוא וברוך שמו אבל אמן על כל ברכה צריך לענות.

ועי' שם סעיף ג: קהל שהתפללו וכלם בקיאים בתפלה אעפ"כ ירד ש"צ וחוזר להתפלל כדי לקיים תקנת חכמים: הגה ואם יש יחידים בקהל שמאריכין בתפלתן אין לש"צ להמתין עליהם אפי' היו חשובי העיר. ועיי"ש במ"ב סק"ג, שכ"ז שיש עשרה לא צריכים עוד, אבל זה בדווקא שהתפללו במהירות מספיק שאפשר להתפלל כהוגן [נוסח].

ועי' שם סעיף ד: כשש"צ חוזר התפלה הקהל יש להם לשתוק ולכוין לברכות שמברך החזן ולענות אמן, ואם אין ט' מכוונים לברכותיו קרוב להיות ברכותיו לבטלה, לכן כל אדם יעשה עצמו כאילו אין ט' זולתו ויכוין לברכת החזן. הגה: י"א שכל העם יעמדו כשחוזר הש"צ התפלה.

ועי' מ"ב סק"ט: יתנה הש"ץ בינו לבין עצמו בחזרת התפילה שאם לא יענו תשעה אמן אחריו ויכונו לברכותיו שיהא התפילה ההיא בתורת נדבה.

ועי' סעיף ו': ויענו אמן אחר כל ברכה בין אותם שיצאו ידי תפלה בין אותם שלא יצאו ובכוונה שיכוין בלבו אמת היא הברכה שבירך המברך ואני מאמין בזה. ועי' מ"ב סק"ה: שבברכה של תפילה שאינה של הודעה צריך לכוון גם כן ויהי רצון שיחונן לנו גם כן.

סעיף ז': לא ישיח שיחת חולין בשעה שש"צ חוזר התפלה ואם שח הוא חוטא וגדול עונו מנשוא וגוערים בו: הגה וילמד בניו הקטנים שיענו אמן כי מיד שהתינוק עונה אמן יש לו חלק לעולם הבא. סעיף ח': לא יענה אמן חטופה דהיינו כאילו האלף נקודה בחטף וכן שלא יחטוף וימהר לענות אותו קודם שיסיים המברך וכן לא יענה אמן קטופה דהיינו שמחסר קריאת הנו"ן ואינו מוציאה בפה שתהא נכרת (גם לא יפסיק באמצע המלה) ולא יענה אמן יתומה דהיינו שהוא חייב בברכה אחת וש"צ מברך אותה וזה אינו שומעה אע"פ שיודע איזו ברכה מברך הש"צ מאחר שלא שמעה לא יענה אחריו אמן דהוי אמן יתומה: הגה ויש מחמירין דאפילו אינו מחויב באותה ברכה לא יענה אמן אם אינו יודע באיזה ברכה קאי ש"צ דזה נמי מקרי אמן יתומה, ולא ימתין עם עניית האמן אלא מיד שכלה הברכה יענה אמן. ולא יענה אמן קצרה אלא ארוכה קצת כדי שיוכל לומר אל מלך נאמן ולא יאריך בה יותר מדאי לפי שאין קריאת התיבה נשמעת כשמאריך יותר מדאי: סעיף יב: העונה אמן לא יגביה קולו יותר מהמברך.

189 עי' או"ח קיג סעיף א: אלו ברכות ששוחין בהם באבות תחלה וסוף ובהודאה תחלה וסוף. ועיי"ש סעיף ד: המתפלל צריך שיכרע עד שיתפקקו כל חוליות שבשדרה. ולא יכרע באמצע מתניו וראשו ישאר זקוף אלא גם ראשו יכוף כאגמון [גיבנת?]. וסעיף ה: ולא ישחה כל כך עד שיהיה פיו כנגד חגור של מכנסים ואם הוא זקן או חולה ואינו יכול לשחות עד שיתפקקו כיון שהרכין (פי' שהשפיל) ראשו דיו מאחר שניכר שהוא חפץ לכרוע אלא שמצער עצמו. סעיף ו': כשהוא כורע יכרע במהירות בפעם אחת וכשהוא זוקף זוקף בנחת ראשו תחילה ואח"כ גופו שלא תהא עליו כמשאוי. סעיף ז': כשכורע כורע בברוך וכשזוקף זוקף בשם. מ"ב סק"ב: כשאומר ברוך יכרע בברכיו וכשאומר אתה ישחה עד שיתפקקו החוליות, וכשאומר מודים יכרע ראשו וגופו כאגמון בבת אחת, ויעמוד כך בשחיה עד י"י ואז יזקוף.

בעשיית זכרנו לחיים. מלך חפץ בחיים. וכתבנו בספר החיים. למענך אלהים חיים: 194
 מלך עוזר ומושיע ומגן: ברוך אתה יי. מגן אברהם: 195
 אתה גבור לעולם אדני. מתי: 196 ה מתים אתה רב להושיע:
 בקיץ – מוריד הטל: 198

- מאיר הסידור -

190 עי' תוס' ברכות מ ע"ב ד"ה אמר אביי: כל ברכה שאין בה מלכות שמים אינה ברכה וכו' וברכות של שמונה עשרה אין בהן מלכות וכו' אבל אלהי אברהם הוי כמו מלכות דאברהם אבינו המליך הקב"ה על כל העולם.

191 עי' מגילה (יח ע"א): מכאן ואילך (אחרי תקנת י"ח של אנשי כנסת הגדולה) אסור לספר בשבחו של הקדוש ברוך הוא, דאמר רבי אלעזר מאי דכתיב מי ימלא גבורות יי ישמיע כל תהלתו, למי נאה למלא גבורות יי, למי שיכול להשמיע כל תהלתו.

עי' ברכות (לג ע"ב): ההוא דנחית קמיה דרבי חנינא אמר הא"ל הגדול הגבור והנורא והאדיר והעוזז והיראי החזק והאמיץ והודאי והנכבד, המתין לו עד דסיים, כי סיים אמר ליה סיימתנהו לכולהו שבחי דמרך, למה לי כולי האי, אנן הני תלת דאמרינן אי לאו דאמריננה משה רבינו באורייתא ואתו אנשי כנסת הגדולה ותקנינהו בתפלה לא הוינן יכולין למימר להו, ואת אמרת כולי האי ואזלת, משל למלך בשר ודם שהיו לו אלף אלפים דינרי זהב והיו מקלסין אותו בשל כסף, והלא גנאי הוא לו. ועי' או"ח סי' קיג סעיף ט: אין להוסיף על תאריו של הקב"ה יותר מהאל הגדול הגבור והנורא ודוקא בתפלה מפני שאין לשנות ממטבע שטבעו חכמים אבל בתחנונים או בקשות ושבחים שאדם אומר מעצמו לית לן בה ומכל מקום נכון למי שירצה להאריך בשבחי המקום שיאמר אותו בפסוקים. עי' יומא (סט ע"ב) אמר רבי יהושע בן לוי למה נקרא שמן אנשי כנסת הגדולה שהחזירו עטרה ליושנה, אתא משה אמר הא"ל הגדול הגבור והנורא, אתא ירמיה ואמר נכרים מקרקרין בהיכלו איה נוראותיו, לא אמר נורא, אתא דניאל אמר נכרים משתעבדים בבניו איה גבורותיו, לא אמר גבור, אתו אינהו ואמרו אדרבה זו היא גבורת גבורתו שכושב את יצרו שנותן ארך אפים לרשעים, ואלו הן נוראותיו שאלמלא מוראו של הקדוש ברוך הוא היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות

192 @הערה

193 עי' זהר ח"ב רסא ע"א ותיקו"ז קמב ע"ב.

194 עי' או"ח סי' תקפ"ב סעיף ה: אם לא אמר: זכרנו, ומי כמוך, אין מחזירין אותו: הגה - אפילו לא עקר רגליו עדיין, רק שסיים אותה ברכה, וה"ה אם לא אמר: וכתוב, ובספר, נמי דינא הכי. עי' תוספות ברכות דף לד ע"א ד"ה אל ישאל אדם צרכיו לא בג' ראשונות ולא בג' אחרונות - פי' ר"ח ורבינו האי דוקא ליחיד אבל צרכי צבור שואלין ולכך אנו אומרים זכרנו וקרובץ ויעלה ויבא בהם ותדע דדוקא יחיד קאמר שהרי עיקר ברכות אחרונות צרכי צבור הם. מסכת סופרים פי"ט ז"ל: @@.

195 כשניצול אברהם מאור כשדים פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י מגן אברהם (שבולי הלקט - מדר שתהלים @@).
 196 @@@ סגול

197 עי' ברכות (לג ע"א) מזכירין גבורות גשמים בתחיית המתים, (תענית ז ע"א) משום שירידת הגשמים שקול כתחיית המתים. ועי' מ"ב קיד סק"א שהגשמים הם חיים לעולם כתחיית המתים.

198 עי' או"ח קיד א: מתחילים לומר משיב הרוח ומריד הגשם בתפילת מוסף של יו"ט אחרון של שמיני עצרת/שמחת תורה ואין פוסקין עד תפלת מוסף של יו"ט ראשון של פסח@@@לבדוק הנוסח ועיי"ש סעיף ג: אם אמר משיב הרוח (בימות החמה) [ולא אמר ומוריד הגשם] או לא אמרו בימות הגשמים אין מחזירין אותו, וכן בטל אם הזכירו בימות הגשמים או לא הזכירו בימות החמה אין מחזירין אותו: הגה ואנו בני אשכנז לא מזכירין טל לא בימות החמה ולא בימות הגשמים. סעיף ד: אם אמר מוריד הגשם בימות החמה מחזירין אותו וחוזר לראש הברכה ואם סיים הברכה חוזר לראש התפלה, ואפילו במקום שצריכים גשם בימות החמה אם הזכיר גשם במקום טל מחזירין אותו.

סעיף ה: בימות הגשמים אם לא אמר מוריד הגשם מחזירין אותו והני מילי שלא הזכיר טל אבל אם הזכיר טל אין מחזירין אותו.

סעיף ו: במה דברים אמורים שמחזירין אותו כשלא אמר בימות הגשמים מוריד הגשם היינו כשסיים כל הברכה והתחיל ברכה שאחריה ואז חוזר לראש התפלה אבל אם נזכר קודם שסיים הברכה יאמר במקום שנזכר ואפילו אם סיים הברכה ונזכר קודם שהתחיל אתה קדוש א"צ לחזור אלא אומר משיב הרוח ומוריד הגשם בלא חתימה:

סעיף ח: בימות החמה אם נסתפק אם הזכיר מוריד הגשם אם לא עד ל' יום בחזקת שהזכיר הגשם וצריך לחזור:

סעיף ט: אם ביום ראשון של פסח אומר ברכת אתה גבור עד מוריד הטל צ' פעמים כנגד ל' יום שאומר אותו ג' פעמים בכל יום משם ואילך אם אינו זוכר אם הזכיר גשם הרי הוא בחזקת שלא הזכיר גשם ואינו צריך לחזור.

בחורף – משיב הרוח ומזריד הגשמים¹⁹⁹:
מכלכל חיים בחסד. מחי²⁰⁰ה מתים ברחמים רבים. סומך נופלים. ורופא חולים
ומתיר אסורים. ומקים אמונתו לישיני עפר. מי כמוך בעל גבורות ומי דומה לך. מלך מלכות
ומתיה ומצמיח ישועה:

בעשיית – מי כמוך אב הרחמים. ²⁰¹ זוכר יצוריו לחיים ברחמים²⁰²:

ונאמן אתה להחיות מתים. ברוך אתה יי. מחי²⁰³ה המתים²⁰⁴:
²⁰⁵קדושה בחזרת הש"ן:

²⁰⁶נקדיש את שמך בעולם. בשם שמקדישים אותו בשמי מרום. ככתוב על יד נביאך:

וקרא זה אל זה ואמר:

קו"ח – קדוש קדוש קדוש יי צבאות מלא כל הארץ כבודו:

חזן – לעממתם ברוך יאמרו:

קו"ח – ברוך כבוד יי ממקומו:

חזן – ובדברי קדשך כתוב לאמר:

קו"ח – ימלך יי לעולם. אלהינו ציון לדר ודר. הללויה:

לחזן – לדור ודור נגיד גדלך ולנצח נצחים קדשך נקדיש. ושבתך אלהינו מפינו לא
ימוש לעולם ועד. כי אל מלך גדול וקדוש אתה:

ברוך אתה יי האל (בעשיית המלך²⁰⁷) הקדוש:

²⁰⁸אתה קדוש ושמך קדוש וקדושים בכל יום יהללוך סלה: ברוך אתה יי. האל

(בעשיית המלך) הקדוש²⁰⁹:

אתה חונן לאדם דעת. ומלמד לאנוש בינה:

- מאיר הסידור -

¹⁹⁹ עי' אג"מ או"ח ח"ד סי' מ שהנוסח עם קמץ, ועי' תשובות והנהגות ח"א סי' פא שזה עם סגול.

²⁰⁰ צירי @

²⁰¹ @ הערת

²⁰² עי' לעיל הערה 194.

²⁰³ @

²⁰⁴ ומנין שאומרים גבורות שנאמר הבו לי"י כבוד ועוז (מגילה יז ע"ב). כשנעקד יצחק אבינו על
גבי המזבח ונעשה דשן והיה אפרו מושלך על הר המוריה מיד הביא עליו הקב"ה טל והחיה אותו
לפיכך אמר דוד כטל חרמון שירד על הררי ציון וגו' כטל שהחיה בו יצחק אבינו מיד פתחו מלאכי
השרת ואמר ובא"י מחי המתים (שבולי הלפט).

²⁰⁵ עי' פרקי היכלות רבתי (פ"י סי' ה – פ"א סי' א) [בשעת אמירת הקדושה] שאו עיניכם לרקיע
כנגד בית תפלתכם בשעה שאתם אומרים קדוש קדוש קדוש יי צבאות וגו' [וגם ברוך כבוד], אין לי
הנאה בבית עולמי שבראתי אלא בשעה שענייכם נשואות לעיני ועיני נשואות לעיניכם בשעה שאתם
אומרים לפני קדוש קדוש קדוש. ועי' מדרש תנחומא (צו יג): ובשתים יעופף וכי בכנפים מעופף אלא
מכאן תקנו זכרונם לברכה לעוף אדם על רגליו בשעה שאומר שליח צבור ק"ק יי צבאות.

²⁰⁶ עי' או"ח סי' קכה סעיף א: אין הצבור אומרים עם ש"ץ נקדישך אלא שותקין ומכונין למה
שש"צ אומר עד שמגיע לקדושה ואז עונים הציבור קדוש. (וכן נפסק במ"ב סק"ב). ועי' מ"ב סק"ג
שחייבים לומר קדוש וברוך יחד עם הציבור, ואם אמר קודם, צריך לומר עוד פעם.

ועי' או"ח סעיף ב: טוב לכוין רגליו בשעה שאומר קדושה עם שליח ציבור: הגה ויש לישא העינים
למרום בשעה שאומרים קדושה וכן מנענעים גופן ונושאים אותו מן הארץ ואין לדבר באמצע
הקדושה. ומי שאמר סדר קדושה ובא לבהל"נ ומצא צבור עונין קדושה חוזר ועונה עמהם.

ועי' מ"ב סק"ד: וצריך לכוין ביותר בקדושה לקדש את השם ית' ובזכות זה ישרה עליו הש"י
קדושה מלמעלה ויכוין לקיים הפסוק ונקדשתי בתוך בני ישראל. ועי"ש סק"ו שהעיניים יהיו
פתוחות. סק"ז: שירים גופו ועקבו למעלה בברוך וימלך כמו בקדוש.

ועי"ש ביה"ל ד"ה אלא שותקין – שכדאי שהש"ץ יתחיל קדוש וברוך לפני שהציבור מסיימים
כדי שגם הוא יאמר עם הצבור.

²⁰⁷

²⁰⁸ ומנין שאומרים קדושות שנאמר הבו לי"י כבוד שמו השתחוו לי"י בהדרת קדש (מגילה יז

ע"ב).

²⁰⁹ כשבא יעקב אבינו ופגע בשערי שמים והקדיש שמו של הקב"ה מיד פתחו מלאכי השרת ואמר
בא"י האל הקדוש (שבולי הלפט ענין תפילה יח).

[במוצ"ש²¹⁰: אֲתָהּ חוֹנְנָתָנוּ לְמַדַּע תּוֹרָתְךָ. וְתִלְמַדְנוּ לַעֲשׂוֹת חֻקֵי רְצוֹנְךָ. וְתִבְדֵּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ בֵּין קֹדֶשׁ לְחָל. בֵּין אֹר לְחֹשֶׁךְ. בֵּין יִשְׂרָאֵל לְעַמִּים. בֵּין יוֹם הַשְּׂבִיעִי לְשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה. אֲבִינוּ מִלִּבְנוּ הַחַל עָלֵינוּ הַיָּמִים הַבָּאִים לְקִרְאָתָנוּ לְשָׁלוֹם. חֲשׂוּכִים מְכַל חֲטָא. וּמְנַקִּים מְכַל עוֹן. וּמְדַבְּקִים בְּיִרְאַתְךָ: ו] חֲנֻנִי²¹¹ מֵאֲתָךְ דַּעַה בִּינָה וְהַשְׁכֵּל בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. חוֹנֵן הַדַּעַת:²¹² הַשִּׁיבֵנו אֲבִינוּ לְתוֹרָתְךָ. וְקַרְבָנוּ מִלִּבְנוּ לַעֲבוֹדָתְךָ וְהַחְזִירֵנוּ בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. הַרוּצָה בְּ²¹³תִשׁוּבָה²¹⁴: סֵלַח לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מְחַל לָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ. כִּי מוֹחֵל וְסוֹלַח אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. חֲנוּן הַמַּרְבֵּה לְסֵלַח²¹⁵: רְאֵה נַא²¹⁶ אֲנִי²¹⁷ בְּעֵינַי. וְרִיבָה רִיבָנוּ. וּגְאֹלָנוּ מִהֲרָה לְמַעַן שְׂמֹךְ. כִּי גּוֹאֵל חֹזֵק אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל²¹⁸: בַּתְּעִיבֵי צַבּוֹר אוֹמֵר הַשֵּׁץ עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ יְיָ עֲנֵנוּ בְּיוֹם צוֹם תְּעִיבֵינוּ כִּי בְצָרָה גְדוֹלָה אֲנַחְנוּ. אֵל תִּפְּן אֵל רִשְׁעֵנוּ. וְאֵל תִּסְתַּר פְּנֵיךָ מִמֶּנּוּ. וְאֵל תִּתְּעַלֵּם מִתַּחַנְתָּנוּ. הִיָּה נָא קְרוֹב לְשׁוֹעֲתָנוּ. יְהִי נָא חֲסִדְךָ לְנַחֲמָנוּ. מָרָם נִקְרָא אֵלֶיךָ עֲנֵנוּ. בְּדַבַּר שְׁנֵאמַר. וְהָיָה מָרָם יִקְרָאוּ וְאֲנִי אֶעֱנֶה. עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וְאֲנִי אֲשַׁמְעֶ: כִּי אַתָּה יְיָ הַעוֹנָה בְּעַת צָרָה. פּוֹדָה וּמַצִּיל בְּכָל עַת צָרָה וְצוֹקָה: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. הַעוֹנָה בְּעַת צָרָה²¹⁹:

- מאיר הסידור -

²¹⁰ אומרים הבדלה בחונן הדעת ואם טעה ולא הבדיל משלים תפלתו ואינו חוזר מפני שצריך להבדיל על הכוס ואם טעם קודם שהבדיל על הכוס צריך לחזור ולהבדיל בתפלה (רצד א). ואפילו אם הבדיל על הכוס מקודם (מ"ב סק"א).

²¹¹ עי' מ"ב קטו סק"א שיש מח' אם לורמ וחננו ואין הכרעה.
²¹² עי' שו"ע אורח חיים סימן קטו: מפני שמותר האדם מן הבהמה היא הבינה והשכל קבעו ברכת אתה חונן ראש לאמצעיות שאם אין בינה אין תפלה. כתוב (ירושלמי ברכות דף לט ע"ב) טעם שקבעו הבדלה בחונן הדעת - אם אין דעה הבדלה מניין. מה ראו לומר בינה אחר קדושה שנאמר והקדישו את קדוש יעקב ואת אלהי ישראל יעריצו וסמיך ליה וידעו תועי רוח בינה (מגילה יז ע"ב). כשבא פרעה להמליך את יוסף על מצרים בדקו אם היה יודע בשבעים לשון בא גבריאאל ולמדו שבעים לשון מיד פתחו מלאכי השרת פיהם ואמר בא"י חונן הדעת (שבולי הלקט).

²¹³ דגש או רפה ??
²¹⁴ עי' מגילה (דף יז ע"ב) מה ראו לומר תשובה אחר בינה דכתיב ולבבו יבין ושב. כשעשה ראובן מעשה בלהה פילגש אביו נקנסה עליו מיתה מיד חזר בתשובה דכתיב וישב ראובן אל הבור אמר ר' יוחנן שחזר בתשובה וחייה דכתיב יחי ראובן ואל ימות וגו' מיד פתחו מלאכי השרת פיהם ואמר בא"י הרוצה בתשובה (שבולי הלקט).

²¹⁵ כשעשה יהודה מעשה תמר ואמר הוציאווה ותשרף שלחה לו הכר נא מיד הודה ואמר צדקה ממני ונסלח לו על אותו עון מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י חונן המרבה לסלוח (שבולי הלקט).
²¹⁶ @היקוד

²¹⁷ עי' מ"ב קטז סק"א שזה עיקר הגרסא.
²¹⁸ מה ראו לומר גאולה בשביעית אמר רבא מתוך שעתידין ליגאל בשביעית לפיכך קבעוה בשביעית והאמר מר בששית קולות בשביעית מלחמות במוצאי שביעית בן דוד בא מלחמה נמי אתחלתא דגאולה היא (מגילה יז ע"ב). כשמרדו המצריים אל חיי אבותינו אמר הקב"ה לישראל וגאלתי אתכם מיד פתחו מלאכי השרת את פיהם ואמרו בא"י גואל ישראל (שבולי הלקט).
²¹⁹ @מ"ב תקסו יד ועי' ירושלמי ברכות פ"ד מ"ג ותקסא א בשו"ע.

רְפָאנוּ יי וְנִרְפָּא. הוֹשִׁיעֵנו וְנוֹשְׁעָה כִּי תִהְלֹתְנוּ אִתָּהּ. וְהַעֲלֵה רְפוּאָה שְׁלֵמָה לְכָל מְבוֹתֵינוּ. כִּי אֵל מֶלֶךְ רּוֹפֵא נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אִתָּהּ²²⁰. בְּרוּךְ אַתָּה יי. רּוֹפֵא חוֹלֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל²²¹:
 בְּרַךְ עֲלֵינוּ יי אֱלֹהֵינוּ אֵת הַשָּׁנָה הַזֹּאת וְאֵת כָּל מִינֵי תְבוּאוֹתֶיהָ לְמוֹכָהּ. וְתֵן (בְּקִיץ – בְּרִכָּה) (בַּחֹרֶף – טַל וּמָטָר לְבְרָכָה)²²² עַל פְּנֵי הָאָדָמָה וְשִׁפְעֵנוּ מִטּוֹבָה²²³. וּבְרַךְ שְׁנַתְנוּ בְּשָׁנִים הַטּוֹבוֹת. בְּרוּךְ אַתָּה יי. מְבָרֵךְ הַשָּׁנִים²²⁴:
 תִּקַּע בְּשׁוֹפָר גְּדוֹל לְחַרוֹתְנוּ. וְשֵׂא נֶס לְקַבֵּץ גְּלִיּוֹתֵינוּ. וְקַבְּצֵנוּ יַחַד מֵאַרְבַּע כְּנָפוֹת הָאָרֶץ. בְּרוּךְ אַתָּה יי. מְקַבֵּץ נְדָחֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל²²⁵:
 הַשִּׁיבָה שׁוֹפְטֵינוּ כְּבָרָאשׁוֹנָה וְיִוָּעֲצִינוּ כְּבִתְחִלָּה. וְהִסֵּר מִמֶּנּוּ יָגוֹן וְאֲנָחָה. וּמֶלֶךְ עֲלֵינוּ אַתָּה יי לְבַדְּךָ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים. וְצַדִּיקְנוּ בַּמִּשְׁפָּט. בְּרוּךְ אַתָּה יי. מֶלֶךְ אוֹהֵב צְדָקָה וּמִשְׁפָּט²²⁶:
 (בַּעֲשִׂי"ת – הַמֶּלֶךְ הַמִּשְׁפָּט):

- מאיר הסידור -

²²⁰ עי' מ"ב קטז סק"ג: ויכול להתפלל על חולים ברפאנו ויאמר רפא נא פב"פ רפואה שלמה בתוך שאר חולי ישראל וה"מ שלא בפניו אבל בפניו א"צ להזכיר שמו. ועי' שו"ע קיט סעיף א: אם רצה להוסיף בכל ברכה מהאמצעיות מעין הברכה מוסיף כיצד היה לו חולה מבקש עליו רחמים בברכת רפאנו. היה צריך פרנסה מבקש עליה בברכת השנים הגה וכשהוא מוסיף יתחיל בברכה ואח"כ מוסיף אבל לא יוסיף ואח"כ יתחיל הברכה ובשומע תפלה יכול לשאול כל צרכיו שהיא כוללת כל הבקשות.

עי' (ברכות סוף פרק ה לד ע"א) המבקש רחמים על חבירו א"צ להזכיר שמו וז"ל הגר"א שם: כל המבקש רחמים על חבירו אין צריך להזכיר שמו, שנאמר (במדבר יב יג) אל נא רפא נא לה, ולא קמדכר שמה דמרים.

²²¹ ומה ראו לומר רפואה בשמינית אמר רבי אחא מתוך שנתנה מילה בשמינית שצריכה רפואה לפיכך קבעוה בשמינית (מגילה יז ע"ב). כשנצטער אברהם צער מילה בא רפאל ורפאו מיד פתחו מלאכי השרת ומארו בא"י רופא חולים (שבולי הלקט).

²²² עי' או"ח קיז א: ברכת השנים צריך לומר בה בימות הגשמים ותן טל ומטר ומתחילין לשאול מטר בחוצה לארץ בתפלת ערבית של יום ס' אחרי תקופת תשרי, ובארץ ישראל מתחילין לשאול מליל ז' במרחשון ושואלין עד תפלת המנחה של ערב יום טוב הראשון של פסח ומשם ואילך פוסקין מלשאול.

עיי"ש סעיף ג: אם שאל מטר בימות החמה מחזירין אותו.

סעיף ד: אם לא שאל מטר בימות הגשמים מחזירין אותו וע"פ ששאל טל אבל אם שאל מטר ולא טל אין מחזירין אותו.

סעיף ה: אם לא שאל מטר ונזכר קודם שומע תפלה אין מחזירין אותו ושואל בשומע תפלה: ואם לא נזכר עד אחר שומע תפלה אם לא עקר רגליו חוזר לברכת השנים ואם עקר רגליו חוזר לראש התפלה ואם השלים תפלתו ואינו רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו אעפ"י שעדיין לא עקר רגליו כעקורים דמי ואם נזכר אחר שחתם שומע תפלה קודם שהתחיל רצה נראה שאומר ותן טל ומטר ואחר כך אומר רצה.

²²³ עי' מ"ב קיז סק"א שזה עיקר הגרסא והאריז"ל גורס ומטובה.

²²⁴ ומה ראו לומר ברכת השנים בתשיעית אמר רבי אלכסנדר כנגד מפקיעי שערים דכתיב שבור זרוע רשע ודוד כי אמרה בתשיעית אמרה (מגילה יז ע"ב). כשזרע יצחק אבינו ומצא מאה שערים מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י מברך השנים (שבולי הלקט).

²²⁵ ומה ראו לומר קיבוץ גליות לאחר ברכת השנים דכתיב ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא (מגילה יז ע"ב). כשבא יעקב אבינו במצרים וראה יוסף ושמעון ונתקבצו הוא ובניו כלם כאחד מיד פתחו מלאכי השרת ואמר בא"י מקבץ נדחי עמו ישראל (שבולי הלקט).

²²⁶ וכיון שנתקבצו גליות נעשה דין ברשעים שנאמר ואשיבה ידי עליך ואצרוף כבור סיגך וכתוב ואשיבה שופטיך כבראשונה (מגילה יז ע"ב). כשנתנה תורה לישראל ואמר לו הקב"ה למשה ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י אוהב צדקה ומשפט (שבולי הלקט).

וּלְמַלְשֵׁינִים אֵל תְּהִי תִקְוָה. וְכָל הַרְשָׁעָה כְּרָנַע תֵּאבֵד. וְכָל אוֹיְבֵי עַמְּךָ מִהֲרֵה יִכְרְתוּ. וְהַיּוֹדִים מִהֲרֵה תַעֲקֹר וּתְשַׁבֵּר וּתְמַגֵּר וּתְכַנִּיעַ בְּמִהֲרָה בְיָמֵינוּ²²⁷. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. שׁוֹבֵר אוֹיְבִים וּמְכַנִּיעַ זָדִים²²⁸:

עַל הַצְּדִיקִים וְעַל הַחֲסִידִים. וְעַל זְקֵנֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. וְעַל פְּלִיטַת סוֹפְרֵיהֶם. וְעַל גְּרֵי הַצֶּדֶק. וְעַלֵּנוּ. יְהִמוּ רַחֲמֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ. וְתֵן שָׁכָר טוֹב לְכָל הַבוֹטְחִים בְּשִׁמְךָ בְּאַמֶּת. וְשִׁים חֶלְקֵנוּ עִמָּהֶם לְעוֹלָם וְלֹא נִבּוֹשׁ כִּי כָּךְ בְּטַחְנוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מִשְׁעֵן וּמְבַטֵּחַ לְצְדִיקִים²²⁹:
וְלִירוּשָׁלַיִם עִירְךָ בְּרַחֲמִים תְּשׁוּב. וְתִשְׁכַּח בְּתוֹכָהּ כָּאֲשֶׁר דְּבַרְתָּ. וּבְנֵה אוֹתָהּ בְּקִרְוֵב בְּיָמֵינוּ בְּנֵן עוֹלָם. וְכִסֵּא דָוִד מִהֲרֵה לְתוֹכָהּ תִּכְיֵן: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם²³⁰:
אֵת צִמַח דָּוִד עַבְדְּךָ מִהֲרֵה תַצְמִיחַ. וְקִרְנֵנוּ תִרְוֵם בִּישׁוּעָתְךָ. כִּי לִישׁוּעָתְךָ קָוִינוּ כָּל הַיּוֹם. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְצַמֵּחַ קֶרֶן יִשׁוּעָה²³¹:

שְׁמַע קוֹלֵנוּ. יְיָ אֱלֹהֵינוּ חוּם וְרַחֵם עָלֵינוּ. וְקַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרַצּוֹן אֵת תְּפִלָּתֵנוּ. כִּי אֵל שׁוֹמֵעַ תְּפִלוֹת וּתְחִנּוּנִים אַתָּה. וּמְלַפְנֵיךָ מְלַכְנוּ. רִיכֵם אֵל תִּשְׁיִבְנוּ²³². כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה²³³:

תפלה לעצירת הגשמים בשומע תפלה:²³⁴

- מאיר הסיידור -

²²⁷ זה נוסח הרמב"ם: @משומדים@למלשינים אל תהי תקוה וכל @מינים@האפיקורוסין כולם כרגע יאבדו ומלכות זדון תעקר ותשבר במהרה בימנו איתא בגמ' (מגילה יז ע"ב): כיון שנעשה דין מן הרשעים כלו הפושעים [בג' שלא צונזרה - המינים] וכולל זדים עמהם שנאמר ושבר פושעים וחסאים יחדיו.

²²⁸ וכיון שנעשה דין מן הרשעים כלו הפושעים וכולל זדים עמהם שנאמר ושבר פושעים וחסאים יחדיו (מגילה יז ע"ב). עי' שבולי הלקט: כאשר טבעו מצרים בים פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י שובר אויבים ומכניע זדים.

²²⁹ וכיון שכלו הפושעים מתרוממת קרן צדיקים דכתיב וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק וכולל גירי הצדק עם הצדיקים שנאמר מפני שיבה תקום והדרת פני זקן וסמך ליה וכי יגור אתכם גר (מגילה יז ע"ב). עי' שבולי הלקט: כשאמר לו הקב"ה ליעקב אבינו (בראשית מו ד) ויוסף ישית ידו על עיניך, שמח ובטח על דברו של מקום, ובשעה שנפטר יעקב אבינו מן העולם, ובא יוסף ונתן שתי ידיו על עיניו, ונשקו ובכה עליו, מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י משען ומבטח לצדיקים.

²³⁰ והיכן מתרוממת קרנם בירושלים שנאמר שאלו שלום ירושלם ישליו אוהביך (מגילה יז ע"ב). כשבנה שלמה את בית המקד שמיד פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י בונה ירושלים (שבולי הלקט).
²³¹ וכיון שנבנית ירושלים בא דוד שנאמר אחר ישו בו בני ישראל ובקשו את י"י אלהיהם ואת דוד מלכם (מגילה יז ע"ב). עי' שבולי הלקט: כשנושעו ישראל ועברו בים סוף ואמרו שירה ויושע י"י, מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י מצמיח קרן ישועה.

²³² עי' מ"ב קיט סק"ד: טוב להתודות בשומע תפילה ויאמר חטאתי עויתי פשעתי. ולשאול על מזונותיו אפילו אם הוא עשיר. ואם יש לו עון מחודש מזכירו בפירוש בתפלה הקודמת אצלו. ועי' שנות אליהו ברכות ריש פרק ה: אסור לכוין בתפילה לצורך עצמו, אך להתפלל שיהיו כל ישראל בתכלית השלימות, ויהיה נשלם כנסת ישראל למעלה, אבל לא לצורך עצמו, אלא יתפלל באלהי נצור על עצמו, שתפלת אלהי נצור הוא על עצמו.

עי' פע"ח שער העמיד הפרק יט: ראוי לאדם כשיאמר בלחש העמידה שיאמר וידוי בשומע תפלה כנז' בזוהר ח"ג דף קצה ע"ב: ז"ל: בשומע תפלה לפרשא חטאוי דהכי אצטריך יחיד בשומע תפלה בגין לאתדבקה בימינא דפשוטה לקבלא לאינון דתבין. תרגום: בשומע תפלה לפרש חטאיו, שכך צריך יחיד בשומע תפלה בשביל להתדבק בימין שפשוטה לקבל לאותם ששבים.

עי"ש בפע"ח: וגם בשומע תפלה חייב האדם לשאול מזונותיו מן הש"י להורות שהוא בוטח בו ית' אשר בידו מזון כל האדם וזו תפלת רב יבא בכל יום קודם אכילתו הנזכר בזוהר ח"ב סב ע"ב: את המיחלים לחסדו אינון דמצפאן ומחכאן בכל יומא ויומא למבעי מזונייהו מן קודשא בריך הוא משמע דכתיב את המיחלים לחסדו. תרגום: את המיחלים לחסדו אותם המצפים ומחכים בכל יום ויום לבקש מזונם מן הקדוש ברוך הוא משמע שכתוב את המיחלים לחסדו.

²³³ וכיון שבא דוד באתה תפלה שנאמר והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי (מגילה יח ע"א). עי' שבולי הלקט: כשנאנחו ישראל וזעקו לא"ל ושמע צעקתם, וכו' מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י שומע תפילה.

@²³⁴ עי' טור תקעטבמפרשים שם ברח ועוד מבוא רשהמלה ועננו אינו חלק מהתפלה

וענגנו²³⁵ בורא עולם במדת הרחמים, בוחר בעמו ישראל להודיע גדלו והדרת כבודו, שומע תפלה תן טל ומטר על פני האדמה, ותשביע את העולם בלו מטובה, ומלא ידונו מברכותיך ומעשר מתנת ידך, שמור והצל שנה זו מכל דבר רע, ומכל מיני משחית, ומכל מיני פרעניות, ועשה לה תקנה ואחרית שלום, חוס ורחם עלינו ועל כל תבואתנו ופרותינו, וברכנו בגשמי ברכה ונזכה לחיים ושובע ושלו, בשנים הטובות, והסר ממנו דבר וחרב ורעב, ותיה רעה ושבי ובזה, ויצר הרע ותללים רעים וקשים, ומאורעות רעים וקשים, וגזור עלינו גזרות טובות מלפניך, ויגלו רחמיך על מדותיך, ותתנהג עם בניך במדת הרחמים, וקבל ברחמים וברצון את תפלתנו: כי אתה שומע תפלת וכו':

רצה יי אלהינו בעמך ישראל ובתפלתם והשב את העבודה לדביר ביתך. ואשי ישראל²³⁶ ותפלתם.²³⁷ באהבה תקבל ברצון. ותהי לרצון תמיד עבודת ישראל עמך: בראש חודש ובחול המועד אומרים זה²³⁸:

אלהינו ואלהי אבותינו. יעלה ויבוא ויגיע. ויראה וירצה וישמע. ויפקד ויזכר ויזכרנו ופקדוננו וזכרון אבותינו. וזכרון משיח בן דוד עבדך. וזכרון ירושלים עיר קדשך. וזכרון כל עמך בית ישראל. לפניך. לפליטה למוכה. לחן ולחסד ולרחמים. לחיים ולשלוש ביום: בראש חדש – ראש החודש:

בפסח – חג המצות:

בסוכות – חג הסוכות:

הזה. וזכרנו יי אלהינו בו למוכה. ופקדנו בו לברכה. והושיענו בו לחיים. ובדבר ישועה ורחמים חוס וחנו ורחם עלינו והושיענו. כי אליך עינינו. כי אל מלך חנון ורחום אתה: ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים: ברוך אתה יי המחזיר שכינתו לציון²³⁹: מודים אנחנו לך. שאתה הוא יי אלהינו ואלהי אבותינו לעולם ועד. צור חיינו. מגן ישענו אתה הוא לדור ודור: נודה לך ונספר תהלתך על חיינו המסורים בידך. ועל נשמותינו הפקודות לך. ועל נפיק שכל יום עמנו. ועל נפלאותיך וטובותיך שכל עת. ערב ובקר וצהרים: הטוב כי לא כלו רחמיך. והמרחם כי לא תמו חסדיך. מעולם קוינו לך: מודים דרבנן²⁴⁰:

מודים אנחנו לך. שאתה הוא יי אלהינו ואלהי אבותינו. אלהי כל בשר. יוצרנו יוצר בראשית. ברכות והודאות לשמך הגדול והקדוש. על שהחייטנו וקיימתנו. בן תחינו ותקיימנו. ותאסוף גלותינו לחצרות קדשך. לשמור חקיך. ולעשות רצונך. ולעבדך בלבב שלם. על שאנחנו מודים לך. ברוך אל ההודאות²⁴¹:

בחנוכה ופורים אומרים כאן ועל הנסים:

על הנסים ועל הפרקן ועל הגבורות ועל התשועות ועל המלחמות שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה: לחנוכה:

- מאיר הסידור -

@ 235

@ 236 עי' תוס' מנחות קי ע"א וביהג"א קכ ומ"ב שם

@ 237 הערת

@ 238 תוספתא ברכות ג יד שבת כד א מסכת סופרים יט יא.

²³⁹ וכיון שבאת תפלה באת עבודה שנאמר עולותיהם וזבחייהם לרצון על מזבחי (מגילה יח ע"א). כשעשו ישראל המשכן וירדה שכינה ושכן בו בין שני הכרובים מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י המחזיר ברחמי מהרה שכינתו לציון (שבולי הלפט).

@ 240 סוטה מ ע"א וש"ע קכז סעיף א

@ 241 עי' שו"ע קכז א ומ"ב שם סק"ד

בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול השמונאי ובניו. בשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם מחקי רצונך:

ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם. רבת את ריבם. דנת את דינם. נקמת את נקמתם. מסרת גבורים ביד חלשים. ורבים ביד מעטים. וטמאים ביד טהורים. ורשעים ביד צדיקים. וזדים ביד עוסקי תורתך. ויך עשית שם גדול וקדוש בעולמך. ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופרקן כהיום הזה:

ואחר בן באו בניך לדביר ביתך. ופנו את היכלך. וטהרו את מקדשך. והדליקו נרות בחצרות קדשך. וקבעו שמונת ימי חנכה אלו. להודות ולהלל לשמך הגדול: לפורים:

בימי מרדכי ואסתר בשושן הבירה. בשעמד עליהם המן הרשע. בקש להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד. בשלשה עשר לחודש שנים עשר. הוא חדש אדר. ושללם לבו:

ואתה ברחמיך הרבים. הפרת את עצתו. וקלקלת את מחשבתו. והשבות לו גמולו בראשו. ותלו אותו ואת בניו על העץ. (ועשית עמהם גם ופלא ונודה לשמך הגדול סלה): ועל כלם יתברך ויתרומם שמך מלבנו תמיד לעולם ועד: בעשיית - וכתב לחיים טובים כל בני בריתך:

שכח לומר וכתוב וזכר קודם שאמר יי מברכת הטוב שמך חוזר, ואם נזכר לאחר שאמר יי אינו חוזר:

וכל החיים יודוך סלה. ויהללו את שמך באמת. האל ישועתנו ועזרתנו סלה. ברוך אתה יי. הטוב שמך ויך נאה להודות²⁴²:
בחזרת התפלה יאמר הש"ץ כאן או"א וכו'²⁴³:

- מאיר הסידור -

²⁴² וכיון שבאת עבודה באתה תודה שנאמר זובח תודה יכבדני (מגילה יח ע"א). כשהכניס שלמה הארון לפני ולפנים ואמר יי אלקים אל תשב פני משיחך וגו' ונתן הודאה ושבח למקום ואמר ברוך יי אשר נתן מנוחה לעמו ישראל וגו' מיד פתחו מלאכי השרת ואמר בא"י הטוב שמך ולך נאה להודות (שבולי הלקט).

²⁴³ ומה ראו לומר ברכת כהנים אחר הודאה דכתיב וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים אימא קודם עבודה לא סלקא דעתך דכתיב וירד מעשות החטאת וגו' מי כתיב לעשות מעשות כתיב ולימרה אחר העבודה לא סלקא דעתך דכתיב זובח תודה מאי חזית דסמכת אהאי סמוך אהאי מסתברא עבודה והודאה חדא מילתא היא (מגילה יח ע"א).

ע"י אר"ח קכח א: אין נשיאת כפים בפחות מ' והכהנים מהמנין. ועיי"ש סעיף י: עומדים [הכהנים] בדוכן פניהם כלפי ההיכל ואחוריהם כלפי העם ואצבעותיהם כפופים לתוך כפיהם עד שש"צ מסיים מודים ואז אם הם שנים קורא להם (הש"צ) כהנים: הגה ולא יאמר אלהינו ואלהי וכו' וי"א שאומרים אותו בלחש עד מלת כהנים ואז יאמרו בקול רם, וחוזר ואומר עם קדושך כאמור בלחש (וכן נוהגין במדינות אלו): ומחזירים פניהם כלפי העם, ואם הוא א' אינו קורא לו אלא הוא מעצמו מחזיר פניו. סעיף טו: ואח"כ מתחיל ש"צ שים שלום ואז כהנים מחזירים פניהם להיכל ואומרים רבון העולמים עשינו מה שגזרת עלינו עשה אתה מה שהבטחתנו השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל: הגה ויאריכו בתפלה זו עד שיסיים ש"צ שים שלום ושיענו הציבור אמן על שניהם ואם אינם יכולים להאריך כ"כ יאמרו אדיר במרום וכו' כדלקמן סי' ק"ל.

וז"ל קל סעיף א: מאן דחזא חלמא ולא ידע מאי חזא ניקום קמיה כהני בשעה שעולים לדוכן ונימא הכי [מי שראה חלום ואל יודע מה ראה שיקום לפני בשעה שעולים לדוכן ויאמר כך] רבונו של עולם אני שלך וחלומותי שלך וכו' ויכוין דליסיים גם בהדי כהני דעני צבורא אמן ואי לא לימא הכי אדיר במרום שוכן בגבורה אתה שלום ושמך שלום יהי רצון שתשים עלינו שלום: הגה ובמקום שאין עולין לדוכן יאמר כל זה בשעה שהשליח צבור אומר שים שלום ויסיים בהדי שליח צבור שיענו הקהל אמן. ועיי"ש בט"ז סק"ב: ואי לא לימא הכי. פירוש אם גמר אמירת רבש"ע קודם סיום הכהנים לימא זה דבזה יסיים עם הכהנים ולפ"ז אין מקום לומר אדיר במרום כו' אם סיים עם הכהנים ועכשיו נהגו שבכל פעם אומרים אותו בשעת גמר תפלת ש"ץ בשעה שאומר וטוב בעיניך כו'. [אבל משמע שאין שום ענין לומר ללא חלום.??]

עיי"ש במ"ב סק"א: ובמדינותינו נוהגין כל הקהל לאמר תפלה זו בשעת הדוכן אפילו אותם שלא חלמו והטעם דכיון דאין אנו נושאים כפים כי אם ברגלים א"א שלא חלם לו פעם אחת בין רגל לרגל:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. בְּרַכְנוּ בְּבִרְכָה הַמְשַׁלֶּשֶׁת בְּתוֹרָה הַכְּתוּבָה עַל יְדֵי מֹשֶׁה
 עֲבָדְךָ. הָאָמוּרָה מִפִּי אֱהָרֹן וּבְנָיו כֹּהֲנִים עִם קְדוּשָׁתְךָ. כְּאָמֹר:
 יְבָרְכֶךָ יְיָ וַיִּשְׁמְרֶךָ:
 יְאֹר יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנְךָ:
 וַיִּשָּׂא יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שְׁלוֹם:
 הַקָּהָל – אֲדִיר בְּמָרוֹם שׁוֹכֵן בְּגִבּוֹרָה אֲתָה שְׁלוֹם וְשִׁמְךָ שְׁלוֹם. יְהִי רְצוֹן שְׁתֵּשִׁים עָלֵינוּ
 וְעַל כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. חַיִּים וּבְרָכָה לְמִשְׁמֶרֶת שְׁלוֹם:

שִׁים שְׁלוֹם טוֹבָה וּבְרָכָה. חֵן וְחֶסֶד וְרַחֲמִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ. בְּרַכְנוּ אֲבוֹתֵינוּ
 בְּלָנוּ בְּאֶחָד בְּאֹר פְּנִיךָ. כִּי בְּאֹר פְּנִיךָ נִתְּתָ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ תּוֹרַת חַיִּים וְאַהֲבַת חֶסֶד. וַצְדָקָה
 וּבְרָכָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשְׁלוֹם. וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרֶךְ אֶת כָּל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה
 בְּשְׁלוֹמְךָ:

בְּעֵשִׂי"ת בְּסֶפֶר חַיִּים. בְּרָכָה וְשְׁלוֹם. וּפְרָנְסָה טוֹבָה. נִזְכָּר וְנִכְתָּב לְפָנֶיךָ. אֲנַחְנוּ וְכָל
 עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשְׁלוֹם:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. הַמְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּשְׁלוֹם²⁴⁴:

יְהִיו לְרְצוֹן אֲמָרֵי פִי וְהִגִּיוֹן לְבִי לְפָנֶיךָ. יְיָ צוּרִי וְגוֹאֲלִי²⁴⁵:

אֱלֹהֵי. נִצֹּר לְשׁוֹנֵי מִרְעָה וּשְׁפָתַי מִדְּבַר מַרְמָה. וְלִמְקַלְלֵי נַפְשִׁי תִדָּם. וְנַפְשִׁי כַּעֲפָר לְכָל
 תְּהִיָּה. פֶּתַח לְבִי בְּתוֹרָתְךָ. וּבְמִצְוֹתֶיךָ תִּרְדָּף נַפְשִׁי. וְכָל הַחוֹשְׁבִים עָלַי רָעָה. מְהִרָה הִפְרָ עֲצָתָם
 וְקַלְקַל מַחֲשַׁבְתָּם²⁴⁶:

עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ. עֲשֵׂה לְמַעַן יִמְיָנְךָ. עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשֶׁתְךָ. עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרָתְךָ²⁴⁷. לְמַעַן
 יִחְלְצוּן יְדִידֶיךָ הַיּוֹשִׁיעָה יִמְיָנְךָ וְעַנְיֵי:

- מאיר הסידור -

ועי' קכח מ"ב סקע"א שש"ץ המתפלל מתוך סידור יכול לענות אמן לברכת כהנים אבל לא לענות
 אמן לברכה אשר קדשנו.

סעיף כד: עם שאחורי הכהנים אינם בכלל ברכה אבל מלפניהם ובצדיהם אפילו מחיצה של ברזל
 אינה מפסקת ולאחריהם נמי אם הם אנוסים כגון עם שבשדות שהם טרודים במלאכתן ואינם יכולים
 לבא הם בכלל הברכה.

סעיף כו: בשעה שמברכין אין לומר שום פסוק אלא ישתקו ויכוונו לברכה.

²⁴⁴ ומה ראו לומר שים שלום אחר ברכת כהנים דכתיב ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם
 ברכה דהקדוש ברוך הוא שלום שנאמר י"י יברך את עמו בשלום (מגילה יח ע"א). כשנכנסו ישראל
 לארץ ונתקיים עליהם המקרא דכתיב ונתתי שלום בארץ מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו ברוך עושה
 השלום.

²⁴⁵ עי' או"ח קכב א, מי שאומר יהיו לרצון מיד אחרי שים שלום לא יכול להפסיק לענות אמן
 לפני כן, ואם אומר אלקי נצור אחרי שים שלום יכול להפסיק רק לכמו שמפסיק באמצע ברכת ק"ש
 ואם אומר דברים שלא רגיל לאמרם אז יכול לענות לכל אמן שירצה. ואפילו אם לא אמר יהיו לרצון
 ואירע לו לומר איש"ר וקדושה קודם שאמר יהיו לרצון ואין לו שהות לומר היהיו לרצון מותר לו
 לענות, וטוב לומר יהיו לרצון קודם התחנונים ואחריהם. ועי' מ"ב סק"ד: אם כבר סיים הכל אלא
 שאינו יכול לפסוע מחמת אדם שמתפלל לאחוריו, לכולי עלמא יכול להפסיק ולענות אמן, ואפילו
 ברוך הוא וברוך שמו. ועי' שם סק"ה: אע"פ שאמר יהיו לרצון מ"מ כ"ז שלא פסע הוי כעומד לפני
 המלך @@@??. ועי' שם סק"ו: [שאם הש"ץ הגיע לקדיש או קדושה והוא באמצע יהיו
 לרצון] מפסיק באמצע התחנונים ופוסע לאחוריו דאין חובה לומר תחנונים בכל פעם.

או"ח קכב ב: אין נכון לומר תחנונים קודם יהיו לרצון אלא אחר סיום י"ח מיד יאמר יהיו לרצון
 ואם בא לחזור ולאומרו פעם אחרת אחר התחנונים הרשות בידו.

²⁴⁶ עי' ברכות יז ע"א: מר בריה דרבינא כי הוה מסיים צלותיה אמר הכי אלהי נצור לשוני מרע
 ושפתותי מדבר מרמה ולמקללי נפשי תדום ונפשי כעפר לכל תהיה פתח לבי בתורתך ובמצותיך
 תרדוף נפשי ותצילני מפגע רע מיצר הרע ומאשה רעה ומכל רעות המתרגשות לבא בעולם וכל
 החושבים עלי רעה מהרה הפר עצתם וקלקל מחשבותם יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך י"י
 צורי וגואלי.

²⁴⁷ עי' או"ח קכב ג: הרגיל לומר ד' דברים אלו זוכה ומקבל פני שכינה עשה למען שמך עשה למען
 מיניך עשה למען תורתך עשה למען קדושתך (הובא במחזור ויטרי וטור בשם שמואל בהגדה).

יְהִי לְרִצּוֹן אֱמֹרֵי פִי וְהִגִּיזוֹן לְבִי לְפָנֶיךָ. יְיָ צוּרֵי וְגוֹאֲלֵי: 248
 249 עֲשֵׂה שְׁלוֹם (בַּעֲשֵׂיית - הַשְׁלוֹם) בְּמִרוֹמָיו. הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל.
 וְאָמְרוּ אָמֵן:
 יְהִי רִצּוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. שִׁיבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ.
 וְתֵן חֵלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ:
 וְשֵׁם נַעֲבֹדְךָ בְּיִרְאָה בְּיָמֵי עוֹלָם וּבְשָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת:
 וְעֲרְבָה לִי מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלָּיִם. בְּיָמֵי עוֹלָם וּבְשָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת:

- מאיר הסידור -

248

רש"י מיכה פרק ו פסוק ט
 תירגם. (ותושיה יראה שמך - מכאן שכל מי שאומר בכל יום מקרא המתחיל ומסיים כמו שמתחיל ומסיים שמו התורה מצילו מגיהנם):
 249 עי' או"ח קכג א: כורע ופוסע ג' פסיעות לאחוריו בכריעה אחת, ואחר שפסע ג' פסיעות, בעודו כורע, קודם שיזקוף, כשיאמר עושה שלום במרומיו והופך פניו לצד שמאלו, וכשיאמר הוא יעשה שלום עלינו, הופך פניו לצד ימינו, ואח"כ ישתחוה לפניו כעבד הנפטר מרבו [ועל כלל ישראל יאמר כשמשתחוה לפניו (מ"ב סק"ה)]: הגה ונהגו לומר אח"כ י"ר שיבנה בית המקדש כו' כי התפלה במקום העבודה ולכן מבקשים על המקדש שנוכל לעשות עבודה ממש. [לענין שיעור כריעה עי' לעיל הערה 189 - מ,ב סק"א].
 ועיי"ש סעיף ב: במקום שכלו ג' פסיעות, יעמוד ולא יחזור למקומו עד שיגיע ש"צ לקדושה, ולפחות עד שיתחיל שליח צבור להתפלל בקול רם: הגה והש"ץ יעמוד כדי הילוך ד' אמות קודם שיחזור למקומו להתפלל בקול רם, וכן יחיד המתפלל יעמוד במקום שכלו פסיעותיו כשיעור זה קודם שיחזור למקומו.
 ועי' מ"ב סק"ט: ואם האריך בתפילתו ובעת שפסע הגיע הש"ץ לקדושה יכול לחזור תיכף למקומו לומר קדושה. ועיי"ש סק"י שעיקר לקדושה חוזרים.
 או"ח שם סעיף ג: כשפוסע עוקר רגל שמאל תחלה, ושיעור פסיעות אלו לכל הפחות הוא כדי שיתן גודל בצד עקב, (ולכתחלה לא יפסיע פסיעות גסות יותר מזה):
 מ"ב סק"ג: דמסתמא עוקר אינש כרעא דימינא ברישא לכן עוקר כאן בשמאל דמראה בעצמו כאלו כבד עליו ליפטר מן המקום. והנה סדר הג' פסיעות אלו הוא תחלה יפסיע ברגל שמאל פסיעה קטנה ואח"כ יפסיע בשל ימין פסיעה גדולה [היינו מאגודל לאגודל?]? ואח"כ יפסיע בשמאל באופן שיהיו רגליו שוים.
 עי' מ"ב סק"ד שפחות מגודל בצד עקב אינו נחשב כפסיעה כלל, ויש מקילים בשעת הדחק.
 עיי"ש סעיף ד: מי שמוסיף על ג' פסיעות הוי יוהרא [גאוה].

סדר תחנון: 250

251 אלהינו ואלהי אבותינו. תבוא לפניך תפלתנו ואל תתעלם מתחנונו. שאין אנחנו עזי פנים וקשי ערף לומר לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו צדיקים אנחנו ולא חטאנו. אבל אנחנו ואבותינו חטאנו: 252

אשמנו. בנדנו. גזלנו. דברנו רפי. העוינו. והרשענו. זדנו. חמסנו. טפלנו שקר. יעצנו רע. בזבנו. לצנו. מרדנו. נאצנו. סררנו. עוינו. פשענו. צררנו. קשינו ערף. רשענו. שחתנו. תעבנו. תעינו. תעתענו:

סרנו ממצותיך וממשפטיך הטובים ולא שוה לנו. ואתה צדיק על כל הבא עלינו. כי אמת עשית. ואנחנו הרשענו:

אל ארך אפים אתה ובעל הרחמים נקראת. ודרך תשובה הורית. גדלת רחמיך וחסדיך תזכור היום ובכל יום לזרע ידידיך. תפן אלינו ברחמים. כי אתה הוא בעל הרחמים. בתחנון ובתפלה פניך נקדם. בהודעת לענו מקדם. מחרון אפך שוב. כמו בתורתך כתוב. ובצל פניך נחסה ונתלונן. כיום וירד יי בענן. תעבר על פשע ותמחה אשם. כיום ויתיצב עמו שם. תאזין שועתנו ותקשיב מנו מאמר. כיום ויקרא בשם יי ושם נאמר:

יחיד אינו אומר זה ולא הי"ג מדות:

ויעבר יי על פניו ויקרא:

יי. יי. אל רחום וחנון. ארך אפים ורב חסד ואמת נצר חסד לאלפים. נשא עון ופשע

והטאה. ונקה:

וסלחת לעווננו ולחטאתנו ונחלתנו:

סלח לנו אבינו כי חטאנו. מחל לנו מלכנו כי פשענו. כי אתה אדני טוב וסלח ורב

חסד לכל קראיך:

ואחר כך אומרים "שומר ישראל" וכו' תמצא להלן:

לתענית צבור ולעשרת ימי תשובה: 253

- מאיר הסידור -

250 אין לדבר בין תפלה לנפילת אפים (או"ח סי' קלא סעיף א'). דעי"ז אין תחנונו שמתחנו בנפילת אפים מתקבלת כל כך ודוקא כשמפסיק ועוסק בדברים אחרים לגמרי, אבל שיחה בעלמא לית לן בה, וכ"ש לדבר קדושה כגון מה שמפסיקין בתחנונות כגון והוא רחום בודאי מותר להפסיק (מ"ב סק"א).

נהגו שלא ליפול על פניהם בט"ו באב ולא בט"ו בשבט ולא בר"ח ולא במנחה שלפניו ולא בחנוכה וי"א גם במנחה שלפניו (וכן נוהגין) בפורים [ב' ימים, וכן בפורים קטן בשנה מעוברת - מ"ב סקל"ג] אין נופלין על פניהם (בל"ג בעומר אין נופלין בעי"כ אין נופלין וכן בערב ר"ה אפי' שחרית) (או"ח קלא ו), ובכל אלו אין אומרים גם במנחה שלפניו מלבד בער"ה ובעיר"כ אומרים במנחה שלפניהם (מ"ב סקל"ג). ומנהג פשוט שלא ליפול על פניהם בכל בכל חדש ניסן ולא בט' באב ולא בין יר"כ לסוכות. (ולא מתחלת ר"ח סיון עד אחר שבועות) (או"ח קלא ז), ויש מקומות שנוהגים שלא ליפול כל ו' ימים אחר שבועות (מ"ב סקל"ו).

251 מובא באריז"ל (שעה"כ דרושי ויעבור) לומר וידוי וי"ג מידות אחר י"ח, וכן הוא פשוט נוסח הרמב"ם. ועי' קלד סק"א במ"ב שיש נוהגים לומר את זה דווקא בב' וי"י.

252 עי' יומא פז ע"ב: אמר אבל אנחנו חטאנו תו לא צריך דאמר בר המדודי הוה קאימנא קמיה דשמואל והוה יתיב וכי מטא שליחא דצבורא ואמר אבל אנחנו חטאנו קם מיקם אמר שמע מינה עיקר וידוי האי הוא. כאן רואים שזו עיקר הוידוי, ושהוא צריך להיות בעמידה (או"ח תרז ג). מעומד - דהכי הוי דרך הכנעה טפי ומתודה בלב שלם וטוב שיחה כמו במודים ולא יסמוך על דבר שאם ניטל אותו דבר יפול (מ"ב שם).

253 עי' תענית כה ע"ב: מעשה ברבי אליעזר שירד לפני התיבה ואמר עשרים וארבע ברכות ולא נענה ירד רבי עקיבא אחריו ואמר אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה אבינו מלכנו למענך רחם עלינו וירדו גשמים הוו מרנני רבנן יצתה בת קול ואמרה לא מפני שזה גדול מזה אלא שזה מעביר על מדותיו וזה אינו מעביר על מדותיו.

בית יוסף על או"ח סימן תקפד: נוהגין בקצת מקומות לומר בראש השנה אחר התפלה אבינו מלכנו חטאנו לפניך וכתב הכל בו (סי' סד כח ע"ד) שהטעם משום דגרסינן בפרק ג' דתעניות (כה ע"ב) שפעם אחת גזרו תעניות ולא נענו וירד רבי עקיבא לפני התיבה ואמר אבינו מלכנו חטאנו

אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. הִטָּאנוּ לְפָנֶיךָ:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. אֵין לָנוּ מִלֵּךְ אֶלָּא אַתָּה:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׂמֹךְ:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. בְּרַךְ (בַּעֲשִׂי"ת חֲדָשׁ) עָלֵינוּ שָׁנָה טוֹבָה:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. בְּטַל מַעְלֵינוּ כָּל גְּזֵרוֹת קְשׁוֹת:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. בְּטַל מַחֲשָׁבוֹת שׁוֹנְאֵינוּ:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. הִפֵּר עֲצַת אוֹיְבֵינוּ:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. כִּלָּה כָּל צָר וּמִשְׁטֵיִן מַעְלֵינוּ:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. סָתַם פִּיּוֹת מִשְׁטֵיִנֵינוּ וּמִקְטָרֵיִנֵנוּ:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. כִּלָּה דְבַר וְחָרַב וְרָעַב וּשְׂבִי וּמִשְׁחִית וְעֹזֵן וּשְׂמֹד מִבְּנֵי בְרִיתֶךָ:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. מִנַּע מַגִּפָּה מִנַּחֲלֶתְךָ:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. סָלַח וּמַחֵל לְכָל עֲוֹנוֹתֵינוּ:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. מַחֵה וְהַעֲבֵר פְּשָׁעֵינוּ וְחַטָּאוֹתֵינוּ מִנֶּגֶד עֵינֶיךָ:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. מַחֵק בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים כָּל שְׂטָרֵי חוֹבוֹתֵינוּ:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. הַחֲזִירֵנוּ בְּתַשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. שְׁלַח רְפוּאָה שְׁלֵמָה לְחוּלֵי עַמֶּךָ:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. קַרְע. רוּע. גִּזֵּר דִּינֵנוּ:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. זְכַרְנוּ בְּזַכְרוֹן טוֹב לְפָנֶיךָ:
 לַתְּעִנִית צַבּוּר:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. זְכַרְנוּ לְחַיִּים טוֹבִים:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. זְכַרְנוּ לְגֹאֲלָה וַיְשׁוּעָה:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. זְכַרְנוּ לְפִרְנֶסָה וּכְלִפְלָה:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. זְכַרְנוּ לְזִכְיוֹת:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ זְכַרְנוּ לְסִלְיָחָה וּמַחֲלָה:
 לַעֲשֵׂרֵת יְמֵי תַשׁוּבָה:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. כְּתַבְנוּ בְּסֵפֶר חַיִּים טוֹבִים:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. כְּתַבְנוּ בְּסֵפֶר גְּאוּלָּה וַיְשׁוּעָה:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. כְּתַבְנוּ בְּסֵפֶר פִּרְנֶסָה וּכְלִפְלָה:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. כְּתַבְנוּ בְּסֵפֶר זִכְיוֹת:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. כְּתַבְנוּ בְּסֵפֶר סִלְיָחָה וּמַחֲלָה:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. הִצַּמַּח לָנוּ יְשׁוּעָה בְּקִרְבֵּנוּ:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. הָרַם קֶרֶן יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. הָרַם קֶרֶן מִשִּׁיחֶךָ:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. מִלֵּא יִדְּיֵנוּ מִבְּרַכּוֹתֶיךָ:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. מִלֵּא אֶסְמִינּוּ שְׁבַע:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. שְׂמַע קוֹלֵנוּ חוּס וְרַחֵם עָלֵינוּ:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת תְּפִלָּתֵנוּ:

- מאיר הסידור -

לפניך ומיד נענה וכשראו הדור שנענה באותה תפלה הוסיפו עליו דברי בקשות ותחנונים וקבעום לעשרת ימי תשובה עכ"ל:

ש"ע אורח חיים סימן תקפד סעיף א: אין אומרים הלל בראש השנה ויום הכפורים: הגה - ונוהגין לומר אבינו מלכנו על הסדר, ואם הוא שבת אין אומרים אותו
 סימן תרב - בכל הימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים מרבים בתפלות ותחנונים: הגה - ואומרים אבינו מלכנו ערב ובוקר, מלבד בשבת (טור); ואפילו אם חל מילה, שאין אומרים תחנון, אפילו הכי אומרים אבינו מלכנו.

צ"ע מקור לפתיחת ארון בזה, שמובא במטה אפרים בליל יוה"כ ובמ"ב כלאחר יד?

אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. פִּתַח שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם לְתַפְלָתֵנוּ:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. זְכַר כִּי עִפְרָא אֲנַחְנוּ:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. נָא אֵל תְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְפָּנֶיךָ:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. תְּהֵא הַשְׁעָה הַזֹּאת שְׁעַת רַחֲמִים וְעַת רְצוֹן מִלְפָּנֶיךָ:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. חֲמוּל עֲלֵינוּ וְעַל עוֹלָלֵינוּ וּמְפַנּוּ:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. עֲשֵׂה לְמַעַן הַרוּגִים עַל שֵׁם קֹדֶשְׁךָ:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. עֲשֵׂה לְמַעַן מְבוֹהָחִים עַל יְחוּדֶךָ:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָאֵשׁ וּבַמַּיִם עַל קְדוּשַׁת שְׁמֶךָ:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. נָקוּם לְעֵינֵינוּ נִקְמַת דָּם עֲבָדֶיךָ הַשְּׁפוּדִים:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנֵנוּ:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ הַגָּדוֹל הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא שֶׁנִּקְרָא עֲלֵינוּ:
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. חַנּוּן וְעַנּוּן כִּי אֵין בְּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

לשני וחמישי: 254

וְהוּא רַחוּם יִכְפַּר עוֹן וְלֹא יִשְׁחִית. וְהַרְפָּה לְהַשִּׁיב אִפּוֹ וְלֹא יַעִיר כָּל חַמַּת: אֵתָה י"י.
 לֹא תִכְלֹא רַחֲמֶיךָ מִמֶּנּוּ. חֲסִדֶךָ וְאַמְתָּךְ תִּמְיֵד יִצְרוּנוּ: הוֹשִׁיעֵנוּ י"י אֱלֹהֵינוּ וְקַבְּצֵנוּ מִן הַגּוֹיִם.
 לְהוֹדוֹת לְשֵׁם קֹדֶשְׁךָ. לְהַשְׁתַּבַּח בְּתִהְלָתֶךָ: אִם עֲוֹנוֹת תִּשְׁמַר יְהי. אֲדַנִּי מִי יַעֲמֵד: כִּי עֲמָךְ
 הַסְּלִיחָה לְמַעַן תִּנּוֹרָא: לֹא כַחֲטָאֵינוּ תַעֲשֶׂה לָנוּ וְלֹא כְעוֹנוֹתֵינוּ תִגְמַל עֲלֵינוּ: אִם עֲוֹנֵינוּ עָנוּ בְנוּ.
 י"י. עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: זְכַר רַחֲמֶיךָ י"י וְחֲסִדֶיךָ. כִּי מַעֲוֹלָם הִמָּה: יַעֲנֵנוּ י"י בְּיוֹם צָרָה. יִשְׁגַּבֵּנוּ שֵׁם
 אֱלֹהֵי יַעֲקֹב: י"י הוֹשִׁיעָה. הַמְלִיךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם קְרָאֵנוּ: אָבִינוּ מִלְכֵנוּ חַנּוּן וְעַנּוּן. כִּי אֵין בְּנוּ מַעֲשִׂים.
 צְדָקָה עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ: אֲדוּנֵינוּ אֱלֹהֵינוּ. שְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ. וְזַכַּר לָנוּ אֵת בְּרִית אַבּוֹתֵינוּ
 וְהוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ: וְעַתָּה אֲדַנִּי אֱלֹהֵינוּ. אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ אֶת עַמְּךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה
 וְתַעֲשִׂיךָ שֵׁם בְּיוֹם הַזֶּה. חֲטָאֵנוּ רִשְׁעֵנוּ: אֲדַנִּי. כִּכֹּל צְדָקוֹתֶיךָ יִשָּׁב נָא אִפְּךָ וְחַמַּתֶּךָ מֵעִירֶךָ
 יְרוּשָׁלַיִם הַר קֹדֶשְׁךָ. כִּי כַחֲטָאֵינוּ וּבְעוֹנוֹת אַבְתֵּינוּ. יְרוּשָׁלַיִם וְעַמְּךָ לְחַרְפָּה לְכָל סְבִיבְתֵינוּ:
 וְעַתָּה שְׁמַע אֱלֹהֵינוּ אֵל תַּפְלַת עַבְדֶּךָ וְאֵל תַּחֲנוּנָיו. וְהֵאָר פָּנֶיךָ עַל מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמַיִם. לְמַעַן אֲדַנִּי:
 הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזַנְךָ וּשְׁמַע. פָּקַח עֵינֶיךָ וּרְאֵה שׁוֹמְמוֹתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמֶךָ עֲלֵיָהּ.
 כִּי לֹא עַל צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ. כִּי עַל רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: אֲדַנִּי שְׁמַעָה. אֲדַנִּי
 סִלְחָה. אֲדַנִּי הַקְּשִׁיבָה. וְעֲשֵׂה אֵל תִּאֲחֵר. לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי. כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל עִירֶךָ וְעַל עַמְּךָ:
 אָבִינוּ הָאֵל הַרְחֵמֵנוּ. הִרְאֵנוּ אוֹת לְטוֹבָה וְקַבֵּץ נַפְּוֹצוֹתֵינוּ מֵאֶרֶב כַּנְּפוֹת הָאָרֶץ. יִכִּירוּ וְיִדְעוּ
 כָּל הַגּוֹיִם. כִּי אֵתָה י"י אֱלֹהֵינוּ: וְעַתָּה י"י אָבִינוּ אֵתָה. אֲנַחְנוּ הַחֲמֵר וְאַתָּה יִצְרָנוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֶךָ
 בְּלָנוּ: הוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ. צוּרֵנוּ מִלְכֵנוּ וְגוֹאֲלָנוּ: חוֹסֵה י"י עַל עַמְּךָ וְאֵל תַּתֵּן נַחֲלָתֶךָ לְחַרְפָּה
 לְמִשְׁלַל בָּם גּוֹיִם. לְמָה יֵאמְרוּ בְּעַמִּים אֵיה אֱלֹהֵיהֶם: יִדְעֵנוּ כִּי חֲטָאֵנוּ וְאֵין מִי יַעֲמֵד בְּעַדְנוּ. שְׁמֶךָ
 הַגָּדוֹל יַעֲמֵד לָנוּ בְּעַת צָרָה. יִדְעֵנוּ כִּי אֵין בְּנוּ מַעֲשִׂים. צְדָקָה עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ: כִּרְחַם אָב
 עַל בְּנֵים בֶּן תִּרְחַם י"י עֲלֵינוּ. וְהוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ: חֲמוּל עַל עַמְּךָ. רַחֵם עַל נַחֲלָתֶךָ. חוֹסֵה נָא
 כְּרוֹב רַחֲמֶיךָ. חַנּוּן מִלְכֵנוּ וְעַנּוּן. כִּי לֶךָ י"י הַצְּדָקָה. עֲשֵׂה נִפְלְאוֹת בְּכָל עַתָּה:
 הַכֵּט נָא רַחֵם נָא עַל עַמְּךָ מִהֲרָה לְמַעַן שְׁמֶךָ. בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים י"י אֱלֹהֵינוּ חוֹס וְרַחֵם
 וְהוֹשִׁיעָה צֵאן מֵרַעֲיֶתֶךָ. וְאֵל יִמְשָׁל בְּנוּ קֶצֶף. כִּי לֶךָ עֵינֵינוּ תְלוּיוֹת. הוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ. רַחֵם

- מאיר הסידור -

254 (הגה נוהגין להרבות בתחנונים בשני ובחמישי ואומרים) והוא רחום ואומרים אותו בקול רם
 ואם לא אמרו מעומד עובר על התקנה ונקרא פורץ גדר: הגה וכן נוהגין לאמרו מעומד אבל אומרים
 אותו בלחש ומה שנוהגים להרבות בתחנונים בשני ובחמישי משום שהם ימי רצון ולכן נוהגין גם
 כן להתענות בהם (טור): (או"ח קלד א). שבום חמישי משה עלה למרום וביום שני ירד (מ"ב סק"ו)

עלינו למען בריתך הביטחה ועננו בעת צרה. כי לך י"י הישועה. כך תוחלתנו אלוה סליחות.
אנא סלה נא. אל טוב וסלה כי אל מלך חנון ורחום אתה:

אנא מלך חנון ורחום. זכר והבט לברית בין הבתרים ותראה לפניך עקדת יחיד למען ישראל. אבינו מלכנו חננו ועננו. כי שמך הגדול נקרא עלינו. עשה נפלאות בכל עת. עשה עמנו כחסדך. חנון ורחום. הביטחה ועננו בעת צרה. כי לך י"י הישועה. אבינו מלכנו מחסנו אל תעש עמנו כרע מעללנו זכור רחמיך י"י וחסדיך וכרב טובך הושיענו וחמל נא עלינו כי אין לנו אלוה אחר מפלעדיך צורנו אל תעזבנו י"י אלהינו אל תרחק ממנו כי נפשנו קצרה. מתרב ומשבי ומדבר וממנפה ומכל צרה ויגון הצילנו כי לך קוינו ואל תכלימנו י"י אלהינו והאר פניך בנו וזכר לנו את ברית אבותינו והושיענו למען שמך. ראה בצרותינו ושמע קול תפלתנו. כי אתה שומע תפלת כל פה:

אל רחום וחנון, רחם עלינו ועל כל מעשיך, כי אין כמוך י"י אלהינו, אנא שא נא פשענו. אבינו מלכנו צורנו וגואלנו, אל חי וקים החסין בכת, חסיד וטוב על כל מעשיך, כי אתה הוא י"י אלהינו. אל ארך אפים ומלא רחמים, עשה עמנו כרב רחמיך, והושיענו למען שמך. שמע מלכנו תפלתנו, ומיד אויבינו הצילנו. שמע מלכנו תפלתנו ומכל צרה ויגון הצילנו. אבינו מלכנו אתה, ושמך עלינו נקרא, אל תניחנו. אל תעזבנו אבינו, ואל תטשנו בוראנו, ואל תשכחנו יוצרנו, כי אל מלך חנון ורחום אתה:

אין כמוך חנון ורחום י"י אלהינו. אין כמוך אל ארך אפים ורב חסד ואמת. הושיענו ברחמיך הרבים. מרעש ומרגז הצילנו: זכור לעבדיך לאברהם ליצחק וליעקב. אל תפן אל קשינו ואל רשענו ואל חטאתנו שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך: והסר ממנו מכת המות כי רחום אתה. כי בן דרפק. עושה חסד חנם בכל דור ודור. חוסה י"י על עמך והצילנו מזעמך. והסר ממנו מכת המנפה וגזרה קשה. כי אתה שומר ישראל: לך אדני הצדקה ולנו בשת הפנים. מה נתאונן מה נאמר מה נדבר ומה נצטדק: נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה אליך. כי ימינך פשוטה לקבל שבים: אנא י"י הישועה נא. אנא י"י הצליחה נא: אנא י"י עננו ביום קראנו: לך י"י חבינו. לך י"י קוינו. לך י"י ניהל. אל תחשה ותעננו. כי נאמו גוים. אבדה תקותם. כל ברך וכל קומה לך לבד תשתחוה:

הפותח יד בתשובה לקבל פושעים וחטאים. נבהלה נפשנו מרב עצבוננו. אל תשכחנו נצח. קומה והושיענו. כי חסינו בך. אבינו מלכנו. אם אין בנו צדקה ומעשים טובים. זכר לנו את ברית אבותינו. ועדותינו בכל יום י"י אהר. הביטחה בענינו. כי רבו מכאובינו. וצרות לבבנו. חוסה י"י עלינו. ואל תשפך חרונך עלינו. כי אנהנו עמך בני בריתך. אל הביטחה. דל כבודנו בגוים ושקצונו כטמאת הנדה. עד מתי עזב בשרי. ותפארתיך ביד צר. עזררה גבורתך וקנאתך על אויביך. הם יבושו ויחתו מגבורתם. ואל ימעטו לפניך תלאותינו. מהר יקדמונו רחמיך ביום צרתנו. ואם לא למעננו למענה פעל. ואל תשחית זכר שאריתנו וחון אם המיחדים שמך פעמים בכל יום תמיד באהבה ואומרים שמע ישראל. י"י אלהינו. י"י אהר:

נפילת אפים: 255

- מאיר הסידור -

255 כשנופל על פניו נהגו להטות על צד שמאל הגה ו"א דיש להטות על צד ימין והעיקר להטות, בשחרית כשיש לו תפילין בשמאלו על צד ימין משום כבוד תפילין ובערבית או כשאינו לו תפילין בשמאלו יטה על שמאלו (או"ח קלא א). נפילת אפים מיושב ולא מעומד [ובשעת הדחק מותר בעמידה – מ"ב סק"י]: הגה ו"א דאין נפילת אפים אלא במקום שיש ארון וס"ת בתוכו, אבל בלא זה אומרים תחינה בלא כיופי פנים [היינו נפילת אפים – מ"ב סק"ב] (או"ח קלא ב), וארון קודש ל"ד אלא כל מקום שיש ס"ת (מ"ב סק"א). נהגו שלא ליפול על פניהם לא בבית האבל ולא בבית החתן ולא בבהכ"נ ביום מילה [היינו שעושים בבית הכנסת את המילה, וכן כאשר אבי הבן, והסנדק והמוהל נמצאים (מ"ב סק"ב)] ולא כשיש שם חתן: הגה וביום המילה שאין אומרים תחנון דוקא שחרית שמלין אז התינוק אבל במנחה אע"פ שמתפללין אצל התינוק הנימול אומרים תחנון מה שאין כן

וַיֹּאמֶר דָּוִד אֵל גֹּד, צַר לִי מְאֹד, נִפְלְאָה נָא בְיַד יְיָ, כִּי רַבִּים רַחֲמָיו, וּבְיַד אָדָם אֵל אֶפְלָה: 256

רחום וחנון חטאתי לפניך. יי מלא רחמים. רחם עלי וקבל תחנוני: יי אל באפק תוכיחני. ואל בחמתך תיסרני: חנני יי. כי אמלל אני. רפאני יי. כי נבהלו עצמי: ונפשי נבהלה מאד. ואתה יי עד מתי: שובה יי. חלצה נפשי. הושיעני למען חסדך: כי אין במות זכרך. בשאול מי יודה לך: ונעתי באנחתי. אשחה בכל לילה מטתי. בדמעת ערשי אמסה: עששה מפעם עיני. עתקה בכל צוררי: סורו ממני כל פעלי און. כי שמע יי קול בכיי: שמע יי תחנתי. יי תפלתי יקה: יבשו ויבהלו מאד כל איבי. ישבו יבשו רנע:

בשני וחמישי אומרים, ובימים אחרים ממשיכים שומר ישראל
יי אלהי ישראל. שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך:
הפט משמים וראה כי היינו לעג וקלס בגוים. נחשכנו בצאן לטבח יובל. להרוג
ולאבד ולמכה ולחרפה:
ובכל זאת שמך לא שכחנו. נא אל תשכחנו. יי:
זרים אומרים אין תוחלת ותקוה. חזן אום לשמך מקוה. טהור. ישועתנו קרבה. יגענו
ולא הונח לנו. רחמיך יכבשו את כעסך מעלינו:
אנא שוב מחרונך ורחם סגלה אשר בחרת. יי:
חוסה יי עלינו ברחמיך ואל תתננו בידי אכזרים. למה יאמרו הגוים איה נא אלהיהם.
למענך עשה עמנו חסד ואל תאחר:
אנא שוב מחרונך ורחם סגלה אשר בחרת. יי:
קולנו תשמע ותחון. ואל תפשונו ביד איבינו למחות את שמנו. זכר אשר נשבעת
לאבותינו בכוכבי השמים ארבה את זרעכם. ועתה נשארנו מעט מהרבה:
ובכל זאת שמך לא שכחנו. נא אל תשכחנו. יי:
עזרנו אלהי ישענו על דבר כבוד שמך. והצילנו וכפר על חטאתינו למען שמך:
יי אלהי ישראל. שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך:

257 שומר ישראל. שמר שארית ישראל. ואל יאבד ישראל. האומרים שמע ישראל:
שומר גוי אחד. שמר שארית עם אחד. ואל יאבד גוי אחד. המיוחדים שמך יי אלהינו יי
אחד: שומר גוי קדוש. שמר שארית עם קדוש. ואל יאבד גוי קדוש. המשלשים בשלש קדשות
לקדוש: מתרצה ברחמים ומתפיים בתחנונים. התרצה והתפיים לדור עני. כי אין עוזר: אבינו
מלכנו. חננו ועננו. כי אין בנו מעשים. עשה עמנו צדקה וחסד והושיענו:
258 ואנחנו לא נדע מה נעשה. כי עליך עינינו: זכר רחמיך יי וחסדיך. כי מעולם המה:
יהי חסדך יי עלינו. באשר יחלנו לך: אל תזכר לנו עונות ראשונים. מהר יקדמונו רחמיך. כי
דלנו מאד: חננו יי חננו. כי רב שבענו בוז: ברנו רחם תזכור. כי הוא ידע יצרנו. זכור כי עפר
אנחנו: עזרנו אלהי ישענו על דבר כבוד שמך. והצילנו וכפר על חטאתינו למען שמך:

- מאיר הסידור -

בחתן, שאין אומרים תחנון כל היום כשמתפללין אצל החתן, ולא מקרי חתן אלא ביום שנכנס לחופה
(אר"ח קלא ד), אבל אבי הבן, וסנדק ומוהל לא אומרים במנחה ואין הציבור נגרים אחריהם (מ"ב
סק"כה), ובה"ז נוהגים כל ז' ימי המשתה של החתן לא אומרים תחנון (מ"ב סק"ו).

256 פסוק זה לא מופיע בסידורים ישנים וצ"ע מקורו

257 ולאחר שנפל על פניו יגביה ראשו ויתחנון מעט מיושב וכל מקום ומקום לפי מנהגו (אר"ח קלא

(א).

258 לפי שהתפללנו בכל ענין שיוכל אדם להתפלל בישיבה ובעמידה ובנפילת אפים כמו שעשה
משה רבינו ע"ה שנא' ואשב בהר וגו' ואנכי עמדתי בהר וגו' ואתנפל לפני יי וגו' ומאחר שאין בנו
כח להתפלל בע"א אנו אומרים ואנחנו לא נדע מה נעשה כו' וראוי לומר ואנחנו לא נדע בישיבה מה
נעשה בעמידה (מ"ב קלא סק"ט):

חצי קדיש:
 ויתגדל ויתקדש שמה רבא. אמון:
 בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה בתיכון וכיומיכון ובחיי דכל בית ישראל
 בעגלא ובזמן קריב. ואמרו אמון:
 יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך:
 וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמה דקדשא בריך הוא.
 לעלא (בעשיית לעלא לעלא מכל) מן כל ברכתא ושירתא תשבחתא ונחמתא דאמירן
 בעלמא. ואמרו אמון:

259

נוסח אשכנז

260 אל ארך אפים ורב חסד ואמת. אל באפק תוכיחנו. חוסה י"י על ישראל עמך
 והושיענו מכל רע. חטאנו לך אדון. סלח נא ברוב רחמיך אל:
 נוסח פולין
 אל ארך אפים ורב חסד ואמת. אל תסתר פניך ממנו. חוסה י"י על ישראל עמך
 והצילנו מכל רע. חטאנו לך אדון. סלח נא ברוב רחמיך אל:

הוצאת ספר תורה:

ויהי בנסע הארץ ויאמר משה קומה י"י ופצו איביך וינסו משנאיך מפניך²⁶¹: כי מציון
 תצא תורה ודבר י"י מירושלים²⁶²: ברוך שנתן תורה לעמו ישראל בקדשותו:
²⁶³ בריך שמה דמרא עלמא. בריך בתרך ואתרך. יהא רעותך עם עמך ישראל לעלם.
 ופרקן ימינך אחזי לעמך בבית מקדשך. ולאמטויי לנא מטוב נהורך ולקבל צלותנא ברחמיך.

- מאיר הסידור -

259 ע"י מגילה כא ע"א: בשני וחמישי בשבת במנחה קורין שלשה אין פוחתין מהן ואין מוסיפין עליהן.
 260 ואפ"י בימים שאין אומרים תחנון אומרים א"ל ארך אפים מלבד בר"ח וחנוכה ופורים [ב' ימים אפילו באדר א' (מ"ב סקל"ה)] וערב פסח וערב יוה"כ וט' באב (או"ח קלא א), וגם לא אומרים בבית אב"ל (מ"ב שם).
 אל ארך אפים שאומרים אחר חצי קדיש צריך לומר ג"כ מעומד מפני שיש בו חטאנו ווידוי צריך לומר מעומד (מ"ב קלד סק"ד).
 261 במדבר י לה.
 262 ישעיה ב ג

263 ע"י זהר ח"ב ר"ו ע"א: אמר רבי שמעון כד מפקין ספר תורה בצבורא למקרא ביה מתפתחן תרעי שמיא דרחמין ומעוררין את האהבה לעילא ואבעי ליה לבר נש למימר הכי
 בריך שמה דמארי עלמא בריך כתרך ואתרך יהא רעותך עם עמך ישראל לעלם ופורקן ימינך אחזי לעמך בבית מקדשך ולאמטויי לנא מטוב נהורך ולקבל צלותנא ברחמין יהא רעוא קדמך דתורך לן חייך בטיבו ולהוי אנא עבדך פקידא בגו צדיקיא למרחם עלי ולמנטר יתי וית כל די לי ודי לעמך ישראל אנת הוא זן לכלא ומפרנס לכלא אנת הוא שליט על כלא אנת הוא דשליט על מלכיא ומלכותא דילך הוא אנא עבדא דקודשא בריך הוא דסגידנא קמיה ומקמי דיקר אורייתיה בכל עידן ועידן לא על אינש רחיצנא ולא על בר אלהין סמיכנא אלא באלהא דשמיא דהוא אלהא קשוט ואורייתיה קשוט ונביאוהי קשוט ומסגי למעבד טבוון וקשוט ביה אנא רחיץ ולשמה קדישא יקרא אנא אימר תושבחן יהא רעוא קדמך דתפתח לבאי באורייתך ותיהב לי בנין דכרין דעבדין רעותך ותשלים משאלין דלבאי ולבא דכל עמך ישראל לטב ולחייך ולשלם אמון
 תרגום: אמר רבי שמעון כשמוציאים ספר תורה בצבור לקרא בו נפתחים שערי רחמים בשמים ומעוררים את האהבה למעלה וצריך אדם לומר כך.
 ברוך שמו של רבון העולם ברוך כתרך ומקומך יהיה רצונך עם עמך ישראל לעולם ופדות ימינך הראה לעמך בבית מקדשך ולהגיע לנו מטוב אורך ולקבל תפלותינו ברחמים יהי רצון מלפניך שתאריך לנו חיים בטוב ולהיותי נפקד בין הצדיקים לרחם עלי ולשמר אותי ואת כל שלי ושל כל עמך ישראל אתה הוא הזן את הכל אתה הוא השולט על המלכים ומפרנס את הכל אתה הוא השולט על הכל

יְהִי רַעְיוֹן קְדָמְךָ דְתוֹרִיךָ לְךָ חַיִּין בְּטִיבוֹ. וְלִהְיוֹ אֲנִי פְקִידָא בְּגוֹ צְדִיקָא. לְמַרְחָם עָלַי וּלְמַנְטָר יְתִי וְיֵת כָּל דֵּי לִי וְדֵי לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל. אֲנִי הוּא זֶן לְכֹלָא וּמְפָרְנָם לְכֹלָא. אֲנִי הוּא שְׁלִיט עַל כֹּלָא. אֲנִי הוּא דְשְׁלִיט עַל מַלְכֵיָא. וּמַלְכוּתָא דִּילָךְ הִיא. אֲנִי עֲבָדָא דְקָדְשָׁא בְרִיךְ הוּא דְסִגְיָדְנָא קַמָּה וּמְקַמֵּי דִיקָר אֲוִרִיתָהּ בְּכָל עֵדָן וְעֵדָן. לֹא עַל אֲנָשׁ רַחֲמֵינָא וְלֹא עַל בַּר אֱלֹהִין סְמִיכְנָא. אֱלֹא בְּאֱלֹהָא דְשְׁמֵיָא. דְהוּא אֱלֹהָא קְשׁוּט וְאֲוִרִיתָהּ קְשׁוּט וּנְבִיאָוּהִי קְשׁוּט. וּמְסַגָּא לְמַעְבַּד טְבוּן וּקְשׁוּט. בֵּיה אֲנִי רַחֲמֵי. וְלִשְׁמָה יְקִירָא קְדִישָׁא אֲנִי אֵמֵר תְּשַׁבְּחֵן. יְהִי רַעְיוֹן קְדָמְךָ דְתַפְתַּח לְבָאֵי בְּאֲוִרִיתָא. וְתִשְׁלִים מִשְׁאֲלֵינִי דְלְבָאֵי וּלְבָא דְכָל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל. לְטַב וּלְחַיִּין וּלְשָׁלָם:

חזן – גְּדָלוֹ לִיִּי אֲתִי וּנְרוּמָמָה שְׁמוֹ יַחְדָּו²⁶⁴:

קהל – לֵךְ יִי הַגְּדֵלָה וְהַגְּבוּרָה וְהַתְּפָאֶרֶת וְהַנְּצַחַת וְהַהוֹד כִּי כָל בְּשָׁמַיִם וּבְאָרֶץ לֵךְ יִי הַמְּמַלְכָה וְהַמְּתַנְשֵׂא לְכָל לְרֵאשׁ: רֹמְמוֹ יִי אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁתַּחֲוּוּ לְהַדָּם רַגְלֵינוּ קְדוֹשׁ הוּא: רֹמְמוֹ יִי אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁתַּחֲוּוּ לְהַר קְדוֹשׁ יִי אֱלֹהֵינוּ:

אב הרחמים. הוּא יְרַחֵם עִם עַמּוּסִים וְיִזְכּוֹר בְּרִית אֵיתָנִים. וְיַצִּיל נַפְשׁוֹתֵינוּ מִן הַשְׁעוֹת הָרָעוֹת. וְיַנְעֵר בְּיַצֵּר הָרַע מִן הַנְּשׂוֹאִים. וְיַחֲוֵן אוֹתָנוּ לְפַלְיַת עוֹלָמִים. וְיַמְלֵא מִשְׁאֲלוֹתֵינוּ בְּמַדָּה טוֹבָה יִשׁוּעָה וְרַחֲמִים:

וְתַגְּלָה וְתַרְאָה מַלְכוּתוֹ עָלֵינוּ בְּזִמְן קְרוֹב. וְיַחֲוֵן פְּלַטְתָנוּ וּפְלַטַת עַמּוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים וּלְרַצוֹן וְנֹאמֵר אָמֵן. הַכֹּל הָבוּ גְדָל לְאֱלֹהֵינוּ וְתִנּוּ כְבוֹד לְתוֹרָה. בְּהֵן קָרַב יַעֲמֹד (פְּלוֹנִי בֶן פְּלוֹנִי) הַכְּהֵן. בְּרוּךְ שֶׁנִּתְּן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּקִדְשָׁתוֹ²⁶⁵:

קהל – וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בִּיִּי אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כָּלְכֶם הַיּוֹם:

סדר ברכת התורה:

העולה²⁶⁶ אומר:

בְּרַכּוּ אֶת יִי הַמְּבַרְךָ:

- מאיר הסידור -

והמלכות שלך היא אני עבדו של הקדוש ברוך הוא שמשתחוה לפניו ומלפני כבוד תורתנו בכל זמן וזמן לא על איש אני בוטח ולא על בני אלהים אני סומך אלא באלהי השמים שהוא אלהי אמת ותורתו אמת ונביאיו אמת ומרבה לעשות טובות ואמת בו אני בוטח ולשמו הקדוש והנכבד אני אומר תשבחות יהי רצון מלפניך שתפתח לבי בתורתך ותתן לי בנינים זכרים שעושים רצונך ותשלים משאלות לבי ולב כל עמך ישראל לטוב ולחיים ולשלום אמן.

וכן הוא לשון האריז"ל (שער הכוונות - דרושי קידוש ליל שבת דרוש א) שזה בשעת הוצאת ס"ת. מנהג העולם לומר בריך שמה בשעת הוצאת הס"ת בין בחול בין בשבת ואם לא אמרו בשעת הוצאה יוכל לאמרו עד שעה שפותחין לקרותו (מ"ב קלד סק"ג). אמנם מצאנו נוסח (רפב סק"א) יש לומר בריך שמה בפתיחת הארון בין בשבת ובין בחול.

ועי' שע"ת או"ח רצב שזה בהוצאת ס"ת, ועי' אליה רבה קלד שזה בשעת הוצאת ס"ת, ועי' מ"ז או"ח קמא שזה בשעה שפותחין הארון. ועי' מט"א תקצח: ומוציאין ספר תורה ואומרים בריך שמה כו'.

והנותן ס"ת והמקבלו צריך שיהא בימין (מ"ב רפב סק"א).

²⁶⁴ עי' או"ח קלד ב: כשמוציאין אותו אומר הש"צ גדלו והקהל אומרים רוממו כו', אב הרחמים הוא ירחם עם עמוסים וכו', וי"א לומר על הכל יתגדל (מ"ס פ"ג וטור ומהר"ל) וכן נוהגים ב"ט ובשבת ויש להחזיק התורה בימין (או"ח קלד סעיף ב), וצ"ריך להגביה התורה בשעה שאומר גדלו (מ"ב שם סק"ג).

וצריך להגביה התורה ג"פ דהיינו בשעה שאומר שמע וגו' אחד וגו' גדלו וגו' (מ"ב קלד סק"ג).

חייבים לעמוד כשאדם נושא ס"ת (מ"ב קמו סק"ז).

מביאים התינוקות לנשק התורה כדי לחנכם ולרזם במצות (או"ח קמט א). כשמוציאין מההיכל מצוה לכל מי שעוברת לפניו ללותה עד הבימה (מ"ב קמט סק"ז), מנהג אריז"ל שהיה נוהג לנשק הס"ת (שעה"כ מח ע"ג).

²⁶⁵ וכשעולה הראשון לקרות אומרים ברוך שנתן תורה כו' (או"ח קלד ב):

²⁶⁶ העולה למגדל [לבימה], עולה בפתח שהוא לו בדרך קצרה ממקומו וירד מהמגדל בדרך אחר, שהוא לו בדרך ארוכה עד מקומו; ואם ב' הדרכים שווים, עולה בפתח שהוא לו בדרך ימין, ויורד בפתח שכנגדו. (ולא ירד עד שעלה כבר הראוי לקרות אחריו) (קמא ז). בדרך קצרה - משום כבוד הצבור שלא ימתינו עליו הרבה וגם משום כבוד התורה להראות שהיא חביבה עליו וממהר לקרות בה (מ"ב סק"ב). שהיא לו בדרך ארוכה - שלא תהא נראה עליו כמשא (מ"ב סק"ג).

והקהל עונין:

ברוך י"י המברך לעולם ועד²⁶⁷:

והעולה חוזר:

ברוך י"י המברך לעולם ועד:

ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם. אשר בחר בנו מכל העמים. ונתן לנו את תורתו.

ברוך אתה י"י. נתן התורה:

ואחר קריאת הפרשה:

ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם. אשר נתן לנו תורת אמת וחי עולם נטע

בתוכנו²⁶⁸. ברוך אתה י"י. נתן התורה:

ברכת הגומל²⁷⁰²⁶⁹:

ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם. הגומל לחיבים טובות. שגמלני כל טוב:

ועונין אחריו:

אמן. מי שגמלך כל טוב. הוא יגמלך כל טוב סלה:

ברוך שפטרני מענשיו שלום²⁷¹:

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן:

בעלמא די ברא כרעותיה וימליך מלכותה בחיכון וכיומיכון ובחיי דכל בית ישראל

בענלא ובזמן קריב. ואמרו אמן:

יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא יתברך:

וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמה דקדשא בריך הוא.

לעלא (בעשיית לעלא לעלא מכל) מן כל ברכתא ושירתא תשבחתא ונחמתא דאמירן

בעלמא. ואמרו אמן:

הגבהה וגלילה:²⁷²

- מאיר הסידור -

²⁶⁷ אומר ברכו והברכות בקול רם; והאומרים בלחש טועה. ויש אומרים שצריך לחזור ולברך בקול רם; הגה - כדי שישמעו העם ויענו (קלט ו). מש"כ לחש - כל דלית עשרה דצייתי כדין דבר שבקדושה דאינו בפחות מעשרה (מ"ב סק"ד). וצריכים לעמוד (רמ"א נו א). אחיזת ס"ת בברכת התורה?

²⁶⁸ ברכה אחרונה: אשר נתן לנו תורת אמת, זו תורה שבכתב; וחי העולם נטע בתוכנו, הוא תורה שבע"פ (או"ח קלט י).

²⁶⁹ לומר ברכות אלה לפני או אחרי קדיש?

²⁷⁰ ריט ב

ע"י ברכות (נד ע"ב): אמר רב יהודה אמר רב ארבעה צריכין להודות יורדי הים הולכי מדברות ומי שהיה חולה ונתרפא ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא. וכו' מאי מברך אמר רב יהודה ברוך גומל חסדים טובים אביי אמר וצריך לאודויי קמי עשרה דכתיב וירוממוהו בקהל עם וגו'. אמנם גרסת הרמב"ם (ברכות פ"י ה"ח): הגומל לחייבים טובות שגמלני כל טוב וכל השומעין אומרים שגמלך טוב הוא יגמלך סלה.

וכן הובא בשו"ע סי' ריט, ועיי"ש מ"ב סק"ג שקטנים ונשים לא מברכים.

²⁷¹ מי שנעשה בנו בר מצוה, יברך: בא"י אמ"ה שפטרני מעונשו של זה, וטוב לברך בלא שם ומלכות (רכה ב). והמברך בשם ומלכות לא הפסיד (מ"ב שם).

²⁷²

מסכת סופרים פרק ארבעה עשר

(יד) מיד גולל ספר תורה עד שלשה דפין ומגביהו ומראה פני כתיבתו לעם העומדים לימינו ולשמאלו ומחזירו לפניו ולאחריו שמצוה לכל האנשים ולנשים לראות הכתב ולכרוע ולומר (דברים ד) וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל (או) (תהלים יט) תורת ה' תמימה משיבת נפש והמפטיר נותנו לחזן הכנסת והוא חוזר התורה לכסות ראשי הקרואים שאין כבוד להיות התורה

כשמגביהים את הספר תורה אומרים:
 וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל²⁷³:
 על פי י"י ביד משה²⁷⁴:

הכנסת ספר תורה:

כשמוליכין הס"ת לארון אומר החזן:

חזן – יהללו את שם י"י. כי נשגב שמו לבדו:

והקהל אומרים – הודו על ארץ ושמים: ויגם קרן לעמו. תהלה לכל חסידיו. לבני

ישראל עם קרובו. הלהיה²⁷⁵:

לדוד מזמור. ל"י הארץ ומלוואה. תבל וישבי בה: כי הוא על ימים יסדה. ועל נהרות
 יכוננה: מי יעלה בהר י"י. ומי יקום במקום קדשו: נקי כפים ובר לבב. אשר לא נשא לשוא
 נפשי ולא נשבע למרמה: ישא ברכה מאת י"י. וצדקה מאלהי ישעו: זה דור דרשיו. מבקשי
 פניו יעקב סלה: שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם. ויבוא מלך הכבוד: מי זה מלך
 הכבוד. י"י עזו וגבור. י"י גבור מלחמה: שאו שערים ראשיכם ונשאו פתחי עולם. ויבא מלך
 הכבוד: מי הוא זה מלך הכבוד. י"י צבאות הוא מלך הכבוד סלה²⁷⁶:

ובנחה יאמר שובה י"י רבבות אלפי ישראל: קומה י"י למנוחתך. אתה וארון ערך:

בהניף ילבשו צדק. וחסידיך ירננו: בעבור דוד עבדך אל תשב פני משיחך: כי לקח טוב נתתי
 לכם. תורתך אל תעזבו: עין חיים היא למחזיקים בה. ותמכיה מאשר: דרכיה דרכי נעם וכל
 נתיבותיה שלום: השיבנו י"י אליך ונשובה. חדש ימינו בקדם²⁷⁷:

אשרי יושבי ביתך. עוד יהללך סלה: אשרי העם שככה לו. אשרי העם שיי"י אלהיו:
 תהלה לדוד. ארוממה אלוהי המלך. ואברכה שמך לעולם ועד: בכל יום אברכה ואהלה
 שמך לעולם ועד: גדול י"י ומהלל מאד. ולגדלתו אין חקר: דור לדור ישבח מעשיך. וגבורתיך
 יגידו: הדר כבוד הודך ודברי נפלאותיך אשיחה: ועזו נוראותיך יאמרו. וגדלתך אספרנה:
 זכר רב טובך יביעו. וצדקתך ירננו: חנון ורחום י"י. ארך אפים וגדל חסד: טוב י"י לכל ורחמיו
 על כל מעשיו: יודך י"י כל מעשיך. וחסידיך יברכוכה: כבוד מלכותך יאמרו. וגבורתך
 ידברו: להודיע לבני האדם גבורתיך וכבוד הדר מלכותך: מלכותך מלכות כל עולמים.
 וממשלתך בכל דור ודר: סומך י"י לכל הנפלים. וזקוף לכל הכפופים: עיני כל אליך ישברו.

- מאיר הסידור -

יחידה וכיוצא בו אינו מן המובחר שיעמוד החזן יחידי לפני התיבה אלא שיעמדו עמו אחד לימינו
 ואחד לשמאלו כנגד אבות (ויש אומרים פורס את שמע שיאמר יוצר אור וקדוש וטעם לדבר על
 הברכה שמברך על התורה ועל העבודה) כך היו נקיי הדעת שבירושלים עושין כשהיו מוציאים את
 התורה ומחזירין היו הולכין אחריה מפני כבודה:

ע"א או"ח קלד ב: מראה פני כתיבת ס"ת לעם העומדים לימינו ולשמאלו, ומחזירו לפנינו ולאחריו,
 שמצוה על כל אנשים ונשים לראות הכתב ולכרוע, ולומר: וזאת התורה וכו' תורת י"י תמימה וכו'
 [תהלים יט ח: תורת י"י תמימה משיבת נפש עדות י"י נאמנה מחכימת פתי]: הגה - ונהגו לעשות כן
 אחר שקראו בתורה.

המגביה הס"ת מעל התיבה להראות לעם גוללה עד ג' דפין ומגביה ואפשר דדוקא נקט ג', ונ"ל
 דתלוי לפי כח המגביה שיהיה ביכלתו להגביה כשהיא נגללת הרבה (מ"ב סק"ח). כשמראה הס"ת
 לעם והוא עומד במזרח התיבה יקיף ממזרח לדרום (מ"ב סק"ט). ואפי' אם מתחלה היה עומד מבחוץ
 מצוה ליכנס לביהכ"נ לראות כשמוציאין ומכניסין הס"ת משום ברב עם הדרת מלך (מ"ב סק"י). וטוב
 שיראה האותיות עד שיהיה יכול לקרותם כי כתבו המקובלים שעי"ז נמשך אור גדול על האדם (מ"ב
 סק"א – שעה"כ מח ע"ד). ואין לומר וזאת התורה רק נגד הכתב של הס"ת (מ"ב סק"ב).

הגולל ס"ת, יעמידנו כנגד התפר, כדי שאם יקרע, יקרע התפר (קמז ג).

²⁷³ דברים ד מד.

²⁷⁴ חצי פסוק במדבר ד לז ועוד כמה מקומות, וצ"ע מקורו.

²⁷⁵ תהלים קמח יג-יד. מקור לזה לענין תפילה?

²⁷⁶ מקור?

²⁷⁷ מקור?

וְאַתָּה נֹתֵן לָהֶם אֶת אֲכָלָם בְּעֵתוֹ: פּוֹתַח אֶת יָדְךָ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רֵצוֹן: צְדִיק י"י בְּכָל דְּרָכָיו. וְהִסִּיד בְּכָל מַעֲשָׂיו: קָרוֹב י"י לְכָל קָרְאִיו. לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאָהוּ בְּאֵמֶת: רֵצוֹן יִרְאוּ יַעֲשֶׂה. וְאֵת שְׁוֹעֲתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם: שׁוֹמֵר י"י אֶת כָּל אֲהַבָּיו וְאֵת כָּל הַרְשָׁעִים יִשְׁמִיד: תַּהֲלֵת י"י יְדַבֵּר פִּי וַיִּבְרַךְ כָּל בָּשָׂר שֵׁם קְדָשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: וְאַנְחֵנוּ נִבְרַךְ יְהוָה. מִעַתָּה וְעַד עוֹלָם. הַלְלוּיָהּ:

278 לְמַנְצַח מְזֻמָּר לְדוֹד: יַעֲנֵךְ י"י בְּיוֹם צָרָה. יִשְׁגָּבְךָ שֵׁם אֱלֹהֵי יַעֲקֹב: יִשְׁלַח עֲזָרְךָ מִקִּדְשׁוֹ. וּמִצִּיּוֹן יִסְעֲדֶךָ: יִזְכֹּר כָּל מְנַחֲתֶיךָ. וְעוֹלָתְךָ יִדְשָׁנָה סֵלָה: יִתֵּן לְךָ בְּלִבְבְּךָ. וְכָל עֲצָתְךָ יִמְלֵא: נִרְנְנָה בִּישׁוּעָתְךָ. וּבְשֵׁם אֱלֹהֵינוּ נִדְגַל. יִמְלֵא י"י כָּל מִשְׁאֲלוֹתֶיךָ: עֲתָה יִדְעֵתִי. כִּי הוֹשִׁיעַ י"י מִשִּׁיחוֹ. יַעֲנֵהוּ מִשְׁמֵי קְדָשׁוֹ. בְּגִבּוֹרוֹת יִשַׁע יִמְיָנוּ: אֱלֹהֵי בְרַכְבּ וְאֱלֹהֵי כְּסוּסִים. וְאַנְחֵנוּ בְּשֵׁם י"י אֱלֹהֵינוּ נִזְכִּיר: הִמָּה כָּרְעוּ וּנְפָלוּ. וְאַנְחֵנוּ קִמְנוּ וּנְתַעֲוֹדֶר: י"י הוֹשִׁיעָה הַמְלִיךָ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם קְרָאֵנוּ:

279 וּבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל וְלִשְׁבֵי פֶשַׁע בֵּיעַקֵּב. נָאִם י"י: וְאַנִּי זֹאת בְּרִיתִי. אוֹתָם אָמַר י"י. רוּחִי אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְדַבְרֵי אֲשֶׁר שָׁמַתִּי בְּפִיךָ. לֹא יִמוּשׁוּ מִפִּיךָ וּמִפִּי זֶרַע זֶרַע וְרֵעֶךָ. אָמַר י"י. מִעַתָּה וְעַד עוֹלָם: וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל. וְקָרָא זֶה אֵל זֶה וְאָמַר: קְדוֹשׁ. קְדוֹשׁ. קְדוֹשׁ י"י צְבָאוֹת. מֵלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ: וּמִקְבְּלֵי דִין מִן דִּין. וְאִמְרִין קְדִישׁ בְּשֵׁמי מְרוֹמָא עֲלָאָה בֵּית שְׁכִינְתָּהּ. קְדִישׁ עַל אֶרְעָא עוֹבֵד גְּבוּרְתָּהּ. קְדִישׁ לְעֵלְמָא וְלְעֵלְמֵי עֲלְמֵיָא. י"י צְבָאוֹת. מְלִיָא כָּל אֶרְעָא זִיו יְקָרָהּ: וְתִשְׁאֲנֵי רוּחַ. וְאִשְׁמַע אַחֲרֵי קוֹל רַעַשׁ גְּדוֹל. בְּרוּךְ כְּבוֹד י"י מִמְקוֹמוֹ: וּנְטִלְתָּנִי רוּחָא. וּשְׁמַעִית בְּתַרִּי קוֹל זֵיע סְגִיָא דְמִשְׁבַּחֵי וְאִמְרִין: בְּרִיךְ יְקָרָא דִּי י"י מְאֵתֵר בֵּית שְׁכִינְתָּהּ: י"י יִמְלִיךָ לְעוֹלָם וָעֶד: י"י מְלַכּוּתָהּ קָאִם לְעֵלְמָא וְלְעֵלְמֵי עֲלְמֵיָא. י"י אֱלֹהֵי אֲבָרְהָם יִצְחָק וְיִשְׂרָאֵל אֲבוֹתֵינוּ. שְׁמֵרָה זֹאת לְעוֹלָם לְיַצֵּר מַחֲשָׁבוֹת לְבָב עַמְךָ. וְהַכֵּן לְבָבְךָ אֲלֵיךָ: וְהוּא רַחוּם. יִכְפֹּר עוֹן וְלֹא יִשְׁחִית. וְהִרְבָּה לְהַשִּׁיב אָפּוֹ. וְלֹא יַעִיר כָּל חַמַּת: כִּי אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב

- מאיר הסידור -

278 ואפי' בימים שאין אומרים תחנון אומרים למנצח מלבד בר"ח וחנוכה ופורים [ב' ימים אפילו באדר א' (מ"ב סקל"ה)] וערב פסח וערב יוה"כ וט' באב (או"ח קלא א), וגם לא אומרים בבית אב (מ"ב שם).

279 עי' סוטה מט ע"א: אמר רבא בכל יום ויום מרובה קללתו משל חבירו שנאמר בבקר תאמר מי יתן ערב ובערב תאמר מי יתן בקר הי בקר אי לימא בקר דלמחר מי ידע מאי הוי אלא דחליף ואלא עלמא אמאי קא מקיים אקדושה דסידרא ואיהא שמיה רבא דאגדתא שנא' ארץ עפתה כמו אופל צלמות ולא סדרים הא יש סדרים תופיע מאופל.

ועי' ב"י קלב: פירש רש"י ואלא עלמא אמאי מיקיים - מאחר שהקללה הולכת תמיד ורבה. אקדושה דסידרא - סדר קדושה שלא תקנוה אלא שיהיו כל ישראל עוסקים בתורה בכל יום דבר מועט שאומרים תרגומו [כדי שיבינו - טור] וקרייתו והן כעוסקים בתורה וכיון שנוהג בכל ישראל בתלמידים ובעמי הארץ ויש כאן שתיים קדושת השם ותלמוד התורה חביב הוא.

כתב שבלי הלקט (סי' מד) בשם רש"י (פרדס עמ' שה ולקוטיו שם) אחר תפילה היו קורים מקרא ומשנה ושמועות כדאמרינן (קדושין ל ע"א) לעולם ישליש אדם ימיו וכו' וכיון שרבתה העניות ולא היו יכולים לעסוק כל כך היו קורים בנביא שני [פסוקים] ובא לציון ואני זאת בריתי ובשבת ויום טוב שאין בו ביטול מלאכה לעם החזירו עטרה ליושנה לקרות בתורה ולתרגם מעין היום [היינו הפטורה] ועל כן אין אנו אומרים ובא לציון שחרית שהרי כבר קראו בנביא ואף על פי כן אומרים אותו במנחה כדי שלא ישכח מימות החול. עוד הוסיפו לומר ואתה קדוש וכו' לפי שהקב"ה משרה שכינתו בתוכנו לשמוע תהלות ישראל דאמרינן בבראשית רבה (מח ז) א"ר חנינא על כל קילוס וקילוס שמשבחין ישראל להקב"ה משרה שכינתו עליהם ומאי טעמא ואתה קדוש יושב תהלות ישראל. עוד הוסיפו לומר וקרא זה אל זה ואמר וגו' שלא היו יכולים לומר קדושה בתוך התפילה שגזרו שלא יענו קדושה והיו אורבים להם אם יענו קדושה ולאחר תפילה כשהיו האורבים הולכים להם היו קורים וקרא זה אל זה ואמר דהיינו שילוש קדושה ומתרגמינן אותו מפני החיבה הרי הוא פעמים קדוש דיוצר ותפילה ואע"פ דבזמן הזה אנו אומרים קדושה בחטיבה אחת בתוך התפילה לא בטלו קדושה דסידרא קא סברי שמא יגרום החטא. וכן אומר ותשאני רוח כנגד ברוך כבוד. י"י ימלוך כנגד ימלוך. ועל כן אנו מסיימין ברוך אלהינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים. וכתב רב עמרם גאון (בסדרו סי' סז) אסור לאדם לצאת מבית הכנסת קודם קדושה דסידרא שחייב הוא לומר קדושה דסידרא דדבר שהעולם מתקיים עליו אי אפשר לזלזולי ביה.

וסלח. ורב חסד לכל קראיך: צדקתך צדק לעולם ותורתך אמת: תתן אמת ליעקב. חסד לאברהם. אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם: ברוך אדני יום יום יעמם לנו. האל ישועתנו סלה: יי צבאות עמנו. משגב לנו אלהי יעקב סלה: יי צבאות אשרי אדם בטח בך: יי הושיעה. המלך יעננו ביום קראנו: ברוך הוא אלהינו שבראנו לכבודו. והבדילנו מן התועים. ונתן לנו תורת אמת. וחי עולם נטע בתוכנו.

²⁸⁰הוא יפתח לבנו בתורתו. וישם בלבנו אהבתו ויראתו ולעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם. למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו. שנשמר חקך בעולם הזה. ונזכה ונחיה ונראה ונירש מוכה וברכה לשני ימות הפשיח ולחיי העולם הבא. למען יזמרך כבוד ולא ידם. יי אלהי לעולם אודך: ברוך הגבר אשר יבטח בי. והיה יי מבטחו: בטחו בי. עדי עד. כי ביה יי צור עולמים: ויבטחו בך יודעי שמך. כי לא עזבת דרשיך יי: יי חפץ למען צדקו. וגדיל תורה ויאדיר:

ותגדל ויתקדש שמה רבא. אמן:

בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה בתיכון וכיומיכון ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב, ואמרו אמן:

קו"ח – יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא:

חזן – יתברך. וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתחדר ויתעלה ויתהלל שמה דקדשא. בריך הוא. אמן:

לעלא (בעשי"ת לעלא לעלא מבל) מן כל ברכתא ושירתא תשבחתא ונחמתא דאמירן בעלמא. ואמרו אמן:

קהל – קבל ברחמים וברצון את תפלתנו:

חזן – ²⁸¹תתקבל צלותהון ובעותהון דכל בית ישראל קדם אבוהון די בשמיא, ואמרו אמן:

קהל – יהי שם יי מברך מעתה ועד עולם:

חזן – יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים עלינו ועל כל ישראל. ואמרו אמן:

קהל – עזרי מעם יי עשה שמים וארץ:

חזן עושה שלום (בעשי"ת השלום) במרומו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן:

²⁸²עלינו לשבח לאדון הכל. לתת גדלה ליוצר בראשית. שלא עשנו כגוי הארצות. ולא שמנו כמשפחות האדמה. שלא שם חלקנו כדם וגורלנו ככל המונם: שהם משתחווים להכל וריק ומתפללים אל אל לא יושיע: ואנחנו כורעים ומשתחווים ומודים לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא: שהוא נוטה שמים ויוסד ארץ. ומושב יקרו בשמים ממעל.

- מאיר הסידור -

²⁸⁰ צ"ע מקור לזה, ונ"ל שזה הקדמה למש"כ בס' קנה: אחר שיצא מבהכ"נ ילך לבהמ"ד ויקבע עת ללמוד וצריך שאותו עת יהיה קבוע שלא יעבירונו אף אם הוא סבור להרויח הרבה.

²⁸¹ עי' רמב"ם בנוסח הקדיש: כל קדיש שאומר שליח ציבור אחר שגומר התפלה שאינו אומר אחריו כלום אלא כל העם שומעין אותו ונפטרין נהגו העם להוסיף בסופו נוסחא זו שתקבל צלותהון ותתעבד בעותהון וצלותהון ובעותהון דכל בית ישראל קדם אבוהון דבשמיא יהא שלמא רבא וסייעתא ופורקנא משמיא עליכון ועלנא ועל קהלהון דישאל ואמרו אמן עושה שלום במרומו הוא ברחמיו יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל אמן.

²⁸² ואומרים אחר סיום התפלה עלינו לשבח מעומד, ויזהר לאומרו בכוונה. וכשמגיע אל אל לא יושיע יפסיק מעט קודם שיאמר ואנחנו כורעים וכו' (סי' קלב סעיף ב). ויש לומר עלינו באימה וביראה כי כל צבא השמים שומעים והקב"ה עומד עם פמליא של מעלה וכולם עונים ואומרים אשרי העם שככה לו אשרי העם כו' (מ"ב סק"ח). ואנחנו כורעים - וצריך לכרוע שלא יהיה נראה ככופר ח"ו (מ"ב סק"ט).

וּשְׁכִינַת עֲזוֹ²⁸³ בְּגִבְהֵי מְרוֹמִים: הוּא אֱלֹהֵינוּ אֵין עוֹד. אַמֶּת מְלַכְנּוּ. אָפֶס זוֹלָתוֹ. כִּכְתוּב בְּתוֹרָתוֹ. וַיִּדְעַת הַיּוֹם וְהַשַּׁבָּת אֵל לְבַבְךָ. כִּי יִי הוּא הָאֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת. אֵין עוֹד: עַל כֵּן נִקְוָה לָךְ יִי אֱלֹהֵינוּ לְרֹאוֹת מְהֵרָה בְּתַפְאֶרֶת עֲזָךְ. לְהַעֲבִיר גְּלוּלִים מִן הָאָרֶץ. וְהֶאֱלִילִים פְּרוֹת יִבְרָתוֹן. לְתַקֵּן עוֹלָם בְּמַלְכוּת שְׁדֵי. וְכָל בְּנֵי בְּשָׂר יִקְרְאוּ בְּשִׁמְךָ לְהַפְנוֹת אֱלִידְךָ כָּל רְשָׁעֵי אָרֶץ. וְכִירוּ וַיִּדְעוּ כָּל יוֹשְׁבֵי תְּבֵל. כִּי לָךְ תִּכְרַע כָּל בְּרָךְ. תִּשָּׁבַע כָּל לְשׁוֹן. לְפָנֶיךָ יִי אֱלֹהֵינוּ יִכְרְעוּ וַיִּפְלוּ. וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יִקָּר וַיִּתְנוּ. וַיִּקְבְּלוּ כָּלֵם אֶת עַל מַלְכוּתְךָ. וְתִמְלֹךְ עֲלֵיהֶם מְהֵרָה לְעוֹלָם וָעֶד. כִּי הַמַּלְכוּת שְׁלֹךְ הִיא וְלְעוֹלָמֵי עַד תִּמְלֹךְ בְּכַבוֹד. כִּכְתוּב בְּתוֹרָתְךָ. יִי יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד: וְנֶאֱמַר. וְהָיָה יִי לְמֹלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ. בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יִי אֶחָד וְשִׁמּוֹ אֶחָד:

אֵל תִּירָא מִפְּחַד פְּתָאֵם וּמִשְׁאֵת רְשָׁעִים כִּי תִבֵּא: עֲצוּ עֲצָה וְתַפְּר. דְּבָרוּ דְבָר וְלֹא יִקוּם. כִּי עָמְנוּ אֵל: וְעַד זְקָנָה אָנִי הוּא. וְעַד שִׁיבָה אָנִי אֶסְבֵּל. אָנִי עָשִׂיתִי וְאָנִי אֶשָּׂא וְאָנִי אֶסְבֵּל וְאֶמְלֹט:

284 קדיש יתום:

וַיִּתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. אָמֵן:
 בְּעֵלְמָא דִּי בְּרָא כְרֵעִיתָהּ וַיְמַלִּיךָ מַלְכוּתֵיהָ בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיִּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל
 בְּעֵנְלָא וּבְזִמְן קָרִיב. וְאָמְרוּ אָמֵן:
 יְהִי שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:
 וַיִּתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְקֻדְשָׁא.
 בְּרִידְךָ הוּא. לְעֵלְא (בְּעֵשִׂי"ת – לְעֵלְא לְעֵלְא מְכָל) מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תִּשְׁבַּחְתָּא וְנַחְמָתָא
 דְאֶמְרִין בְּעֵלְמָא. וְאָמְרוּ אָמֵן:
 יְהִי שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְאָמְרוּ אָמֵן:
 עוֹשֵׂה שְׁלוֹם (בְּעֵשִׂי"ת – הַשְּׁלוֹם) בְּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל
 וְאָמְרוּ אָמֵן:

שיר של יום 285:

הַיּוֹם יוֹם רֵאשׁוֹן בְּשַׁבָּת. שָׁבוּ הָיוּ הַלּוּיִם אוֹמְרִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ:
 לְדוֹד מְזֻמּוֹר. לִיִּי הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ. תְּבֵל וַיִּשְׁבִּי בָּהּ: כִּי הוּא עַל יָמַי יְסֻדָּה. וְעַל נְהוֹרוֹת
 יְכוֹנְנָה: מִי יַעֲלֶה בְּהַר יִי. וּמִי יִקוּם בְּמִקְוֵם קְדִישׁוֹ: נָקִי כַפַּיִם וּבֵר לְבָב. אֲשֶׁר לֹא נִשְׂא לְשׁוֹא
 נַפְשִׁי וְלֹא נִשְׁבַּע לְמַרְמָה: יִשָּׂא בְרַכָּה מֵאֵת יִי. וַיְצַדֵּקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעוֹ: זֶה דוֹר דְרָשִׁיו. מִבְּקָשִׁי

- מאיר הסידור -

על תז"ח יד ע"א שגורס כך דלא כגר"א. ועיי"ש בגר"א שמזכיר אותו. 283
 284 ואומרים קדיש יתום אחר עלינו ואפי' אין יתום בבית הכנסת יאמר אותו מי שאין לו אב ואם ואפילו מי שיש לו אב ואם יכול לאמרו אם אין אביו ואמו מקפידין (קלב ב). לעולם צריכין לומר קדיש אחר שאמרו פסוקים, ובעלינו יש ג"כ פסוקים, וצריכים קדיש אחריו, אלא שנהגו בקדיש זה להניחו ליתום שמת אביו ואמו, מפני שיש יתומים קטנים או אפילו גדולים שאינם יכולים להיות שלוחי ציבור ולומר קדיש וברכו אחר אביו ואמו [שאם היו יכולים להתפלל לפני העמוד זהו טוב יותר מאמירת קדיש]. וכבר ידוע ממעשה דר' עקיבא תועלת הגדול שיש למת כשיש לו בן האומר קדיש וברכו וביותר בתוך שנה ראשונה, לכך תקנו והניחו קדיש זה שאין צריך שום דבר יותר ליתומים הן קטנים הן גדולים. (מ"ב סק"י).
 285 עי' מ"ב סח סק"ו שהוא אמירת פסוקים וברכו וקדיש אחרי התפילה, ונ"ל שזהו ענין שיר של יום וצ"ע

משנה ברורה סימן קלב

(טו) ואומרים השיר וכו' - עיין במ"א שמסיק דכונת הרמ"א לומר בכל יום השיר השייך לאותו יום (דהיינו שביום א' היו הלויים משוררים לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה וגו' עד סוף המזמור וכן בכל יום המזמור השייך לו) אבל אין כונתו שיאמרו משנת השיר שהיו הלויים אומרים וכו' אכן נוהגין העולם לומר משנה זו אחר פטום הקטורת כמו שנדפס בסידורים:

פָּנִיךָ יַעֲקֹב סֵלָה: שָׂאוּ שְׁעָרִים רְאֵשִׁיכֶם וְהִנְשָׂאוּ פִתְחֵי עוֹלָם. וַיָּבֹאוּ מִלֶּךְ הַכְּבוֹד: מִי זֶה מִלֶּךְ הַכְּבוֹד. יְיָ עֲזוֹנוּ וְגִבּוֹר. יְיָ גִבּוֹר מִלְּחָמָה: שָׂאוּ שְׁעָרִים רְאֵשִׁיכֶם וּשְׂאוּ פִתְחֵי עוֹלָם. וַיָּבֹאוּ מִלֶּךְ הַכְּבוֹד: מִי הוּא זֶה מִלֶּךְ הַכְּבוֹד. יְיָ צְבָאוֹת הוּא מִלֶּךְ הַכְּבוֹד. סֵלָה:

הַיּוֹם יוֹם שְׁנֵי בְשֶׁבֶת. שָׁבוּ הָיוּ הַלְלוּם אוֹמְרִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ:
שִׁיר מִזְמוֹר לְבִנֵי קִרְיָה: גְּדוֹל יְיָ וּמִהֲלֵל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הֵר קָדְשׁוֹ: יִפֶּה נוֹף מְשׁוֹשׁ כָּל הָאָרֶץ. הֵר צִיּוֹן יִרְבְּתִי צָפוֹן. קִרְיַת מִלֶּךְ רַב: אֱלֹהִים בְּאַרְמְנוֹתֶיהָ נֹדַע לְמִשְׁגָּב: כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים נֹדְעוּ. עָבְרוּ יַחְדָּו: הִמָּה רָאוּ בֶן תְּמָהוּ. גִּבְהָלוּ נַחְפוּזוֹ: רַעְדָה אַחֲזָתָם שָׁם. הִיל כִּי־וַלְדָּה: בְּרוּחַ קָדִים תִּשְׁבֵּר אֲנִיּוֹת תְּרַשִּׁישׁ: כִּאֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ בֶּן רֵאִינוּ בְּעִיר יְיָ צְבָאוֹת בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ. אֱלֹהִים יִכּוֹנְנֶנָּה עַד עוֹלָם סֵלָה: דְּמִינוּ אֱלֹהִים חֲסִדְךָ בְּקִרְבַּי הִיבְלֶךְ: כִּשְׁמֶךָ אֱלֹהִים כֶּן תִּהְלֶתְךָ עַל קִצְוֵי אָרֶץ. צְדָק מְלֵאָה יְמִינְךָ: יִשְׁמַח הֵר צִיּוֹן. תִּגְלָגֶלֶה בְּנוֹת יְהוּדָה. לְמַעַן מִשְׁפָּטֶיךָ: סָבוּ צִיּוֹן וְהִקִּיפוּהָ. סִפְרוּ מַגְדְּלֶיהָ: שִׁיתוּ לְבַבְכֶם לְחִילָהּ. פִּסְגּוֹ אַרְמְנוֹתֶיהָ. לְמַעַן תִּסְפְּרוּ לְדוֹר אַחֲרוֹן: כִּי זֶה אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ עוֹלָם וָעַד. הוּא יִנְהַגְנוּ עַל מוֹת:

הַיּוֹם יוֹם שְׁלִישִׁי בְשֶׁבֶת. שָׁבוּ הָיוּ הַלְלוּם אוֹמְרִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ:
מִזְמוֹר לְאַסָּף. אֱלֹהִים נָצַב בְּעֵדֶת אֵל. בְּקִרְבַּי אֱלֹהִים יִשְׁפָּט: עַד מָתִי תִשְׁפָּטוּ עוֹל. וּפְנֵי רִשְׁעִים תִּשְׂאוּ סֵלָה: שְׁפָטוּ דָל וְיִתּוֹם. עֲנִי וְרֵשׁ הַצְּדִיקוֹ: פִּלְטוּ דָל וְאֶבְיוֹן. מִיַּד רִשְׁעִים הַצִּילוּ: לֹא יָדְעוּ וְלֹא יִבִּינוּ בְּחִשְׁבָּה יִתְהַלְכוּ. יִמוּטוּ כָּל מוֹסְדֵי אָרֶץ: אֲנִי אֶמְרָתִי אֱלֹהִים אַתֶּם. וּבְנֵי עֲלוּן כְּלַבִּים: אֲכַן כְּאֵדָם תָּמוּתוּן. וּכְאֶחָד הַשָּׂרִים תִּפְלוּ: קוֹמָה אֱלֹהִים שְׁפָטָה הָאָרֶץ. כִּי אַתָּה תִּנְחַל בְּכָל הַגּוֹיִם:

הַיּוֹם יוֹם רְבִיעִי בְשֶׁבֶת. שָׁבוּ הָיוּ הַלְלוּם אוֹמְרִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ:
אֵל נְקֻמוֹת יְיָ. אֵל נְקֻמוֹת הוֹפִיעַ: הִנְשָׂא שְׁפָט הָאָרֶץ. הִשָּׁב גְּמוּל עַל גְּאִים: עַד מָתִי רִשְׁעִים יְיָ. עַד מָתִי רִשְׁעִים יַעֲלוּזוּ: יִבִּיעוּ יִדְבְּרוּ עִתְקוֹ. יִתְאַמְרוּ כָּל פְּעֻלֵי אֹן: עֲמֶךָ יְיָ יִדְכָאוּ. וְנִחַלְתָּךְ יַעֲנוּ: אֲלֵמְנָה וְגַר יִהְרְגוּ וְיִתּוּמִים יִרְצִחוּ: וַיֹּאמְרוּ לֹא יִרְאֶה יְהוָה. וְלֹא יִבִּין אֱלֹהֵי יַעֲקֹב: בִּינוּ בְּעָרִים בְּעַם. וּכְסִילִים מָתִי תִשְׁפִּילוּ: הַנְטַע אֹן הִלֵּא יִשְׁמַע. אִם יִצַּר עֵינַי הִלֵּא יִבִּיט: הַיִּסֵּר גּוֹזִים הִלֵּא יִזְכִּיחַ. הַמְּלַמֵּד אֲדָם דַּעַת: יְיָ יִדַּע מַחְשְׁבוֹת אָדָם. כִּי הִמָּה הֵבֵל: אֲשֶׁרִי הִגְבֵּר אֲשֶׁר תִּיִסְרְנוּ יְהוָה. וּמִתּוֹרַתְךָ תִּלְמַדְנוּ: לְהִשְׁקִיט לוֹ מִיְמֵי רַע. עַד יִכְרַח לְרִשְׁעֵי שָׁחַת: כִּי לֹא יִטֵּשׁ יְיָ עִמּוֹ. וְנִחַלְתּוּ לֹא יַעֲזֹב: כִּי עַד צְדָק יִשׁוּב מִשְׁפָּט. וְאַחֲרָיו כָּל יִשְׂרָאֵל לֵב: מִי יָקוּם לִי עִם מְרַעִים. מִי יִתְיַצֵּב לִי עִם פְּעֻלֵי אֹן: לוֹלֵי יְיָ עֲזָרְתָה לִי כִּמְעַט שְׂכָנָה דוֹמָה נִפְשִׁי: אִם אֶמְרָתִי מִטָּה רַגְלִי. חֲסִדְךָ יְיָ יִסְעֲדֵנִי: בְּרַב שְׂרַעֲפֵי בְּקִרְבִי תִנְחַמְיָךְ יִשְׁעֵשְׁעוּ נִפְשִׁי: הִיחַבְּרָךְ כִּסֵּא הוֹוֹת. יִצַּר עֲמָל עֲלֵי חֶק: גִּדְּדוּ עַל נֶפֶשׁ צַדִּיק וְדָם נָקִי יִרְשִׁיעוּ: וַיְהִי יְיָ לִי לְמִשְׁגָּב. וְאֱלֹהֵי לְצוֹר מַחְסִי: וַיִּשָּׁב עֲלֵיהֶם אֶת אוֹנָם וּבְרַעֲתָם יַצְמִיתֶם. יַצְמִיתֶם יְיָ אֱלֹהֵינוּ: לָכוּ נִרְנְנָה לִיְיָ. נִרְיַעָה לְצוֹר יִשְׁעֵנוּ: נִקְדָּמָה פָּנָיו בְּתוֹדָה. בְּזִמְרוֹת נִרְיַע לוֹ: כִּי אֵל גְּדוֹל יְיָ וּמִלֶּךְ גְּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

הַיּוֹם יוֹם חֲמִישִׁי בְשֶׁבֶת. שָׁבוּ הָיוּ הַלְלוּם אוֹמְרִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ:
לְמַנְצַחַת עַל הַגִּתִּית לְאַסָּף: הִרְנִינוּ לְאֱלֹהִים עוֹזְנוֹ. הִרְיַעוּ לְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב: שָׂאוּ זְמֶרָה וּתְנוּ תָף. כְּנֹר נְעִים עִם נָבֵל: תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפָר. בְּכִסֵּה לַיּוֹם חֲגִנּוּ: כִּי חֶק לְיִשְׂרָאֵל הוּא. מִשְׁפָּט לְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב: עֲדוֹת בִּיהוֹסֵף שָׁמוֹ. בְּצֵאתוֹ עַל אָרֶץ מִצְרַיִם. שִׁפְתָהּ לֹא יָדַעְתִּי אֲשַׁמַּע: הַסִּירוֹתִי מִסִּבְלָי שְׂכָמוֹ. כִּפְיוֹ מִדוֹר תַּעֲבֹרְנָה: בְּצִרְחָה קְרָאתִי וְאַחֲלָצֶךָ. אֶעֱנֶךָ בְּסִתֵּר רַעַם. אֲבַחֲנֶךָ עַל מִי מְרִיבָה סֵלָה: שָׁמַע עִמִּי וְאַעֲיֶדְךָ בְּךָ. יִשְׂרָאֵל אִם תִּשְׁמַע לִי: לֹא יִהְיֶה בְּךָ אֵל זָר. וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל גִּבּוֹר: אֲנִכִּי יְיָ אֱלֹהֶיךָ הַמַּעֲלֶךָ מִצְרַיִם מִצְרַיִם. הִרְחַב פִּיךָ וְאַמְלֵאֵהוּ: וְלֹא שָׁמַע עִמִּי לְקוֹלִי וְיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה לִי: וְאַשְׁלַחְהוּ בְּשָׂרִירוֹת לָבָם. יִלְכוּ בְּמוֹעֲצוֹתֵיהֶם: לוֹ עִמִּי שָׁמַע לִי. יִשְׂרָאֵל

בדרך כי יהלכו: במעט. אויביהם אכניע. ועל צריהם אשיב ידי: משנאי י"י יכתשו לו. ויהי עתם לעולם: ויאכילהו מחלב חטה. ומצור דבש אשביעך:

היום יום ששי בשבת. שבו היו הלויים אומרים בבית המקדש:
 י"י מלך גאות לבש. לבש י"י עז התאזר. אף תבון תבל כל תמוט: נכון בסאך מאז.
 מעולם אתה: נשאו נהרות י"י. נשאו נהרות קולם. ישאו נהרות דכים: מקלות מים רבים
 אדירים משפרי ים. אדיר במרום י"י: עדתיה נאמנו מאד. לביתך נאנה קדש. י"י לארך ימים:

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן:
 בעלמא די ברא כרעותה ומליך מלכותיה בתיכון וביומיכון ובתיי דכל בית ישראל
 בעגלא ובזמן קריב. ואמרו אמן:
 יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא:
 יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתגדר ויתעלה ויתהלל שמה דקדשא.
 בריך הוא. לעלא (בעשי"ת – לעלא לעלא מבל) מן כל ברכתא ושירתא תשבחתא ונחמתא
 דאמירן בעלמא. ואמרו אמן:
 יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים עלינו ועל כל ישראל. ואמרו אמן:
 עושה שלום (בעשי"ת – השלום) במרומו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל
 ואמרו אמן:

286 קנה אל י"י. חזק ונאמן לבך. וקנה אל י"י: אין קדוש כ"י. כי אין בלתיך. ואין צור
 כאלהינו: 287: כי מי אלוה מבלעדי י"י. ומי צור זולתי אלהינו:

אין כאלהינו. אין כאדונינו. אין כמלכנו. אין כמושיענו: מי כאלהינו. מי כאדונינו. מי
 כמלכנו. מי כמושיענו: נודה לאלהינו. נודה לאדונינו. נודה למלכנו. נודה למושיענו: ברוך
 אלהינו. ברוך אדונינו. ברוך מלכנו. ברוך מושיענו: אתה הוא אלהינו. אתה הוא אדונינו.
 אתה הוא מלכנו. אתה הוא מושיענו. אתה תושיענו: אתה הוא שהקטירו אבותינו לפניך את
 קמורת הסמים:

פטום הקמרת הצרי. והצפרן. החלבנה. והלבונה. משקל שבעים שבעים מנה. מר.
 וקציעה. שבלת גרד. וכרסם. משקל ששה עשר ששה עשר מנה. הקשט שנים עשר. וקלופה
 שלשה. וקנמון תשעה. ברית ברשינה תשעה קבין. זין קפריסין סאין תלתא וקבין תלתא.
 ואם אין לו זין קפריסין מביא חמר חורין עתיק. מלח סדומית רבע. מעלה עשן כל שהוא. רבי
 נתן אומר. אף כפת הירדן כל שהוא. ואם נתן בה דבש פסלה. ואם חסר אחת מכל סמניה
 חיב מיתה:

רבן שמעון בן גמליאל אומר. הצרי אינו אלא שרף הנוסף מעצי הקטף. ברית
 ברשינה ששפין בה את הצפרן. כדי שתהא נאה. זין קפריסין ששורין בו את הצפרן. כדי
 שתהא עזה. והלא מי רגלים יפין לה. אלא שאין מכניסין מי רגלים במקדש מפני הכבוד:
 תנא רבי אליהו. כל השונה הלכות בכל יום. מבטח לו שהוא בן עולם הבא. שנגאמר.
 הליכות עולם לו. אל תקרי הליכות אלא הלכות:

- מאיר הסידור -

286 ויש לומר פטום הקטורת אחר התפלה ואומרים תחלה אין כאלהינו וכו'. ויש שכתבו ליהזר
 לומר פטום הקטורת מתוך הכתב ולא בעל פה משום שהאמירה במקום ההקטרה וחיישינן שמא
 ידלג אחד מסממנים ואמרינן שהוא חייב מיתה אם חסר אחת מסממניה ולכן נהגו שלא לאמרו בחול
 שממהרין למלאכתן וחיישינן שמא ידלג. וכשיוצא מבהכ"נ אומר ה' נחני וגו' [תהילים (ה ט) י"י נחני
 בצדקתך למען שוררי הושר {הישר} לפני דרךך] ומשתחוה ויוצא (קלב ב). דבמקדש נמי כשגמרו
 העבודה היו משתחוין ויוצאין (מ"ב סק"ח):
 287 הובא בשעה"כ יא ע"ד.

אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא. תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם. שנאמר. וכל
 בניה למודי ייי ורב שלום בניה. אל תקרי בניה. אלא בוניה: שלום רב לאהבי תורתך. ואין
 למו מכשול: יהי שלום בחילה. שלוחה בארמנותיה: למען אחי ורעי אדרבה נא שלום בך: למען
 בית ייי אלהינו אבקשה טוב לך: ייי עז לעמו יתן. ייי יברך את עמו בשלום:

קדיש הרבנן:

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן:

בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה בחיובון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל
 בעגלא ובזמן קריב. ואמרו אמן:

יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא:

חזן – יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמה
 דקדשא בריה הוא. לעלא (בעשיית לעלא ולעלא מכל) מן כל ברכתא ושירתא תשבחתא
 ונחמתא דאמירן בעלמא. ואמרו אמן:

על ישראל ועל רבנן. ועל תלמידיהון ועל כל תלמידי תלמידיהון. ועל כל מאן דעסקין
 באוריתא. די באתרא קדישא הדין ודי בכל אתר ואתר. יהא להון ולכון שלמא רבא חנא
 וחסדא ורחמין וחיין אריכין ומוזני רויחי ופרקנא מן גדם אבוהון דבשמיא וארעא ואמרו
 אמן:

יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים עלינו ועל כל ישראל. ואמרו אמן:

עושה שלום (בעשיית השלום) במרומיו הוא יעשה ברחמיו שלום עלינו ועל כל
 ישראל ואמרו אמן:

חזן – ברכו את ייי המברך:

קהל וחזן – ברוך ייי המברך לעולם ועד:

לדוד. ייי אורי וישעי ממי אירא. ייי מעוז חיי ממי אפחד: בקרב עלי מרעים לאכל
 את בשרי. צרי ואיבי לי. המה בשלו ונפלו: אם תחנה עלי מחנה לא יירא לבי. אם תקום עלי
 מלחמה בואת אני בוטח: אחת שאלתי מאת ייי. אותה אבקש. שבתתי בבית ייי כל ימי חיי.
 לחזות בנעם ייי ולבקר בהיכלו: כי יצפנני בסכו ביום רעה יסתירני בסתר אהלו. בצור
 ירוממני: ועתה ירום ראשי על איבי סביבותי. ואזבחה באהלו זבחי תרועה. אשירה ואזמרה
 לי: שמע ייי קולי אקרא. וחנוני וענני: לך אמר לבי בקשו פני. את פניה ייי אבקש: אל תסתר
 פניה ממני. אל תט באף עבדך. עזרתי היית. אל תששני ואל תעזבני אלהי ישעי: כי אבי ואמי
 עזבוני. וייי יאספני: הורני ייי דרבה ונחני בארץ מישור למען שוררי: אל תתנני בגפשי צרי.
 כי קמו בי עדי שקר ויפת חמס: לולא האמנתי לראות בטוב ייי בארץ חיים: קנה אל ייי. חזק
 ויאמן לכה. וקנה אל ייי:

קדיש יתום:

בבית האבל בשחרית ובמנחה אחרי עלינו אומרים זה:

למנצח לבני קרח מזמור: שמעו זאת כל העמים. האזינו כל ישבי חלד: גם בני אדם.
 גם בני איש. יחד עשיר ואביון: פי ידבר חכמות. והגות לבי תבונות: אטה למשל אזני. אפתח
 פגורי חידתי: למה אירא בימי רע. עון עקבי יסופני: הבטחים על חילם. וברב עשרם יתהללו:
 אח לא פדה יפדה איש. לא יתן לאלהים כפרו: ויקר פדיון נפשם. והדל לעולם: ויחי עוד
 לנצח. לא יראה השחת: כי יראה חכמים ימותו. יחד כסיל ובער יאבדו. ועזבו לאחרים חילם:
 קרבם בתימו לעולם. משכנתם לדור ודור. קראו בשמותם עלי אדמות: ואדם ביקר כל ילין.
 נמשל בבהמות נדמו: זה דרפם כסל למו. ואחריהם בפייהם ירצו סלה: כצאן לשאול שתו מות
 ירעם. וירדו גם ישרים לבקר. ועורם לבלות שאול מזבל לו: אך אלהים יפדה נפשי מיד

שֶׁאֵל. כִּי יִקְחֵנִי סֵלָה: אֵל תִּירָא כִּי יַעֲשִׂיר אִישׁ. כִּי יִרְבֶּה כְּבוֹד בֵּיתוֹ: כִּי לֹא כְמוֹתוֹ יִקַּח הַכֹּל.
 לֹא יֵרֵד אַחֲרָיו כְּבוֹדוֹ: כִּי נִפְשׁוּ בְּחַיָּיו יִבְרָךְ. וַיִּוְדָךְ כִּי תִיטִיב לָךְ: תָּבוֹא עַד דוֹר אַבֹּתָיו. עַד
 נִצַּח לֹא יֵרָאוּ אוֹר: אָדָם בִּיקָר וְלֹא יִבִּין. נִמְשַׁל כְּבִהְמוֹת נְדָמוֹ:
 קִדִּישׁ יתוֹם:

ביום שאין בו תחנון אומרים בבית האבל מזמור זה:

מִכְתָּם לְדוֹד, שְׁמֵרְנִי אֵל כִּי חִסִּיתִי בְךָ: אִמְרַתְּ לִי יְיָ אֲדַנִּי אַתָּה, טוֹבֹתֵי כָל עֲלִיךָ:
 לְקַדוּשִׁים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ הַמָּוָה, וְאֲדִירֵי כָל הַפְּצֵי כָם: יִרְבוּ עֲצֻבוֹתֵם אַחַר מְהָרוֹ, כָּל אֲסִיף
 נִסְכֵיהֶם מְדָם, וְכֹל אֲשָׂא אֶת שְׁמוֹתֵם עַל שְׁפָתַי: יְיָ, מִנֵּת חֶלְקִי וְכוֹסִי, אַתָּה תוֹמִיךָ גּוֹרְלִי:
 חֲבָלִים נִפְלוּ לִי בַנְּעָמִים, אַף נִחַלְתָּ שְׁפָרָה עָלַי: אֲבָרַךְ אֶת יְיָ אֲשֶׁר יַעֲצֵנִי, אַף לֵילוֹת יִסְרוּנִי
 כְּלִיֹּתַי: שׁוֹיִתִּי יְיָ לְנִגְדֵי תְמִיד, כִּי מִיְמִינִי כָּל אֲמוֹט: לָכֵן שָׁמַח לְבִי וַיִּגַּל כְּבוֹדִי, אַף בְּשָׂרֵי
 יוֹשְׁבֵי לְבַטָּח: כִּי לֹא תַעֲזֹב נַפְשִׁי לְשֶׁאֵל, לֹא תִתֵּן חֲסִידְךָ לְרֵאוֹת שָׁחַת: תוֹדִיעֵנִי אֵרַח חַיִּים,
 שֶׁבַע שְׂמֵחוֹת אֶת פְּנֵיךָ, נְעֻמוֹת בִּימִינְךָ נִצַּח:

ו' זכירות:

ע"י ביה"ל סי' א ד"ה הוא – ז"ל החינוך [בהקדמתו ובסימן כ"ה כ"ו תי"ז תי"ח תל"ב תפ"ז] שש מצות היובן תמידי לא יפסקו מעל האדם אפילו רגע אחד כל ימיו וכל זמן וכל רגע שיחשוב בהן קיים מ"ע ואין קץ למתן שכר המצות ואלו הם. א) להאמין שיש אלוה אחד בעולם שהמציא כל הנמצאות ומחפצו ורצונו הוא כל מה שהוא עכשיו ושהיה ושהיה לעדי עד ושהוא הוציאנו ממצרים ונתן לנו התורה וזהו מ"ע דכתיב אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך וגו' ופירושו תדעו ותאמינו שיש לעולם אלוה המשגיח שהרי הוצאתיך מארץ מצרים. ב) שלא נאמין בשום אלהים זולתו שנאמר לא יהיה לך אלהים אחרים על פני ואפילו מודה שהקב"ה שולט על הכל רק שידמה בדעתו שמסר הנהגת העולם למלאך או לכוכב ה"ז מודה בע"ז ועובר על לא יהיה לך אלהים אחרים על פני אלא יאמין שהקב"ה בעצמו ובכבודו משגיח בכל העולמות ואין לשום נברא כח לעשות דבר בלתי רצונו ולכן נקרא הקב"ה אלהי האלהים. ג) ליחדו שנא' שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ופירושו שמע ישראל ודע כי ה' שהווה את הכל ברצונו והוא אלהינו המשגיח בכל העולמות הוא ה' אחד בלי שום שיתוף. ד). לאהוב המקום כ"ה שנאמר ואהבת את ה' אלהיך וגו' וכיצד יגיע האדם לאהבה הוא ע"י התורה וכדאיתא בספרי לפי שנאמר ואהבת איני יודע כיצד לאהוב את המקום ת"ל והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם כלומר שע"י ההתבוננות בתורה יכיר את גדולתו של הקב"ה שאין לו ערך ולא קץ ותתיישב האהבה בלבו בהכרח. וענין המצוה שיראה האדם להשים כל מגמתו וכל מחשבתו אחר אהבת הש"י ויעריך בלבו כי כל מה שיש בעולם מעושר ובנים וכבוד הכל הוא כאין נגד אהבתו ית' וייגע תמיד בבקשת חכמת התורה למען ישיג ידיעה בה'. והקובע את מחשבתו בענינים הגשמיים ובהבלי העולם שלא לש"ש רק להתענג ולהשיג כבוד ביטל עשה זו ועונשו גדול. ה). להיות יראת הש"י על פניו תמיד לבלתי יחטא וע"ז נאמר את ד' אלהיך תירא ומי שבא דבר עבירה לידו הייב להעיר רוחו ולתת אל לבו באותו הפרק שהקב"ה משגיח בכל מעשי בני אדם אף אם יהיו במחשך מעשיהם וישיב להם נקם לפי רוע המעשה וכדכתיב אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאום ה' וגו'. ו). שלא נתור אחר מחשבת הלב וראיית העינים שנאמר ולא תתורו אחרי לבבכם וגו' ואמרו חכמים אחרי לבבכם זו אפיקורסות ואחרי עיניכם זו זנות ובכלל אפיקורסות הוא כל מחשבות זרות שהם היפך דעת התורה ובכלל זנות הוא מי שהוא רודף אחר תאות העולם מבלי שיכוין בהם כלל לכוונה טובה כלומר שלא יעשה אותם כדי שיעמוד בריא ויוכל להשתדל בעבודת בוראו רק כוונתו תמיד להרבות תענוגים גדולים לנפשו. כ"ז לקטתי מלשונו הנחמד בקצרה וקילורין הם לעינים ואשרי המקיימם כראוי ועיין בח"א כלל א' שהאריך ג"כ בהם

שלשה עשר עקרים:

- א - אני מאמין באמונה שלמה. שהבורא יתברך שמו הוא בורא ומנהיג לכל הברואים. והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים:
- ב - אני מאמין באמונה שלמה. שהבורא יתברך שמו הוא יחיד ואין יחידות כמוהו בשום פנים. והוא לבדו אלהינו. הנה הנה ויהיה:
- ג - אני מאמין באמונה שלמה. שהבורא יתברך שמו אינו גוף. ולא ישיגוהו משיגי הגוף. ואין לו שום דמיון כלל:
- ד - אני מאמין באמונה שלמה. שהבורא יתברך שמו הוא ראשון והוא אחרון:
- ה - אני מאמין באמונה שלמה. שהבורא יתברך שמו לו לבדו ראוי להתפלל. ואין ראוי להתפלל לזולתו:
- ו - אני מאמין באמונה שלמה. שכל דברי נביאים אמת:
- ז - אני מאמין באמונה שלמה. שנבואת משה רבנו עליו השלום היתה אמתית. ושהוא היה אב לנביאים. לקודמים לפניו ולבאים אחריו:
- ח - אני מאמין באמונה שלמה. שכל התורה המצויה עתה בידנו היא הנתונה למשה רבנו עליו השלום:
- ט - אני מאמין באמונה שלמה. שזאת התורה לא תהא מחלפת ולא תהא תורה אחרת מאת הבורא יתברך שמו:
- י - אני מאמין באמונה שלמה. שהבורא יתברך שמו יודע כל מעשה בני אדם וכל מחשבותם. שנאמר היצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם:
- יא - אני מאמין באמונה שלמה. שהבורא יתברך שמו נזמל טוב לשומרי מצותיו ומעניש לעוברי מצותיו:
- יב - אני מאמין באמונה שלמה. בביאת המשיח. ואף על פי שיתמהמה. עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבוא:
- יג - אני מאמין באמונה שלמה. שתהיה תחית המתים בעת שיעלה רצון מאת הבורא יתברך שמו ויתעלה זכרו לעד ולנצח נצחים:

נוסח הי"ג יסודות האמונה לרמב"ם לפי הנוסח המובא בספר ראש אמנה (התוספות ממהד' מוסד הרב קוק נוספו בסוגריים מרובעות).

היסוד הראשון, מציאות הבורא ית' והוא, שיש שם מצוי שלם, בכל מיני השלימות, והוא עלת המציאות כל המצואים [ובו קיום מציאותם] ומאתו התמדתם ואלו יעלה על הדעת שהוא אינו נמצא, יתבטל מציאות כל נמצא ואם יעלה על הדעת, שאין כל הנמצאים לבדו מצואים, הוא לבדו יהיה מצוי ולא יתבטל מציאותו ית' ולא יחסר, כי הוא אינו צריך במציאותו לזולתו וכל מה שזולתו, מן הדעות הנבדלות [מלאכים] והגלגלים, ומה שתחתן, הכל נצרך במציאותו אליו והיסוד הראשון הזה, אנו למדין מדבור אנכי יי' אלהיך וזה מצות עשה.

והיסוד השני, אחדותו שהוא אחד ואינו כאחד המין הכללי ולא כאחד המין הפרטי ולא כאחד המורכב שהוא נחלק לאחדים רבים ולא כגוף הפשוט שהוא אחד במספרו והוא מקבל חילוק לאין תכלית אבל הוא ית' אחד באחדות שאין כמוהו והיסוד הזה השני אנו למדין ממה שנאמר שמע ישראל יי' אלהינו יי' אחד וזה מצות עשה.

- מאיר הסידור -

והיסוד השלישי, בטול הגשמות. והוא, שהאחד הזה ית' אינו גוף ולא כח בגוף, ולא תשיגהו מה שישגי לגופים [יארעוהו מאורעות הגופים], כמו התנועה והמנוחה, לא בעצם ולא במקרה. וכבר הרחיקו ממנו החבור והפרוד. ולזה אמר הנביא (ישעיה מ) ואל מי תדמיוני ואשוה. ואלו היה גוף, היה דומה לגופים. וכל מה שבא בספרים מתוארי הגופים, כגון הישיבה והעמידה, וכיוצא בזה, כלם הם כנגד לשון בני אדם, כמו שאחז"ל (ב"מ לא) דברה תורה כלשון בני אדם. וכבר דברו בזה הענין חכמי הדורות הרבה. והיסוד הג' הזה, אנו למדין מן לא ראיתם כל תמונה, ר"ל לא תשיגוהו בעל תמונה, כי הוא כמו שאמרנו לא גוף ולא כח בגוף.

והיסוד הרביעי הוא, שהאחד הנזכר הוא הקדמון באמת. וכל מה שזולתו אינו קדמון, כשנעריכהו אליו. והראיות על זה הרבה בספרים. וזה היסוד הד', אנו למדין מן מעונה א- להי קדם ומתחת זרועות עולם וגו'. [ודע כי היסוד הגדול של תורת משה רבינו הוא היות העולם מחודש יצרו ה' ובראו אחר ההעדר המחולט וזה שתראה שאני סובב סביב ענין קדמות העולם לפי דעת הפילוסופים הוא כדי שיהא המופת מוחלט על מציאותו יתעלה כמו שביארתי וביררתי במורה²⁸⁹].

והיסוד החמישי הוא, שהקב"ה הוא לבדו הראוי להעבד ולגדל ולנצח, ולהרים קול ברוממותו ולא יעשה כן לזולתו, למצוי מן המצואים, מהמלאכים והכוכבים והגלגלים והיסודות, ומה שיורכב, כולם, כי כולם ממונים על פעולותיהם, אין להם לא שלטון ולא חפץ [בחירה], אלא אהבת הש"י [רצונו יתעלה] ואין ראוי לשומם אמצעיים בין בני אדם להקב"ה, אלא שיכוננו כל המחשבות לנגדו ויתרחקו מזולתו והיסוד החמישי הזה, אנו למדין מן המצוה שנצטוינו שלא נעבוד עבודה זרה, ורוב דברי התורה הם בזה הענין.

והיסוד הששי, הנבואה. והוא, שראוי לדעת כי זה המין האנושי ימצאו בו מדות הרבה ושלימות גדולה, ותשוב נפשם זכה, עד אשר תקבל צורת השכל, ואחר כך יתחבר אותו השכל האנושי אל הפועל, ויאצל עליהם ממנה אצילה נכבדת, והם הם הנביאים, וזו היא הנבואה, וזה עניינה. וביאור זה, על דרך השלימות, ארוך מאוד, ואין כוונתנו להביא מופת על כל יסוד ולפרוש אמתו, כי הוא כולל החכמות כלם, אבל נזכיר אותם על דרך סיפור בלבד, ופסקי התורה יעידו בנביאים הרבה.

והיסוד השביעי נבואת מרע"ה הוא שצריך להאמין שהיה אביהם של כל הנביאים הראשונים שהיו מלפניו והאחרונים שהיו אחריו כולם היו למטה ממנה במעלה והוא לבדו בחיר ה' מכל המין האנושי והוא שהשיג ממנו יתעלה יותר ממה שהשיג כל אדם שנמצא או ימצא והוא עליו השלום נבדל בתכלית ההבדלה מבני אדם עד שהשיג [המעלה המלאכית] ובטלו ממנו כחות הדמיון וההרגש והשגותיו [לא נשאר לפניו שום מסך שלא קרעו ולא עצר בעדו שום מעצור גופני ולא נשאר בו שום דבר מן החסרון ולא מעט ולא הרבה והושבתו בו הכוחות הדמיוניים והחושיים בכל השגותיו ונתבהל כוחו המתעורר] ונשאר שכל בלבד ולפיכך נאמר כי בהיותו מדבר עם השם בלא אמצאות מלאך פה אל פה אדבר בו והייתי מבאר הענין המופלא הזה לולא שראיתי העניינים האלה דקים מאוד וצריכים לפירוש פשוט והקדמות ומשלים ולפרש קודם לכן מציאות המלאכים ושינוי מעלתם מן הבורא ולפרש ענין הנפש וכחותיה ולהרחיב הגלוי בצורות שתקנו הנביאים לבורא ונכלל בענין הזה שיעור קומה וענייניו ולא יושלם כל הענין הזה ואפילו יתחבר בתכלית הקצור במאה דפין ולפיכך אניחנו להביאו במקומו בספר הדרשות שיעדתי או בספר מיוחד שאחבר בו היסודות האלה.

ואשוב ליסוד השביעי הזה ואומר שנבואת משה רבינו ע"ה נבדלה מכל נבואות שאר הנביאים בארבעה דברים הא' שהם נבאו על ידי אמצעי ומשה רבינו ע"ה בלא אמצעי שנאמר פה אל פה אדבר בו.

והב' שכל הנביאים לא נתנבאו אלא כשהם ישנים בחלום חזיון לילה או ביום אחרי תרדמה נופלת על הנביא והתבטלו ההרגשות [ומתרוקנת מחשבתו] ודומה כישן וענין זה יקרא מראה ומחזה אבל משה רבינו ע"ה יבואהו הדבור ביום והוא עומד מביין שני הכרובים כמו שהבטיחהו הקב"ה ונועדתי לך שם וגו' פה אל פה וגו'.

והג' שהנביאים כשתבואם הנבואה אף על פי שתהיה במראה עכ"ז יתקלקלו טבעיו ויזדעזעו בנייני גופו ויבעת מאוד וכמעט שיגיע עד שערי מות כמו שנאמר בדניאל ולא נשאר בי כח והודי נהפך עלי למשחית וגו' ואני הייתי נרדם וגו' [ואמר במראה נהפכו צירי עלין] ומשה רבינו עליו השלום לא היה כן כי אם שיבואהו הדבור ולא יזוע והוא מה שאמר ודבר ה' אל משה פנים אל פנים ר"ל כשם שאין אדם נבעת וחרד מדברי חבירו כן משה לא היה נבעת וחרד מן הדבור בעבור היותו מחובר אל השכל.

והד' שכל נביא לא תבואהו הנבואה בעת שירצה אלא כשירצה הקדוש ברוך הוא וכבר ישאר הנביא שנים רבות ולא יתנבא ופעמים יבקש בתפלה שיתנבא ואחר הימים תבואו אבל לא הודיעתו הנבואה ההיא מה שהיא מבקש וכבר היה מהם מי שיתכוין [על ידי שמחת הלב] ויפנה מחשבותיו כמו שעשה אלישע באמרו ועתה קחו לי מגנן והיה כמגנן המגנן וגו' (מלכים ב' ג) אם כן אין בהם כח שיתנבאו כל זמן שירצו אבל משה רבינו עליו השלום היה מתנבא בכל עת כרצונו שנאמר עמדו ואשמעה מה יצוה יי' וגו' ואומר דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש אהרן בכל יבא ואין משה בכל יבוא.

והיסוד השמיני תורה מן השמים והוא שצריך להאמין כי כל התורה הזאת המצויה בידינו היום הוזה היא התורה שנתנה למשה והיא כולה מפי הגבורה ר"ל שהשיגה כולה מפי הקדוש ברוך הוא בהשגה שנקראות אמירה ע"ד העברת הדבור ואין מי שידע ההשגה ההיא [אלא הוא ע"ה אשר השיג אותו, ושהוא במעלת לבלר] ויכתוב מה שנאמר מדברי הימים וענייני התורה ומצותיה ולכן נקרא ע"ה מחוקק ואין הפרש בין בני חם כוש ומצרים ובין אנכי יי' אלוהיך ושמע ישראל יי' א-להינו הכל מפי הגבורה והכל תורת יי' תמימה טהורה קדושה ואמת.

אבל נעשה מחלוקת אצל כל כופר [ולא נעשה מנשה אצלם כופר ופורק יותר מכל כופר אחר אלא] לפי שחשבו שיש בתורה פרי וקליפה וכי יש בה דברים [תאריכים וספורים] שאין בהם תועלת שיהיו ממש רבינו עליו השלום [אלא מדעתו עמרם] וזהו ענין אין תורה מן השמים ואמרו חז"ל (חלק דף צ"ט) שהאמין שהתורה כולה מפי הגבורה חוץ מפסוק אחד שלא אמרו הקב"ה אלא משה מפאת עצמו שזהו בכלל דבר יי' בזה ישמרנו השם מדברי הכופרים אלא כל תיבה ותיבה יש בה פלאות חכמה למי שחנן הקב"ה מדע והשכל ואף על פי כן לא תושג תכלית חכמתה ארוכה מארץ מדה ואין לאדם אלא לבקש מלפני הקב"ה מה שבקש דוד משיח אלהי יעקב גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך (תהלים קיט).

וכן פירוש התורה שהוא התלמוד גם הוא מפי הגבורה וזה שאנו עושים היום תבנית הסוכה ומעשה הלולב והציצית והתפילים וזולתם הוא התבנית עצמו שאמר הקב"ה למשה ומה שאמר משה אלינו והוא נאמן בהנעת שליחותו וראית היסוד השמיני הזה הוא מה שאמר בזאת תדעון כי ה' שלחני וגו'.

והיסוד התשיעי הוא עיקר הנסיחה²⁹⁰ והוא כי זאת התורה היא תורת משה רבינו ע"ה לא תהיה נסוחה ולא נחלפת ולא תברא תורה מאת הבורא זולתה ולא תהיה בה תוספת

ולא גרעון לא בכתוב ולא בפירוש שנאמר (דברים יג א) לא תוסיף ולא תגרע ממנו וכבר בארנו מה שצריך לבאר ביסוד הזה בתחלת זה החבור²⁹¹.

והיסוד העשירי, הוא, שהקב"ה יודע כל פעולות בני אדם, ואינו מתרשל עליהם כמו שחשבו האומרים, עזב ה' את הארץ (יחזקאל ח יב). אלא כדברי הנביא (ירמיה לב יט) שאמר, גדול העצה ורב העלילה אשר עניך פקוחות וגו', ואמר (בראשית ו ה) וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ וגו', ואמר (בראשית יח כ) זעקת סדום ועמורה כי רבה וגו', וזה יורה על היסוד העשירי הזה.

והיסוד האחד עשר, שהקב"ה יגמול שכר טוב לשומרי מצוותיו ויענש לעובר עליהם ולמי שאינו מקיים אותם, וגמולו הגדול הוא העולם הבא, וענשו הגדול הוא הכרת. וכבר בארנו בפרק זה מה שיש בו די. והפסוק המורה על יסוד הזה הוא, (שמות לב לב) ועתה אם תשא הטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת. והשיבו, (שם לב לג) מי אשר הטא לי אמהנו מספרי. וזה ראייה על גמול הצדיק ועונש הרשע.

והיסוד השנים עשר, ימות המשיח. והוא, שצריך להאמין [ולאמת, אבל הוא מוחק בא יבא, ויתכן שזה אותו דבר] שבא יבא ולא יאחר ואם יתמהמה חכה לו (חבקוק ב), ואין ראוי לקבוע לו זמן ולא להוציא מהפסוקים דיוקים, כדי לידע את בואו. הכי אחז"ל (חלק דף צ"ז), תיפח עצמן של משחבי קיצין. וצריך לזכור הגאולה [גדולה] ואהבת השם, ויתפלל אליו [שהמשיח יבא], כפי מה שבא על יד כל נביא ונביא, ממשה רבינו ע"ה עד מלאכי ע"ה. ומי שיש לו בזה ספק, או ימעט עניינו, הוא מכזב התורה אשר יעדה בו, בפרשת בלעם ובאתם נצבים. ומכלל זה העיקר הוא, שאין מלך בישראל אלא מדוד ומזרע שלמה בלבד, וכל החולק על מלכות זאת המשפחה, הוא כופר באל ובדברי נביאיו. היסוד השלשה עשר, תחיית המתים וכבר בארנוה.

ש"ע אורה חיים סימן קי

(א) בשעת הדחק כגון שהוא בדרך או שהיה עומד במקום שהוא מרוד וירא שיפסיקוהו או שלא יוכל להתפלל בכוונה תפלה ארוכה מתפלל אחר ג' ראשונות הביננו ואומר אחריה ג' אחרונות וצריך לאמרה מעומד וכשיגיע לביתו אין צריך לחזור ולהתפלל ואינו מתפלל הביננו בימות הגשמים ולא במו"ש ויו"ט:

292

סדר ברית מילה:

כשמביאים את התינוק לבית הכנסת למו"ל אומרים הקהל:

פְּרוּך הַבָּא:

והאב אומר:

אֲשֶׁרִי תִבְחַר וְתִקְרַב יִשְׁכֵּן הַצֵּרִיךְ: ²⁹³

- מאיר הסידור -

²⁹¹ והנה לשון רבינו כפי שנדפס בש"ס וילנא, היסוד התשיעי ²⁹¹ההעתק, והוא כי התורה הזאת מועתקת מאת הבורא הש"י לא מזולתו, ועליה אין להוסיף וממנה אין לגרוע לא בתורה שבכתב ולא בתורה שבעל פה, שנאמר לא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו, וכבר ביארנו מה שצריך לבאר ביסוד זה בפתחת זה החיבור, ע"כ. ולכאורה זו טעות, לכלול מכאן עד ולא מזולתו ביסוד התשיעי. ²⁹² עי' סימן קכד סעיף ה': על כל ברכה שאדם שומע בכל מקום אומר ברוך הוא וברוך שמו. ועי' מ"ב סקכ"א: שאם רוצה לצאת ידי חיוב ברכה לא לומר.

²⁹³ טורי זהב על י"ד סימן רסה

(יב) יאמר בפיו כו'. כתוב בזוהר פרשת לך לך דאבי הבן יאמר פסוק אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך והעומדים שם יאמרו סוף הפסוק נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך וכתב ד"מ ולא ראיתי נוהגין כן. ומקרב נהגו כן רבים וכן שלמים שלומדים ספר הזוהר דהיינו שהעומדים אומרים כל הפסוק הזה אחר שמביאים התינוק לבית הכנסת:

והעומדים שם אומרים:
 נִשְׁבְּעָה בְּטוֹב בֵּיתְךָ. קֹדֶשׁ הַיְכָלְךָ:
 האב מקבל את התינוק ועומד כלפי ארון קודש ואומר (בלחש):
 אִם אֲשַׁכְּחֶךָ יְרוּשָׁלַם, תִּשְׁכַּח יְמִינִי:
 תִּדְבֹק לְשׁוֹנֵי לְחֻפֵי אִם לֹא אֲזַכְּרֶכִי, אִם לֹא אֲעֲלֶה אֶת יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שְׂמֹחֲתִי.
 (תהלים קלז):

ואחר כך אומר בקול רם:
 שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:
 והקהל עונה:
 יְיָ מֶלֶךְ יְיָ מֶלֶךְ יְיָ יְמִלְךָ לְעוֹלָם וָעֶד:
 יְיָ מֶלֶךְ יְיָ מֶלֶךְ יְיָ יְמִלְךָ לְעוֹלָם וָעֶד:
 והקהל עונה:
 אָנָּה יְיָ הוֹשִׁיעָה נָּא:
 אָנָּה יְיָ הוֹשִׁיעָה נָּא:
 והקהל עונה:
 אָנָּה יְיָ הַצְּלִיחָה נָּא:
 אָנָּה יְיָ הַצְּלִיחָה נָּא:
 והקהל עונה:
 זֶה הַכֶּסֶף שֶׁל אֱלֹהֵינוּ הַנְּבִיא זְכוּר לְטוֹב:
 לִישׁוּעָתְךָ קוּיָתִי יְיָ:
 שִׁבְרָתִי לִישׁוּעָתְךָ יְיָ. וּמִצּוֹתֶיךָ עָשִׂיתִי:
 אֱלֹהֵינוּ מִלֵּאדָּה הַבְּרִית. הִנֵּה שְׁלֹךְ לְפָנֶיךָ. עֲמוּד עַל יְמִינִי וְסִמְכֵנִי. שִׁבְרָתִי לִישׁוּעָתְךָ יְיָ.
 שֵׁשׁ אַנְבִּי עַל אִמְרָתְךָ. בְּמוֹצָא שְׁלָל רָב. שְׁלוֹם רָב לְאַהֲבֵי תוֹרָתְךָ. וְאִין לָמוּ מִכְּשׁוֹל. אֲשָׁרֵי
 תִבְחַר וּתִקְרַב וְיִשְׁכַּן חֲצֵרֶיךָ. נִשְׁבְּעָה בְּטוֹב בֵּיתְךָ. קֹדֶשׁ הַיְכָלְךָ:

²⁹⁴ בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצּוֹתָיו. וְצִוָּנוּ עַל הַמִּילָה:
 בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצּוֹתָיו. וְצִוָּנוּ לְהַכְנִיסוֹ בְּבְרִיתוֹ שֶׁל
 אַבְרָהָם אָבִינוּ:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. שֶׁהֲחַיְנוּ וְקִיַּמְנוּ וְהִגִּיעְנוּ לְזִמְנֵי הַזֶּה:
 אָמֵן. בְּשֵׁם שְׁנַכְנַם לְבָרִית. בֶּן יַכְנֵם לְתוֹרָה וּלְחֻפָּה וּלְמַעֲשֵׂים טוֹבִים:
 בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. בּוֹרֵא פְרֵי הַגֶּפֶן:

- מאיר הסידור -

ז"ל הזהר ח"א צד ע"ב: בגיני כך חסידי קדמאי סבאן דהכא כד מקריבין בנייהו לקרבנא דא פתחי
 ואמרי אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך אינון דקיימי עלייהו אמרי נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך
 לבתר מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו ואינון דקיימי עלייהו
 אמרי כשם שהכנסתו לברית וכו' ותנינן בקדמיתא לבעי בר נש רחמין עליה ולבתר על אחרא דכתיב
 (ויקרא טז ו) וכפר בעדו בקדמיתא ולבתר ובעד כל קהל ישראל ואנן אורחא דא נקטינן והכי שפיר
 וחזי לקמאן:

תרגום: לכן החסידים הראשונים, זקנינו של כאן, כשמקריבים את בנייהם לקרבן הזה, פותחים
 ואומרים, "אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך", אותם שעומדים עליהם אומרים, "נשבעה בטוב ביתך
 קדוש היכלך". אחר כך מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו. ואותם
 שעומדים עליהם אומרים, כשם שהכנסתו לברית וכו'. ושנינו, בתחלה יבקש אדם רחמים עליו, ואחר
 כך על האחר, שכתוב "וכפר בעדו" בתחלה, ואחר כך "ובעד כל קהל ישראל". ואנו לקחנו את הדרך
 הזו, וכך יפה וראוי לפנינו.

²⁹⁴ עי' יו"ד רסה א: (א) המלה²⁹⁴, מברך²⁹⁴: אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה²⁹⁴, ואבי הבן
 מברך בין חתיכת הערלה לפריעה: אשר קדשנו במצותיו וצונו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו.
 הגה האב והמוהל כשמברכים, צריכים לעמוד. "א שכל העם שהם אצל המילה יעמדו. ועי' ט"ז יו"ד
 שסא סק"ב: נ"ל ללמוד דבכל דבר מצוה שאדם הולך ומתעסק בה יש לעמוד לפניו.

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. אשר קדש ידיד מבטן. וחוק בשאר שם. וצאצאיו
 חתם באות ברית קדש. על בן בשכר זאת. אל חי חלקנו צורנו. צוה (נ"א צוה) להציל ידירות
 שארנו משהחת. למען בריתו אשר שם בבשרנו. ברוך אתה יי פורת הברית:
 אלהינו ואלהי אבותינו. קים את הילד הזה לאביו ולאמו. ויקרא שמו בישראל (פלוגי
 בן פלוגי) ישמח האב ביוצא חלציו. ותגל אמו בפרי בטנה. בכתוב. ישמח אביך ואמך ותגל
 יולדתך:

ונאמר. ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמך. ואמר לך בדמך חיי. ואמר לך
 בדמך חיי. ונאמר. זכר לעולם בריתו. דבר צוה לאלף דור:
 אשר פרת את אברהם ושבועתו לישחק:
 ונעמידה ליעקב לחק. לישראל ברית עולם:
 ונאמר. וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים. כאשר צוה אתו אלהים:
 הודו ליי כי טוב. כי לעולם חסדו:
 הודו ליי כי טוב. כי לעולם חסדו:
 (פלוגי בן פלוגי יזכיר שם הילד) זה הקמן גדול יהיה. בשם שנכנסם לברית. בן יבנם
 לתורה ולחפה ולמעשים טובים:

סדר פדיון הבן:

אשתי הישראלית ילדה לי בן זה הבכור:

הכהן ישאל את האב:

איזה תרצה יותר, בנגד בכורך זה או חמשה סלעים שנתחייבת בפדיונו:

האב משיב לכהן בהחזיקו בידו דמי הפדיון המשת הסלעים ואומר לו:

הפץ אני לפדות את בני והא לך דמי פדיונו שנתחייבתי מן התורה:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. אשר קדשנו במצותיו. וצונו על פדיון הבן:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה:

ישימך אלהים כאפרים וכמנשה:

יברכה יי וישמרה:

יאר יי פניו אליך ויחנך:

ישא יי פניו אליך וישם לך שלום:

יי שמרה יי צלך על יד ימינך:

יי ישמרה מכל רע ישמר את נפשך:

כי אורך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. בורא פרי הנפץ:

סדר ברכות אירוסין ונשואין²⁹⁵:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם בורא פרי הנפץ:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו, וצונו על העריות, ואסר לנו

את הארוסות. והתיר לנו את הנשואות לנו, על ידי חפה וקדושין. ברוך אתה יי, מקדש עמו

ישראל על ידי חפה וקדושין:

הרי את מקדשת לי, בטבעת זו, בדת משה וישראל:

שבע ברכות:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. בורא פרי הנפץ:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. שהכל ברא לכבודו:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. יוצר האדם:
 ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. אשר יצר את האדם בצלמו. בצלם דמות תבניתו.
 והתקין לו ממונו בגן עדי עד. ברוך אתה יי יוצר האדם:
 שוש תשיש ותגל העקרה. בקבוץ בניה לתוכה בשמחה. ברוך אתה יי משמח ציון
 בקניה:

שמח תשמח רעים האהובים. בשמחה יצירך בגן עדן מקדם. ברוך אתה יי משמח
 החתן וכלה:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. אשר ברא ששון ושמחה. חתן וכלה. גילה רנה.
 דיצה וחדוה. אהבה ואחתוה. ושלום ורעות. מהרה יי אלהינו ישמע בערי יהודה ובחוצות
 ירושלים. קול ששון וקול שמחה. קול חתן וקול כלה. קול מצהלות חתנים מחפתם ונגעים
 ממשחתה נגינתם. ברוך אתה יי משמח החתן עם הכלה:

סדר ברכת המזון:

²⁹⁶ על נהרות ככל שם ישכנו גם בכינו, בזכרנו את ציון: על ערבים בתוכה, תלינו
 כנרותינו: כי שם שאלונו שובינו דברי שיר ותולדנו שמחה, שירו לנו משיר ציון: איך נשיר
 את שיר יי, על אדמת נכר: אם אשפחך ירושלים, תשפח ימיני: תדבק לשוני לחכי אם לא
 אזכרכי, אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי: זכר יי לבני אדם את יום ירושלים,
 האמרים ערו ערו עד היסוד בה: בת ככל השודדה, אשרי שישלם לך את גמולך שנמלת לנו:
 אשרי שיאחו ונפץ את עלליך אל הסלע:

שיר המעלות. בשוב יי את שיבת ציון היינו בחלמים: אז זמלא שחוק פינו ולשונו
 רנה. אז יאמרו בגוים הגדיל יי לעשות עם אלה: הגדיל יי לעשות עמנו. היינו שמחים: שובה
 יי את שבתנו באפיקים בגב: הזרעים בדמעה ברנה יקצרו: הלוח ילך ובכה נשא משך
 הזרע. בא יבא ברנה. נשא אלמתי:

²⁹⁷ המזמן אומר:

- מאיר הסידור -

²⁹⁶ עי' מ"ב סי' א סקי"א: בכל סעודה יאמר על נהרות בבל ובשבת וכן בימים שאין אומרים בהם
 תחנון יאמר שיר המעלות בשוב ד' וגו'.

²⁹⁷ עי' אר"ח קפב א: יש שאומרים שברכת המזון טעונה כוס אפילו ביחיד וצריך לחזור עליו ולא
 יאכל אם אין לו כוס לברך עליו אם הוא מצפה ואפשר שיהיה לו אפילו אם צריך לעבור זמן אכילה
 אחת ולפי זה אם שנים אוכלים יחד צריך לקחת כל אחד כוס לברכת המזון ו"א שאינה טעונה כוס
 אלא בשלשה ויש אומרים שאינה טעונה כוס כלל אפילו בשלשה: הגה ומ"מ מצוה מן המובחר לברך
 על הכוס. ועי' שם במ"ב (סק"א): ר"ל דאף לדעה זו שאין טעון כוס כלל היינו שאין בה חיוב אבל
 כו"ע מודים דמצוה מן המובחר לברך על הכוס אם יש לו יין בביתו. ומנהג העולם להקל בזה כדעה
 השלישית שלא לחזר אחר כוס אם לא כשיש לו יין או שאר משקין דהוא חמר מדינה בביתו, דאז
 בודאי מצוה מן המובחר לכו"ע לברך על הכוס וכו"ל, ודוקא כשהוא בזימון שלשה אבל לענין יחיד
 מקילים כמה אחרונים לגמרי.

ועי' קפג ז: נכון הדבר שכל אחד מהמסובין יאמר בלחש עם המברך כל ברכה וברכה ואפילו
 החתימות: הגה ויקדים לסיים קצת קודם המברך כדי שיענה אמן.

ועי' שבמ"ב סק"ז: אף דמדינא היה יותר נכון שישמעו המסובין כל הבהמ"ז מפי המזמן, והוא
 יוציאם בברכתו ובעצמן לא יברכו כלל, מ"מ בעבור שמצוי בעו"ה שהמסובין מסיחין דעתם ואינם
 מכוונים לדברי המברך כלל, ונמצא שחסר להם בהמ"ז לגמרי, ומבטלין עשה דאורייתא בידיהם. לכך
 נכון כהיום יותר שהמסובין יאמרו בעצמן בלחש כל מלה ומלה עם המברך, כדי שיברכו יחדו, ונקרא
 עי"ז ברכת זימון, ומתקיים מה שאמר הכתוב גדלו לה' אתי ונרוממה שמו יחדו, דמזה ילפינן ברכת
 זימון. ועי"ש סק"ח: ועכ"פ יזהרו לומר עמו בלחש ברכה ראשונה דאל"ה להרבה פוסקים לא מקרי
 זימון כלל, ולפ"ז מה שנוהגין הרבה אנשים שאחר שאמרו ברוך שאכלנו וכו' כל אחד ואחד מברך
 בקול רם בפ"ע (לא) שלא כדיון הם עושין, אלא המברך צריך לברך ברכה ראשונה עכ"פ בקול רם כדי
 שישמעו המסובין והם יאמרו בלחש עמו מלה במלה, ורק בסיום הברכה יקדימו לסיים כדי שיענו
 אמן כמו שכתב רמ"א. ועיין במ"א שהוא מצדד להורות כהתשב"ץ שס"ל דעד הזן את הכל צריכין

298 רבּוֹתֵי נְבָרְךָ:

המסובים עונים:

יְהִי שֵׁם יי"י מְבָרְךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם:

המזמן חוזר יהי שם וכו':

בְּרִשׁוֹת מְרַנֵּן וְרַבָּנֵי נְבָרְךָ (בעשרה אֱלֹהֵינוּ) וְשֹׁאכְלֵנוּ מִשְׁלוֹ:

ואומרים המסובים ואח"כ המברך:

בְּרוּךְ (בעשרה אֱלֹהֵינוּ) וְשֹׁאכְלֵנוּ מִשְׁלוֹ וּבָטוּבוֹ חַיֵּינוּ:

והמזמן חוזר:

מי שלא אכל עונה:

299 בְּרוּךְ (אֱלֹהֵינוּ) וּמְבָרְךָ שְׁמוֹ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד:

ברכת המזון לנשואין:

דְּוֵי הָסֵר וְגַם חֲרוֹן. וְאִזְ אֵלִים בְּשִׁיר יְרוּן. נַחֲנוּ בְּמַעְגְלֵי צֶדֶק. שְׁעָה בְּרַבַּת בְּנֵי אֶהְרֵן:

בְּרִשׁוֹת מְרַנֵּן וְרַבָּנֵי נְבָרְךָ אֱלֹהֵינוּ שְׁהַשְׁמַחָה בְּמַעוֹנוֹ. וְשֹׁאכְלֵנוּ מִשְׁלוֹ:

ועונין המסובין:

בְּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שְׁהַשְׁמַחָה בְּמַעוֹנוֹ. וְשֹׁאכְלֵנוּ מִשְׁלוֹ. וּבָטוּבוֹ חַיֵּינוּ:

והמזמן חוזר:

בְּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שְׁהַשְׁמַחָה בְּמַעוֹנוֹ. וְשֹׁאכְלֵנוּ מִשְׁלוֹ. וּבָטוּבוֹ חַיֵּינוּ:

ברכת המזון לברית מילה:

נִוְדָה לְשִׁמְךָ בְּתוֹךְ אֲמוּנֵי. בְּרוּכִים אַתֶּם לֵי"י. נִוְדָה:

בְּרִשׁוֹת אֵל אֵיוִם וְנִוְרָא. מִשְׁנֵב לְעֵתוֹת בְּצָרָה. אֵל נֶאֱזָר בְּגִבּוֹרָה. אֲדִיר בְּמָרוֹם יי"י.

נודה:

בְּרִשׁוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה. מְהוֹרָה הִיא וְגַם פְּרוּשָׁה. צְוָה לָנוּ מוֹרְשָׁה. מִשָּׁה עֶבֶד יי"י.

נודה:

בְּרִשׁוֹת הַכְּהֻנִּים וְהַלְוִיִּם. אֶקְרָא לְאֱלֹהֵי הָעֶבְרָיִים. אֶהוֹדְנוּ בְּכָל אֵיִם. אֶבְרַכְךָ אֵת יי"י.

נודה:

בְּרִשׁוֹת מְרַנֵּן וְרַבָּנֵי נְבָרְךָ. אֶפְתָּחָה בְּשִׁיר פִּי וּשְׁפָתֵי. וְתֹאמְרֵנָה עֲצֻמוֹתֵי. בְּרוּךְ הַבָּא

בְּשֵׁם יי"י. נודה:

ברשות מרנן ורבתי נברך וכו':

- מאיר הסידור -

לשתוק ולשמוע ולכוין לצאת מן המברך [ומשם ואילך יברכו בעצמן בלחש עם המברך] דעד שם היא ברכת הזימון, אבל אין אנו נוהגין כן. ומ"מ הטוב והישר כשיודע במסובין שיכוונו לדבריו לעשות כהתשב"ץ, רק שיודע להם מתחלה שיכוונו לצאת, וגם הוא יכוון להוציאם. ודוקא כשהשומעים כלם מבינים לשון הקדש, דאל"ה בודאי טוב יותר שיברכו בעצמן כל הבהמ"ז ולא לצאת מן המברך.

298 עי' אר"ח קצב א: היו המסובין ג' חייבים בזימון שאומר אחד מהם נברך שאכלנו משלו והם עונים ואומרים ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו והוא חוזר ואומר ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו בא"י אמ"ה הזן את העולם וכו' ואם הם ד' יכול לומר ברכו שאכלנו משלו אבל יותר טוב לומר נברך שלא להוציא עצמו מן הכלל. ואם הם עשרה צריך להזכיר את ה' שאומר נברך אלהינו וכו' והם עונים ואומרים ברוך אלהינו וכו'. ואין לומר נברך לאלהינו בלמ"ד ובין שיהיו עשרה או מאה או אלף או רבוא כך הם מברכים וכל המשנה מזה הנוסח כגון שאומר נברך על המזון שאכלנו או שאומר למי שאכלנו משלו או שאומר במקום ובטובו מטובו או במקום חיינו אומר חיים הרי זה בור וכשהם עשרה כיון שמזכירים את השם יכול לומר נברך אלהינו על המזון שאכלנו משלו:

299 עי' אר"ח קצב א: כין ונכנס אחד שלא אכל אם נכנס כשאומר המברך נברך שאכלנו משלו עונה אחריו ברוך ומבורך שמו תמיד לעולם ועד ואם נכנס כשאחרים עונים ברוך שאכלנו משלו עונה אחריהם אמן.

ברכת המזון:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. הן את העולם כולו. בטובו כחן בחסד וברחמים. הוא נותן לחם לכל בשר. כי לעולם חסדו: ובטובו הגדול תמיד לא חסר לנו ואל יחסר לנו מזון לעולם ועד. בעבור שמו הגדול. כי הוא אל זן ומפרנס לכל ומטיב לכל ומכין מזון לכל בריותיו אשר ברא: ברוך אתה יי. הן את הכל:

גודה לך יי אלהינו. על שהנחלת לאבותינו ארץ המדה טובה ורחבה. ועל שהוצאתנו יי אלהינו מארץ מצרים. ופדיתנו מבית עבדים. ועל בריתך שהתמת בבשרנו. ועל תורתך שלמדנו. ועל חקיך שהודעתנו. ועל חיים חן וחסד שהונגנתנו. ועל אכילת מזון שאתה זן ומפרנס אותנו תמיד. בכל יום ובכל עת ובכל שעה:

בחנוכה ובפורים אומרים זה:

על הנסים ועל הפרקן ועל הגבורות ועל התשועות ועל המלחמות. שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה:

לחנוכה: בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו. בשעמדה מלכות זון הרשעה על עמך ישראל. להשכיחם תורתך ולהעבירם מחקי רצונך. ואתה ברחמיך הרבים. עמדת להם בעת צרתם. רבת את ריבם. דנת את דינם. נקמת את נקמתם. מסרת גבורים ביד הלשים. ורבים ביד מעטים. וטמאים ביד טהורים. ורשעים ביד צדיקים. וזדים ביד עוסקי תורתך. ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך. ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופרקן בהיום הזה. ואחר בן באו בניך לדביר ביתך. ופנו את היכלך. וטהרו את מקדשך. והדליקו נרות בחצרות קדשך. וקבעו שמונת ימי חנכה אלו. להודות ולהלל לשמך הגדול:

לפורים: בימי מרדכי ואסתר בשושן הבירה. בשעמד עליהם המן הרשע. בקש להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים. מנער ועד זקן. טף ונשים. ביום אחד. בשלשה עשר לחדש שנים עשר הוא חדש אדר ושללם לבזו. ואתה ברחמיך הרבים הפרת את עצתו. וקלקלת את מחשבתו. והשבות לו גמולו בראשו. ותלו אותו ואת בניו על העץ:

ועל הכל יי אלהינו אנהנו מודים לך ומברכים אותך. יתברך שמך בפי כל חי תמיד לעולם ועד: בכתוב. ואכלת ושבעת וברכת את יי אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך: ברוך אתה יי. על הארץ ועל המזון:

רחם נא יי אלהינו על ישראל עמך. ועל ירושלים עירך. ועל ציון משכן כבודך. ועל מלכות בית דוד משיחך. ועל הבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו: אלהינו. אבינו. רענו זוננו פרנסנו וכלכלנו והרויחנו. והרוח לנו יי אלהינו מהרה מכל צרותינו. ונא אל תצריכנו יי אלהינו לא לידי מתנת בשר ודם ולא לידי הלואתם. כי אם לידך המלאה. הפתוחה. הקדושה והרחבה. שלא גבוש ולא נבלם לעולם ועד:

בשבת אומרים:

רצה והחליצנו יי אלהינו במצותיך ובמצות יום השביעי השבת הגדול והקדוש הזה כי יום זה גדול וקדוש הוא לפניך לשבת בו ולנוח בו באהבה במצות רצונך וברצונך הנית לנו יי אלהינו שלא תהא צרה ויגון ואנחה ביום מנוחתנו והראנו יי אלהינו בנחמת ציון עירך ובבנין ירושלים עיר קדשך כי אתה הוא בעל הישועות ובעל הנחמות:

בראש חדש וביום טוב ובחול המועד אומרים:

אלהינו ואלהי אבותינו יעלה ויבוא ויגיע ויראה וירצה וישמע ויפקד ויזכר ויזכרנו ופקדוננו וזכרון אבותינו וזכרון משיח בן דוד עבדך וזכרון ירושלים עיר קדשך וזכרון כל עמך בית ישראל לפניך לפליטה למובה לחן ולחסד ולרחמים לחיים ולשלום ביום:

לר"ה – ראש החודש הזה:

לפסח – חג המצות הזה:

לשבועות – חג השבועות הזה:

לסוכות – חג הסוכות הזה:

לשמ"ע ולש"ת – שמיני חג העצרת החג הזה:

לר"ה – ביום הזכרון הזה:

ילדים האוכלים ביו"כ – הכפורים הזה:

זכרנו י"י אלהינו בו לטובה ופקדנו בו לברכה והושיענו בו לחיים. ובדבר ישועה ורחמים חוס וחסנו ורחם עלינו והושיענו כי אליך עינינו כי אל מלך חנון ורחום אתה:

ובנה ירושלים עיר הקדש במהרה בזמנינו. ברוך אתה י"י. בונה ברחמי ירושלים:

אמן³⁰⁰:

ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם. האל. אבינו. מלכנו. אדירנו. בוראנו. גואלנו. יוצרנו. קדושנו קדוש יעקב. רוענו רועה ישראל. המלך הטוב והמטיב לכל. שבכל יום ויום הוא מטיב הוא מטיב הוא ייטיב לנו. הוא נמלנו הוא גמלנו הוא יגמלנו לעד לחן ולהסוד ולרחמים ולרוח. הצלה והצלה. ברכה וישועה. נחמה. פרגסה וכלכלה. ורחמים וחיים ושלוש וכל טוב. ומכל טוב לעולם אל יחסרנו. אמן:

הרחמן הוא ימלך עלינו לעולם ועד: הרחמן הוא יתברך בשמים ובארץ: הרחמן הוא ישתבח לדור דורים. ויתפאר בנו לעד ולנצח נצחים. ויתהדר בנו לעד ולעולמי עולמים: הרחמן הוא יפרנסנו בכבוד: הרחמן הוא ישבר עלנו מעל צוארנו והוא יוליכנו קוממיות לארצנו: הרחמן הוא ישלח לנו ברכה מרבה בבית הזה ועל שלחן זה שאכלנו עליו: הרחמן הוא ישלח לנו את אלהינו הנביא זכור לטוב ויבשר לנו בשורות טובות ישועות ונחמות: הרחמן הוא יברך את (אבי מורי) בעל הבית הזה ואת (אמי מורתי) בעלת הבית הזה. אותם ואת ביתם ואת זרעם ואת כל אשר להם. (ואם סמוך על שלחן עצמו יאמר: הרחמן הוא יברך אותי ואת אשתי ואת זרעי ואת כל אשר לי), אותנו ואת כל אשר לנו. כמו שנתברכו אבותינו אברהם יצחק ויעקב, בכל. מכל. כל. בן יברך אותנו כלנו יחד בברכה שלמה. ונאמר אמן: בפרום ילמדו עליהם ועלינו זכות שתהא למשמרת שלום. ונשא ברכה מאת י"י. וצדקה מאלהי ישענו. ונמצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם:

לשבת: הרחמן הוא ינחילנו יום שכלו שבת ומנוחה לחיי העולמים:

לראש חודש: הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה:

ליום טוב: הרחמן הוא ינחילנו יום שכלו טוב:

לראש השנה: הרחמן הוא יחדש עלינו את השנה הזאת לטובה ולברכה:

לסוכות: הרחמן הוא יקים לנו את סכת דוד הנופלת:

הרחמן הוא יזכנו לימות המשיח ולחיי העולם הבא:

בחול – מגדיל (ביום שיש בו מוסף אומר מגדול) ישועות מלבו ועשה חסד למשיחו לְדוֹד וּלְזֶרְעוֹ עַד עוֹלָם:

עשה שלום במרומי הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן: יראו את י"י קדושינו כי אין מחסור ליראיו: בפירים רשו ורעבו ודורשי י"י לא יחסרו כל טוב: הודו לי"י כי טוב כי לעולם חסדו: פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון: ברוך הגבר אשר יבטח בי"י והיה י"י מבטחו: נער היתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש להם: י"י עז לעמו יתן י"י יברך את עמו בשלום:

לברית מילה אחר בעיני אלהים ואדם יאמר זה:

הרחמן הוא יברך אבי הילד ואמו, ויזכו לגדלו ולחנכו ולחכמו, מיום השמיני והלאה

ירצה דמו, והי יי אלהיו עמו. אמן:

- מאיר הסידור -

³⁰⁰ עי' או"ח קפח א: אחר שחתם בונה ירושלים יענה אמן אחר ברכת עצמו מפני שהיא סיום הברכות דאורייתא דהטוב והמטיב אינה דאורייתא.

הַרְחַמֵּן הוּא יִבְרַךְ בְּעַל בְּרִית הַמִּילָה, אֲשֶׁר שָׁשׁ לַעֲשׂוֹת צֶדֶק בְּגִילָה, וַיִּשְׁלַם פְּעֻלוֹ
 וּמִשְׁכַּבְּתוֹ בְּפוּלָה, וַיִּתְּנֵהוּ לְמַעַלְהָ לְמַעַלְהָ. אָמֵן:
 הַרְחַמֵּן הוּא יִבְרַךְ רַךְ הַנְּמוּל לְשִׁמוּנָה, וַיְהִי יָדוֹ וְלִבּוֹ לְאֵל אֱמוּנָה, וַיִּזְכֶּה לְרֵאוֹת פְּנֵי
 הַשְּׂכִינָה, שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה. אָמֵן:
 הַרְחַמֵּן הוּא יִבְרַךְ הַמֶּל בְּשֶׁר הָעֶרְלָה, וּפְרַע וּמְצִין דָּמֵי הַמִּילָה, אִישׁ הַיָּרָא וְרַךְ הַלֵּבָב
 יִרְצֶה עֲבוּדָתוֹ פְּסוּלָה. אִם שְׁלֹשׁ אֱלֹהֵי יַעֲשֶׂה לָּהּ. אָמֵן:
 הַרְחַמֵּן הוּא יִשְׁלַח לָנוּ מְשִׁיחוֹ הוֹלֵךְ תָּמִים, בְּזִכּוֹת חַתָּן לְמוֹלוֹת דָּמִים, לְבִשֶׁר בְּשׁוֹרוֹת
 טוֹבוֹת וְנַחוּמִים, לְעַם אֶחָד מְפֹזָר וּמְפֹרָד בֵּין הָעַמִּים. אָמֵן:
 הַרְחַמֵּן הוּא יִשְׁלַח לָנוּ כַּהֵן צֶדֶק אֲשֶׁר לִקַּח לְעֵילוּם, עַד הוֹכֵן כְּסָאוֹ כְּשֶׁמֶשׁ וַיְהִלּוּם,
 וַיִּלְט פְּנָיו בְּאַדְרָתוֹ וַיִּגְלוּם, בְּרִיתֵי הַיְתָה אֶתוֹ הַחַיִּים וְהַשְּׁלוֹם. אָמֵן:

ברכות הנהנין: 301

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת יָדַיִם:

על הלחם מברך:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמוֹצִיא לָהֶם מִן הָאָרֶץ:

על תבשיל מחמישת מיני דגן ועל מיני מאפה מברך:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא מִיְּנֵי מְזֻנּוֹת:

על היין מברך:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרֵי הַנֶּפֶן:

על כל פרי העץ מברך:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרֵי הָעֵץ:

על פרי האדמה מברך:

- מאיר הסידור -

301 כשיבא לאכול פת שמברכין עליו המוציא יטול ידיו אפילו אינו יודע להם שום טומאה ויברך על נטילת ידים אבל לפת שאין מברכין עליו המוציא כגון לחמניות (פי' סטורט"י בלעז) דקות או פת הבאה בכסנין (פי' פת עשויה עם צוקארו ושקדים ואגוזים) ואינו קובע סעודתו עליהם אין צריך נטילת ידים (או"ח קנח א).

מ"ב סק"א: טעם תקנת נטילה הוא משני דברים אחד מפני סרך תרומה והיינו כיון דידים עסקניות הן (א) ונוגעים בכל דבר ובזמן שהיה נוהג טומאה וטהרה והכהנים אכלו תרומה היו צריכין ליטול ידיהם מדברי סופרים קודם אכילת תרומה כדי שלא יטמאוה בנגיעתן וכדי שיהיו רגילין הכהנים בזה גזרו ג"כ על כל איש ישראל האוכל פת שאסור לאכול עד שיטול ידיו וגם עכשיו שאין הכהנים אוכלין תרומה מפני הטומאה לא בטלה תקנה זו כדי שיהיו רגילים בני ישראל כשיבנה בהמ"ק ב"ב לאכול בטהרה ועוד טעם לתקנת נטילה משום נקיות וקדושה (ב) וסמכו בגמרא [ברכות נ"א] אקרא דוהתקדשתם והייתם קדושים [סמ"ג]:

סק"ד: שני ידיו ובכלי ואף אם אוכל רק באחת חיישינן שיגע גם בשניה [אחרונים] וכשיטול ידיו טוב שיטול ימין תחלה כדי שהשמאל תשמש לימין: סק"ה אפילו אינו יודע וכו' - וגם (ה) אינם מלוכלכות: סק"ו ויברך ענט"י - היינו אשר קדשנו במצותיו וצונו ענט"י ושייך לומר וצונו אף שהוא מדברי סופרים דנצטונו לשמוע מהם כדכתיב ע"פ התורה אשר ירוך לא תסור וגו'.

(ז) אעפ"י ששיעורם ברביעית (פירוש רביעית הלוג דהיינו שיעור ביצה וחצי) יוסיף ליטול בשפע דאמר רב חסדא אנא משאי מלא חפני מיא ויהבו לי מלא חפני טיבותא:

(יא) מברך קודם נטילה שכל המצות מברך עליהם עובר לעשייתן ונהגו שלא לברך עד אחר נטילה משום דפעמים שאין ידיו נקיות ומפני כך מברכין עליהם אחר ששפשף ידיו שכבר ידיו נקיות קודם שיטיל עליהם מים שניים: הגה גם יכול לברך עליהם קודם שגם הנגוב מן המצוה ומקרי עובר לעשייתן (הגהות אשירי פ"ק) ואם שכח לברך עד אחר נגוב מברך אח"כ:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם בורא פרי האדמה:

על בשר ודגים. חלב וביצה וגבינה. כמהין ופטירות וכדומה. גם על המשקים חוץ מיין אומר:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם שהכל נהיה בך ברו:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם בורא נפשות רבות וחסרונן על כל מה שברא להחיות בהם נפש כל חי ברוך חי העולמים:

ברכות הריח:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, בורא מיני בשמים:

ברכות הראיה:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, עושה מעשה בראשית³⁰²:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, שעשה את הים הגדול³⁰³:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, זוכר הברית ונאמן בריתו וקיים במאמרו³⁰⁴:

ברכות השמיעה:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, שבחו ונבחרתו מלא עולם³⁰⁵:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, הטוב והמטיב:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, ריזן האמת:

ברכות המצות:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו לעשות מעקה:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו לקבע מזוזה:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו על הטבילה:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו על טבילת כלים (ואם

מטיב כלי אחד אומר – פלי):

ברכה אחרונה מעין שלוש:

- מאיר הסידור -

³⁰² על הזיקים והוא כמין כוכב הורה כחץ באורך השמים ממקום למקום ונמשך אורו כשבת ועל רעדת הארץ ועל הברקים [דווקא עם רעמים (מ,ב סק"ג)] ועל הרעמים ועל רוחות שנשבו בזעף על כל אחד מאלו אומר בא"י אמ"ה עושה מעשה בראשית (או"ח רכז א): כל זמן שלא נתפזרו העבים נפטר בברכה אחת (שם ב): היה יושב בבית הכסא ושמע קול רעם או ראה ברק אם יכול לצאת ולברך תוך כדי דבור יצא ואם לאו לא יצא (שם ג): על ימים ונהרות הרים וגבעות ומדברות אומר בא"י אמ"ה עושה מעשה בראשית ועל הים הגדול והוא הים שעוברים בו לארץ ישראל ולמצרים אומר ברוך אתה ה' אמ"ה עושה הים הגדול (רכח א): לא על כל הנהרות מברך אלא על ארבע נהרות דכתיבי בקרא כמו חדקל ופרת והוא שראה אותם במקום שלא נשתנה מהלכם על ידי אדם (שם ב): ולא על כל הרים וגבעות מברך אלא דוקא על הרים וגבעות המשונים וניכרת גבורת הבורא בהם (שם ג): כיון שיסדן (א) מאז ושבחו של מקום הוא כשאנו מכירין היום דבר שאנו יודעין שהמקום בראו מששת ימי בראשית ועדיין הוא קיים (ב) ואין שייך לברך עליהם שכחו וגבורתו מלא עולם כמו על רוחות ורעמים דהתם הם נראים ונשמעים למרחוק אבל ימים ונהרות כל אחד במקומו (מ"ב סק"א):

³⁰³ היינו אוקיינוס, אבל על mediteraniann מברכים עושה בראשית (מ"ב רכח סק"ב).
³⁰⁴ הרואה הקשת אומר בא"י אלהינו מ"ה זוכר הברית נאמן בבריתו וקיים במאמרו ואסור להסתכל בו ביותר (או"ח רכט א). ובכאן אם ראה אותו עוד הפעם אפילו בתוך למ"ד יום חוזר ומברך ולא דמי לכל הנך דק"ל בהו דפעם אחת בחודש די לברוכי דכאן הקשת שבירך עליו חלף והלך לו ודמי לברכת רעמים [שע"ת בשם ברכ"י] (מ"ב סק"ב).

³⁰⁵ עי' הערה 304

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם על:
 על היין – על הגפן ועל פרי הגפן:
 על פירות משבעת המינים – על העץ ועל פרי העץ:
 על מזונות – על המחיה ועל הכלכלה:
 על מזונות ויין ביחד – על המחיה ועל הכלכלה ועל הגפן ועל פרי הגפן:
 ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שרצית והנחלת לאבותינו לאכול
 מפריה ולשבוע מטובה, רחם (נא) יי אלהינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון
 משכן כבודך ועל מזבחך ועל היכלך, ובנה ירושלים עיר הקודש במהרה בימינו והעלנו
 לתוכה ושמחנו בבנינה ונאכל מפריה ונשבוע מטובה ונברכך עליה בקדשה ובטהרה:
 בשבת:

ורצה והחליצנו ביום השבת הזה:

בר"ח:

וזכרנו לטובה ביום ראש החודש הזה:

בר"ה:

וזכרנו לטובה ביום הזכרון הזה:

ביו"ט:

ושמחנו ביום חג (פלוגי) הזה:

כי אתה יי טוב ומטיב לכל ונודה לך על הארץ ועל:

על היין – פרי גפנה:

ברוך אתה יי על הארץ ועל פרי גפנה:

על הפירות – פרותיה:

ברוך אתה יי על הארץ ועל פרותיה:

על מזונות – המחיה:

ברוך אתה יי על הארץ ועל המחיה:

על מזונות ויין ביחד – המחיה ועל פרי הגפן:

ברוך אתה יי על הארץ ועל המחיה ועל הכלכלה ועל פרי גפנה:

סדר תפלת הדרך³⁰⁶:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצעידנו לשלום
 ותדריכנו לשלום, ותגיענו למחוז הפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (אם דעתו לחזור מיד אומר
 ותחזירנו לביתנו לשלום) ותצילנו מכף כל אויב ואורב, ומכל מיני פרעניות המתרגשות
 לבוא לעולם ותשלח ברכה במעשה ידינו ותתננו לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל
 ראינו, ותשמע קול תחנונינו, כי אל שומע תפלה ותחנון אתה:
 ברוך אתה יי, שומע תפלה:

תפלה קצרה מעין שמונה עשרה. "הביננו":

בשעת הדחק, כגון שהוא בדרך ומפחד שיפסיקוהו בתפלת העמידה, יתפלל תפלה

קצרה:

יתחיל "אדני שפתי תפתח" ויאמר אבות, גבורות וקדושת השם, ובמקום האמצעיות

ברכת אחת "הביננו", ויסיים בשלש האחרונות:

- מאיר הסידור -

³⁰⁶ היוצא לדרך יתפלל יר"מ ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתוליכנו לשלום וכו' וצריך לאמרה בלשון רבים ואם אפשר יעמוד מליך כשיאמרנה ואם היה רוכב אין צריך לירד (ארו"ח קי ד) אין צריך לומר אותה אלא פעם אחת ביום אפי' אם ינוח בעיר באמצע היום אבל אם דעתו ללון בעיר ואחר כך נמלך ויצא ממנה לעבור חוצה לה או לשוב לביתו צריך לחזור ולהתפלל אותה פעם אחרת (שם ה).

³⁰⁷הביננו י"י אלהינו לדעת דרכיך, ומול את לבבנו ליראתך, ותסלח לנו להיות גאולים, ורחקנו ממכאוב, ודשננו בנאות ארצך, ונפוצותינו מארבע תקבץ, והתועים על דעתך ישפטו, ועל הרשעים תניף ידך, וישמחו צדיקים בבנין עירך ובתקון היקלך, ובצמיחת קרן לדוד עבדך ובעריכת נר לבן ישי משיחך. טרם נקרא אתה תענה. ברוך אתה י"י, שומע תפלה:

ואומר עבודה, הודאה וברכת שלום:

אין מתפללים תפלה קצרה זו, לא במוצאי שבת ובמוצאי יום טוב, מפני "הבדלה" שבחונן הדעת ולא בימות הגשמים, מפני שצריך לשאול גשמים בברכת השנים:

בשעת סכנה כגון חייל בחזית וכדומה מתפללים תפלה קצרה זו:

צרכי עמך מרבים ודעתם קצרה. יהי רצון מלפניך י"י אלהינו ואלהי אבותינו שתתן לכל אחד ואחד כדי פרנסתו ולכל גויה וגויה די מחסורה. ברוך אתה י"י שומע תפלה:

הפרשת תרומות ומעשרות:

פירות שגדלו בארץ ישראל (כולל תבואה וירקות), שלא הופרשו מהם תרומות ומעשרות נקראים "טבל", ואם ספק הוא אם הופרשו מהם תרומות ומעשרות, נקראים "דמאי":

מאלו ומאלו אסור לאכול עד שיפרישו מהם תרומות ומעשרות, אם מפרישים מדמאי, אין מברכים. אם מפרישים מטבל ודאי מברכים:

וזה סדר ההפרשה:

שמים בצד חלק מן הפירות, שיש בו יותר מאחד ממאה מן הכל ומברכים (ואם אין זה טבל ודאי מדלגים על הברכה):

ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו להפריש תרומות ומעשרות:

ואומרים הן בטבל ודאי והן בדמאי:

מה שהוא יותר מאחד ממאה מן הכל שיש כאן, הרי הוא תרומה גדולה בצפוננו, והאחד ממאה שנשאר כאן עם תשעה חלקים כמוהו, בצד העליון של הפרות הקלו, הרי הם מעשר ראשון. אותו האחד ממאה שעשיתיו מעשר ראשון הרי הוא תרומת מעשר. עוד תשעה חלקים כאלה בתד התחתון של הפרות הרי הם מעשר שני, ואם הם תיבים במעשר עני – הרי הם מעשר עני:

ואם יש מעשר שני ודאי – פודה בברכה (ואם ספק) פודה בלא ברכה. ואומר:

ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו לפדות מעשר שני: מעשר שני זה, הוא וחמשו, הרי הוא מחלל על פרוטה אחת מן המטבע שיחדתי לפדיו מעשר שני:

מה שהופרש להיות תרומה ותרומת מעשר אסור באכילה. אין לזרוק אותו דרך בזיון אלא גונזים אותו כשהוא עטוף דרך כבוד:

- מאיר הסידור -

³⁰⁷ ע"י ברכות כט ע"א: מאי מעין שמנה עשרה רב אמר מעין כל ברכה וברכה ושמואל אמר הביננו ה' אלהינו לדעת דרכיך ומול את לבבנו ליראתך ותסלח לנו להיות גאולים ורחקנו ממכאובינו ודשננו בנאות ארצך ונפוצותינו מארבע תקבץ והתועים על דעתך ישפטו ועל הרשעים תניף ידך וישמחו צדיקים בבנין עירך ובתקון היכלך ובצמיחת קרן לדוד עבדך ובעריכת נר לבן ישי משיחך טרם נקרא אתה תענה ברוך אתה ה' שומע תפלה לייט עלה אביי אמאן דמצלי הביננו.

בשעת הדחק כגון שהוא בדרך או שהיה עומד במקום שהוא טרוד וירא שיפסיקוהו או שלא יוכל להתפלל בכוונה תפלה ארוכה מתפלל אחר ג' ראשונות הביננו ואומר אחריה ג' אחרונות וצריך לאמרה מעומד וכשיגיע לביתו אין צריך לחזור ולהתפלל ואינו מתפלל הביננו בימות הגשמים ולא במו"ש ויו"ט (או"ח קי א).

הפרשת חלה:

הלש עיסה מחמשת מיני דגן כדי לאפות אותה, חייב להפריש ממנה חלה, אם יש בה קמח כשעור. השעור החייב בחלה הוא יותר מקילו וחצי. ויש אומרים קילו ורבע, לפיכך מפרישים חלה מקילו ורבע בלא ברכה, ואין מברכים אלא אם יש שם גרם קמח דגן. קמח של תפוחי אדמה, של אורז ושל תירס אינו בכלל קמח דגן:

וזה סדר ההפרשה:

חותך מן העיסה התיבה גדולה בזית ומברך:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו להפריש חלה מן

העֶסָה:

ואומר – הרי זו חלה:

ואת החלה המופרשת שורפים באש או גונזים אותה דרך כבוד:

תפילה הנכנס לבית המדרש:

308

מנחה³⁰⁹

³¹⁰וידבר יי אל משה לאמר: ועשית פיור נחשת וכנז נחשת לרחצה. ונתת אתו בין אהל מועד ובין המזבח. ונתת שמה מים: ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם: בבאם אל אהל מועד ורחצו מים ולא ימתו. או בגשתם אל המזבח לשרת. להקטיר אשה לי: ורחצו ידיהם ורגליהם ולא ימתו. והיתה להם חק עולם. לו ולזרעו לדורתם:

וידבר יי אל משה לאמר: צו את בני ישראל ואמרת אליהם. את קרבני לחמי לאשי ריח ניחחי. תשמרו להקריב לי במועדו: ואמרת להם. זה האשה אשר תקריבו לי. בכשים בני שנה תמימים. שנים ליום עלה תמיד: את הכבש אחד תעשה בבקר. ואת הכבש השני תעשה בין הערבים: ועשירית האיפה סלת למנחה. בלולה בשמן בתיבת רביעת ההין: עלת תמיד העשיה בהר סיני. לריח ניחח אשה לי: ונסכו רביעת ההין לכבש האחד. בכדש הסף נסך שכר לי: ואת הכבש השני תעשה בין הערבים. במנחת הבקר וכנסכו תעשה. אשה ריח ניחח לי³¹¹:

ושחט אתו על ירך המזבח צפנה לפני יי. וזרקו בני אהרן הכהנים את דמו על המזבח

סביב:³¹²

- מאיר הסידור -

³⁰⁸ הנכנס לבית המדרש יתפלל יר"מ ה' אלהינו ואלהי אבותינו שלא אכשל בדבר הלכה וכו' וביציאתו יאמר מודה אני לפניך ה' אלהי ששמת חלקי מיושבי בית המדרש (א"ח קי ח).

³⁰⁹ אם יש לו מים צריך ליטול ידיו כדי להתפלל אע"פ שאינו יודע להם שום לכלוך ולא יברך: הגה ואפי' עומד מלמודו יטול ידיו לתפלה, ואם אין לו מים מזומנים אינו צריך ליטול (א"ח רלג ב). היינו בין לתפילת המנחה בין לתפלת ערבית, דמצוה ליטול ידיו לתפלה (מ"ב סקט"ו). ואפילו נטל ידיו לאכילה ואכל ולא הסיח דעתו צריך נטילה לתפלה שאין נטילתו לאכילה עולה לתפלה אבל נטילת שחרית שנטל כשקם ממטתו ולא הסיח דעתו עולה לו לתפלה (מ"ב סק"ט). א"צ ליטול - אלא ינקה ידיו בכל מידי דמנקה. וכ"ז בסתם ידים אבל אם נגע ידיו במקום מטונף או עשה צרכיו צריך לחזור אחר מים אף בתפלת מנחה ומעריב וכמו בתפלת שחרית (מ"ב סק"כ).

³¹⁰ ויש שכתבו שנוהגין לומר פרשת התמיד קודם אשרי של תפלת המנחה נגד תמיד של בין הערבים ומנהג יפה הוא (א"ח רלד א). וטוב ג"כ לומר פטום הקטורת אך כ"ז אם לא יעבור זמן תפלה אבל אם יש חשש שיעבור זמן תפלה אפילו אשרי ידלג ובעו"ה יש אנשים שנכשלין בזה (מ"ב סק"ז).

³¹¹ במדבר כח א-ח.

³¹² ויקרא א יא. עי' א"ח סי' א סעיף ח: יאמר עם הקרבנות פסוק ושחט אותו על ירך המזבח צפונה לפני יי. ועי' מ"ב סק"כ: דאיתא במדרש דכל מי שאומר פסוק זה הקב"ה זוכר עקידת יצחק.

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתְּהֵא אָמִירָה זוֹ חֲשׂוּבָה וּמְקַבֶּלֶת וּמְרַצָּה לְפָנֶיךָ בְּאֵלוֹ הַקְּרָבָנוּ קָרַבְנָן הַתְּמִיד בְּמוֹעֵדוֹ וּבְמִקְוָמוֹ וּבְהַלְבָּתוֹ³¹³:

אֲתָהּ הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ שֶׁהִקְטִירוּ אֲבוֹתֵינוּ לְפָנֶיךָ אֶת קְטֹרֶת הַסַּמִּים בְּזִמְנָן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קָיָם. כַּאֲשֶׁר צִוִּיתָ אוֹתָם עַל יַד מֹשֶׁה נְבִיאָךָ בְּפֶתוּחַ בְּתוּרְתֶךָ³¹⁴:
וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה קַח לָךְ סַמִּים נְטָף וּשְׁחַלְתָּ וְחִלְבְּנָה סַמִּים וּלְבֹנָה זָכָה בַד בְּבַד וְהָיָה: וְעֲשִׂיתָ אֹתָהּ קְטֹרֶת רִקְחַ מַעֲשֵׂה רִוְקַח מִמֶּלֶח טָהוֹר קָדֹשׁ: וּשְׁחַקְתָּ מִמֶּנָּה הֶדֶק וְנִתְּתָהּ מִמֶּנָּה לְפָנֶי הָעֵדוּת בְּאֶהֱל מוֹעֵד אֲשֶׁר אֹעֲד לָךְ שְׁמָה קָדֹשׁ קְדָשִׁים תִּהְיֶה לָכֶם³¹⁵:
וַנֹּאמֶר וְהִקְטִיר עֲלֵיו אֶהְרֹן קְטֹרֶת סַמִּים בְּבִקְרָב בְּבִקְרָב בְּהִיטִיבוֹ אֶת הַנְּרוֹת וְקִטְרֵנָהּ: וּבְהֵעֵלַת אֶהְרֹן אֶת הַנְּרוֹת בֵּין הָעֲרָבִים וְקִטְרֵנָהּ קְטֹרֶת תְּמִיד לְפָנֶי יְיָ לְדֹרֹתֵיכֶם³¹⁶:

³¹⁷תְּנוּ רַבְּנָן פְּטוּם הַקְטֹרֶת בִּיצֵד שְׁלֹשׁ מְאוֹת וְשִׁשִּׁים וְשִׁמּוֹנָה מְנִים הָיוּ בָּהּ. שְׁלֹשׁ מְאוֹת וְשִׁשִּׁים וְחֲמִשָּׁה כְּמִנֵּין יְמוֹת הַחֲמָה. מְנָה לְכָל יוֹם. פָּרַס בְּשַׁחֲרִית וּפָרַס בֵּין הָעֲרָבִים. וְשִׁלְשָׁה מְנִים יְתָרִים שְׁמֵהֶם מְכַנִּים כֵּהֵן גְּדוֹל מְלֵא חֲפָנָיו בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים. וּמְחִזְרֵן לְמִכְתָּשֶׁת בְּעֶרְבַיּוֹם הַכַּפּוּרִים. וְשׁוֹחֲקֵן יָפָה יָפָה כְּדִי שֶׁתְּהֵא דָקָה מִן הַדָּקָה³¹⁸:
וְאֶחָד עֶשֶׂר סַמִּים הָיוּ בָּהּ. וְאֵלוֹ הֵן: (א) הַצָּרִי (ב) וְהַצֶּפֶרֶן (ג) הַחֲלִבְנָה (ד) וְהַלְבֹנָה מִשְׁקַל שְׁבַעִים שְׁבַעִים מְנָה. (ה) מוֹר (ו) וְקִצִּיעָה (ז) שְׁבִלַת גֶּרֶד (ח) וְכַרְכָּם מִשְׁקַל שְׁשָׁה עֶשֶׂר שְׁשָׁה עֶשֶׂר מְנָה. (ט) הַקִּשְׁטִי שְׁנַיִם עֶשֶׂר. (י) קְלוּפָה שְׁלֹשָׁה. (יא) קְנֻמוֹן תְּשַׁעַה. בְּרִית כְּרִשִּׁינָה תְּשַׁעַה קִבִּין. יֵין קַפְרִיסִין סְאִין תְּלָתָא וְקִבִּין תְּלָתָא. וְאִם לֹא מִצָּא יֵין קַפְרִיסִין מְבִיא חֲמַר חוֹרֵין עֲתִיק. מֶלֶח סְדוּמִית רְבַע מַעֲלָה עֶשֶׂן כָּל שְׁהוּא. רַבִּי נִתֵן הַבְּבִילִי אוֹמֵר אֵף כִּפַת הַיֶּרֶדֶן כָּל שְׁהוּא וְאִם נִתֵן בָּהּ דְּבִשׁ פְּסָלָה. וְאִם חֲסַר אַחַת מִכָּל סַמִּינָה חֵיב מִיתָה:
רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר הַצָּרִי אֵינוֹ אֶלָּא שְׁרָף הַנוֹטָף מַעְצֵי הַקְטָף. בְּרִית כְּרִשִּׁינָה שְׁשִׁפִין בָּהּ אֶת הַצֶּפֶרֶן כְּדִי שֶׁתְּהֵא נְאֻה. יֵין קַפְרִיסִין שְׁשׁוּרִין בּוֹ אֶת הַצֶּפֶרֶן כְּדִי שֶׁתְּהֵא עֲזוּה. וְהֵלֵא מִי רַגְלִים יָפִין לָהּ אֶלָּא שְׁאִין מְכַנִּיסִין מִי רַגְלִים בְּמִקְדָּשׁ מְפָנֵי הַכְּבוֹד:
תְּנִיא רַבִּי נִתֵן אוֹמֵר בְּשְׁהוּא שׁוֹחֲקֵן אוֹמֵר. הֶדֶק הֵיטֵב הֵיטֵב הֶדֶק. מְפָנֵי שֶׁהַקּוֹל יָפָה לְבָשְׂמִים. פְּטָמָה לְחֻצָּאִין כְּשֶׁרָה. לְשִׁלִּישׁ וְלָרְבִיעַ לֹא שְׁמַעְנוּ: ³¹⁹

- מאיר הסידור -

³¹³ עי' לעיל הערה 73.

³¹⁴ מובא במחזור ויטרי ובטור.

³¹⁵ שמות ל לד – לו.

³¹⁶ שם ל ז – ח.

³¹⁷ עי' מ"ב ס' נ סק"ב: כתב של"ה כשאומר איזהו מקומן או במה מדליקין או פטום הקטורת יעשה קול ניגון דמשניות.

עי' כריתות ו ע"א: תנו רבנן פטום הקטרת הצרי והציפורן והחלבנה והלבונה משקל שבעי' של שבעים מנה מור וקציעה שיבולת נרד וכרכום משקל ששה עשר של ששה עשר מנה הקושט שנים עשר קילופה שלשה וקנמון תשעה בורית כרשינה תשעה קבין יין קפריסין סאין תלתא קבין תלתא אם אין לו יין קפריסין מביא חמר חירויין עתיק מלח סדומית רובע מעלה עשן כל שהוא ר' נתן אומר אף כיפת הירדן כל שהוא ואם נתן בה דבש פסלה חיסר אחת מכל סממניה חייב מיתה רש"א הצרי אינו אלא שרף [הנוסף] מעצי הקטף בורית כרשינה ששפין בה את הציפורן כדי שתהא נאה יין קפריסין ששורין בו את הציפורן כדי שתהא עזה והלא מי רגלים יפין לה אלא שאין מכניסין מי רגלים למקדש.

³¹⁸ תנו רבנן קטרת היתה נעשית שס"ח מנה שס"ה כנגד ימות החמה שלשה מנין יתירין שמהן מכניס כהן גדול מלא חפניו ביום הכפורים והשאר ניתנת לאומנין בשכרן.

ועי"ש ע"ב: ושחקת ממנו הדק מה ת"ל דקה כדי שתהא דקה מן הדקה

³¹⁹ אמר מר כשהוא שוחק אומר היטב הדק היטב מסייע ליה לרבי יוחנן דאמר ר"י כשם שהדיבור רע ליין כן הדיבור יפה לבשמים (כריתות ו ע"ב).

אמר רבי יהודה זה הכלל. אם במדתה כשירה לחצאין. ואם חסר אחת מכל סמניה
 חיב מיתה: ³²⁰

תניא בר קפרא אומר. אחת לששים או לשבעים שנה היתה באה של שירים
 לחצאין: ³²¹

ועוד תני בר קפרא אלו היה נותן בה קורטוב של דבש אין אדם יכול לעמוד מפני
 ריחה. ולמה אין מערבין בה דבש. מפני שהתורה אמרה כי כל שאר וכל דבש לא תקטירו
 ממנו אשה לוי: ³²²

ג"פ – י"י צבאות עמנו משוגב לנו אלהי יעקב סלה:

ג"פ – י"י צבאות אשרי אדם בוטח בך:

ג"פ – י"י הושיעה המלך יעגנו ביום קראנו:

אתה סתר לי מצר תצרני רני פלט תסובבני סלה:

וערבה לוי מנחת יהודה וירושלים בימי עולם וכשנים קדמוניות:

אביי הוה מסדר סדר המערכה משמא דגמרא ואלבא דאבא שאול. מערכה גדולה
 קודמת למערכה שניה של קמרת. ומערכה שניה של קמרת קודמת לסדור שני גזרי עצים.
 וסדור שני גזרי עצים קודם לדשון מזבח הפנימי. ודשון מזבח הפנימי קודם להטבת המש
 גרות. והטבת המש גרות קודמת לדם התמיד. ודם התמיד קודם להטבת שתי גרות. והטבת
 שתי גרות קודמת לקמרת. וקמרת קודמת לאברים. ואברים למנחה. ומנחה לחבתין. וחבתין
 לנסכין. ונסכין למוספין. ומוספין לבזיכין. ובזיכין קודמין לתמיד של בין הערבים. שנאמר.
 וערך עליה העלה והקטיר עליה חלבי השלמים. עליה השלם כל הקרבנות בלם:

אנא בכח גדלת ימינך תתיר צרורה: קבל רנת עמך שגבנו טהרנו נורא: נא גבור
 דורשי יחודך כבבת שמרם: ברכם, טהרם, רחמם, צדקתך תמיד נמלם: חסין קדוש ברוב
 טובך נהל עדתך: יחיד נאה לעמך פנה זוכרי קדשתך: שועתנו קבל ושמע צעקתנו יודע
 תעלומות: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

³²³ אשרי יושבי ביתך. עוד יהללוך סלה: אשרי העם שככה לו. אשרי העם שיי
 אלהיו: ³²⁴ תהלה לדוד. ארומך אלוהי המלך. ואברכה שמך לעולם ועד: בכל יום אברכה.
 ואהלה שמך לעולם ועד: גדול יי ומהלל מאד. ולגדלתו אין חקר: דור לדור ישבח מעשיך.
 וגבורתיך יגידו: הדר כבוד הודך. ודברי נפלאתיך אשיחה: ועוזו נוראתיך יאמרו. וגדלתך

- מאיר הסידור -

³²⁰ עי' יומא נג ע"א: ומניין שנותן בה מעלה עשו שנאמר וכסה ענן הקטרת את הכפרת הא לא
 נתן בה מעלה עשו או שחיסר אחת מכל סמניה חיב מיתה.

³²¹ עי' כריתות ו ע"ב: תנו רבנן מותר הקטרת אחת לששים או לשבעים שנה היו מפטמין אותה
 לחצאין, ועיי, ש ברש"י שהגרסא: אחת לששים או לשבעים שנה [גרסינן] היו מפטמין אותה לחצאין
 - שלא היה צריך לפטם אלא חצי שיעור משום דמותר דששים או שבעים שנה סלקי לחצי שיעור
 הקטרת פעמים לששים פעמים לשבעים או סמוך להם לפי שאין כל החפניים שוות.

³²² מקור?

³²³ אין לומר אשרי שקודם מנחה אלא כשיש מנין בבית הכנסת, כדי שיאמרו עליו הקדיש שלפני
 תפלת המנחה. (או"ח רלד א). ואם אמרו בלא מנין ואח"כ בא מנין יאמרו מזמור א' ואח"כ יאמרו
 קדיש וה"ה כשלוש עשרה בבהמ"ד בלא מנין ואח"כ קורין בבהמ"ד אנשים להשלים המנין לא יפה עושים
 דהא עיקר טעם קדיש על הלימוד הוא משום שנתקדש השם ברבים וא"כ בעינן שיהיו עשרה בבהמ"ד
 בעת הלימוד מיהו אפשר ללמוד משנה אחת וכיו"ב אחר שהתאספו עשרה אנשים ולומר קדיש (מ"ב
 סק"ה). אם התפללו מנחה סמוך לחשיכה ונמשכו באמירת אבינו מלכנו או שארי תחנונים אחר
 התפלה עד שחשיכה אין לומר קדיש תתקבל שהתפלה היתה ביום אחר אבל אם אירע שהתפלה
 עצמה נמשכה בלילה [וכמו תפלת נעילה] אומרים קדיש תתקבל (מ"ב סק"ח).

³²⁴ תהלים פד ה-ו. עי' טור או"ח סימן נא: ונהגו לומר קודם לכן אשרי יושבי ביתך משום דילפינן
 מיניה שצריך אדם לישוב שעה אחת קודם שיתפלל, ואחריו נהגו לומר ואנחנו נברך יה.

אֶסְפְּרָנָה: זָכַר³²⁵ רַב טוֹבָה זָבִיעוּ. וְצִדְקַתָּךְ יִרְנְנוּ: חֲנוּן וְרַחוּם יְיָ. אַתָּה אֲפִים וְגִדְל חֶסֶד: מוֹב יְיָ לְכֹל. וְרַחֲמוּ עַל כָּל מַעֲשָׂיו: יוֹדוּךָ יְיָ כָּל מַעֲשָׂיךְ. וְחִסְדֵיךָ יִבְרַכּוּכָה: כְּבוֹד מַלְכוּתְךָ יֵאמְרוּ. וְגִבּוֹרַתְךָ יִדְבְּרוּ: לְהוֹדִיעַ לְבָנֵי הָאָדָם גְּבוּרָתוֹ. וְכְבוֹד הַדָּר מַלְכוּתוֹ: מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל עוֹלָמִים. וּמַמְשַׁלְתָּךְ בְּכָל דּוֹר וָדָר: סוֹמֵךְ יְיָ לְכָל הַנְּפֹלִים. וְזוֹקֵף לְכָל הַכְּפוּפִים: עֵינֵי כָל אֱלֹהִים יִשְׁבְּרוּ. וְאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אֲכָלָם בְּעֵתוֹ: פּוֹתַח אֶת יַדְךָ. וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רְצוּן³²⁶: צְדִיק יְיָ בְּכָל הַרְכִּיּוֹ. וְחִסִּיד בְּכָל מַעֲשָׂיו: קָרוֹב יְיָ לְכָל קָרְאִיו. לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאָהוּ בְּאֵמֶת: רְצוּן יִרְאִיו יַעֲשֶׂה. וְאֵת שׁוֹעֲתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם: שׁוֹמֵר יְיָ אֶת כָּל אֲהַבָּיו. וְאֵת כָּל הַרְשָׁעִים יִשְׁמִיד: תַּהֲלֵת יְיָ יִדְבֵּר פִּי. וַיִּבְרָךְ כָּל בְּשֵׁר שֵׁם קִדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד³²⁷: וְאַנְחָנוּ נִבְרָךְ יְהִי מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם. הַלְלוּיָהּ³²⁸:

וַיִּתְגַּדַּל³²⁹ וַיִּתְקַדַּשׁ³³⁰ שְׁמֵהּ רַבָּא. אֲמֵן:
 בְּעֵלְמָא דִּי בְרָא כִּי³³¹ רְעוּתָהּ וַיִּמְלִיךָ מַלְכוּתָהּ בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית
 יִשְׂרָאֵל בְּעֵנְלָא וּבְזִמְן קָרִיב. וְאֵמְרוּ אֲמֵן³³²:
 יְהִיא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמַי וּלְעָלְמֵי עֲלְמֵי³³³:
 יִתְבָּרַךְ. וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל³³⁴ שְׁמֵהּ דְקִדְשָׁא
 בְּרִיךְ הוּא.³³⁵ לְעֵלְמָא מִן כָּל (בַּעֲשִׂי"ת לְעֵלְמָא לְעֵלְמָא מְכַל) בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תִּשְׁבַּחְתָּא וְנַחֲמָתָא
 דְאִמְרִין בְּעֵלְמָא. וְאֵמְרוּ אֲמֵן:

- מאיר הסידור -

³²⁵ י"ג זכר @
³²⁶ עי' שו"ע נא סעיף ז: צריך לכוין בפסוק פותח את ידך ואם לא כוון, צריך לחזור ולאמרו פעם אחרת.

³²⁷ תהים קמה.
³²⁸ תהלים קטו יח. עי' הערה 115.

³²⁹ עי' ספר אור זרוע (ח"ב אות טז): והא דאמרינן וכו' וכן יתגדל ויתקדש כו' אף על פי שאין מלאכי השרת מבינים בזה הלשון, משום דבצבור [הוא] שהשכינה שורה שם כדאמרינן פ' ואילו נאמרינן (סוטה לב ע"א) דתנן ואילו נאמרינן בכל לשון פ' סוטה וידוי מעשר ק"ש ותפילה ופריך בגמרא (שם לג ע"א) ותפילה בכל לשון והאר"י לעולם אל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמית, דאר"י השואל צרכיו בלשון ארמי' אין מלאכי השרת נזקקין לו, לפי שאין מלאכי השרת מכירין בלשון [ארמי], לא קשיא הא ביחיד הא בצבור.

ועי' מחזור ויטרי (הלכות שחרית ט): יתגדל לשון הפסוק הוא (יחזקאל לח) והתגדלתי והתקדשתי ונוודעתי לעיני גוים רבים וידעו כי אני יי', למלחמת גוג ומגוג. לכך הוא מתחיל בלשון עברי ולא בלשון ארמי [לכן מנוקד וַיִּתְגַּדַּל וַיִּתְקַדַּשׁ]. [נוסף בטור] שאז יתגדל שמו של הקב"ה.

עי' אר"ח (נו ד) כשאומר החזן יתגדל כורע וכן ביהא שמיה רבא וכן בבריך הוא וכן באמן.
³³⁰ עי' מ"ב נו סק"ב: יתגדל ויתקדש הוסד על פי המקרא והתגדלתי והתקדשתי האמור במלחמת גוג ומגוג שאז יתגדל שמו של הקב"ה דכתיב (זכריה יד) ביום ההוא יהיה יי' אחד ושמו אחד.
³³¹ יש גורסים מודגש

³³² יש להדגיש אמן זה הולך על גידול וקידוש שמו, וצריכים לכוון לזה שלא יהא אמן יתומה (עי' לקמן הערה 188). ועי' מ"ב סק"ב נכון שיאמר השליח צבור בבית אחת ולא יפסיק בין ואמרו לאמן.
³³³ עי' מ"ב נו סק"א: אחז"ל כל העונה איש"ר מברך בכל כחו קורעין לו גזר דינו ופירשו הראשונים דר"ל בכל כחו כונתו ובכל איבריו דהיינו שיאמרנה בלב ונפש ולא רק כמוציא שפתיו ולבו בל עמו. גם יכוין לשמוע הקדיש מפי הש"ץ כדי שידע על מה הוא עונה איש"ר ואמן שאחר דאמרינן בעלמא.

עי' אר"ח (נו ג) העונים עד לעלמי עלמאי בלבד טועים הם כי אסור להפריד בין עלמאי ליתברך. ועי"ש במ"ב שהגר"א חולק, והמג"א רק יתברך.

³³⁴ עי' בית יוסף סי' נו: זה לשון שבלי הלקט (סי' ח) יש בקדיש עשרה לשונות של שבח אלו הם יתגדל ויתקדש יתברך ויתפאר ויתרומם ויתנשא וישתבח ויתעלה ויתהלל ויתהדר וי"א שהן כנגד עשרה מאמרות שבהם נברא העולם וזהו שאומרים בעלמא דברא כרעותיה ומפני מה הפסיקו בין יתגדל ויתקדש לשאר שבחות מצינו באגדה (פסיקתא רבתי כא. פסיקתא זוטרתא ואתחנן ה, ו) שעשרה דברות כלולים בעשרה מאמרות ובקדיש עשרה שבחות כנגד עשרה מאמרות וכשם שהיה הפסק בין שתי דברות ראשונות לשמונה אחרונות ששני הראשונות מפי הגבורה (מכות כד). והשמונה מפי משה לכן הפסיק בין שתי שבחות ראשונות לשמונה אחרונות.

³³⁵ עי' אר"ח נו ב: כששליח צבור אומר יתברך כל העם עונים אמן וכן כשאומר בריך הוא וכן כשאומר ואמרו אמן. וז"ל המ"ב סק"ב: אבל עונים אחרי שמה רבא.

כִּי שֵׁם ה' אֶקְרָא הָבוּ גִדְל לְאֱלֹהֵינוּ (דברים לב ג):
336 אֲדַנִּי שְׁפָתַי תִּפְתַּח וּפִי יִגִּיד תְּהַלְתֶּךָ:

- מאיר הסידור -

וז"ל הרמ"א שם: ולא נהגו לומר אמן אחר יתברך ולא אחר בריך הוא ולא יפסיק בין בריך הוא לעילא מכל ברכתא וכו'. ועי' מ"ב שם סק"ג שעונים בריך הוא.
336 עי' ברכות ד ע"ב: שחרית היכי מצי סמך והא אמר רבי יוחנן בתחלה אומר "י שפתי תפתח ולבסוף הוא אומר יהיו לרצון אמרי פי אלא התם כיון דתקינו רבנן למימר "י שפתי תפתח כתפלה אריכתא דמיא.

337 בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם 339 אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי
 יַעֲקֹב 340 הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֲלִיּוֹן גּוֹמֵל חַסְדִּים טוֹבִים וְקוֹנֵה הַכֹּל וְזוֹכֵר חַסְדֵי אֲבוֹת
 וּמְבִיא גּוֹאֵל לְבָנָי בְּנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה 341:

- מאיר הסידור -

337 עי' אר"ח סי' צח סעיף א: המתפלל צריך שיכוין בלבו פירוש המלות שמוציא בשפתיו ויחשוב כאלו שכינה כנגדו וכו' ואם תבא לו מחשבה אחרת בתוך התפלה ישתוק עד שתתבטל המחשבה וצריך שיחשוב בדברים המכניעים הלב ומכוונים אותו לאביו שבשמים ולא יחשוב בדברים שיש בהם קלות ראש: הגה ויחשוב קודם התפלה מרוממות האל יתעלה ובשפלות האדם ויסיר כל תענוגי האדם מלבו.

אמר רב יהודה לעולם אל ישאל אדם צרכיו לא בשלש ראשונות ולא בשלש אחרונות, אלא באמצעיות, דאמר רבי חנינא ראשונות דומה לעבד שמסדר שבח לפני רבו, אמצעיות דומה לעבד שמבקש פרס מרבו, אחרונות דומה לעבד שקבל פרס מרבו ונפטר והולך לו (ברכות לד ע"א אר"ח קיב סעיף א').

עי' מגילה דף יז ע"ב: מאה ועשרים זקנים ובהם כמה נביאים תיקנו שמונה עשרה ברכות על הסדר תנו רבנן מנין שאומרים אבות שנאמר הו' ל"י בני אלים. לענין חזרת הש"ץ.

עי' אר"ח סי' קכד: סעיף א: לאחר שסיימו הצבור תפלתן יחזור ש"צ התפלה שאם יש מי שאינו יודע להתפלל יכוין למה שהוא אומר ויוצא בו וצריך אותו שיוצא בתפלת ש"צ לכוין לכל מה שאומר ש"צ מראש ועד סוף ואינו מפסיק ואינו משיח ופוסע ג' פסיעות לאחריו כאדם שמתפלל לעצמו. עי' מ"ב סק"א: אבל הבקי אינו יוצא אפילו בדיעבד בתפלת הש"ץ. ואפילו בשאינו בקי אינו יוצא כ"א ביש עשרה בבהכ"נ. ושם סק"ב: וצריך שיבין בלשה"ק דאל"כ לא מהני אף ששומע מש"ץ כל תיבה, אבל המתפלל בעצמו בלשה"ק אפילו אם אינו מבין הלשון יצא. ושם סק"ג: אסור לענות ברוך הוא וברוך שמו אבל אמן על כל ברכה צריך לענות.

ועי' שם סעיף ג: קהל שהתפללו וכלם בקיאים בתפלה אעפ"כ ירד ש"צ וחוזר להתפלל כדי לקיים תקנת חכמים: הגה ואם יש יחידים בקהל שמאריכין בתפלתן אין לש"צ להמתין עליהם אפי' היו חשובי העיר. ועיי"ש במ"ב סק"ג, שכ"ז שיש עשרה לא צריכים עוד, אבל זה בדווקא שהתפללו במהירות מספיק שאפשר להתפלל כהוגן.

ועי' שם סעיף ד: כשש"צ חוזר התפלה הקהל יש להם לשתוק ולכוין לברכות שמברך החזן ולענות אמן, ואם אין ט' מכוונים לברכותיו קרוב להיות ברכותיו לבטלה, לכן כל אדם יעשה עצמו כאילו אין ט' זולתו ויכוין לברכת החזן. הגה: י"א שכל העם יעמדו כשחוזר הש"צ התפלה. ועי' מ"ב סק"ט: יתנה הש"ץ בינו לבין עצמו בחזרת התפילה שא"ל יענו תשעה אמן אחריו ויכונו לברכותיו שיהא התפילה ההיא בתורת נדבה.

ועי' סעיף ו': ויענו אמן אחר כל ברכה בין אותם שיצאו ידי תפלה בין אותם שלא יצאו ובכוונה שיכוין בלבו אמת היא הברכה שבירך המברך ואני מאמין בזה. ועי' מ"ב סק"ה: שבברכה של תפילה שאינה של הודאה צריך לכוון גם כן ויהי רצון שישפיע לנו גם כן אותו שפע.

סעיף ז': לא ישיח שיחת חולין בשעה שש"צ חוזר התפלה ואם שח הוא חוטא וגדול עונו מנשוא וגוערים בו: הגה וילמד בניו הקטנים שיענו אמן כי מיד שהתינוק עונה אמן יש לו חלק לעולם הבא. סעיף ח': לא יענה אמן חטופה דהיינו כאילו האלף נקודה בחטף וכן שלא יחטוף וימהר לענות אותו קודם שיסיים המברך וכן לא יענה אמן קטופה דהיינו שמחסר קריאת הנו"ן ואינו מוציאה בפה שתהא נכרת (גם לא יפסיק באמצע המלה [אָ מֶן]) ולא יענה אמן יתומה דהיינו שהוא חייב בברכה אחת וש"צ מברך אותה וזה אינו שומעה אע"פ שיועד איזו ברכה מברך הש"צ מאחר שלא שמעה לא יענה אחריו אמן דהוי אמן יתומה: הגה ויש מחמירין דאפילו אינו מחויב באותה ברכה לא יענה אמן אם אינו יודע באיזה ברכה קאי ש"צ דזה נמי מקרי אמן יתומה, ולא ימתין עם עניית האמן אלא מיד שכלה הברכה יענה אמן. ולא יענה אמן קצרה אלא ארוכה קצת כדי שיוכל לומר אל מלך נאמן ולא יאריך בה יותר מדאי לפי שאין קריאת התיבה נשמעת כשמאריך יותר מדאי. סעיף יב: העונה אמן לא יגביה קולו יותר מהמברך.

338 עי' אר"ח קיג סעיף א: אלו ברכות ששוחין בהם באבות תחלה וסוף ובהודאה תחלה וסוף. ועיי"ש סעיף ד: המתפלל צריך שיכרע עד שיתפקקו כל חוליות שבשדרה. ולא יכרע באמצע מתניו וראשו ישאר זקוף אלא גם ראשו יכוף כאגמון [גיבנת?]. וסעיף ה: ולא ישחה כל כך עד שיהיה פיו כנגד חגור של מכנסים ואם הוא זקן או חולה ואינו יכול לשחות עד שיתפקקו כיון שהרכין (פי' שהשפיל) ראשו דיו מאחר שניכר שהוא חפץ לכרוע אלא שמצער עצמו. סעיף ו': כשהוא כורע יכרע במהירות בפעם אחת וכשהוא זוקף זוקף בנחת ראשו תחילה ואח"כ גופו שלא תהא עליו כמשאוי. סעיף ז': כשכורע כורע בברוך וכשזוקף זוקף בשם. מ"ב סק"ב: כשאומר ברוך יכרע בברכו וכשאומר אתה ישחה עד שיתפקקו החוליות, וכשאומר מודים יכרע ראשו וגופו כאגמון בבת אחת, ויעמוד כך בשחיה עד י"י ואז יזקוף.

בעשיית זכרנו לחיים. מלך חפץ בחיים. וכתבנו בספר החיים. למענך אלהים חיים: ³⁴²
 מלך עוזר ומושיע ומגן: ברוך אתה יי. מגן אברהם ³⁴³:
 אתה גבור לעולם אדני. מתיה מתים אתה רב להושיע:
³⁴⁴ בקיץ – מוריד הטל ³⁴⁵:

- מאיר הסידור -

³³⁹ עי' תוס' ברכות מ ע"ב ד"ה אמר אביי: כל ברכה שאין בה מלכות שמים אינה ברכה וכו' וברכות של שמונה עשרה אין בהן מלכות וכו' אבל אלהי אברהם הוי כמו מלכות דאברהם אבינו המליך הקב"ה על כל העולם.

³⁴⁰ עי' מגילה (יח ע"א): מכאן ואילך (אחרי תקנת י"ח של אנשי כנסת הגדולה) אסור לספר בשבחו של הקדוש ברוך הוא, דאמר רבי אלעזר מאי דכתיב מי ימלא גבורות י"י ישמיע כל תהלתו, למי נאה למלא גבורות י"י, למי שיכול להשמיע כל תהלתו.

עי' ברכות (לג ע"ב): ההוא דנחית קמיה דרבי חנינא אמר הא"ל הגדול הגבור והנורא והאדיר והעוזז והיראוי החזק והאמיץ והודאי והנכבד, המתין לו עד דסיים, כי סיים אמר ליה סיימתנהו לכולהו שבחי דמרך, למה לי כולי האי, אנן הני תלת דאמרין אי לאו דאמרנהו משה רבינו באורייתא ואתו אנשי כנסת הגדולה ותקנינהו בתפלה לא הוינן יכולין למימר להו, ואת אמרת כולי האי ואזלת, משל למלך בשר ודם שהיו לו אלף אלפים דינרי זהב והיו מקלסין אותו בשל כסף, והלא גנאי הוא לו. ועי' או"ח סי' קיג סעיף ט: אין להוסיף על תאריכו של הקב"ה יותר מהאל הגדול הגבור והנורא ודוקא בתפלה מפני שאין לשנות ממטבע שטבעו חכמים אבל בתחנונים או בקשות ושבחים שאדם אומר מעצמו לית לן בה ומכל מקום נכון למי שירצה להאריך בשבחי המקום שיאמר אותו בפסוקים {נוסח}.

עי' יומא (סט ע"ב) אמר רבי יהושע בן לוי למה נקרא שמן אנשי כנסת הגדולה שהחזירו עטרה ליושנה, אתא משה אמר הא"ל הגדול הגבור והנורא, אתא ירמיה ואמר נכרים מקרקרין בהיכלו איה נוראותיו, לא אמר נורא, אתא דניאל אמר נכרים משתעבדים בבניו איה גבורותיו, לא אמר גבור, אתו אינהו ואמרו אדרבה זו היא גבורת גבורתו שכושב את יצרו שנותן ארך אפים לרשעים, ואלו הן נוראותיו שאלמלא מוראו של הקדוש ברוך הוא היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות ³⁴¹ עי' זהר ח"ב רסא ע"א ותיקו"ז קמב ע"ב.

³⁴² עי' או"ח סי' תקפ"ב סעיף ה: אם לא אמר: זכרנו, ומי כמוך, אין מחזירין אותו: הגה - אפילו לא עקר רגליו עדיין, רק שסיים אותה ברכה, וה"ה אם לא אמר: וכתוב, ובספר, נמי דינא הכי. עי' תוספות ברכות דף לד ע"א ד"ה אל ישאל אדם צרכיו לא בג' ראשונות ולא בג' אחרונות - פי' ר"ח ורבינו האי דוקא ליחיד אבל צרכי צבור שואלין ולכך אנו אומרים זכרנו וקובץ ויעלה ויבא בהם ותדע דדוקא יחיד קאמר שהרי עיקר ברכות אחרונות צרכי צבור הם. מספכת סופרים פי"ט.

³⁴³ כשיניצול אבהם מאור כשדים פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י מגן אברהם (שבולי הלקט). ³⁴⁴ עי' ברכות (לג ע"א) מזכירין גבורות גשמים בתחיית המתים, (תענית ז ע"א) משום שירידת הגשמים שקול כתחיית המתים. ועי' מ"ב קיד סק"א שהגשמים הם חיים לעולם כתחיית המתים. ³⁴⁵ עי' או"ח קיד א: מתחילים לומר משיב הרוח ומריד הגשם בתפילת מוסף של יו"ט אחרון של שמיני עצרת/שמחת תורה ואין פוסקין עד תפלת מוסף של יו"ט ראשון של פסח ועיי"ש סעיף ג: אם אמר משיב הרוח (בימות החמה) [ולא אמר ומוריד הגשם] או לא אמרו בימות הגשמים אין מחזירין אותו, וכן בטל אם הזכירו בימות הגשמים או לא הזכירו בימות החמה אין מחזירין אותו: הגה ואנו בני אשכנז לא מזכירין טל לא בימות החמה ולא בימות הגשמים. סעיף ד: אם אמר מוריד הגשם בימות החמה מחזירין אותו וחוזר לראש הברכה ואם סיים הברכה חוזר לראש התפלה, ואפילו במקום שצריכים גשם בימות החמה אם הזכיר גשם במקום טל מחזירין אותו.

סעיף ה: בימות הגשמים אם לא אמר מוריד הגשם מחזירין אותו והני מילי שלא הזכיר טל אבל אם הזכיר טל אין מחזירין אותו.

סעיף ו: במה דברים אמורים שמחזירין אותו כשלא אמר בימות הגשמים מוריד הגשם היינו כשסיים כל הברכה והתחיל ברכה שאחריה ואז חוזר לראש התפלה אבל אם נזכר קודם שסיים הברכה יאמר במקום שנזכר ואפילו אם סיים הברכה ונזכר קודם שהתחיל אתה קדוש א"צ לחזור אלא אומר משיב הרוח ומוריד הגשם בלא חתימה:

סעיף ח: בימות החמה אם נסתפק אם הזכיר מוריד הגשם אם לא עד ל' יום בחזקת שהזכיר הגשם וצריך לחזור:

סעיף ט: אם ביום ראשון של פסח אומר ברכת אתה גבור עד מוריד הטל צ' פעמים כנגד ל' יום שאומר אותו ג' פעמים בכל יום משם ואילך אם אינו זוכר אם הזכיר גשם הרי הוא בחזקת שלא הזכיר גשם ואינו צריך לחזור. ועיי"ש במ"ב סקמ"א שלכתחילה לעשות ק"א פעמים.

בחורף – משיב הרוח ומוריד הגשם³⁴⁶:
מכלכל חיים בחסד. מחיה מתים ברחמים רבים. סומך נופלים. ורופא חולים ומתיר
אסורים. ומקיים אמונתו לישני עפר. מי כמוך בעל גבורות ומי דומה לך. מלך ממית ומחיה
ומצמיח ישועה:
בעשי"ת – מי כמוך אב הרחמים. זוכר יצוריו לחיים ברחמים³⁴⁷:
ונאמן אתה להחיות מתים. ברוך אתה יי. מחיה המתים³⁴⁸:
קדושה בחזרת הש"ן:
נקדיש את שמך בעולם. בשם שמקדישים אותו בשמי מרום. ככתוב על יד נביאך:
וקרא זה אל זה ואמר:
קו"ח – קדוש קדוש קדוש יי צבאות מלא כל הארץ כבודו:
חזן – לעמדתם ברוך יאמרו:
קו"ח – ברוך כבוד יי ממקומו:
חזן – ובדברי קדשך כתוב לאמר:
קו"ח – ימלך יי לעולם. אלהינו ציון לדר ודר. הללויה:
לחזן – לדור ודור נגיד גדלך ולנצח ונצחים קדשך נקדיש. ושבחך³⁵¹ אלהינו מפנינו
לא ימוש לעולם ועד. כי אל מלך גדול וקדוש אתה:
ברוך אתה יי האל (בעשי"ת המלך)³⁵² הקדוש:
אתה קדוש ושמך קדוש וקדושים בכל יום יהללוך סלה: ברוך אתה יי. האל
(בעשי"ת המלך) הקדוש³⁵⁴:

- מאיר הסידור -

³⁴⁶ עי' אג"מ אר"ח ח"ד סי' מ שהנוסח עם קמץ, ועי' תשובות והנהגות ח"א סי' פא שזה עם סגול. כפי שהוא בכל הסידורים הקדמונים מלבד אשכנז @
³⁴⁷ עי' לעיל הערה 194.

³⁴⁸ ומנין שאומרים גבורות שנאמר הבו לי"י כבוד ועוז (מגילה יז ע"ב). כשנעקד יצחק אבינו על גבי המזבח ונעשה דשן והיה אפרו מושלך על הר המוריה מיד הביא עליו הקב"ה טל והחיה אותו לפיכך אמר דוד כטל חרמון שירד על הררי ציון וגו' כטל שהחיה בו יצחק אבינו מיד פתחו מלאכי השרת ואמר ובא"י מחי המתים (שבולי הלקט).

³⁴⁹ עי' פרקי היכלות רבתי (פ"י סי' ה – פ"א סי' א) [בשעת אמירת הקדושה] שאו עיניכם לרקיע כנגד בית תפלתכם בשעה שאתם אומרים קדוש קדוש קדוש יי צבאות וגו' [וגם ברוך כבוד], אין לי הנאה בבית עולמי שבראתי אלא בשעה שענייכם נשואות לעיני ועיני נשואות לעיניכם בשעה שאתם אומרים לפני קדוש קדוש קדוש. ועי' מדרש תנחומא (צו יג): ובשתיים יעופף וכי בכנפים מעופף אלא מכאן תקנו זכרונם לברכה לעוף אדם על רגליו בשעה שאומר שליח צבור ק"ק יי צבאות.

³⁵⁰ עי' אר"ח סי' קכה סעיף א: אין הצבור אומרים עם ש"ץ נקדישך אלא שותקין ומכונין למה שש"צ אומר עד שמגיע לקדושה ואז עונים הציבור קדוש. (ועי' במ"ב סק"ב: המנהג הנכון כמו שכתב השו"ע ומ"מ המנהג בימינו שאומרים הקהל ג"כ נקדש, ויש מקילין להתיר). ועי' מ"ב סק"ג שחייבים לומר קדוש וברוך יחד עם הציבור, ואם אמר קודם, צריך לומר עוד פעם.

ועי' אר"ח סעיף ב: טוב לכוין רגליו בשעה שאומר קדושה עם שליח צבור: הגה ויש לישא העינים למרום בשעה שאומרים קדושה וכן מנענעים גופן ונושאים אותו מן הארץ ואין לדבר באמצע הקדושה. ומי שאמר סדר קדושה ובא לבהל"נ ומצא צבור עונין קדושה חוזר ועונה עמהם.

ועי' מ"ב סק"ד: וצריך לכוין ביותר בקדושה לקדש את השם ית' ובזכות זה ישרה עליו הש"י קדושה מלמעלה ויכוין לקיים הפסוק ונקדשתי בתוך בני ישראל. ועי"ש סק"ו שהעיניים יהיו פתוחות. סק"ז: שירים גופו ועקבו למעלה בברוך וימלוך כמו בקדוש.

ועי"ש ביה"ל ד"ה אלא שותקין – שכדאי שהש"ץ יתחיל קדוש וברוך לפני שהציבור מסיימים כדי שגם הוא יאמר עם הצבור.

@ ³⁵¹

³⁵²

³⁵³ ומנין שאומרים קדושות שנאמר הבו לי"י כבוד שמו השתחוו לי"י בהדרת קדש (מגילה יז ע"ב).

³⁵⁴ כשבא יעקב אבינו ופגע בשערי שמים והקדיש שמו של הקב"ה מיד פתחו מלאכי השרת ואמר בא"י האל הקדוש (שבולי הלקט ענין תפילה יח).

אתה חונן לאדם דעת. ומלמד לאנוש בינה: חננו³⁵⁵ מאתך דעה בינה והשכל ברוך
אתה יי. חונן הדעת:³⁵⁶
השיבנו אבינו לתורתך. וקרננו מלכנו לעבודתך והחזירנו בתשובה שלמה לפניך.
ברוך אתה יי. הרוצה בתשובה:³⁵⁷
סלח לנו אבינו כי הטאנו. מחל לנו מלכנו כי פשענו. כי מוחל וסולח אתה. ברוך
אתה יי. חנון המרבה לסלח:³⁵⁸
ראה נא³⁵⁹ בענינו. וריבה ריבנו. וגאלנו מהרה למען שמך. כי גואל חזק אתה. ברוך
אתה יי. גואל ישראל:³⁶⁰
בתענית צבור אומר הש"ץ עננו:
עננו יי עננו ביום צום תעניתנו כי בצרה גדולה אנחנו. אל תפן אל רשענו. ואל תסתור
פניך ממנו. ואל תתעלם מתחנונתנו. היה נא קרוב לשועתנו. יהי נא חסדך לנחמנו. מרם נקרא
אליך עננו. בדבר שנאמר. והיה מרם וקראו ואני אענה. עוד הם מדברים ואני אשמע: כי
אתה יי העונה בעת צרה. פודה ומציל בכל עת צרה וצוקה: ברוך אתה יי. העונה בעת
צרה:³⁶¹
רפאנו יי ונרפא. הושיענו ונושעה כי תהלתנו אתה. והעלה רפואה שלמה לכל
מכותינו. כי אל מלך רופא נאמן ורחמן אתה:³⁶² ברוך אתה יי. רופא חולי עמו ישראל:³⁶³

- מאיר הסידור -

³⁵⁵ עי' מ"ב קטו סק"א שיש מח' אם לורמ וחננו ואין הכרעה.
³⁵⁶ עי' שו"ע אורח חיים סימן קטו: מפני שמותר האדם מן הבהמה היא הבינה והשכל קבעו
ברכת אתה חונן ראש לאמצעיות שאם אין בינה אין תפלה. כתוב (ירושלמי ברכות דף לט ע"ב) טעם
שקבעו הבדלה בחונן הדעת - אם אין דעה הבדלה מניין. מה ראו לומר בינה אחר קדושה שנאמר
והקדישו את קדוש יעקב ואת אלהי ישראל יעריצו וסמיך ליה וידעו תועי רוח בינה (מגילה יז ע"ב).
כשבא פרעה להמליך את יוסף על מצרים בדקו אם היה יודע בשבעים לשון בא גבריאל ולמדו שבעים
לשון מיד פתחו מלאכי השרת פיהם ואמר בא"י חונן הדעת (שבולי הלקט).
³⁵⁷ עי' מגילה (דף יז ע"ב) מה ראו לומר תשובה אחר בינה דכתיב ולבבו יבין ושב. כשעשה ראובן
מעשה בלהה פילגש אביו נקנסה עליו מיתה מיד חזר בתשובה דכתיב וישב ראובן אל הבור אמר ר'
יוחנן שחזר בתשובה וחיה דכתיב יחי ראובן ואל ימות וגו' מיד פתחו מלאכי השרת פיהם ואמר
בא"י הרוצה בתשובה (שבולי הלקט).
³⁵⁸ כשעשה יהודה מעשה תמר ואמר הוציאוה ותשרף שלחה לו הכר נא מיד הודה ואמר צדקה
ממני ונסלח לו על אותו עון מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י חנון המרבה לסלוח (שבולי הלקט).
³⁵⁹ עי' מ"ב קטז סק"א שזה עיקר הגרסא.
³⁶⁰ מה ראו לומר גאולה בשביעית אמר רבא מתוך שעתידין ליגאל בשביעית לפיכך קבעוה
בשביעית והאמר מר בששית קולות בשביעית מלחמות במוצאי שביעית בן דוד בא מלחמה נמי
אתחלתא דגאולה היא (מגילה יז ע"ב). כשמרדו המצריים אל חיי אבותינו אמר הקב"ה לישראל
וגאלתי אתכם מיד פתחו מלאכי השרת את פיהם ואמרו בא"י גואל ישראל (שבולי הלקט).
@³⁶¹ מ"ב תקסו יד ועי' ירושלמי ברכות פ"ד מ"ג ותקסא א בשו"ע.
³⁶² עי' מ"ב קטז סק"ג: ויכול להתפלל על חולים ברפאנו ויאמר רפא נא פב"פ רפואה שלמה בתוך
שאר חולי ישראל וה"מ שלא בפניו אבל בפניו א"צ להזכיר שמו. ועי' שו"ע קיט סעיף א: אם רצה
להוסיף בכל ברכה מהאמצעיות מעין הברכה מוסיף כיצד היה לו חולה מבקש עליו רחמים בברכת
רפאינו. היה צריך פרנסה מבקש עליה בברכת השנים הגה וכשהוא מוסיף יתחיל בברכה ואח"כ
מוסיף אבל לא יוסיף ואח"כ יתחיל הברכה ובשומע תפלה יכול לשאול כל צרכיו שהיא כוללת כל
הבקשות.
עי' (ברכות סוף פרק ה לד ע"א) המבקש רחמים על חברו א"צ להזכיר שמו וז"ל הגר"א שם: כל
המבקש רחמים על חברו אין צריך להזכיר שמו, שנאמר (במדבר יב יג) אל נא רפא נא לה, ולא
קמדכר שמה דמרים.
³⁶³ ומה ראו לומר רפואה בשמינית אמר רבי אחא מתוך שנתנה מילה בשמינית שצריכה רפואה
לפיכך קבעוה בשמינית (מגילה יז ע"ב). כשנצטער אברהם צער מילה בא רפאל ורפאו מיד פתחו
מלאכי השרת ומארו בא"י רופא חולים (שבולי הלקט).

בָּרַךְ עָלֵינוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֵת הַשָּׁנָה הַזֹּאת וְאֵת כָּל מִינֵי תְבוּאָתָהּ לְמִזְבְּחֶךָ. וְתַן (בְּקִיץ – בְּרָכָה) (בְּחֹרֶף – טַל וּמָטָר לְבְרָכָה)³⁶⁴ עַל פְּנֵי הָאָדָמָה וְשִׁבְעֵנוּ מִטּוֹבָךָ³⁶⁵. וּבְרַךְ שְׁנֵתָנוּ בְּשָׁנִים הַטּוֹבוֹת. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְבָרַךְ הַשָּׁנִים³⁶⁶:
 תִּקַּע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל לְחֵרוּתָנוּ. וְשֵׂא נֶס לְקַבֵּץ גְּלוּתֵינוּ. וְקַבְּצֵנוּ יַחַד מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְקַבֵּץ נְדָחֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל³⁶⁷:
 הַשִּׁיבָה שׁוֹפְטֵינוּ כְּבָרָאשׁוֹנָה וְיִוָּעֲצֵינוּ כְּבִתְחִלָּה. וְהִסֵּר מִמֶּנּוּ יָגוֹן וְאֲנָחָה. וּמְלֶךְ עָלֵינוּ אַתָּה יְיָ לְבָדָד בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים. וְצַדִּיקָנוּ בְּמִשְׁפָּט. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְלֶךְ אוֹהֵב צְדָקָה וּמִשְׁפָּט³⁶⁸:
 (בַּעֲשִׂיית – הַמְּלֶךְ הַמִּשְׁפָּט):
 וְלַמְּלָשִׁינִים אַל תְּהִי תִקְוָה. וְכָל הַרְשָׁעָה כְּרָנַע תֵּאבֵד. וְכָל אוֹיְבֵי עַמְּךָ מִהֲרֵה יִכְרֵתוּ. וְהַיְדוּדִים מִהֲרֵה תַעֲקֹר וְתִשְׁבֵּר וְתִמְגַּר וְתִכְנִיעַ כְּמִהֲרֵה בְיָמֵינוּ³⁶⁹. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. שׁוֹבֵר אוֹיְבִים וּמְכַנְיַע זָדִים³⁷⁰:
 עַל הַצַּדִּיקִים וְעַל הַחֲסִידִים. וְעַל זְקֵנֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. וְעַל פְּלִיטַת סוֹפְרֵיהֶם. וְעַל גְּרֵי הַצְּדָקָה. וְעָלֵינוּ. יְהִמוּ רַחֲמֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ. וְתַן שָׂכָר טוֹב לְכָל הַבוֹטְחִים בְּשִׁמְךָ בְּאַמְתָּה. וְשִׂים חֶלְקָנוּ עִמָּהֶם לְעוֹלָם וְלָא נִבּוֹשׁ כִּי כָךְ בְּטַחְנוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מוֹשֵׁעַן וּמְבַטֵּחַ לְצַדִּיקִים³⁷²:

- מאיר הסיידור -

³⁶⁴ ע"י אר"ח ק"ז א: ברכת השנים צריך לומר בה בימות הגשמים ותן טל ומטר ומתחילין לשאול מטר בחוצה לארץ בתפלת ערבית של יום ס' אחרי תקופת תשרי, ובארץ ישראל מתחילין לשאול מליל ז' במרחשון ושואלין עד תפלת המנחה של ערב יום טוב הראשון של פסח ומשם ואילך פוסקין מלשאל.

ע"י ש' סעיף ג: אם שאל מטר בימות החמה מחזירין אותו.

סעיף ד: אם לא שאל מטר בימות הגשמים מחזירין אותו וע"פ ששאל טל אבל אם שאל מטר ולא טל אין מחזירין אותו.

סעיף ה: אם לא שאל מטר ונזכר קודם שומע תפלה אין מחזירין אותו ושואל בשומע תפלה: ואם לא נזכר עד אחר שומע תפלה אם לא עקר רגליו חוזר לברכת השנים ואם עקר רגליו חוזר לראש התפלה ואם השלים תפלתו ואינו רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו אעפ"י שעדיין לא עקר רגליו כעקורים דמי ואם נזכר אחר שחתם שומע תפלה קודם שהתחיל רצה נראה שאומר ותן טל ומטר ואחר כך אומר רצה.

³⁶⁵ ע"י מ"ב ק"ז סק"א שזה עיקר הגרסא והאריז"ל גורס ומטובה. @

³⁶⁶ ומה ראו לומר ברכת השנים בתשיעית אמר רבי אלכסנדר כנגד מפקיעי שערים דכתיב שבור זרוע רשע ודוד כי אמרה בתשיעית אמרה (מגילה יז ע"ב). כשזרע יצחק אבינו ומצא מאה שערים מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י מברך השנים (שבולי הלקט).

³⁶⁷ ומה ראו לומר קיבוץ גלויות לאחר ברכת השנים דכתיב ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא (מגילה יז ע"ב). כשבא יעקב אבינו במצרים וראה יוסף ושמעון ונתקבצו הוא ובניו כלם כאחד מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י מקבץ נדחי עמו ישראל (שבולי הלקט).

³⁶⁸ וכיון שנתקבצו גלויות נעשה דין ברשעים שנאמר ואשיבה ידי עליך ואצרוף כבור סיגך וכתיב ואשיבה שופטיך כבראשונה (מגילה יז ע"ב). כשנתנה תורה לישראל ואמר לו הקב"ה למשה ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י אוהב צדקה ומשפט (שבולי הלקט).

³⁶⁹ זה נוסח הרמב"ם: למלשינים אל תהי תקוה וכל האפיקורוסין כולם כרגע יאבדו ומלכות זדון תעקר ותשבר במהרה בימנו איתא בגמ' (מגילה יז ע"ב): כיון שנעשה דין מן הרשעים כלו הפושעים [בג' שלא צונזרה - המינים] וכולל זדים עמהם שנאמר ושבר פושעים וחטאים יחדיו.

³⁷⁰ וכיון שנעשה דין מן הרשעים כלו הפושעים וכולל זדים עמהם שנאמר ושבר פושעים וחטאים יחדיו (מגילה יז ע"ב). ע"י שבולי הלקט: כאשר טבעו מצרים בים פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י שובר אויבים ומכניע זדים.

@הערת³⁷¹

³⁷² וכיון שכלו הפושעים מתרוממת קרן צדיקים דכתיב וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק וכולל גירי הצדק עם הצדיקים שנאמר מפני שיבה תקום והדרת פני זקן וסמך ליה וכי יגור אתכם גר (מגילה יז ע"ב). ע"י שבולי הלקט: כשאמר לו הקב"ה ליעקב אבינו (בראשית מו ד) ויוסף ישית ידו על עיניך, שמח ובטח על דברו של מקום, ובשעה שנפטר יעקב אבינו מן העולם, ובא יוסף ונתן שתי ידיו על עיניו, ונשקו ובכה עליו, מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י משען ומבטח לצדיקים.

וְלִירוּשָׁלַיִם עִירָךְ בְּרַחֲמִים תָּשׁוּב. וְתִשָּׁבֵן בְּתוֹכָהּ כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ. וּבִנְה אֹתָהּ בְּקֶרֶב
 בְּיָמֵינוּ בְּנֵן עוֹלָם. וְכִסֵּא דָוִד מְהֵרָה לְתוֹכָהּ תִּכְיֶן: בְּרוּךְ אַתָּה יי. בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם³⁷³:
 אֵת צִמַח דָּוִד עֲבָדְךָ מְהֵרָה תִצְמִיחַ. וְקִרְנֵנו תְּרוּם בִּישׁוּעָתְךָ. כִּי לִישׁוּעָתְךָ קָוִינוּ כָּל
 הַיּוֹם. בְּרוּךְ אַתָּה יי. מִצְמִיחַ קֶרֶן יְשׁוּעָה³⁷⁴:
 שְׁמַע קוֹלֵנוּ. יי אֱלֹהֵינוּ חוּם וְרַחֵם עָלֵינוּ. וְקַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרִצּוֹן אֵת תְּפִלָּתֵנוּ. כִּי אֵל
 שׁוֹמֵעַ תְּפִלוֹת וְתַחֲנוּנִים אַתָּה. וּמִלִּפְנֵיךָ מִלְּפָנֵינוּ. רִיקָם אֵל תִּשְׁיָבֵנוּ: ³⁷⁵ כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת
 עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים. בְּרוּךְ אַתָּה יי. שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה³⁷⁶:

תפלה לעצירת הגשמים בשומע תפלה: ³⁷⁷

וְעַנְנוּ בּוֹרֵא עוֹלָם בְּמִדַּת הַרַחֲמִים, בּוֹחֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לְהוֹדִיעַ גְּדֻלוֹ וְהַדְרַת כְּבוֹדוֹ,
 שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה תֵן טַל וּמָטָר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה, וְתִשָּׁבֵעַ אֵת הָעוֹלָם כְּלוּ מִטּוֹבָךְ, וּמִלֵּא יָדֵינוּ
 מִבְּרֻכּוֹתֶיךָ וּמֵעֵשֶׂר מִתְּנַת יָדְךָ, שְׁמֹר וְהַצֵּל שָׁנָה זוֹ מִכָּל דְּבַר רָע, וּמִכָּל מִינֵי מִשְׁחִית, וּמִכָּל
 מִינֵי פְרַעְנִיּוֹת, וְעֲשֵׂה לָהּ תַקְוָה וְאַחֲרִית שְׁלוֹם, חוּם וְרַחֵם עָלֵינוּ וְעַל כָּל תְּבוּאַתֵּנוּ וּפְרוֹתֵינוּ,
 וּבְרַכְנוּ בְּגִשְׁמֵי בְרָכָה וְנוֹכָה לְחַיִּים וְשׁוֹבֵעַ וְשְׁלוֹם, כְּשָׁנִים הַטּוֹבוֹת, וְהַסֵּר מִמֶּנּוּ דְבַר וְחָרָב
 וְרָעָב, וְחִיָּה רָעָה וְשָׂבִי וּבִזְיָה, וְיִצֵּר הָרָע וְחִלִּיִּים רָעִים וְקָשִׁים, וּמֵאֲרָעוֹת רָעִים וְקָשִׁים, וְגִזּוֹר
 עָלֵינוּ גְזֵרוֹת טוֹבוֹת מִלִּפְנֵיךָ, וְיִגְלוּ רַחֲמֶיךָ עַל מְדוּתֶיךָ, וְתִתְנַהֵג עִם בְּנֵיךָ בְּמִדַּת הַרַחֲמִים,
 וְקַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרִצּוֹן אֵת תְּפִלָּתֵנוּ:
 כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת וְכוּ':

רְצֵה יי אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבְתְּפִלָּתָם וְהַשֵּׁב אֵת הָעֵבֹדָה לְדַבֵּיר בֵּיתְךָ. וְאִשֵּׁי
 יִשְׂרָאֵל³⁷⁸ וּתְפִלָּתָם. בְּאַהֲבָה תִקְבֵּל בְּרִצּוֹן. וְתִהִי לְרִצּוֹן תְּמִיד עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ:
 בְּרֵאשׁ חוֹדֶשׁ וּבַחֹל הַמוֹעֵד אוֹמְרִים זֶה³⁷⁹:

- מאיר הסיידור -

³⁷³ והיכן מתרוממת קרנם בירושלים שנאמר שאלו שלום ירושלם ישליו אוהביך (מגילה יז ע"ב).
 כשבנה שלמה את בית המקד שמיד פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י בונה ירושלים (שבולי הלקט).
³⁷⁴ וכיון שנבנית ירושלים בא דוד שנאמר אחר ישבו בני ישראל ובקשו את יי אלהיהם ואת
 דוד מלכם (מגילה יז ע"ב). עי' שבולי הלקט: כשנושעו ישראל ועברו בים סוף ואמרו שירה ויושע
 יי, מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י מצמיח קרן ישועה.

³⁷⁵ עי' מ"ב קיט סק"ד: טוב להתודות בשומע תפילה ויאמר חטאתי עויתי פשעתי. ולשאול על
 מזונותיו אפילו אם הוא עשיר. ואם יש לו עון מחודש מזכירו בפירוש בתפלה הקודמת אצלו. ועי'
 שנות אליהו ברכות ריש פרק ה: אסור לכוין בתפילה לצורך עצמו, אך להתפלל שיהיו כל ישראל
 בתכלית השלימות, ויהיה נשלם כנסת ישראל למעלה, אבל לא לצורך עצמו, אלא יתפלל באלהי
 נצור על עצמו, שתפלת אלהי נצור הוא על עצמו.

עי' פע"ח שער העמיד הפרק יט: ראוי לאדם כשיאמר בלחש העמידה שיאמר וידוי בשומע תפלה
 כנז' בזוהר ח"ג דף קצה ע"ב: ז"ל: בשומע תפלה לפרשא חטאוי דהכי אצטריך יחיד בשומע תפלה
 בגין לאתדבקה בימינא דפשוטה לקבלא לאינון דתבין. תרגום: בשומע תפלה לפרש חטאיו, שכך
 צריך יחיד בשומע תפלה בשביל להתדבק בימין שפשוטה לקבל לאותם ששבים.

עי"ש בפע"ח: וגם בשומע תפלה חייב האדם לשאול מזונותיו מן הש"י להורות שהוא בוטח בו
 ית' אשר בידו מזון כל האדם וזו תפלת רב יבא בכל יום קודם אכילתו הנזכר בזוהר ח"ב סב ע"ב:
 את המיחלים לחסדו אינון דמצפאן ומחכאן בכל יומא ויומא למבעי מזונייהו מן קודשא בריך הוא
 משמע דכתיב את המיחלים לחסדו. תרגום: את המיחלים לחסדו אותם המצפים ומחכים בכל יום
 ויום לבקש מזונם מן הקדוש ברוך הוא משמע שכתוב את המיחלים לחסדו.

³⁷⁶ וכיון שבא דוד באתה תפלה שנאמר והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי (מגילה
 יח ע"א). עי' שבולי הלקט: כשנאנחו ישראל וזעקו לא"ל ושמע צעקתם, וכו' מיד פתחו מלאכי השרת
 ואמרו בא"י שומע תפילה.

@@³⁷⁷ עי' טור תקעט

@@³⁷⁸ עי' תוס' מנחות קי ע"א וביהגר"א קכ ומ"ב שם

@@³⁷⁹ תוספתא ברכות ג יד שבת כד א מסכת סופרים יט יא.

אלהינו ואלהי אבותינו. יעלה ויבוא ויגיע. ויראה וירצה וישמע. ויפקד ויזכר וזכרוננו ופקדוננו וזכרון אבותינו. וזכרון משיח בן דוד עבדך. וזכרון ירושלים עיר קדשך. וזכרון כל עמך בית ישראל. לפניך. לפליטה למוכה. לחן ולחסד ולרחמים. לחיים ולשלום ביום: בראש חדש – ראש החדש:

בפסח – חג המצות:

בסוכות – חג הסוכות:

הזה. זכרנו יי אלהינו בו למוכה. ופקדנו בו לברכה. והושיענו בו לחיים. ובדבר ישועה ורחמים חוס וחסנו ורחם עלינו והושיענו. כי אליך עינינו. כי אל מלך חנון ורחום אתה: ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים: ברוך אתה יי. המחזיר שכינתו לציון³⁸⁰:

מודים אנחנו לך. שאתה הוא יי אלהינו ואלהי אבותינו לעולם ועד. צור חיינו. מגן ישענו אתה הוא לדור ודור: נודה לך ונספר תהלתך על חיינו המסורים בידך. ועל נשמותינו הפקודות לך. ועל נפיק שכל יום עמנו. ועל נפלאותיך וטובותיך שכל עת. ערב ובקר וצהרים: הטוב כי לא כלו רחמיך. והמרחם כי לא תמו חסדיך. מעולם קוינו לך: מודים דרבנן³⁸¹:

מודים אנחנו לך. שאתה הוא יי אלהינו ואלהי אבותינו. אלהי כל בשר. יוצרנו יוצר בראשית. ברכות והודאות לשמך הגדול והקדוש. על שהחייטנו וקיימתנו. בן תחינו ותקיימנו. ותאסוף גליתינו לחצרות קדשך. לשמור חקיך. ולעשות רצונך. ולעבדך בלבב שלם. על שאנחנו מודים לך. ברוך אל ההודאות³⁸²:

בחנוכה ופורים אומרים כאן ועל הנסים:

על הנסים ועל הפרקן ועל הגבורות ועל התשועות ועל המלחמות שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה: לחנוכה:

בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו. כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשפיתם תורתך ולהעבירם מחקי רצונך:

ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם. רבת את ריבם. דנת את דינם. נקמת את נקמתם. מסרת גבורים ביד חלשים. ורבים ביד מעטים. וטמאים ביד טהורים. ורשעים ביד צדיקים. וזדים ביד עוסקי תורתך. ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך. ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופרקן כהיום הזה:

ואחר בן באו בניך לדביר ביתך. ופנו את היכלך. וטהרו את מקדשך. והדליקו נרות בחצרות קדשך. וקבעו שמונת ימי חנכה אלו. להודות ולהלל לשמך הגדול: לפורים:

בימי מרדכי ואסתר בשושן הבירה. כשעמד עליהם הזמן הרשע. בקש להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד. בשלשה עשר לחדש שנים עשר. הוא חדש אדר. ושללם לבו:

ואתה ברחמיך הרבים. הפרת את עצתו. וקלקלת את מחשבתו. והשבות לו גמולו בראשו. ותלו אותו ואת בניו על העץ. (ועשית עמהם גם ופלא ונודה לשמך הגדול סלה): ועל בלם יתברך ויתרומם שמך מלכנו תמיד לעולם ועד: בעשי"ת – וכתב לחיים טובים כל בני בריתך:

- מאיר הסידור -

³⁸⁰ וכיון שבאת תפלה באת עבודה שנאמר עולותיהם וזבחייהם לרצון על מזבחי (מגילה יח ע"א). כשעשו ישראל המשכן וירדה שכינה ושכן בו בין שני הכרובים מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י המחזיר ברחמיו מהרה שכינתו לציון (שבולי הלקט).

@@³⁸¹ סוטה מ ע"א ושו"ע קז סעיף א

@@³⁸² עי' שו"ע קז א ומ"ב שם סק"ד

שבח לומר וכתוב ונזכר קודם שאמר י"י מברכת הטוב שמך חוזר, ואם נזכר לאחר
 שאמר י"י אינו חוזר:
 וְכָל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֵלָה. וַיְהַלְלוּ אֶת שְׁמֹךָ בְּאֶמְתָּה. הָאֵל יִשׁוּעָתָנוּ וְעֲזָרְתָנוּ סֵלָה. בְּרוּךְ
 אַתָּה י"י. הַטּוֹב שְׁמֹךָ וְלֶךְ נֶאֱחָה לְהוֹדוֹת³⁸³:
 בחזרת התפלה יאמר הש"י כֵּן כֵּן או"א וכו'³⁸⁴:
 אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. בְּרַכְנוּ בְּבִרְכָה הַמְשַׁלֶּשֶׁת בַּתּוֹרָה הַכְּתוּבָה עַל יְדֵי מֹשֶׁה
 עֲבָדְךָ. הַאֲמוּנָה מִפִּי אֶהְרֵן וּבְנֵיו כְּהֻנִּים עִם קְדוּשָׁתְךָ. כְּאָמֹר:
 וְבִרְכָךָ י"י וְיִשְׁמְרֶךָ:
 יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְיִשְׁמְרֶנוּ:
 יֵשׂא י"י פְּנֵינוּ אֱלֹהֵינוּ וְיִשְׁמְרֵנוּ לְךָ שְׁלוֹם:
 הקהל – אדיר במרום שוכן בגבורה אתה שלום ושמך שלום. יהי רצון שתשים עלינו
 ועל כל עמך בית ישראל. חיים וברכה למשמרת שלום:

שְׁלוֹם רַב עַל יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ תְּשִׁים לְעוֹלָם כִּי אַתָּה הוּא מְלֶךְ אֲדוֹן לְכָל הַשְּׁלוֹם וְטוֹב
 יְהִיָּה בְּעֵינֶיךָ לְבָרְכָנוּ וּלְבָרֵךְ אֶת כָּל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה בְּשְׁלוֹמְךָ. בְּרַב עֵז
 וְשְׁלוֹם:

- מאיר הסיידור -

³⁸³ וכיון שבאת עבודה באתה תודה שנאמר זובח תודה יכבדני (מגילה יח ע"א). כשהכניס שלמה
 הארון לפני ולפנים ואמר י"י אלקים אל תשב פני משיחך וגו' ונתן הודאה ושבח למקום ואמר ברוך
 י"י אשר נתן מנוחה לעמו ישראל וגו' מיד פתחו מלאכי השרת ואמר בא"י הטוב שמך ולך נאה
 להודות (שבולי הלקט).

³⁸⁴ ומה ראו לומר ברכת כהנים אחר הודאה דכתיב וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד
 מעשות החטאת והעולה והשלמים אימא קודם עבודה לא סלקא דעתך דכתיב וירד מעשות החטאת
 וגו' מי כתיב לעשות מעשות כתיב ולימרה אחר העבודה לא סלקא דעתך דכתיב זובח תודה מאי
 חזית דסמכת אהאי סמוך אהאי מסתברא עבודה והודאה חדא מילתא היא (מגילה יח ע"א).

ע"י אר"ח קכח א: אין נשיאת כפים בפחות מ' והכהנים מהמנין. ועיי"ש סעיף י: עומדים [הכהנים]
 בדוכן פניהם כלפי ההיכל ואחוריהם כלפי העם ואצבעותיהם כפופים לתוך כפיהם עד שש"צ מסיים
 מודים ואז אם הם שנים קורא להם (הש"צ) כהנים: הגה ולא יאמר אלהינו ואלהי וכו' וי"א שאומרים
 אותו בלחש עד מלת כהנים ואז יאמרו בקול רם, וחוזר ואומר עם קדושך כאמור בלחש (וכן נוהגין
 במדינות אלו): ומחזירים פניהם כלפי העם, ואם הוא א' אינו קורא לו אלא הוא מעצמו מחזיר פניו.
 סעיף טו: ואח"כ מתחיל ש"צ שים שלום ואז כהנים מחזירים פניהם להיכל ואומרים רבון
 העולמים עשינו מה שגזרת עלינו עשה אתה מה שהבטחתנו השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך
 את עמך את ישראל: הגה ויאריתו בתפלה זו עד שיסיים ש"צ שים שלום ושיענו הציבור אמן על
 שניהם ואם אינם יכולים להאריך כ"כ יאמרו אדיר במרום וכו' כדלקמן סי' ק"ל.

וז"ל קל סעיף א: מאן דחזא חלמא ולא ידע מאי חזא ניקום קמיה כהני בשעה שעולים לדוכן
 ונימא הכי [מי שראה חלום ואל יודע מה ראה שיקום לפני בשעה שעולים לדוכן ויאמר כך] רבונו
 של עולם אני שלך וחלומותי שלך וכו' ויכוין דליסיים גם בהדי כהני דעני צבורא אמן ואי לא לימא
 הכי אדיר במרום שוכן בגבורה אתה שלום ושמך שלום יהי רצון שתשים עלינו שלום: הגה ובמקום
 שאין עולין לדוכן יאמר כל זה בשעה שהשליח צבור אומר שים שלום ויסיים בהדי שליח צבור שיענו
 הקהל אמן. ועיי"ש בט"ז סק"ב: ואי לא לימא הכי. פירוש אם גמר אמירת רבש"ע קודם סיום הכהנים
 לימא זה דבזה יסיים עם הכהנים ולפ"ז אין מקום לומר אדיר במרום כו' אם סיים עם הכהנים
 ועכשיו נהגו שבכל פעם אומרים אותו בשעת גמר תפלת ש"ץ בשעה שאומר וטוב בעיניך כו'. [אבל
 משמע שאין שום ענין לומר ללא חלום.??]

עיי"ש במ"ב סק"א: ובמדינותינו נוהגין כל הקהל לאמר תפלה זו בשעת הדוכן אפילו אותם שלא
 חלמו והטעם דכיון דאין אנו נושאים כפים כי אם ברגלים א"א שלא חלם לו פעם אחת בין רגל לרגל:
 ועי' קכח מ"ב סקע"א שש"ץ המתפלל מתוך סידור יכול לענות אמן לברכת כהנים אבל לא לענות
 אמן לברכה אשר קדשנו.

סעיף כד: עם שאחורי הכהנים אינם בכלל ברכה אבל מלפניהם ובצדיהם אפילו מחיצה של ברזל
 אינה מפסקת ולאחריהם נמי אם הם אנוסים כגון עם שבשדות שהם טרודים במלאכתן ואינם יכולים
 לבא הם בכלל הברכה.

סעיף כו: בשעה שמברכין אין לומר שום פסוק אלא ישתקו ויכוונו לברכה.

לתענית צבור ולעשרת ימי תשובה³⁸⁵:
 אָבִינוּ מִלְּפָנָיו. הִטְאָנוּ לְפָנֶיךָ:
 אָבִינוּ מִלְּפָנָיו. אֵין לָנוּ מֶלֶךְ אֱלֹא אַתָּה:
 אָבִינוּ מִלְּפָנָיו. עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׂמֹךְ:
 אָבִינוּ מִלְּפָנָיו. בְּרַךְ (בעשיית חידוש) עָלֵינוּ שָׁנָה טוֹבָה:
 אָבִינוּ מִלְּפָנָיו. בְּטַל מַעְלֵינוּ כָּל גְּזֵרוֹת קִשּׁוֹת:
 אָבִינוּ מִלְּפָנָיו. בְּטַל מַחְשְׁבוֹת שׁוֹנְאֵינוּ:
 אָבִינוּ מִלְּפָנָיו. הִפֵּר עֲצַת אוֹיְבֵינוּ:
 אָבִינוּ מִלְּפָנָיו. כִּלְה כָּל צָר וּמִשְׁמִינֵינוּ מַעְלֵינוּ:
 אָבִינוּ מִלְּפָנָיו. סַתֵּם פִּיּוֹת מִשְׁמִינֵינוּ וּמִקְטָרֵינוּ:
 אָבִינוּ מִלְּפָנָיו. כִּלְה דְבַר וְחָרֵב וְרָעַב וְשָׂבִי וּמִשְׁחִית וְעֹזֵן וְשָׂמַד מִבְּנֵי בְרִיתֶךָ:
 אָבִינוּ מִלְּפָנָיו. מְנַע מִגְּפָה מִנְחַלְתֶּךָ:
 אָבִינוּ מִלְּפָנָיו. סָלַח וּמַחֵל לְכָל עֲוֹנוֹתֵינוּ:
 אָבִינוּ מִלְּפָנָיו. מַחַה וְהַעֲבֵר פְּשָׁעֵינוּ וְחַטָּאתֵינוּ מִנֶּגֶד עֵינֶיךָ:
 אָבִינוּ מִלְּפָנָיו. מַחֵק בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים כָּל שְׂטָרֵי חוֹבוֹתֵינוּ:
 אָבִינוּ מִלְּפָנָיו. הַחֲזִירֵנוּ בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ:
 אָבִינוּ מִלְּפָנָיו. שְׁלַח רְפוּאָה שְׁלֵמָה לְחוּלֵי עַמֶּךָ:
 אָבִינוּ מִלְּפָנָיו. קְרַע. רוּעַ גֵּזֵר דִּינֵנוּ:
 אָבִינוּ מִלְּפָנָיו. זְכַרְנוּ בְּזַכְרוֹן טוֹב לְפָנֶיךָ:
 לתענית צבור:
 אָבִינוּ מִלְּפָנָיו. זְכַרְנוּ לְחַיִּים טוֹבִים:
 אָבִינוּ מִלְּפָנָיו. זְכַרְנוּ לְגֵאֲלָה וּישׁוּעָה:
 אָבִינוּ מִלְּפָנָיו. זְכַרְנוּ לְפָרְנֶסָה וְכִלְכָּלָה:
 אָבִינוּ מִלְּפָנָיו. זְכַרְנוּ לְזִכְיוֹת:
 אָבִינוּ מִלְּפָנָיו. זְכַרְנוּ לְסְלִיחָה וּמַחִילָה:
 לעשרת ימי תשובה:
 אָבִינוּ מִלְּפָנָיו. כְּתַבְנוּ בְּסֵפֶר חַיִּים טוֹבִים:
 אָבִינוּ מִלְּפָנָיו. כְּתַבְנוּ בְּסֵפֶר גְּאֻלָּה וּישׁוּעָה:
 אָבִינוּ מִלְּפָנָיו. כְּתַבְנוּ בְּסֵפֶר פְּרָנֶסָה וְכִלְכָּלָה:
 אָבִינוּ מִלְּפָנָיו. כְּתַבְנוּ בְּסֵפֶר זִכְיוֹת:
 אָבִינוּ מִלְּפָנָיו. כְּתַבְנוּ בְּסֵפֶר סְלִיחָה וּמַחִילָה:

- מאיר הסידור -

³⁸⁵ עי' תענית כה ע"ב: מעשה ברבי אליעזר שירד לפני התיבה ואמר עשרים וארבע ברכות ולא נענה ירד רבי עקיבא אחריו ואמר אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה אבינו מלכנו למענך רחם עלינו וירדו גשמים הוו מרנני רבנן יצתה בת קול ואמרה לא מפני שזה גדול מזה אלא שזה מעביר על מדותיו וזה אינו מעביר על מדותיו.

בית יוסף על אר"ח סימן תקפד: נוהגין בקצת מקומות לומר בראש השנה אחר התפלה אבינו מלכנו חטאנו לפניך וכתב הכל בו (סי' סד כח ע"ד) שהטעם משום דגרסינן בפרק ג' דתעניות (כה ע"ב) שפעם אחת גזרו תעניות ולא נענו וירד רבי עקיבא לפני התיבה ואמר אבינו מלכנו חטאנו לפניך ומיד נענה וכשראו הדור שנענה באותה תפלה הוסיפו עליו דברי בקשות ותחנונים וקבעום לעשרת ימי תשובה עכ"ל:

אין אומרים הלל בראש השנה ויום הכפורים: הגה - ונוהגין לומר אבינו מלכנו על הסדר, ואם הוא שבת אין אומרים אותו (אר"ח תקפד א)

בכל הימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים מרבים בתפלות ותחנונים: הגה - ואומרים אבינו מלכנו ערב ובוקר, מלבד בשבת (טור); ואפילו אם חל מילה, שאין אומרים תחנון, אפילו הכי אומרים אבינו מלכנו (אר"ח תרב).

צ"ע מקור לפתיחת ארון בזה, שמובא במטה אפרים בליל יוה"כ ובמ"ב כלאחר יד?

אָבינו מִלְכֵנוּ. הַצַּמַּח לָנוּ יְשׁוּעָה בְּקֶרֶב:
 אָבינו מִלְכֵנוּ. הָרֵם קֶרֶן יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ:
 אָבינו מִלְכֵנוּ. הָרֵם קֶרֶן מְשִׁיחֶךָ:
 אָבינו מִלְכֵנוּ. מִלֵּא יְדִינוּ מִבְּרִכּוֹתֶיךָ:
 אָבינו מִלְכֵנוּ. מִלֵּא אֶסְמִינוּ שְׁבָע:
 אָבינו מִלְכֵנוּ. שְׁמַע קוֹלֵנוּ חוּם וְרַחֵם עָלֵינוּ:
 אָבינו מִלְכֵנוּ. קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרַצוֹן אֶת תְּפִלָּתֵנוּ:
 אָבינו מִלְכֵנוּ. פֶּתַח שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם לְתִפְלָתֵנוּ:
 אָבינו מִלְכֵנוּ. זְכַר כִּי עִפָּר אֲנַחְנוּ:
 אָבינו מִלְכֵנוּ. נָא אֵל תְּשִׁיבֵנוּ רִיקִם מִלְּפָנֶיךָ:
 אָבינו מִלְכֵנוּ. תִּהְיֶה הַשְּׁעָה הַזֹּאת שְׁעַת רַחֲמִים וְעַת רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ:
 אָבינו מִלְכֵנוּ. חֲמוּל עָלֵינוּ וְעַל עוֹלָלֵינוּ וְטַפְּנוּ:
 אָבינו מִלְכֵנוּ. עֲשֵׂה לְמַעַן הַרוּגִים עַל שֵׁם קְדוֹשְׁךָ:
 אָבינו מִלְכֵנוּ. עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחַיִם עַל יְחוּדֶךָ:
 אָבינו מִלְכֵנוּ. עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָאֵשׁ וּבַמַּיִם עַל קְדוּשַׁת שְׁמֶךָ:
 אָבינו מִלְכֵנוּ. נְקוּם לְעֵינֵינוּ נְקַמְתָּ דָם עֲבָדֶיךָ הַשְּׁפוּדִים:
 אָבינו מִלְכֵנוּ. עֲשֵׂה לְמַעַן אִם לֹא לְמַעַנְנוּ:
 אָבינו מִלְכֵנוּ. עֲשֵׂה לְמַעַן הַוֹשִׁיעֵנוּ:
 אָבינו מִלְכֵנוּ. עֲשֵׂה לְמַעַן רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים:
 אָבינו מִלְכֵנוּ. עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ הַגָּדוֹל הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא שֶׁנִּקְרָא עָלֵינוּ:
 אָבינו מִלְכֵנוּ. חַנּוּן וְעִנּוּן כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

386 וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל גֹּד, צַר לִי מְאֹד, נִפְלְאָה נָא בְיָד יי, כִּי רַבִּים רַחֲמָיו, וּבְיַד אָדָם אֵל אֶפְלָה: 387

רַחוּם וְחַנּוּן חֲטָאתִי לְפָנֶיךָ. יי מִלֵּא רַחֲמִים. רַחֵם עָלַי וְקַבֵּל תְּחִנּוּנָי: יי אֵל בְּאֶפְדָּךְ תּוֹכִיחֵנִי. וְאֵל בְּחַמְתְּךָ תִּיַסְרֵנִי: חַנּוּן יי. כִּי אֲמַלֵּל אֲנִי. רַפְּאֵנִי יי. כִּי נִבְהַלּוּ עַצְמִי: וּנְפֹשִׁי נִבְהַלְתָּ מְאֹד. וְאַתָּה יי עַד מָתַי: שׁוּבָה יי. חֲלָצָה נִפְשִׁי. הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסִדְךָ: כִּי אֵין בַּמּוֹת זְכָרְךָ. בְּשִׂאוֹל מִי יוֹדָה לָךְ: וְנִעַתִּי בְּאַנְחָתִי. אֲשַׁחֲחֶה בְּכֹל לַיְלָה מִמָּתַי. בְּדַמְעָתִי עָרַשִׁי אֲמַסָּה: עֲשֵׂשָׁה מִכַּעַם עֵינַי. עֲתַקָּה בְּכֹל צוּרְרָי: סוּרוּ מִמֶּנִּי כָּל פְּעֻלֵי אֲוֹן. כִּי שָׁמַע יי קוֹל בְּכוּי: שְׁמַע יי תְּחִנָּתִי. יי תְּפִלָּתִי יִקַּח: יִבְשׁוּ וַיִּבְהַלּוּ מְאֹד כָּל אֵיבֵי. יִשְׁבוּ וַיִּבְשׁוּ רַגְעַי: 388 שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל. שְׁמֹר שְׂאֵרֵי יִשְׂרָאֵל. וְאֵל יֹאבֵד יִשְׂרָאֵל. הַאוֹמְרִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל: שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד. שְׁמֹר שְׂאֵרֵי עַם אֶחָד. וְאֵל יֹאבֵד גּוֹי אֶחָד. הַמְיַחֲדִים שְׁמֶךָ יי אֱלֹהֵינוּ יי אֶחָד: שׁוֹמֵר גּוֹי קְדוֹשׁ. שְׁמֹר שְׂאֵרֵי עַם קְדוֹשׁ. וְאֵל יֹאבֵד גּוֹי קְדוֹשׁ. הַמְשַׁלְּשִׁים בְּשִׁלְשׁ קְדוּשׁוֹת לְקְדוּשׁוֹ: מְתַרְצָה בְּרַחֲמִים וּמְתַפְּיִים בְּתַחֲנוּנִים. הַתְּרַצָּה וְהַתְּפִיִּים לְדוֹר עָנִי. כִּי אֵין עוֹזֵר: אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. חַנּוּן וְעִנּוּן. כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים. עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד וְהוֹשִׁיעֵנוּ: 389 וַאֲנַחְנוּ לֹא נִדְעַ מַה נַּעֲשֶׂה. כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: זְכַר רַחֲמֶיךָ יי וְחֲסִדְךָ. כִּי מַעוֹלָם הָמָּה: יְהִי חֲסִדְךָ יי עָלֵינוּ. כְּאִשֶּׁר יַחֲלָנוּ לָךְ: אֵל תִּזְכַּר לָנוּ עוֹנוֹת רַאשׁוֹנֵינוּ. מַהֲרָ יִקְדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ. כִּי

- מאיר הסידור -

386 אין נפילת אפים בלילה (קלא ג). אם נמשכה תפלת המנחה עד הלילה אין נופלין ע"פ, ובין השמשות של לילה נוהגין ליפול. ובימים שאומרים אבינו מלכנו במנחה יוכל לדלג א"מ כדי ליפול מבעוד יום (מ"ב סקי"ז).

387 פסוק זה לא מופיע בסידורים ישנים וצ"ע מקורו
 388 ולאחר שנפל על פניו יגביה ראשו ויתחנן מעט מיושב וכל מקום ומקום לפי מנהגו (או"ח קלא א).

389 לפי שהתפללנו בכל ענין שיוכל אדם להתפלל בישיבה ובעמידה ובנפילת אפים כמו שעשה משה רבינו ע"ה שנא' ואשב בהר וגו' ואנכי עמדתי בהר וגו' ואתנפל לפני יי וגו' ומאחר שאין בנו

דלוננו מאד: חננו י"י חננו. כי רב שבענו בון: ברנז רחם תזכור. כי הוא ידע יצרנו. זכור כי עפר אנחנו: עזרנו אלהי ישענו על דבר כבוד שמך. והצילנו וכפר על חטאתינו למען שמך:

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן:

בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה בחיכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב, ואמרו אמן:

קו"ח - יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא:

חזן - ויתברך. וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמה דקדשא. בריך הוא. אמן:

לעלא (בעשי"ת לעלא לעלא מכל) מן כל ברכתא ושירתא תשבחתא ונחמתא דאמירן בעלמא. ואמרו אמן:

קהל - קבל ברחמים וברצון את תפלתנו:

חזן - ³⁹⁰תתקבל צלותהון ובעויתהון דכל בית ישראל קדם אבוהון די בשמיא, ואמרו

אמן:

קהל - יהי שם י"י מברך מעתה ועד עולם:

חזן - יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים עלינו ועל כל ישראל. ואמרו אמן:

קהל - עזרי מעם י"י עשה שמים וארץ:

חזן עושה שלום (בעשי"ת השלום) במרומיו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל

ואמרו אמן:

עלינו לשבח לאדון הכל. לתת גדלה ליוצר בראשית. שלא עשנו כגזי הארצות. ולא שמנו כמשפחות האדמה. שלא שם חלקנו בהם וגורלנו בכל המונם. שהם משתחווים להכל וריק ומתפללים אל אל לא יושיע:

ואנחנו בורעים ומשתחווים ומודים לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. שהוא נוטה שמים ויוסד ארץ. ומושב יקרו בשמים ממעל. ושכינת עזו בגבהי מרומים. הוא אלהינו אין עוד. אמת מלבנו. אפס זולתו. כפתוב בתורתו. וידעת היום והשבת אל לבבך. כי י"י הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת. אין עוד:

על בן נקודה לך י"י אלהינו לראות מהרה בתפארת עזך. להעביר גלולים מן הארץ. והאלילים ברות וברתון. לתקן עולם במלכות שדי. וכל בני בשר יקראו בשמך להפנות אליך כל רשעי ארץ. וכירו וידעו כל יושבי תבל. כי לך תכרע כל ברך. תשבע כל לשון. לפניה י"י אלהינו יכרעו ויפלו. ולכבוד שמך יקר יתנו. ויקבלו בלם את על מלכותך. ותמלך עליהם מהרה לעולם ועד. כי המלכות שלך היא ולעולמי עד תמלך בכבוד. כפתוב בתורתך. י"י ימלך לעולם ועד:

ונאמר. והיה י"י למלך על כל הארץ. ביום ההוא יהיה י"י אחד ושמו אחד:

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן:

בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה בחיכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב, ואמרו אמן:

יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא:

- מאיר הסידור -

כח להתפלל בע"א אנו אומרים ואנחנו לא נדע מה נעשה כו' וראוי לומר ואנחנו לא נדע בישיבה מה נעשה בעמידה (מ"ב קלא סק"ט):

³⁹⁰ עי' רמב"ם בנוסח הקדיש: כל קדיש שאומר שליח ציבור אחר שגומר התפלה שאינו אומר אחריו כלום אלא כל העם שומעין אותו ונפטרינן נהגו העם להוסיף בסופו נוסחא זו תתקבל צלותהון ותתעבד בעותהון וצלותהון ובעותהון דכל בית ישראל קדם אבוהון דבשמיא יהא שלמא רבא וסייעתא ופורקנא משמיא עליכון ועלנא ועל קהלהון דישאל ואמרו אמן עושה שלום במרומיו הוא ברחמיו יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל אמן.

יְתַבְרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְקֻדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא. לְעֵלָא (בעשיית לעלא לעלא מכל) מן כל ברכתא ושירתא תשבחתא ונחמתא
דאמירן בעלמא. ואמרו אמן:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְאִמְרוּ אָמֵן:
עוֹשֶׂה שְׁלוֹם (בעשיית השלום) בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ
אָמֵן:

מעריב

סדר תפלת ערבית

תפלת ערבית לחול ולמוצאי שבת ויו"ט:

וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עוֹן וְלֹא יִשְׁחִית. וְהִרְבֵּה לְהָשִׁיב אָפּוֹ וְלֹא יַעִיר כָּל חַמְתּוֹ: י"י הוֹשִׁיעָה.
הַמְלִיךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קְרָאֵנוּ³⁹¹:
חזן:

בְּרַכּוּ אֶת י"י הַמְבָרֵךְ³⁹²:

קהל וחזן:

בְּרוּךְ י"י הַמְבָרֵךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

בְּרוּךְ אַתָּה י"י. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר בְּדָבְרוֹ מַעֲרִיב עֲרֵבִים. בְּחֻכְמָה פּוֹתַח
שְׁעָרִים. וּבִתְבוּנָה מְשַׁנֶּה עֵתִים וּמַחְלִיף אֶת הַזְּמַנִּים. וּמְסַדֵּר אֶת הַכּוֹכָבִים בְּמִשְׁמְרוֹתֵיהֶם
בְּרַקִּיעַ בְּרָצוֹנוֹ³⁹³. בּוֹרֵא יוֹם וְלַיְלָה. גּוֹלֵל אוֹר מִפְּנֵי חֹשֶׁךְ וְחֹשֶׁךְ מִפְּנֵי אוֹר. וּמַעֲבִיר יוֹם וּמְבִיא
לַיְלָה. וּמְבַדֵּיל בֵּין יוֹם וּבֵין לַיְלָה. י"י צְבָאוֹת שְׁמוֹ: אֵל חַי וְקַיִם תְּמִיד יְמַלּוֹךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד:
בְּרוּךְ אַתָּה י"י. הַמַּעֲרִיב עֲרֵבִים:

אֶהְבֵּת עוֹלָם בֵּית יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ אֶהְבֵּת. תּוֹרָה וּמִצְוֹת חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים אוֹתָנוּ לְמִדָּת. עַל
כֵּן י"י אֱלֹהֵינוּ בְּשִׂכְבְּנוּ וּבְקוֹמָנוּ נְשִׁיחַ בְּחֻקֶּיךָ. וְנִשְׂמַח בְּדַבְּרֵי תוֹרָתְךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ לְעוֹלָם וָעֶד:
כִּי הֵם חַיֵּינוּ וְאִרְךָ יְמֵינוּ וּבָהֶם נִהְיֶה יוֹמָם וְלַיְלָה: וְאֶהְבֵּתְךָ אֵל תְּסִיר מִפְּנֵינוּ לְעוֹלָמִים. בְּרוּךְ
אַתָּה י"י. אוֹהֵב עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

יחיד אומר:

אֵל מֶלֶךְ נְאֻמָּן:

³⁹⁴שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. י"י אֱלֹהֵינוּ. י"י אֶחָד:

- מאיר הסידור -

³⁹¹ מ"ב רלו סק"א. ומקורו בטור סימן רלז: סדר תפלת ערבית אומר והוא רחום ותקנו לאומרו לפי שבשחרית ומנחה יש תמידין שמכפרין אבל ערבית שאין תמיד לכפר תקנו לומר והוא רחום. [במוצאי שבת] נוהגים לומר והוא רחום וברכו באריכות נועם כדי להוסיף מחול על הקודש (רצג ג).

³⁹² אחר ברכו דינו כאמצע הפרק [דעיקר ברכו שאומר הש"ץ הכונה אברכות שמברכין העולם אח"כ וכיון שענו העולם ברכו הוי כאלו התחילו הברכה] וכו' ולפ"ז צריך לזהר מאד שלא לספר אחר ברכו דערבית אפילו קודם שהתחיל לברך הברכה ראשונה אם דעתו להתפלל אז מעריב עם הצבור (מ"ב רלו סק"א).

³⁹³ כאן צריך להפסיק שהולך אלעיל (מ"ב רלו סק"ב).

³⁹⁴ זמן קריאת שמע בלילה משעת יציאת שלשה כוכבים קטנים ואם הוא יום מעונן ימתין עד שיצא הספק מלבו ואם קראה קודם לכן חוזר וקורא אותה בלא ברכות ואם הצבור מקדימים לקרות קריאת שמע מבעוד יום יקרא עמהם קריאת שמע וברכותיה ויתפלל עמהם וכשיגיע זמן קורא קריאת שמע בלא ברכות (רלה א). ואם הוא יודע מתי שקעה החמה ימתין כשיעור ד' מילין שהוא ע"ב דקות (מ"ב שם סק"ד). ואפילו לדעה זו, מכיון שאנו רואין סימן הכוכבים שוב אין להקפיד עד שלא נשלם השעור דד' מילין (ביאור הלכה סימן רצג ד"ה עד), מנהג א"י שהוא 20 דקות אחרי השקיעה (קצות השלחן צג בדי השלחן סק"ב). לכתחלה צריך לקרות ק"ש מיד בצאת הכוכבים וזמנה

בלחש:

ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

ואהבה את יי אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך: והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוה היום. על לבבך: ושננתם לבניך ודברת בם. בשבתך בביתך ובכלתך בדרך ובשכבך ובקומך: וקשרתם לאות על ירך. והיו למטפת בין עיניך: וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך:

והיה אם שמע תשמעו אל מצותי. אשר אנכי מצוה אתכם היום. לאהבה את יי אלהיכם ולעבדו. בכל לבבכם ובכל נפשכם: ונתתי מטר ארצכם בעתו. יורה ומלקוש. ואספת דגנך ותירשך ויצהרך: ונתתי עשב בשדך לבהמתך. ואכלת ושבעת: השמרו לכם פן יפתה לבבכם. וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחיתם להם: וחרה אף יי בכם. ועצר את השמים ולא יהיה מטר. והאדמה לא תתן את יבולה. ואבדתם מהרה מעל הארץ הטבה. אשר יי נתן לכם: ושמרתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם. וקשרתם אתם לאות על ידכם. והיו למטפת בין עיניכם: ולמדתם אתם את בניכם לדבר בם. בשבתך בביתך. ובכלתך בדרך. ובשכבך ובקומך: וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך: למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע יי לאבותיכם לתת להם. כימי השמים על הארץ:

ויאמר יי אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם. ועשו להם ציצת על בנפי בגדיהם לדרתם. ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת: והיה לכם לציצת. וראיתם אתו. וזכרתם את כל מצות יי ועשיתם אתם. ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם. אשר אתם זנים אחריהם: למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי. והייתם קדשים לאלהיכם: אני יי אלהיכם. אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים. להיות לכם לאלהים. אני יי אלהיכם:

אמת:

החזן חוזר ואומר:

יי אלהיכם אמת:

ואמונה כל זאת וקיים עלינו. כי הוא יי אלהינו ואין זולתו. ואנחנו ישראל עמו: הפודנו מיד מלכים. מלכנו הגואלנו מכה כל הערצים. האל הנפרע לנו מצרינו. והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו: העושה גדולות עד אין חקר. נסים ונפלאות עד אין מספר. השם נפשנו בחיים. ולא נתן למוט רגלנו: המדריכנו על במות אויבינו. ויָרַם קרננו על כל שונאינו: העושה לנו נסים ונקמה בפרעה. אותות ומופתים באדמת בני חם. המכה בעברתו כל בכורי מצרים. ויוצא את עמו ישראל מתוכם לחרות עולם: המעביר בניו בין גזרי ים סוף. את רודפיהם ואת שונאיהם בתהומות טבע. וראו בניו גבורתו. שפחו והודו לשמו: ומלכותו ברצון קבלו עליהם. משה ובני ישראל לך ענו שירה בשמחה רבה. ואמרו כלם:

מי כמכה באלים יי. מי כמכה נאדר בקדש. נורא תהלות עשה פלא: מלכותך ראו בניך. בוקע ים לפני משה. זה אלי ענו. ואמרו: יי ימלך לעולם ועד:

ונאמר. כי פדה יי את יעקב. ונאלו מיד חזק ממנו: ברוך אתה יי. גאל ישראל³⁹⁵:

השפיכנו יי אלהינו לשלום. והעמידנו מלכנו לחיים. ופרוש עלינו סבת שלומך. ותקננו בעצה טובה מלפניך. והושיענו למען שמך. והגן בעדנו: והסר מעלינו אויב דבר וחרב ורעב ויגון. והסר שטן מלפנינו ומאחרינו. ובצל כנפיך תסתירנו. כי אל שומרנו ומצילנו אתה.

- מאיר הסידור -

עד חצי הלילה ואם עבר ואיחר וקרא עד שלא עלה עמוד השחר יצא ידי חובתו (רלה ג), אמנם נקרא עובר על דברי חכמים מי שקורא אחרי חצות (מ"ב סק"ז).

³⁹⁵ אין לספר בין גאולה דערבית לתפלה ואף הנוהגין לומר י"ח פסוקים ויראו עינינו אין להפסיק בין יראו עינינו לתפלה ומיהו מה שמכריז ש"צ ראש חדש בין קדיש לתפלת ערבית לא הוי הפסק כיון שהוא צורך התפלה וכן יכול לומר ברכו להוציא מי שלא שמע ולא הוי הפסק. הגה ראיתי מדקדקים נהגו לעמוד כשאומרים ה"ח פסוקים של ברוך ה' לעולם וכו' ומנהג יפה הוא, כי נתקנו במקום תפלת י"ח ועל כן ראוי לעמוד בהן כמו בתפלה (רלו ב).

כי אל מלך תנון ורחום אתה: ושמור צאתנו ובואנו לחיים ולשלום מעתה ועד עולם: ברוך אתה יי שומר עמו ישראל לעד³⁹⁶:

בחור"ל:

ברוך יי לעולם אמן ואמן:

ברוך יי מציון שכן ירושלים הללויה:

ברוך יי אלהים אלהי ישראל עשה נפלאות לבדו:

וברוך שם כבודו לעולם וימלא כבודו את כל הארץ אמן ואמן:

יהי כבוד יי לעולם. ישמח יי במעשיו:

יהי שם יי מברך. מעתה ועד עולם:

כי לא יפשי יי את עמו בעבור שמו הגדול. כי הואיל יי לעשות אתכם לו לעם:

וירא כל העם ויפלו על פניהם ויאמרו יי הוא האלהים יי הוא האלהים:

והיה יי למלך על כל הארץ. ביום ההוא יהיה יי אחד ושמו אחד:

יהי חסדך יי עלינו. באשר יחלנו לך: ברוך יי אלהים אלהי ישראל עשה נפלאות

לבדו:

הושיענו יי אלהינו וקבצנו מן הגוים להודות לשם קדשך להשתבח בתהלתך:

כל גוים אשר עשית יבאו וישתחוו לפניך אדני. וכבודו לשמך:

כי גדול אתה ועשה נפלאות. אתה אלהים לבדך:

ואנחנו עמך וצאן מרעיתך נודה לך לעולם לדור ודור נספר תהלתך:

ברוך יי ביום. ברוך יי בקליה. ברוך יי בשכבנו. ברוך יי בקומנו. כי בידך נפשות

החיים והמתים אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש:

בידך אפקיד רוחי פדיתך אותי יי אל אמת:

אלהינו שבשמים יחד שמך וקנים מלכותך תמיד ומלך עלינו לעולם ועד:

יראו עינינו וישמח לבנו ותגל נפשנו בישועתך באמת באמר לציון מלך אלהיך:

יי מלך יי מלך לעולם ועד: ברוך יי אלהים אלהי ישראל עשה נפלאות

לבדו:

כי המלכות שלך היא ולעולמי עד תמלך בכבוד כי אין לנו מלך אלא אתה:

ברוך אתה יי. המלך בכבודו תמיד ומלך עלינו לעולם ועד ועל כל מעשיו:

³⁹⁷ אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך:

- מאיר הסידור -

³⁹⁶ עי' אג"מ ח"ב סי' קב: בני חור"ל יש לומר פסוקים של יראו עינינו וכו' גם בא"י, ובני א"י אין לומר גם בחור"ל.

³⁹⁷ עי' ברכות ד ע"ב: שחרית היכי מצי סמך והא אמר רבי יוחנן בתחלה אומר יי שפתי תפתח ולבסוף הוא אומר יהיו לרצון אמרי פי אלא התם כיון דתקיננו רבנן למימר יי שפתי תפתח כתפלה אריכתא דמיא.

398 בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אֲבֹרָהָם⁴⁰⁰ אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב⁴⁰¹ הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֲלִיּוֹן גּוֹמֵל חַסְדִּים טוֹבִים וְקוֹנֵה הַכֹּל וְזוֹכֵר חַסְדֵי אֲבוֹת וּמְבִיא גּוֹאֵל לְבָנָי בְּנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה⁴⁰²:

- מאיר הסידור -

³⁹⁸ עי' או"ח סי' צח סעיף א: המתפלל צריך שיכוין בלבו פירוש המלות שמוציא בשפתיו ויחשוב כאלו שכינה כנגדו וכו' ואם תבא לו מחשבה אחרת בתוך התפלה ישתוק עד שתתבטל המחשבה וצריך שיחשוב בדברים המכניעים הלב ומכוונים אותו לאביו שבשמים ולא יחשוב בדברים שיש בהם קלות ראש: הגה ויחשוב קודם התפלה מרוממות האל יתעלה ובשפלות האדם ויסיר כל תענוגי האדם מלבו.

אמר רב יהודה לעולם אל ישאל אדם צרכיו לא בשלש ראשונות ולא בשלש אחרונות, אלא באמצעיות, דאמר רבי חנינא ראשונות דומה לעבד שמסדר שבח לפני רבו, אמצעיות דומה לעבד שמבקש פרס מרבו, אחרונות דומה לעבד שקבל פרס מרבו ונפטר והולך לו (ברכות לד ע"א או"ח קיב סעיף א').

עי' מגילה דף יז ע"ב: מאה ועשרים זקנים ובהם כמה נביאים תיקנו שמונה עשרה ברכות על הסדר תנו רבנן מנין שאומרים אבות שנאמר הבו ל"י בני אלים. לענין חזרת הש"ץ.

עי' או"ח סי' קכד: סעיף א: לאחר שסיימו הצבור תפלתן יחזור ש"צ התפלה שאם יש מי שאינו יודע להתפלל יכוין למה שהוא אומר ויוצא בו וצריך אותו שיוצא בתפלת ש"צ לכוין לכל מה שאומר ש"צ מראש ועד סוף ואינו מפסיק ואינו משיח ופוסע ג' פסיעות לאחוריו כאדם שמתפלל לעצמו. עי' מ"ב סק"א: אבל הבקי אינו יוצא אפילו בדיעבד בתפלת הש"ץ. ואפילו בשאינו בקי אינו יוצא כ"א ביש עשרה בבהכ"נ. ושם סק"ב: וצריך שיבין בלשה"ק דאל"כ לא מהני אף ששומע מש"ץ כל תיבה, אבל המתפלל בעצמו בלשה"ק אפילו אם אינו מבין הלשון יצא. ושם סק"ג: אסור לענות ברוך הוא וברוך שמו אבל אמן על כל ברכה צריך לענות.

ועי' שם סעיף ג: קהל שהתפללו וכלם בקיאים בתפלה אעפ"כ ירד ש"צ וחוזר להתפלל כדי לקיים תקנת חכמים: הגה ואם יש יחידים בקהל שמאריכין בתפלתן אין לש"צ להמתין עליהם אפי' היו חשובי העיר. ועיי"ש במ"ב סק"ג, שכ"ז שיש עשרה לא צריכים עוד, אבל זה בדווקא שהתפללו במהירות מספיק שאפשר להתפלל כהוגן.

ועי' שם סעיף ד: כשש"צ חוזר התפלה הקהל יש להם לשתוק ולכוין לברכות שמברך החזן ולענות אמן, ואם אין ט' מכוונים לברכותיו קרוב להיות ברכותיו לבטלה, לכן כל אדם יעשה עצמו כאילו אין ט' זולתו ויכוין לברכת החזן. הגה: י"א שכל העם יעמדו כשחוזר הש"צ התפלה. ועי' מ"ב סק"ט: יתנה הש"ץ בינו לבין עצמו בחזרת התפילה שא"ל יענו תשעה אמן אחריו ויכונו לברכותיו שיהא התפילה ההיא בתורת נדבה.

ועי' סעיף י"י: על כל ברכה שאדם שומע בכל מקום אומר ברוך הוא וברוך שמו. ועי' מ"ב סק"א: שאם רוצה לצאת ידי חיוב ברכה לא לומר.

ועי' סעיף ו': ויענו אמן אחר כל ברכה בין אותם שיצאו ידי תפלה בין אותם שלא יצאו ובכוונה שיכוין בלבו אמת היא הברכה שבירך המברך ואני מאמין בזה. ועי' מ"ב סק"ה: שבברכה של תפילה שאינה של הודעה צריך לכוון גם כן ויהי רצון שיחונן לנו גם כן.

סעיף ז': לא ישיח שיחת חולין בשעה שש"צ חוזר התפלה ואם שח הוא חוטא וגדול עונו מנשוא וגוערים בו: הגה וילמד בניו הקטנים שיענו אמן כי מיד שהתינוק עונה אמן יש לו חלק לעולם הבא. סעיף ח': לא יענה אמן חטופה דהיינו כאילו האלף נקודה בחטף וכן שלא יחטוף וימהר לענות אותו קודם שיסיים המברך וכן לא יענה אמן קטופה דהיינו שמחסר קריאת הנו"ן ואינו מוציאה בפה שתהא נכרת (גם לא יפסיק באמצע המלה) ולא יענה אמן יתומה דהיינו שהוא חייב בברכה אחת וש"צ מברך אותה וזה אינו שומעה אע"פ שיודע איזו ברכה מברך הש"צ מאחר שלא שמעה לא יענה אחריו אמן דהוי אמן יתומה: הגה ויש מחמירין דאפילו אינו מחויב באותה ברכה לא יענה אמן אם אינו יודע באיזה ברכה קאי ש"צ דזה נמי מקרי אמן יתומה, ולא ימתין עם עניית האמן אלא מיד שכלה הברכה יענה אמן. ולא יענה אמן קצרה אלא ארוכה קצת כדי שיוכל לומר אל מלך נאמן ולא יאריך בה יותר מדאי לפי שאין קריאת התיבה נשמעת כשמאריך יותר מדאי: סעיף יב: העונה אמן לא יגביה קולו יותר מהמברך.

³⁹⁹ עי' או"ח קיג סעיף א: אלו ברכות ששוחין בהם באבות תחלה וסוף ובהודאה תחלה וסוף. ועיי"ש סעיף ד: המתפלל צריך שיכרע עד שיתפקקו כל חוליות שבשדרה. ולא יכרע באמצע מתניו וראשו ישאר זקוף אלא גם ראשו יכוף כאגמון [גיבנת?]. וסעיף ה: ולא ישחה כל כך עד שיהיה פיו כנגד חגור של מכנסים ואם הוא זקן או חולה ואינו יכול לשחות עד שיתפקקו כיון שהרכין (פי' שהשפיל) ראשו דיו מאחר שניכר שהוא חפץ לכרוע אלא שמצער עצמו. סעיף ו': כשהוא כורע יכרע במהירות בפעם אחת וכשהוא זוקף זוקף בנחת ראשו תחילה ואח"כ גופו שלא תהא עליו כמשאוי. סעיף ז': כשכורע כורע בברוך וכשזוקף זוקף בשם. מ"ב סק"ב: כשאומר ברוך יכרע בברכו וכשאומר אתה ישחה עד שיתפקקו החוליות, וכשאומר מודים יכרע ראשו וגופו כאגמון בבת אחת, ויעמוד כך בשחיה עד י"י ואז יזקוף.

בעשיית זכרנו לחיים. מִלֶּךְ חַפְזֵי חַיִּים. וְכַתְּבֵנוּ בְּסֵפֶר חַיִּים. לְמַעַן אֱלֹהִים חַיִּים: 403
 מִלֶּךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמְגַן: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְגַן אַבְרָהָם: 404
 אַתָּה גִבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי. מַתִּיחָה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ: 405
 בְּקִיץ – מוֹרִיד הַטָּל: 406
 בַּחֹרֶף – מְשִׁיב הַרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם: 407

- מאיר הסידור -

400 עי' תוס' ברכות מ ע"ב ד"ה אמר אביי: כל ברכה שאין בה מלכות שמים אינה ברכה וכו' וברכות של שמונה עשרה אין בהן מלכות וכו' אבל אלהי אברהם הוי כמו מלכות דאברהם אבינו המליך הקב"ה על כל העולם.

401 עי' מגילה (יח ע"א): מכאן ואילך (אחרי תקנת י"ח של אנשי כנסת הגדולה) אסור לספר בשבחו של הקדוש ברוך הוא, דאמר רבי אלעזר מאי דכתיב מי ימלא גבורות י"י ישמיע כל תהלתו, למי נאה למלא גבורות י"י, למי שיכול להשמיע כל תהלתו.

עי' ברכות (לג ע"ב): ההוא דנחית קמיה דרבי חנינא אמר הא"ל הגדול הגבור והנורא והאדיר והעוזז והיראוי החזק והאמיץ והודאי והנכבד, המתין לו עד דסיים, כי סיים אמר ליה סיימתנהו לכולהו שבחי דמרך, למה לי כולי האי, אנן הני תלת דאמרין אי לאו דאמרנהו משה רבינו באורייתא ואתו אנשי כנסת הגדולה ותקנינהו בתפלה לא הוינן יכולין למימר להו, ואת אמרת כולי האי ואזלת, משל למלך בשר ודם שהיו לו אלף אלפים דינרי זהב והיו מקלסין אותו בשל כסף, והלא גנאי הוא לו. ועי' או"ח סי' קיג סעיף ט: אין להוסיף על תאריכו של הקב"ה יותר מהאל הגדול הגבור והנורא ודוקא בתפלה מפני שאין לשנות ממטבע שטבעו חכמים אבל בתחנונים או בקשות ושבחים שאדם אומר מעצמו לית לן בה ומכל מקום נכון למי שירצה להאריך בשבחי המקום שיאמר אותו בפסוקים. עי' יומא (סט ע"ב) אמר רבי יהושע בן לוי למה נקרא שמן אנשי כנסת הגדולה שהחזירו עטרה ליושנה, אתא משה אמר הא"ל הגדול הגבור והנורא, אתא ירמיה ואמר נכרים מקרקרין בהיכלו איה נוראותיו, לא אמר נורא, אתא דניאל אמר נכרים משתעבדים בבניו איה גבורותיו, לא אמר גבור, אתו אינהו ואמרו אדרבה זו היא גבורת גבורתו שכושב את יצרו שנותן ארך אפים לרשעים, ואלו הן נוראותיו שאלמלא מוראו של הקדוש ברוך הוא היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות. 402 עי' זהר ח"ב רסא ע"א ותיקו"ז קמב ע"ב.

403 עי' או"ח סי' תקפ"ב סעיף ה: אם לא אמר: זכרנו, ומי כמוך, אין מחזירין אותו: הגה - אפילו לא עקר רגליו עדיין, רק שסיים אותה ברכה, וה"ה אם לא אמר: וכתוב, ובספר, נמי דינא הכי. עי' תוספות ברכות דף לד ע"א ד"ה אל ישאל אדם צרכיו לא בג' ראשונות ולא בג' אחרונות - פי' ר"ח ורבינו האי דוקא ליחיד אבל צרכי צבור שואלין ולכך אנו אומרים זכרנו וקובץ ויעלה ויבא בהם ותדע דדוקא יחיד קאמר שהרי עיקר ברכות אחרונות צרכי צבור הם. מספכת סופרים פי"ט.

404 כשניצול אבהם מאור כשדים פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י מגן אברהם (שבולי הלקט). 405 עי' ברכות (לג ע"א) מזכירין גבורות גשמים בתחיית המתים, (תענית ז ע"א) משום שירידת הגשמים שקול כתחיית המתים. ועי' מ"ב קיד סק"א שהגשמים הם חיים לעולם כתחיית המתים. 406 עי' או"ח קיד א: מתחילים לומר משיב הרוח ומריד הגשם בתפילת מוסף של יו"ט אחרון של שמיני עצרת/שמחת תורה ואין פוסקין עד תפלת מוסף של יו"ט ראשון של פסח ועי"ש סעיף ג: אם אמר משיב הרוח (בימות החמה) [ולא אמר ומוריד הגשם] או לא אמרו בימות הגשמים אין מחזירין אותו, וכן בטל אם הזכירו בימות הגשמים או לא הזכירו בימות החמה אין מחזירין אותו: הגה ואנו בני אשכנז לא מזכירין טל לא בימות החמה ולא בימות הגשמים. סעיף ד: אם אמר מוריד הגשם בימות החמה מחזירין אותו וחוזר לראש הברכה ואם סיים הברכה חוזר לראש התפלה, ואפילו במקום שצריכים גשם בימות החמה אם הזכיר גשם במקום טל מחזירין אותו.

סעיף ה: בימות הגשמים אם לא אמר מוריד הגשם מחזירין אותו והני מילי שלא הזכיר טל אבל אם הזכיר טל אין מחזירין אותו.

סעיף ו: במה דברים אמורים שמחזירין אותו כשלא אמר בימות הגשמים מוריד הגשם היינו כשסיים כל הברכה והתחיל ברכה שאחריה ואז חוזר לראש התפלה אבל אם נזכר קודם שסיים הברכה יאמר במקום שנזכר ואפילו אם סיים הברכה ונזכר קודם שהתחיל אתה קדוש א"צ לחזור אלא אומר משיב הרוח ומוריד הגשם בלא חתימה:

סעיף ח: בימות החמה אם נסתפק אם הזכיר מוריד הגשם אם לא עד ל' יום בחזקת שהזכיר הגשם וצריך לחזור:

סעיף ט: אם ביום ראשון של פסח אומר ברכת אתה גבור עד מוריד הטל צ' פעמים כנגד ל' יום שאומר אותו ג' פעמים בכל יום משם ואילך אם אינו זוכר אם הזכיר גשם הרי הוא בחזקת שלא הזכיר גשם ואינו צריך לחזור.

407 עי' אג"מ או"ח ח"ד סי' מ שהנוסח עם קמץ, ועי' תשובות והנהגות ח"א סי' פא שזה עם סגול@כפי שהוא בכל הסידורים הקדמונים מלבד אשכנז@

מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד. מְחַיֶּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים. סוֹמֵךְ נוֹפְלִים. וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמְחַיֵּר אֲסוּרִים. וּמְקַיֵּם אַמּוּנָתוֹ לַיְשָׁנֵי עֶפְרָי. מִי כְמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרֹת וּמִי דוֹמֶה לָךְ. מְלֶךְ מְמִית וּמְחַיֶּה וּמְצַמִּיחַ יְשׁוּעָה:

בעשי"ת – מי כמוך אב הרחמים. זוכר יצוריו לחיים ברחמים⁴⁰⁸:

ונאמן אתה להחיות מתים. ברוך אתה י"י. מחיה המתים⁴⁰⁹:

⁴¹⁰קדושה בחזרת הש"ץ:

⁴¹¹נקדש את שמך בעולם. בשם שמקדישים אותו בשמי מרום. כפתוב על יד נביאך:

וקרא זה אל זה ואמר:

קו"ח – קדוש קדוש קדוש י"י צבאות מלא כל הארץ כבודו:

חזן – לעמדתם ברוך יאמרו:

קו"ח – ברוך כבוד י"י ממקומו:

חזן – ויבדברי קדשך כתוב לאמר:

קו"ח – ימלך י"י לעולם. אלהיך ציון לדר ודר. הללויה:

לחזן – לדור ודור נגיד גדלך ולנצח נצחים קדשך נקדיש. ושבתך⁴¹² אלהינו מפנינו

לא ימוש לעולם ועד. כי אל מלך גדול וקדוש אתה:

ברוך אתה י"י האל (בעשי"ת המלך⁴¹³) הקדוש:

⁴¹⁴אתה קדוש ושמך קדוש וקדושים בכל יום יהללוך סלה: ברוך אתה י"י. האל

(בעשי"ת המלך) הקדוש⁴¹⁵:

אתה חונן לאדם דעת. ומלמד לאנוש בינה: חננו⁴¹⁶ מאתך דעה בינה והשכל ברוך

אתה י"י. חונן הדעת:⁴¹⁷

- מאיר הסידור -

⁴⁰⁸ עי' לעיל הערה 194.

⁴⁰⁹ ומנין שאומרים גבורות שנאמר הבו לי"י כבוד ועוז (מגילה יז ע"ב). כשנעקד יצחק אבינו על גבי המזבח ונעשה דשן והיה אפרו מושלך על הר המוריה מיד הביא עליו הקב"ה טל והחיה אותו לפיכך אמר דוד כטל חרמון שירד על הררי ציון וגו' כטל שהחיה בו יצחק אבינו מיד פתחו מלאכי השרת ואמר ובא"י מחי המתים (שבולי הלפט).

⁴¹⁰ עי' פרקי היכלות רבתי (פ"י סי' ה – פ"א סי' א) [בשעת אמירת הקדושה] שאו עיניכם לרקיע כנגד בית תפלתכם בשעה שאתם אומרים קדוש קדוש קדוש י"י צבאות וגו' [וגם ברוך כבוד], אין לי הנאה בבית עולמי שבראתי אלא בשעה שעיניכם נשואות לעיני ועיני נשואות לעיניכם בשעה שאתם אומרים לפני קדוש קדוש קדוש. ועי' מדרש תנחומא (צו יג): ובשתיים יעופף וכי בכנפים מעופף אלא מכאן תקנו זכרונם לברכה לעוף אדם על רגליו בשעה שאומר שליח צבור ק"ק י"י צבאות.

⁴¹¹ עי' אר"ח סי' קכה סעיף א: אין הצבור אומרים עם ש"ץ נקדישך אלא שותקין ומכונין למה שש"ץ אומר עד שמגיע לקדושה ואז עונים הציבור קדוש. (וכן נפסק במ"ב סק"ב). ועי' מ"ב סק"ג שחייבים לומר קדוש וברוך יחד עם הציבור, ואם אמר קודם, צריך לומר עוד פעם.

ועי' אר"ח סעיף ב: טוב לכוין רגליו בשעה שאומר קדושה עם שליח ציבור: הגה ויש לישא העינים למרום בשעה שאומרים קדושה וכן מנענעים גופן ונושאים אותו מן הארץ ואין לדבר באמצע הקדושה. ומי שאמר סדר קדושה ובא לבהל"נ ומצא צבור עונין קדושה חוזר ועונה עמהם.

ועי' מ"ב סק"ד: וצריך לכוין ביותר בקדושה לקדש את השם ית' ובזכות זה ישרה עליו הש"י קדושה מלמעלה ויכוין לקיים הפסוק ונקדשתי בתוך בני ישראל. ועי"ש סק"ו שהעיניים יהיו פתוחות. סק"ז: שירים גופו ועקבו למעלה בברוך וימלוך כמו בקדוש.

ועי"ש ביה"ל ד"ה אלא שותקין – שכדאי שהש"ץ יתחיל קדוש וברוך לפני שהציבור מסיימים כדי שגם הוא יאמר עם הצבור.

@⁴¹²

⁴¹³

⁴¹⁴ ומנין שאומרים קדושות שנאמר הבו לי"י כבוד שמו השתחוו לי"י בהדרת קדש (מגילה יז

ע"ב).

⁴¹⁵ כשבא יעקב אבינו ופגע בשערי שמים והקדיש שמו של הקב"ה מיד פתחו מלאכי השרת ואמר בא"י האל הקדוש (שבולי הלפט ענין תפילה יח).

⁴¹⁶ עי' מ"ב קטו סק"א שיש מח' אם לורם וחננו ואין הכרעה.

⁴¹⁷ עי' שו"ע אורח חיים סימן קטו: מפני שמותר האדם מן הבהמה היא הבינה והשכל קבעו ברכת אתה חונן ראש לאמצעיות שאם אין בינה אין תפלה. כתוב (ירושלמי ברכות דף לט ע"ב) טעם

הַשִּׁיבֵנו אֲבִינוּ לְתוֹרַתְךָ. וְקַרְבְּנו מִלִּבְנו לְעִבּוֹדְתְךָ וְהַחְזִירֵנוּ בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ.
 בְּרוּךְ אַתָּה יי. הַרוּעֵה בְּתִשׁוּבָה⁴¹⁸:
 סֵלַח לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מַחֵל לָנוּ מִלִּבְנו כִּי פָשַׁעְנוּ. כִּי מוֹחֵל וְסוֹלֵחַ אַתָּה. בְּרוּךְ
 אַתָּה יי. חַנוּן הַמֵּרַבֶּה לְסִלְחָ⁴¹⁹:
 רְאֵה נָא⁴²⁰ בְּעֵינֵינוּ. וְרִיבָה רִיבָנוּ. וּנְאַלְנוּ מִהֲרָה לְמַעַן שְׁמֹךְ. כִּי גּוֹאֵל חֶזֶק אַתָּה. בְּרוּךְ
 אַתָּה יי. גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל⁴²¹:
 בַּתְּעִיבֵי צַבּוֹר אוֹמֵר הַשׁ"ץ עֲנֵנו:
 עֲנֵנו יי עֲנֵנו בְּיוֹם צוֹם תְּעִיבֵינוּ כִּי בְּצָרָה גְּדוּלָּה אֲנַחְנוּ. אֵל תִּפְּן אֵל רִשְׁעֵנוּ. וְאֵל תִּסְתַּר
 פְּנֵיךָ מִמֶּנּוּ. וְאֵל תִּתְעַלֵּם מִתַּחַנְתָּנוּ. הִיָּה נָא קְרוֹב לְשׁוֹעַתָּנוּ. יְהִי נָא חֶסֶדְךָ לְנַחֲמָנוּ. מָרָם נִקְרָא
 אֱלֹהֶיךָ עֲנֵנוּ. בְּדַבָּר שְׁנֵאמַר. וְהָיָה מָרָם יִקְרָאוּ וְאֲנִי אֶעֱנֶה. עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וְאֲנִי אֲשַׁמְעֶ: כִּי
 אַתָּה יי הָעוֹנֶה בְּעַת צָרָה. פּוֹדֶה וּמַצִּיל בְּכָל עַת צָרָה וְצוֹקָה: בְּרוּךְ אַתָּה יי. הָעוֹנֶה בְּעַת
 צָרָה⁴²²:
 רַפְּאֵנוּ יי וְנִרְפָּא. הוֹשִׁיעֵנוּ וְנִוְשָׁעָה כִּי תַחֲלֵתְנוּ אַתָּה. וְהַעֲלֵה רְפוּאָה שְׁלֵמָה לְכָל
 מַכּוֹתֵינוּ. כִּי אֵל מְלֹךְ רוֹפֵא נְאֻמָּן וְרַחֲמָן אַתָּה⁴²³. בְּרוּךְ אַתָּה יי. רוֹפֵא חוֹלֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל⁴²⁴:

- מאיר הסיידור -

שקבעו הבדלה בחונן הדעת - אם אין דעה הבדלה מניין. מה ראו לומר בינה אחר קדושה שנאמר
 והקדישו את קדוש יעקב ואת אלהי ישראל יעריצו וסמיך ליה וידעו תועי רוח בינה (מגילה יז ע"ב).
 כשבא פרעה להמליך את יוסף על מצרים בדקו אם היה יודע בשבעים לשון בא גבריאלי ולמדו שבעים
 לשון מיד פתחו מלאכי השרת פיהם ואמר בא"י חונן הדעת (שבולי הלקט).
⁴¹⁸ עי' מגילה (דף יז ע"ב) מה ראו לומר תשובה אחר בינה דכתיב ולבבו יבין ושב. כשעשה ראובן
 מעשה בלהה פילגש אביו נקנסה עליו מיתה מיד חזר בתשובה דכתיב וישב ראובן אל הבור אמר ר'
 יוחנן שחזר בתשובה וחיה דכתיב יחי ראובן ואל ימות וגו' מיד פתחו מלאכי השרת פיהם ואמר
 בא"י הרוצה בתשובה (שבולי הלקט).
⁴¹⁹ כשעשה יהודה מעשה תמר ואמר הוציאווה ותשרף שלחה לו הכר נא מיד הודה ואמר צדקה
 ממני ונסלח לו על אותו עון מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י חונן המרבה לסלוח (שבולי הלקט).
⁴²⁰ עי' מ"ב קטז סק"א שזה עיקר הגרסא.
⁴²¹ מה ראו לומר גאולה בשביעית אמר רבא מתוך שעתידין ליגאל בשביעית לפיכך קבעוה
 בשביעית והאמר מר בששית קולות בשביעית מלחמות במוצאי שביעית בן דוד בא מלחמה נמי
 אתחלתא דגאולה היא (מגילה יז ע"ב). כשמרדו המצריים אל חיי אבותינו אמר הקב"ה לישראל
 וגאלתי אתכם מיד פתחו מלאכי השרת את פיהם ואמרו בא"י גואל ישראל (שבולי הלקט).
 @⁴²² מ"ב תקסו יד ועי' ירושלמי ברכות פ"ד מ"ג ותקסא א בשו"ע.
⁴²³ עי' מ"ב קטז סק"ג: ויכול להתפלל על חולים ברפאנו ויאמר רפא נא פב"פ רפואה שלמה בתוך
 שאר חולי ישראל וה"מ שלא בפניו אבל בפניו א"צ להזכיר שמו. ועי' שו"ע קיט סעיף א: אם רצה
 להוסיף בכל ברכה מהאמצעיות מעין הברכה מוסיף כיצד היה לו חולה מבקש עליו רחמים בברכת
 רפאינו. היה צריך פרנסה מבקש עליה בברכת השנים הגה וכשהוא מוסיף יתחיל בברכה ואח"כ
 מוסיף אבל לא יוסיף ואח"כ יתחיל הברכה ובשומע תפלה יכול לשאול כל צרכיו שהיא כוללת כל
 הבקשות.
 עי' (ברכות סוף פרק ה לד ע"א) המבקש רחמים על חברו א"צ להזכיר שמו וז"ל הגר"א שם: כל
 המבקש רחמים על חברו אין צריך להזכיר שמו, שנאמר (במדבר יב יג) אל נא רפא נא לה, ולא
 קמדכר שמה דמרים.
⁴²⁴ ומה ראו לומר רפואה בשמינית אמר רבי אחא מתוך שנתנה מילה בשמינית שצריכה רפואה
 לפיכך קבעוה בשמינית (מגילה יז ע"ב). כשנצטער אברהם צער מילה בא רפאל ורפאו מיד פתחו
 מלאכי השרת ומארו בא"י רופא חולים (שבולי הלקט).

בָּרַךְ עָלֵינוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֵת הַשָּׁנָה הַזֹּאת וְאֵת כָּל מִינֵי תְבוּאָתָהּ לְמִזְבְּחֵךָ. וְתֵן (בְּקִיץ – בְּרֵכָה) (בַּחֹרֶף – טַל וּמָטָר לְבְרָכָה)⁴²⁵ עַל פְּנֵי הָאָדָמָה וְשִׁבְעֵנוּ מִטּוֹבֶךָ⁴²⁶. וּבְרַךְ שְׁנֵתָנוּ כְּשָׁנִים הַטּוֹבוֹת. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְבָרַךְ הַשָּׁנִים⁴²⁷:

תִּקַּע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל לְחֵרוּתָנוּ. וְשֵׂא נֶס לְקַבֵּץ גְּלוּתֵינוּ. וְקַבְּצֵנוּ יַחַד מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְקַבֵּץ נְדָחֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל⁴²⁸:

הַשִּׁיבָה שׁוֹפְטֵינוּ כְּבְרָאשׁוֹנָה וְיִעְצֵינוּ כְּבִתְחִלָּה. וְהִסֵּר מִמֶּנּוּ יָגוֹן וְאֲנָחָה. וּמְלֶךְ עָלֵינוּ אַתָּה יְיָ לְבָדָד בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים. וְצַדִּיקָנוּ בְּמִשְׁפָּט. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְלֶךְ אוֹהֵב צְדָקָה וּמִשְׁפָּט⁴²⁹:

(בַּעֲשִׂיית – הַמְּלֶךְ הַמִּשְׁפָּט):

וְלַמְלָשִׁינִים אֵל תְּהִי תִקְוָה. וְכָל הַרְשָׁעָה כְּרָנַע תֵּאָבֵד. וְכָל אוֹיְבֵי עַמְּךָ מִהֲרֵה יִכְרֵתוּ. וְהַיְדוּסִים מִהֲרֵה תַעֲקֹר וְתִשְׁבֵּר וְתִמְגַּר וְתִכְנִיעַ בְּמִהֲרָה בְיָמֵינוּ⁴³⁰. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. שׁוֹבֵר אוֹיְבִים וּמְכַנְיַע זֵדִים⁴³¹:

עַל הַצַּדִּיקִים וְעַל הַחֲסִידִים. וְעַל זְקֵנֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. וְעַל פְּלִיטַת סוֹפְרֵיהֶם. וְעַל גְּרֵי הַצַּדִּיק. וְעָלֵינוּ. יְהִמוּ רַחֲמֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ. וְתֵן שָׂכָר טוֹב לְכָל הַבוֹטְחִים בְּשִׁמְךָ בְּאַמְתָּ. וְשִׂים חֶלְקָנוּ עִמָּהֶם לְעוֹלָם⁴³² לֹא נִבּוֹשׁ כִּי כָךְ בְּטַחְנוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מוֹשֵׁעַן וּמְבַטֵּחַ לְצַדִּיקִים⁴³³:

- מאיר הסיידור -

⁴²⁵ ע"י א"ח ק"ז א: ברכת השנים צריך לומר בה בימות הגשמים ותן טל ומטר ומתחילין לשאול מטר בחוצה לארץ בתפלת ערבית של יום ס' אחרי תקופת תשרי, ובארץ ישראל מתחילין לשאול מליל ז' במרחשון ושואלין עד תפלת המנחה של ערב יום טוב הראשון של פסח ומשם ואילך פוסקין מלשאל.

ע"י ש' סעיף ג: אם שאל מטר בימות החמה מחזירין אותו.

סעיף ד: אם לא שאל מטר בימות הגשמים מחזירין אותו אע"פ ששאל טל אבל אם שאל מטר ולא טל אין מחזירין אותו.

סעיף ה: אם לא שאל מטר ונזכר קודם שומע תפלה אין מחזירין אותו ושואל בשומע תפלה: ואם לא נזכר עד אחר שומע תפלה אם לא עקר רגליו חוזר לברכת השנים ואם עקר רגליו חוזר לראש התפלה ואם השלים תפלתו ואינו רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו אע"פ"י שעדיין לא עקר רגליו כעקורים דמי ואם נזכר אחר שחתם שומע תפלה קודם שהתחיל רצה נראה שאומר ותן טל ומטר ואחר כך אומר רצה.

⁴²⁶ ע"י מ"ב ק"ז סק"א שזה עיקר הגרסא והאריז"ל גורס ומטובה. @

⁴²⁷ ומה ראו לומר ברכת השנים בתשיעית אמר רבי אלכסנדר כנגד מפקיעי שערים דכתיב שבור זרוע רשע ודוד כי אמרה בתשיעית אמרה (מגילה יז ע"ב). כשזרע יצחק אבינו ומצא מאה שערים מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י מברך השנים (שבולי הלקט).

⁴²⁸ ומה ראו לומר קיבוץ גלויות לאחר ברכת השנים דכתיב ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא (מגילה יז ע"ב). כשבא יעקב אבינו במצרים וראה יוסף ושמעון ונתקבצו הוא ובניו כלם כאחד מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י מקבץ נדחי עמו ישראל (שבולי הלקט).

⁴²⁹ וכיון שנתקבצו גלויות נעשה דין ברשעים שנאמר ואשיבה ידי עליך ואצרוף כבור סיגך וכתיב ואשיבה שופטיך כבראשונה (מגילה יז ע"ב). כשנתנה תורה לישראל ואמר לו הקב"ה למשה ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י אוהב צדקה ומשפט (שבולי הלקט).

⁴³⁰ זה נוסח הרמב"ם: למלשינים אל תהי תקוה וכל האפיקורוסין כולם כרגע יאבדו ומלכות זדון תעקר ותשבר במהרה בימנו איתא בגמ' (מגילה יז ע"ב): כיון שנעשה דין מן הרשעים כלו הפושעים [בג' שלא צונזרה - המינים] וכולל זדים עמהם שנאמר ושבר פושעים וחטאים יחדיו.

⁴³¹ וכיון שנעשה דין מן הרשעים כלו הפושעים וכולל זדים עמהם שנאמר ושבר פושעים וחטאים יחדיו (מגילה יז ע"ב). ע"י שבולי הלקט: כאשר טבעו מצרים בים פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י שובר אויבים ומכניע זדים.

@הערת⁴³²

⁴³³ וכיון שכלו הפושעים מתרוממת קרן צדיקים דכתיב וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק וכולל גירי הצדק עם הצדיקים שנאמר מפני שיבה תקום והדרת פני זקן וסמך ליה וכי יגור אתכם גר (מגילה יז ע"ב). ע"י שבולי הלקט: כשאמר לו הקב"ה ליעקב אבינו (בראשית מו ד) ויוסף ישית ידו על עיניך, שמח ובטח על דברו של מקום, ובשעה שנפטר יעקב אבינו מן העולם, ובא יוסף ונתן שתי ידיו על עיניו, ונשקו ובכה עליו, מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י משען ומבטח לצדיקים.

ולירושלים עירך ברחמים תשוב. ותשבן בתוכה באשר דברת. ובנה אותה בקרוב
 ביימינו בגן עולם. וכסא דוד מהרה לתוכה תבין: ברוך אתה יי. בונה ירושלים⁴³⁴:
 את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח. וקרנו תרום בישועתך. כי לישועתך קוינו כל
 היום. ברוך אתה יי. מצמיח קרן ישועה⁴³⁵:
 שמע קולנו. יי אלהינו חוס ורחם עלינו. וקבל ברחמים וברצון את תפלתנו. כי אל
 שומע תפלות ותחנונים אתה. ומלפניך מלפנו. ריקם אל תשיבנו: ⁴³⁶ כי אתה שומע תפלת
 עמך ישראל ברחמים. ברוך אתה יי. שומע תפלה⁴³⁷:

תפלה לעצירת הגשמים בשומע תפלה: ⁴³⁸

ועננו בורא עולם במדת הרחמים, בוחר בעמו ישראל להודיע גדלו והדרת כבודו,
 שומע תפלה תן טל ומטר על פני האדמה, ותשביע את העולם בלז משובך, ומלא ידנו
 מברכותיך ומעשר מתנת ידך, שמור והצל שנה זו מכל דבר רע, ומכל מיני משחית, ומכל
 מיני פרעניות, ועשה לה תקנה ואחרית שלום, חוס ורחם עלינו ועל כל תבואתנו ופרותינו,
 וברכנו בגשמי ברכה ונופה לחיים ושובע ושלו, בשנים הטובות, והסר ממנו דבר וחרב
 ורעב, ותיה רעה ושבי ובה, ויצר הרע וחליים רעים וקשים, ומאורעות רעים וקשים, וגזר
 עלינו גזרות טובות מלפניך, ויגלו רחמיך על מדותיך, ותתנהג עם בניך במדת הרחמים,
 וקבל ברחמים וברצון את תפלתנו:
 כי אתה שומע תפלת וכו':

רצה יי אלהינו בעמך ישראל ובתפלתם והשב את העבודה לדביר ביתך. ואשי
 ישראל⁴³⁹ ותפלתם. באהבה תקבל ברצון. ותהי לרצון תמיד עבודת ישראל עמך:
 בראש חודש ובחול המועד אומרים זה⁴⁴⁰:

- מאיר הסידור -

⁴³⁴ והיכן מתרוממת קרנם בירושלים שנאמר שאלו שלום ירושלם ישליו אוהביך (מגילה יז ע"ב).
 כשונה שלמה את בית המקד שמיד פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י בונה ירושלים (שבולי הלקט).
⁴³⁵ וכיון שנבנית ירושלים בא דוד שנאמר אחר ישבו בני ישראל ובקשו את יי אלהיהם ואת
 דוד מלכם (מגילה יז ע"ב). עי' שבולי הלקט: כשנושעו ישראל ועברו בים סוף ואמרו שירה ויושע
 יי, מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י מצמיח קרן ישועה.

⁴³⁶ עי' מ"ב קיט סק"ד: טוב להתודות בשומע תפילה ויאמר חטאתי עויתי פשעתי. ולשאול על
 מזונותיו אפילו אם הוא עשיר. ואם יש לו עון מחודש מזכירו בפירוש בתפלה הקודמת אצלו. ועי'
 שנות אליהו ברכות ריש פרק ה: אסור לכוין בתפילה לצורך עצמו, אך להתפלל שיהיו כל ישראל
 בתכלית השלימות, ויהיה נשלם כנסת ישראל למעלה, אבל לא לצורך עצמו, אלא יתפלל באלהי
 נצור על עצמו, שתפלת אלהי נצור הוא על עצמו.

עי' פע"ח שער העמיד הפרק יט: ראוי לאדם כשיאמר בלחש העמידה שיאמר וידוי בשומע תפלה
 כנז' בזוהר ח"ג דף קצה ע"ב: ז"ל: בשומע תפלה לפרשא חטאוי דהכי אצטריך יחיד בשומע תפלה
 בגין לאתדבקה בימינא דפשוטה לקבלא לאיננו דתבין. תרגום: בשומע תפלה לפרש חטאיו, שכך
 צריך יחיד בשומע תפלה בשביל להתדבק בימין שפשוטה לקבל לאותם ששבים.

עיי"ש בפע"ח: וגם בשומע תפלה חייב האדם לשאול מזונותיו מן הש"י להורות שהוא בוטח בו
 ית' אשר בידו מזון כל האדם וזו תפלת רב יבא בכל יום קודם אכילתו הנזכר בזוהר ח"ב סב ע"ב:
 את המיחלים לחסדו איננו דמצפאן ומחכאן בכל יומא ויומא למבעי מזונייהו מן קודשא בריך הוא
 משמע דכתיב את המיחלים לחסדו. תרגום: את המיחלים לחסדו אותם המצפים ומחכים בכל יום
 ויום לבקש מזונם מן הקדוש ברוך הוא משמע שכתוב את המיחלים לחסדו.

⁴³⁷ וכיון שבא דוד באתה תפלה שנאמר והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי (מגילה
 יח ע"א). עי' שבולי הלקט: כשנאנחו ישראל וזעקו לא"ל ושמע צעקתם, וכו' מיד פתחו מלאכי השרת
 ואמרו בא"י שומע תפילה.

@@⁴³⁸ עי' טור תקעט

@@⁴³⁹ עי' תוס' מנחות קי ע"א וביהגר"א קכ ומ"ב שם

@@⁴⁴⁰ תוספתא ברכות ג יד שבת כד א מסכת סופרים יט יא.

אלהינו ואלהי אבותינו. יעלה ויבוא ויגיע. ויראה וירצה וישמע. ויפקד ויזכר וזכרוננו ופקדוננו וזכרון אבותינו. וזכרון משיח בן דוד עבדך. וזכרון ירושלים עיר קדשך. וזכרון כל עמך בית ישראל. לפניך. לפליטה למוכה. לחן ולחסד ולרחמים. לחיים ולשלום ביום: בראש חדש – ראש החדש:

בפסח – חג המצות:

בסוכות – חג הסוכות:

הזה. זכרנו יי אלהינו בו למוכה. ופקדנו בו לברכה. והושיענו בו לחיים. ובדבר ישועה ורחמים חוס וחסנו ורחם עלינו והושיענו. כי אליך עינינו. כי אל מלך חנון ורחום אתה: ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים: ברוך אתה יי. המחזיר שכינתו לציון⁴⁴¹:

מודים אנחנו לך. שאתה הוא יי אלהינו ואלהי אבותינו לעולם ועד. צור חיינו. מגן ישענו אתה הוא לדור ודור: נודה לך ונספר תהלתך על חיינו המסורים בידך. ועל נשמותינו הפקודות לך. ועל נפיק שכל יום עמנו. ועל נפלאותיך וטובותיך שכל עת. ערב ובקר וצהרים: הטוב כי לא כלו רחמיך. והמרחם כי לא תמו חסדיך. מעולם קוינו לך: מודים דרבנן⁴⁴²:

מודים אנחנו לך. שאתה הוא יי אלהינו ואלהי אבותינו. אלהי כל בשר. יוצרנו יוצר בראשית. ברכות והודאות לשמך הגדול והקדוש. על שהחייטנו וקיימתנו. בן תחינו ותקיימנו. ותאסוף גליותינו לחצרות קדשך. לשמור חקיך. ולעשות רצונך. ולעבדך בלבב שלם. על שאנחנו מודים לך. ברוך אל ההודאות⁴⁴³:

בחנוכה ופורים אומרים כאן ועל הנסים:

על הנסים ועל הפרקן ועל הגבורות ועל התשועות ועל המלחמות שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה: לחנוכה:

בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו. כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשפיתם תורתך ולהעבירם מחקי רצונך:

ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם. רבת את ריבם. דנת את דינם. נקמת את נקמתם. מסרת גבורים ביד חלשים. ורבים ביד מעטים. וטמאים ביד טהורים. ורשעים ביד צדיקים. וזדים ביד עוסקי תורתך. ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך. ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופרקן כהיום הזה:

ואחר בן באו בניך לדביר ביתך. ופנו את היכלך. וטהרו את מקדשך. והדליקו נרות בחצרות קדשך. וקבעו שמונת ימי חנכה אלו. להודות ולהלל לשמך הגדול: לפורים:

בימי מרדכי ואסתר בשושן הבירה. כשעמד עליהם הזמן הרשע. בקש להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד. בשלשה עשר לחדש שנים עשר. הוא חדש אדר. ושללם לבו:

ואתה ברחמיך הרבים. הפרת את עצתו. וקלקלת את מחשבתו. והשבות לו גמולו בראשו. ותלו אותו ואת בניו על העץ. (ועשית עמהם גם ופלא ונודה לשמך הגדול סלה): ועל בלם יתברך ויתרומם שמך מלכנו תמיד לעולם ועד: בעשי"ת – וכתב לחיים טובים כל בני בריתך:

- מאיר הסידור -

⁴⁴¹ וכיון שבאת תפלה באת עבודה שנאמר עולותיהם וזבחייהם לרצון על מזבחי (מגילה יח ע"א). כשעשו ישראל המשכן וירדה שכינה ושכן בו בין שני הכרובים מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י המחזיר ברחמיו מהרה שכינתו לציון (שבולי הלקט).

@@⁴⁴² סוטה מ ע"א ושו"ע קז סעיף א

@@⁴⁴³ עי' שו"ע קז א ומ"ב שם סק"ד

שבח לומר וכתוב ונזכר קודם שאמר י"י מברכת הטוב שמך חוזר, ואם נזכר לאחר
 שאמר י"י אינו חוזר:
 וְכָל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֵלָה. וַיְהַלְלוּ אֶת שְׁמֹךָ בְּאֵמֶת. הָאֵל יִשׁוּעָתָנוּ וְעֲזָרְתָנוּ סֵלָה. בְּרוּךְ
 אַתָּה י"י. הַטּוֹב שְׁמֹךָ וְלֹךְ נֶאֱחָד לְהוֹדוֹת⁴⁴⁴:
 בחזרת התפלה יאמר הש"י כֵּן כֵּן או"א וכו'⁴⁴⁵:
 אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. בְּרַכְנוּ בְּבִרְכָה הַמְשַׁלֶּשֶׁת בַּתּוֹרָה הַכְּתוּבָה עַל יְדֵי מֹשֶׁה
 עֲבָדְךָ. הַאֲמוּרָה מִפִּי אֶהְרֵן וּבְנָיו כְּהֹנִים עִם קְדוֹשֶׁךָ. כְּאֲמֹר:
 וְבִרְכָךָ י"י וְיִשְׁמְרֶךָ:
 יָאֵר י"י פְּנֵי אֱלֹהֶיךָ וַיְחַנְּךָ:
 יִשָּׂא י"י פְּנֵי אֱלֹהֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שְׁלוֹם:
 הקהל – אדיר בְּמָרוֹם שׁוֹכֵן בְּגִבּוֹרָה אַתָּה שְׁלוֹם וְשְׁמֹךָ שְׁלוֹם. יְהִי רְצוֹן שְׁתֵּשִׁים עָלֵינוּ
 וְעַל כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. חַיִּים וּבְרִכָה לְמִשְׁמֶרֶת שְׁלוֹם:

שְׁלוֹם רַב עַל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ תִּשְׁמַח לְעוֹלָם כִּי אַתָּה הוּא מְלֶךְ אֲדוֹן לְכָל הַשְּׁלוֹם וְטוֹב
 יְהִיָּה בְּעֵינֶיךָ לְבְרַכְנוּ וּלְבָרֵךְ אֶת כָּל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה בְּשְׁלוֹמְךָ. בְּרַב עֵז
 וְשְׁלוֹם:

- מאיר הסיידור -

⁴⁴⁴ וכיון שבאת עבודה באתה תודה שנאמר זובח תודה יכבדנני (מגילה יח ע"א). כשהכניס שלמה
 הארון לפני ולפנים ואמר י"י אלקים אל תשב פני משיחך וגו' ונתן הודאה ושבח למקום ואמר ברוך
 י"י אשר נתן מנוחה לעמו ישראל וגו' מיד פתחו מלאכי השרת ואמר בא"י הטוב שמך ולך נאה
 להודות (שבולי הלקט).

⁴⁴⁵ ומה ראו לומר ברכת כהנים אחר הודאה דכתיב וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד
 מעשות החטאת והעולה והשלמים אימא קודם עבודה לא סלקא דעתך דכתיב וירד מעשות החטאת
 וגו' מי כתיב לעשות מעשות כתיב ולימרה אחר העבודה לא סלקא דעתך דכתיב זובח תודה מאי
 חזית דסמכת אהאי סמוך אהאי מסתברא עבודה והודאה חדא מילתא היא (מגילה יח ע"א).

ע"י אר"ח קכח א: אין נשיאת כפים בפחות מ' והכהנים מהמנין. ועיי"ש סעיף י: עומדים [הכהנים]
 בדוכן פניהם כלפי ההיכל ואחוריהם כלפי העם ואצבעותיהם כפופים לתוך כפיהם עד שש"צ מסיים
 מודים ואז אם הם שנים קורא להם (הש"צ) כהנים: הגה ולא יאמר אלהינו ואלהי וכו' וי"א שאומרים
 אותו בלחש עד מלת כהנים ואז יאמרו בקול רם, וחוזר ואומר עם קדושך כאמור בלחש (וכן נוהגין
 במדינות אלו): ומחזירים פניהם כלפי העם, ואם הוא א' אינו קורא לו אלא הוא מעצמו מחזיר פניו.
 סעיף טו: ואח"כ מתחיל ש"צ שים שלום ואז כהנים מחזירים פניהם להיכל ואומרים רבון
 העולמים עשינו מה שגזרת עלינו עשה אתה מה שהבטחתנו השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך
 את עמך את ישראל: הגה ויאריכו בתפלה זו עד שיסיים ש"צ שים שלום ושיענו הציבור אמן על
 שניהם ואם אינם יכולים להאריך כ"כ יאמרו אדיר במרום וכו' כדלקמן סי' ק"ל.

וז"ל קל סעיף א: מאן דחזא חלמא ולא ידע מאי חזא ניקום קמיה כהני בשעה שעולים לדוכן
 ונימא הכי [מי שראה חלום ואל יודע מה ראה שיקום לפני בשעה שעולים לדוכן ויאמר כן] רבונו
 של עולם אני שלך וחלומותי שלך וכו' ויכוין דליסיים גם בהדי כהני דעני צבורא אמן ואי לא לימא
 הכי אדיר במרום שוכן בגבורה אתה שלום ושמך שלום יהי רצון שתשים עלינו שלום: הגה ובמקום
 שאין עולין לדוכן יאמר כל זה בשעה שהשליח צבור אומר שים שלום ויסיים בהדי שליח צבור שיענו
 הקהל אמן. ועיי"ש בט"ז סק"ב: ואי לא לימא הכי. פירוש אם גמר אמירת רבש"ע קודם סיום הכהנים
 לימא זה דבזה יסיים עם הכהנים ולפ"ז אין מקום לומר אדיר במרום כו' אם סיים עם הכהנים
 ועכשיו נהגו שבכל פעם אומרים אותו בשעת גמר תפלת ש"ץ בשעה שאומר וטוב בעיניך כו'. [אבל
 משמע שאין שום ענין לומר ללא חלום.??]

עיי"ש במ"ב סק"א: ובמדינותינו נוהגין כל הקהל לאמר תפלה זו בשעת הדוכן אפילו אותם שלא
 חלמו והטעם דכיון דאין אנו נושאים כפים כי אם ברגלים א"א שלא חלם לו פעם אחת בין רגל לרגל:
 ועי' קכח מ"ב סקע"א שש"ץ המתפלל מתוך סידור יכול לענות אמן לברכת כהנים אבל לא לענות
 אמן לברכה אשר קדשנו.

סעיף כד: עם שאחורי הכהנים אינם בכלל ברכה אבל מלפניהם ובצדיהם אפילו מחיצה של ברזל
 אינה מפסקת ולאחריהם נמי אם הם אנוסים כגון עם שבשדות שהם טרודים במלאכתן ואינם יכולים
 לבא הם בכלל הברכה.

סעיף כו: בשעה שמברכין אין לומר שום פסוק אלא ישתקו ויכוונו לברכה.

סדר ספירת העומר⁴⁴⁶:

הַנְּנִי מוֹכֵן וּמוֹזְמֵן לְקַיֵּם מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל סְפִירַת הָעוֹמֵר. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה. וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמִּחְרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הַבֵּיאָכֶם אֶת עוֹמֵר הַתְּנוּפֵה. שִׁבְעַת שָׁבָתוֹת תְּמַיְמוֹת תִּהְיֶינָה. עַד מִמִּחְרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׁבִיעִית תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם. וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיהוָה:

וַיְהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עֲלֵינוּ. וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ בּוֹנֵנָה עֲלֵינוּ. וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ בּוֹנֵנָה:
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל סְפִירַת הָעוֹמֵר:
ט"ז ניסן:

הַיּוֹם יוֹם אֶחָד, לְעוֹמֵר:

י אֱלֹהִים אֲנֵנוּ חֶסֶד שִׁבְחָסֶד:

י"ז ניסן:

הַיּוֹם שְׁנַיִם יָמִים, לְעוֹמֵר:

ש יִחַנְנוּ בְּכַח גְּבוּרָה שִׁבְחָסֶד:

י"ח ניסן:

הַיּוֹם שְׁלֹשָׁה יָמִים, לְעוֹמֵר:

מ וַיְבָרְכֵנוּ גְדוּלַת תְּפָאֶרֶת שִׁבְחָסֶד:

י"ט ניסן:

הַיּוֹם אַרְבָּעָה יָמִים, לְעוֹמֵר:

ח יֵאָר יְמֵינֶךָ נֹצֵחַ שִׁבְחָסֶד:

כ' ניסן:

הַיּוֹם חֲמִשָּׁה יָמִים, לְעוֹמֵר:

ו פָּנִיו תִּתִּיר הוֹד שִׁבְחָסֶד:

כ"א ניסן:

הַיּוֹם שֵׁשָׁה יָמִים, לְעוֹמֵר:

ו אֲתֵנוּ צְרוּרָה יְסוּד שִׁבְחָסֶד:

כ"ב ניסן:

הַיּוֹם שִׁבְעָה יָמִים שֶׁהֵם שְׁבֹעַ אֶחָד, לְעוֹמֵר:

י סֵלָה אֲבִיגַיִת מַלְכוּת שִׁבְחָסֶד:

כ"ג ניסן:

הַיּוֹם שְׁמוֹנָה יָמִים שֶׁהֵם שְׁבֹעַ אֶחָד וַיּוֹם אֶחָד, לְעוֹמֵר:

ר לְדַעַת קַבֵּל חֶסֶד שִׁבְחָסֶד:

כ"ד ניסן:

הַיּוֹם תְּשַׁע יָמִים שֶׁהֵם שְׁבֹעַ אֶחָד וּשְׁנַיִם יָמִים, לְעוֹמֵר:

נ בְּאַרְצֵי רֵנַת גְּבוּרָה שִׁבְחָסֶד:

כ"ה ניסן:

הַיּוֹם עֲשָׂרָה יָמִים שֶׁהֵם שְׁבֹעַ אֶחָד וּשְׁלֹשָׁה יָמִים, לְעוֹמֵר:

נ דְּרַכְךָ עִמָּךְ תְּפָאֶרֶת שִׁבְחָסֶד:

כ"ו ניסן:

- מאיר הסידור -

⁴⁴⁶ בליל שני אחר תפלת ערבית מתחילין לספור העומר ואם שכח לספור בתחלת הלילה הולך וסופר כל הלילה ומצוה על כל אחד לספור לעצמו וצריך לספור מעומד ולברך תחלה וסופר הימים והשבועות כיצד ביום הראשון אומר היום יום אחד (בעומר) (או"ח תפט א). אחר תפילת ערבית, וקודם עלינו דכל מה דאפשר לאקדומי מקדמינן כדי שיתקיים יותר מה שכתוב תמימות תהיינה (מ"ב סק"ב). וצריך לעמוד משעה שמתחיל הברכה. ובדיעבד אפילו אם סיפר מיושב יצא (מ"ב סק"ו). וברוב פוסקי סהנוסח לעומר (מ"ב סק"ח).

היום אחד עשר יום שהם שבוע אחד וארבעה ימים, לעומר:
ו בכל שנבנו נצח שבגבורה:

כ"ז ניסן:

היום שנים עשר יום שהם שבוע אחד וחמשה ימים, לעומר:
ל גוים טהרנו הוד שבגבורה:

כ"ח ניסן:

היום שלשה עשר יום שהם שבוע אחד וששה ימים, לעומר:
א ישועתך נורא יסוד שבגבורה:

כ"ט ניסן:

היום ארבעה עשר יום שהם שני שבועות, לעומר:
מ יודוך קר"ע שמ"ן מלכות שבגבורה:

ל' ניסן:

היום חמשה עשר יום שהם שני שבועות ויום אחד, לעומר:
י עמים נא חסד שבתפארת:

א' אייר:

היום ששה עשר יום שהם שני שבועות ושני ימים, לעומר:
ם אלהים גבור גבורה שבתפארת:

ב' אייר:

היום שבעה עשר יום שהם שני שבועות ושלשה ימים, לעומר:
כ יודוך דורשי תפארת שבתפארת:

ג' אייר:

היום שמונה עשר יום שהם שני שבועות וארבעה ימים, לעומר:
י עמים יהודך נצח שבתפארת:

ד' אייר:

היום תשעה עשר יום שהם שני שבועות וחמשה ימים, לעומר:
ת כולם כבבת הוד שבתפארת:

י"א אייר:

היום עשרים יום שהם שני שבועות וששה ימים, לעומר:
ש ישמחו שמרם יסוד שבתפארת:

ו' אייר:

היום אחד ועשרים יום שהם שלשה שבועות, לעומר:
פ וירננו נג"ד יב"ש מלכות שבתפארת:

ז' אייר:

היום שנים ועשרים יום שהם שלשה שבועות ויום אחד, לעומר:
ו לאומים ברכם חסד שבנצח:

ח' אייר:

היום שלשה ועשרים יום שהם שלשה שבועות ושני ימים, לעומר:
ט כי טהרם גבורה שבנצח:

ט' אייר:

היום ארבעה ועשרים יום שהם שלשה שבועות ושלשה ימים, לעומר:
ע תשפוט רחמי תפארת שבנצח:

י' אייר:

היום חמשה ועשרים יום שהם שלשה שבועות וארבעה ימים, לעומר:
מ עמים צדקתך נצח שבנצח:

י"א אייר:

היום שששה ועשרים יום שהם שלשה שבועות וחמשה ימים, לעומר:
י מישור תמיד הוד שבנצח:

י"ב אייר:

היום שבעה ועשרים יום שהם שלשה שבועות וששה ימים, לעומר:
ם ולאומים נמלם יסוד שבנצח:

י"ג אייר:

היום שמונה ועשרים יום שהם ארבעה שבועות, לעומר:
מ בארץ בט"ר צת"ג מלכות שבנצח:

י"ד אייר – פסח שני:

היום תשעה ועשרים יום שהם ארבעה שבועות ויום אחד, לעומר:
י תנחם חסין חסד שבהוד:

ט"ו אייר:

היום שלשים יום שהם ארבעה שבועות ושני ימים, לעומר:
ש סלה קדוש גבורה שבהוד:

ט"ז אייר:

היום אחד ושלשים יום שהם ארבעה שבועות ושלשה ימים, לעומר:
ו יודוך ברוב ת"ת שבהוד:

י"ז אייר:

היום שנים ושלשים יום שהם ארבעה שבועות וארבעה ימים, לעומר:
ר עמים טובך נצח שבהוד:

ל"ג בעומר, י"ח אייר:

היום שלשה ושלשים יום שהם ארבעה שבועות וחמשה ימים, לעומר:
ו אלהים נהל הוד שבהוד:

י"ט אייר:

היום ארבעה ושלשים יום שהם ארבעה שבועות וששה ימים, לעומר:
ל יודוך עדתך יסוד שבהוד:

כ' אייר:

היום חמשה ושלשים יום שהם חמשה שבועות, לעומר:
א עמים חק"ב טנ"ע מלכות שבהוד:

כ"א אייר:

היום ששה ושלשים יום שהם חמשה שבועות ויום אחד, לעומר:
מ כולם יחיד חסד שביסוד:

כ"ב אייר:

היום שבעה ושלשים יום שהם חמשה שבועות ושני ימים, לעומר:
י ארץ גאה גבורה שביסוד:

כ"ג אייר:

היום שמונה ושלשים יום שהם חמשה שבועות ושלשה ימים, לעומר:
ם נתנה לעמך תפארת שביסוד:

כ"ד אייר:

היום תשעה ושלשים יום שהם חמשה שבועות וארבעה ימים, לעומר:
ב יכולה פנה נצח שביסוד:

כ"ה אייר:

היום ארבעים יום שהם חמשה שבועות וחמשה ימים, לעומר:

א יברכנו זוכרי הוד שביסוד:

כ"ו אייר:

היום אחד וארבעים יום שהם חמשה שבועות וששה ימים, לעמר:
ר אלהים קדשתך יסוד שביסוד:

כ"ז אייר:

היום שנים וארבעים יום שהם ששה שבועות, לעמר:
ץ אלהינו יג"ל פז"ק מלכות שביסוד:

כ"ח אייר:

היום שלשה וארבעים יום שהם ששה שבועות ויום אחד, לעמר:
ת יברכנו שועתנו חסד שבמלכות:

כ"ט אייר:

היום ארבעה וארבעים יום שהם ששה שבועות ושני ימים, לעמר:
נ אלהים קבל גבורה שבמלכות:

א' סיון:

היום חמשה וארבעים יום שהם ששה שבועות ושלשה ימים, לעמר:
ח ויראו ושמע תפארת שבמלכות:

ב' סיון:

היום ששה וארבעים יום שהם ששה שבועות וארבעה ימים, לעמר:
ם אותו צעקתנו נצח שבמלכות:

ג' סיון:

היום שבועה וארבעים יום שהם ששה שבועות וחמשה ימים, לעמר:
ס כל יודע הוד שבמלכות:

ד' סיון:

היום שמונה וארבעים יום שהם ששה שבועות וששה ימים, לעמר:
ל אפסי תעלמות יסוד שבמלכות:

י"א סיון:

היום תשעה וארבעים יום שהם שבועה שבועות, לעמר:
ה ארץ שק"ו צי"ת מלכות שבמלכות:

הרחמן. הוא יחזיר לנו עבודת בית המקדש למקומה במהרה בימינו. אמן סלה:

למנצח בנגינות מזמור שיר: אלהים יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה: לדעת בארץ
הרבה בכל גוים ישועתך: יודוך עמים אלהים יודוך עמים כלם: ישמחו וירננו לאמים כי תשפט
עמים מישר ולאמים בארץ תנחם סלה: יודוך עמים אלהים יודוך עמים כלם: ארץ נתנה
יבולה יברכנו אלהים אלהינו: יברכנו אלהים ויראו אותו כל אפסי ארץ:

אנא בכת. גדלת ימינך. תתיר צרורה:

אב"ג ית"ץ:

קבל רנת עמך. שגבנו טהרנו נורא:

קר"ע שט"ן:

נא גבור. דורשי יחודך. בכבת שמרם:

נג"ד יכ"ש:

ברכם טהרם. רחמם. צדקתך תמיד גמלם:

במ"ר צת"ג:

חסין קדוש. ברוב טובך. נהל עדתך:

חֲק"ב טנ"ע:

יְהִיר נְאֻהָה. לְעִמָּךְ פְּנֵה. זוֹכְרֵי קִדְשֶׁתְךָ:

יג"ל פז"ק:

שׁוֹעֲתֵנוּ קָבֵל. וְשִׁמְעֵ צַעֲקוֹתֵנוּ. יוֹדֵעַ תַּעֲלוּמוֹת:

שק"ו צי"ת:

בלחש - בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם. אֲתָה צְוִיתָנוּ עַל יְדֵי מֹשֶׁה עֲבָדְךָ לְסַפֵּר סִפְרֵי הָעוֹמֵר כְּדֵי לְטַהֵרנוּ מִקְּלוֹתֵינוּ וּמִטּוֹמְאוֹתֵינוּ. כְּמוֹ שֶׁפָּתַחְתָּ בְּתוֹרָתְךָ. וּסְפַרְתָּם לָכֶם מִמִּתְחַרְתֵּי הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הַבִּיאָכֶם אֶת עוֹמֵר הַתְּנוּפָה שֶׁבַע שָׁבָתוֹת תְּמִימוֹת תִּהְיֶינָה. עַד מִמִּתְחַרְתֵּי הַשַּׁבָּת הַשְּׁבִיעִית תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם. כְּדֵי שִׁיטְהָרוּ נַפְשוֹת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל מִזֵּה מִתְּתָם:

וּבְכֵן יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ י"י אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁבְּזִכּוֹת סִפְרֵי הָעוֹמֵר שֶׁסְּפַרְתָּ הַיּוֹם יִתְקַן מַה שֶׁפָּגַמְתָּ בְּסִפְרָהּ (הַשִּׁיךְ לְאוֹתוֹ הַלַּיְלָה). וְאַתְּהָר וְאַתְּקַדֵּשׁ בְּקִדְשָׁהּ שֶׁל מַעֲלָה. וְעַל יְדֵי זֶה יִשְׁפַע שִׁפְעֵ רַב בְּכָל הָעוֹלָמוֹת וְלִתְקַן אֶת נַפְשׁוֹתֵינוּ וְרוּחֹתֵינוּ וְנַשְׁמוֹתֵינוּ מִכָּל סִיג וּפְגָם. וְלְטַהֵרנוּ וְלְקַדְּשָׁנוּ בְּקִדְשֶׁתְךָ הַעֲלִינָה. אָמֵן סְלָה:

447 סדר קדוש לבנה:

עִיקַר קִידוּשׁ הַלְּבָנָה עִפ"י הָאָרִיז"ל מְשִׁיעֵבְרוּ עֲלֶיהָ שִׁבְעַת יָמִים מִהַמּוֹלַד מַעֲלָע, וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהַלְּאָה הוּא קִידוּשׁ הַלְּבָנָה, וְיִקְדֵשׁ בְּבִגְדֵים נְאִים וּבְשִׁמְחָה, כִּי הוּא קָבֵל פְּנֵי הַשְּׁכִינָה הַקָּדוֹשׁ, וְרַגְלֵיהֶם רַגְלֵי יִשְׂרָאֵל וְלַצַּד מִזְרַח דוּקָא, וְכַשְׁמַנִּיעַ לְבָרוּךְ יוֹצֵרְךָ, כַּשֵּׁם שְׁאֵנִי רוֹקֵד וְכו' אִזִּי יִהְיוּ פְּנֵי נֹגַד הַלְּבָנָה:

הַלְּלוּיָהּ הַלְּלוּ אֶת י"י מִן הַשָּׁמַיִם הַלְּלוּהוּ בְּמִרוֹמִים:

הַלְּלוּהוּ כָּל מַלְאָכָיו הַלְּלוּהוּ כָּל צְבָאוֹ:

הַלְּלוּהוּ שֶׁשֶׁמֶשׁ וְיָרֵחַ הַלְּלוּהוּ כָּל כּוֹכְבֵי אוֹר:

הַלְּלוּהוּ שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וְהַמַּיִם אֲשֶׁר מַעַל הַשָּׁמַיִם:

יְהַלְלוּ אֶת שֵׁם י"י כִּי הוּא צִוָּה וְנִבְרָאוּ:

וְיַעֲמִידֵם לְעֵד לְעוֹלָם חֵק נִתֵּן וְלֹא יַעֲבוֹר:

יְשִׁים פְּנֵיו לְמִזְרַח וְיִישֵׁר רַגְלָיו וְיִרְאֶה רְאִיָּה אַחַת בְּפְנֵי הַלְּבָנָה קוֹדֵם שִׁיתְחִיל לְבָרְךָ

וְאַח"כּ לֹא יִבִּיט בָּהּ כְּלָל:

- מֵאִיר הַסִּידוֹר -

447 הַרְוָה לְבָנָה בְּחִדוּשָׁהּ מִבְּרַךְ אֲשֶׁר בְּמֵאֵמְרוֹ בְּרָא שְׁחָקִים וְכו': הַגָּה וְאִין לְקַדֵּשׁ הַחֹדֶשׁ אֲלֵא בְּלִילָה בַּעַת שֶׁהַלְּבָנָה זֹרַחַת וְנִהְיִין מֵאוֹרָה (תְּכוּ א). מִש"כ וְנִהְיִין מֵאוֹרָה, דֵּהִינּוּ בַּעַת שְׁזָרִיחָתָהּ נִיכְרַת ע"ג קִרְקַע. אִם נִתְכַסָּה הַלְּבָנָה בְּעֵבִים, אִם הָעֵב דַּק וְקִלוּשׁ שְׁנֵרֵאִית הַלְּבָנָה מִמֶּנּוּ וְנִהְיָה בָּהּ מִבְּרַךְ, וְאִם הָעֵנָן עֵב אִינוּ מִבְּרַךְ. וְאִם הַתְּחִיל לְבָרְךָ וְאַח"כּ נִתְכַסָּה בְּעֵבִים גּוֹמֵר הַבְּרַכָּה. אִם לֹא שֶׁהוּא מְשַׁעַר שֶׁתְּתַכַּסָּה הַלְּבָנָה בְּאִמְצַע בְּרַכְתּוֹ שֶׁאִזִּי לֹא יִתְחִיל בְּרַכְתּוֹ (מ"ב סק"ג).

אִין מִבְּרַכִּין עַל הַיָּרֵחַ אֲלֵא בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת כַּשֶּׁהוּא מְבוּשֵׁם וּבִגְדֵי נְאִים: הַגָּה וְדוּקָא אִם לֵיל מוֹצָאֵי שַׁבָּת הוּא קוֹדֵם י' בְּחֹדֶשׁ אִזִּי מִמִּתְיַנֵּן עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת אֲבֵל אִם הוּא אַח"כּ אִין מִמִּתְיַנֵּן עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת שְׁמָא יְהִי ב' לַיְלוֹת אוֹ ג' אוֹ ד' עֲנָנִים וְלֹא יִרְאוּ הַלְּבָנָה וְיַעֲבוֹר הַזְּמַן וְכַשְׁמַקְדָּשִׁין אוֹתָהּ בְּחֹל יֵשׁ לְלוּבֹשׁ בְּגָדִים נְאִים אִין מִקְדָּשִׁין הַלְּבָנָה קוֹדֵם תְּשַׁעָּה בָּאֵב וְלֹא קוֹדֵם יו"כ וּבְמוֹצָאֵי יו"כ מִקְדָּשִׁין אוֹתָהּ דַּאִזִּי שׁוֹרִין בְּשִׁמְחָה אֲבֵל לֹא בְּמוֹצָאֵי ת"ב אוֹ שֶׁאֵר תְּעִנִּית וְאִין מִקְדָּשִׁין אוֹתָהּ בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת שַׁחַל בּוֹ י"ט וְתוֹלָה עֵינָיו וּמִיִּישֵׁר רַגְלָיו וּמִבְּרַךְ וְאוֹמֵר שְׁלֹשׁ פְּעָמִים סִימֵן טוֹב תְּהִיָּה לְכָל יִשְׂרָאֵל בְּרוּךְ יוֹצֵרְךָ (תְּכוּ ב):

מוצ"ש - לְמִצְוָה מִן הַמּוֹבָחַר (מ"ב סק"ד), וְהו"ה לְמוֹצָאֵי יו"ט (שם סק"ה), וְי"א שְׁלֵא יִמְתִּין (מ"ב סק"ו). וְתוֹלָה עֵינָיו - אִפִּילוּ בְּשַׁעַת הַבְּרַכָּה אִין לוֹ לְהִסְתַּכֵּל בָּהּ אֲלֵא רְוָה אוֹתָהּ פְּעַם אַחַת כַּשִּׁירְצָה לְבָרְךָ וְאַח"כּ לֹא יִסְתַּכֵּל בָּהּ (שם סק"ג).

אִין מִבְּרַכִּין עֲלֶיהָ עַד שִׁיעֵבְרוּ שִׁבְעַת יָמִים עֲלֶיהָ: הַגָּה וְאִין מִקְדָּשִׁין הַלְּבָנָה תַּחַת הַגָּג (תְּכוּ ד): שִׁבְעַת יָמִים - עַכ"פּ לְאַחַר ג' יָמִים מַעֲלָע מַעַת הַמּוֹלַד שְׁנֵהְיִין כְּבֵר מֵאוֹרָה יֵשׁ לְבָרְךָ עֲלֶיהָ וְאִין לְהַחֲמִיץ הַמִּצְוָה (מ"ב סק"ז). תַּחַת הַגָּג - כ"ז הוּא רַק לְכַתְּחֵלָה אֲבֵל מִי שְׁחוּשׁ בְּאִיזָה מִיְחוּשׁ שְׁלֵא יוֹכֵל לְצַאֵת לְחוּץ אִי נְמִי שֶׁהַמְּקוֹם אִינוּ נָקִי אוֹ שְׁשֵׁרוּי בֵּין הָעֵכוּרִים יִקְדֵשׁ בְּבִיתוֹ דְּרַךְ חֲלוֹן אוֹ פֶּתַח הַפֶּתוּחַ נֹגַד הַלְּבָנָה (מ"ב סק"א).

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. אשר במאמרו ברא שחקים. וברוח פיו כל צבאם. חק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם. ששים ושמהים לעשות רצון קונם. פועל אמת שפעלתו אמת. וללכנה אמר שהתחדש. עטרת תפארת לעמוסי בטן שהם עתידים להתחדש במותה. ולפאר ליוצרים על שם כבוד מלכותו:

ברוך אתה יי מחדש חרשים:

ג"פ:

ברוך יוצרך ברוך עושך ברוך קונך ברוך בוראך:

ורוקד ג"פ ואומר ג"פ⁴⁴⁸:

כשם שאני רוקד כנגדך ואיני יכול לנגוע בך בך לא יוכלו כל אויבי לנגוע בי לרעה:

ג"פ:

תפל עליהם אימתה ופחד בגדל זרועך ידמו כאבן⁴⁴⁹:

ג"פ:

כאבן ידמו זרועך בגדל ופחד אימתה עליהם תפל:

ואומר לחבירו ג"פ:

שלום עליכם:

וחבירו משיבו ג"פ:

עליכם שלום:

ג"פ:

דוד מלך ישראל חי וקים⁴⁵⁰:

ג"פ:

סמן טוב ומזל טוב יהא לנו ולכל ישראל אמן:

קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות דומה דודי לצבי או לעפר

האילים הנה זה עומד אחר בתלנו משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים:

שיר למעלות אשא עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי: עזרי מעם יי עשה שמים וארץ:

אל יתן למוט רגלך אל ינום שמרך: הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל: יי שמרך יי צלך

על יד ימינך: יומם השמש לא יכבה וירח בלילה: יי ישמרך מכל רע ישמר את נפשך: יי

ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם:

הללויה הללו אל בקדשו הללוהו ברקיע עזו: הללוהו בגבורתיו הללוהו ברב גדלו:

הללוהו בתקע שופר הללוהו בגבל וכנור: הללוהו בתוף ומחול הללוהו במנים ועגב: הללוהו

בצלצלי שמע הללוהו בצלצלי תרועה: כל הנשמה תהלל יה הללויה:

תנא רבי רבי ישמעאל אלמלי לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהם שבשמים

פעם אחת בחדש דים. אמר אבני הלכה צריך למימרא מעמד: מי זאת עולה מן המדרג

מתרפקת על דודה: ויהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי למלאת פגימת הלכנה ולא

יהיה בה שום מעוט. ויהי אור הלכנה פאור החמה וכאור שבעת ימי בראשית כמו שהיתה

קדם מעוטה. שנאמר את שני המארות הגדולים: ויתקיים בנו מקרא שכתוב ובקשו את יי

אלהיהם ואת דויד מלכם. אמן:

- מאיר הסידור -

⁴⁴⁸ ורוקד ג' פעמים כנגדה ואומר כשם שאני רוקד כו' (תכו ב). ורוקד - יזהר מאוד שלא יכרע ברכיו לרקוד דלא יהא נראה ככורע ללבנה אלא יסמוך על אצבעות רגליו וירקוד (מ"ב סק"ד).

⁴⁴⁹ ואומר תפול עליהם וגו' ולמפרע כאבן ידמו כו' ג' פעמים ויאמר לחבירו ג"פ שלום עליך ומשיב הוי כשואל (תכו ב). ויאמר לחבירו וכו' - מפני שאמר בתחלה תפול וכו' אומר לחבירו שלום עליך (מ"ב סק"טז).

⁴⁵⁰ ונוהגין לומר דוד מלך ישראל חי וקיים שמלכותו נמשל ללבנה ועתיד להתחדש כמותה וכנסת ישראל תחזור להתדבק בבעלה שהוא הקב"ה דוגמת הלבנה המתחדשת עם החמה שנאמר שמש ומגן ה' ולכך עושים שמחות ורקודין בקידוש החדש דוגמת שמחת נשואין (תכו ב).

לְמַנְצַח בְּנִינּוֹת מְזֻמָּר שִׁיר: אֱלֹהִים יִחַנְנוּ וּיְבָרְכֵנוּ יָאֵר פָּנָיו אֶתְנוּ סֵלָה: לְדַעַת בְּאַרְץ
 דְּרָבָה בְּכָל גּוֹיִם יִשְׁוַעְתְּךָ: יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים יוֹדוּךָ עַמִּים כָּלָם: יִשְׁמְחוּ וּיְרַנְּנוּ לְאֲמִים כִּי
 תִשְׁפּוֹט עַמִּים מִיִּשְׂרָאֵל וּלְאֲמִים בְּאַרְץ תִּנְחֵם סֵלָה: יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים יוֹדוּךָ עַמִּים כָּלָם: אַרְץ
 נְתַנָּה יְבוּלָה יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ: יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים וַיִּירָאוּ אוֹתוֹ כָּל אַפְסֵי אַרְץ:

עֲלֵינוּ לְשַׁבַּח לְאֲדוֹן הַכֹּל. לְתַת גְּדֻלָּה לְיוֹצֵר בְּרֵאשִׁית. שְׁלֵא עֲשֵׂנוּ כְּגוֹיֵי הָאָרְצוֹת. וְלֹא
 שָׁמְנוּ כְּמִשְׁפָּחוֹת הָאֲדָמָה. שְׁלֵא שָׁם חִלְקֵנוּ בְּהֵם וּגְזֵרְלָנוּ כְּכָל הַמוֹנֵם. שֶׁהֵם מִשְׁתַּחֲוִים לְהֵבֶל
 וְרִיק וּמִתְפַּלְלִים אֶל אֵל לֹא יוֹשִׁיעַ: וְאַנְחֵנוּ בּוֹרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים וּמוֹדִים לְפָנָיו מִלְּךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים
 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. שֶׁהוּא נוֹטֵה שָׁמַיִם וְיוֹסֵד אַרְץ. וּמוֹשֵׁב יְקָרוֹ בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל. וְשֹׁכֵנֵת עִזּוֹ
 בְּגִבְעֵי מְרוֹמִים. הוּא אֱלֹהֵינוּ אֵין עוֹד. אֲמַת מְלַכְנוּ. אָפֶס זוֹלָתוֹ. כְּפִתוּב בַּתּוֹרָתוֹ. וַיְדַעַת הַיּוֹם
 וְהִשְׁבַּת אֶל לְבָבָהּ. כִּי יִי הוּא הָאֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת. אֵין עוֹד:

עַל כֵּן נִקְוָה לָךְ יִי אֱלֹהֵינוּ לְרֵאוֹת מְהֵרָה בַּתְּפִאָרֶת עֲזָךְ. לְהַעֲבִיר גְּלוּלִים מִן הָאָרֶץ.
 וְהַאֲלִילִים כְּרוֹת יְבִרְתוֹן. לְתַקֵּן עוֹלָם בְּמַלְכוּת שְׁדֵי. וְכָל בְּנֵי בָשָׂר יִקְרָאוּ בַּשְּׁמִיךְ לְהַפְנוֹת אֱלֹהֶיךָ
 כָּל רִשְׁעֵי אַרְץ. וְכִירוּ וַיְדַעוּ כָּל יוֹשְׁבֵי תְּבֵל. כִּי לָךְ תִּכְרַע כָּל בְּרָהּ. תִּשְׁבַּע כָּל לְשׁוֹן. לְפָנֶיךָ יִי
 אֱלֹהֵינוּ יְכַרְעוּ וַיִּפְלוּ. וְלִכְבוֹד שְׁמִיךָ יִקָּר וַיִּתְנֶן. וְיִקְבְּלוּ כָּלָם אֶת עַל מַלְכוּתְךָ. וְתִמְלֹךְ עֲלֵיהֶם
 מְהֵרָה לְעוֹלָם וָעֶד. כִּי הַמַּלְכוּת שְׁלֹךְ הִיא וְלְעוֹלָמִי עַד תִּמְלֹךְ בְּכָבוֹד. כְּפִתוּב בַּתּוֹרָתְךָ. יִי
 יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד: וְנִאָּמַר. וְהָיָה יִי לְמֹלְךָ עַל כָּל הָאָרֶץ. בַּיּוֹם הַהוּא יְהִיָּה יִי אֶחָד וְשִׁמּוֹ אֶחָד:
 קְדִישׁ יְתוּם:

וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. אָמֵן:

בְּעֲלָמָא דִּי בְּרָא כְרַעוּתָהּ וַיִּמְלִיךָ מַלְכוּתָהּ בְּחַיִּיכוּן וּבְיוֹמֵיכוּן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל
 בְּעַגְלָא וּבְזֵמַן קְרִיב. וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

יְתַבְרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְקֻדְשָׁא
 בְּרִיךְ הוּא. לְעֵלָא (בְּעֵשִׂי"ת לְעֵלָא לְעֵלָא מְכָל) מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא
 דְאָמִירָן בְּעֲלָמָא. וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא וְחַיִּים עֲלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְאָמְרוּ אָמֵן:

עוֹשֵׂה שְׁלוֹם (בְּעֵשִׂי"ת הַשְּׁלוֹם) בְּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עֲלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ

אָמֵן:

יש מזמרים:

טוֹבִים מְאוּרֹת שְׁפָרָא אֱלֹהֵינוּ. יִצְרֵם בְּדַעַת בְּבִינָה וּבְהַשְׁכָּל. כַּח וּגְבוּרָה נְתַן בְּהֵם.
 לְהִיּוֹת מוֹשְׁלִים בְּקֶרֶב תְּבֵל: מְלֵאִים זִיו וּמְפִיקִים נְגִה. נֶאֱחָ זִיוֹם בְּכָל הָעוֹלָם. שְׁמַחִים בְּצֵאתָם
 וְשֹׁשִׁים בְּבוֹאָם. עוֹשִׂים בְּאֵימָה רְצוֹן קוֹנֵם: פֶּאֶר וְכָבוֹד נוֹתְנִים לְשִׁמּוֹ. צְהִלָּה וְרִנָּה לְזִכָּר
 מַלְכוּתוֹ. קְרָא לְשִׁמּוֹשׁ וַיִּזְרַח אוֹר. רָאָה וְהַתְקִין צוֹרֵת הַלְבָנָה:

סדר קריאת שמע שעל המטה:

הַרִינִי מוֹחֵל לְכָל מִי שֶׁהִכְעִים וְהִקְנִיט אוֹתִי אוֹ שֶׁחָטָא כְּנִגְדֵי בֵין בְּגוֹפֵי בֵין בְּמִמוֹנֵי
 בֵין בְּכַבּוּדֵי בֵין בְּכָל אֲשֶׁר לִי בֵין בְּאוֹנֵם בֵין בְּרַצוֹן בֵין בְּשׁוֹגֵג בֵין בְּמִזִּיד בֵין בְּדַבּוּר בֵין
 בְּמַעֲשֵׂה. וְלֹא יַעֲנֵשׁ שׁוֹם אָדָם בְּסִבְתִּי⁴⁵¹:

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. יִי אֱלֹהֵינוּ. יִי אֶחָד⁴⁵²:

- מאיר הסידור -

⁴⁵¹ ראוי למחול לכל מי שחטא כנגדו וציערו ובזכות זה האדם מאריך ימים (מ"ב רלט סק"ט).
⁴⁵² קורא על מטתו פרשה ראשונה של שמע ומברך המפיל חבלי שינה על עיני וכו': הגה ויקרא
 קריאת שמע סמוך למטתו ואין אוכלים ושותים ולא מדברים אחר קריאת שמע שעל מטתו אלא
 יישן מיד וכו' ואם קרא קריאת שמע ולא יוכל לישן מיד אז חוזר וקורא כמה פעמים זה אחר זה עד
 שישתקע בשינה ושיהיה קריאתו סמוך לשינתו וכו' ואומר יושב בסתר עליון, ואומר ה' בסתר עליון,
 ואומר ה' מה רבו צרי עד לה' הישועה, ואומר ברוך ה' ביום ברוך ה' בלילה ברוך ה' בשכבנו ברוך ה'

בלחש - ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

ואהבת את יי אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך: והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוה היום. על לבבך: ושננתם לבניך ודברת בם. בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך: וקשרתם לאות על ירך. והיו למטפת בין עיניך: וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך⁴⁵³:

ויהי נעם אדני אלהינו עלינו. ומעשה ידינו כוננה עלינו. ומעשה ידינו כוננהו⁴⁵⁴:
 יושב בסתר עליון. בצל שדי ותלונן: אמר לי יי מחסי ומצודתי. אלהי אבטח בו: כי הוא יצילך מפח יקוש. מדבר הוות: באברתו יסוך לך ותחת כנפיו תחסה. צנה וסחרה אמתו: לא תירא מפח לילה. מחץ יעוף יומם: מדבר באפל יהלך. מקטב ישוד צהררים: יפל מצדך אלך ורבבה מימינך. אליך לא יגש: רק בעיניך תביט. ושלמת רשעים תראה: כי אתה יי מחסי. עליון שמת מעונך: לא תאנה אליך רעה. ונגע לא יקרב באהלך: כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך: על כפים ישאונך. פן תגוף באבן רגלך: על שחל ופתן תדרוך. תרמס כפיר ותניין: כי בי חשק ואפלטו. אשגבהו כי ידע שמי: יקראני ואענהו. עמו אנכי בצרה. אחלצו ואכבדהו: אך ימים אשביעו ואראהו בישועת⁴⁵⁵:

אך ימים אשביעו ואראהו בישועת⁴⁵⁶:
 יי מה רבו צרי. רבים קמים עלי: רבים אמרים לנפשי אין ישועתה לו באלהים. סלה: ואתה יי מגן בעדי. כבודי ומרים ראשי: קולי אל יי אקרא. ויענני מהר קדשו. סלה: אני שכבתי ואישנה. הקיצותי כי יי יסמכני: לא אירא מרבבות עם. אשר סביב שתי עלי: קומה יי. הושיעני אלהי. כי הכית את כל איבי לחי. שני רשעים שברת: לי יי הושיעה. על עמך ברכתך סלה⁴⁵⁷:

השכיבנו יי אלהינו לשלום. והעמידנו מלכנו לחיים ופרוש עלינו סבת שלומך. ותקננו בעצה טובה מלפניך. והושיענו למען שמך. והגן בעדנו. והסר מעלינו אויב דבר וחרב ורעב ויגון. והסר שטן מלפנינו ומאחרינו. ובצל כנפיך תסתירנו. כי אל שומרנו ומצילנו אתה. כי אל מלך חנון ורחום אתה. ושומר צאתנו ובואנו לחיים ולשלום מעתה ועד עולם⁴⁵⁸:
 ברוך יי ביום. ברוך יי בלילה. ברוך יי בשכבנו. ברוך יי בקומנו⁴⁵⁹:
 כי בדרך נפשות החיים והמתים. אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש⁴⁶⁰:
 בדרך אפקיד רוחי. פדיתה אותי יי אל אמת⁴⁶¹:
 אלהינו שבשמים. יחד שמך וקים מלכותך תמיד. ומלוך עלינו לעולם ועד⁴⁶²:
 יראו עינינו וישמח לבנו ותגל נפשנו בישועתך באמת. באמור לציון מלך אלהיך. יי מלך. יי מלך. יי מלך לעולם ועד⁴⁶³:
 כי המלכות שלך היא ולעולמי עד תמלוך בכבוד. כי אין לנו מלך אלא אתה⁴⁶⁴:

- מאיר הסידור -

בקומנו ויאמר ה' אל השטן יגער ה' בך השטן וגו' ה' שומרך וגו' מעתה ועד עולם בידך אפקיד רוחי וגו' יברכך ה' וגו' עד וישם לך שלום ואומר השכיבנו עד סמוך לחתימה (רלט א).

⁴⁵³ טוב לומר תמיד כל קריאת שמע עם אל מלך נאמן (מ"ב רלט סק"א).

⁴⁵⁴ מקור?

⁴⁵⁵ תהלים צא. רלט א.

כל אלו הפסוקים שנהגו לאומרם הוא להגן שלא יבוא עליו ח"ו דבר רע. ואם הוא חולה או אנוס די במה שיאמר פרשה ראשונה של ק"ש וברכת המפיל לבד. (מ"ב רלט סק"ט).

⁴⁵⁶ מקור?

⁴⁵⁷ תהלים ג ב-ט. רלט א.

⁴⁵⁸ ברכת ק"ש של ערבית. רלט א.

⁴⁵⁹ רלט א.

⁴⁶⁰ מקור?

⁴⁶¹ רלט א. תהלים לא ו.

⁴⁶² מקור?

⁴⁶³ מקור?

⁴⁶⁴ מקור?

המלאך הנאל אתי מכל רע יברך את הנערים. ויקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק. וידגו לרב בקרב הארץ⁴⁶⁵:

ויאמר אם שמוע תשמע לקול יי אלהיך והישר בעיניו תעשה. והאזנת למצותיו ושמרת כל חקיו. כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך. כי אני יי רפאך⁴⁶⁶:
ויאמר יי אל השמן. יגער יי בך השמן. ויגער יי בך הבחר בירושלים. הלא זה אוד מצל מאש⁴⁶⁷:

ה' שמרך ה' צלך על יד מינדך: יזמם השמש לא יכבה וירח בלילה: ה' ישמרך מכל רע ישמר את נפשך: ה' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם⁴⁶⁸:

הנה מטתו שלשלמה. ששים גברים סביב לה מגברי ישראל: כלם אחוי חרב. מלמדי מלחמה. איש חרבו על ירכו מפתח בלילות⁴⁶⁹:

יברך יי וישמרך: יאר יי פניו אליך ויחנך: ישא יי פניו אליך וישם לך שלום⁴⁷⁰.
ג"פ⁴⁷¹:

הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל. ג"פ⁴⁷²:

לישועתך קויתי יי. קויתי יי לישועתך. יי לישועתך קויתי. ג"פ⁴⁷³:

בשם יי אלהי ישראל. מימיני מיכאל. ומשמאלי גבריאל. ומלפני אנריאל. ומאחורי רפאל. ועל ראשי שכינת אל. ג"פ⁴⁷⁴:

שיר המעלות. אשרי כל ירא יי. ההלך בדרךיו: יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך: אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך בגיך בשתילי זיתים סביב לשלחנה: הנה כי כן יברך גבר ירא יי: יברך יי מציון. וראה בטוב ירושלים כל ימי חיך: וראה בנים לבניך. שלום על ישראל: רגזו ואל תחטאו. אמרו בלבבכם על משפכם ודמו סלה. ג"פ⁴⁷⁵:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. המפיל חבלי שנה על עיני ותנומה על עפעפי. ויהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי. שתשביבני לשלום ותעמידני לשלום. ואל יבהלוני רעיוני וחלומות רעים והרהורים רעים. ותהי מטתי שלמה לפניך. והאר עיני פן אישן המות. כי אתה המאיר לאישון בת עין: ברוך אתה יי. המאיר לעולם כלו בכבודו⁴⁷⁶:

- מאיר הסידור -

מקור? 465

מקור? 466

זכריה ג ב. רלט א. 467

תהלים קכא ה-ח. רלט א. 468

מקור? 469

במדבר ו כד-כו. רלט א. 470

מקור? 471

מקור? 472

מקור? 473

מקור? 474

מקור? 475

⁴⁷⁶ יתנהג האדם כפי טבעו דהיינו אם טבעו להרדם באמצע ק"ש טוב יותר שיקדים ברכת המפיל מה דאפשר ואם אין טבעו לזה טוב יותר לאחר ברכת המפיל עד לבסוף (מ"ב רלט סק"ב). אם תאב לשותות או לדבר איזה ענין נחוץ נראה שמותר אך יחזור ויקרא פרשת שמע אכן אם כבר אמר ברכת המפיל יזהר בזה כי יפסיק בין הברכה להשינה (שם סק"ד):

סדר עירובי תחומין:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת עֵרוֹב:
בְּעֵרוֹב הַזֶּה יֵהָא מִתֵּר לִי (אוּ לְפִלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְלִבְנֵי מְקוֹם פְּלוֹנִי) לִילָךְ מִמְּקוֹם זֶה אֲלֵפִים
אָמָה לְכָל רוּחַ בְּשַׁבַּת (בַּיּוֹם טוֹב) (אוּ בַּיּוֹם כְּפוּר) זֶה:

סדר עירובי חצרות:

מִי שֶׁמַּעֲרֵב בִּשְׂבִיל כַּמָּה בַּעֲלֵי בָתִּים, צָרִיךְ לזכות הפת על ידי אחר:
וַיֹּאמֶר הַמְזַכֵּה לַהֲזוּכָה בַּלְשׁוֹן זֶה:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת עֵרוֹב:
בְּעֵרוֹב הַזֶּה יֵהָא מִתֵּר לָנוּ וּלְכָל בְּנֵי הַחֲצֵר לְהוֹצִיא וּלְהַכְנִים מִן הַמְּבֹאוֹת לְחֲצֵרוֹת
וּמִן הַחֲצֵרוֹת לְמְבֹאוֹת וּמִשְׁתִּיחֵן לְבָתִּים וּמִבָּתֵּיחֵן לְשִׁתֵּיהֶן בְּכָל שַׁבָּתוֹת הַשָּׁנָה וַיָּמִים טוֹבִים
לָנוּ וּלְכָל יִשְׂרָאֵל הַיּוֹשְׁבִים בְּעִיר הַזֹּאת:

סדר עירובי תבשילין:

יוֹם טוֹב שַׁחַל לִהְיוֹת בַּעֲרַב שַׁבַּת אֲסוּר לֵאפוֹת אוּ לְבִשֵׁל בַּקֶּדְרָה מִיּוֹחַדַּת לְשַׁבַּת
אַלֵּא עַל יַדֵּי עִירוּבֵי תַבְשִׁילִין שַׁעוּשָׂה בַּעֲרַב יוֹם טוֹב. הֵינּוּ שְׁלוּקָה אִיזָה תַבְשִׁיל אוּ צֵלִי
שְׂרָאוּי לְלַפֵּת בּוֹ אֵת הַפֶּת. וּמִבְּרִיךְ:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת עֵרוֹב:
בְּעֵרוֹב הַזֶּה יֵהָא מִתֵּר לָנוּ לְאֵפוֹת וּלְבִשֵׁל וּלְהַטְמִין וּלְהַדְלִיק נֵר וְלַעֲשׂוֹת כָּל צְרִכֵינוּ
מִיּוֹם טוֹב לְשַׁבַּת לָנוּ וּלְכָל יִשְׂרָאֵל הַדְּרִים בְּעִיר הַזֹּאת:

סדר הדלקת הנרות:

צריכים להדליק בכל חדר וחדר שהולך שם בשבת ויו"ט. אבל עיקר מצות הדלקת הנרות הוא בחדר שאוכלים שם הסעודה. ועל נר זה מברכין ופוטריין בזה את כל הנרות שבכל החדרים:

לשבת:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של שבת:
ליום טוב:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של יום

טוב:

ליום טוב שחל בשבת:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של שבת
ושל יום טוב:

ליום הכפורים:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של יום

הכפורים:

ליום הכפורים שחל בשבת:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של שבת
ושל יום הכפורים:

ליו"ט (חזן מז' וח' של פסח):

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה:
יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שיכנה בית המקדש במהרה בימינו. ותן

חלקנו בתורתך:

ושם נעבדך בראה בימי עולם וכשנים קדמוניות וערבה ליהוה מנחת יהודה

וירושלים בימי עולם וכשנים קדמוניות:

שיר השירים:

(א) שיר השירים אשר לשלמה:

ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דדיך מיין:

לרית שמניך טובים שמן תורק שמך על בן עלמות אהבוך:

משכני אחריך גרועה הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך נזכירה דריך מיין

מישרים אהבוך:

שחורה אני ונאווה בנות ירושלם באהלי קדר ביריעות שלמה:

אל תראני שאני שחרחרת ששזפתני השמש בני אמי נחרו כי שמני נטרה את

הכרמים ברמי שלי לא נטרתני:

הגידה לי שאהבה נפשי איכה תרעה איכה תרביץ בצהרים שלמה אהיה פעמיה על

עדרי חבריך:

אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך על משכנות

הרעים:

לססתי ברכבי פרעה דמיתוך רעיתי:

נאוו לחניך בתורים צוארך בתרוזים:

תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף:

עד שהמלך במסבו גרדי נתן ריחו:

צרוך המר דודי לי בין שדי ילין:

אשכל הכפר דודי לי בכרמי עין גדי:

הנך יפה רעיתי הנך יפה עיניך יונים:

הנך יפה דודי אף נעים אף ערשנו רעננה:

קרות בתינו ארזים רהיטנו ברותים:

(ב) אני תבצלת השרון שושנת העמקים:

בשושנה בין החוחים בן רעיתי בין הבנות:

בתפוח בעצי היער בן דודי בין הבנים בצל חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחבי:

הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה:

סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני:

שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני:

השבעתי אתכם בנות ירושלם בצבאות או באילות השדה אם תעירו ואם תעוררו

את האהבה עד שתחפין:

קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות:

הזמה דודי לצבי או לעפר האילים הנה זה עומד אחר בתלנו משגיח מן החלונות מציץ

מן החרכים:

ענה דודי ואמר לי קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך:

כי הנה הסתיו עבר הגשם חלף הלך לו:

הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו:

התאנה הנטה פניה והנפנים סמדר נתנו ריח קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך:

יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה הראיני את מראיך השמיעני את קולך כי קולך

ערב ומראיך נאווה:

אחזו לנו שעלים שעלים קמנים מחבלים כרמים וכרמינו סמדר:

דודי לי ואני לו הרעה בשושנים:

עד שפוח היום ונסו הצללים סב דמה לך דודי לצבי או לעפר האילים על הרי בתר:

(ג) על משכבי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי בקשתיו ולא מצאתיו:

אָקומה נא ואסובכה בעיר בשוקים וברחובות אבקשה את שאהבה נפשי בקשתיו
ולא מצאתיו:

מצאני השמרים הסבבים בעיר את שאהבה נפשי ראיתם:
כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי את שאהבה נפשי אחותי ולא ארפנו עד
שהביאתי אל בית אמי ואל חדר הורתי:

השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה אם תעירו ואם תעוררו
את האהבה עד שתחפין:

מי זאת עולה מן המדבר בתימרות עשן מקטרת מר ולבונה מכל אבקת רוכל:
הנה מטתו שלשלמה ששים נברים סביב לה מגבורי ישראל:
בלם אחוי הרב מלמדי מלחמה איש חרבו על ירכו מפחד בלילות:
אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון:

עמודיו עשה כסף רפידתו זהב מרכבו ארנמן תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים:
צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום התנתו וכיום
שמחת לבו:

(ד) הנך יפה רעיתי הנך יפה עיניך יונים מבעד לצמתך שערך בעדר העזים שגלשו
מהר גלעד:

שניך בעדר הקצובות שעלו מן הרחצה שבלם מתאימות ושבלה אין בהם:
כחוט השני שפתותיך ומדברך נאווה כפלה הרמון רקתך מבעד לצמתך:
כמגדל דויד צוארך בנוי לתלפיות אלף המגן תלוי עליו כל שלטי הגבורים:
שני שדיך בשני עפרים תאומי צביה הרעים בשושנים:
עד שיפוח היום ונסו הצללים אלה לי אל הר המור ואל גבעת הלבונה:
בלך יפה רעיתי ומום אין בך:

אתי מלבנון בלה אתי מלבנון תבואי תשורי מראש אמנה מראש שניר וחרמון
ממעונות אריות מהררי נמרים:

לבבתני אחותי בלה לבבתני באחת מעיניך באחד ענק מצורניך:
מה יפו דדיך אחתי בלה מה טבו דדיך מיין וריח שמניך מכל בשמים:
נפת המפנה שפתותיך בלה דבש וחלב תחת לשונך וריח שלמותיך כריח לבנון:
גן נעול אחותי בלה גן נעול מעין חתום:

שלחניך פרדם רמונים עם פרי מגדים כפרים עם נרדים:
גרד וכרכם קנה וקנמן עם כל עצי לבונה מר ואהלות עם כל ראשי בשמים:
מעין ננים באר מים חיים ונזלים מן לבנון:

עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמיו יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו:
(ה) באתי לגני אחתי בלה אריתי מזרי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני
עם חלבי אכלו רעים שתו ושכרו דודים:

אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתחי לי אחתי רעיתי יונתי תמתי שראשי נמלא
טל קנצותי רסיסי לילה:

פשטתי את כתנתי איככה אלבשנה רחצתי את רגלי איככה אמנפם:
דודי שלח ידו מן החור ומעי המו עליו:
קמתי אני לפתח לדודי וידי נטפו מור ואצבעתי מור עבר על כפות המנעול:
פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר נפשי יצאה בדברו בקשתיהו ולא מצאתיהו
קראתיו ולא ענני:

מצאני השמרים הסבבים בעיר הכוני פצעוני נשאו את רדידי מעלי שמרי החמות:
השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה

אני:

מה דודך מדוד היפה בנשים מה דודך מדוד שפכה השבעתנו:
 דודי צח ואדום דגול מרובה:
 ראשו כהם פז קנאותיו תלתלים שחורות כעורב:
 עיניו כיונים על אפיקי מים רחצות בקלב ישבות על מלאת:
 לחיו כערוגת הבשם מגדלות מרקחים שפתותיו שושנים נמפות מור עבר:
 ידיו גלילי זהב ממלאים בתרשיש מעיו עשת שן מעלפת ספירים:
 שוקיו עמודי שש מסדים על אדני פז מראהו כלבנון כחור כארזים:
 חכו ממתקים וכלו מחמדים זה דודי וזה רעי בנות ירושלים:
 (ו) אנה הלך דודך היפה בנשים אנה פנה דודך ונבקשנו עמך:
 דודי ירד לגנו לערוגות הבשם לרעות בגנים וללקט שושנים:
 אני לדודי ודודי לי הרועה בשושנים:
 יפה את רעיתי בתרצה נאווה בירושלם אימה בנדגלות:
 הספי עיניך מנגדי שהם הרחיבני שערך כעדר העזים שגלשו מן הגלעד:
 שניך כעדר הרחלים שעלו מן הרחצה שכלם מתאימות ושכלה אין בהם:
 כפלח הרמון רקתך מבעד לצמתך:
 ששים המה מלכות ושמונים פילגשים ועלמות אין מספר:
 אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה ברה היא לילדתה ראוה בנות ויאשרוה
 מלכות ופילגשים ויהללוה:
 מי זאת הנשקפה כמו שחר יפה כלבנה ברה כחמה אימה בנדגלות:
 אל גנת אגוז ירדתי לראות באבי הנחל לראות הפרחה הגפן הנצו הרמנים:
 לא ידעתי נפשי שמתני מרובות עמי נדיב:
 (ז) שובי שובי השולמית שובי שובי ונחזה בך מה תחזו בשולמית במחלת המחננים:
 מה יפו פעמיה בנעלים בת נדיב חמוקי ירכיך כמו תלאים מעשה ידי אמן:
 שררך אגן הסהר אל יחסר המזג בטניך ערמת חטים סוגה בשושנים:
 שני שדיך בשני עפרים תאמי צביה:
 צוארך כמגדל השן עיניך ברכות כחשבון על שער בת רבים אפך כמגדל הלבנון
 צופה פני דמשק:
 ראשך עליך ככרמל ודלת ראשך כארנמן מלך אסור ברהמים:
 מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים:
 זאת קומתך דמתה לתמר ושדיך לאשכולות:
 אמרתי אעלה בתמר אחזה בסנסניו ויהיו נא שדיך כאשכולות הגפן וריח אפך
 כתפוחים:
 וחבך כגין הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים:
 אני לדודי ועלי תשוקתו:
 לכה דודי נצא השדה גלינה בכפרים:
 נשכימה לכרמים נראה אם פרחה הגפן פתח הסמדר הנצו הרמנים שם אתן את
 דודי לך:
 ההודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך:
 (ח) מי יתנה פאח לי יונק שדי אמי אמצאך בחוץ אשקך גם לא יבוז לי:
 אנהנה אביאך אל בית אמי תלמדני אשקך מיין הרקח מעסים רמני:
 שמאלו תחת ראשי וימינו תחבקני:
 השבעתי אתכם בנות ירושלים מה תעירו ומה תעוררו את האהבה עד שתחפין:
 מי זאת עלה מן המדבר מתרפקת על דודה תחת התפוח עוררתיה שמה חבלתך
 אמה שמה חבלה ילדתך:

שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך כי עזה כמות אהבה קשה כשאל קנאה
 רשפיה רשפי אש שלהבתיה:

מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה אם יתן איש את כל הון
 ביתו באהבה בוז יבוז לו:

אחות לנו קטנה ושדים אין לה מה נעשה לאחותנו ביום שידבר בה:
 אם חומה היא נבנה עליה מירת כסף ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז:
 אני חומה ושדי ממגדלות אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום:
 כרם היה לשלמה בבעל המון נתן את הכרם לנמרים איש יבא בכריו אלה כסף:
 כרמי שלי לפני האלה לך שלמה ומאתים לנמרים את פריו:
 היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני:
 ברח דודי ודמה לך לצבי או לעפר האילים על הרי בשמים:

רבון כל העולמים יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי שבזכות שיר השירים אשר
 קריתי ולמדתי שהוא קדש קדשים בזכות פסוקי ובזכות תבותיו ובזכות אותיותיו ובזכות
 נקודותיו ובזכות טעמיו ובזכות שמותיו וצרופויו ורמזיו וסודותיו הקדושים והטהורים הנוראים
 היוצאים ממנו שתהא שעה זו שעת רחמים שעת הקשבה שעת האזנה ונקראך ותענגנו נעתיר
 לך והעתר לנו שיהיה עולה לפניך קריאת ולמוד שיר השירים כאלו השגנו כל הסודות
 הנפלאות והנוראות אשר הם חתומים בו בכל תנאיו ונזכה למקום שהרוחות והנשמות
 נחצבות משם וכאלו עשינו כל מה שמוטל עלינו להשיג בין בגלגול זה בין בגלגול אחר
 ולהיות מן העולים והזוכים לעולם הבא עם שאר צדיקים וחסידים ומלא כל משאלות לבנו
 לטובה ותהיה עם לבנו ואמרי פינו בעת מחשבותינו ועם ידינו בעת מעבדינו ותשלח ברכה
 והצלחה בכל מעשה ידינו ומעפר תקימנו ומאשפות דלותנו תרוממנו ותשיב שכנינתך לעיר
 קדשך במהרה בימינו אמן:

מי שלא היה לו פנאי לומר שיר השירים כולו קודם קבלת שבת, יאמר אלו ד'
 פסוקים שסימנם יעקב:

ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דדיך מיין:
 עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמיו יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו:
 קול דודי הגה זה בא מדלג על ההרים מקפיץ על הגבעות:
 באתי לגני אחתי בלה אריתי מזרי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם
 חלבי אכלו רעים שתו ושכרו דודים:

סדר קבלת שבת:
 אין אומרים לכו נרננה ביום טוב שחל בשבת ולא בשבת חול המועד רק מתחילין
 לומר מזמור לדוד:

לְכוּ נְרַנְנָה לַיהוָה. נְרִיעָה לְצוֹר יִשְׁעֵנו:
 נִקְדְּמָה פָּנֵינוּ בַתּוֹדָה. בְּזִמְרוֹת נְרִיעַ לוֹ:
 כִּי אֵל גָּדוֹל יִי. וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:
 אֲשֶׁר בִּידוֹ מִחֲקָרֵי אֶרֶץ. וְתוֹעֲפוֹת הַרִים לוֹ:
 אֲשֶׁר לוֹ הַיָּם וְהוּא עֹשֶׂהוּ. וַיִּבְשֹׁת יַדָּיו יַצְרוּ:
 בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוּהוּ וְנִכְבְּרָעָה. נִכְבְּרָה לְפָנֵינוּ יִי עֲשָׂנוּ:
 כִּי הוּא אֱלֹהֵינוּ. וְאַנְחֵנוּ עִם מַרְעִיתוֹ וְצֵאן יְדוֹ. הַיּוֹם אִם בְּקִלּוֹ תִשְׁמָעוּ:
 אֵל תִּקְשׁוּ לְבַבְכֶם כַּמְרִיבָה. כְּיוֹם מִסָּה בַמִּדְבָּר:
 אֲשֶׁר נִסּוּנִי אֲבוֹתֵיכֶם. בְּחֲנוּנֵי נִם רָאוּ פְעָלֵי:
 אֲרַבְעִים שָׁנָה אֶקוּט בְּדוֹר. וְאָמַר עִם תַּעֲי לְבַב הֵם. וְהֵם לֹא יָדְעוּ דְרָכַי:
 אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי בְּאָפִי. אִם יִבְאוּן אֵל מִנּוּחָתִי:
 שִׁירוּ לַיהוָה שִׁיר חֲדָשׁ. שִׁירוּ לַיהוָה כָּל הָאָרֶץ:
 שִׁירוּ לַיהוָה בְּרִכּוֹ שְׁמוֹ. בְּשָׂרוּ מִיּוֹם לַיּוֹם יִשׁוּעָתוֹ:
 סִפְרוּ בְּגוֹיִם כְּבוֹדוֹ. בְּכָל הָעַמִּים נִפְלְאוֹתָיו:
 כִּי גָדוֹל יִי וּמְהֻלָּל מְאֹד. נוֹרָא הוּא עַל כָּל אֱלֹהִים:
 כִּי כָל אֱלֹהֵי הָעַמִּים אֱלִילִים. וַיהוָה שָׁמַיִם עֹשֶׂה:
 הוֹד וְהָדָר לְפָנָיו. עַז וְתַפְאֶרֶת בְּמִקְדָּשׁוֹ:
 הָבוּ לַיהוָה מִשְׁפָּחוֹת עַמִּים. הָבוּ לַיהוָה כְּבוֹד וְעַז:
 הָבוּ לַיהוָה כְּבוֹד שְׁמוֹ. שָׂאוּ מִנְחָה וּבֹאוּ לְהַצְרוֹתָיו:
 הִשְׁתַּחֲוּוּ לַיהוָה בְּהַדְרַת קִדְשׁ. חִילוּ מִפָּנָיו כָּל הָאָרֶץ:
 אָמְרוּ בְּגוֹיִם יִי מֶלֶךְ. אַף תִּבּוֹן תִּבְּל כָּל תַּמוּז. יָדִין עַמִּים בְּמִישְׁרָיִם:
 יִשְׁמַחוּ הַשָּׁמַיִם וְתִגַּל הָאָרֶץ. יִרְעֵם הַיָּם וּמְלֹאוּ:
 יַעֲלוּ שָׂדֵי וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ. אִז יִרְנְנוּ כָּל עֲצֵי יַעַר:
 לְפָנֵינוּ יִי כִּי בָא כִּי בָא לְשַׁפֵּט הָאָרֶץ. יִשְׁפֹּט תִּבְּל בְּצַדֵּק וְעַמִּים בְּאִמּוֹנָתוֹ:
 יִי מֶלֶךְ תִּגַּל הָאָרֶץ. יִשְׁמַחוּ אֲיִים רַבִּים:
 עָנָן וְעַרְפֶּל סְבִיבָיו. צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מִכּוֹן כְּסָאוֹ:
 אֵשׁ לְפָנָיו תִּלְדֵּף. וְתִלְהַט סְבִיב צָרָיו:
 הַאִירוּ בְּרַקְיוֹ תִּבְּל. רֵאֲתָהּ וְתַחַל הָאָרֶץ:
 הַרִים כְּדוֹנָג נִמְסוּ מִלְּפָנֵינוּ יִי. מִלְּפָנֵינוּ אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ:
 הַגִּידוּ הַשָּׁמַיִם צֶדֶקוֹ. וְרָאוּ כָּל הָעַמִּים כְּבוֹדוֹ:
 יִבְשׁוּ כָּל עַבְדֵי פֶסֶל הַמֵּתֵהֱלִילִים בְּאֱלִילִים. הִשְׁתַּחֲוּוּ לוֹ כָּל אֱלֹהִים:
 שְׁמָעָה וְתִשְׁמַח צִיּוֹן וְתִגַּלְנָה בְּנוֹת יְהוּדָה. לְמַעַן מִשְׁפָּטֶיךָ יִי:
 כִּי אַתָּה יִי עֲלִיוֹן עַל כָּל הָאָרֶץ. מְאֹד נִעְלִית עַל כָּל אֱלֹהִים:
 אֲהַבֵּי יִי שְׁנָאוּ רַע. שִׁמְרֵם נִפְשׁוֹת חֲסִידָיו מִיַּד רְשָׁעִים וְצִילָם:
 אִז יִרְעוּ לְצַדִּיק. וּלְיִשְׂרָאֵל לֵב שִׁמְחָה:
 שְׁמַחוּ צַדִּיקִים בַּיהוָה. וְהוֹדוּ לְזִכְרֵךְ קִדְשׁוֹ:
 מִזְמוֹר. שִׁירוּ לַיהוָה שִׁיר חֲדָשׁ כִּי נִפְלְאוֹת עֹשֶׂה. הוֹשִׁיעָה לוֹ יְמִינוּ וְזִרְעֵךְ קִדְשׁוֹ:
 הוֹדִיעַ יִי יִשׁוּעָתוֹ. לְעֵינֵינוּ הַגּוֹיִם גְּלָה צֶדֶקְתוֹ:
 זָכַר חֲסִדוֹ וְאִמּוֹנָתוֹ לְבַיִת יִשְׂרָאֵל. רָאוּ כָּל אֲפָסֵי אֶרֶץ אֵת יִשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ:
 הֲרִיעוּ לַיהוָה כָּל הָאָרֶץ. פִּצְחוּ וְרַנְּנוּ וְזַמְרוּ:
 זַמְרוּ לַיהוָה בְּכִנּוֹר. בְּכִנּוֹר וְקוֹל זְמֵרָה:

בְּחִצְצֹרוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר. הֲרִיעוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ יי:
 יָרַעַם הַיָּם וּמִלְאוּ. תִּבְּל וַיֵּשְׁבִי בָּהּ:
 נְהָרוֹת יִמְחֲאוּ כָּף. יַחַד הָרִים יִרְנְנוּ:
 לִפְנֵי יי כִּי בָא לְשֹׁפֵט הָאָרֶץ. יִשְׁפֹּט תִּבְּל בְּצַדֵּק וְעַמִּים בְּמִישָׁרִים:
 יי מֶלֶךְ יִרְגְּזוּ עַמִּים. יֵשֶׁב כְּרוּבִים תְּנוּמַת הָאָרֶץ:
 יי בְּצִיּוֹן גְּדוֹל. וְרַם הוּא עַל כָּל הָעַמִּים:
 יוֹדוּ שִׁמְךָ גְּדוֹל וְנוֹרָא. קְדוֹשׁ הוּא:
 וְעַז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אֱהָב. אֶתְּהָ בּוֹנֵנֶת מִיִּשְׂרָאֵל. מִשְׁפָּט וְצַדִּיקָה בְּיַעֲקֹב אֶתְּהָ עֲשִׂית:
 רוּמְמוֹ יי אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לְהַדָּם רִגְלָיו. קְדוֹשׁ הוּא:
 מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּכֹהֲנָיו וְשִׂמְוֵאל בְּקִרְיָאֵי שְׁמוֹ. קְרָאִים אֵל יי וְהוּא יַעֲנֵם:
 בְּעַמּוּד עָנָן יְדַבֵּר אֲלֵיהֶם. שְׁמְרוּ עֲדוּתֵינוּ וְחֻק נִתֵּן לָמוֹ:
 יי אֱלֹהֵינוּ אֶתְּהָ עֲנִיתָם. אֵל נִשְׂא הַיִּיִת לָהֶם. וְנִקָּם עַל עֲלִילוֹתָם:
 רוּמְמוֹ יי אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לְהַר קִדְשׁוֹ. כִּי קְדוֹשׁ יי אֱלֹהֵינוּ:
 בָּאוּ וְנִצֵּא לְקִרְאָת פְּלָה. לְקִרְאָת שִׁבְת מַלְכְּתָא לְחַקֵּל תַּפּוּחֵינ קְדִישֵׁינוּ:
 מְזֻמּוֹר לְדוֹד הָבוּ לִידוֹד בְּנֵי אֱלִים:
 הָבוּ לִידוֹד כְּבוֹד וְעוֹ:
 הָבוּ לִידוֹד כְּבוֹד שְׁמוֹ. הִשְׁתַּחֲוּוּ לִידוֹד בְּהַדְרַת קִדְשׁ:
 קוֹל יי עַל הַמַּיִם. אֵל הַכְּבוֹד הַרְעִים יי עַל מַיִם רַבִּים:
 קוֹל יי בְּכַח:
 קוֹל יי בְּהַדְרָה:
 קוֹל יי שִׁבְר אֲרָזִים. וַיִּשְׁבֵּר יי אֶת אֲרָזֵי הַלְּבָנוֹן:
 וַיִּרְקִידֵם כְּמוֹ עֵגֶל. לְבָנוֹן וְשִׁרְיוֹן כְּמוֹ בֶן רֵאמִים:
 קוֹל יי חִצְב לְהַבּוֹת אֵשׁ:
 קוֹל יי יַחִיל מַדְבָּר. יַחִיל יי מַדְבָּר קִדְשׁ:
 קוֹל יי יַחִיל אֵילוֹת. וַיַּחֲשֵׁף יַעֲרוֹת, וּבְהִיכְלוֹ, כִּלּוֹ אָמַר כְּבוֹד:
 יי לְמַבּוֹל יֵשֶׁב וַיֵּשֶׁב יי מֶלֶךְ לְעוֹלָם:
 יי עַז לְעַמּוֹ יִתֵּן יי יִבְרָךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם:
 אֲנָא. בְּכַח גְּדֻלַּת יְמִינְךָ. תַּתִּיר צְרוּרָה:
 קָבַל רִנַּת עַמְּךָ. שִׁנְבְּנוּ מִהֲרַנּוּ נוֹרָא:
 נָא גְבוּר. דּוֹרְשֵׁי יַחֲוֹדְךָ. כְּכַבֵּת שְׁמֵרָם:
 בְּרַכֵּם מִהֲרָם. רַחֲמֵי צַדִּיקְתְּךָ. תְּמִיד גְּמִלָּם:
 חֲסִין קְדוֹשׁ. בְּרוּב טוֹבְךָ. נַחַל עֲדֻתְךָ:
 יַחִיד גְּאֹהָה. לְעַמְּךָ פָּנָה. זוֹכְרֵי קִדְשֶׁתְּךָ:
 שׁוֹעֲתֵנוּ קָבַל. וְשָׁמַע צַעֲקוֹתֵנוּ. יוֹדַע תַּעֲלָמוֹת:
 בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
 לְכָה דוּדֵי לְקִרְאָת פְּלָה. פְּנֵי שִׁבְת נְקַבְּלָה. לְכָה דוּדֵי:
 שְׁמוֹר וְזָכוֹר בְּדַבּוּר אֶחָד. הַשְׁמִיעֵנוּ אֵל הַמִּיחָד. יי אֶחָד וַיִּשְׁמוּ אֶחָד. לְשֵׁם וּלְתַפְאֵרַת
 וּלְתַהֲלָה. לְכָה דוּדֵי:
 לְקִרְאָת שִׁבְת לָכוּ וְנִלְכָה. כִּי הִיא מְקוֹר הַבְּרָכָה. מִרְאֵשׁ מְקַדָּם נְסוּכָה. סוּף מַעֲשֵׂה
 בְּמַחְשָׁבָה תַּחֲלָה. לְכָה דוּדֵי:
 מְקַדְּשׁ מֶלֶךְ עִיר מְלוּכָה. קוּמֵי צְאֵי מִתּוֹךְ הַהַפְּכָה. רַב לָךְ שִׁבְת בְּעַמְּךָ הַבְּכָא. וְהוּא
 יַחֲמוּל עֲלֶיךָ חֲמָלָה. לְכָה דוּדֵי:
 הַתְּנַעֲרֵי מַעֲפָר קוּמֵי. לְבִשֵׁי בְּגָדֵי תַּפְאֲרֶתְךָ עַמִּי. עַל יַד בֶּן יִשִׁי בֵּית הַלְּחָמֵי. קְרָבָה אֵל
 נַפְשֵׁי גְּאֹלָה. לְכָה דוּדֵי:

הַתְּעוֹרְרֵי הַתְּעוֹרְרֵי. כִּי בָּא אֲוֶרֶךְ קוֹמֵי אֲוֶרֶי. עוֹרֵי עוֹרֵי שִׁיר דְּבָרֵי. כְּבוֹד יְיָ עָלֶיךָ נִגְלָה. לְכֹה דוּרֵי:

לֹא תְבוּשִׁי וְלֹא תִכְלָמִי. מַה תִּשְׁתַּוְּחָחִי וּמַה תִּהְיֶמֶי. בְּךָ יִחַסּוּ עַנְיֵי עַמּוּי. וְנִבְנְתָה עִיר עַל תְּלָה. לְכֹה דוּרֵי:

וְהָיוּ לְמִשְׁפָּה שְׂאֵסִיף. וְרַחֲקוּ כָּל מִבְּלָעִיף. יִשִּׁישׁ עָלֶיךָ אֱלֹהֶיךָ. כְּמִשׁוֹשׁ חֲתָן עַל כְּלָה. לְכֹה דוּרֵי:

יְמִין וּשְׂמָאל תִּפְרוּצֵי. וְאֵת יְיָ תַעְרִיצֵי. עַל יַד אִישׁ בֶּן פְּרָצֵי. וְנִשְׁמַחָה וְנִגְלָה. לְכֹה דוּרֵי:

בּוֹאֵי בְּשָׁלוֹם עֲמֶרֶת בַּעֲלָה. גַּם בְּשִׂמְחָה וּבִצְהִלָּה. תוֹךְ אַמּוּנֵי עִם סִגְלָה. בּוֹאֵי כְלָה. בּוֹאֵי כְלָה. בּוֹאֵי כְלָה שֶׁבַת מְלֻכְתָּא:

לְכֹה דוּרֵי לְקִרְאֵת כְּלָה. פְּנֵי שֶׁבַת נִקְבְּלָה:
מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת:

טוֹב לְהוֹדוֹת לַיהוָה. וּלְזַמֵּר לְשִׁמְךָ עֲלֵינוּ:

לְהַגִּיד בְּבוֹקֶר חֲסִדֶךָ. וְאֲמוּנָתֶךָ בְּלֵילוֹת:

עָלֵי עֲשׂוֹר וְעָלֵי נִבְל. עָלֵי הַגִּיּוֹן בְּכִנּוֹר:

כִּי שִׁמַּחְתָּנִי יְיָ בְּפִעֲלֶךָ. בְּמַעֲשֵׂי יְדֶיךָ אֲרַגֵּן:

מַה גָּדְלוֹ מַעֲשֵׂיךָ יְיָ. מֵאֵד עַמְקוֹ מִחֲשֻׁבְתֶיךָ:

אִישׁ בַּעַר לֹא יֵדַע. וּכְסִיל לֹא יִבִּין אֵת זֹאת:

בַּפֶּרֶחַ רִשְׁעִים כְּמוֹ עֵשֶׂב. וַיִּצְיָצוּ כָּל פְּעֲלֵי אָוֶן. לְהַשְׁמָדֵם עַדֵי עַד:
וְאִתָּה מְרוֹם לְעוֹלָם יְיָ:

כִּי הִנֵּה אֵיבִיךָ יְיָ. כִּי הִנֵּה אֵיבִיךָ יֵאָבְדוּ. יִתְפָּרְדוּ כָּל פְּעֲלֵי אָוֶן:
וְתָרַם כְּרָאִים קָרְנֵי. בְּלַתִּי בְּשִׁמּוֹן רַעֲנָן:

וְתַבַּט עֵינַי בְּשׂוֹרֵי בְּקַמִּים עָלַי מְרַעִים תִּשְׁמַעְנָה אָזְנֵי:

צַדִּיק כְּתָמַר יִפְרָח. כְּאֶרֶז בְּלִבְנוֹן יִשְׁגָּה:

שְׁתוּלִים בְּבֵית יְיָ. בַּחֲצֹרוֹת אֱלֹהֵינוּ יִפְרִיחוּ:

עוֹד יִנּוּכּוֹן בְּשִׁיבָה. דְּשָׁנִים וְרַעֲנָנִים יִהְיוּ:

לְהַגִּיד כִּי יִשָּׂר יְיָ. צוּרֵי וְלֹא עוֹלָתָהּ בּוֹ:

יְיָ מְלֶכֶךְ גְּאוֹת לְבָשׁ. לְבָשׁ יְיָ עֵז הַתְּאֻזָּר. אֵף תִּכּוֹן תִּבְלָל בַּל תִּמוּמֵי:
נִכּוֹן כְּסֻפֶּךָ מֵאֵז. מֵעוֹלָם אִתָּה:

נִשְׂאוּ נְהָרוֹת יְיָ. נִשְׂאוּ נְהָרוֹת קוֹלָם. יִשְׂאוּ נְהָרוֹת דְּכָפִים:

מִקְלוֹת מַיִם רַבִּים אֲדִירִים מִשְׁבְּרֵי יָם. אֲדִיר בְּמְרוֹם יְיָ:

עֲדִיתֶךָ נֶאֱמַנּוּ מֵאֵד לְבֵיתֶךָ נֶאֱוָה קִדְשׁ. יְיָ לְאֶרֶץ יְמִים:

יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. אָמֵן:

בְּעֲלָמָא דִּי בְּרָא כְרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךָ מְלֻכוּתָהּ בְּחַיִּיכוּן וּבְיוֹמֵיכוּן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל
בְּעֲגָלָא וּבְזִמְן קָרִיב, וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וּלְעָלְמֵי עָלְמֵינָא:

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמַם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְּקֻדְשָׁא.

בְּרִיךְ הוּא. בְּרִיךְ הוּא לְעָלָא (בְּעֵשִׂי"ת לְעָלָא לְעָלָא מִכָּל) מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא
וְנִחְמָתָא דְּאֲמִירָן בְּעֲלָמָא. וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵינָא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְאָמְרוּ אָמֵן:

עוֹשֵׂה שְׁלוֹם (בְּעֵשִׂי"ת הַשְּׁלוֹם) בְּמְרוֹמּוֹ הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ

אָמֵן:

(א) בְּמַה מְדַלִּיקִין וּבְמַה אֵין מְדַלִּיקִין. אֵין מְדַלִּיקִין לֹא בְּלֶכֶשׁ, וְלֹא בְּחֶסֶן, וְלֹא

בְּכֶלֶךְ, וְלֹא בְּפִתִּילַת הָאֵידָן, וְלֹא בְּפִתִּילַת הַמְּדָבָר, וְלֹא בִירוּקָה שְׁעַל פְּנֵי הַמַּיִם. לֹא בְּזַפְתָּ,

ולא בשעוה, ולא בשמן קיק, ולא בשמן שרפה, ולא באליה, ולא בחלב. נחום המדי אומר, מדליקין בחלב מבשל. וחכמים אומרים, אחד מבשל ואחד שאינו מבשל אין מדליקין בו:

(ב) אין מדליקין בשמן שרפה ביום טוב. רבי ישמעאל אומר, אין מדליקין בעטרן, מפני כבוד השבת. וחכמים מתירין בכל השמנים, בשמן שמשמן, בשמן אגוזים, בשמן צנונות, בשמן דגים, בשמן פקועות, בעטרן ובנפט. רבי טרפון אומר, אין מדליקין אלא בשמן זית בלבד:

(ג) כל היוצא מן העץ אין מדליקין בו אלא פשתן. וכל היוצא מן העץ אינו מטמא טמאת אהלים אלא פשתן. פתילת הבגד שקפלה ולא הבתכה, רבי אליעזר אומר, טמאה, ואין מדליקין בה. רבי עקיבא אומר, טהורה, ומדליקין בה:

(ד) לא יקב אדם שפופרת של ביצה ומלאנה שמן ויתננה על פי הנר בשביל שתהא מנטפת, אפלו היא של חרס. ורבי יהודה מתיר. אבל אם חברה היוצר מתחלה, מתה, מפני שהוא כלי אחד. לא ימלא אדם קערה של שמן ויתננה בצד הנר ויתן ראש הפתילה בתוכה, בשביל שתהא שואבת. ורבי יהודה מתיר:

(ה) המכבה את הנר מפני שהוא מתירא מפני גוים, מפני לסטים, מפני רוח רעה, ואם בשביל החולה שישן, פטור. כחם על הנר, כחם על השמן, כחם על הפתילה, חיב. ורבי יוסי פוטר בכלן חוץ מן הפתילה, מפני שהוא עושה פחם:

(ו) על שלש עברות נשים מתות בשעת לדתן, על שאינן זהירות בנדה ובחלה ובהדלקת הנר:

(ז) שלשה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשכה. עשרתם. ערבתם. הדליקו את הנר. ספק חשכה ספק אין חשכה, אין מעשרין את הנדאי, ואין מטבילין את הכלים, ואין מדליקין את הנרות, אבל מעשרין את הדמאי, ומעריבין, וטומנין את החמין: תניא, אמר רבי חנינא:

חיב אדם למשמש בגדיו ערב שבת עם חשכה, שמא ישפח ויצא. אמר רב יוסף: הלכתא רבתא לשבתא:

אמר רבי אלעזר אומר רבי חנינא. תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם. שנאמר. וכל בניה למודי י"י ורב שלום בניה. אל תקרי בניה. אלא בונה:

שלום רב לאהבי תורתך. ואין למו מכשול:

יהי שלום בחילך. שלוחה בארמנותיך:

למען אחי ורעי אדרבה נא שלום בך:

למען בית י"י אלהינו אבקשה טוב לך:

י"י עז לעמו יתן. י"י יברך את עמו בשלום:

חזן:

בָּרְכוּ אֶת יְיָ הַמְּבָרֵךְ: 477

קהל וחזן:

בְּרוּךְ יְיָ הַמְּבָרֵךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר בְּדָבָרוֹ מְעַרֵּב עַרְבִים. בְּחֻכְמָה פּוֹתַח שְׁעָרִים. וּבִתְבוּנָה מְשַׁנֶּה עֵתִים וּמַחְלִיף אֶת הַזְּמַנִּים. וּמַסְדֵּר אֶת הַכּוֹכָבִים בְּמִשְׁמְרוֹתֵיהֶם בְּרָקִיעַ כְּרִצּוֹנוֹ⁴⁷⁸. בּוֹרָא יוֹם וְלַיְלָה. גּוֹלֵל אֹרֶךְ מִפְּנֵי חֹשֶׁךְ וְחֹשֶׁךְ מִפְּנֵי אֹרֶךְ. וּמַעֲבִיר יוֹם וּמְבִיא לַיְלָה. וּמְבַדֵּיל בֵּין יוֹם וּבֵין לַיְלָה. יְיָ צְבָאוֹת שְׁמוֹ: אֵל חַי וְקַיִם תָּמִיד יִמְלֹךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. הַמְעַרֵּב עַרְבִים:

אֶהְבֵּת עוֹלָם בֵּית יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ אֶהְבֵּת. תּוֹרָה וּמִצְוֹת חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים אוֹתָנוּ לְמִדָּת. עַל כֵּן יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּשִׂבְכֵנוּ וּבְקוֹמָנוּ נְשִׁיחַ בְּחֻקֶיךָ. וְנִשְׂמַח בְּדִבְרֵי תוֹרָתְךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ לְעוֹלָם וָעֶד: כִּי הֵם חַיֵּינוּ וְאֶרֶץ יְמִינוּ וּבְהֵם נִהְיֶה יוֹמָם וְלַיְלָה: וְאֶהְבֵּתְךָ אֵל תָּסִיר מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. אוֹהֵב עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

יחיד אומר:

אֵל מֶלֶךְ נְאֻמָּן:

⁴⁷⁹שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. יְיָ אֱלֹהֵינוּ. יְיָ אֶחָד:

בלחש:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאֶהְבֵּת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ כָּכָל לְבָבְךָ וּכָכָל נַפְשְׁךָ וּכָכָל מְאֹדְךָ: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּךָ הַיּוֹם. עַל לְבָבְךָ: וְשִׁנְנֶתָם לְבִנְיָן וְדַבַּרְתָּ בָּם. בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשִׂבְכְּךָ וּבְקוֹמְךָ: וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ. וְהָיוּ לְטַטְפַּת בֵּין עֵינֶיךָ: וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ:

וְהָיָה אִם שָׁמַע תִּשְׁמָעוּ אֵל מִצְוֹתַי. אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם. לְאַהֲבָה אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדּוֹ. כָּכָל לְבַבְכֶם וּכָכָל נַפְשְׁכֶם: וְנָתַתִּי מָטָר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ. יוֹרֵה וּמְלַקֵּשׁ. וְאִסְפַּת דָּגָה וְתִירֹשֶׁךָ וְיִצְהָרְךָ: וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדֶךָ לְבַהֲמֹתֶיךָ. וְאִכְלֹת וּשְׂבַעְתָּ: הַשְׁמְרוּ לְכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם. וְסַרְתֶּם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: וְחָרָה אַף יְיָ בְּכֶם. וְעֲצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר. וְהִאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ. וְאִבַּדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבָחָה. אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לְכֶם: וְשַׁמְתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם. וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יָדְכֶם. וְהָיוּ לְטוֹטְפַת בֵּין עֵינֵיכֶם: וְלִמְדֹתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם. בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ. וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ. וּבְשִׂבְכְּךָ וּבְקוֹמְךָ: וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ: לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְתֵּיכֶם לָתֵת לָהֶם. כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ:

- מאיר הסידור -

⁴⁷⁷ אחר ברכו דינו כאמצע הפרק [דעיקר ברכו שאומר הש"ץ הכונה אברכות שמברכין העולם אח"כ וכיון שענו העולם ברכו הוי כאלו התחילו הברכה] וכו' ולפ"ז צריך ליזהר מאד שלא לספר אחר ברכו דערבית אפילו קודם שהתחיל לברך הברכה ראשונה אם דעתו להתפלל אז מעריב עם הצבור (מ"ב רלו סק"א).

⁴⁷⁸ כאן צריך להפסיק שהולך אלעיל (מ"ב רלו סק"ב).

⁴⁷⁹ זמן קריאת שמע בלילה משעת יציאת שלשה כוכבים קטנים ואם הוא יום מעונן ימתין עד שיצא הספק מלבו ואם קראה קודם לכן חוזר וקורא אותה בלא ברכות ואם הצבור מקדימים לקרות קריאת שמע מבעוד יום יקרא עמהם קריאת שמע וברכותיה ויתפלל עמהם וכשיגיע זמן קורא קריאת שמע בלא ברכות (רלה א). ואם הוא יודע מתי שקעה החמה ימתין כשיעור ד' מילין שהוא ע"ב דקות (מ"ב שם סק"ד). ואפילו לדעה זו, מכיון שאנו רואין סימן הכוכבים שוב אין להקפיד עד שלא נשלם השעור דד' מילין (ביאור הלכה סימן רצג ד"ה עד), מנהג א"י שהוא 20 דקות אחרי השקיעה (קצות השלחן צג בדי השלחן סק"ב). לכתחלה צריך לקרות ק"ש מיד בצאת הכוכבים וזמנה עד חצי הלילה ואם עבר ואיחר וקרא עד שלא עלה עמוד השחר יצא ידי חובתו (רלה ג), אמנם נקרא עובר על דברי חכמים מי שקורא אחרי חצות (מ"ב סק"ז).

ויאמר י"י אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם. ועשו להם ציצת על כנפי בגדיהם לדרתם. ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת: והיה לכם לציצת. וראיתם אתו. וזכרתם את כל מצות י"י ועשיתם אתם. ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם. אשר אתם זנים אחריהם: למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי. והייתם קדשים לאלהיכם: אני י"י אלהיכם. אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים. להיות לכם לאלהים. אני י"י אלהיכם:

אמת:

החזן חוזר ואומר:

י"י אלהיכם אמת:

ואמונה כל זאת וקיים עלינו. כי הוא י"י אלהינו ואין זולתו. ואנחנו ישראל עמו: הפודנו מיד מלכים. מלכנו הגואלנו מכף כל העריצים. האל הנפרע לנו מצרינו. והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו: העושה גדולות עד אין חקר. נסים ונפלאות עד אין מספר. השם נפשנו בחיים. ולא נתן למוט רגלנו: המדריכנו על במות אויבינו. ויזר קרננו על כל שונאינו: העושה לנו נסים ונקמה בפרעה. אותות ומופתים באדמת בני חם. המכה בעברתו כל בכורי מצרים. ויוציא את עמו ישראל מתוכם לחרות עולם: המעביר בניו בין גזרי ים סוף. את רודפיהם ואת שונאיהם בתהומות טבע. וראו בניו גבורתו. שבהו והודו לשמו: ומלכותו ברצון קבלו עליהם. משה ובני ישראל לך ענו שירה בשמחה רבה. ואמרו כלם:

מי כמכה באלים י"י. מי כמכה נאדר בקדש. נורא תהלות עשה פלא: מלכותך ראו בניך. בוקע ים לפני משה. זה אלי ענו. ואמרו: י"י ימלך לעולם ועד:

ונאמר. כי פדה י"י את יעקב. ונאלו מיד חזק ממנו: ברוך אתה י"י. גאל ישראל⁴⁸⁰:

השבינו י"י אלהינו לשלום. והעמידנו מלכנו לחיים. ופרוש עלינו סבת שלומך. ותקננו בעצה טובה מלפניך. והושיענו למען שמך. והגן בעדנו: והסר מעלינו אויב דבר וחרב ורעב ויגון. והסר שטן מלפנינו ומאחרינו. ובצל כנפיך תסתירנו. כי אל שומרנו ומצילנו אתה. כי אל מלך חנון ורחום אתה: ושומר צאתנו ובואנו לחיים ולשלום מעתה ועד עולם: ברוך אתה י"י שומר עמו ישראל לעד⁴⁸¹:

סדר ערבית לשבת

ופרוש עלינו סבת שלומך. ברוך אתה י"י הפורש סבת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים:
לשבת:

ושמרו בני ישראל את השבת. לעשות את השבת לדרתם ברית עולם:
ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם. כי ששת ימים עשה י"י את השמים ואת הארץ.
וביום השביעי שבת וינפש:

ח"ק:

לשלש רגלים:

וידבר משה את מועדי י"י אל בני ישראל:

ח"ק:

לראש השנה:

תקעו בתוף שופר בכסה ליום חגנו:

- מאיר הסידור -

⁴⁸⁰ אין לספר בין גאולה דערבית לתפלה ואף הנוהגין לומר י"ח פסוקים ויראו עינינו אין להפסיק בין יראו עינינו לתפלה ומיהו מה שמכריז ש"צ ראש חדש בין קדיש לתפלת ערבית לא הוי הפסק כיון שהוא צורך התפלה וכן יכול לומר ברכו להוציא מי שלא שמע ולא הוי הפסק. הגה ראיתי מדקדקים נהגו לעמוד כשאומרים הי"ח פסוקים של ברוך ה' לעולם וכו' ומנהג יפה הוא, כי נתקנו במקום תפלת י"ח ועל כן ראוי לעמוד בהן כמו בתפלה (רלו ב).

⁴⁸¹ עי' אג"מ ח"ב סי' קב: בני חו"ל יש לומר פסוקים של יראו עינינו וכו' גם בא"י, ובני א"י אין לומר גם בחו"ל.

כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב:

ח"ק:

ליום כפור:

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני י"י תטהרו:

ח"ק:

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה בתיכון
וביומיו ובתי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב, ואמרו אמן:
יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא:

יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמה דקדשא.
ברוך הוא. בריך הוא לעלא (בעשיית לעלא לעלא מכל) מן כל ברכתא ושירתא תשבחתא
ונחמתא דאמירן בעלמא. ואמרו אמן:

יזהר לבוין בתפלתו. ובפרט בברכה הראשונה שאם לא כוון לא יצא:

אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך:

ברוך אתה י"י אלהינו ואלהי אבותינו. אלהי אברהם. אלהי יצחק. ואלהי יעקב. האל
הגדול הגבור והנורא אל עליון. גומל חסדים טובים. וקונה הכל. וזוכר חסדי אבות. ומביא
גואל לבני בניהם למען שמו באהבה:

בש"ת זכרנו לחיים. מלך חפץ בחיים. וכתבנו בספר החיים. למענך אלהים חיים:

מלך עוזר ומושיע ומגן:

ברוך אתה י"י. מגן אברהם:

אתה גבור לעולם אדני מחיה מתים אתה רב להושיע:

בחורף – משיב הרוח ומוריד הגשם:

בקיץ – מוריד הטל:

מכלכל חיים בקסד. מחיה מתים ברחמים רבים. סומך נופלים ורופא חולים ומתיר
אסורים. ומקים אמונתו לישיני עפר. מי כמוך בעל גבורות ומי דומה לך. מלך ממית ומחיה
ומצמיח ישועה:

בש"ת מי כמוך אב הרחמים זוכר יצוריו לחיים ברחמים:

ונאמן אתה להחיות מתים:

ברוך אתה י"י מחיה המתים:

אתה קדוש ושמו קדוש. וקדושים בכל יום יהללוך סלה:

ברוך אתה י"י האל (בש"ת המלך) הקדוש:

אתה קדשת את יום השביעי לשמך. תכלית מעשה שמים וארץ. וברכתו מכל הימים.
וקדשתו מכל הזמנים. וכן כתוב בתורתך:

ויכלו השמים והארץ וכל צבאם:

ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה. וישבת ביום השביעי מכל מלאכתו

אשר עשה:

ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אתו. כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא
אלהים לעשות:

ישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי ענג. עם מקדשי שביעי. כלם ישבעו ויתענגו
מטובך. ובשביעי רצית בו וקדשתו חמדת ימים אותו קראת. זכר למעשה בראשית:

אלהינו ואלהי אבותינו. רצה במנוחתנו. קדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך.
שבענו מטובך ושמחנו בישועתך. וטהר לבנו לעבדך באמת. והנחילנו י"י אלהינו באהבה

וברצון שבת קדשך. וינוחו בה כל ישראל מקדשי שמך:

ברוך אתה י"י. מקדש השבת:

רצה י"י אלהינו בעמך ישראל ולתפלתם. והשב את העבודה לדביר ביתך. ואשי
 ישראל ותפלתם. באהבה תקבל בראיון. ותהי לראיון תמיד עבודת ישראל עמך:

בראש חודש ובחול המועד אומרים זה:

אלהינו ואלהי אבותינו. יעלה ויבוא ויגיע. ויראה וירצה וישמע. ויפקד ויזכר וזכרוננו
 ופקדוננו וזכרון אבותינו. וזכרון משיח בן דוד עבדך. וזכרון ירושלים עיר קדשך. וזכרון כל
 עמך בית ישראל. לפניך. לפליטה לטובה. לחן ולחסד ולרחמים. לחיים טובים ולשלום ביום:
 בראש חדש – ראש החודש:

בחוהמ"פ – חג המצות:

בחוהמ"ס – חג הסוכות:

הזה. זכרנו י"י אלהינו בו לטובה. ופקדנו בו לברכה. והושיענו בו לחיים טובים.
 ובדבר ישועה ורחמים חום וחנון ורחם עלינו והושיענו. כי אליך עינינו. כי אל מלך חנון ורחום
 אתה:

ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים:

ברוך אתה י"י. המחזיר שכבתו לציון:

מודים אנחנו לך. שאתה הוא י"י אלהינו ואלהי אבותינו לעולם ועד. צור חינו. מגן
 ישענו אתה הוא לדור ודור:

גודה לך ונספר תהלתך על חיינו המסורים בידך. ועל נשמותינו הפקודות לך. ועל
 נסידך שבכל יום עמנו. ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת. ערב ובקר וצהרים:
 הטוב כי לא כלו רחמיך. והמרחם כי לא תמו חסדיך. מעולם קוינו לך:
 בחנוכה ובפורים דמוקפים אומרים זה:

ועל הנסים ועל הפרקן ועל הגבורות ועל התשועות ועל הנפלאות ועל הנחמות ועל
 המלחמות שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה:
 לחנוכה:

בימי מתתיהו בן יוחנן בהן גדול חשמונאי ובניו. בשעמדה מלכות יון הרשעה על
 עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם מחקי רצונך:

ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם. רבת את ריבם. דנת את דינם. נקמת
 את נקמתם. מסרת גבורים ביד חלשים. ורבים ביד מעטים. וטמאים ביד טהורים. ורשעים
 ביד צדיקים. וזדים ביד עוסקי תורתך. ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך. ולעמך ישראל
 עשית תשועה גדולה ופרקן בהיום הזה:

ואחר כך באו בניך לדביר ביתך. ופנו את היכלך. וטהרו את מקדשך. והדליקו נרות
 בתצרות קדשך. וקבעו שמונת ימי חנכה אלו. להודות ולהלל לשמך הגדול:
 לפורים:

בימי מרדכי ואסתר בשושן הבירה. בשעמד עליהם המן הרשע. בקש להשמיד
 להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד. בשלשה עשר לחודש שנים
 עשר. הוא חדש אדר. ושללם לבו:

ואתה ברחמיך הרבים. הפרת את עצתו. וקלקלת את מחשבתו. והשבות לו גמולו
 בראשו. ותלו אותו ואת בניו על העץ:

ועל כלם יתברך ויתרומם שמך מלפנו תמיד לעולם ועד:

(בש"ת) וכתב לחיים טובים כל בני בריתך:

וכל החיים יודוך סלה. ויהללו את שמך באמת האל ישועתנו ועזרתנו סלה. ברוך

אתה י"י. הטוב שמך ולך נאה להודות:

שלום רב על ישראל עמך תשים לעולם כי אתה הוא מלך אדון לכל השלום וטוב
 יהיה בעיניך לברכנו ולברך את כל עמך ישראל בכל עת ובכל שעה בשלומך. ברב עו
 ושלום:

(בש"ת) בספר חיים. ברכה ושלום. ופרנסה טובה. נזכר ונכתב לפניך. אנחנו וכל עמך בית ישראל. לחיים טובים ולשלום:

ברוך אתה יי. המברך את עמו ישראל בשלום:

יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך. יי צורי וגואלי:

אלהי. נצר לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה. ולמקללי נפשי תדם. ונפשי כעפר לכל תהיה. פתח לבי בתורתך. ובמצותיך תרדף נפשי. וכל החושבים עלי רעה. מהרה הפר עצתם וקלקל מחשבתם:

עשה למען שמך. עשה למען ימינך. עשה למען תורתך. עשה למען קדשתך. למען יחלצון ידידיך הושיעה ימינך וענני:

יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך. יי צורי וגואלי:

עשה שלום (בש"ת השלום) במרומו. הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל. ואמרו:

אמן:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו. שיבנה בית המקדש במהרה בימינו.

ותן חלקנו בתורתך:

ושם נעבדך ביראה כימי עולם וכשנים קדמוניות:

וערבה לידך מנחת יהודה וירושלים. כימי עולם וכשנים קדמוניות:

הש"ץ והקהל אומרים ויכלו ואח"כ אומר הש"ץ ברכה מעין שבע:

ויכלו השמים והארץ וכל צבאם:

ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה. וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו

אשר עשה:

ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אתו. כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא

אלהים לעשות:

חזן – ברוך אתה יי אלהינו ואלהי אבותינו. אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב.

האל הגדול הגבור והנורא אל עליון. קונה שמים וארץ:

קהל – מגן אבות בדברו. מתייה מתים במאמרו האל (בש"ת המלך) הקדוש שאין

כמותו המניח לעמו ביום שבת קדשו כי כם רצה להניח להם. לפניו נעבוד ביראה ופחד.

ונודה לשמו בכל יום תמיד מעין הברכות. אל ההודאות אדון השלום. מקדש השבת ומברך

שביעי. ומניח בקדשה לעם מדשני עונג. וזכר למעשה בראשית:

חזן – אלהינו ואלהי אבותינו. רצה במנוחתנו. קדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך.

שבענו מטובך ושמחנו בישועתך. וטהר לבנו לעבדך באמת. והנחילנו יי אלהינו באהבה

וברצון שבת קדשך. וינוחו בה כל ישראל מקדשי שמך:

ברוך אתה יי מקדש השבת:

הש"ץ אומר קדיש שלם:

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן:

בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה בחיכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל

בעגלא ובזמן קריב, ואמרו אמן:

יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמא:

יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמה דקדשא.

ברוך הוא. בריך הוא לעלא (בעשיית לעלא לעלא מכל) מן כל ברכתא ושירתא תשבחתא

ונחמתא דאמירן בעלמא. ואמרו אמן:

יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים עלינו ועל כל ישראל. ואמרו אמן:

עושה שלום (בעשיית השלום) במרומו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו

אמן:

עלינו לשבת לאדון הכל. לתת גדלה ליוצר בראשית. שלא עשנו כגויי הארצות. ולא שמנו כמשפחות האדמה. שלא שם חלקנו בהם וגורלנו בכל המונם. שהם משתחיים להבל וריק ומתפללים אל אל לא יושיע:

ואנחנו בורעים ומשתחיים ומודים לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. שהוא נוטה שמים ויוסד ארץ. ומושב יקרו בשמים ממעל. ושכינת עזו בגבהי מרומים. הוא אלהינו. אין עוד. אמת מלבנו. אפס זולתו. בכתוב בתורתו:

וידעת היום והשבת אל לבבך. כי יי הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת. אין עוד:

על בן נקודה לך יי אלהינו לראות מהרה בתפארת עזך. להעביר גלולים מן הארץ. והאלילים ברות יברתון. לתקן עולם במלכות שדי. וכל בני בשר יקראו בשמך להפנות אליך כל רשעי ארץ. יבירו וידעו כל יושבי תבל. כי לך תכרע כל ברך. תשבע כל לשון. לפניך יי אלהינו יכרעו ויפלו. ולכבוד שמך יקר יתנו. ויקבלו כלם את על מלכותך. ותמלוד עליהם מהרה לעולם ועד. כי המלכות שלך היא ולעולמי עד תמלוד בכבוד. בכתוב בתורתך:

יי מלך לעולם ועד:

ונאמר:

והיה יי מלך על כל הארץ. ביום ההוא יהיה יי אחד ושמו אחד:

אל תירא מפחד פתאם ומשאת רשעים כי תבא:

עצו עצה ותפר. דברו דבר ולא יקום. כי עמנו אל:

ועד זקנה אני הוא. ועד שיבה אני אסבל. אני עשיתי ואני אשא ואני אסבל ואמלט:

(ספירת העומר תמצא לעיל אחר תפלת ערבית לחול):

קדיש יתום:

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן:

בעלמא די ברא כרעותה וימלך מלכותה בתיכון וביוכיכון ובתי דכל בית ישראל

בעגלא ובזמן קריב, ואמרו אמן:

יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא:

יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמה דקדשא.

ברוך הוא. בריך הוא:

לעלא (בעשי"ת לעלא לעלא מפל) מן כל ברכתא ושירתא תשבחתא ונחמתא

דאמרון בעלמא. ואמרו אמן:

יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים עלינו ועל כל ישראל. ואמרו אמן:

עושה שלום (בעשי"ת השלום) במרומו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו

אמן:

אדון עולם אשר מלך. במרם כל יציר נברא:

לעת נעשה בחפצו כל. אזי מלך שמו נברא:

ואחרי ככלות הכל. לבדו ימלך נורא:

והוא היה והוא הוה. והוא יהיה בתפארה:

והוא אחד ואין שני. להמשיל לו להחבירה:

בלי ראשית בלי תכלית. ולו העז והמשרה:

והוא אלי וחי גואלי. ועזר חבלי בעת צרה:

והוא נסי ומנום לי. מנת כוסי ביום אקרא:

בידו אפקיד רוחי. בעת אישן ואעירה:

ועם רוחי גויתי. יי לי ולא אירא:

סדר שולחן שבת

ברכת הבנים:

מנהג ישראל לברך את הילדים בלילי שבת כשבאים מבית הכנסת:

לזכר ישימך אלהים באפרים וכמנשה:

לנקבה ישימך אלהים בשרה רבקה רחל ולאה:

יברכה יי וישמרך:

יאר יי פניו אליך ויחנך:

ישא יי פניו אליך וישם לך שלום:

כשיבא מבית הכנסת לביתו יאמר זה:

שבת שלום ומבורך. ג"פ:

שלום עליכם מלאכי השרת מלאכי עליון ממלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

ג"פ:

בואכם לשלום מלאכי השלום מלאכי עליון ממלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

ג"פ:

ברכוני לשלום מלאכי השלום מלאכי עליון ממלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

ג"פ:

צאתכם לשלום מלאכי השלום מלאכי עליון ממלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

ג"פ:

כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך:

יי ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם:

רבון כל העולמים אדון כל הנשמות אדון השלום. מלך אביר. מלך ברוך. מלך גדול.

מלך דובר שלום. מלך הדור. מלך ותיק. מלך זך. מלך חי העולמים. מלך טוב ומטיב. מלך

יחיד ומיוחד. מלך כביר. מלך לובש רחמים. מלך מלכי המלכים. מלך נשגב. מלך סומך

נופלים. מלך עשה מעשה בראשית. מלך פודה ומציל. מלך צח ואדום. מלך קדוש. מלך רם

ונשא. מלך שומע תפלה. מלך תמים דרכו:

מודה אני לפניך יי אלהי ואלהי אבותי. על כל החסד אשר עשית עמדי ואשר אתה

עתיד לעשות עמי ועם כל בני ביתי ועם כל בריותי בני בריתי. וברוכים הם מלאכיה

הקדושים והטהורים שעשים רצונך. אדון השלום מלך שהשלום שלו ברכני בשלום. ותפקוד

אותי ואת כל בני ביתי וכל עמך בית ישראל לחיים טובים ולשלום:

מלך עליון על כל צבא מרום. יוצרנו יוצר בראשית. אחלה פניך המאירים שתזכה

אותי ואת כל בני ביתי למצא חן ושכל טוב בעיניך ובעיני כל בני אדם ובעיני כל רואינו

לעבודתך. וזכנו לקבל שבתות מתוך רוב שמחה ומתוך עשר וכבוד ומתוך מעוט עונות. והסר

מפני ומכל בני ביתי ומכל עמך בית ישראל כל מיני חולי וכל מיני מדוה וכל מיני דלות

ועניות ואביונות. ותן בנו יצר טוב לעבדך באמת וביראה ובאהבה. ונהיה מכפרים בעיניך

ובעיני כל רואינו. כי אתה הוא מלך הכבוד כי לך נאה כי לך יאה:

אנא מלך מלכי המלכים צוה למלאכיה מלאכי השרת משרתי עליון שיפקדוני

ברחמים וברכוני בבואם לביתי ביום קדשנו. כי הדלקתי גרותי והצעתי מטתי והחלפתי

שמלותי לכבוד יום השבת. ובאתי לביתך להפיל תחנתי לפניך שתעביר אנחתי. ואעיד

אשר בראת בששה ימים כל היצור ואשנה. ואשלש עוד להעיד על כוסי בתוך שמחתי.

כאשר צויתני לזכרו ולהתענג ביתר נשמתי אשר נתת בי:

בו אשבות כאשר צויתני לשרתך וכן אניד גדלתך ברנה. ושויתי יי לקראתי

שתרחמי עוד בגלותי לגאלני. ולעורר לפי לאהבתך. ואז אשמור פקודיך וחקיך בלי עצב

ואתפלל בדת בראוי וכנכון:

מלאכי השלום בואכם לשלום. ברכוני לשלום ואמרו ברוך לשלחני הערוך. וצאתכם לשלום מעתה ועד עולם אמן סלה:

אשת חיל מי ימצא. ורחק מפנינים מכרה:
 בטח בה לב בעלה. ושלל לא יחסר:
 נמלתהו טוב ולא רע. כל ימי חייה:
 דרשה צמר ופשתים. ותעש בחפץ כפיה:
 היתה כאניות סוחר. ממרחק תביא לחמה:
 ותקם בעוד לילה. ותתן מרר לביתה וחק לגערתיה:
 זממה שדה ותקחהו. מפרי כפיה נטעה פרם:
 חגרה בעוז מתניה. ותאמץ ורועתיה:
 מעמה כי טוב סחרה. לא יכבה בלילה נרה:
 ידיה שלחה בכישור. וכפיה תמכו פלד:
 כפה פרשה לעני. וידיה שלחה לאביון:
 לא תירא לביתה משלג. כי כל ביתה לבש שנים:
 מרבדים עשתה לה. שש וארגמן לבושה:
 נודע בשערים בעלה. בשבתו עם זקני ארץ:
 סדין עשתה ותמכר. וחגור נתנה לפנעני:
 עז והדר לבושה. ותשחק ליום אחרון:
 פיה פתחה בחכמה. ותורת חסד על לשונה:
 צופיה הליכות ביתה. ולחם עצלות לא תאכל:
 קמו בניה ויאשרוה. בעלה ויהללה:
 רבות בנות עשו חיל. ואת עלית על כלנה:
 שקר החז והבל היפי. אשה יראת יי' היא תתהלל:
 תנו לה מפרי ידיה. ויהללה בשערים מעשיה:

כל אדם יאמר זה המאמר מהזוהר המסוגל לנשמה המדבר מכבוד סעודה זו:

זכור את יום השבת לקדשו. רבי יצחק פתח ואמר כתיב ויברך אלהים את יום השביעי וכתיב במן ששת ימים תלקטוהו וביום השביעי שבת לא יהיה בו. וכיון דלא משתכח בה מזוני מה ברכתא אשתכח בה אלא הכי תאנא כל ברכאן דלעלא ותתא ביומא שביעאה תלין ותאנא אמאי לא אשתכח מנא ביומא שביעאה משום דהוא יומא מתברכאן מנה כל שתא יומין עלאין וכל חד וחד יחיב מזונא לתתא כל חד ביומיו מההיא ברכה דמתברכאן ביומא שביעאה. בגין כך מאן דאיהו בדרגא דמהימנותא בעי לסדרא פתורא. ולא תקנא סעודתא בליליא דשבתא בגין דיתברך פתורה כל אינון שתא יומין דהא בההוא זמנא אודמן ברכה לאתברכא כל שתא יומין דשבתא וברכתא לא אשתכח בפתורא ריקניא ועל כך בעי לסדרא פתורה בליליא דשבתא בנהמא ובמזוני. רבי יצחק אמר אפילו ביומא דשבתא נמי. רבי יהודה אמר בעי לאתענגא בהאי יומא ולמיכל תלת סעודתי בשבתא בגין דישתכח שבעה וענוגא בהאי יומא בעלמא:

רבי אבא אמר לאודונא באינון יומין דלעלא דמתברכאן מהאי יומא והאי יומא מליא רישיה דזער אנפין מטלא דנחית מעתיקא קדישא סתימא דכלא ואטיל לחקלא דתפוחין קדישין תלת זמני מכד עיל שבתא בגין דיתברכון בלהון פתורא. ועל דא בעי בר נש לאתענגא תלת זמני אליו דהא בהא תליא מהימנותא דלעלא בעתיקא קדישא ובזער אנפין ובחקלא דתפוחין ובעי בר נש לאתענגא בהו ולמחדי בהו. ומאן דגרע סעודתא מניהו אתחזי פנימותא לעלא ועונשה דהוא בר נש סגי. בגיני כך בעי לסדרא פתורה תלת זמני מכד עיל שבתא ולא ישתכח פתורה ריקניא ותשרי ברכתא עלה כל שאר יומא דשבתא ובהאי מלה אחזי ותלי מהימנותא לעלא:

רבי שמעון אמר האי מאן דאשלים תלת סעודתי בשבתא קלא נפיק ומכרזא עלה אז תתענג על י"י. דא סעודתא חדא לקבל עתיקא קדישא דכל קדישין. והרפכתיה על כמתי ארין. דא סעודתא תנינא לקבל חקלא דתפוחין קדישין. והאכלתיך נחלת יעקב אביך. דא היא שלימו דאשתלים בזעיר אנפין לקבלה בעי לאשקמא סעודתה ובעי לאתענגא בכלהו סעודתי ולמחדי בכל חד וחד מניהו משום דאיהו מהימנותא בכלהו שלימתא. ובגין כך שבתא אתיקר מכל שאר זמנין וחגיגין משום דכלא בה אשתכח ולא אשתכח הכי בכלהו זמנין וחגיגין. אמר רבי חי'א בגין כך משום דאשתכח כלא בה אדכר תלת זמנין דכתיב ויכל אלהים ביום השביעי וישבות ביום השביעי ויברך אלהים את יום השביעי. רבי אבא (נ"א):

רב המנונא סבא) פד הוה יתיב בסעודתא דשבתא הוי חדי בכל חד וחד והוה אמר דא היא סעודתא קדישא דעתיקא קדישא סתימא דכלא. בסעודתא אהרא הוה אמר דא היא סעודתא דקודשא בריך הוא וכן בכלהו סעודתי והוה חדי בכל חד וחד. פד הוה אשלים סעודתי אמר אשלימו סעודתי דמהימנותא. רבי שמעון הוה אמר הכי. אתקינו סעודתא דמהימנותא. אתקינו סעודתא דמלכא. פד הוה יתיב בה. הוה מכרזי עלה אז תתענג על י"י והרפכתיה על כמתי ארין והאכלתיך נחלת יעקב אביך. אמר רבי אלעזר לאבוהי. אלין סעודתי היך מתתקנו. אמר לה ליליא דשבתא כתיב בה והרפכתיה על כמתי ארין. בה בליליא מתברכא מטרוניתא וכלהו חקל תפוחין ומתברכא פתורה דבר נש ונשמתא אתוספת והיא ליליא חדוה דמטרוניתא הוי ובעי פד נש למחדי בחדותא למיכל סעודתא דמטרוניתא:

פיוט משובח מהאר"י ז"ל ושמא דמריה עליה אני יצחק לוריא בן שלמה (והשי"ן כפול):

אתקינו סעודתא דמהימנותא שלמתא חדותא דמלכא קדישא:
אתקינו סעודתא דמלכא. דא היא סעודתא דחקל תפוחין קדישין וזער אנפין ועתיקא קדישא. אתין לסעדא בהדה:

אזמר בשבחיך. למיעל גו פתחין. דבחקל תפוחין. דאנון קדישין:
נזמין לה השתא. בפתורא חדתא. ובמנרתא שבתא. דנהרא על רישין:
ימינא ושמאלא. ובניהו כלה. בקשוטין אזלא. ומאנין ולבושין:
יחבק לה בעלה. וביסודא דילה. דעביד ניהא לה. יהא פתיש פתישין:
צוחין אף עקתי. במלין ושביתין. ברם אנפין חדתי. ורוחין עם נפשין:
חדו סגי יתני. ועל חדא תרתני. נהורא לה ימטי. וברכאן דגפישין:
קריבו שושבינין. עבידו תקונין. לאפשא זנין. וננין עם רחשין:
למעבד נשמתין. ורוחין חדתי. בתרתין ותלתין. ובתלתא שבשין:
ועטורין שבועין לה. ומלכא דלעלא. דיתעטר כלא. בקדיש קדישין:
רשימין וסתימין. בגו כל עלמין. ברם עתיק יומין. הלא בטיש בטישין:
יהא רעוא קמיה. דישרי על עמיה. דיתענג לשמיה. במתיקין ודובשין:
אסדר לדרומא. מנרתא דסתימא. ושלחן עם נהמא. בצפונא ארשין:
בחמרא גו כסא. ומדאני אסא. לארום וארוסה. להתקפא חלשין:
נעטר להון פתרין. במלין יקירין. בשבעין עטורין. דעל גבי חמשין:
שכינתא תתעטר. בשית נהמי לסטר. בווין תתקטר. וזנין דכנישין:
שביתין ושביקין. מסאבין דרחיקין. חבילין דמעיקין. וכל זני חרשין:
למבצע על רפתא. כזיתא וכביעתא. תרין יודין נקמא. סתימין ופרישין:
משח זיתא דכיא. דטחנין רחיא. ונגדין נחליא. בגוה בלחישין:
הלא נימא רזין. ומלין דנגיזין. דליתהון מתחזין. טמירין וכבישין:
אתעטרא כלה. ברזין דלעלא. בגו האי הלולא. דעירין קדישין:

ויהא רעוא מן קדם עתיקא קדישא דכל קדישין. טמירא דכל טמירין סתימא דכֹּלֹּא
 דיתמשד טלא עלאה מינה למליא רישיה דזעיר אנפין ולהטיל לחקל תפוחין קדישין בנהירו
 דאנפין ברעוא ובחודתא דכֹּלֹּא ויתמשד מן קדם עתיקא קדישא דכל קדישין טמירא דכל
 טמירין סתימא דכֹּלֹּא רעותא ורחמי חנא וחסדא בנהירו עלאה ברעותא וחודתא עלי ועל
 כל בני ביתי ועל כל הגלויים אלי ועל כל בני ישראל עמיה ויפרקיננא מפל עקתין בישין
 דייטון לעלמא ויזמין ויתיהב לנא מזונא ופרנסתא טבתא בלי צרה ועקתא ממזלא דכל מזונא
 ביה תליא וישזביננא מעינא בישא ומחרבא דמלאך המות ומדינה של גיהנום. ויתי לנא
 ולכל נפשתינא חנא וחסדא וחי אריכי ומזוני רויחי ורחמי מן קדמיה אמן בן יהי רצון אמן
 ואמן:

סדר קידוש לליל שבת

קידוש לליל שבת:

נותן עיניו בכוס ומסתכל על הנרות:

בלחש – ויהי ערב ויהי בקר:

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, בדהילו ורחימו, תריני מוכן ומזומן לקיים מצות עשה לקדש על היין, בדתיב, זכור ושמור, זכרהו על היין:

יום הששי. ויכלו השמים והארץ וכל צבאם:

ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה. וישבת ביום השביעי מכל מלאכתו

אשר עשה:

ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אתו. כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא

אלהים לעשות:

על היין:

סברי מרגן ורגנן ורבותי:

ברוך אתה יי. אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן:

על הפת סברי מרגן ורגנן ורבותי:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. המוציא לחם מן הארץ:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. אשר קדשנו במצותיו ורצה בנו. וישבת קדשו

באהבה וברצון הנחילנו. זכרון למעשה בראשית. (כי הוא יום) תחלה למקראי קדש זכר

ליציאת מצרים. (כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים) וישבת קדשך באהבה וברצון

הנחלתנו:

ברוך אתה יי. מקדש השבת:

בשבת חוה"מ סוכות יאמר זה תיכף אחר קידוש:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב בסכה:

סדר זמירות לליל שבת

זמירות לליל שבת:

זה הזמר מיוסד מן חרוזי שני והלאה ע"פ א"ב וכל חלק הרביעי מן כל חרוז לקוח מן פסוק אחד. ובחרוז הראשון מפני ענותנותו של המחבר חתם שמו בראשי תיבות שניות של ג' חלקי החרוז שהם מקדש שומר הרבה ר"ת משה:

כָּל מְקַדֵּשׁ שְׁבִיעֵי בְּרָאוּי לוֹ. כָּל שׁוֹמֵר שֶׁבֶת כְּדַת מַחְלָלוֹ. שְׁכָרוֹ הַרְבֵּה מְאֹד עַל פִּי פָּעָלוֹ. אִישׁ עַל מַחְנֵהוּ וְאִישׁ עַל דְּגָלוֹ:

אוֹהֲבֵי י"י הַמְּחַכִּים בְּבִגְדֵי אֲרִיאֵל. בְּיוֹם הַשַּׁבָּת שִׁישׁוּ וְשִׁמְחוּ כַּמְּקַבְּלֵי מַתָּן נַחְלִיאֵל. גַּם שְׂאוֹ יְדִיכֶם קוֹדֵשׁ וְאָמְרוּ לְאֵל. בְּרוּךְ י"י אֲשֶׁר נָתַן מְנוּחָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

דוֹרְשֵׁי י"י זָרַע אֲבָרָהֶם אוֹהֲבֵוּ. הַמְּאַחֲרִים לְצֵאת מִן הַשַּׁבָּת וּמְמַהְרִים לְבֹא. שְׂמַחִים לְשִׁמְרוֹ וּלְעֶרֶב עֲרוּבוֹ. זֶה הַיּוֹם עֲשֵׂה י"י נְגִילָה וְנִשְׂמַחָה בּוֹ:

זָכְרוּ תִּנְוֹת מִשֶּׁה בְּמַצּוֹת שַׁבָּת נְרוּסָה. חֲרוּתָהּ לַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי כְּכֹלָה בֵּין רַעוּתֶיהָ מִשְׁבָּצָה. טְהוּרִים יִירְשׁוּהָ וְיִקְדְּשׁוּהָ בְּמֵאֲמַר כָּל אֲשֶׁר עֲשָׂה. וַיְכַל אֱלֹהִים בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר עֲשָׂה:

יוֹם קָדוֹשׁ הוּא מְבֹאֵא וְעַד צֵאתוֹ. כָּל זָרַע יַעֲקֹב יִכְבְּדוּהוּ בְּדַבַּר הַמְּלֶכֶת וְדַתּוֹ. לְנוּחַ בּוֹ וּלְשִׂמּוּחַ בְּתַעֲנוּג אֲכוֹל וְשָׂתוֹ כָּל עַדַת יִשְׂרָאֵל יַעֲשׂוּ אוֹתוֹ:

מִשֶּׁד חֲסִדָּה לִידְעִיף אֵל קִנְאָ וְנוֹקָם. נוֹטְרֵי לַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי זְכוּר וְשִׁמּוֹר לְהַקָּם. שְׂמַחִים בְּבִגְדֵי שָׁלוֹם בְּאוֹר פְּנִיף תְּבַהֲיָקָם. יְרוּגֵי מַדְרִישׁ בֵּיתָהּ וְנַחַל עֲדְנִיף תִּשְׁקָם:

עֲזוּר לְשׁוֹבְתִים בְּשְׁבִיעֵי בְּחָרִישׁ וּבְקָצִיר עוֹלָמִים. פּוֹסְעִים בּוֹ פְּסִיעָה קַמְנָה. סוֹעֲדִים בּוֹ לְבָרֶךְ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים. צְדָקָתָם תִּצְהִיר בְּאוֹר שְׁבַעַת הַיָּמִים. י"י אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲהַבַת תָּמִים. י"י אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל תִּשׁוּעַת עוֹלָמִים:

זה הזמר שם המחבר משה וחתם שמו בג' ראשי החרוזים הראשונים מנוחה שמי הוא:

מְנוּחָה וְשִׂמְחָה אוֹר לַיהוּדִים יוֹם שַׁבְּתוֹן יוֹם מַחְמָדִים. שׁוֹמְרֵי וְזוֹכְרֵי הַמָּה מְעִידִים. כִּי לְשִׁשָּׁה כָּל בְּרוּאִים וְעוֹמְדִים:

שְׁמֵי שְׁמַיִם אֶרֶץ וַיָּמִים. כָּל צְבָא מְרוֹם גְּבוּהִים וְרָמִים. תְּנִין וְאָדָם וְחַיִּת רְאֵמִים. כִּי בָּיָה י"י צוֹר עוֹלָמִים:

הוּא אֲשֶׁר דָּבַר לְעַם סִגְלָתוֹ. שִׁמּוֹר לְקִדְשׁוֹ מְבֹאֵא וְעַד צֵאתוֹ. שַׁבָּת קִדְשׁ יוֹם חֲמֻדָּתוֹ. כִּי בּוֹ שַׁבָּת אֵל מְכַל מְלֹאכְתּוֹ:

בְּמַצּוֹת שַׁבָּת אֵל יַחְלִיצֶה. קוּם קְרֵא אֱלֹוֵי יַחִישׁ לְאַמְצֶה. נִשְׁמַת כָּל חַי וְגַם נַעֲרִיצֶה. אֲכוֹל בְּשִׂמְחָה כִּי כָּבֵד רִצֶּה:

בְּמִשְׁנֵה לַחֵם וְקִדְוֹשׁ רַבָּה. בְּרוּב מִטְעָמִים וְרוּחַ נְדִיבָה. יִזְכּוּ לְרַב טוֹב הַמְתַּעֲנִגִים בָּהּ. בְּבִיאַת גּוֹאֵל לַחַיִּי הָעוֹלָם הַבָּא:

זה הזמר שם המחבר מנחם והסימן מתחיל מהחרוז השני מערב נחלת חפצִיך מעין: מַה יְדִידוֹת מְנוּחָתֶךָ. אֵת שַׁבָּת הַמְּלַכָּה. בְּכֵן נְרוּץ לְקִרְאָתֶךָ. בּוֹאֵי כֹלָה נְסוּכָה. לְבוּשׁ בְּגֵדֵי חֲמוּדוֹת. לְהַדְלִיק נֵר בְּבִרְכָּה. וְתַכֵּל כָּל הָעֲבוֹדוֹת. לֹא תַעֲשׂוּ מְלֹאכָה:

לְהַתְעַנֵּג בְּתַעֲנוּגִים. בְּרַבּוּרִים וּשְׁלִי וְדָגִים: מַעֲרַב מְזֻמִּינִים כָּל מִינֵי מִטְעָמִים. מְבַעֵד יוֹם מוֹכְנִים. תְּרַנְנִילִים מִפְּטָמִים. וּלְעֲרוּךְ כְּמָה מִינִים שְׁתוֹת יַיִנוֹת מְבַשְׂמִים. וְתַפְנוּקֵי מַעֲדָנִים. בְּכָל שְׁלֹשׁ פְּעָמִים:

לְהַתְעַנֵּג: נַחֲלַת יַעֲקֹב יִירֶשׁ. בְּלֵי מְצָרִים נַחֲלָה. וַיִּכְבְּדוּהוּ עֲשִׂיר וָרֶשׁ. וְתִזְכּוּ לְגֵאֲלָה. יוֹם שַׁבָּת אִם תִּשְׁמְרוּ. וְהִיִּיתֶם לִי סִגְלָה. שִׁשֶּׁת יָמִים תַּעֲבֹדוּ. וּבַשְּׁבִיעִי נְגִילָה:

לְהַתְעַנֵּג: נַחֲלַת יַעֲקֹב יִירֶשׁ. בְּלֵי מְצָרִים נַחֲלָה. וַיִּכְבְּדוּהוּ עֲשִׂיר וָרֶשׁ. וְתִזְכּוּ לְגֵאֲלָה. יוֹם שַׁבָּת אִם תִּשְׁמְרוּ. וְהִיִּיתֶם לִי סִגְלָה. שִׁשֶּׁת יָמִים תַּעֲבֹדוּ. וּבַשְּׁבִיעִי נְגִילָה:

לְהַתְעַנֵּג: נַחֲלַת יַעֲקֹב יִירֶשׁ. בְּלֵי מְצָרִים נַחֲלָה. וַיִּכְבְּדוּהוּ עֲשִׂיר וָרֶשׁ. וְתִזְכּוּ לְגֵאֲלָה. יוֹם שַׁבָּת אִם תִּשְׁמְרוּ. וְהִיִּיתֶם לִי סִגְלָה. שִׁשֶּׁת יָמִים תַּעֲבֹדוּ. וּבַשְּׁבִיעִי נְגִילָה:

הַפְּצִיף אֲסוּרִים. וְגַם לְחַשׁוֹב הַשְּׁבוּנוֹת. הַרְהוּרִים מִתְּרִים וּלְשַׁדֵּךְ הַבְּנוֹת. וְתַנּוּק לְלַמְדוֹ סֵפֶר. לְמַנְצַח בְּנֵינִינֹת. וְלִהְיוֹת בְּאִמְרֵי שֹׁפֵר. בְּכָל פְּנוֹת וּמַחְנוֹת:
להתענג:

הַלּוֹכֵךְ תְּהֵא בְּנַחַת. עוֹנֵג קָרָא לְשֶׁבֶת. וְהַשְּׁנָה מִשְׁבַּחַת. כְּדַת נֶפֶשׁ מְשִׁיבַת. בְּכֵן נֶפֶשִׁי לְךָ עֲרָגָה. וְלִנְוֹחַ בְּחַבְתָּ. כְּשׁוֹשְׁנִים סוּגָה. בּוֹ יִנְחוּ בֶן וּבַת:
להתענג:

מַעֲיֵן עוֹלָם הַבָּא. יוֹם שְׁבֵת מְנוּחָה. כָּל הַמַּתְעַנְּגִים בָּהּ. יִזְכּוּ לְרוֹב שְׂמֵחָה. מִחֲבִלֵי מְשִׁיחַ יִצְלוּ לְרוּחָה. פְּדוּתֵינוּ תַצְמִיחַ וְנָם יִגוֹן וְאֶנְחָה:
להתענג:

זה הזמר שם המחבר מרדכי בר יצחק חזק ושמך חתום בראשי החרוזים:
מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים. את שבת משובש נוגים. לך בשׁר וגם דגים.
נכונים מבעוד יום:

מַעֲרַב עַד עַרְב לֵב חָדִים. בְּבֹא עֲתִיד עַת דּוּדִים. גִּיל וְשִׁשׁוֹן לִיהוּדִים. לְמַצּוֹא פְּדוּים:
וְאֵת עוֹנֵג לְהַתְעַנֵּג בְּמַמְתָּקִים. בְּתַעֲנוּגוֹת בְּנֵי אָדָם. וַיִּין כִּי יִתְאַדָם. וּשְׂאֵר מְשָׁקִים:
רָאָה וְקָדֵשׁ בְּיוֹם קוֹדֵשׁ. עָלֵי יִין וְכִרְהוּ. וְאִם אֵין עָלֵי לֶחֶם בְּצַע. בְּעֵין יָפָה לְקָדֵשׁ:
שְׂמֵרָהוּ בְּהַלְכוּתֵיו מַעֲבֹדוֹת. מֵאֲבוֹת וְתוֹלְדוֹת. שִׁיר לְאֵל תֵּן לְהוֹדוֹת. וְכָר לְקָדֵשׁ:
כָּל שׁוֹמֵר יוֹם שְׁבֵת מִחֲלָלוֹ. מִחֲלָלוֹ יִמְחֹל מַעֲלוֹ. וּבֹא גוֹאֲלוֹ שְׂמוֹ שִׁילָה. יוֹבֵל שִׁי לוֹ:
דְּבַר סִימָן טוֹב לְךָ בְּמִן וְאוֹת דְּגָל. סִמְבִּטְיוֹן הַמַּתְגַּלְגַּל. בְּכָל יוֹם נָח כְּעַם סָגֵל. יִשְׁבְּתוּ:
וישקוטו:

הַמְּוֹרְחִים וְלֹא נָחִים עַדֵי שְׁשִׁי. וְתִשְׁלַחֶם לְחַפְּשִׁי. בְּגֵדֵי שֵׁשׁ וְגַם מְשִׁי. לְכַבְּדֵךְ יַעֲמוּ:
וַיֵּאמְרוּ בּוֹאֵי כְּלָה מַה תֵּאחֲרֵי. הֵן שְׁלַחַן וְגַם גֵּרֵךְ עֲרוּכִים. כִּי בָא אֲוֹרֵךְ. קוּמֵי אֲוֵרִי:
כְּבוֹד יִי עֲלֶיךָ כְּאוֹר זָרַח. בְּעַת יֵצֵר כְּלֵי טוֹרַח. קַצּוֹת מַעֲרַב וְגַם מְזַרְחָה. צָפוֹן וַיְמִין:
עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים כְּמֵאֲמָרוֹ. עָלֵי תֵבֵל שֵׁם אֲוֹרוֹ. וְכַחֲטוֹא יֵצִיר לְיוֹצְרוֹ. בְּקִשׁוֹ לְהַטְמִין:
וְאֵת חֲלִית פְּנֵי קוֹנֵךְ וְלֹא נִטְמָן. יוֹם אַחַד לְמוֹצָאֵיו. וְאֵז נִגְנְזוּ לִירְאֵיו. יִין עָסִים וּמָן:
יְהִי לְזִכְרֵךְ וּלְשִׁמְרֵךְ וַיִּנְצַל מִכָּל רָע. וַיִּשְׁכּוֹן בְּצַל עֲצֵי עֵדֵן. וְשֵׁם אֲצֵל יִשְׂרָיִם יוֹתָן:
סְעוּדוֹתֵיו וּשְׁבֵתוֹתֵיו אֲשֶׁר שִׁלַּשׁ כְּאִישׁ עָנּוּ בְּדַת פִּלְשׁ בְּמִקְרָא חַד הַיּוֹם שִׁלַּשׁ רָמּוֹ
שְׁלִשְׁתָּן:

יַעֲלֶה אִם שִׁלַּשׁ אֱלֹהֵי יַעֲשֶׂה לָּהּ. מִחֲבָלִים וְגַם צִירִים יִצְלוּ. כְּלֵי מַצְרִים יִירֵשׁ נַחֲלָה:
בְּרַכּוֹת יַעֲטָה מוֹרָה בְּרֵאשִׁיתֵךְ. וַיִּשׁ תַּקְוָה לְאַחֲרִיתֵךְ. וְשׁוּבוּ בָנִים בְּצֵאתֵךְ. לְהַבְּדִיל
ישאו:

בּוֹם רְוִיָה לְהַלֵּל יְהוָה בְּשִׁיר וְרוֹן. בְּקוֹל נְעִים קָרָא בְּגֵרוֹן. לְלוֹתֵךְ בְּנֵין אַהֲרֹן. בְּשִׁיר יִקְרָאוּ:
כְּבוֹד מְלָכִים וְכָל פְּלָכִים לְלוֹתֵם. הַפְּחוֹת וְהַסְּנָנִים. בְּשִׁבְחוֹת וּבְרַנְנִים. בְּכָל עַת
צאתם:

יֵצוּ חֲסֵדוֹ קְדוּשׁ יַעֲקֹב לֵיל וַיּוּמָם. וְאֵז לְוִיִּים עַל מְקוּמָם. יִנְצְחוּ שִׁיר אֲשֶׁר זָמַם. בְּכָל
מיני זמר:

עָלֵי עוֹלָה אֲשֶׁר כְּפּוֹלָה בְּיוֹם שְׁבֵת. בְּאַהֲבַת יוֹם בְּרוֹב חַבְתָּ. עַם נִצּוֹר כְּאִישׁוֹן בַּת עֵינַי
נשמר:

מִי יִפְאָר גּוֹדֵל פֶּאֶר הַמְּלַכָּה מְנַתְּהָ אֲפִים. הַלִּיכְתָּה אֲלֵפִים אִמָּה אֲרָבָה:
חֵי יִקּוּרָה מֶדֶד. בְּקוֹרְאֵי שְׂמֵךְ. שְׁמַע עֲלִיוֹן. וְאֵל תִּחַרֵּשׁ לְרֵשׁ וְאֲבִיוֹן. וְקַבֵּל גֵּיב וְגַם הַגִּיזוֹן.
לכבו נשפל:

מִזּוֹן אֲרוּחָה לְיוֹם מְנוּחָה. בְּעַת יַחֲסֵר. יַחַן בְּפַת דָּג וּבְשֶׁר. יִשָּׁב כְּשֶׁר כְּלֵי מַחֲסוֹר. לְחַמוֹ
נכפל:

יוֹם שְׁבִיעִי כְּמֵרֹעֵי. אֲזִי קִשְׁבוּ. בְּרַדְתָּ דָגָן שְׂמִים. בַּתֵּת לֶחֶם יוּמִים. אִישׁ תַּחֲתֵיו שָׁבוּ:

זה הזמר שם המחבר יהונתן חזק חתם שמו בראשי החרוזים יום הבשר ואם נשים
תנו נפש חקוטיה זה קולי:

יום שבת קודש הוא. אשרי האיש שזמרהו. ועל היין זכרהו. ואל ישים אל לבו. הפים
רק ואין בו. ישמח וירעה. ואם לזה. הצור יפרע את חובו:

הבשר יין ודגים. ואל יחסר בתענוגים. ואם שלש אלה לפניו צנים. זה יהיה שגרו.
אשר חפץ ביקרו. יוסף הצה דג. ומצא מרגליות בבשרו:

ואם שלחן בדת ערוף. ומלאך אל יענה ברוף. זה יהיה זמן ארוף. ואויביו יהיו כדומן.
ומלאך רע יענה אמן. בעל כרחו יספר שבחו. שמו יעלה כטוב שמן:

נשים גרות תדליקנה. וחק גדות תחזיקנה. ותחלות תסיקנה. יגן בעדן זכותן. יום בא
עת לדתן. ואם לא עברו ונזקרו. אזי קרובה לדתן:

תנו שבת ושירה. לאל אשר שבת ברא. ולנו בו נתן תורה. קרא למשה מתנה. בבית
גנני היא טמונה. לך יאתה וקח אותה. תנה לעדת מי מנה:

נפש כי נאנחה. בא שבת בא מנוחה. גיל וששון ושמחה. ברכו וקדשו במן. מלרדת
לעם לא אלמן. והשבת נפש משיבת. בפיסת בר אשר טמן:

חקותיה במרה. נצטוו באזהרה. בהררים בשערה. תלויים הלכותיה. שומרי מצותיה.
ינחלו ליום שפלו שבת בצבאותיה:

זה האות אשר שם אל. בינו ובין בני ישראל. ובשביעי אשר הואל. סמבטיון הנקה.
שבכל יום רץ ונמחר. יוכיח בו מנות. תשיב למין אשר שואל:

קולי קולות יחדלון. בעת שירי יגדלון. כי כטל הם יזלון. ואל ישיגו גבולי. באורח שיר
נפל חבלי. התקוששו ואל תשמשו בגזר שיר שפרה לי:

התקוששו:

זה הזמר חברו רבי ישראל הלוי נאגארה זצ"ל, ושמו חתום בראשי החרוזים:
יה רבון עלם ועלמיה. אנת הוא מלכא מלך מלכיה. עובר גבורתך ותמהיה. שפר

קדמך להחויא:

יה רבון:

שבחין אסדר צפרא ורמשא. לך אלקא קדישא. די ברא כל נפשא. עירין קדישין
ובני אנשא. חיות ברא ועופי שמיה:

יה רבון:

רב רבין עוברך ותקיפין. מכיך רמיה ונקיף כפיפין. לו יהיה גבר שגין אלפיין. לא יעול
גבורתך בחושבניא:

יה רבון:

אלקא די ליה יקר ורבותא. פרוק ית ענד מפורם אריותא. ואפיק ית עמד מגו גלותא.
עמד די בחרת מכל אמיה:

יה רבון:

למקדשך תוב ולקדש קודשין. אתר די ביה יחדון רוחין ונפשין. ויזמרון לך שירין
ורחשין. בירושלם קרתא דשופריא:

יה רבון:

צור משלו אכלנו. ברכו אמוני שבצענו והותרנו כדבר יי:
הן את עולמו. רוענו אבינו. אכלנו את לחמו. ויינו שתינו. על בן נודה לשמו. ונהללו

בפינו. אמרנו וענינו. אין קדוש כיי:

צור:

בשיר וקול תודה נברך לאלהינו. על ארץ חמדה (טובה) שהנחיל לאבותינו. מזון
וצדה השביע לנפשנו. חסדו גבר עלינו. ואמת יי:

צור:

רחם בְּחַסְדֶּךָ. על עַמְּךָ צוּרְנוּ. על צִיּוֹן מְשֻׁכֵּן כְּבוֹדֶךָ. וְבוֹל בֵּית תְּפִאֲרֹתֵינוּ. בֶּן דָּוִד עֲבָדְךָ
יבא ויגְאֹלֵנוּ. רוּחַ אֲפִינוּ. מְשִׁיחַ יי:

צור:

יְבַנֶּה הַמִּקְדָּשׁ. עִיר צִיּוֹן תְּמַלֵּא. וְשֵׁם נְשִׂיר שִׁיר הַדָּשׁ. וּבִרְנָנָה נַעֲלֶה. הִרְחַמְנוּ הַנְּקַדְשׁ.
יִתְבָּרַךְ וַיִּתְעַלֶּה. על כּוֹס יַיִן מְלֵא. כְּבָרְכֵת יי:

צור:

זמר לשבת מהרב הקדוש רבינו ר' אהרן הגדול זצוק"ל מקארלין:
יְהִי אֶכְסֵף נַעַם שַׁבָּת הַמְתַאֲמֶת וּמְתַאֲחֶדֶת בְּסִגְלָתֶךָ. מְשִׁיחַ נַעַם יִרְאֶתְךָ לְעַם מְבַקְשֵׁי
רְצוֹנֶךָ. קֹדֶשׁ בְּקִדְשֵׁי הַשַּׁבָּת הַמְתַאֲחֶדֶת בְּתוֹרָתֶךָ. פֶּתַח לָהֶם נַעַם וְרְצוֹן לַפְתּוֹחַ שְׁעָרֵי
רְצוֹנֶךָ:

הִיָּה הוֹה שְׁמֹר שׁוֹמְרֵי וּמְצַפִּים שַׁבָּת קְדֻשָּׁךָ. כְּאֵיל תַּעֲרֹג על אֲפִיקֵי מַיִם בֶּן נִפְשָׁם
תַּעֲרֹג לְקַבֵּל נַעַם שַׁבָּת הַמְתַאֲחֶדֶת בְּשֵׁם קְדֻשָּׁךָ. הַצֵּל מֵאַחֲרֵי לְפָרֵשׁ מִן הַשַּׁבָּת לְבִלְתִּי תִהְיֶה
סְגוּר מִחֶם. שִׁשָּׁה יָמִים הַמְקַבְּלִים קְדֻשָּׁה מִשַּׁבָּת קְדֻשָּׁךָ. וְטָהַר לְבָבם בְּאַמֶּת וּבְאֱמוּנָה לְעַבְדֶּךָ:
וַיְהִיו רַחֲמֶיךָ מִתְגַּלְּלִים (עַל מַדּוּתֶיךָ. וַיְהִיו רַחֲמֶיךָ מִתְגַּלְּלִים) עַל עַם קְדֻשָּׁךָ. לְהַשְׁקוֹת
צָמְאֵי חֲסֶדְךָ מִנְהַר הַיּוֹצֵא מֵעֵדֶן. לְעַטֵּר אֶת יִשְׂרָאֵל בְּתִפְאֵרֶת הַמְפָאֲרִים אוֹתְךָ (בְּיוֹם שַׁבָּת)
עַל יְדֵי שַׁבָּת קְדֻשָּׁךָ. כָּל שִׁשָּׁה יָמִים לְהַנְחִילָם נִחְלַת יַעֲקֹב בְּחִירְךָ:

הַשַּׁבָּת נַעַם הַנְּשָׁמוֹת. וְהַשְּׁבִיעֵי עֲנַג הַרוּחֹת. וְעֵדֶן הַנְּפֹשׁוֹת. לְהַתְעַדֵּן בְּאַהֲבַתְךָ
וַיִּרְאֶתְךָ. שַׁבָּת קוֹדֶשׁ נִפְשֵׁי חוֹלֵת אֶהְבֶּתְךָ. שַׁבָּת קוֹדֶשׁ נִפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל בְּצֵל כְּנָפֶיךָ יַחְסִיּוּן.
יְרוּיֵן מִדְּשָׁן בֵּיתְךָ:

מחבר הזמר רבי יצחק לוריא (האר"י הקדוש) ושמו חתם בראשי הבתים:

יום זה ליִשְׂרָאֵל אוֹרָה וְשִׂמְחָה שַׁבָּת מְנוּחָה:

צוֹיֹת פְּקוּדִים, בְּמַעֲמַד הַר סִינַי, שַׁבָּת וּמוֹעֲדִים, לְשֹׁמֵר בְּכָל שְׁנֵי, לְעַרְךָ לְפָנַי, מִשְׁאֵת

וְאוּרוּחָה, שַׁבָּת מְנוּחָה:

יום זה:

חֲמֻדַּת הַלְבָבוֹת, לְאִמָּה שְׁבוּרָה, לְנִפְשׁוֹת נְכֹאבוֹת, נִשְׁמָה יִתְרָה, לְנִפְשׁ מְצֻרָה, תְּסִיר

אֲנַחָה, שַׁבָּת מְנוּחָה:

יום זה:

קְדֻשַׁת בְּרַכְתֵּךָ, אוֹתוֹ מִכָּל יָמִים, בְּשִׁשָּׁת בְּלִית מְלֶאכֶת עוֹלָמִים, בּוֹ מְצִאוֹ עֲגוּמִים,

הַשְּׁקֵט וּבִטְחָה, שַׁבָּת מְנוּחָה:

יום זה:

לְאִסוּר מְלֶאכֶה, צוֹיֹתֵינוּ נוֹרָא, אֲזִכָּה הוֹד מְלוּכָה, אִם שַׁבָּת אֲשַׁמְרָה, אֲקָרִיב שֵׁי

לְמוֹרָא, מִנְחָה מְרַקְחָה, שַׁבָּת מְנוּחָה:

יום זה:

וְשִׁיר אֲעַרְךָ לָךְ, בְּנִגּוֹן וְנַעֲיֵמָה, מוֹל תְּפִאֲרֶת נְדָלְךָ, נִפְשֵׁי לָךְ כְּמַחָה, לְסִגְלָה תְּמִימָה,

קַיִם הַבְּטָחָה, שַׁבָּת מְנוּחָה:

יום זה:

רְצֵה תְּפִלְתִּי, כְּמוֹ קָרְבַּן נְחִשׁוֹן, וַיּוֹם מְנוּחָתִי בְּרָנָה וּבְשִׁשׁוֹן, חֲבִיב כְּבֵת אִישׁוֹן, בְּרַב

הַצֵּלְחָה, שַׁבָּת מְנוּחָה:

יום זה:

יִשְׁעֶךָ קוֹיֵנוּ, יְהִי אֲדִיר אֲדִירֵינוּ, בֶּן דָּוִד מְלַכְנוּ, שְׁלַח נָא לְעַבְרֵינוּ, וַיִּקְרָא לְדְרוֹרֵינוּ, רוּחַ

וְהִנְחָה, שַׁבָּת מְנוּחָה:

יום זה:

אָנָּה עֲלִיּוֹן נוֹרָא, הַבִּיטָה עֲנֵנוּ, פְּדֵנוּ בְּמַהֲרָה, הַנְּנוּ חַנּוּנוֹ, שִׂמְחַ נִפְשֵׁנוּ, בְּאוֹר וְשִׂמְחָה,

שַׁבָּת מְנוּחָה:

יום זה:

חדש מקדשנו זכרה נחרבת, טובך מושיענו, תנה לנו צבא, בלשבת יושבת, בזמור
ושבחה, שבת מנוחה:

יום זה:

זכור קדוש לנו, בזכות יקרת היום, שמר נא אותנו, ביום זה ובכל יום, דודי צח ואים,
תביא רוחה, שבת מנוחה:

יום זה:

קול רנה וישועה, לישראל השמיעה, בבא חזיון תשועה, צור מצמיח ישועה, אור
שמשו הופיעה, תמיד הזריחה, שבת מנוחה:

יום זה:

שם המחבר רבי אברהם בן עזרא ושמו התום בראשי הבתים:

צמאה נפשי לאלהים לאל חי. לבי ובשרי ירננו לאל חי:

אל אחד בראני. ואמר חי אני. כי לא יראני. האדם וחי:

לבי:

ברא כל בחכמה. בעצה ובמומה. מאד נעלמה. מעיני כל חי:

לבי:

רם על כל כבודו. כל פה יתוה הודו. ברוך אשר בידו. נפש כל חי:

לבי:

הבדיל ניני תם. תקים להורותם. אשר יעשה אותם. האדם וחי:

לבי:

מי זה יצמדק. נמשל לאבק דק. אמת כי לא יצדק. לפניו כל חי:

לבי:

בלב יצר חשוב. בדרמות חמת עכשוי. ואיכה ישוב. הפשר החי:

לבי:

נסונים אם אבו. ומדרךם שבו. מרם ישבבו. בית מועד לכל חי:

לבי:

על כל אהודך. כל פה תיתדך. פותח את ידיך. ומשביע לכל חי:

לבי:

זכור אהבת קדומים. וחתיה נרדמים. וקרב הימים. אשר בן ישי חי:

לבי:

ראה לגברת אמת. שפחה נואמת. לא כי בגד חמת. ובני החי:

לבי:

אקוד על אפי. ואפרוש לך כפי. עת אפתח פי. בנשמת כל חי:

לבי:

מזמור⁴⁸² שיר הנכתב הבית לְדוֹד: אַרְוֹמְקָהּ יְיָ כִּי דָלִיתָנִי. וְלֹא שִׁמְחָתָ אִיבֵי לִי: יְיָ אֱלֹהֵי. שׁוֹעֲתֵי אֱלִיָּה וְתַרְפָּאֲנֵי: יְיָ הֵעֲלִיתָ מִן שְׂאוֹל נַפְשִׁי. הֵייתָנִי מִיַּרְדֵּי בּוֹר: וְמָרוּ לִי יְיָ חֲסִידָיו. וְהוֹדוּ לְזִכְרֵךְ קִדְשׁוֹ: כִּי רָגַע בְּאִפּוֹ חַיִּים בְּרִצּוֹנִי. בְּעֶרְבַּ יְלִין בְּכִי וְלִבְקָר רָנָה: וְאֲנִי אֲמַרְתִּי בְּשִׁלּוֹי. כֹּל אֲמוּט לְעוֹלָם: יְיָ בְּרִצּוֹנְךָ הֵעֲמַדְתָּ לְהַרְרֵי עֹז. הִסְתַּרְתָּ פְּנֵיךָ הֵייתִי נִבְהָל: אֱלִיָּה יְיָ אֲקַרָּא וְאֵל אֲדוֹנֵי אֲתַחֲנֶנּוּ: מַה בָּצַע בְּדַמִּי בְּרַדְתִּי אֵל שַׁחַת. הַיּוֹדֵךְ עֶפְרַיִם הַיְגִיד אֲמַתְךָ: שְׁמַע יְיָ וְחַנּוּנֵי יְיָ הִיָּה עִזֵּר לִי: הַפְּכַתָּ מִסְפְּדֵי לְמַחֹל לִי פִתְחָתָ שְׁקִי וְתִאֲזַרְנִי שִׁמְחָה: לְמַעַן יִזְמַרְךָ כְּבוֹד וְלֹא יָדָם. יְיָ אֱלֹהֵי לְעוֹלָם אֲדוֹרְךָ:

קדיש יתום⁴⁸³:

וַיִּתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. אֲמֵן:

בְּעֵלְמָא דִּי בְּרָא כְרַעוּתָהּ וַיִּמְלִיךָ מַלְכוּתָהּ בְּחַיִּיכוּן וּבְיוֹמֵיכוּן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֵלְמָא וּבְיוֹמֵי קָרִיב, וְאָמְרוּ אֲמֵן:

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמֵי:

וַיִּתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְקִדְשָׁא. בְּרִיךְ הוּא. (ברוך הוא): לְעֵלְמָא (בעשיית לְעֵלְמָא לְעֵלְמָא מְכַל) מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאֲמִירָן בְּעֵלְמָא. וְאָמְרוּ אֲמֵן:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְאָמְרוּ אֲמֵן:

עוֹשֵׂה שְׁלוֹם (בעשיית השלום) בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ

אֲמֵן:

מודה אני לפניך יְיָ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁהוֹצַאתָנִי מֵאֶפְלָה לְאוֹרָה.⁴⁸⁴

פסוקי דזמרה⁴⁸⁵:

הֲרִינִי מִזְמָן אֵת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלְלֵי וּלְשַׁבַּח אֵת בּוֹרְאֵי⁴⁸⁶:

⁴⁸⁷ בְּרוּךְ שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם. בְּרוּךְ הוּא. בְּרוּךְ עוֹשֵׂה בְּרָאשִׁית. בְּרוּךְ אוֹמֵר וְעוֹשֵׂה. בְּרוּךְ גּוֹזֵר וּמְקַיֵּם. בְּרוּךְ מְרַחֵם עַל הָאָרֶץ. בְּרוּךְ מְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת. בְּרוּךְ מְשַׁלֵּם שְׂכָר טוֹב לְאוֹרָה.

- מאיר הסידור -

⁴⁸² לא נמצא ב@ בשום סידור ישן@ מחזור ויטרי ולא בסידור הנאו שפח ולא ברמב"ם, אמנם מופיע בשעה"כ יז ע"ב ופע"ח לד ע"ג.

⁴⁸³ לא מובא ב@ בסידורים ישנים או ב@ ברמב"ם אלא מתחילים בברוך שאמר ולא מוזכר קרבנות בכלל. או במחזור ויטרי או בסידור הנאו, אבל כן מובא בשעה"כ יד ע"ג.

⁴⁸⁴ עי' ביאור הלכה (סי' א' ד"ה שיהא): נכון מאד ליזהר לומר קודם כל ג' תפלות הודאת היה"ר המבואר בירושלמי פ' תפלת השחר דהיינו בשחרית מודה אני לפניך יְיָ או"א שהוצאתני מאפלה לאורה.

⁴⁸⁵ עי' תוספות ברכות דף לא ע"א: רבנן עבדי כמתניתין - וכוותיהו קי"ל ולכן אין מתפללין מתוך קלות ראש ושחוק אלא מתוך כובד ראש ושמחה של מצוה כגון שעסק בדברי תורה ולכן נהגו לומר פסוקי דזמרה ואשרי קודם תפלה.

ועי' אור זרוע (ח"א אות ק): דריש ר' שמלאי (דף לב.) לעולם יסדיר אדם שבחו של הקב"ה ואח"כ יתפלל מנלן ממש רבינו שנאמר יְיָ אֱלֹקִים אַתָּה הַחֲלוֹת לְהַרְאוֹת אֶת עַבְדְּךָ וְגו' והדר אעברה נא וגו' ומשום כך אנו אומרים פסוקי דזמרה בכל יום בשחרית קודם תפלה.

⁴⁸⁶ מקור?

⁴⁸⁷ עי' או"ח סי' נא סעיף ד: צריך ליזהר מלהפסיק בדבור משיתחיל ברוך שאמר עד סוף י"ח, ואפי' לצורך מצוה. והקדפנו לשים פיסקא במכל מקום שיש בין הפרקים שבהם מותר לשאול מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם (שם סעיף ה). ועי' פע"ח ק"ש ג שצריך לאחוז ב' ציציות הקדמיות בשעת אמירת ב"ש.

לִירָאִיו. בְּרוּךְ חַי לְעַד וְקַיִם לְנֵצַח. בְּרוּךְ פּוֹדֶה וּמַצִּיל. בְּרוּךְ שְׂמוֹ⁴⁸⁸: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. הָאֵל הָאֵב הַרְחֵמֵן הַמְהַלֵּל בְּפִי⁴⁸⁹ עַמּוֹ. מְשַׁבַּח וּמְפָאֵר בְּלִשׁוֹן חֲסִידָיו וְעַבְדָּיו. וּבִשְׂרֵירֵי דוֹר עַבְדֶּךָ. נְהַלֵּלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּשִׁבְחוֹת וּבְזִמְרוֹת. נְגַדְלֶךָ וּנְשַׁבַּחְךָ וּנְפָאֵרְךָ וּנְזַכִּיר שְׁמֶךָ וּנְמַלִּיכְךָ מִלְּפָנֵינוּ אֱלֹהֵינוּ. יְחִיד חַי הָעוֹלָמִים. מֶלֶךְ מְשַׁבַּח וּמְפָאֵר עַדִּי עַד שְׂמוֹ הַגָּדוֹל: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ מֶלֶךְ מְהַלֵּל בְּתִשְׁבְּחוֹת:

הוֹדוּ⁴⁹⁰ לַיְיָ קְרָאוּ בְשֵׁמוֹ הוֹדִיעוּ בְעַמִּים עֲלִילוֹתָיו: שִׁירוּ לוֹ זַמְרוּ לוֹ שִׁיחוּ בְכָל נִפְלְאוֹתָיו: הִתְהַלְלוּ בְשֵׁם קְדֹשׁוֹ יִשְׁמַח לֵב מְבַקְשֵׁי יְיָ. דְרָשׁוּ יְיָ וְעוֹז בְּקִשׁוֹ פָּנָיו תְּמִיד⁴⁹¹: זְכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה מִפְתָּיו וּמִשְׁפָּטָיו פִּיהוּ: זֶרַע יִשְׂרָאֵל עֲבָדוּ בְנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו: הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּכָל הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: זְכְרוּ לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דְבַר צוּה לְאַלְפֵי דוֹר⁴⁹²: אֲשֶׁר בְּרַת אֶת אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִצְחָק: וַיַּעֲמִידָהּ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אָרֶץ כְּנָעַן חֵבֶל נַחֲלָתְכֶם: בְּהִיוֹתְכֶם מְתֵי מִסְפָּר כְּמַעֲט וְגָרִים בְּהָ⁴⁹³: וַיִּתְּהַלְכוּ מִגּוֹי אֶל גּוֹי וּמִמַּמְלָכָה אֶל עַם אַחֵר⁴⁹⁴: לֹא הֵנִיחַ לְאִישׁ לְעֶשְׂקֶם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מַלְכִים: אֵל תִּגְעוּ בְּמִשְׁיַחֵי וּבְנִבְיָאֵי אֵל תִּרְעוּ: שִׁירוּ לַיְיָ כָּל הָאָרֶץ בְּשִׁירוֹ מִיּוֹם אֵל יוֹם יִשׁוּעָתוֹ: סִפְרוּ בְּגוֹיִם אֶת כְּבוֹדוֹ בְּכָל הָעַמִּים נִפְלְאוֹתָיו: כִּי גָדוֹל יְיָ וּמְהַלֵּל מְאֹד וְנוֹרָא הוּא עַל כָּל אֱלֹהִים: כִּי כָּל אֱלֹהֵי הָעַמִּים אֱלִילִים⁴⁹⁵ וַיְיָ שְׁמַיִם עָשָׂה: הוֹד וְהַדָּר לְפָנָיו עוֹ וְחִדְוָה בְּמִקְוָמוֹ: הִבּוּ לַיְיָ מִשְׁפָּחוֹת עַמִּים הִבּוּ לַיְיָ כְּבוֹד וְעוֹ: הִבּוּ לַיְיָ כְּבוֹד שְׂמוֹ שְׂאוּ מִנְחָה וּבֵאוּ לְפָנָיו הַשְׁתַּחֲוּוּ לַיְיָ בְּהַדָּרַת קְדֹשׁ: חִילוּ מִלְּפָנָיו כָּל הָאָרֶץ אֶף תַּכּוֹן תַּבֵּל כָּל תְּמוּטָה: יִשְׁמַחוּ הַשְּׁמַיִם וְתִגַּל הָאָרֶץ וַיֹּאמְרוּ בְּגוֹיִם יְיָ מֶלֶךְ: יִרְעַם הַיָּם וּמִלְאוּ יַעֲלֵץ הַשְּׂדֵה וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ: אֲזִי יִרְנְנוּ עַצֵּי הַיַּעַר מִלְּפָנָיו יְיָ כִּי בָא לְשִׁפּוֹט אֶת הָאָרֶץ: הוֹדוּ לַיְיָ כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: וַאֲמָרוּ הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְהַצִּילֵנוּ מִן הַגּוֹיִם הַהֹדוֹת לְשֵׁם קְדֹשְׁךָ לְהַשְׁתַּבַּח בְּתִהְלֵתְךָ: בְּרוּךְ יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעַם אָמֵן וְהִלֵּל לַיְיָ⁴⁹⁶:

רוֹמְמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁתַּחֲוּוּ לְהֵרֶם רַגְלָיו קְדוֹשׁ הוּא⁴⁹⁷: רוֹמְמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁתַּחֲוּוּ לְהֵר קְדֹשׁוֹ. כִּי קְדוֹשׁ יְיָ אֱלֹהֵינוּ⁴⁹⁸: וְהוּא רַחוּם יַכְפֵּר עוֹן וְלֹא יִשְׁחִית. וְהִרְבָּה לְהַשִּׁיב אָפּוֹ וְלֹא

- מאיר הסידור -

⁴⁸⁸ עי' תנא דבי אליהו זוטא - פרק ד: ברוך שאמר והיה העולם ברוך הוא ברוך עושה מעשה בראשית ברוך אומר ועושה ברוך גוזר ומקיים ברוך שזכר את הראשונות והעביר את האחרונות שהיה לו.

⁴⁸⁹ כן הוא ברמב"ם ומחזור ויטרי, אמנם בשעה"כ וערוה"ש הנוסח היא "בפה". וכן בסידורים שנים נמצאים שניהם.

⁴⁹⁰ עי' מסכת סופרים (פ"ז מ"א): צריכין לומר אחר יהי כבוד י"י מלך ומזמור שירו ל"י (תהלים צו) מדברי סופרים ואחריו (ד"ה א טז) הודו ל"י קראו בשמו וששת המזמורים של כל יום וא"ר יוסי יהי חלקי עם המתפללים בכל יום ששת המזמורים הללו ואמרו למה הזכיר דוד במזמור הודו ל"י קראו בשמו כהנים ליום וישראלים להיות אומרים אותו בכל יום.

⁴⁹¹ אמר רבי יוסי בר חלפתא לרבי ישמעאל בריה, אתה מבקש לראות את השכינה בעולם הזה, עסוק בתורה בארץ ישראל, שנאמר, דרשו יי' ועוזו בקשו פניו תמיד (מדרש תהלים מזמור קה).

⁴⁹² זכר לעולם ברייתו דבר צוה לאלף דור. אמר רבי חייא בר אבא, לאלוף שבדור, למעולה שבדור. וכו' רב הונא בשם ר' אלעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר, דבר צוה לאלף דור, אלף דור עלה במחשבה להבראות, וכמה נמחו מהם תשע מאות ושבעים וארבע. מאי טעמיה, דבר צוה לאלף דור. ששה דורות מאברהם עד משה, הוי דבר צוה לאלף דור, זו התורה, ואין דבר אלא תורה, שנאמר (שמות כ, א) וידבר אלהים את כל הדברים האלה. (מדרש תהלים קה).

⁴⁹³ עד שלא תפריה בששים ריבוא נחלת הארץ לפנייהם (מדרש תהלים קה).

⁴⁹⁴ ויתהלכו מגוי אל גוי. מדבר באברהם ושרה, שנאמר (שם יב, י) ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה. לא הניח אדם לעשקם, אלו המצרים. ויוכח עליהם מלכים, זה אבימלך ופרעה, שנאמר (בראשית יב, יז) וינגע י"י את פרעה נגעים גדולים. אל תגעו במשיחי. אמר רבי ברכיה, אלו האבות. ובנביאי אל תרעו, אלו האמהות שהיו נביאות (מדרש תהלים קה).

⁴⁹⁵ עי' או"ח סי' נא סעיף ו: צריך להפסיק בין אלילים ובין ו"י שמים עשה.

⁴⁹⁶ דברי הימים א' טז א-לו.

⁴⁹⁷ תהלים צט ה.

⁴⁹⁸ שם ט.

יְעִיר כָּל חַמְתּוֹ⁴⁹⁹: אֵתָהּ יְיָ לֹא תִבְלֵא רַחֲמֶיךָ מִמֶּנִּי. חֲסִדְךָ וְאַמְתָּךְ תִּמְיֵד יְצַרְוֵנִי⁵⁰⁰: זָכַר רַחֲמֶיךָ יְיָ. וְחֲסִדְךָ. כִּי מֵעוֹלָם הִמָּה⁵⁰¹: תִּנּוּ עַז לְאֱלֹהִים עַל יִשְׂרָאֵל גְּאוֹתוֹ. וְעַזוּ בְּשִׁחְקִים⁵⁰²: נוֹרָא אֱלֹהִים מִמִּקְדָּשֶׁיךָ. אֵל יִשְׂרָאֵל. הוּא נוֹתֵן עֵז וְתַעֲצֻמוֹת לְעַם. בְּרוּךְ אֱלֹהִים: אֵל נִקְמוֹת יְיָ. אֵל נִקְמוֹת הוֹפִיעַ: הַנִּשְׂאָ שֹׁפֵט הָאָרֶץ הַשֶּׁבַּ גְּמוּלָה עַל גְּאִים: לִיְיָ הִישׁוּעָה. עַל עַמְּךָ בְּרַבְתָּךְ סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ. מִשְׁגֵּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת. אֲשֶׁרֵי אָדָם בְּמַחַ בְּךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה. הַמִּלְכָּה יַעֲנֵנוּ בַיּוֹם קָרְאָנוּ: הוֹשִׁיעָה אֶת עַמְּךָ וּבְרַךְ אֶת נַחֲלֹתֶיךָ. וְרַעַם וְנִשְׂאָם עַד הָעוֹלָם: נִפְשָׁנוּ חִבְתָּהּ לִיְיָ. עֲזָרְנוּ וּמְגִנָּנוּ הוּא: כִּי בּוֹ יִשְׁמַח לְבָנּוּ. כִּי בְשֵׁם קִדְשׁוֹ בְּמַחְנוּ: יְהִי חֲסִדְךָ יְיָ עֲלֵינוּ. כַּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ: הִרְאָנוּ יְיָ חֲסִדְךָ. וַיִּשְׁעֶךָ תִּתֵּן לָנוּ: קוֹמָה עֲזָרְתָהּ לָנוּ. וּפְדָנוּ לְמַעַן חֲסִדְךָ: אָנֹכִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ הַמַּעֲלֶךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. הִרְחַב פִּיךָ וְאַמְלֵאָהּ: אֲשֶׁרֵי הָעַם שִׁכְבָּה לֹא. אֲשֶׁרֵי הָעַם שִׁיְיָ אֱלֹהָיו: וְאֲנִי בְּחֲסִדְךָ בְּמַחְתִּי. יִגַּל לְבִי בִישׁוּעֶתֶךָ. אֲשִׁירָה לִידוּד כִּי גִמַּל עָלַי:

סדר תפילת שחרית ליום שבת

למנצח מזמור לדוד:

הַשָּׁמַיִם מִסְפָּרִים כְּבוֹד אֵל. וּמַעֲשֵׂה יָדָיו מְגִיד הַרְקִיעַ:
 יוֹם לַיּוֹם יִבְיַע אִמְרֵי. וְלַיְלָה לַלַּיְלָה יִתְהַדָּר דָּעַת:
 אֵין אִמְרֵי וְאֵין דְּבָרִים. בְּלִי נִשְׁמַע קוֹלָם:
 בְּכָל הָאָרֶץ יֵצֵא קוֹם. וּבְקִצָּה תִבֵּל מְלִיחָם. לְשִׁמֵּשׁ שֵׁם אֱהֵל בְּהֵם:
 וְהוּא בְּחֵתֵן יֵצֵא מִחֻפְתּוֹ. יִשִּׁישׁ כְּגִבּוֹר לְרוּץ אֶרֶץ:
 מִקְצָה הַשָּׁמַיִם מוֹצֵאוֹ וְתִקְוַפְתּוֹ עַל קְצוֹתָם. וְאֵין נִסְתָּר מִחֻפְתּוֹ:
 תּוֹרַת יְיָ תְּמִימָה מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ. עֲדוּת יְיָ נְאֻמָּה מַחְכִּימַת פִּתִּי:
 פְּקוּדֵי יְיָ יִשְׂרָאֵל מְשִׁמְחֵי לֵב. מִצִּוֹת יְיָ בְּרָה מְאִירַת עֵינַיִם:
 יִרְאֵת יְיָ מְהוֹרָה עוֹמְדַת לְעַד. מִשְׁפָּטֵי יְיָ אִמַּת צְדָקוֹ יַחֲדוּ:
 הַנְּחַמְדִּים מְזַהֵב וּמְפָז רָב. וּמְתוֹקִים מִדְּבַשׁ וְנִפְתַּת צוּפִים:
 גַּם עֲבָדְךָ נִזְהָר בְּהֵם. בְּשִׁמְרָם עֵקֶב רָב:
 שְׂגִיאוֹת מִי יִבִּין מִנְּסֻתְרוֹת נִקְנִי:
 גַּם מִזֵּדִים חֲשֵׁךְ עֲבָדְךָ. אֵל יִמְשְׁלוּ כִי אֵז אֵיתָם. וְנִקְיִתִי מִפֶּשַׁע רָב:
 יְהִיוּ לְרֵצוֹן אִמְרֵי פִי וְהִגִּיזוּן לְבִי. לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגֹאֲלִי:
 לְדוֹד בְּשִׁנּוֹתָו אֶת טַעֲמוֹ לְפָנַי אֲבִימְלֶךָ. וַיִּגְרָשְׁהוּ וַיִּלְךָ:
 אֲבָרְכָה אֶת יְיָ בְּכָל עֵת. תִּמְיֵד תִּהְלֵתוּ בְּפִי:
 בִּידוּד תִּתְהַלֵּל נֶפְשִׁי. יִשְׁמְעוּ עֲנוּיִם וַיִּשְׁמְחוּ:
 גִּדְלוּ לִידוּד אֶתִּי. וְנִרְוִמְמָה שְׁמוֹ יַחֲדוּ:
 דְרָשְׁתִּי אֶת יְיָ וְעֲנֵנִי. וּמִכָּל מְגוֹרוֹתֵי הַצִּיּוֹנִי:
 הִבִּיטוּ אֵלָיו וְנִהְרוּ. וּפְנִיחָם אֵל יַחֲפְרוּ:
 זֶה עָנִי קָרָא וַיִּדְוֹד שָׁמַע. וּמִכָּל צָרוֹתָיו הוֹשִׁיעוּ:
 חוֹנָה מִלְּאֶךָ יְיָ סְבִיב לִירְאָיו וַיַּחֲלֵצֵם:
 טַעֲמוּ וּרְאוּ כִי טוֹב יְיָ. אֲשֶׁרֵי הַגִּבּוֹר יַחֲסֶה בּוֹ:
 יִרְאוּ אֶת יְיָ קְדוֹשִׁיו. כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירְאָיו:
 בְּפִרְיִם רָשׁוּ וְרַעֲבוּ. וְדוֹרְשֵׁי יְיָ לֹא יַחְסְרוּ כָּל טוֹב:
 לְכוּ בָנִים שְׁמְעוּ לִי. יִרְאֵת יְיָ אֲלִמְדַּכְּם:

- מאיר הסידור -

499 תהלים עח לח.

500 שם מ יב.

501 שם כה ו.

502 שם סח לה.

מי האיש החפץ חיים. אהב ימים לראות טוב:
 נצור לשונך מרע. ושפתך מדבר מרמה:
 סור מרע ועשה טוב. בקש שלום ורדפהו:
 עיני י"י אל צדיקים. ואוזניו אל שועתם:
 פני י"י בעושי רע. להכרית מארץ זכרם:
 צעקו וידוד שמע. ומכל צרותם הצילם:
 קרוב י"י לנשברי לב. ואת דבאי רוח יושיע:
 רבות רעות צדיק. ומכלם יצילנו י"י:
 שמר כל עצמותיו. אחת מהנה לא נשברה:
 תמותת רשע רעה. ושנאי צדיק יאשמו:
 פודה י"י נפש עבדיו. ולא יאשמו כל החוסים בו:
 תפלה למשה איש האלהים. אדני מעון אתה היית לנו. בדור ודר:
 בטרם הרים ילדו ותחולל ארץ ותבל. ומעולם עד עולם אתה אל:
 תשב אנוש עד דבא. ותאמר שובו בני אדם:
 כי אלה שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבר. ואשמורה בקילך:
 זרמתם שנה יהיו. בבקר כחציר יחלה:
 בבקר יציץ וחלה. לערב ימולל ויבש:
 כי כלינו באפה. ובחמתך נבהלנו:
 שתה עונותינו לנגדך. עלמנו למאור פניך:
 כי כל ימינו פנו בעברתך. כלינו שנינו כמו הנה:
 ימי שנותינו בהם שבעים שנה. ואם בגבורת שמונים שנה. ורהבם עמל ואון. כי גז
 חיש ונעפה:

מי יודע עז אפה. וכיראתך עברתך:
 למנות ימינו בן הודע. ונביא לבב חכמה:
 שובה י"י עד מתי. והנחם על עבדיך:
 שבענו בבקר חסדך. ונרננה ונשמחה בכל ימינו:
 שמתנו כימות עניתנו. שנות ראינו רעה:
 יראה אל עבדיך פעלך. והדרך על בניהם:
 ויהי נעם אדני אלהינו עלינו. ומעשה ידינו כוננה עלינו. ומעשה ידינו כוננהו:
 ישב בסתר עליון. בצל שדי יתלונן:
 אמר לידוד מחסי ומצודתי. אלהי אבטח בו:
 כי הוא יצילך מפח יקוש. מדבר הוות:
 באברתו יסד לך. ותחת כנפיו תחסה. צנה וסותרה אמתו:
 לא תירא מפחד לילה. מחץ יעוף יומם:
 מדבר באפל יחלה. מקטב ישוד צהרים:
 ופל מצדך אלה ורכבה מימינה. אליך לא יגש:
 רק בעיניך תביט. ושלמת רשעים תראה:
 כי אתה י"י מחסי. עליון שמת מעונה:
 לא תאנה אליך רעה. ונגע לא יקרב באחלה:
 כי מלאכיו יצוה לך. לשמרך בכל דרכיך:
 על כפים ישאונך. פן תגוף באבן רגלך:
 על שחל ופתן תדרוך. תרמוס כפיר ותנין:
 כי בי חשק ואפלטתו. אשגבהו כי ידע שמי:
 יקראני ואענהו. עמו אנכי בצרה. אחלצהו ואכבדהו:

אָרְךָ יָמִים אֲשֶׁר בִּיעָהוּ. וְאֶרְאֶהוּ בִישׁוּעָתִי:
 אָרְךָ יָמִים אֲשֶׁר בִּיעָהוּ. וְאֶרְאֶהוּ בִישׁוּעָתִי:
 הַלְלוּהָ. הִלְלוּ אֶת שֵׁם יְיָ. הִלְלוּ עַבְדֵי יְיָ:
 שְׁעוּמַדִּים בְּבֵית יְיָ. בַּחֲצֹרוֹת בַּיִת אֱלֹהֵינוּ:
 הַלְלוּהָ כִּי טוֹב יְיָ. זָמְרוּ לְשִׁמּוֹ כִּי נְעִים:
 כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יְהוָה. יִשְׂרָאֵל לְסִגְלָתוֹ:
 כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי כִּי גָדוֹל יְיָ. וְאֶדְנִינוּ מִכָּל אֱלֹהִים:
 כֹּל אֲשֶׁר חָפֵץ יְיָ עָשָׂה. בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ בַּיָּמִים וְכָל תְּהוֹמֹת:
 מַעֲלָה נִשְׂאִים מִקְצֵה הָאָרֶץ. בְּרִקְוִים לְמִטֵּר עָשָׂה. מוֹצֵא רוּחַ מֵאוֹצְרוֹתָיו:
 שֶׁהִכָּה בְכוֹרֵי מִצְרַיִם. מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה:
 שָׁלַח אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים בְּתוֹכֵכִי מִצְרַיִם. בַּפְּרָעָה וּבְכָל עַבְדָּיו:
 שֶׁהִכָּה גוֹיִם רַבִּים. וְהִרְגַּ מְלָכִים עֲצוּמִים:
 לְסִיחּוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי וּלְעוֹג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן. וְלִכְלֵל מִמְּלָכוֹת כְּנָעַן:
 וְנָתַן אֶרֶצָם נַחֲלָה. נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ:
 יְיָ שִׁמְךָ לְעוֹלָם. יְיָ זְכָרְךָ לְדֹר וָדֹר:
 כִּי יָדִין יְיָ עַמּוֹ. וְעַל עַבְדָּיו יִתְנַחֵם:
 עֲצַבֵי הַגּוֹיִם כֶּסֶף וְזָהָב. מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם:
 פֶּה לֶהֱם וְלֹא יִדְבְּרוּ. עֵינַיִם לֶהֱם וְלֹא יִרְאוּ:
 אֲזִנַּיִם לֶהֱם וְלֹא יֵאָזְנוּ. אֵף אֵין יֵשׁ רוּחַ בְּפִיהֶם:
 כְּמוֹתָם יִהְיוּ עֲשִׂיהֶם. כֹּל אֲשֶׁר בִּטַח בָּהֶם:
 בַּיִת יִשְׂרָאֵל בָּרְכוּ אֶת יְיָ. בַּיִת אֶהְרֵן בָּרְכוּ אֶת יְיָ:
 בַּיִת הַלְוִי בָרְכוּ אֶת יְיָ. יִרְאֵי יְיָ בָּרְכוּ אֶת יְיָ:
 בְּרוּךְ יְיָ מִצִּיּוֹן. שִׁבְן יְרוּשָׁלַיִם. הַלְלוּהָ:
 הוֹדוּ לִידְוָד כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 הוֹדוּ לְאַלְהֵי הָאֱלֹהִים כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 הוֹדוּ לְאֲדֹנָי הָאֲדֹנָיִם כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 לַעֲשֵׂה נִפְלְאוֹת גְּדֹלוֹת לְבָדוֹ כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 לַעֲשֵׂה הַשָּׁמַיִם בְּתַבּוּנָה כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 לְרוֹקַע הָאָרֶץ עַל הַמַּיִם כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 לַעֲשֵׂה אוֹרִים גְּדֹלִים כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 אֶת הַשָּׁמַשׁ לְמַמְשָׁלֶת בַּיּוֹם כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 אֶת הַיָּרֵחַ וְכּוֹכָבִים לְמַמְשָׁלוֹת בַּלַּיְלָה כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 לְמַכָּה מִצְרַיִם בְּבַכּוֹרֵיהֶם כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 וּיּוֹצֵא יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 בְּיַד חֲזָקָה וּבְזִרְעָה נִטְוִיָּה כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 לְגַזֵּר יַם סוּף לְגִזְרִים כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 וְהַעֲבִיר יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכּוֹ כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 וְנָעַר פְּרָעָה וַחֲלִלוּ בָיָם סוּף כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 לְמוֹלִיד עַמּוֹ בְּמִדְבָּר כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 לְמַכָּה מְלָכִים גְּדֹלִים כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 וַיִּהְרַג מְלָכִים אֲדִירִים כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 לְסִיחּוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 וּלְעוֹג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 וְנָתַן אֶרֶצָם לְנַחֲלָה כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:

נחלה לישראל עבדו כי לעולם חסדו:
 שבשפלנו זכר לנו כי לעולם חסדו:
 ויפרקנו מצרינו כי לעולם חסדו:
 נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו:
 הודו לאל השמים כי לעולם חסדו:
 רננו צדיקים בידוד. לישרים נאווה תהלה:
 הודו לידוד בכבוד. בגבל עשור זמרו לו:
 שירו לו שיר חדש. היטיבו נגן בתרועה:
 כי ישר דבר יי. וכל מעשהו באמונה:
 אהב צדקה ומשפט. חסד יי מלאה הארץ:
 בדבר יי שמים נעשו. וברוח פיו כל צבאם:
 בנס כנר מי הים. נתן באוצרות תהומות:
 יראו מידוד כל הארץ. ממנו יגורו כל ישרי תבל:
 כי הוא אמר ויהי. הוא צוה ויעמד:
 יי הפיר עצת גוים. הניא מחשבות עמים:
 עצת יי לעולם תעמד. מחשבות לבו לדר ודר:
 אשרי הגוי אשר יי אלהיו. העם בחר לנחלה לו:
 משמים הביט יי. ראה את כל בני האדם:
 ממכון שבתו השגיח אל כל ישרי הארץ:
 היוצר יחד לבם. המבין אל כל מעשיהם:
 אין המלך נושע ברב חיל. גבור לא ינצל ברב כח:
 שקר הסוס לתשועה. וברב חילו לא ימלט:
 הנה עין יי אל יראיו. למיחלים לחסדו:
 להציל ממות נפשם. ולחיותם ברעב:
 נפשנו חכתה לידוד. עזרנו ומגננו הוא:
 כי בו ישמח לבנו. כי בשם קדשו בטחנו:
 יהי חסדך יי עלינו. באשר יחלנו לך:
 מזמור שיר ליום השבת:
 טוב להודות לידוד. ולזמר לשמך עליון:
 להגיד בבוקר חסדך. ואמונתך בלילות:
 עלי עשור ועלי גבל. עלי הגיון בכבוד:
 כי שמחתני יי בפעלך. במעשי ידיך ארנן:
 מה גדלו מעשיך יי. מאד עמקו מחשבותיך:
 איש בער לא ידע. וכסיל לא יבין את זאת:
 בפרח רשעים כמו עשב. ויציצו כל פעלי און. להשמדם עדי עד:
 ואתה מרום לעולם יי:
 כי הנה איביך יי. כי הנה איביך יאבדו. יתפרדו כל פעלי און:
 ותרים בראים קרני. בלתי בשמן רענן:
 ותבט עיני בשורי. בקמים עלי מרעים תשמענה אוני:
 צדיק כתמר יפרח. כארו בלבנון ישגה:
 שתולים בבית יי. בחצרות אלהינו יפריחו:
 עוד ינובון בשיבה. דשנים ורעננים יהיו:
 להגיד כי ישר יי. צורי ולא עולתה בו:
 יי מלך גאות לבש. לבש יי עז התאזר. אף תכון תבל כל תמוט:

נבון כסאך מאז. מעולם אָתָה:
 נשאו נהרות י"י. נשאו נהרות קולם. ישאו נהרות דְּכָיִם:
 מקלות מים רבים אדירים משברי ים. אדיר במרום י"י:
 עדותיך נאמנו מאד. לביתך נאווה קדש. י"י לארץ ימים:

יהי כבוד י"י לעולם. ישמח י"י במעשיו: יהי שם י"י מברך. מעתה ועד עולם: ממזרח
 שמש עד מבואו. מהלל שם י"י: רם על כל גוים י"י. על השמים כבודו: י"י שמך לעולם. י"י
 זכרך לדור ודור: י"י בשמים הכין כסאו. ומלכותו בכל משלה: ישמחו השמים ותגל הארץ.
 ויאמרו בגוים י"י מלך: י"י מלך. י"י מלך. י"י מלך לעולם ועד: י"י מלך עולם ועד. אבדו גוים
 מארצו: י"י הפיר עצת גוים. הניא מחשבות עמים: רבות מחשבות בלב איש. ועצת י"י היא
 תקום: עצת י"י לעולם תעמד. מחשבות לבו לדר ודר: כי הוא אמר ויהי. הוא צוה ויעמד: כי
 בחר י"י בציון. אנה למושב לו: כי יעקב בחר לו יה. ישראל לסגלתו: כי לא יטש י"י עמו.
 ונחלתו לא יעזב: והוא רחום יכפר עון ולא ישחית. והרבה להשיב אפו. ולא יעיר כל חמתו:
 י"י הושיעה. המלך יעננו ביום קראנו:

אשרי יושבי ביתך. עוד יהללוך סלה: אשרי העם שפכה לו. אשרי העם שי"י
 אלהיו⁵⁰³: תהלה לדוד. ארוממך אלוהי המלך. ואברכה שמך לעולם ועד: בכל יום אברכה.
 ואתה הלה שמך לעולם ועד: גדול י"י ומהלל מאד. ולגדלתו אין חקר: דור לדור ישבח מעשיו.
 וגבורתך יגידו: הדר כבוד הודך. ודברי נפלאותיך אשיחה: ועוזו נוראתיך יאמרו. וגדלתך
 אספרנה: זכר⁵⁰⁴ רב טובך וביעו. וצדקתך ירגנו: חנון ורחום י"י. ארך אפים וגדל חסד: טוב
 י"י לכל. ורחמיו על כל מעשיו: יודוך י"י כל מעשיו. וחסידך יברכוכה: כבוד מלכותך יאמרו.
 וגבורתך ידברו: להודיע לבני האדם גבורתי. וכבוד הדר מלכותו: מלכותך מלכות כל
 עולמים. וממשלתך בכל דור ודר: סומך י"י לכל הנפלים. וזוקף לכל הכפופים: עיני כל אליך
 ישברו. ואתה נותן להם את אכלם בעתו: פותח את ידך. ומשביע לכל חי רצון⁵⁰⁵: צדיק י"י
 בכל דרכיו. וחסיד בכל מעשיו: קרוב י"י לכל קראיו. לכל אשר יקראהו באמת: רצון יראיו
 יעשה. ואת שועתם ישמע ויושיעם: שומר י"י את כל אהביו. ואת כל הרשעים ישמיד: תהלת
 י"י ידבר פי. ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד⁵⁰⁶: ואנחנו נברך יה מעתה ועד עולם.
 הללויה⁵⁰⁷:

⁵⁰⁸הללויה. הללי נפשי את י"י: אהלה י"י בחי. אומרה לאלהי בעודי: אל תבטחו
 בגדיבים. בגן אדם שאין לו תשועה: תצא רוחו וישב לאדמתו. ביום ההוא אבדו עשתנותיו:
 אשרי שאל יעקב בעזרו. שברו על י"י אלהיו: עשה שמים וארץ. את הים ואת כל אשר בם.
 השמר אמת לעולם: עשה משפט לעשוקים. נתן לחם לרעבים. י"י מתיר אסורים: י"י פקח
 עורים. י"י זוקף כפופים. י"י אהב צדיקים: י"י שמר את גרים. יתום ואלמנה יעודד. ודרך
 רשעים יעות: ימלך י"י לעולם. אלהיך ציון לדוד ודר. הללויה:

- מאיר הסידור -

⁵⁰³ תהלים פד ה-ו. עי' טור או"ח סימן נא: ונהגו לומר קודם לכן אשרי יושבי ביתך משום דילפינן
 מיניה שצריך אדם לישוב שעה אחת קודם שיתפלל, ואחריו נהגו לומר ואנחנו נברך יה.

⁵⁰⁴ "ג זכר @גרסת הגר"א וכו"ה בסידורי משינים

⁵⁰⁵ עי' שו"ע נא סעיף ז: צריך לכוין בפסוק פותח את ידך ואם לא כוון, צריך לחזור ולאומר פעם
 אחרת.

⁵⁰⁶ תהלים קמה.

⁵⁰⁷ תהלים קטו יח. עי' הערה 115.

⁵⁰⁸ עי' שבת קיח ע"ב: @

הַלְלוּהָּ. כִּי טוֹב זְמַרְהָ אֱלֹהֵינוּ. כִּי נַעֲמִים נֶאֱוָה תְהַלֶּה: בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם י"י. גִּדְחֵי יִשְׂרָאֵל יִכְנֹס: הָרוּפָא לְשִׁבּוּרֵי לֵב. וּמַחְבֵּשׁ לְעַצְבוֹתָם: מוֹנֵה מַסְפֵּר לְכוֹכְבֵימ. לְכֻלָּם שְׁמוֹת יִקְרָא: גְּדוֹל אֲדוּנֵינוּ וְרַב כַּח. לְתַבּוּנָתוֹ אֵין מַסְפֵּר: מְעוֹדֵד עֲנוּיִם י"י. מִשְׁפִּיל רְשָׁעִים עַדֵי אֶרֶץ: עֲנוּ לִי"י בְּתוֹדָה. וְזָמְרוּ לְאֱלֹהֵינוּ בְּכִנּוֹר: הַמְכַסֶּה שָׁמַיִם בְּעָבִיבִים. הַמְכִינֵן לְאֶרֶץ מִטָּר. הַמְצַמִּית הַרִים הַצֵּיר: נוֹתֵן לְבַהֲמָה לְחֶמְהָ. לְבָנֵי עֵרֶב אֲשֶׁר יִקְרָאוּ: לֹא בְּגִבּוֹרֵת הַסּוּם יַחְפִּין. לֹא בְּשׁוֹקֵי הָאִישׁ יִרְצֶה: רוּצֶה י"י אֶת יִרְאָיו. אֶת הַמְיַחְלִים לְחֶסֶדוֹ: שִׁבְחֵי יְרוּשָׁלַיִם אֶת י"י. הַלְלֵי אֱלֹהֵיךָ צִיּוֹן: כִּי חֹזֵק בְּרִיחֵי שְׁעָרֶיךָ. בְּרֶךְ בְּנֵיךָ בְּקִרְבֶּךָ: הַשֵּׁם גְּבוּלֶךָ שְׁלוֹם. חֲלֵב חַטִּים יִשְׁבִּיעֶךָ: הַשְׁלַח אֲמַרְתוּ אֶרֶץ. עַד מִהֲרָה יִרוּץ דְּבָרוֹ: הַנִּתֵּן שְׁלֹג כְּצֶמֶר. כְּפֹר כְּאֶפֶר יִפּוֹר: מִשְׁלֵיךְ קָרְחוּ כְּפִתִּים. לִפְנֵי קָרְתוֹ מִי יַעֲמֵד: יִשְׁלַח דְּבָרוֹ וַיִּמָּסֵם. יֵשֶׁב רוּחוֹ וַיִּזְלוּ מַיִם: מַגִּיד דְּבָרָיו לְיַעֲקֹב. חֲקִיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל: לֹא עָשָׂה בֶן לְכָל גּוֹי. וּמִשְׁפָּטִים בַּל יִדְעוּם. הַלְלוּהָּ:

הַלְלוּהָּ. הִלְלוּ אֶת י"י מִן הַשָּׁמַיִם. הַלְלוּהוּ בַמְרוֹמִים: הַלְלוּהוּ כָּל מְלֹאכֵיו. הַלְלוּהוּ כָּל צְבָאוֹ: הַלְלוּהוּ שְׁמֵשׁ וַיְרַח. הַלְלוּהוּ כָּל כּוֹכְבֵי אוֹר: הַלְלוּהוּ שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם. וְהַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל הַשָּׁמַיִם: יְהַלְלוּ אֶת שֵׁם י"י. כִּי הוּא צִוָּה וַנְּבָרָאוּ: וַיַּעֲמִידֵם לְעַד לְעוֹלָם. חֶק נָתַן וְלֹא יַעֲבוֹר: הִלְלוּ אֶת י"י מִן הָאֶרֶץ. תְּנַיִנִים וְכָל תְּהוֹמוֹת: אֵשׁ וְכֶרֶד שְׁלֹג וְקִיטוֹר. רוּחַ סַעֲרָה עָשָׂה דְּבָרוֹ: הַהָרִים וְכָל גְּבֻעוֹת. עֵץ פְּרִי וְכָל אֲרֻזִים: הַחַיָּה וְכָל בַּהֲמָה. רִמְשׁ וְצִפּוֹר כָּנָף: מְלֹכֵי אֶרֶץ וְכָל לְאֻמִּים. שָׂרִים וְכָל שְׁפָטֵי אֶרֶץ: בַּחֲוָרִים וְגַם בְּתוֹלוֹת. וְקָנִים עִם נְעָרִים: יְהַלְלוּ אֶת שֵׁם י"י. כִּי נִשְׁגָּב שְׁמוֹ לְבָדוֹ. הוֹדוּ עַל אֶרֶץ וּשְׁמַיִם: וַיִּרַם קַרְנֵן לְעַמּוֹ. תְּהַלֶּה לְכָל חֲסִידָיו. לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל עִם קָרְבוֹ. הַלְלוּהָּ:

הַלְלוּהָּ. שִׁירוּ לִי"י שִׁיר חֲדָשׁ. תְּהַלְתוּ בְּקֹהַל חֲסִידִים: יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל בְּעֲשִׂיוֹ. בְּנֵי צִיּוֹן יִגִּילוּ בְּמִלְכָם: יְהַלְלוּ שְׁמוֹ בְּמַחּוֹל. בְּתֵף וְכִנּוֹר יִזְמְרוּ לוֹ: כִּי רוּצֶה י"י בְּעַמּוֹ. יִפְאֵר עֲנוּיִם בִּישׁוּעָה: יַעֲלוּ חֲסִידִים בְּכַבּוֹד. יִרְנְנוּ עַל מִשְׁפְּבוֹתָם: רוּמָמוֹת אֵל בְּגִרוֹנָם. וְחֵרֵב פִּיפִיּוֹת בְּיָדָם: לְעִשׂוֹת נִקְמָה בְּגוֹיִם. תּוֹכַחוֹת בְּלְאֻמִּים: לְאַסֵּר מְלַכֵּיהֶם בְּזֻקִים. וַנְּכַבְּדֵיהֶם בְּכַבְּלֵי בְרוֹזֵל: לְעִשׂוֹת בְּהֶם מִשְׁפָּט כְּתוֹב. הֲדָר הוּא לְכָל חֲסִידָיו. הַלְלוּהָּ:

הַלְלוּהָּ. הִלְלוּ אֵל בְּקֶדְשׁוֹ. הַלְלוּהוּ בְּרִקְיעַ עֲזוֹ: הַלְלוּהוּ בְּגִבּוֹרָתָיו. הַלְלוּהוּ כָּרֵב גְּדֻלוֹ: הַלְלוּהוּ בְּתַקְעַ שׁוֹפָר. הַלְלוּהוּ בְּגִבְלוֹ וְכִנּוֹר: הַלְלוּהוּ בְּתֵף וּמַחּוֹל. הַלְלוּהוּ בְּמִנְיִם וְעִנְבֵי: הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי שְׁמַע. הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה: כָּל הַנְּשָׁמָה תְהַלֵּל יְהוָה. הַלְלוּהָּ: כָּל הַנְּשָׁמָה תְהַלֵּל יְהוָה. הַלְלוּהָּ:⁵⁰⁹

בְּרוּךְ י"י לְעוֹלָם. אָמֵן וְאָמֵן⁵¹⁰: בְּרוּךְ י"י מִצִּיּוֹן שִׁבְּן יְרוּשָׁלַיִם. הַלְלוּהָּ⁵¹¹: בְּרוּךְ י"י אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. עָשָׂה נִפְלְאוֹת לְבָדוֹ⁵¹²: וּבְרוּךְ שֵׁם כְּבוֹדוֹ לְעוֹלָם. וַיִּמְלֵא כְבוֹדוֹ אֶת כָּל הָאֶרֶץ. אָמֵן וְאָמֵן⁵¹³:

- מאיר הסידור -

⁵⁰⁹ ועי' רמ"א או"ח נא סעיף ז: כופלין פסוק כל הנשמה תהלל יה, לפי שהוא סוף פסוקי דזמרה, וכן פסוק י"י ימלוך לעולם ועד [שהוא סוף השירה].
⁵¹⁰ תהלים פט ב. עי' אבודרהם (השער השלישי): ומפני שבאלו המזמורים הוא נשלם התהלים תקנו לומר אחריהם ברוך י"י לעולם אמן ואמן. ברוך י"י מציון וגו' וברוך יי' אלהים אלהי ישראל וגו', ברוך שם כבודו. שאלו הפסוקים מצינו אותם כתובים בסוף ספרי התהלים ולכן תקנו לאומרם בהשלמת התהלים. ואח"כ אומר ויברך דוד.

511
512
513

⁵¹⁴ויברך דויד את יי לעיני כל הקהל. ויאמר דויד. ברוך אתה יי אלהי ישראל אבינו. מעולם ועד עולם: לך יי הגדלה והגבורה והתפארת והנצח וההוד. כי כל בשמים ובארץ. לך יי הממלכה. והמתנשא לכל לראש: והעשר והכבוד מלפניך. ואתה מושל בכל. ובידך פח וגבורה. ובידך לגדל ולחזק לכל: ועתה אלהינו מודים אנחנו לך. ומהללים לשם תפארתך:

אתה הוא יי לברך. אתה עשית את השמים. שמי השמים וכל צבאם. הארץ וכל אשר עליה. הימים וכל אשר בהם. ואתה מחיה את כלם. וצבא השמים לך משתחוים: אתה הוא יי האלהים. אשר בחרת באברהם. והוצאתו מאור כשדים. ושמתי שמו אברהם: ומצאת את לבבו נאמן לפניך: וברית עמו הברית לתת את ארץ הכנעני. החתי האמרי והפרזי והיבסי והגרנשי לתת לורעו. ותקם את דבריך כי צדיק אתה: ותרא את עני אבותינו במצרים. ואת זעקתם שמעת על ים סוף: ותתן אותם ומפתים בפרעה ובכל עבדיו ובכל עם ארצו. כי ידעת כי הזידו עליהם ותעש לך שם כהיום הזה: והים בקעת לפניהם ועברו בתוך הים ביבשה. ואת רדפיהם השלכת במצולת כמו אבן. במים עזים:
אז ישיר

⁵¹⁵ויזשע יי ביום ההוא את ישראל מיד מצרים. וירא ישראל את מצרים מת. על שפת הים: וירא ישראל את היד הגדלה אשר עשה יי במצרים. וייראו העם את יי. ויאמינו ביי ובמשה עבדו: אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת ליי. ויאמרו לאמר. אשירה ליי כי גאה גאה. סוס ורכבו רמה בים: עזי וזמרת יה. ויהי לי לישועה. זה אלי ואנוהו. אלהי אבי וארממנהו: יי איש מלחמה. יי שמו: מרפבת פרעה וחילו ירה בים. ומבחר שלשיו טבעו בים סוף: תהמת יבסימו. ירדו במצולת כמו אבן: ימינה יי נאדרי בפת. ימינה יי תרעץ אויב: וברב גאונה תהרס קמיה. תשלח חרנה יאכלמו פקש: וברוח אפיה נערמו מים. נצבו כמו גד נזלים. קפאו תהמת בלב ים: אמר אויב ארדה אשיג אחלק שלל. תמלאמו נפשי. אריק חרבי. תורישמו ידי: נשפת ברוחך בסמו ים. צללו בעופרת במים. אדירים: מי כמכה באלם יי. מי כמכה נאדר בקדש. נורא תהלת עשה פלא: נטית ימינה תבלעמו ארץ: נחית בחסדך עם זו גאלת. נהלת בעודך אל גוה קדשך: שמעו עמים ירגזון. חיל אחו ישבי פלשת: אז נבחרו אלופי אדום. אילי מואב יאחזמו רעד. נמנו כל ישבי כנען: תפל עליהם אימתה ופחד. בגדל זרועך ידמו כאבן. עד יעבר עמך יי. עד יעבר עם זו קנית: תבאמו ותטעמו בהר נחלתך. מכון לשבתך פעלת יי. מקדש. אדני בוננו ידיך: יי ימלך לעלם ועד: יי ימלך לעלם ועד:⁵¹⁶ יי מלכותה קאם לעלם ולעלמי עלמא⁵¹⁷:

כי בא סוס פרעה ברכבו ובפרשיו בים. וישב יי עליהם את מי הים. ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים:

כי ליי המלוכה. ומושל בגוים⁵¹⁸: ועלו מושיעים בהר ציון לשפט את הר עשו. והיתה ליי המלוכה⁵¹⁹: והיה יי למלך על כל הארץ. ביום ההוא יהיה יי אחד ושמו אחד⁵²⁰:

- מאיר הסידור -

⁵¹⁴ עי' רמ"א נא ז: נהגו לעמוד כשאומרים ברוך שאמר ויברך דויד וישתבח. ועי' ספר אבודרהם (השער השלישי): היו כופלין אותו לא היה נראה כי הוא סוף השירה. והטעם שנהגו לומר ויברך דוד ושירת הים לפי שכל אותם חמשה עשר לשונות של שבח הסדורים בברכת ישתבח דורש במכילתין מתוך שירת הים ומתוך פסוקים של ויברך דוד.
⁵¹⁵ @ע' מ"ב נא יז
⁵¹⁶ עי' לעיל הערה 121.
⁵¹⁷ עי' פע"ח שער הזמירות פרק ו שיש לומר הפסוק גם עם תרגום, וגם פסוק כי בא סוס. ולא מופיע בסידורים ישנים.

בחלק מהנוסחאות הו אכן נמצא כמבונ נוסח פרס וארון צובה @@
⁵¹⁸ תהלים כב כט, ולא מצאתי מקור לומר אותו. אמנם מופיע בסידורים ישנים

519

520

(ובתורתך כתוב שמע ישראל יי אלהינו יי אחד)⁵²¹

נשמת כל חי תברך את שמך יי אלהינו. ורוח כל בשר תפאר ותרום וכך מלכנו תמיד:

מן העולם ועד העולם אתה אל. ומבלעדיך אין לנו מלך גואל ומושיע. פודה ומציל ומפרנס ומרחם בכל עת צרה וצוקה. אין לנו מלך עוזר וסומך אלא אתה: אלהי הראשונים והאחרונים. אלוה כל בריות. אדון כל תולדות. המהלל ברוב התשבחות. המנהיג עולמו בהסוד ובריותיו ברחמים:

וידוד לא יגום ולא יישן. המעורר ישנים. והמקיץ נרדמים. והמשיח אלמים. והמתיר אסורים. והסומך נופלים. והזוקף כפופים. לך לברך אנחנו מודים:

אלו פינו מלא שירה בים. ולשוננו רנה בהמון גליו. ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע. ועינינו מאירות בשמש וכירח. וידינו פרושות כנשרי שמים. ורגלינו קלות כאילות. אין אנחנו מספיקים להודות לך יי אלהינו ואלהי אבותינו. ולברך את שמך על אחת מאלף אלפי אלפים ורבי רבבות פעמים. הטובות שעשית עם אבותינו ועמנו:

ממצרים גאלתנו יי אלהינו. ומבית עבדים פדיתנו. ברעב זנתנו. ובשבע כלכלתנו. מהרב הצלתנו. ומדבר מלאתנו. ומחלים רעים ונאמנים דליתנו:

עד הנה עזרנו רחמיך. ולא עזבונו חסדיך ואל תטשנו יי אלהינו לנצח:

על כן אברים שפלגת בנו. ורוח ונשמה שנפחת באפינו. ולשון אשר שמת בפינו. הן הם. יודו ויברכו וישבחו ויפארו וירוממו ויעריצו ויקדישו וימליכו את שמך מלכנו:

כי כל פה לך יודה. וכל לשון לך תשבע. וכל ברך לך תברע. וכל קומה לפניך תשתחוה. וכל לבבות ייראוך. וכל קרב וכליות יזמרו לשמך. כדבר שפתוב. כל עצמותי תאמרנה יי מי כמוך. מציל עני מחזק ממנו. ועני ואביון מגוולו. מי ידמה לך. ומי ישוה לך. ומי יעריך לך. האל הגדול הגבור והנורא אל עליון. קונה שמים וארץ:

נהללך ונשבחך ונפאריך ונברך את שם קדשך. כאמור, לדוד, ברכי נפשי את יי. וכל קרבי את שם קדשו:

ביום טוב ינגן החזן "האל בתעצמות":

האל בתעצמות ענה. הגדול בכבוד שמך. הגבור לנצח והנורא בנוראותיך:

המלך היושב על כסא רם ונשא:

בשבת מתחיל החזן "שוכן עד":

שוכן עד מרום וקדוש שמו. וכתוב רננו צדיקים בידוד. לישרים נאווה תהלה:

כפי ישרים תתהלל. ובדברי צדיקים תתברך. ובלשון חסידים תתרום. ובקרב

קדושים תתקדש:

ובמקהלות רבבות עמך בית ישראל. ברנה יתפאר שמך מלכנו בכל דור ודור. שכן חובת כל היצורים. לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו. להודות להלל לשבח לפאר לרום להדר לברך לעלה ולקלם. על כל דברי שירות ותשבחות דוד כן ישי עבדך משיחך:

ישתבח שמך לעד מלכנו. האל המלך הגדול והקדוש בשמים ובארץ. כי לך נאווה יי

אלהינו ואלהי אבותינו: שיר ושבחה הלל וזמרה עז וממשלה נצח גדלה וגבורה תהלה

ותפארת קדשה ומלכות⁵²²: ברכות והודאות מעתה ועד עולם. ברוך אתה יי. אל מלך גדול
בתישבות. אל ההודאות אדון הנפלאות. הבוחר בשירי זמרה. מלך אל חי העולמים⁵²³:

שיר המעלות. ממעמקים קראתיך יי: אדני שמעה בקולי. תהינה אונתך קשבות
לקול תחנוני: אם עונות תשמר יה. אדני מי יעמד: כי עמך הסליחה למען תגורא: קויתי יי
קוטה נפשי. ולדברו הוחלתי: נפשי לאדני. משמרים לבקר שמרים לבקר: יחל ישראל אל
יי. כי עם יי החסד. והרבה עמו פדות: והוא יפדה את ישראל מכל עונותיו⁵²⁴:

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן:
בעלמא די ברא כרעותה ומליך מלכותה בתיכון וביומיון ובתי דכל בית ישראל
בעגלא ובזמן קריב, ואמרו אמן:
יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא:
יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמה דקדשא.
ברוך הוא. בריך הוא:
לעלא (בעשי"ת לעלא לעלא מכל) מן כל ברכתא ושירתא תשבתא ונחמתא
דאמירן בעלמא. ואמרו אמן:

ברכו את יי המברך⁵²⁵:
ברוך יי המברך לעולם ועד:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. יוצר אור ובורא השף. עשה שלום ובורא את
הכל⁵²⁶:

כשחל יום טוב בחול אומרים כאן המאיר לארץ:
הכל יודוך. והכל ישבחוך. והכל יאמרו אין קדוש כירוך:
הכל ירוממוך סלה יוצר הכל:

- מאיר הסידור -

⁵²² עי' זהר ח"ב קלב ע"א: אצטריך לאכללא לה בתליסר מכילן דרחמי עלאי דמנהון אתברכת
ואינון תליסר בוסמין עלאין כמה דאת אמר (שיר ד יד) נרד וכרכום קנה וקנמון וגו' והכא אינון שיר
ושבחה הלל זמרה עוז וממשלה נצח גדולה וגבורה תהלה ותפארת קדושה הא תריסר ולבתר לחברא
לה בהדיהו ולומר ומלכות הא תליסר בגין דאיהי מתברכא מנייהו.

תרגום: צריך לכלל אותה בשלש עשרה מדות הרחמים העליונות שמהן מתברכת והם שלשה
עשר בשמים עליונים כמו שנאמר (שיר השירים ד) נרד וכרכום קנה וקנמון וגו' וכאן הם שיר ושבחה
הלל זמרה עז וממשלה נצח גדולה גבורה ותפארת קדושה הרי שנים עשר אחר כך לחברה עמם
ולומר ומלכות והיו שלשה עשר משום שהיא מתברכת מהם.

⁵²³ עי' ספר אבודרהם (השער השלישי): ישתבח שמך לעד מלכנו, ברכה זו אינה פותחת בברוך
מפני שסמוכה היא לברוך שאמר ופסוקים שבנתים לא הוו הפסק. ועי' שו"ע סי' נג סעי' א-ב: אומר
ש"ץ ישתבח, מעומד. אין לומר ישתבח, אא"כ אמר ברוך שאמר וקצת פסוקי דזמרה.
⁵²⁴ עי' שעה"כ צ ע"א. עי' מ"ב נד ד.

⁵²⁵ עי' או"ח נז א: אומר שליח צבור ברכו את יי המבורך ועונים אחריו ברוך יי המבורך לעולם
ועד וחוזר ש"צ ואומר ברוך יי המבורך לעולם ועד. ועי' מ"ב סק"ב: אם לא שמע אחד מהש"ץ
כשאמר ברכו רק שמע מהקהל שאמרו ברוך יי המבורך לעולם ועד עונה עמהם ג"כ ביהל"ו אבל אם
שמע מהש"ץ לבד כשעונה ביהל"ו לא יענה עמו רק יענה אמן על דבריו.

עי' או"ח שם: ונהגו שהש"ץ מאריך בברכו והקהל אומרים יתברך וישתבח וכו' בעוד שהוא מאריך
בברכו: ועי' מ"ב סק"ה: בעוד שהוא מאריך - דוקא בשעת הניגון אבל בשעה שאומר התיבות לא
יאמר כלום ואם אין החזן מאריך בברכו מוטב שישתוק ויכוין מה שאומר הש"ץ כדי שיענה ביהל"ו
[אחרונים].

⁵²⁶ עי' או"ח נט א: תקנו להזכיר מדת לילה ביום להוציא מלב האפיקורסים שאומרים שמי שברא
אור לא ברא חושך.

מלשון הפסוק (ישעיה מה ז) יוצר אור ובורא חשך עשה שלום ובורא רע. ועי' גמ' ברכות יא ע"ב
שיינו לעשות לשון מעליא.

האל הפותח בכל יום דלתות שערי מזרח. ובוקע חלוני רקיע. מוציא חמה ממקומה. ולבנה ממכון שבתה. ומאיר לעולם כלו וליושבו. שפרא במדת הרחמים:
המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים. ובטובו מחדש בכל יום תמיד. מעשה בראשית:
לבדו מאז. המשבח והמפאר והמתנשא מימות עולם:
אלהי עולם. ברחמיך הרבים רחם עלינו. אדון עזנו. צור משגבנו. מגן ישענו. משגב בעדנו:

אין בערפך. ואין זולתך. אפס בלתיך ומי דומה לך. אין בערפך י"י אלהינו בעולם הזה. ואין זולתך מלבנו לחיי העולם הבא. אפס בלתיך גואלנו לימות המשיח. ואין דומה לך מושיענו לתחתית המיתים:

אל אדון על כל המעשים. ברוך ומברך בפי כל נשמה. גדלו וטובו לפני עולם. דעת ותבונה סובבים הדוד:

המתנאה על חיות הקדש. ונהדר בכבוד על המרכבה. זכות ומישור לפני כסאו. הסד ורחמים מלא כבוד:

טובים מאורות שפרא אלהינו. יצאם בדעת בבינה ובהשכל. כח וגבורה נתן בהם. להיות מושלים בקרב תבל:

מלאים זיו ומפיקים נונה. נאה זיום בכל העולם. שמהים בצאתם וישישים בבואם. עושים באימה רצון קונם:

פאר וכבוד נותנים לשמו. צהלה ורנה לזכר מלכותו. קרא לשמש ויזרח אור. ראה והתקין צורת הלבנה:

שבח נותנים לו כל צבא מרום. תפארת וגדלה שרפים ואופנים וחיות הקדש:
לאל אשר שבת מכל המעשים. ביום השביעי התעלה וישב על כסא כבודו. תפארת עטה ליום המנוחה. ענג קרא ליום השבת. זה שבח של יום השביעי. שבו שבת אל מכל מלאכתו:

ויום השביעי משבח ואומר. מזמור שיר ליום השבת. טוב להודות ליהוד: לפיכך יפארו ויברכו לאל כל יצוריו. שבח יקר וגדלה. יתנו לאל מלך יוצר כל המנחיל מנוחה לעמו ישראל בקדשתו ביום שבת קדש:

שמך י"י אלהינו יתקדש. וזכרך מלבנו יתפאר. בשמים ממעל ועל הארץ מתחת: תתברך מושיענו על שבח מעשי ידך. ועל מאורי אור שעשית יפארוך סלה: תתברך:

כשחל יו"ט בחול אומרים זה:

⁵²⁷המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים. ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית. מה רבו מעשיך י"י, כלם בחכמה עשית, מלאה הארץ קניינך⁵²⁸: המלך המרום לבדו מאז. המשבח והמפאר והמתנשא מימות עולם: אלהי עולם. ברחמיך הרבים רחם עלינו. אדון עזנו. צור משגבנו. מגן ישענו. משגב בעדנו:

אל ברוך גדול דעה. הכין ופעל זיהרי חמה. טוב יצר כבוד לשמו. מאורות נתן סביבות עזו. פנות צבאיו קדושים. רוממי שדי. תמיד מספרים כבוד אל וקדשתו: תתברך י"י אלהינו על שבח מעשי ידך. ועל מאורי אור, שעשית יפארוך סלה: תתברך צורנו מלבנו וגואלנו בורא קדושים. ישתבח שמך לעד מלבנו יוצר משרתים ואשר משרתיו כלם עומדים ברום עולם. ומשמיעים ביראה יחד בקול. דברי אלהים חיים ומלך עולם: כלם אהובים. כלם ברורים. כלם גבורים. וכלם עושים באימה וביראה רצון קונם: וכלם פותחים את פיהם

⁵²⁷ עי' מטה אפרים תקפד שזה פיוט, אמנם הוא מופיע בזהר חלק ב דף רס ע"ב, ברמב"ם מחזור יטרי ואבודרהם.

⁵²⁸ תהלים קד כד.

בְּקִדְשָׁהּ וּבְטַהֲרָהּ. בְּשִׁירָהּ וּבְזִמְרָהּ. וּמְבָרְכִים וּמְשַׁבְּחִים וּמְפָאֲרִים וּמְעֲרִיצִים וּמְקַדְּשִׁים וּמְמַלְכִים:

את שם האל המלך הגדול הגבור והנורא קדוש הוא. וכלם מקבלים עליהם על מלכות שמים זה מזה. ונותנים רשות זה לזה להקדיש ליוצרים בנחת רוח. בשפה ברורה ובנעימה. קדשה כלם כאחד. עונים ואומרים ביראה:

קְדוּשָׁה! קְדוּשָׁה! קְדוּשָׁה! ה' צְבָאוֹת מְלֵא כְּלֵי הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ⁵²⁹:
וְהַאוֹפָנִים וְחֵיות הַקֶּדֶשׁ בְּרַעַשׁ גָּדוֹל מִתְנַשְּׂאִים לְעֹמֶת שְׂרָפִים. לְעֹמֶתם מְשַׁבְּחִים וְאוֹמְרִים:
בְּרוּךְ כְּבוֹדֶהּ מִמְּקוֹמוֹ⁵³⁰:

⁵³¹לֵאמֹר⁵³² בְּרוּךְ נְעִימוֹת יִתְּנוּ. לְמַלְךְ⁵³³ אֵל חַי וְקַיִם וְמִירוֹת יֵאֱמָרוּ וְתִשְׁבַּחֹת יִשְׁמִיעוּ. כִּי הוּא לְבָדוּ פוֹעֵל גְּבוּרוֹת. עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת. בְּעַל מַלְחָמוֹת. זוֹרֵעַ צְדָקוֹת. מְצַמֵּיחַ יְשׁוּעוֹת. בּוֹרֵא רְפוּאוֹת. נוֹרֵא תְהִלּוֹת. אֲדוֹן הַנְּפִלְאוֹת: הַמְחַדֵּשׁ בְּטוֹבוֹ בְּכָל יוֹם תְּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית. כְּאֲמוֹר לַעֲשֵׂה אוֹרִים גְּדֹלִים כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ⁵³⁴: אֹר חֲדָשׁ עַל צִיּוֹן תִּאִיר וְנִזְכָּה כְּלָנוּ מִהֲרָה לְאוֹרוֹ⁵³⁵. בְּרוּךְ אַתָּה יי יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת:

אֶהְבֶּה רַבֵּה⁵³⁶ אֶהְבֵּתָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ. חֲמֵלָה גְּדוֹלָה וְיִתְרָה חֲמֵלָתָ עֲלֵינוּ: אָבִינוּ מְלַבְּנוּ בְּעֵבוֹר אֲבוֹתֵינוּ שֶׁבִטְחוּ בָךְ. וְתִלְמָדֵם חֲקֵי חַיִּים בֵּין תַּחֲנֵנוּ וְתִלְמָדְנוּ: אָבִינוּ הָאֵב הַרְחֵמֵן. הַמְּרַחֵם. רַחֵם עֲלֵינוּ. וְתֵן בְּלַבְּנוּ לְהַבִּין וּלְהַשְׁכִּיל. לְשִׁמְעַ. לְלַמֵּד וּלְלַמֵּד. לְשִׁמֵּר וּלְעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֵת כָּל דְּבָרֵי תִלְמוּד תּוֹרָתְךָ בְּאַהֲבָה: וְהָאֵר עֵינֵינוּ בְּתוֹרָתְךָ. וְדַבֵּק לַבְּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ⁵³⁷. וְיַחַד לְבַבְנוּ לְאַהֲבָה וְלִירְאָה אֵת שְׁמֶךָ. וְלֹא נִבּוֹשׁ לְעוֹלָם וָעֶד: כִּי בְשֵׁם קְדוּשָׁה הַגְּדוֹל וְהַנּוֹרָא בְּטַחְנוּ. נְגִילָה וְנִשְׁמַחָה בִּישׁוּעָתְךָ: ⁵³⁸וְהִבִּיאֵנוּ לְשָׁלוֹם מֵאַרְבַּע כְּנַפּוֹת הָאָרֶץ. וְתוֹלִיכֵנוּ קוֹמְמוֹת

- מאיר הסידור -

⁵²⁹ ישעיה ו יג לעיל הערה. **Error! Bookmark not defined.** ועי' רמ"א סי' נט סעיף ג: וכשעונין קדושה זאת אומרים אותה בקול רם, ועיי"ש במ"ב: שי"א שזה דווקא בציבור, אבל ביחיד לומר בלחש, וי"ח.

⁵³⁰ יחזקאל (ג יב-יג) ותשאני רוח ואשמע אחרי קול רעש גדול ברוך כבוד ידוד ממקומו, וקול כנפי החיות משיקות אשה אל אחותה וקול האופנים לעמתם וקול רעש גדול: ⁵³¹ ע"ש נעימות יתנו (שם טז, יא).

⁵³² פתח@

⁵³³ @קמץ

⁵³⁴ תהלים קלו ז.

⁵³⁵ אור חדש על ציון תאיר ונזכה כלנו מהרה לאורו.@יש שמחקו

⁵³⁶ אמנם בשו"ע סי' ס סעיף א ורמב"ם הגיר' אהבת עולם. ועי' ברכות יא ע"ב: ואידך מאי היא אמר רב יהודה אמר שמואל אהבה רבה וכן אורי ליה רבי אלעזר לרבי פדת בריה אהבה רבה תניא נמי הכי אין אומרים אהבת עולם אלא אהבה רבה ורבנן אמרי אהבת עולם וכן הוא אומר ואהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד.

@וע' תוס' בראשית

⁵³⁷ @ע"י סידורים ובראשונים הם גרסו בעיקר הפוך@@

⁵³⁸ עי' מג"א אר"ח סי' ס סק"א: כשאומר והביאנו לשלום מארבע כנפות הארץ יניח הכנפות של הטלית שעל כתפיו ליפול למטה (והוא מפע"ח ק"ש ג). עי' פרי עץ חיים (שער הקריאת שמע פרק ג): ותכוין באמרו מארבע כנפות, כי הם סוד ד' כנפות הציצית וכו', לקבצם יחד בהיותם מפוזרים, כדי שיהיו ארבעתם יחד וכו'. ותשים ידך השמאלית עם הד' ציצית בצד השמאל נגד הלב שהוא בשמאל, וכו', ויהיו כך ד' ציצית נגדו על לבבך בידך השמאלית, מן באמרו מהר והבא עד אחר אמת וציב, עד ונחמדים לעד.

עי' אר"ח סי' כד סעיף ב: מצוה לאחוז הציצית ביד שמאלית כנגד לבו בשעת קריאת שמע, רמז לדבר והיו הדברים האלה וגו' על לבבך (דברים ו ו). והוא ממדרש שוחר טוב לה: כל עצמותי תאמרנה יי מי כמוך, וכו' אמר לו אני אשבחך בכל אבריי, בראשי אני כופף וקודה בתפילתי, וכו', בחזה שימת ציצית כנגד הלב כל זמן שאני קורא את שמע, שנאמר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך (דברים ו ו), מאחריי ומלפניי השלכתי הטלית, שתי כנפות לאחור, ושתי כנפות לפניי. ועיי"ש

לְאֶרְצָנוּ: כִּי אֵל פּוֹעֵל יִשׁוּעוֹת אֶתְהָהּ. וּבָנוּ בְחֶרֶת מִכָּל עַם וְלִשׁוֹן⁵³⁹. וְקָרְבָּתָנוּ⁵⁴⁰ לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל⁵⁴¹: סֵלָה בְּאַמְתָּ: לְהוֹדוֹת לְךָ⁵⁴² וּלְיַחֲדֶךָ בְּאַהֲבָה: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. הַבוֹחֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה⁵⁴³:

יחיד אומר:

אל מֶלֶךְ נֶאֱמָן:⁵⁴⁴

⁵⁴⁵שְׁמַע יִשְׂרָאֵל⁵⁴⁶ יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד⁵⁴⁷:

- מאיר הסידור -

במג"א סק"א (והובא במ"ב): לאחוז הציצית - בין קמיצה לזרת (סדר ברכות לר' מיכל מארפשטיק). ועי' ספר חרדים (הקדמה למצות) שיש מצוה לקחת ב' ציציות ולא ד'.

⁵³⁹ כל הזכירות הנמנים כאן הם מצות עשה, וכשיאמר ובנו בחרת יזכור מתן תורה (מג"א סי' ס' סק"ב, ומקורו בפע"ח שער הקריאת שמע פרק ג).

⁵⁴⁰ לזכור מעמד הר סיני (מג"א שם).

⁵⁴¹ לזכור מעשה עמלק שאין השם שלם (מג"א שם).

⁵⁴² לזכור מעשה מרים שהפה לא נברא רק להודות ולא לדבר לשון הרע (מג"ע שם)

⁵⁴³ עי' שו"ע סי' מז סעיף ז: ברכת אהבת עולם [או אהבה רבה לאשכנזים] פוסרת ברכת התורה, אם למד מיד בלי הפסק. ועי' מג"ב שם סק"ג שזה הן בברכת ק"ש של שחרית והן בשל ערבית, ועי' שם סקט"ו שהלימוד מיד היא אפילו התפלל וסיים התפילה אינו נקרא בזה הפסק. עי' אר"ח סי' נט סעיף ד: ולא יענה אמן אחר סיום הבוחר בעמו ישראל באהבה משם דהוי הפסק, ועי"ש במ"ב סקכ"ה שיש מח' בזה ולכן יש לסיים ברכת הבוחר בעמו ישראל באהבה יחד עם הש"ץ שלא יכנס למח'.

⁵⁴⁴ עי' רמ"א אר"ח סי' סא סעיף ג' שיחיד הקורא ק"ש יאמר אל מלך נאמן, וטעם הדבר שיש בק"ש רמ"ה תיבות, וכדי להשלים לרמ"ח ה"ץ מסיים י"י אלהיכם אמת וחוזר ואומר עוד פעם בקול רם, ויחיד שאין ש"ץ אומר א"ל מלך נאמן.

⁵⁴⁵ עי' אר"ח סי' סא סעיף א: יקרא קריאת שמע בכוונה באימה ביראה ברתת וזיע. ועי' שם במ"ב סק"ג: באופן זה שיכוין בשעה שהוא קורא את שמע לקבל עליו עול מ"ש להיות נהרג על קידוש השם המיוחד דזהו בכל נפשך אפילו נוטל את נפשך. ועי"ש סק"ד שיחשוב בלבו שי"י נתן פקודה חדשה בכל יום, ושלא תקרא ק"ש בחטיפה ובמרוצה ובעירוב הדברים אלא במתן מלה במלה ובהפסק בין דבר לדבר כאדם הקורא צווי המלך.

ועי"ש סעיף ד': נוהגים לקרות פסוק ראשון בקול רם כדי לעורר הכוונה. ועי"ש סק"ה נוהגים ליתן ידיהם על פניהם בקריאת פסוק ראשון כדי שלא יסתכל בדבר אחר שמונעו מלכוון.

עי' סי' ס' סעיף ד': מצות צריכות כוונה, [היינו] שצריכות כוונה לצאת בעשיית אותה מצוה, וכן הלכה. ועי' מג"ב שם סק"ח שאם לא כוון לצאת ידי חובתו בעשיית המצוה לא יצא וצריך לחזור ולעשותה ואפילו אם ספק אם כוון צריך לחזור, ועי"ש סק"י דהיינו דווקא במצות מן התורה אבל במצוה דרבנן לא חוזר, ועי"ש עוד דמה דמצרכינן ליה לחזור ולעשות המצוה היינו במקום שיש לתלות שעשייה הראשונה לא היתה לשם מצוה כגון בתקיעה שהיתה להתלמד או בק"ש שהיתה דרך לימודו וכדומה אבל אם קורא ק"ש כדרך שאנו קורין בסדר תפילה וכן שאכל מצה או תקע ונטל לולב אע"פ שלא כיון לצאת יצא שהרי משום זה עושה כדי לצאת אע"פ שאינו מכוין, ור"ל היכא שמוכח לפי הענין שעשייתו הוא כדי לצאת אע"פ שלא כיון בפירוש יצא אבל בסתמא בודאי לא יצא, וכ"ז לענין בדיעבד אבל לכתחילה ודאי צריך ליזהר לכיון קודם כל מצוה לצאת ידי חובת המצוה.

עי' סי' ס' ס"ה: הקורא את שמע ולא כוון לבו בפסוק ראשון שהוא שמע ישראל, לא יצא ידי חובתו. והשאר, אם לא כוון לבו וכו', יצא, והוא שכוון לבו בפסוק ראשון. ועי"ש במ"ב: כונה זו האמורה כאן איננו וכו' הכונה לצאת ידי חובת מצוה זה בעינין לכל הפרשיות משא"כ כונה זו הוא להתבונן ולשום על לבו מה שהוא אומר ולכך הוא לעיכובא רק בפסוק ראשון שיש בו עיקר קבלת עול מלכות שמים ואחדותו ית'. ועי' סי' ס"ג מ"ב סק"ב: ה"ה בשכמל"ו ואם לא כיון בו ג"כ צריך לחזור ולקרות בכוונה. ועי"ש סק"ג: אפילו אם קודם שהתחיל לקרות נתכוין לקיים בהקריאה המ"ע דק"ש מ"מ כל שבאמצע פנה לבו לדברים אחרים הרי לא קבל עליו מלכות שמים בהסכמת הלב {לבדוק}.

עי' סי' סב סעיף ה: צריך שליח צבור להשמיע קולו בשמע ישראל כדי שישמעו הקהל וימליכו שם שמים יחד.

⁵⁴⁶ עי' אר"ח סא סעיף יח: ידגיש יו"ד של שמע ישראל, שלא תבלע ושלא תראה אל"ף.

⁵⁴⁷ עי' רמ"א סי' סא סעיף יד: יש להפסיק בפסוק ראשון בין ישראל ל"י ובין אלקינו ל"י השני כדי שיהא נשמע שמע ישראל כי י"י שהוא אלהינו הוא י"י אחד, ויש להפסיק מעט בין אחד לברוך כי עיקר קיבול מלכות שמים הוא בפסוק הראשון.

בלחש - ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד⁵⁴⁸:
⁵⁴⁹ואהבת את יי אלהיך בכל⁵⁵⁰ | לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך: והיו⁵⁵¹ הדברים האלה אשר אנכי מצוה היום על | לבבך⁵⁵²: ושננתם לבניך ודברת בם בשבתך בביתך ובלקחתך בדרך ובשכבך ובקומך: וקשרתם⁵⁵³ לאות על ירך והיו למטפת בין עיניך: וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך⁵⁵⁴:

והיה אם שמעו תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום⁵⁵⁵ לאהבה את יי אלהיכם ולעבדו בכל | לבבכם ובכל נפשכם: ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירשך ויצהרך: ונתתי עשב | בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת: השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם | אלהים | אחרים והשתחוויתם להם: וחרה⁵⁵⁷ אף יי בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה ואבדתם | מהרה מעל הארץ הטבה אשר יי נתן לכם: ושמתם | את דברי אלה על | לבבכם ועל נפשכם וקשרתם⁵⁵⁸ | אתם לאות על ידכם והיו למטפת בין עיניכם: ולמדתם | אתם | את בניכם לדבר בם בשבתך בביתך בלקחתך בדרך ובשכבך ובקומך: וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך: למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע⁵⁵⁹ יי לאבותיכם לתת להם כימי השמים על הארץ:

- מאיר הסידור -

⁵⁴⁸ עי' פסחים נו ע"ב: אמר רבי שמעון בן לקיש, ויקרא יעקב אל בניו, ויאמר האספו ואגידה לכם. ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין, ונסתלקה ממנו שכינה. אמר שמא חס ושלום יש במטתי פסול כאברהם שיצא ממנו ישמעאל, ואבי יצחק שיצא ממנו עשו. אמרו לו בניו, שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, אמרו כשם שאין בלבך אלא אחד, כך אין בלבנו אלא אחד. באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. אמרי רבנן היכי נעביד, נאמרוהו, לא אמרו משה רבינו. לא נאמרוהו, אמרו יעקב. התקינו שיהו אומרים אותו בחשאי. עי' או"ח סי' סא סעיף יג: אחר פסוק ראשון צריך לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד בחשאי.
 מי שלא אמר ברוך שם לא מחזירים אותו (ביה"ל שם ד"ה אחר).

⁵⁴⁹ עי' פסחים נו ע"א: תנו רבנן כיצד היו כורכין את שמע אומרים שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ולא היו מפסיקין דברי רבי מאיר. פי' רש"י: ולא היו מפסיקין - בין אחד לואהבת אף על פי דצריך להאריך באחד, ולהפסיק בין קבלת מלכות שמים לדברים אחרים, שכל אחד מקבל עליו ואומר אחד הוא אלהינו בפסוק ראשון, ופסוק שני לשון צוואה היא.
 עי' או"ח סי' סא סעיף יד: צריך להפסיק מעט בין לעולם ועד לואהבת כדי להפסיק בין קבלת עול מלכות שמים לשאר מצות.

⁵⁵⁰ עי' ברכות טו ע"ב: תני רב עובדיה קמיה דרבא ולמדתם שיהא למודך תם שיתן ריוח בין הדבקים. עני רבא בתריה, כגון על לבבך, על לבבכם, בכל לבבך, בכל לבבכם, עשב בשדך, ואבדתם מהרה, הכנף פתיל, אתכם מארץ. פי' רש"י: בין הדבקים - תיבות המדובקות זו בזו, אם אינך מפרידן כשהתיבה השניה מתחלת באות שהתיבה שמלפניה נגמרת הוא קורא אותן שתי אותיות באות אחת, אם אינו מתעסק ליתן ריוח ביניהן כדמפרש רבא. עי' או"ח סי' סא סעיף כ: צריך ליתן ריוח בין תיבה שתחילתה כסוף תיבה שלפניה, כגון: בכל לבבך.
⁵⁵¹ עי' או"ח סי' סא סעיף יח: ידגיש י"ד דוהיו, דלא לשתמע והאו.

⁵⁵² עי' פסחים נו ע"א. עי' או"ח סי' סא סעיף טו: צריך להפסיק בין היום על לבבך, שלא יהא נראה היום ולא למחר.

⁵⁵³ עי' ב"י כד ד: כשמגיע לוקשרתם צריך נמי לאחוז תפילין. כשיאמר וקשרתם לאות על ירך ימשמש בתפילין של יד, וכשיאמר: והיו לטוטפות בין עיניך ימשמש בש"ר (או"ח סא כה).
⁵⁵⁴ עי' ברכות יג ע"א: אמר רבי יהושע בן קרחה למה קדמה פרשת שמע לוהיה אם שמוע כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה ואחר כך מקבל עליו עול מצות, והיה אם שמוע לויאמר שוהיה אם שמוע נוהג בין ביום ובין בלילה ויאמר אינו נוהג אלא ביום בלבד.

⁵⁵⁵ עי' לעיל הערה 165.
⁵⁵⁶ צריך בכל אל"ף שאחר מ"ם להפסיק ביניהם, כגון: ולמדתם אותם וכו' (או"ח סי' סא סעיף כא).

⁵⁵⁷ עי' או"ח סי' סא סעיף יט: צריך ליתן ריוח בין וחרה לאף, דלא לשתמע וחרף.
⁵⁵⁸ עי' לעיל הערה 166.

⁵⁵⁹ עי' או"ח סי' סא סעיף טז: צריך להפסיק בין נשבע ליי, כדי להטעים יפה העי"ן שלא תהא נראית כה"א.

⁵⁶⁰ וַיֹּאמֶר יְיָ אֵל מֹשֶׁה לְאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל כַּנְּפֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנָתַנּוּ עַל צִיצִית הַכֶּנֶף אֶת־תֵּיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית וּרְאִיתֶם אֹתוֹ ⁵⁶¹ וּזְכַרְתֶּם ⁵⁶² אֵת כָּל מִצְוֹת יְיָ ⁵⁶³ וְעָשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרָי לְבַכְכֶּם וְאַחֲרָי עֵינֵיכֶם וְאֲשֶׁר אִתְּם זָנִים | אַחֲרֵיהֶם: לְמַעַן תִּזְכְּרוּ ⁵⁶⁴ וְעָשִׂיתֶם | אֵת כָּל מִצְוֹתַי וְהֵייתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם: אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם | אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים | אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: אָמֵת:

הש"ץ חוזר ואומר ⁵⁶⁵:
יְיָ אֱלֹהֵיכֶם אָמֵת:

וַיֵּצֵב וְנִכּוֹן וְקָיָם וַיִּשָּׂר וְנֶאֱמַן וְאֶהוּב וְהַחֲבִיב וְנִחְמַד וְנִעִים וְנִזְרָא וְנִדְרָא וְנִתְקַן וְנִמְקָב לְטוֹב וְנִפְהָ ⁵⁶⁶ הַדְּבָר הַזֶּה עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד: אָמֵת. אֱלֹהֵי עוֹלָם מְלַכְנוּ. צוּר יַעֲקֹב מְגִן יִשְׁעֵנו. לְדֹר וָדֹר הוּא קָיָם וְשָׁמוּ קָיָם. וְכִסְאוֹ נִכּוֹן. וּמְלֻכוֹתוֹ וְאֶמּוֹנָתוֹ לְעַד קַיְמָת: וְדַבְּרִיו הַיּוֹם וְקַיְמִים. נְאֻמָּנִים וְנִחְמָדִים לְעַד וְלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים ⁵⁶⁷. עַל אֲבוֹתֵינוּ וְעָלֵינוּ. עַל בְּנֵינוּ וְעַל דּוֹרוֹתֵינוּ. וְעַל כָּל דּוֹרוֹת יִשְׂרָאֵל עַבְדֶּיךָ:

עַל הָרֵאשׁוֹנִים וְעַל הָאַחֲרוֹנִים. דְּבָר טוֹב וְקָיָם לְעוֹלָם וָעֶד. אָמֵת וְאֶמּוֹנָה. הַקּוֹלָא יַעֲבֵר. אָמֵת. שְׂאֵתָה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. מְלַכְנוּ מְלֶךְ אֲבוֹתֵינוּ. גּוֹאֲלֵנוּ גּוֹאֲלֵ אֲבוֹתֵינוּ. יוֹצְרֵנוּ צוּר יִשׁוּעָתֵנוּ. פּוֹדֵנוּ וּמְצִילֵנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֵךְ. אֵין אֱלֹהִים זוֹלָתְךָ: עֲזַרְתָּ אֲבוֹתֵינוּ אֵתָה הוּא מֵעוֹלָם. מְגִן וּמוֹשִׁיעַ לְבָנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם בְּכָל דּוֹר וָדוֹר. בְּרוּם עוֹלָם מוֹשֶׁבֶךָ. וּמְשַׁפְּטִיךָ וְצַדִּיקְתְּךָ עַד אַפְסֵי אֶרֶץ: ⁵⁶⁸ אֲשֶׁרִי אִישׁ שִׁישְׁמַע לְמִצְוֹתֶיךָ וְתוֹרָתְךָ וְדַבְּרְךָ יִשִּׁים עַל לְבוֹ: אָמֵת. אֵתָה הוּא אֲדוֹן לְעַמְךָ. וּמְלֶךְ גְּבוּר לְרִיב רִיבָם: אָמֵת. אֵתָה הוּא רֵאשׁוֹן וְאֵתָה הוּא אַחֲרוֹן. וּמְבַלְעֶדֶיךָ אֵין לָנוּ מְלֶךְ גּוֹאֲלֵ וּמוֹשִׁיעַ: ⁵⁶⁹ מִמִּצְרַיִם גּוֹאֲלֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ. וּמְבִית עַבְדִּים פְּדִיתָנוּ. כָּל בְּכוֹרֵיהֶם הִרְגָתָ. וּבְכוֹרְךָ גּוֹאֲלָתָ. וַיִּם סוֹף בְּקַעֲתָ. וְזוּדִים טַבַּעֲתָ. וַיְדִידִים הִעֲבַרְתָּ. וַיְכַסּוּ מַיִם צַרִּיהֶם. אַחַד מֵהֶם לֹא נוֹתַר: עַל זֹאת שִׁבְחוּ אֱהוּבִים וְרוֹמְמוֹ אֵל. וְנָתַנּוּ יְדִידִים זְמִירוֹת שִׁירוֹת וְתִשְׁבְּחוּת. בְּרֻכּוֹת וְהוֹדָאוֹת לְמֶלֶךְ אֵל חַי וְקָיָם: רֵם וְנִשְׂאָ. גְּדוֹל וְנִזְרָא. מְשַׁפֵּיל גְּאִים. וּמְגַבִּיהַ שְׁפָלִים. מוֹצִיא אֲסִירִים. וּפּוֹדֶה עַנּוּיִם. וְעוֹזֵר דְּלִים. וְעוֹנֶה לְעַמּוֹ בְּעַת שׁוֹעַם אֱלִיוּ:

⁵⁷⁰ תְּהִלּוֹת לְאֵל עֲלִיוֹן. בְּרוּךְ הוּא וּמְבָרֵךְ. מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לָךְ עָנוּ שִׁירָה בְּשִׂמְחָה רַבָּה. וְאָמְרוּ כָלָם: מִי כְמוֹכָה בְּאֱלִים יְיָ. מִי כְמוֹכָה נֶאֱדָר בְּקִדְשׁ. נִזְרָא תְּהִלָּת. עֲשֵׂה פְלֵא: שִׁירָה חֲדָשָׁה שִׁבְחוּ גְּאוּלִּים לְשִׁמְךָ עַל שְׁפַת הַיָּם. יַחַד כָּלָם הוֹדוּ וְהִמְלִיכוּ וְאָמְרוּ: יְיָ יִמְלֹךְ לְעוֹלָם

- מאיר הסידור -

⁵⁶⁰ עי' מג"א סי' ס סק"א (הובא במ"ב): כשיגיע לפ' ציצית יקחם גם ביד ימין ויביט בהם ויהיו בידו עד שיגיע לנאמנים ונחמדים לעד ואז ינשק הציצית ויסירם מידו. והוא מב"י כד ד.
⁵⁶¹ עי' או"ח סי' ס סעיף ד: יש נוהגין להסתכל בציצית כשמגיעים לוראיתם אותו (במדבר טו לט) וליתן אותם על העינים, ומנהג יפה הוא וחיובי מצוה: הגה - גם נוהגים קצת, לנשק הציצית בשעה שרואה בהם, והכל הוא חיוב מצוה. ב"י שם.
⁵⁶² עי' או"ח סי' ס סעיף יז: צריך להתיז זי"ן של זכרתם.
⁵⁶³ עי' לעיל הערה 151 וכאן מצוה לזכור את השבת ששקולה כנגד כל המצות.
⁵⁶⁴ עי' או"ח סי' ס סעיף יז: צריך להתיז זי"ן של תזכרו, דלא לשתמע תשקרו או תשכרו, והוי כעבדים המשמשים על מנת לקבל פרס.
⁵⁶⁵ עי' לעיל הערה 156.

⁵⁶⁶ ותמצא כאן ט"ו תיבות כל אחת מתחלת בו"ו כנגד ט"ו שיר המעלות שאמר דוד. וכנגד ט"ו מעלות הסדורים בהגדת פסח. וכנגד ט"ו מעלות שבמקדש שעולים מעזרת הנשים לעזרת ישראל (אבודרהם).

⁵⁶⁷ עי' לעיל הערה 173.

@אמת ⁵⁶⁸

@אמת ⁵⁶⁹

⁵⁷⁰ עי' מ"ב (סי' צה סק"ג): מהר"ל היה נוהג לעמוד בשחרית לתפילת י"ח מתי שהתחיל הש"ץ תהלות לאל עליון.

וְעַד: צוֹר יִשְׂרָאֵל. קוֹמָה בְּעִזְרַת יִשְׂרָאֵל. וּפְדֵה כְנָאֲמֶךָ יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל. גְּאֲלֵנוּ י"י צְבָאוֹת שְׁמוֹ
קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל⁵⁷¹: בְּרוּךְ אַתָּה י"י. גְּאֵל יִשְׂרָאֵל⁵⁷²:

- מאיר הסידור -

⁵⁷¹ גְּאֲלֵנוּ י"י צְבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל@רוקח@
⁵⁷² עי' מ"ב סו סקנ"ו: יכוין לסיים עם הש"ץ בשוה [גאל ישראל], ואז אינו מחוייב לענות אמן או שיתחיל שמ"ע מעט קודם הש"ץ, דהיינו הפסוק י"י שפתי וגו'.

סדר תפילת שחרית שבת – עמידה
 יזהר לבוין בתפלתו. ובפרט בברכה הראשונה שאם לא כוון לא יצא:
 אֲדֹנָי שְׁפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יִגִּיד תְּהִלָּתֶךָ:
 בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. אֱלֹהֵי יִצְחָק. וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב. הָאֵל
 הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֲלִיּוֹן. גּוֹמֵל חַסְדִּים טוֹבִים. וְקוֹנֵה הַכֹּל. וְזוֹכֵר חַסְדֵי אֲבוֹת. וּמְבִיא
 גּוֹאֵל לְבָנָי בְּנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה:
 בִּשְׂמֵיךָ זָכַרְנוּ לְחַיִּים. מְלֶךְ חַפְּץ בְּחַיִּים. וְכִתְּבֵנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים. לְמַעַן אֱלֹהִים חַיִּים:
 מְלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמְגַן:
 בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְגַן אֲבֹתֶיךָ:
 אַתָּה גִבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי מְחִיָּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ:
 בַּחוּרֶף – מְשִׁיב הַרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם:
 בְּקִיץ – מוֹרִיד הַטַּל:
 מְכַלְכֵּל חַיִּים בַּחֶסֶד. מְחִיָּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים. סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמְחַיֵּה
 אֲסוּרִים. וּמְקַיֵּם אֲמוּנָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל עַד עַד. מִי כְמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרֹת וּמִי דוֹמֵה לָךְ. מְלֶךְ מִמִּית וּמְחַיֵּה
 וּמְצַמֵּחַ יְשׁוּעָה:
 בִּשְׂמֵיךָ מִי כְמוֹךָ אֵב הַרְחָמִים זוֹכֵר יְצוּרֵינוּ לְחַיִּים בְּרַחֲמִים:
 וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים:
 בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְחִיָּה הַמֵּתִים:
 קְדוּשָׁה לְשׂוֹן בַּחוּרֵת הַתַּפְּלָה:
 נִקְדַּשׁ אֵת שְׁמֶךָ בְּעוֹלָם. בְּשֵׁם שְׁמִקְדִּישִׁים אוֹתוֹ בְּשְׁמֵי מְרוֹם. כְּכָתוּב עַל יַד נְבִיאֶךָ.
 וְקָרָא זֶה אֵל זֶה וְאָמַר:
 קוּיָח – קְדוּשׁ קְדוּשׁ קְדוּשׁ יְיָ צְבָאוֹת. מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:
 חוּן – אֵן. בְּקוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל אֲדִיר וְחֹזֵק. מְשִׁמְעִים קוֹל. מְתַנַּשְׂאִים לְעַמֵּת שְׂרָפִים.
 לְעַמְתָּם בְּרוּךְ יֵאמְרוּ:
 קוּיָח – בְּרוּךְ כְּבוֹד יְיָ מִמְּקוֹמוֹ:
 חוּן – מִמְּקוֹמֶךָ מְלַבְּנוּ תוֹפִיעַ. וְתַמְלוּךָ עָלֵינוּ כִּי מְחַפִּים אֲנַחְנוּ לָךְ. מֵתִי תַמְלֶךְ בְּצִיּוֹן.
 בְּקָרוֹב בְּיַמֵּינוּ לְעוֹלָם וְעַד תִּשְׁכַּח. תִּתְגַּדֵּל וְתִתְקַדַּשׁ בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ לְדוֹר וָדוֹר וּלְנֹצֵחַ
 נְצָחִים:
 וְעֵינֵינוּ תִרְאִינָה מְלִכּוּתֶךָ בְּדָבָר הָאֲמוּר בְּשִׁירֵי עֲנָךְ. עַל יְדֵי דָוִד מְשִׁיחַ צְדָקָךָ:
 קוּיָח – יִמְלֶךְ יְיָ לְעוֹלָם. אֱלֹהֶיךָ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר. הַלְלוּיָהּ:
 לְדוֹר וָדוֹר וְכוּ':
 לַחוּן – לְדוֹר וָדוֹר נִגִּיד גְּדֻלָּתְךָ וּלְנֹצֵחַ נְצָחִים קְדֻשָׁתְךָ נִקְדִּישׁ. וְשִׁבְחֶךָ אֱלֹהֵינוּ מִפִּינוּ לֹא
 יִמוּשׁ לְעוֹלָם וָעַד. כִּי אֵל מְלֶךְ גָּדוֹל וְקְדוּשׁ אַתָּה:
 בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָאֵל (בִּשְׂמֵיךָ הַמְּלֶךְ) הַקְּדוּשׁ:
 אַתָּה קְדוּשׁ וְשִׁמְךָ קְדוּשׁ. וְקְדוּשִׁים בְּכָל יוֹם יְהַלְלוּךָ סְלָה:
 בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָאֵל (בִּשְׂמֵיךָ הַמְּלֶךְ) הַקְּדוּשׁ:
 יִשְׁמַח מִשָּׂשׁ בְּמִתְנַת חֶלְקוֹ. כִּי עֶבֶד נֶאֱמָן קָרָאתָ לוֹ. כְּלִיל תִּפְאָרֶת בְּרָאשׁוֹ נִתְּנָה.
 בְּעַמְדוֹ לְפָנֶיךָ עַל הַר סִינַי. וְשָׁנֵי לַחֹת אֲבָנִים הוֹרִיד בְּיָדוֹ. וְכָתוּב בָּהֶם שְׁמִירַת שַׁבָּת. וְכֵן
 כְּתוּב בְּתוֹרָתְךָ:
 וְשִׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת הַשַּׁבָּת. לַעֲשׂוֹת אֵת הַשַּׁבָּת לְדַרְתָּם בְּרִית עוֹלָם:
 בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הִיא לְעוֹלָם. כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְיָ אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ.
 וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפֶשׁ:
 וְלֹא נִתְּנָה יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְגוֹיֵי הָאָרְצוֹת. וְלֹא הִנְחַלְתָּנוּ מְלַבְּנוּ לְעוֹבְדֵי פְסִילִים. וְגַם
 בְּמִנוּחַתוֹ לֹא יִשְׁכְּנוּ עַרְלִים. כִּי לְיִשְׂרָאֵל עִמָּךָ נִתְּנָה בְּאַהֲבָה. לְזַרְעַי יַעֲקֹב אֲשֶׁר בָּם בְּחַרְתָּנוּ:

עם מקדשי שביעי. בלם ישבעו ויתענגו מטובך. ובשביעי רצית בו וקדשתו. המדת ימים אותו קראת. זכר למעשה בראשית:

אלהינו ואלהי אבותינו רצה במנוחתנו. קדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך. שבענו מטובך ושמחנו בישועתך וטהר לבנו לעבדך באמת. והנחילנו יי אלהינו באהבה ובכרצון שבת קדשך. וינוחו בו ישראל מקדשי שמך:
ברוך אתה יי מקדש השבת:

רצה יי אלהינו בעמך ישראל ובתפלתם. והשב את העבודה לדביר ביתך. ואשי ישראל ותפלתם. באהבה תקבל כרצון. ותהי לרצון תמיד עבודת ישראל עמך:
בשבת בראש חודש ובשבת חול המועד אומרים יעלה ויבא:

אלהינו ואלהי אבותינו. יעלה ויבוא ויגיע. ויראה וירצה וישמע. ויפקד ויזכר וזכרוננו ופקדוננו וזכרון אבותינו. וזכרון משיח בן דוד עבדך. וזכרון ירושלים עיר קדשך. וזכרון כל עמך בית ישראל. לפניך. לפליטה למצוה. לחן ולחסד ולרחמים. לחיים ולשלום ביום:
בראש חדש – ראש החדש:

בחוהמ"פ – חג המצות:

בחוהמ"ס – חג הסוכות:

הזה. זכרנו יי אלהינו בו למצוה. ופקדנו בו לברכה. והושיענו בו לחיים. ובדבר ישועה ורחמים חוס וחנו ורחם עלינו והושיענו. כי אליך עינינו. כי אל מלך חנון ורחום אתה:
ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים:

ברוך אתה יי. המחזיר שכנתו לציון:

מודים אנחנו לך. שאתה הוא יי אלהינו ואלהי אבותינו לעולם ועד. צור חינו. מגן ישענו אתה הוא לדור ודור:

גודה לך ונספר תהלתך על חיינו המסורים בידך. ועל נשמותינו הפקודות לך. ועל נסיה ששכל יום עמנו. ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת. ערב ובקר וצהרים:
הטוב כי לא כלו רחמיך. והמרחם כי לא תמו חסדיך. מעולם קוינו לך:
מודים דרבנן:

מודים אנחנו לך. שאתה הוא יי אלהינו ואלהי אבותינו. אלהי כל בשר. יוצרנו יוצר בראשית. ברכות והודאות לשמך הגדול והקדוש. על שהחייטנו וקנימתנו. בן תחינו ותקיימנו. ותאסוף גליותינו לחצרות קדשך. לשמור חקיך. ולעשות רצונך. ולעבדך בלבב שלם. על שאנחנו מודים לך. ברוך אל ההודאות:

בחנוכה ובפורים דמוקפין אומרים זה:

על הנסים ועל הפרקן ועל הגבורות ועל התשועות ועל המלחמות שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה:
לחנוכה:

בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו. בשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם מחקי רצונך:

ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם. רבת את ריבם. דנת את דינם. נקמת את נקמתם. מסרת גבורים ביד חלשים. ורבים ביד מעטים. וטמאים ביד טהורים. ורשעים ביד צדיקים. וזדים ביד עוסקי תורתך. ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך. ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופרקן בהיום הזה:

ואחר כן באו בניך לדביר ביתך. ופנו את היכלך. וטהרו את מקדשך. והדליקו נרות בחצרות קדשך. וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו. להודות ולהלל לשמך הגדול:
לפורים:

בימי מרדכי ואסתר בשושן הבירה. כשעמד עליהם הזמן הרשע. בקש להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד. בשלשה עשר לחדש שנים עשר. הוא החדש אדר. ושללם לבוז:

ואתה ברחמיך הרבים. הפרת את עצתו. וקלקלת את מחשבתו. והשבות לו נמולו בראשו. ותלו אותו ואת בניו על העץ:

ועל כלם יתברך ויתרומם שמך מלכנו תמיד לעולם ועד:
(בש"ת) וכתב לחיים טובים כל בני בריתך:

וכל החיים יודוך סלה. ויהללו את שמך באמת האל ישועתנו ועזרתנו סלה:
ברוך אתה יי. הטוב שמך ולך נאה להודות:

אם אין כהנים עולים לדוכן אומר הש"ן:

אלהינו ואלהי אבותינו. ברכנו בברכה המשלשת בתורה הכתובה על ידי משה עבדך. האמורה מפי אהרן ובניו כהנים עם קדושה. כאמור:

יברך יי וישמך:

יאר יי פניו אליך ויחנך:

ישא יי פניו אליך וישם לך שלום:

והש"ן ממשיך "שים שלום":

אם עלו כהנים לדוכן קוראים להם – כהנים:

והכהנים מברכים:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו בקדשתו של אהרן, וצונו לברך

את עמו ישראל באהבה:

יברך יי וישמך:

והצבור עונים:

אמן:

יאר יי פניו אליך ויחנך:

והצבור עונים:

אמן:

ישא יי פניו אליך וישם לך שלום:

והצבור עונים:

אמן:

הקהל – אדיר פרום שוכן בגבורה אתה שלום ושמך שלום. יהי רצון שתשים עלינו ועל כל עמך בית ישראל. חיים וברכה למשמרת שלום:

שים שלום טובה וברכה. חן וחסד ורחמים עלינו ועל כל ישראל עמך. ברכנו אבינו בלנו באחד באור פניך. כי באור פניך נתת לנו יי אלהינו תורת חיים ואהבת חסד. וצדקה וברכה ורחמים וחיים ושלום. וטוב בעיניך לברך את עמך ישראל בכל עת ובכל שעה בשלומך:

(בש"ת) בספר חיים. ברכה ושלום. ופרנסה טובה. נזכר ונכתב לפניך. אנחנו וכל עמך בית ישראל. לחיים טובים ולשלום:

ברוך אתה יי. המברך את עמו ישראל בשלום:

יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך. יי צורי וגואלי:

אלהי. נצר לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה. ולמקללי נפשי תדם. ונפשי כעפר לכל תהיה. פתח לבי בתורתך. ובמצותיך תרדף נפשי. וכל החושבים עלי רעה. מהרה הפך עצתם וקלקל מחשבתם:

עשה למען שמך. עשה למען ימינך. עשה למען קדשתך. עשה למען תורתך. למען יתלצון ידידיך הושיעה ימינך וענגי:

יהיו לְרִצּוֹן אֲמָרֵי פִי וְהִגִּיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ. יְיָ צוּרִי וְגֹאֲלִי:
עֲשֵׂה שְׁלוֹם (בש"ת השלום) בְּמִרוֹמָיו. הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְאָמְרוּ
אָמֵן:

יהי רצון מלפניך יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. שִׁיבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ.
וְתֵן חֲלֻקְנוּ בְּתוֹרָתְךָ:

וְשֵׁם נַעֲבֹדְךָ בִּירְאָה בְיָמֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קִדְמוֹנוֹת:
וְעֶרְבָה לִידוֹד מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלָיִם. בְּיָמֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קִדְמוֹנוֹת:
קִדִּישׁ תִּתְקַבֵּל:

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. אָמֵן:
בְּעֶלְמָא דִּי בְרָא כְרֻעוּתָהּ וְיִמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ בְּתַיִכּוֹן וּבְיָמֵיכּוֹן וּבְתַיִי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל
בְּעֶגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב, וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמֵי וּלְעָלְמֵי עֲלָמָא:
יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְקִדְשָׁא.
בְּרִיךְ הוּא. אָמֵן:

לְעֵלְא (בש"ת לְעֵלְא לְעֵלְא מְכַל) מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאֲמִירָן
בְּעֶלְמָא. וְאָמְרוּ אָמֵן:

תִּתְקַבֵּל צְלוֹתְהוֹן וּבְעוֹתְהוֹן דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל קִדְם אֲבוּהוֹן דִּי בְשָׁמְיָא, וְאָמְרוּ אָמֵן:
יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְאָמְרוּ אָמֵן:
עוֹשֵׂה שְׁלוֹם (בש"ת השְׁלוֹם) בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ
אָמֵן:

סדר הוצאת ספר תורה:
קודם פתיחת הארון אומרים זה:

אֵין כְּמוֹךָ בְּאֱלֹהִים אֲדֹנָי. וְאֵין כְּמַעֲשֶׂיךָ:
מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל עוֹלָמִים. וּמִמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל דּוֹר וְדוֹר:
יְיָ מְלִיךְ. יְיָ מְלִיךְ. יְיָ מְלִיךְ לְעוֹלָם וָעֶד:
יְיָ עֵז לְעַמּוֹ יִתֵּן. יְיָ יְבָרֶךְ אֶת עַמּוֹ בְּשְׁלוֹם:

אֵב הַרְחֵמֵם. הַיְטִיבָה בְּרִצּוֹנְךָ אֶת צִיּוֹן. תִּבְנֶה חוֹמוֹת יְרוּשָׁלָיִם:
כִּי בָהּ לִבְדָּ בְּמַחְנֵנוּ. מְלִיךְ אֵל רֵם וְנִשְׂא אֲדוֹן עוֹלָמִים:
כְּשִׁפּוֹתַחֵן אַרְוֵן הַקּוֹדֵשׁ אֹמְרִים זֶה:

וְיֵהִי בְנִסְעֵהּ הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה. קוּמָה יְיָ וַיַּפְּצוּ אֵיבֵיךָ. וַיִּנְסוּ מִשְׁנֵאֵיךָ מִפְּנֵיךָ:
כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה. וּדְבַר יְיָ מִירוּשָׁלָיִם:
בְּרוּךְ שְׁנַתֵּן תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּקִדְשָׁתוֹ:

בִּיּוֹ"ט כִּשְׁחַל בַּחוּל, וְיוֹם כַּפּוּר, וּבַהוֹשַׁעְנָא רַבָּה אֹמְרִים זֶה:
יְיָ יְיָ. אֵל רַחוּם וְחַנוּן. אֶרְךָ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וְאֱמֶת:
נִצַּר חֶסֶד לְאֱלֹפִים. נִשְׂא עוֹן וּפְשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. ג'פ':

לְשַׁלֵּשׁ רַגְלִים וּלְשִׁמְיָנִי עֲצֵרַת:
רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם מַלְא מְשָׁאֵלוֹת לִבִּי לְמוֹכָה וְהִפַּךְ רִצּוֹנֵי וְתֵן שְׂאֵלְתִי. וּזְכָה לִי (פב"פ)
וְאֲשֵׁרְתִי וּבְנֵי וּבְנֹתַי וְכָל בְּנֵי בֵּיתִי לַעֲשׂוֹת רִצּוֹנְךָ בְּלִבְבִּי שְׁלָם. וּמִלְטָנוּ מִיַּצַּר הָרַע וְתֵן חֲלֻקְנוּ
בְּתוֹרָתְךָ. וְזַכְנוּ שְׁתִּישְׂרָה שְׁכִינְתְּךָ עָלֵינוּ. וְהוֹפַע עָלֵינוּ רוּחַ חֲכָמָה וּבִינָה. וְיִתְקַוֶּם כְּנוּ מִקְרָא
שְׁכַתוּב וְנַחֵה עָלֵינוּ רוּחַ יְיָ רוּחַ חֲכָמָה וּבִינָה רוּחַ עֲצָה וּגְבוּרָה רוּחַ דַּעַת וְיִרְאָת יְיָ:

וּבְכֵן יְהִי רִצּוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. שְׁתַּזְכְּנוּ לַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים טוֹבִים
בְּעֵינֶיךָ וְלִלְבַת בְּדַרְכֵי יִשְׂרָאֵל לְפָנֶיךָ. וּקְדָשְׁנוּ בְּקִדְשָׁתְךָ כְּדֵי שְׁנַזְכֶּה לְחַיִּים טוֹבִים וְאֲרוּכִים
וְלַחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. וְתִשְׁמְרֵנוּ מִמַּעֲשִׂים רָעִים וּמִשְׁעוֹת רָעוֹת הַמִּתְרַגְּשׁוֹת לְבָא לְעוֹלָם. וְהַבּוֹטַח
בִּידוֹד חֶסֶד יִסּוּבְכֶנּוּ אָמֵן:

וְאֵנִי תִפְלְתִי לְךָ יְיָ עַת רְצוֹן אֱלֹהִים בְּרַב חֶסֶדְךָ עֲנֵנִי בְּאֵמַת יִשְׁעֶךָ. ג"פ:
 בְּרִיךְ שְׁמֵה דְמַרְא עֲלֵמָא. בְּרִיךְ בְּתַרְךָ וְאִתְרַךְ. יְהֵא רְעוּתְךָ עִם עַמְךָ יִשְׂרָאֵל לְעַלְמֵי.
 וּפּוֹרְקָן יְמִינְךָ אֲחֻזֵי לְעַמְךָ בְּבֵית מִקְדָּשְׁךָ. וְלֵאמֹתוּי לְנָא מְטוּב נְהוּרְךָ וְלִקְבַל צְלוּתְנָא בְּרַחֲמִין.
 יְהֵא רְעוּתָא קְדָמְךָ דְתוֹרִיד לְן חַיִּין בְּטִיבוּ. וְלֵהוּי אֲנָא פְקִידָא בְּגוּ צְדִיקָא. לְמַרְחָם עָלֵי וְלִמְנַטְר
 יְתִי וַיֵּת כָּל דֵּי לִי וְדֵי לְעַמְךָ יִשְׂרָאֵל. אֲנִתְּ הוּא זֶן לְכֻלָּא וּמְפָרְנָם לְכֻלָּא. אֲנִתְּ הוּא שְׁלִיט עַל
 כְּלָא. אֲנִתְּ הוּא דְשְׁלִיט עַל מַלְכֵיָא. וּמַלְכוּתָא דִּילְךָ הִיא. אֲנָא עֲבָדָא דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
 דְסִגִּידְנָא קַמָּה וּמְקַמֵי דִיקָר אֲוִרִיתָהּ בְּכָל עֵדָן וְעֵדָן. לָא עַל אֲנָשׁ רְחִיצָנָא וְלָא עַל בַּר אֱלֹהִין
 סְמִיכְנָא. אֲלָא בְּאֱלֹהָא דְשְׁמֵיָא. דְהוּא אֱלֹהָא קְשׁוּט וְאֲוִרִיתָהּ קְשׁוּט וּנְבִיאוּהִי קְשׁוּט. וּמְסַגְנָא
 לְמַעַבְד טַבּוֹן וּקְשׁוּט. בַּהּ אֲנָא רְחִיץ. וְלִשְׁמָה קְדִישָׁא יְקִירָא אֲנָא אֲמַר תְּשַׁבְּחֵן. יְהֵא רְעוּתָא
 קְדָמְךָ דְתַפְתַּח לְבָאֵי בְּאֲוִרִיתָא. וְתִשְׁלִים מִשְׁאֲלִין דְלִבָּאֵי וְלִבָּא דְכָל עַמְךָ יִשְׂרָאֵל. לְטַב וְלַחַיִּין
 וְלִשְׁלָם:

חו"ק שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:
 חו"ק אֶחָד אֱלֹהֵינוּ. גְּדוּל אֲדוֹנֵינוּ. קְדוּשׁ (בראש השנה ויו"ב ובהו"ר ונזרא) שְׁמוּ:
 חוֹזֵן גְּדֻלוֹ לִידוּד אֲתִי. וְנִרְמָמָה שְׁמוֹ יַחְדוּ:
 קְהַל לְךָ יְיָ הַגְּדֵלָה וְהַגְּבֹרָה וְהַתְּפָאֶרֶת וְהַנְּצִיחַ וְהַהוֹד כִּי כָל בְּשָׂמִים וּבְאַרְצֵי:
 לְךָ יְיָ הַמְּמַלְכָה וְהַמְתַּנְשֵׂא לְכָל לְרֵאשׁ:
 רוֹמְמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁתַּחֲוּוּ לְהַדָּם רְגֵלֵי קְדוּשׁ הוּא:
 רוֹמְמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁתַּחֲוּוּ לְהַר קְדִישׁוֹ כִּי קְדוּשׁ יְיָ אֱלֹהֵינוּ:
 עַל הַכֹּל יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא שְׁמוֹ שֶׁל מַלְךְ מַלְכֵי
 הַמְּלָכִים הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. בְּעוֹלָמוֹת שְׁבָרָא הַעוֹלָם תְּהֵא וְהַעוֹלָם הַבָּא. בְּרִצּוֹנוֹ וּבְרִצּוֹן יִרְאִיו
 וּבְרִצּוֹן כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל. צוּר הַעוֹלָמִים אֲדוֹן כָּל הַבְּרִיּוֹת אֱלֹהֵי כָּל הַנְּפֹשׁוֹת. הַיּוֹשֵׁב בְּמִרְחַבֵי
 מְרוֹם הַשָּׁמַיִם בְּשָׁמַי שְׁמֵי קָדָם. קְדִישָׁתוֹ עַל הַחַיִּוֹת וְקְדִישָׁתוֹ עַל כֶּסֶף הַכְּבוֹד:
 וּבְכֵן יִתְקַדֵּשׁ שְׁמֶךָ בְּנוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְעֵינֵי כָּל חַי. וְנֹאמַר לְפָנָיו שִׁיר תְּדַשׁ. בְּכַתוּב, שִׁירוֹ
 לְאֱלֹהִים וּמְרוֹ שְׁמוֹ. סִלוּ לְרֵכֶב בְּעֶרְבוֹת בְּיָה שְׁמוֹ וְעֲלוּ לְפָנָיו:
 וְנִרְאֵהוּ עֵינֵי בְּעֵינֵי בְּשׁוּבוֹ אֶל נְהוּ. בְּכַתוּב, כִּי עֵינֵי בְּעֵינֵי יִרְאוּ בְּשׁוּב יְיָ צִיּוֹן:
 וְנֹאמַר, וְנִגְלָה כְבוֹד יְיָ וְרָאוּ כָּל בְּשָׂר יַחְדוּ. כִּי פִי יְיָ דִבֵּר:
 אֲב הִרְחַמִים הוּא יְרַחֵם עִם עַמּוּסִים וְיִזְכּוֹר בְּרִית אֵיתָנִים. וְיַצִּיל נַפְשׁוֹתֵינוּ מִן הַשְּׁעוֹת
 הַרְעוֹת. וְיַעַר בְּיַצֵּר הַרְעָה מִן הַנְּשׁוּאִים. וְיַחַן אוֹתָנוּ לְפַלְיַטַת עוֹלָמִים. וְיַמְלֵא מִשְׁאֲלוֹתֵינוּ בְּמִדָּה
 טוֹבָה יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים:
 חוֹזֵן מְנִיח אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה עַל הַבֵּימָה וְאֹמֵר:
 וְיַעֲזוֹר וְיַגֵּן וְיִוָּשִׁיעַ לְכָל הַחוּסִים בּוֹ וְנֹאמַר אֲמֵן. הַכֹּל הָבּוֹ גְּדֻלָּה לְאֱלֹהֵינוּ וְתַנּוּ כְבוֹד
 לְתוֹרָה. בַּהּ קָרַב. יַעֲמַד (פְּלוֹנִי בֵן פְּלוֹנִי) הַכְּהֵן. בְּרוּךְ שֶׁנִּתְּנָה תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּקְדִישָׁתוֹ:
 קְהַל – וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בַּיּוֹד אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כְּלָכֶם הַיּוֹם:

סדר תפילת שחרית שבת – ברכות התורה

סדר ברכת התורה לשבת:

העולה מברך:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמְּבָרֵךְ:

והקהל עונין:

בָּרוּךְ יְיָ הַמְּבָרֵךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

והעולה חוזר ואומר:

בָּרוּךְ יְיָ הַמְּבָרֵךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

ואח"כ מברך:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מְלֶכֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ.

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

כשמתחיל הקורא לקרות יסיר העולה את ידו השמאלית מהס"ת ותשאר ימינו לבדה אוחות בס"ת כל זמן הקריאה. וגם הוא יקרא בלחש עם הקורא מלה במלה. ואחר הקריאה גולל ומברך:

אחר קריאת התורה מברך העולה:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מְלֶכֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר נָתַן לָנוּ תּוֹרַת אֱמֶת וְחַיֵּי עוֹלָם נִטְעַ בְּתוֹכֵנוּ.

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

מי שברך לעולה לתורה:

מי שִׁבְרַךְ אֲבוֹתֵינוּ אֲבָרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב הוּא יְבָרַךְ אֶת (פב"פ) בְּעֵבוֹר שְׁעָלָה לַתּוֹרָה לְכַבוֹד הַמָּקוֹם לְכַבוֹד הַתּוֹרָה וְלְכַבוֹד הַשָּׁבֶת (ליו"ט וְלְכַבוֹד הַרְגָל). (לר"ה ויו"כ וְלְכַבוֹד יוֹם הַדִּין), בְּשִׁכְרָה זֶה הַקְּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִשְׁמְרֵהוּ וְיִצִּילֵהוּ מִכָּל צָרָה וְצוּקָה וּמִכָּל נֶגַע וּמַחֲלָה וְיִשְׁלַח בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדָיו (ליו"ט וְיִזְכֶּה לְעֵלוֹת לְרַגְל) (לר"ה ויו"כ וְיִכְתְּבֵהוּ וְיַחֲתַמֵּהוּ לְחַיִּים טוֹבִים בְּיוֹם הַדִּין הַזֶּה) עִם כָּל יִשְׂרָאֵל אֲחָיו וְנֹאמַר אָמֵן:
ליולדת זכר:

מי שִׁבְרַךְ אֲבוֹתֵינוּ אֲבָרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב מִשֶּׁה וְאַהֲרֹן דָּוִד וּשְׁלֹמֹה, שְׂרָה רַבֵּקָה רַחֵל וְלֵאָה, הוּא יְבָרַךְ אֶת הָאִשָּׁה הַיּוֹלֶדֶת (פב"פ) וְאֶת בְּתוּלָהּ לָהּ לְמִזְל טוֹב, בְּעֵבוֹר שְׁבַעֲלָה וְאֲבִיו נוֹדֵר צְדָקָה בְּעֵדָם, בְּשִׁכְרָה זֶה יִזְכּוּ אֲבִיו וְאִמּוֹ לְהַכְנִיסוֹ בְּבֵרִיתוֹ שֶׁל אֲבָרְהָם אָבִינוּ וְלַגְדֵּלוֹ לַתּוֹרָה וְלַחֲפָה וְלַמַּעֲשִׂים טוֹבִים. וְנֹאמַר אָמֵן:
ליולדת נקבה:

מי שִׁבְרַךְ אֲבוֹתֵינוּ אֲבָרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב מִשֶּׁה וְאַהֲרֹן דָּוִד וּשְׁלֹמֹה, שְׂרָה רַבֵּקָה רַחֵל וְלֵאָה, הוּא יְבָרַךְ אֶת הָאִשָּׁה הַיּוֹלֶדֶת (פב"פ) וְאֶת בְּתוּלָהּ לָהּ לְמִזְל טוֹב, וְיִקְרָא שְׁמָהּ בְּיִשְׂרָאֵל (פב"פ), בְּעֵבוֹר שְׁבַעֲלָה וְאֲבִיהָ נוֹדֵר צְדָקָה בְּעֵדָן, בְּשִׁכְרָה זֶה יִזְכּוּ אֲבִיהָ וְאִמָּהּ לַגְדֵּלוֹ לַתּוֹרָה וְלַחֲפָה וְלַמַּעֲשִׂים טוֹבִים. וְנֹאמַר אָמֵן:
מי שברך לחולה:
לזכר:

מי שִׁבְרַךְ אֲבוֹתֵינוּ אֲבָרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב מִשֶּׁה וְאַהֲרֹן דָּוִד וּשְׁלֹמֹה הוּא יְבָרַךְ אֶת הַחוֹלָה (פב"פ) בְּעֵבוֹר (שפב"פ) נוֹדֵר צְדָקָה בְּעֵבוֹרוֹ, בְּשִׁכְרָה זֶה הַקְּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִמְלֵא רַחֲמִים עָלָיו לְהַחֲלִימוֹ וְלִרְפְּאוֹתוֹ וְלְהַחְיִיקוֹ וְלְהַחְיִיתוֹ, וְיִשְׁלַח לוֹ מִהֲרָה רְפוּאָה שְׁלֵמָה מִן הַשָּׁמַיִם לְרַמ"ח אֲבָרָיו וּשְׁס"ה גִּידָיו בְּתוֹךְ שְׂאֵר חוּלֵי יִשְׂרָאֵל, רְפוּאָת הַנֶּפֶשׁ וְרְפוּאָת הַגּוּף (בשבת שֶׁבֶת הִיא מְלֻזְעוֹק וְרְפוּאָה קְרוּבָה לְבוֹא). (ביו"ט יוֹם טוֹב הוּא מְלֻזְעוֹק וְרְפוּאָה קְרוּבָה לְבוֹא), הַשָּׁמָא בְּעֵגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב. וְנֹאמַר אָמֵן:
לנקבה:

מי שִׁבְרַךְ אֲבוֹתֵינוּ אֲבָרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב מִשֶּׁה וְאַהֲרֹן דָּוִד וּשְׁלֹמֹה הוּא יְבָרַךְ אֶת הַחוֹלָה (פב"פ) בְּעֵבוֹר (שפב"פ) נוֹדֵר צְדָקָה בְּעֵבוֹרָהּ, בְּשִׁכְרָה זֶה הַקְּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִמְלֵא

רחמים עליה להחלימה ולרפאותה ולהחזיקה ולהחיותה, וישלח לה מהרה רפואה שלמה מן השמים לכל אבריה ולכל גידיה בתוך שאר חולי ישראל, רפואת הנפש ורפואת הגוף (בשבת שבת היא מלועוק ורפואה קרובה לבוא). (ביו"ט יום טוב הוא מלועוק ורפואה קרובה לבוא), השתא בעגלא ובזמן קריב. ונאמר אמן: מי שברך לחיילי צה"ל:

מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב הוא יברך את חילי צבא הגנה לישראל, העומדים על משמר ארצנו וערי אלהינו מגבול הלבנון ועד מדבר מצרים ומן הים הגדול עד לבוא הערבה ביבשה באויר ובים. יתן י"י את אויבינו הקמים עלינו נגפים לפניהם. הקדוש ברוך הוא ישמר ויציל את חילינו מפל צרה וצוקה ומפל נגע ומחלה וישלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידיהם. ידבר שונאינו תחתיהם ויעטרים בכתר ישועה ובעטרת נצחון. ויקים בהם הכתוב:

בי י"י אלהיכם ההלך עמכם להלחם לכם עם איביכם להושיע אתכם: ונאמר אמן:

מי שברך לבר מצוה:

מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב הוא יברך את (פב"פ) שמלאו לו שלש עשרה שנה והגיע למצות, ועלה לתורה, לתת שבת והודיה להשם יתברך על כל הטובה שגמל אתו. ישמרהו הקדוש ברוך הוא ויתיהו, ויכונן את לבו להיות שלם עם י"י וללכת בדרךיו ולשמר מצותיו כל הימים, ונאמר אמן: ברכת הגומל:

ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם. הגומל לחיבים טובות. שגמלני כל טוב: הקהל עונה אמן. ואומרים:

מי שגמלך טוב. הוא יגמלך כל טוב סלה:

אם קראו לספר תורה נער שנעשה בר מצוה אזי אחר שבירך ברכה אחרונה. אביו יאמר זה:

ברוך שפטני מענשו שלזה:

הגבהה וגלילה:

כשמגביהין הס"ת מביטין נגד הכתב של הספר ואומרים זה:

וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל:

על פי י"י ביד משה:

קודם קריאת הפטרה יברך המפטיר ברכה זו:

ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם. אשר בחר בנביאים טובים. ורצה בדבריהם הנאמרים באמת. ברוך אתה י"י. הבוחר בתורה ובמשה עבדו. ובאשראל עמו. ובנביאי האמת והצדק:

אחרי קריאת הפטרה אומר המפטיר ברכות אלו:

ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם. צור כל העולמים. צדיק בכל הדורות. האל הנאמן האומר ועושה. המדבר ומקים שכל דבריו אמת וצדק:

נאמן אתה הוא י"י אלהינו ונאמנים דבריו. ודבר אחד מדבריו אחר לא ישוב ריקם. כי אל מלך נאמן ורחמן אתה:

ברוך אתה י"י. האל הנאמן בכל דבריו:

רחם על ציון כי היא בית חיינו. ולעלובת נפש תושיע במהרה בימינו:

ברוך אתה י"י. משמח ציון בבניה:

שמחנו י"י אלהינו באליהו הנביא עבדך ובמלכות בית דוד משיחך. במהרה יבוא ויגל לבנו. על כסאו לא ישב זר ולא ינחלו עוד אחרים את כבודו. כי בשם קדשך נשבעת לו שלא יכבה גרו לעולם ועד:

ברוך אתה י"י. מגן דוד:
ע"כ בתע"צ ובמנחה יו"כ:

בכל שבתות השנה גם בשבת חול המועד פסח אומרים זה:
על התורה ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה שנתת לנו י"י אלהינו
לקדשה ולמנוחה לכבוד ולתפארת:
על הכל. י"י אלהינו אנהנו מודים לך ומברכים אותך. יתברך שמך בפי כל חי תמיד
לעולם ועד:

ברוך אתה י"י. מקדש השבת:
בשלוש רגלים וגם בשבת חוה"מ סוכות אומרים זה:
על התורה ועל העבודה ועל הנביאים (לשבת ועל יום השבת הזה), ועל יום:
לפסח – חג המצות:
לשבועות – חג השבועות:
סוכות – חג הסוכות:

לשמ"ע ולש"ת – השמיני חג העצרת:
הזה שנתת לנו י"י אלהינו (לשבת לקדשה ולמנוחה) לששון ולשמחה, לכבוד
ולתפארת, על הכל. י"י אלהינו אנהנו מודים לך ומברכים אותך. יתברך שמך בפי כל חי
תמיד לעולם ועד:

ברוך אתה י"י. מקדש (השבת ו) ישראל והזמנים:
בראש השנה אומרים זה:
על התורה ועל העבודה ועל הנביאים (לשבת ועל יום השבת הזה) ועל יום הזכרון
הזה, שנתת לנו י"י אלהינו (לשבת לקדשה ולמנוחה) לכבוד ולתפארת:
על הכל. י"י אלהינו אנהנו מודים לך ומברכים אותך. יתברך שמך בפי כל חי תמיד
לעולם ועד:

ברוך אתה י"י. מקדש (השבת ו) ישראל ויום הזכרון:
אחר ברכות ההפטרה אומרים זה:
יקום פורקן מן שמיא חנא והסדא ורחמי וחי אריכי ומזוני רויחי וסיעתא דשמיא
ובריות גופא ונהורא מעליא. זרעא חיא וקיימא זרעא די לא יפסוק ודי לא יבטול מפתגמי
אורייתא. למרגן ורגנן חבורתא קדישתא די בארעא דישראל ודי בכבל לרישי כלה ולרישי
גלותא ולרישי מתיבתא ולדיני די בכא. לכל תלמידיהון ולכל תלמידי תלמידיהון ולכל מאן
דעסקין באורייתא. מלכא דעלמא יברך יתהון ופיש חיהון ויסגא יומיהון ויתן ארכא לשניהון.
ויתפרקון וישתזבון מן כל עקא ומן כל מרעין בישין. מרגן די בשמיא יהא בסעדהון כל זמן
ועדן. ונאמר אמן:

יחיד המתפלל בביתו אינו אומר יקום פורקן זה ולא מי שברך:
יקום פורקן מן שמיא חנא והסדא ורחמי וחי אריכי ומזוני רויחי וסיעתא דשמיא
ובריות גופא ונהורא מעליא. זרעא חיא וקיימא זרעא די לא יפסוק ודי לא יבטול מפתגמי
אורייתא. לכל קהלא קדישא הדין רברביא עם זעריא טפלא ונשיא. מלכא דעלמא יברך
יתכון ופיש חייכון ויסגי יומיכון ויתן ארכא לשניכון ויתפרקון ויתשתזבון מן כל עקא ומן כל
מרעין בישין. מרגן די בשמיא יהא בסעדהון כל זמן ועדן ונאמר אמן:
ברכה להקהל:

מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב. הוא יברך את כל הקהל הקדוש הזה עם כל
קהלות הקדש. הם ונשיהם ובניהם ובנותיהם וכל אשר להם. ומי שמיחדים בתי כנסיות
לתפלה. ומי שבאים בתוכם להתפלל. ומי שנותנים גר למאור ויין לקדוש ולהבדלה ופת
לאורחים וצדקה לעניים. וכל מי שעוסקים בצרכי צבור באמונה. הקדוש ברוך הוא ישלם

שְׂכָרָם וְיָסִיר מֵהֶם כָּל מַחֲלָה וְיִרְפָּא לְכָל גּוֹפֶם וְיִסְלַח לְכָל עֲוֹנֹם. וְיִשְׁלַח בְּרָכָה וְהִצְלָחָה בְּכָל
מַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם עִם כָּל יִשְׂרָאֵל אֲחֵיהֶם. וְנֹאמַר אָמֵן:

סדר תפילת שחרית שבת – ברכת החודש

סדר ברכת החודש:

נכון לדעת זמן המולד קודם שמברכין החודש:

הש"ץ לוקח הספר תורה בידו ואומר:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו. שתחדש עלינו את החודש הזה למזכה ולברכה. ותתן לנו חיים ארוכים. חיים של שלום. חיים של מזכה. חיים של ברכה. חיים של פרנסה. חיים של חלוץ עצמות. חיים שיש בהם יראת שמים ויראת חטא. חיים שאין בהם בושה וכלמה. חיים של עשר וכבוד. חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים. חיים שימלאו משאלות לבנו למזכה אמן סלה:

מי שעשה נסים לאבותינו ונאל אותם מעבדות לחרות. הוא ינאל אותנו בקרוב ויקבץ נדחינו מארבע כנפות הארץ. חברים כל ישראל ונאמר אמן:

ראש חדש פלוני יהיה ביום פלוני הבא עלינו ועל כל ישראל למזכה:

יחדשהו הקדוש ברוך הוא עלינו ועל כל עמו בית ישראל בכל מקום שהם. למזכה ולברכה. לששון ולשמחה. לישועה ולנחמה. לפרנסה מזכה ולכלכלה. לחיים ולשלום. לשמועות טובות. ולבשורות טובות. (בחורף – ולגשמים בעתם). ולרפואה שלמה. ולגאולה קרובה ונאמר אמן:

אין אומרים אב הרחמים בשבת שחל בו יום שאין אומרים בו תחנון בחול. ולא בשבת של ארבע פרשיות. ולא בשבת שמברכין החודש מלבד כשמברכין חודש אייר סיון ואב אומרים אפי' כשיש ברית מילה או חתן:

אב הרחמים שוכן מרומים. ברחמיו העצומים הוא יפקד ברחמים החסידים והישרים והתמימים. קהלות הקדש שמסרו נפשם על קדשת השם. הנאהבים והנעמים בחייהם ובמותם לא נפרדו. מנשרים קלו מאריות גברו לעשות רצון קונם וחפץ צורם. יזכרם אלהינו למזכה עם שאר צדיקי עולם. ויקום נקמת דם עבדיו השפוף. ככתוב בתורת משה איש האלהים. הרנינו גוים עמו כי דם עבדיו יקום ונקם ישיב לצריו וכפר אדמתו עמו:

ועל ידי עבדיך הנביאים כתוב לאמר. ונקיתי דמם לא נקיתי וידוד שכן בציון:

ובכתבי הקדש נאמר למה יאמרו הגוים איה אלהיהם. ינדע בגוים לעינינו נקמת דם עבדיך השפוף:

ואומר, כי דרש דמים אותם זכר לא שכח צעקת ענוים:

ואומר, ידן בגוים מלא גויות מחץ ראש על ארץ רבה. מנחל בדרך ישתה על בן ירים

ראש:

אשרי יושבי ביתך. עוד יהללך סלה:

אשרי העם שככה לו. אשרי העם שי"י אלהיו:

תהלה לדוד. ארוממך אלהי המלך. ואברכה שמך לעולם ועד:

בכל יום אברכה. ואהלה שמך לעולם ועד:

גדול יי ומהלל מאד. ולגדתו אין חקר:

דור לדור ישבח מעשיך. וגבורתיך יגידו:

הדר כבוד הודך. ודברי נפלאתיך אשיחה:

ועוזו נוראותיך יאמרו. וגדתך אספרנה:

זכר רב טובך יביעו. וצדקתך ירננו:

חנון ורחום יי. ארך אפים וגדל חסד:

טוב יי לכל. ורחמיו על כל מעשיו:

יודך יי כל מעשיך. וחסידיך יברכוכה:

כבוד מלכותך יאמרו. וגבורתך ידברו:

להודיע לבני האדם גבורתיו. וכבוד הדר מלכותו:

מלכותך מלכות כל עלמים. וממשלתך בכל דור ודור:
 סומך י"י לכל הנפלים. וזוקף לכל הכפופים:
 עיני כל אליך ישרו. ואתה נותן להם את אכלם בעתו:
 פותח את ידך. ומשביע לכל חי רצון:
 צדיק י"י בכל דרכיו. וחסיד בכל מעשיו:
 קרוב י"י לכל קראיו. לכל אשר יקראהו באמת:
 רצון יראיו יעשה. ואת שועתם ישמע ויושיעם:
 שומר י"י את כל אהביו. ואת כל הרשעים ישמיד:
 תהלת י"י ידבר פי. ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד:
 ואנחנו נברך יה מעתה ועד עולם. הללויה:
 הכנסת ספר תורה:
 כשמהזרין הספר תורה להיכל אומרים זה:
 חזן – יהללו את שם י"י כי נשגב שמו לבדו:
 קהל – הודו על ארץ ושמים:
 וירם קרן לעמו תהלה לכל חסידיו לבני ישראל עם קרבו הללויה:
 בשבת:

מזמור לדוד. הבו לדוד בני אלים. הבו לדוד כבוד ועז: הבו לדוד כבוד שמו.
 השתחוו לדוד בהדרת קדש: קול י"י על המים. אל הכבוד הרעים י"י על מים רבים: קול י"י
 בכה. קול י"י בהדר: קול י"י שבר ארזים. וישבר י"י את ארזי הלבנון: וירקידם כמו עגל.
 לבנון ושריון כמו בן ראמים: קול י"י הצב להבות אש: קול י"י יחיל מדבר. יחיל י"י מדבר
 קדש: קול י"י יחולל אילות. ויחישף יערות ובהיכלו פלו אמר כבוד: י"י למבול ישב. וישב י"י
 מלך לעולם: י"י עז לעמו יתן. י"י יברך את עמו בשלום:
 ביו"ט כשחל בחול:

לדוד מזמור. לדוד הארץ ומלואה. תבל וישבי בה: כי הוא על ימים יסדה. ועל נהרות
 יכוננה: מי יעלה בהר י"י. ומי יקום במקום קדשו: נקי כפים ובר לבב. אשר לא נשא לשוא
 נפשי ולא נשבע למרמה: ישא ברכה מאת י"י. וצדקה מאלהי ישעו: זה דור דרשיו. מבקשי
 פניך יעקב סלה: שאו שיערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם. ויבוא מלך הכבוד: מי זה מלך
 הכבוד. י"י עוזו וגבור. י"י גבור מלחמה: שאו שיערים ראשיכם וישאו פתחי עולם. ויבוא מלך
 הכבוד: מי הוא זה מלך הכבוד. י"י צבאות הוא מלך הכבוד סלה:
 כשמכניסים הס"ת להיכל אומרים זה:

ובגדה יאמר. שובה י"י רבבות אלפי ישראל: קומה י"י למנוחתך. אתה וארון ענך:
 בהניף ילבשו צדק. וחסידיך ירגנו: בעבור דוד עבדך אל תשב פני משיחך: כי לקח מזב נתתי
 לכם. תורתך אל תעזבו: עין חיים היא למחזיקים בה. ותמכיה מאשר: דרכיה דרכי נעם וכל
 נתיבותיה שלום: השיבנו י"י אליך ונשובה. חדש ימינו בקדם:
 הש"ץ אומר חצי קדיש:

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן:
 בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה בחיובון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל
 בעגלא ובזמן קריב. ואמרו אמן:
 יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא:
 יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמה דקדשא
 בריך הוא. לעלא (בעשיית לעלא לעלא מכל) מן כל ברכתא ושירתא תשבחתא ונחמתא
 דאמירן בעלמא. ואמרו אמן:

סדר תפילת שחרית שבת – מוסף
 מוסף לשבת ולשבת ראש חודש:
 כי שם י"י אֶקְרָא הָבו גֹּדֶל לְאֱלֹהֵינוּ:
 אֲדַנִּי שִׁפְתַי תִּפְתָּח וּפִי יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ:
 בָּרוּךְ אַתָּה י"י אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. אֱלֹהֵי אַבְרָהָם. אֱלֹהֵי יִצְחָק. וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב. הָאֵל
 הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֲלִיּוֹן. גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים. וְקוֹנֵה הַכֹּל. וְזוֹכֵר חֲסָדֵי אֲבוֹת. וּמֵבִיא
 גּוֹאֵל לְבָנָי בְּנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה:
 בִּשְׁמֵיךָ זָכְרָנוּ לְחַיִּים. מְלֶכֶךְ חַפְזֵי חַיִּים. וְכִתְבֵנוּ בְּסֵפֶר חַיִּים. לְמַעַן אֱלֹהִים חַיִּים:
 מְלֶכֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמְגַן:
 בָּרוּךְ אַתָּה י"י. מְגַן אַבְרָהָם:
 אַתָּה גִבּוֹר לְעוֹלָם אֲדַנִּי מִחַיָּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ:
 בַּחֲוָרָף – מְשִׁיב הַרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם:
 בְּקִיץ – מוֹרִיד הַטַּל:
 מְכַלְכֵל חַיִּים בְּחֶסֶד. מִחַיָּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים. סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמְתִיר
 אֲסוּרִים. וּמְקַיֵּם אַמּוּנָתוֹ לִישְׁנֵי עֶפְרַיִם. מִי כְמוֹךָ בְּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דוֹמֶה לָךְ. מְלֶכֶךְ מֵמִית וּמְחַיֶּה
 וּמְצַמֵּחַ יְשׁוּעָה:
 בִּשְׁמֵיךָ מִי כְמוֹךָ אֵב הַרְחָמִים זוֹכֵר יְצוּרֵי לְחַיִּים בְּרַחֲמִים:
 וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחְיֹת מֵתִים:
 בָּרוּךְ אַתָּה י"י מְחַיֶּה הַמֵּתִים:
 בַּחֲזֶרֶת הַשָּׁמַיִם אוֹמְרִים כֹּאן קְדוּשָׁה:
 אַתָּה קְדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קְדוֹשׁ. וְקְדוּשִׁים בְּכֹל יוֹם יִהְיֶה לְךָ סֵלָה:
 בָּרוּךְ אַתָּה י"י הָאֵל (בִּשְׁמֵי הַמְּלָכִי) הַקְּדוֹשׁ:
 קְדוּשָׁה לַשָּׁמַיִם בַּחֲזֶרֶת הַתַּפְּלָה:
 נִעְרִיצְךָ וְנִקְדִּישְׁךָ בְּסוּד שִׁיחַ שְׂרָפֵי קִדְשׁ הַמְּקַדְּשִׁים שְׁמֶךָ בְּקִדְשׁ כְּתוּב עַל יַד
 נְבִיאֶךָ. וְקָרָא זֶה אֵל זֶה וְאָמַר:
 קוּ"ח – קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ י"י צְבָאוֹת מְלֵא כֹל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:
 חוּז – כְּבוֹדוֹ מְלֵא עוֹלָם. מְשַׁרְתֵּנוּ שׁוֹאֲלִים זֶה לְזֶה אֵיךְ מְקוּם כְּבוֹדוֹ. לְעַמְתֶּם בָּרוּךְ
 יֵאמְרוּ:
 קוּ"ח – בָּרוּךְ כְּבוֹד י"י מִמְּקוֹמוֹ:
 חוּז – מִמְּקוֹמוֹ הוּא יִפֵּן בְּרַחֲמִים וְיַחַן עִם הַמְּיַחֲדִים שְׁמוֹ עֲרַב וּבִקֵּר בְּכֹל יוֹם תְּמִיד.
 פְּעָמִים בְּאַהֲבָה שְׁמַע אוֹמְרִים:
 קוּ"ח שְׁמַע יִשְׂרָאֵל י"י אֱלֹהֵינוּ י"י אֶחָד:
 חוּז – הוּא אֱלֹהֵינוּ הוּא אֶבְיָנוּ. הוּא מְלַבֵּנוּ הוּא מוֹשִׁיעֵנוּ. וְהוּא יִשְׁמָעֵנוּ בְּרַחֲמָיו שְׁנִית
 לְעֵינַי כָּל חַי. לְהִיּוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים:
 קוּ"ח – אֲנִי י"י אֱלֹהֵיכֶם:
 חוּז – וּבְדַבְּרֵי קְדֻשָּׁה כְּתוּב לְאִמְרוֹ:
 קוּ"ח – יְמַלֵּךְ י"י לְעוֹלָם. אֱלֹהֵינוּ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר. הַלְלוּהָ:
 חוּז – לְדוֹר וָדוֹר נִגִּיד גְּדֻלָּתְךָ. וְלִנְצַח נִצְחִים קִדְשֶׁתְךָ נִקְדִּישׁ. וְשִׁבְחֶךָ אֱלֹהֵינוּ מִפִּינוּ לֹא
 יִמוּשׁ לְעוֹלָם וָעֶד. כִּי אֵל מְלֶכֶךְ גָּדוֹל וְקְדוֹשׁ אַתָּה:
 בָּרוּךְ אַתָּה י"י. הָאֵל (בִּשְׁמֵי הַמְּלָכִי) הַקְּדוֹשׁ:
 בִּשְׁבֹת רֵאשׁ חוֹדֶשׁ אוֹמְרִים כֹּאן אַתָּה יַצַּרְתָּ:
 תִּכְנַת שְׁבֹת רְצִיתָ קְרַבְנוּתֶיהָ. צִוִּיתָ פְּרוּשֶׁיהָ עִם סְדוּרֵי נְסֻכֶיהָ. מְעַנְּנֶיהָ לְעוֹלָם כְּבוֹד
 וְנִחְלֹ. מוֹעֲמֶיהָ חַיִּים זָכוּ. וְגַם הָאוֹהֲבִים דְּבָרֶיהָ גְּדֻלָּה בְּחָרוּ. אֲזוּ מְסִינֵי נִצְטוּנוּ עֲלֶיהָ. וְתִצְוֵנוּ י"י
 אֱלֹהֵינוּ לְהַקְרִיב בָּהּ קָרְבָן מוֹסֵף שְׁבֹת בְּרָאוּי. יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ י"י אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.

שֶׁתַּעֲלֵנוּ בְּשִׂמְחָה לְאַרְצֵנוּ. וְתַטְעֵנוּ בְּגִבּוֹלֵנוּ וְשֵׁם נַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ אֶת קַרְבָּנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ. תְּמִידִים כְּסֻדְרָם וּמוֹסָפִים כְּהִלְכָתָם. וְאֵת מוֹסֵף יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה. נַעֲשֶׂה וְנִקְרִיב לְפָנֶיךָ בְּאַהֲבָה כְּמִצְוֹת רְצוֹנָךְ. כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתָּ עֲלֵינוּ בְּתוֹרָתְךָ עַל יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדְּךָ מִפִּי כְּבוֹדְךָ כְּאֹמֹר:

וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת. שְׁנֵי כִבְשִׁים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם. וְשְׁנֵי עֶשְׂרִים סֵלֹת מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן וְנִסְכּוֹ. עֶלְת שַׁבַּת בְּשַׁבְתּוֹ עַל עֶלְת הַתְּמִיד וְנִסְכָּה:

יִשְׁמְחוּ בְּמִלְכוּתְךָ שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת וְקוֹרְאֵי עֲגֹג. עִם מְקַדְּשֵׁי שְׁבִיעֵי. כֻּלָּם יִשְׁבְּעוּ וַיִּתְעַנְּגוּ מִטּוֹבְךָ. וּבְשִׁבְעֵי רְצִית בּוֹ וְקִדְּשָׁתוּ חֲמֹדֵת יָמִים אוֹתוֹ קְרָאתָ. זָכַר לְמַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ רְצָה בְּמִנוּחַתֵּנוּ. קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתַן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ. שֶׁבַענוּ מִטּוֹבְךָ וְיִשְׁמְחוּנוּ בִּישׁוּעָתְךָ. וְטַהַר לְבָבֵנוּ לְעַבְדְּךָ בְּאַמֶּת. וְהִנְחִילֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן שַׁבַּת קִדְּשָׁךְ וַיְנוּחוּ בּוֹ יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשֵׁי שְׁמֶךָ:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְקַדְּשֵׁי הַשַּׁבָּת:

לְשַׁבַּת רֵאשׁ חוֹדֶשׁ:

אַתָּה יִצְרַת עוֹלָמְךָ מְקַדֵּם כְּלִית מְלֹאכְתְּךָ בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי. אַהֲבַת אוֹתֵנוּ וְרְצִית בְּנוֹ וְרוֹמְמָתֵנוּ מִכָּל הַלְּשׁוֹנוֹת וְקִדְּשָׁתֵנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ. וְקַרְבָּתֵנוּ מִלְּבָבֵנוּ לְעַבְדְּתְךָ וְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ עֲלֵינוּ קְרָאתָ:

וְתַתֵּן לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה שַׁבָּתוֹת לְמִנוּחָה וְרֵאשֵׁי חֲדָשִׁים לְכַפָּרָה. וּלְפִי שְׁחַטָּאנוּ לְפָנֶיךָ אֲנַחְנוּ וְאֲבוֹתֵינוּ. חֲרָבָה עִירָנוּ וְשָׁמֵם בֵּית מְקַדְּשֵׁנוּ. וְגִלְגָּה יְקָרְנוּ וְנִטְלָל כְּבוֹד מִבֵּית חַיֵּינוּ. וְאִין אֲנַחְנוּ יְכוּלִים לַעֲשׂוֹת חוֹבוֹתֵינוּ בְּבֵית בְּחִירָתְךָ בְּבֵית הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שְׁמֶךָ עָלָיו. מִפְּנֵי הַיָּד שֶׁנִּשְׁתַּלְּחָה בְּמִקְדָּשְׁךָ:

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. שֶׁתַּעֲלֵנוּ בְּשִׂמְחָה לְאַרְצֵנוּ וְתַטְעֵנוּ בְּגִבּוֹלֵנוּ. וְשֵׁם נַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ אֶת קַרְבָּנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ תְּמִידִים כְּסֻדְרָם וּמוֹסָפִים כְּהִלְכָתָם. וְאֵת מוֹסָפֵי יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה וְיוֹם רֵאשׁ הַחֹדֶשׁ הַזֶּה. נַעֲשֶׂה וְנִקְרִיב לְפָנֶיךָ בְּאַהֲבָה כְּמִצְוֹת רְצוֹנָךְ. כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתָּ עֲלֵינוּ בְּתוֹרָתְךָ עַל יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדְּךָ מִפִּי כְּבוֹדְךָ כְּאֹמֹר:

וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת. שְׁנֵי כִבְשִׁים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם. וְשְׁנֵי עֶשְׂרִים סֵלֹת מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן וְנִסְכּוֹ:

עֶלְת שַׁבַּת בְּשַׁבְתּוֹ עַל עֶלְת הַתְּמִיד וְנִסְכָּה:

וּבְרֵאשֵׁי חֲדָשֵׁיכֶם תִּקְרִיבוּ עוֹלָה לַיְדוּד. פָּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁנַיִם וְאֵיל אֶחָד כִּבְשִׁים בְּנֵי שָׁנָה שֶׁבַע תְּמִימִם:

וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵיהֶם כְּמִדְבָּר. שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים לְפָר. וְשְׁנֵי עֶשְׂרִים לְאֵיל וְעֶשְׂרוֹן לְכֶבֶד וַיִּזֵּן בְּנִסְכּוֹ. וְשָׁעִיר לְכַפָּר. וְשְׁנֵי תְּמִידִים כְּהִלְכָתָם:

יִשְׁמְחוּ בְּמִלְכוּתְךָ שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת וְקוֹרְאֵי עֲגֹג עִם מְקַדְּשֵׁי שְׁבִיעֵי. כֻּלָּם יִשְׁבְּעוּ וַיִּתְעַנְּגוּ מִטּוֹבְךָ וּבְשִׁבְעֵי רְצִית בּוֹ וְקִדְּשָׁתוּ חֲמֹדֵת יָמִים אוֹתוֹ קְרָאתָ. זָכַר לְמַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. רְצָה בְּמִנוּחַתֵּנוּ וְחֲדָשׁ עֲלֵינוּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה אֶת הַחֹדֶשׁ הַזֶּה. לְטוֹבָה וּלְבָרָכָה. לְשִׁשּׁוֹן וּלְשִׂמְחָה. לִישׁוּעָה וּלְנִחָמָה. לְפָרְנִסָּה וּלְכִלְכֵּלָה. לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם. לְמַחִילַת חַטָּא וּלְסִלְיַת עוֹן. (בְּשַׁנַּת הָעֵיבוֹר עַד חוֹדֶשׁ נִיסָן וּלְכַפָּרַת פְּשָׁע). קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתַן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ. שֶׁבַענוּ מִטּוֹבְךָ וְיִשְׁמְחוּנוּ בִּישׁוּעָתְךָ. וְטַהַר לְבָבֵנוּ לְעַבְדְּךָ בְּאַמֶּת. וְהִנְחִילֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן שַׁבַּת קִדְּשָׁךְ וַיְנוּחוּ בּוֹ יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשֵׁי שְׁמֶךָ:

כִּי בְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּחִרָת מִכָּל הָאֲמוֹת וְשַׁבַּת קִדְּשָׁךְ לָהֶם הוֹדַעְתָּ וְחִקִּי רֵאשֵׁי חֲדָשִׁים לָהֶם קִבְּעָתָ:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְקַדְּשֵׁי הַשַּׁבָּת וְיִשְׂרָאֵל וְרֵאשֵׁי חֲדָשִׁים:

רְצָה:

רְצָה יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבְתַפְלָתָם. וְהַשֵּׁב אֶת הָעֵבוֹדָה לְדָבִיר בֵּיתְךָ. וְאֲשֵׁי יִשְׂרָאֵל וּתַפְלָתָם. בְּאַהֲבָה תִקְבַּל בְּרָצוֹן. וְתַהִי לְרָצוֹן תְּמִיד עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ:

וְתַחֲזִינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוֹבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים:

ברוך אתה י"י. המחזיר שכנינתו לציזון:
 מודים אנחנו לך. שאתה הוא י"י אלהינו ואלהי אבותינו לעולם ועד. צור חיינו. מגן
 ישענו אתה הוא לדור ודור:

גודה לך וגספר תהלתך על חיינו המסורים בך. ועל נשמותינו הפקודות לך. ועל
 נסיה שבכל יום עמנו. ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת. ערב ובקר וצהרים:
 הטוב כי לא כלו רחמיך. והמרחם כי לא תמו חסדיך. מעולם קוינו לך:
 מודים דרבנן:

מודים אנחנו לך. שאתה הוא י"י אלהינו ואלהי אבותינו. אלהי כל בשר. יוצרנו יוצר
 בראשית. ברכות והודאות לשמך הגדול והקדוש. על שהחייטנו וקיימתנו. בן תחינו ותקיימנו.
 ותאסוף גליותינו לתצרות קדשך. לשמור חקיך. ולעשות רצונך. ולעבדך בלבב שלם. על
 שאנחנו מודים לך. ברוך אל ההודאות:

בחנוכה ובפורים דמוקפין אומרים זה:
 על הנסים ועל הפרקן ועל הגבורות ועל התשועות ועל הנפלאות ועל הנחמות ועל
 המלחמות שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה:
 לחנוכה:

בימי מתניהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו. בשעמדה מלכות יון הרשעה על
 עמך ישראל להשביחם תורתך ולהעבירם מחקי רצונך:

ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם. רבת את ריכם. דנת את דינם. נקמת
 את נקמתם. מסרת גבורים ביד חלשים. ורבים ביד מעטים. וטמאים ביד טהורים. ורשעים
 ביד צדיקים. וזדים ביד עוסקי תורתך. ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך. ולעמך ישראל
 עשית תשועה גדולה ופרקן בהיום הזה:

ואחר בן באו בניך לדביר ביתך. ופנו את היכלך. וטהרו את מקדשך. והדליקו נרות
 בתצרות קדשך. וקבעו שמונת ימי חנכה אלו. להודות ולהלל לשמך הגדול:
 לפורים:

בימי מרדכי ואסתר בשושן הבירה. בשעמד עליהם המן הרשע. בקש להשמיד להרג
 ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד. בשלשה עשר לחדש שנים עשר.
 הוא חדש אדר. ושללם לבו:

ואתה ברחמיך הרבים. הפרת את עצתו. וקלקלת את מחשבתו. והשבות לו גמולו
 בראשו. ותלו אותו ואת בניו על העץ:

ועל כלם יתברך ויתרומם שמך מלכנו תמיד לעולם ועד:
 (בש"ת) וכתב לחיים טובים כל בני בריתך:
 וכל החיים יודוך סלה. ויהללו את שמך באמת האל ישועתנו ועזרתנו סלה:
 ברוך אתה י"י. הטוב שמך ולך נאה להודות:
 ברכת כהנים:

אלהינו ואלהי אבותינו. ברכנו בברכה המשלשת בתורה הכתובה על ידי משה
 עבדך. האמורה מפי אהרן ובניו כהנים עם קדושך. כאמור:

יברך י"י וישמך:
 יאר י"י פניו אליך ויחנך:
 ישא י"י פניו אליך וישם לך שלום:
 והש"ן ממשיך "שים שלום":
 אם עלו כהנים לדוכן קוראים להם – כהנים:
 והכהנים מברכים:

ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם אשר קדשנו בקדשתו של אהרן, וצונו לברך
 את עמו ישראל באהבה:

יְבָרְכֶךָ יְיָ וַיִּשְׁמְרֶךָ:

והצבור עונים:

אָמֵן:

יְאֵר יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנְךָ:

והצבור עונים:

אָמֵן:

יֵשָׁא יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שְׁלוֹם:

והצבור עונים:

אָמֵן:

הקהל – אדיר במרום שוכן בגבורה אתה שלום ושמך שלום. יהי רצון שתשים עלינו ועל כל עמך בית ישראל. חיים וברכה למשמרת שלום:

שיום שלום טובה וברכה. חיים חן וחסד ורחמים עלינו ועל כל ישראל עמך. ברכנו אבינו בלנו פאחד באור פניך. כי באור פניך נתת לנו יי אלהינו תורת חיים ואהבת חסד. וצדקה וברכה ורחמים וחסדים ושלום. ומוב בעיניך לברך את עמך ישראל בכל עת ובכל שעה בשלומך:

(בש"ת) בספר חיים. ברכה ושלום. ופרנסה טובה. ישועות ונחמות. נזכר ונכתב לפניך. אנחנו וכל עמך בית ישראל. לחיים טובים ולשלום:

ברוך אתה יי. המברך את עמו ישראל בשלום:

יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך. יי צורי וגואלי:

אלהי. נצר לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה. ולמקללי נפשי תדם. ונפשי כעפר לכל תהיה. פתח לבי בתורתך. ובמצותיך תרדף נפשי. וכל החושבים עלי רעה. מהרה הפך עצתם וקלקל מחשבתם:

עשה למען שמך. עשה למען ימינך. עשה למען קדשך. עשה למען תורתך. למען יחלצון ידיך הושיעה ימינך וענגי:

יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך. יי צורי וגואלי:

עשה שלום (בש"ת השלום) במרומי. הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל. ואמרו:

אָמֵן:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו. שיבנה בית המקדש במהרה בימינו. ותן חלקנו בתורתך:

ושם נעבדך ביראה בימי עולם וכשנים קדמוניות:

וערבה לידוד מנחת יהודה וירושלים. בימי עולם וכשנים קדמוניות:

קדיש תתקבל:

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן:

בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה בחיובון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב, ואמרו אמן:

יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא:

יתברך וישתבח ויתפאר ויתרום ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמה דקדשא. בריך הוא. אמן:

לעלא (בש"ת לעלא לעלא מכל) מן כל ברכתא ושירתא תשבחתא ונחמתא דאמין בעלמא. ואמרו אמן:

תתקבל צלותהון ובעותהון דכל בית ישראל קדם אבוהון די בשמיא, ואמרו אמן:

יהא שלמא רבא מן שמיא וחסים עלינו ועל כל ישראל. ואמרו אמן:

עושה שלום (בש"ת השלום) במרומי הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו:

אָמֵן:

קוה אל י"י. תזק ויאמץ לברך. וקוה אל י"י:
 אין קדוש בידוד. כי אין בלתיך. ואין צור באלהינו:
 כי מי אלוה מבליעדי י"י. ומי צור זולתי אלהינו:

אין באלהינו. אין באדונינו. אין במלכנו. אין במושיענו. מי באלהינו. מי באדונינו. מי במלכנו. מי במושיענו. נודה לאלהינו. נודה למלכנו. נודה למושיענו. ברוך אלהינו. ברוך אדונינו. ברוך מלכנו. ברוך מושיענו. אתה הוא אלהינו. אתה הוא אדונינו. אתה הוא מלכנו. אתה הוא מושיענו. אתה הוא. שהקמירו אבותינו לפניך. את קטרת הסמים:

פטום הקטרת. הצרי. והצפרן. החלבנה. והלבונה. משקל שבעים שבעים מנה. מור. וקציעה. שבלת גרד. וכרכום. משקל ששה עשר ששה עשר מנה. הקשט שנים עשר. וקלופה שלשה. וקנמון תשעה. ברית ברשינה תשעה קבין. יין קפריסין סאין תלתא וקבין תלתא. ואם אין לו יין קפריסין מביא חמר הנרין עתיק. מלח סדומית רובע. מעלה עשן כל שהוא. רבי נתן הבבלי אומר. אף כפת הירדן כל שהוא. ואם נתן בה דבש פסלה. ואם חסר אחת מכל סמניה תיב מיתה:

רבן שמעון בן גמליאל אומר. הצרי אינו אלא שרף הנזמר מעצי הקטף. ברית ברשינה ששפין בה את הצפרן. כדי שתהא נאה. יין קפריסין ששורין בו את הצפרן. כדי שתהא עזה. והלא מי רגלים יפין לה. אלא שאין מכניסין מי רגלים במקדש מפני הכבוד:

השיר שהלויים היו אומרים בבית המקדש:

ביום הראשון היו אומרים. לידוד הארץ ומלוואה תבל ויושבי בה:

בשני היו אומרים. גדול י"י ומהלל מאד בעיר אלהינו הר קדשו:

בשלישי היו אומרים. אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפט:

ברביעי היו אומרים. אל נקמות י"י אל נקמות הופיע:

בחמישי היו אומרים. הרנינו לאלהים עוננו הריעו לאלהי יעקב:

בששי היו אומרים. י"י מלך גאות לבש לבש י"י עז התאזר אף תכון תבל כל תמוט:

בשבת היו אומרים. מזמור שיר ליום השבת. מזמור שיר לעתיד לבא ליום שכלו

שבת ומנוחה לחיי העולמים:

תנא רבי אליהו. כל השונה הלכות בכל יום. מבטח לו שהוא בן עולם הבא. שנאמר,

הליכות עולם לו. אל תקרי הליכות אלא הלכות:

אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא. תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם. שנאמר, וכל

בניך למודי י"י ורב שלום בניך:

אל תקרי בניך. אלא בוניך. שלום רב לאהבי תורתך. ואין למו מכשול:

יהי שלום בחילך. שלוח בארמנותיך:

למען אחי ורעי. אדברה נא שלום בך:

למען בית י"י אלהינו אבקשה טוב לך:

י"י עז לעמו יתן. י"י יברך את עמו בשלום:

קדיש דרבנן:

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן:

בעלמא די ברא כרעותה ומליך מלכותה בתיכון וכיומיכון ובחיי דכל בית ישראל

בעגלא ובזמן קריב. ואמרו אמן:

יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי:

יתברך. וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמה דקדשא

ברוך הוא. לעלא מן כל (בעשיית לעלא לעלא מכל) ברכתא ושירתא תשבתתא ונהמתא

דאמירן בעלמא. ואמרו אמן:

על ישראל ועל רבנן. ועל תלמידיהון ועל כל תלמידי תלמידיהון. ועל כל מאן דעסקין באורייתא. די באתרא קדישא הדין ודי בכל אתר ואתר. יהא להון ולכון שלמא רבא הנא וחסדא ורחמין וחיין אריכין ומוזני רויחי ופרקנא מן גדם אבוהון דבשמיא וארעא ואמרו אמן:

יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים עלינו ועל כל ישראל. ואמרו אמן:
עושה שלום (בעשיית השלום) במרומיו הוא יעשה ברחמיו שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן:

עלינו לשבח לארון הבל. לתת גדלה ליוצר בראשית. שלא עשנו כגויי הארצות. ולא שמונו כמשפחות האדמה. שלא שם חלקנו בהם ונורלנו בכל המונם. שהם משתחוים להבל וריק ומתפללים אל אל לא יושיע. ואנחנו פורעים ומשתחוים ומודים לפני מלך המלכים הקדוש ברוך הוא. שהוא נוטה שמים ויוסד ארץ. ומושב יקרו בשמים מפעל. ושכינת עזו בגבהי מרומים. הוא אלהינו. אין עוד. אמת מלבנו. אפס זולתו. ככתוב בתורתו:
וידעת היום והשבת אל לבבך. כי יי הוא האלהים בשמים מפעל ועל הארץ מתחת.
אין עוד:

על בן נקוה לך יי אלהינו לראות מהרה בתפארת עזך. להעביר גלולים מן הארץ. והאלילים כרות וברתון. לתקן עולם במלכות שדי. וכל בני בשר יקראו בשמך להפנות אליך כל רשעי ארץ. יכירו וידעו כל יושבי תבל. כי לך תכרע כל ברך. תשבע כל לשון. לפניה יי אלהינו יכרעו ויפלו. ולכבוד שמך יקר יתנו. ויקבלו בלם את על מלכותך. ותמלך עליהם מהרה לעולם ועד. כי המלכות שלך היא ולעולמי עד תמלך בכבוד. ככתוב בתורתך. יי מלך לעלם ועד:

ונאמר. והיה יי למלך על כל הארץ. ביום ההוא יהיה יי אחד ושמו אחד:
אל תירא מפחד פתאם ומשאת רשעים כי תבא:
עצו עצה ותפר. דברו דבר ולא יקום. כי עמנו אל:
ועד זקנה אני הוא. ועד שיבה אני אסבל. אני עשיתי ואני אשא ואני אסבל ואמלט:
קדיש יתום:

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די ברא ברעותה וימליך מלכותה בתיכון וביומיוכו ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב. ואמרו אמן:
יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא. יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמה דקדשא בריך הוא. לעלא (בש"ת לעלא לעלא מכל) מן כל ברכתא ושירתא תשבחתא ונחמתא דאמירן בעלמא. ואמרו אמן:
יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים טובים עלינו ועל כל ישראל. ואמרו אמן:
עושה שלום (בש"ת השלום) במרומיו הוא ברחמיו יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן:

שיר של יום:

היום יום שבת קודש שבו היו הלזים אומרים בבית המקדש:
מזמור שיר ליום השבת:

טוב להודות לידוד. ולזמר לשמך עליון:

להגיד בבוקר חסדך. ואמונתך בלילות:

עלי עשור ועלי גבל. עלי הגיון בכנור:

כי שמחתני יי בפעלך. במעשי ידיך ארנן:

מה גדלו מעשיך יי. מאד עמקו מחשבתך:

איש בער לא ידע. וכסיל לא יבין את זאת:

בפרח רשעים כמו עשב. ויציצו כל פעלי און. להשמדם עדי עד:

ואתה מרום לעולם יי:

כי הנה איביך י"י. כי הנה איביך יאבדו. יתפרדו כל פעלי און:
 ותקום כראים קרני. בלתי בשמן רענן:
 ותבט עיני בשורי. בקמים עלי מרעים תשמענה אוני:
 צדיק בתמר ופרח. בארו בלבנון ישגה:
 שתולים בבית י"י. בהצרות אלהינו יפריחו:
 עוד ינובון בשיבה. השנים ורעננים יהיו:
 להגיד כי ישר י"י. צורי ולא עולתה בו:
 ק"י:

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן:
 בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה פתיכון וביומיכון ובחתי דכל בית ישראל
 בעגלא ובזמן קריב, ואמרו אמן:
 יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא:
 יתברך וישתבח ויתפאר ויתרום ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמה דקדשא.
 בריך הוא. אמן:

לעלא (בש"ת לעלא לעלא מכל) מן כל ברכתא ושירתא תשבחתא ונחמתא דאמירן
 בעלמא. ואמרו אמן:
 יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים עלינו ועל כל ישראל. ואמרו אמן:
 עושה שלום (בש"ת השלום) במרומו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו
 אמן:

מא אלול עד אחר שמיני עצרת אומרים מזמור זה:
 לְדוֹד. י"י אורי וישעי ממי אירא. י"י מעוז חיי ממי אפחד:
 בקרב עלי מרעים לאכל את בשרי. צרי ואיבי לי. המה פשלו ונפלו:
 אם תהנה עלי מהנה לא יירא לבי. אם תקום עלי מלקמה בזאת אני בוטח:
 אחת שאלתי מאת י"י. אותה אבקש. שבתני בבית י"י כל ימי חיי. לחזות בנעם י"י
 ולבקר בהיכלו:

כי יצפנני בסבו ביום רעה יסתירני בסתר אהלו. בצור ירוממני:
 ועתה ירום ראשי על איבי סביבותי. ואזבחה באהלו זבחי תרועה. אשירה ואזמרה
 לידוד:

שמע י"י קולי אקרא. וחסני וענני:
 לך אמר לבי בקשו פני. את פניך י"י אבקש:
 אל תסתר פניך ממני. אל תט באף עבדך. עזרתי הית. אל תששני ואל תעזבני אלהי
 ישעי:

כי אבי ואמי עזבוני. וידוד יאספני:
 הורני י"י דרךך ונחני בארח מישור למען שוררי:
 אל תתנני בנפש צרי. כי קמו בי עדי שקר ויפת חמם:
 לולא האמנתי לראות בטוב י"י בארץ חיים:
 קנה אל י"י. חזק ויאמץ לבך. וקנה אל י"י:
 ק"י:

שיר הכבוד:
 פותחין הארון:
 חזן – אנעים זמירות ושירים אארוג. כי אליך נפשי תערוג:
 קהל – נפשי חמדה בצל ידך. לדעת כל רז סודך:
 חזן – מדי דברי בכבודך. הומה לבי אל הודיך:
 קהל – על בן אדבר בך נכבדות. ושמך אכבד בשירי ידירות:

חזן – אִסְפָּרָה כְּבוֹדָךָ וְלֹא רֵאִיתִיךָ. אֲדַמְךָ אֲכַנֶּךָ וְלֹא יִדְעֵתִיךָ:
 קהל – בֵּיד נְבִיאִיךָ בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ. דְּמִית הַדָּר כְּבוֹד הוֹדֶךָ:
 חזן – גִּדְלָתְךָ וּגְבוּרָתְךָ. כִּנּוּ לְתוֹקֶךָ פֶּעֶלְתְּךָ:
 קהל – דָּמוֹ אוֹתְךָ וְלֹא כִפִּי יִשֶׁךָ. וַיִּשׁוּוֹךְ לִפִּי מַעֲשֵׂיךָ:
 חזן – הַמְשִׁילוֹךָ בְּרוֹב חַזְיוֹנוֹת. הִנֵּךְ אֶחָד בְּכָל דְּמִיוֹנוֹת:
 קהל – וַיַּחֲזוּ בְךָ זְקֵנָה וּבְחֵרוֹת. וַיִּשְׁעַר רֵאשִׁיךָ בְּשִׁיבָה וּשְׁחֵרוֹת:
 חזן – זְקֵנָה בְּיוֹם דִּין וּבְחֵרוֹת בְּיוֹם קָרֵב. כְּאִישׁ מְלַחְמוֹת יָדָיו לֹא רָב:
 קהל – חֲבֹשׁ בּוֹבַע יִשׁוּעָה בְּרֵאשׁוֹ. הוֹשִׁיעָה לּוֹ יְמִינוֹ וּזְרוּעַ קִדְשׁוֹ:
 חזן – מְלָלִי אוֹרוֹת רֵאשׁוֹ נִמְלָא. קְנֻצוֹתָיו רְסִיסֵי לֵילָה:
 קהל – יִתְפָּאֵר בִּי כִי חִפִּץ בִּי. וְהוּא יִהְיֶה לִי לְעֹמֶרֶת צְבִי:
 חזן – כְּתָם טְהוֹר פִּז דְּמוֹת רֵאשׁוֹ. וְחַק עַל מִצַּח כְּבוֹד שֵׁם קִדְשׁוֹ:
 קהל – לְחֵן וּלְכְבוֹד צְבִי תִפְאָרְהָ. אֲמַתּוֹ לֹא עֲטָרָה עֲטָרָה:
 חזן – מִחֲלָפוֹת רֵאשׁוֹ כְּבִימֵי בְחֵרוֹת. קְנֻצוֹתָיו תְּלַתְלִים שְׁחֹרוֹת:
 קהל – נוֹה הַצֶּדֶק צְבִי תִפְאָרְתּוֹ. יַעֲלֶה נָא עַל רֵאשׁוֹ שִׁמְחָתּוֹ:
 חזן – סִגְלָתוֹ תְּהִי נָא בִידּוֹ עֲטָרָת. וְצִנִּיף מְלוֹכָה צְבִי תִפְאָרְתּוֹ:
 קהל – עֲמוּסִים נִשְׁאָם עֲטָרָת עֲנָדָם. מֵאֲשֶׁר יִקְרוּ בְעֵינָיו כְּבָדָם:
 חזן – פָּאֲרוֹ עָלַי וּפָאֲרֵי עָלָיו. וְקָרוֹב אֵלַי בְּקִרְאֵי אֱלֹהֵי:
 קהל – צַח וְאָדוּם לְלִבּוֹשׁוֹ אָדוּם. פּוֹרָה בְּדַרְכּוֹ כְּבוֹאוֹ מֵאָדוּם:
 חזן – קִשֶׁר תְּפִלִּין הִרְאָה לְעֵינָיו. תְּמוּנַת יְיָ לִנְגִד עֵינָיו:
 קהל – רוּצָה בְּעֵמוֹ עֲנוּיִם יִפְאָר. יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת בָּם לְהַתְּפָאֵר:
 חזן – רֵאשׁ דְּבָרְךָ אֲמַת קוֹרָא מְרֵאשׁ. דוֹר וְדוֹר עִם דּוֹרְשֵׁיךָ דְרוֹשׁ:
 קהל – שִׁית הַמוֹן שִׁירֵי נָא עֲלֶיךָ. וּרְנַתִּי תִקְרַב אֵלֶיךָ:
 חזן – תְּהִלָּתִי תְּהִי נָא לְרֵאשִׁיךָ עֲטָרָת. וְתִפְלָתִי תִכּוֹן קְטוֹרֶת:
 קהל – תִּיקַר שִׁירַת רֵשׁ בְּעֵינֶיךָ. כְּשִׁיר יוֹשֵׁר עַל קַרְבְּנֶיךָ:
 חזן – בְּרַכְתִּי תַעֲלֶה לְרֵאשׁוֹ מִשְׁבִּיר. מְחוֹלָל וּמוֹלִיד צִדִּיק כְּבִיר:
 קהל – וּבְכִרְכְּתִי תִנְעֲנַע לִי רֵאשׁוֹ. וְאוֹתָהּ קַח לָךְ בְּבִשְׁמִים רֵאשׁוֹ:
 חזן – יַעֲרֹב נָא שִׁיחֵי עֲלֶיךָ. כִּי נִפְשֵׁי תַעְרוֹג אֵלֶיךָ:
 חו"ק – לָךְ יְיָ הַגִּדְלָהּ וְהַגְּבוּרָה וְהַתְּפָאֵרָת וְהַנְּצַח וְהַהוֹד. כִּי כָל בְּשָׂמִים וּבְאֲרָזִים. לָךְ
 יְיָ הַמְּמַלְכָה וְהַמְּתַנְשֵׂא לְכָל לְרֵאשׁוֹ. מִי יִמְלַל גְּבוּרוֹת יְיָ. יִשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ:
 סוּגְרִין הָאֲרוֹן:

קדיש יתום:

אָדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מְלַךְ. בְּטָרָם כָּל יַצִּיר נִבְרָא:
 לְעַת נַעֲשֶׂה בְחַפְצּוֹ כָּל. אֲנִי מְלַךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:
 וְאַחֲרֵי כִכְלוֹת הַכָּל. לְבָדוֹ יִמְלֶךְ נוֹרָא:
 וְהוּא הִזָּה וְהוּא הַזֶּה. וְהוּא יִהְיֶה בְּתִפְאָרְהָ:
 וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי. לְהַמְשִׁיל לּוֹ לְהַחֲבִירָה:
 בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תְּכָלִית. וְלוֹ הַעֲזוֹ וְהַמְשָׁרָה:
 וְהוּא אֵלִי וְחֵי גּוֹאֲלִי. וְצוֹר חֲבָלֵי בַעַת צָרָה:
 וְהוּא נָסִי וּמְנוּס לִי. מִנֵּת כּוֹסֵי בְּיוֹם אֲקָרָא:
 בְּיָדוֹ אֲפַקִּיד רוּחִי. בַּעַת אֵישָׁן וְאַעֲרֶה:
 וְעַם רוּחִי גּוֹיָתִי. יְיָ לִי וְלֹא אֵיךָ:

סדר קידוש ליום שבת
סדר קידוש ליום השבת:

אם תשיב משבת רגלך עשות הפצה ביום קדשי. וקראת לשבת ענג לקדוש יי
מכבר. וכברתו מעשות דרכיך ממצוא הפצה ודבר דבר:
אז תתענג על יי והרפכתך על במתי ארץ. והאכלתיך נחלת יעקב אביך. כי פי יי
דבר:

ושמרו בני ישראל את השבת. לעשות את השבת לדרתם ברית עולם:
ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם כי ששת ימים עשה יי את השמים ואת הארץ.
וביום השביעי שבת וינפש:

זכור את יום השבת לקדשו. ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך. ויום השביעי
שבת ליי אלהיך לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך וגרך אשר
בשעריך כי ששת ימים עשה יי את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בם וינח ביום
השביעי:

על כן ברוך יי את יום השבת ויקדשהו:

סברי מרגן:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן:

בשבת חוה"מ סוכות יברך:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב בסכה:

סדר זמירות ליום שבת

זמירות ליום שבת:

בראשי החרוזים שמעון בר יצחק:

ברוך אֲדַנִּי יוֹם יוֹם. יַעֲמֵם לָנוּ יֵשַׁע וּפְדִיּוֹם. וּבְשֵׁמוֹ נִגִּיל כָּל הַיּוֹם. בִּישׁוּעָתוֹ נָרִים רֵאשׁ
עֲלִיּוֹן. כִּי הוּא מְעוֹז לְדָל וּמַחֲסֵה לְאֲבִיּוֹן:

שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל עֲדוּת. בְּצַרְתָּם לוֹ צָר. בְּסִכְלוֹת וּבַעֲבָדוֹת. בְּלִבְנֵת הַסְּפִיר הִרְאָם
עוֹז יְדִידוֹת. וְנִגְלָה לְהַעֲלוֹתָם מֵעוֹמֵק בּוֹר וְדוּת. כִּי עִם יְיָ הַחֶסֶד וְהַרְבָּה עִמּוֹ פְדוּת:

מַה יִּקְרַח חֶסְדּוֹ בְּצִלוֹ לְגוֹנְגִימוֹ. בְּגִלוֹת בְּבִלְהַ שְׁלַח לְמַעֲנִימוֹ. לְהוֹרִיד בְּרִיחִים נִמְנָה
בִּינִימוֹ. וַיִּתְּנֵם לְרַחֲמִים לִפְנֵי שׁוֹבִימוֹ. כִּי לֹא יִטּוֹשׁ יְיָ אֶת עַמּוֹ. בַּעֲבוּר הַגְּדוֹל שְׁמוֹ:

עֵילָם שֵׁת כִּסְאוֹ לְהַצִּיל יְדִידָיו. לְהַעֲבִיר מִשָּׁם מֵאֲוִי מוֹרְדָיו. מֵעֲבוּר בְּשִׁלַּח פְּדָה אֶת
עַבְדָיו. קָרַן לְעַמּוֹ יָרִים תְּהַלֵּה לְכָל חֲסִידָיו. כִּי אִם הוֹגָה וְרַחֵם בְּרַחֲמָיו וּכְרוֹב חֲסִידָיו:

וּצְפִיר הַעֲזִים הַגְּדִיל עֲצוּמָיו. וְגַם חֲזוֹת אַרְבַּע עָלוּ לְמִרוֹמָיו. וּבְלִבָּם דָּמוּ לְהַשְׁחִית אֶת
רַחוּמָיו. עַל יְדֵי כַהֲנֵיו מִגֵּר מִתְקוּמָיו. חֲסִדֵי יְיָ כִּי לֹא תִמְנָו כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמָיו:

נִסְגַּרְתִּי לְאֲדוּם בְּיַד רַעֵי מְדִנִּי. שִׁבְכָל יוֹם וַיּוֹם מִמְּלָאִים כְּרָסִם מֵעַדְנִי. עֲזַרְתּוֹ עִמִּי
לְסִמוּךְ אֶת אֲדִנִּי. וְלֹא נִטְשָׁתִנִּי כָּל יְמֵי עַדְנִי. כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם יְיָ בְּבֹאוֹ מֵאֲדוּם חֲמוּץ
בְּגָדִים. זָבַח לוֹ בְּבַצְרָה וְטַבַּח לוֹ בְּבוֹגְדִים. וַיּוֹז נִצָּחֵם מִלְּבוּשָׁיו לְהֵאָדִים. בְּכַחוֹ הַגְּדוֹל יִבְצוֹר
רוּחַ נְגִידִים. הִנֵּה בְרוּחוֹ הַקָּשָׁה בְיוֹם קָדִים:

רְאוּתוֹ כִּי בֶן אֲדוּמֵי הָעוֹצֵר. יִחְשׁוּב לוֹ בְּבַצְרָה תִקְלוֹט בְּבַצְרָה. וּמִלְאָךְ פְּאָדָם בְּתוֹכָהּ
יִנְצֵר. וּמִזִּיד כְּשׁוֹנֵג בְּמַקְלָט יַעֲצֵר. אֶהְבּוּ אֶת יְיָ כָּל חֲסִידָיו אֲמוּנִים נוֹצֵר:

יִצְוֶה צוֹר חֲסִדוֹ קַהְלוֹתָיו לְקַבֵּץ. מֵאַרְבַּע רוּחוֹת עַדְיוֹ לְהַקְבִּץ. וּבַהֲרַ מְרוֹם הָרִים אוֹתָנוּ
לְהַרְבִּץ. וְאֹתָנוּ יִשׁוּב נְדָחִים קוֹבֵץ. יִשִּׁיב לֹא נֵאָמַר כִּי אִם וְשָׁב וְקַבֵּץ:

בְּרוּךְ הוּא אֱלֹהֵינוּ אֲשֶׁר טוֹב גְּמָלָנוּ. בְּרַחֲמָיו וּכְרוֹב חֲסִידָיו הַגְּדִיל לָנוּ. אֱלֹהֵי וּכְאֵלֶּה
יוֹסֵף עֲמָנוּ. לְהַגְּדִיל שְׁמוֹ הַגְּדוֹל הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא שֶׁנִּקְרָא עֲלֵינוּ:

בְּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שֶׁבְּרָאֵנוּ לְכַבוֹדוֹ. לְהַלְלוֹ וּלְשַׁבְּחוֹ וּלְסַפֵּר הוֹדוֹ. מִכָּל אוֹם גָּבַר עֲלֵינוּ
חֲסִדוֹ. לְכֵן בְּכָל לֵב וּבְכָל נֶפֶשׁ וּבְכָל מְאוֹדוֹ. נִמְלִיכוּ וּנְיַחֲדוּ:

שֶׁהַשְּׁלוֹם שָׁלוֹ יֵשִׁים עֲלֵינוּ בְּרָכָה וְחַיִּים וְשְׁלוֹם. מִשְׁמַאל וּמִיְמִין עַל יִשְׂרָאֵל שְׁלוֹם.
הַרְחַמֵּן הוּא יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בְּשְׁלוֹם. וַיִּזְכּוּ לְרֵאוֹת בְּנִים וּבָנֵי בְנִים עוֹסְקִים בַּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת עַל
יִשְׂרָאֵל שְׁלוֹם. יוֹעִץ אֵל גְּבוּר אָבִי עַד שֶׁר שְׁלוֹם:

זה הזמר שם המחבר ברוך חזק וחתום בו בראשי החרוזים:

בְּרוּךְ אֵל עֲלִיּוֹן אֲשֶׁר נָתַן מְנוּחָה. לְנַפְשֵׁנוּ פְדִיּוֹם מִשְׁאֵת וְאֲנַחָה. וְהוּא יְדְרוֹשׁ לְצִיּוֹן
עִיר הַהַגְּדָה. עַד אָנֶּה תוֹגִיּוֹן נֶפֶשׁ נְאֻחָה:

הַשׁוֹמֵר שִׁבְתָּ הַבֵּן עִם הַבֵּת לֹאֵל יִרְצוּ כְּמִנְחָה עַל מַחֲבַת:

רוֹכֵב בְּעֲרֵבוֹת מְלֻךְ עוֹלָמִים. אֶת עַמּוֹ לְשִׁבוֹת אֲזוֹן בְּנַעֲמִים. בְּמַאֲכָלֵי עֲרֵבוֹת בְּמִינֵי
מִטְעָמִים. בְּמִלְבוּשֵׁי כְבוֹד זָבַח מִשְׁפָּחָה:

הַשׁוֹמֵר וְאֲשֶׁרֵי כָּל חוֹבָה לְתַשְׁלוּמֵי כָּפָל. מֵאֵת כָּל סוֹכָה שׁוֹכֵן בְּעַרְפֵּל. נַחֲלָה לוֹ יִזְכָּה
בְּהָר וּבְשִׁפְלָה. נַחֲלָה וּמְנוּחָה בְּשִׁמְשׁ לוֹ זְרַחָה:

הַשׁוֹמֵר כָּל שׁוֹמֵר שִׁבְתָּ בְּדַת מַחֲלָלוֹ. הֵן הַכָּשֵׁר חֲבַת קֶדֶשׁ גּוֹרְלוֹ. וְאִם יִצְאָ חוֹבַת הַיּוֹם
אֲשֶׁרֵי לוֹ. אֵל אֵל אֲדוֹן מַחֲלָלוֹ. מְנַחָה הִיא שְׁלוּחָה:

הַשׁוֹמֵר חֲמִדַת הַיָּמִים. קָרָא אֵלֵי צוֹר. וְאֲשֶׁרֵי לְתַמִּימִים. אִם יִהְיֶה נְצוֹר. כְּתֵר הַלּוּמִים.
עַל רֵאֵם יִצוֹר. צוֹר הַעוֹלָמִים רוּחוֹ בָּם נַחָה:

הַשׁוֹמֵר זְכוֹר אֶת יוֹם הַשִּׁבְתָּ לְקִדְשׁוֹ קָרְנוֹ כִּי גְבָהָה נָזַר עַל רֵאֵם שׁוֹ. עַל בֶּן יִתֵּן הָאָדָם
לְנַפְשׁוֹ עוֹנֵג וְגַם שִׁמְחָה בָּהֶם לְמִשְׁחָה:

הַשׁוֹמֵר קוֹדֵשׁ הִיא לְכֶם שִׁבְתָּ הַמְּלַכָּה. אֵל תוֹךְ בְּתִיכֶם לְהַגִּיחַ בְּרָכָה. בְּכָל
מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם לֹא תַעֲשׂוּ מְלָאכָה. בְּנִיכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם עֲבָד וְגַם שִׁפְחָה:

השומר:

מחבר הזמר רבי ישראל ושמך התם בראשי הבתים:

יום זה מכבד מכל ימים. כי בו שבת צור עולמים:

ששת ימים תעשה מלאכתך. ויום השביעי לאלהיך. שבת לא תעשה בו מלאכה. כי

כל עשה ששת ימים:

יום זה:

ראשון הוא למקראי קודש. יום שבתון יום שבת קודש. על בן כל איש בינו יקדש.

על שתי לחם יבצעו תמימים:

יום זה:

אכול משמנים שתה ממתקים. כי אל יתן לכל בו דבקים. בנגד ללבוש לחם חקים.

בשר ודגים וכל מטעמים:

יום זה:

לא תחסר כל בו ואכלת ושבעת. וברכת את יי אלהיך אשר אהבת. כי ברכך מכל

העמים:

יום זה:

השמים מספרים כבודו. וגם הארץ מלאה חסדו. ראו כי כל אלה עשתה ידו. כי הוא

הצור פגעו תמים:

יום זה:

מחבר הזמר רבי אברהם אבן עזרא ושמך התום בראשי הבתים:

כי אשמרה שבת אל ישמרני. אות היא לעולמי עד בינו וביני אסור מצא חפץ. עשות

דרכים גם מלדבר בו דברי צרכים. דברי סחורה אף דברי מלכים אהנה בתורת אל ותחכמני:

אות היא בו אמצא תמיד נופש לנפשי הנה לדר ראשון נתן קדושי. מופת בתת לחם

משנה בששי ככה בכל ששי יכפיל מזוני:

אות היא רשם בדת האל חוק אל סגניו בו לערוך לחם פנים בפניו. על בן להתענות

בו על פי נבוניו אסור, לבד מיום כפור עוני:

אות היא הוא יום מכבד הוא יום תענוגים לחם ויין טוב בשר ודגים המתאבלים בו

אחור נסוגים כי יום שמחות הוא ותשמחני:

אות היא מחל מלאכה בו סופו להכרית על בן אכבס בו לבי כבודית ואתפללה אל

אל ערבית ושחרית מוסף וגם מנחה הוא יענני:

אות היא:

מחבר זמר רבי שלמה ושמך התום בראשי הבתים:

שמרו שבתותי, למען תינקו וישבעתם מזיו ברכותי, אל המנוחה כי באתם, ולו עלי

בני ועדנו מעדני, שבת היום לי. לעמל קראו דרור, ונתתי את ברכתי, אשה אל אחותה

לצור, לגלות על יום שמחתי, בגדי שש עם שני, והתבוננו מזקני:

שבת היום. ולו עלי מהרו את המנה, לעשות את דבר אסתר, וחשבו עם הקונה,

לשלם אכול והותר, בטחו בי אמוני, ושתו יין משמני:

שבת היום. ולו עלי הנה יום גאלה, יום שבת אם תשמרו, והייתם לי סגלה, לינו

ואחר תעברו, ואז תחיו לפני, ותמלאו צפוני:

שבת היום. ולו עלי חזק קריתי, אל אלהים עליון, והשב את נותי, בשמחה ובהגיון,

ישוררו שם רנני, לוי וכהני, ואז תתענג על יי:

שבת היום. ולו עלי:

מחבר הזמר רבי יהודה הלוי ושמך התום בראשי הבתים:

יום שבתון אין לשבות. זכרו בריח הניחות:

ינה מצאה בו מנוח. ושם ינוחו יגיעי כח:

היום נכבד לבני אמונים. זְהִירִים לְשִׁמְרוֹ אֲבוֹת וּבָנִים. תְּקוּק בְּשָׁנֵי לוחות אֲבָנִים.
מְרוֹב אוֹנִים וְאִמִּין כַּח. יוֹנָה:

וּבָאוּ כָלֶם בְּבְרִית יְחִיד. נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע אֲמָרוֹ בְּאַחֵד. וּפְתָחוּ וְעָנוּ יְיָ אַחֵד. בְּרוּךְ הַנוֹתֵן
לְיַעֲקֹב כַּח. יוֹנָה:

דָּבָר בְּקִדְשׁוֹ בְּהַר הַמִּזְבֵּחַ. יוֹם הַשְּׁבִיעִי זְכוֹר וְשִׁמּוֹר. וְכָל פְּקוּדָיו יְחִיד לְגִמּוֹר. חֲזַק מִתְּנַיִם
וְאִמִּין כַּח. יוֹנָה:

הַעֵם אֲשֶׁר נָע כְּצֹאן טָעָה. יִזְכּוֹר לְפִקְדוֹ בְּבְרִית וּשְׁבוּעָה. לְכָל יַעֲבוֹר בָּם מִקְרֵי רָעָה.
כְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ עַל מִי נָח. יוֹנָה:

מַחֲבֵר הַזֹּמֵר רַבִּי דוֹנָשׁ בֶּן לִבְרַט:

דְּרוֹר יִקְרָא לְבֵן עִם כַּח. וַיִּנְצְרְכֶם כְּמוֹ כַּח. נָעִים שְׂמֵכֶם וְלֹא יוֹשְׁבַת שָׁבוּ וְנוּחוּ בְיוֹם
שַׁבָּת דְּרוֹשׁ נְוִי וְאוֹלָמִי וְאוֹת יֵשַׁע עֲשֵׂה עִמִּי נָטַע שׁוֹרֵק בְּתוֹךְ כְּרָמִי שְׁעָה שְׁוַעַת בְּנֵי עַמִּי דְרוּךְ
פּוֹרָה בְּתוֹךְ בְּצָרָה. וְגַם כָּל אֲשֶׁר נִכְרָה נְתוּן צָרִי בְּאֶף וְעִבְרָה. שְׁמַע קוֹלִי בְיוֹם אֲקָרָא אֱלֹהִים
תַּן בְּמִדְבַּר הַר הַדָּם שְׁטָה בְרוֹשׁ תִּדְרֹר וְלִמְזֹהֵר וְלִגְזָהֵר. שְׁלוֹמִים תֵּן כְּמִי נָהַר הַדוּךְ קָמִי אֵל
קָנָא בְמוֹג לְכָב וּבְמִגִּינָה וְנִרְחִיב פֶּה וְנִמְלֵאנָה לְשׁוֹנְנֵי לָךְ רַגְזָה דְעָה חֲכָמָה לְנַפְשָׁךְ וְהִיא כְּתָר
לְרֵאשִׁיךְ. נִצּוֹר מִצְוֹת קְדוֹשֶׁיךְ. שְׁמֹר שַׁבָּת קְדוֹשֶׁיךְ:

מַחֲבֵר הַזֹּמֵר רַבִּי שְׂמוּאֵל וְשִׁמּוֹ חַתָּם בְּרֵאשֵׁי הַבְּתִימִים:

שַׁבָּת הַיּוֹם לִי מְאֹד צִהְלוּ בְּרַנּוֹנִי. וְגַם תְּרַבּוּ מַעֲדָנֵי. אוֹתוֹ לְשִׁמּוֹר כְּמִצְוֹת יְיָ. שַׁבָּת
הַיּוֹם לִי מַעֲבוֹר דְּרוּךְ וְגִבּוֹלִים. מַעֲשׂוֹת הַיּוֹם פְּעֻלִים לְאִכּוֹל וְלִשְׁתּוֹת בְּהִלּוּלִים זֶה הַיּוֹם עֲשֵׂה
יְיָ. שַׁבָּת הַיּוֹם לִי: וְאִם תִּשְׁמְרֵנוּ. יְהִי יִנְצְרָךְ כְּכַחַת. אֶתָּה וּבְנֶךְ וְגַם הַבַּת. וְקָרָאתָ עוֹנֵג לְשַׁבָּת.
אֲזִי תִתְעַנֵּג עַל יְיָ. שַׁבָּת הַיּוֹם לִי: אִכּוֹל מִשְׂמָנִים וּמַעֲדָנִים. וּמִטְעָמִים תְּרַבֵּה מִיָּנִים אֲגוּזֵי פְּרֹךְ
וְרִמּוֹנִים. וְאִכְלֵת וּשְׁבַעְתָּ וּבְרַכְתָּ אֶת יְיָ. שַׁבָּת הַיּוֹם לִי:

לְעָרוֹךְ בְּשִׁלְחַן לֶחֶם חֲמוּדוֹת. לַעֲשׂוֹת הַיּוֹם שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת. אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד לְבְּרֹךְ
וּלְהוֹדוֹת. שְׁקִדוֹ וְשִׁמּוֹ וְעֲשׂוּ בְנֵי. שַׁבָּת הַיּוֹם לִי:

מנחה לשבת:

אשרי יושבי ביתך. עוד יהללוך סלה:
אשרי העם שככה לו. אשרי העם שיי אלהיו:
תהלה לדוד. ארוממך אלוהי המלך. ואברכה שמך לעולם ועד:
בכל יום אברכה. ואהללה שמך לעולם ועד:
גדול יי ומהלל מאד. ולגדלתו אין חקר:
דור לדור ישבח מעשיך. וגבורתיך יגידו:
הדר כבוד הודך. ודברי נפלאתיך אשיחה:
ועוזו נראתיך יאמרו. וגדלתך אספרנה:
זכר רב טובך יביעו. וצדקתך ירננו:
חגון ורחום יי. ארך אפים וגדל חסד:
טוב יי לכל. ורחמיו על כל מעשיו:
יודוך יי כל מעשיך. וחסידיך יברכוכה:
כבוד מלכותך יאמרו. וגבורתך ידברו:
להודיע לבני האדם גבורתי. וכבוד הדר מלכותו:
מלכותך מלכות כל עולמים. וממשלתך בכל דור ודור:
סומך יי לכל הנפלים. וזוקף לכל הכפופים:
עיני כל אליך ישברו. ואתה נותן להם את אכלם בעתו:
פותח את ידך. ומשביע לכל חי רצון:
צדיק יי בכל דרכיו. וחסיד בכל מעשיו:
קרוב יי לכל קראיו. לכל אשר יקראהו באמת:
רצון יראיו יעשה. ואת שועתם ישמע ויושיעם:
שומר יי את כל אהביו. ואת כל הרשעים ישמיד:
תהלת יי ידבר פי. ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד:
ואנחנו נברך יה מעתה ועד עולם. הללויה:
ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב. נאם יי:
ואני זאת בריתי. אותם אמר יי. רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתי בפיה. לא ימושו
מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך. אמר יי. מעתה ועד עולם:
ואתה קדוש יושב תהלות ישראל. וקרא זה אל זה ואמר:
קדוש. קדוש. קדוש יי צבאות. מלא כל הארץ כבודו:
ומקבלין דין מן דין. ואמרין קדיש בשמי מרומא עלאה בית שכינתה. קדיש על ארעא
עובד גבורתה. קדיש לעלם ולעלמי עלמיא. יי צבאות. מליא כל ארעא זיו יקרה:
ותשאני רוח. ואשמע אחרי קול רעש גדול:
ברוך כבוד יי ממקומו:
ונטלתני רוחא. ושמעית בתרי קל זיע סגיא דמשבחין ואמרין:
ברוך יקרא דיוד מאתר בית שכינתה:
יי מלך לעולם ועד:
יי. מלכותה קאם לעלם ולעלמי עלמיא. יי אלהי אברהם יצחק וישראל אבותינו.
שמרה-זאת לעולם ליצר מחשבות לבב עמך. והכן לבבם אליך:
והוא רחום. יכפר עון ולא ישחית. והרבה להשיב אפו. ולא יעיר כל חמתו:
כי אתה אדני טוב וסלה. ורב חסד לכל קראיך:
צדקתך צדק לעולם ותורתך אמת:
תתן אמת ליעקב. חסד לאברהם. אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם:

ברוך אֲדֹנָי יוֹם יוֹם יַעֲמֹס לָנוּ. הַיָּל יִשׁוּעָתָנוּ סֵלָה:

יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ. מִשָּׁנָב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֵלָה:

יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁרֵי אָדָם בִּטַח בְּךָ:

יְיָ הוֹשִׁיעָה. הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קִרְאָנוּ:

ברוך הוא אֱלֹהֵינוּ שֶׁבְרָאָנוּ לְכְבוֹדוֹ. וְהִבְדִּילָנוּ מִן הַתּוֹעִים. וְנָתַן לָנוּ תוֹרַת אֱמֶת. וְחַיֵּי עוֹלָם נִטַע בְּתוֹכָנוּ. הוּא יִפְתַּח לָבָנוּ בְּתוֹרָתוֹ. וְיִשֶּׁם בְּלִבָּנוּ אֱהָבָתוֹ וְיִרְאָתוֹ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ וְלַעֲבֹדוֹ בְּלֵב בְּשֵׁלֶם. לְמַעַן לֹא נִינַע לְרִיק וְלֹא נִלְד לְבִהְלָה:

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. שֶׁנִּשְׁמַר חֻקֶּיךָ בְּעוֹלָם הַזֶּה. וְנִזְכָּה וְנַחֲמִיָּה וְנִרְאָה וְנִירָשׁ טוֹבָה וּבִרְכָה לְשָׁנֵי יָמוֹת הַמְּשִׁיחַ וְלַחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. לְמַעַן יִזְמַרְךָ כְּבוֹד וְלֹא יָדָם. יְיָ אֱלֹהֵי לְעוֹלָם אֲוֹדְךָ:

ברוך הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר יִבְטַח בִּידוֹד. וְהִיָּה יְיָ מִבְּטַחוֹ:

בְּטַחוֹ בִּידוֹד עָדֵי עַד. כִּי בֵּיהָ יְיָ צוֹר עוֹלָמִים:

וַיִּבְטַחוּ בְךָ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ. כִּי לֹא עֲזַבְתָּ דַרְשֵׁיךָ יְיָ:

יְיָ חַפֵּץ לְמַעַן צְדָקוֹ. יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

וַתַּגְדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֶה רַבָּא. אָמֵן:

בְּעֶלְמָא דִּי בְרָא כְרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךָ מַלְכוּתָהּ בְּחַיִּיכוּן וּבְיוֹמֵיכוּן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעַגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב. וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהִי שְׁמֵה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא:

וַתְּבָרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֵה דְקֻדְשָׁא בְרִיךְ הוּא. לְעֵלְמָא (בְּשִׁית לְעֵלְמָא לְעֵלְמָא מִכָּל) מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחְמָתָא דְאָמִירִין בְּעֶלְמָא. וְאָמְרוּ אָמֵן:

וְאֵנִי תַפְלְתִּי לָךְ יְיָ עַת רְצוֹן אֱלֹהִים בְּרַב חֶסֶדְךָ עֲנֵנִי בְּאֱמַת יִשְׁעֶךָ:

וּקוֹרִין ג' גַּבְרֵי בְּפִרְשַׁת שַׁבּוּעַ הַבָּא וְאֵפִילוּ בְיוֹ"ט שַׁחַל בְּשַׁבַּת. וְאִין אֹמְרִים קְדִישׁ

אֲחֵר קְרִיאַת הַתּוֹרָה:

כַּשְׁפוֹתְחִין אֶת הָאָרוֹן הַקֹּדֶשׁ אֹמְרִים זֶה:

וַיְהִי בְנִסְעֵה הָאָרוֹן וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה. קוֹמָה יְיָ וַיִּפְצוּ אֵיבֵיךָ. וַיִּגְסוּ מִשְׁנֵאֵיךָ מִפְּנֵיךָ:

כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תּוֹרָה. וּדְבַר יְיָ מִירוּשָׁלַיִם:

בְּרוּךְ שָׁנְתָן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּקֻדְשָׁתוֹ:

בְּרִיךְ שְׁמֵה דְמָרָא עֲלֵמָא. בְּרִיךְ בְּתַרְךָ וְאֵתְרָךְ. יְהִי רַעוּתְךָ עִם עַמְךָ יִשְׂרָאֵל לְעָלְמָא. וּפּוֹרְקוֹן יְמִינְךָ אַחְזִי לְעַמְךָ בְּבֵית מִקְדָּשְׁךָ. וְלֹא מִטּוֹב נְהוּרְךָ וְלִקְבָל צְלוֹתְנָא בְּרַחֲמִין. יְהִי רַעוּא קְדָמְךָ דְּתוֹרִיךָ לִן חַיִּין בְּטִיבוֹ. וְלַהּוֹי אֲנָא פְּקִידָא בְּגוּ צַדִּיקְיָא. לְמַרְחָם עָלֵי וּלְמַנְטֵר יְתִי וַיִּת כָּל דִּי לִי וְדִי לְעַמְךָ יִשְׂרָאֵל. אֲנִתְּ הוּא זֶן לְכָלְא וּמְפָרְנָם לְכָלְא. אֲנִתְּ הוּא שְׁלִיט עַל כָּלְא. אֲנִתְּ הוּא דְשְׁלִיט עַל מַלְכֵיָא. וּמַלְכוּתָא דִּילְךָ הִיא. אֲנָא עֲבָדָא דְקוֹדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְסִגְיָדְנָא קַמָּה וּמְקַמֵּי דִיקָר אֲוִרִיתָהּ בְּכָל עָדָן וְעָדָן. לָא עַל אֲנָשׁ רַחֲמֵיָא וְלָא עַל בֵּר אֱלֹהִין סְמִיכְנָא. אֲלָא בְּאֵלְהָא דְשְׁמַיָּא. דְּהוּא אֱלֹהָא קְשׁוּט וְאֲוִרִיתָהּ קְשׁוּט וּנְבִיאָוּהִי קְשׁוּט. וּמְסַנָּא לְמַעַבְד טָבוֹן וּקְשׁוּט. בְּהָ אֲנָא רַחֲמִין. וְלִשְׁמָה יִקְרָא קְדִישָׁא אֲנָא אָמַר תְּשַׁבְּחִין. יְהִי רַעוּא קְדָמְךָ דְּתַפְתַּח לְבָאֵי בְּאֲוִרִיתָא. וְתַשְׁלִים מִשְׁאֲלִין דְּלִבָּאֵי וְלִבָּא דְכָל עַמְךָ יִשְׂרָאֵל. לְטַב וְלַחֲיִין וְלִשְׁלָם:

חֲזוּן – גְּדִלוֹ לִידוֹד אֲתִי וּנְרוֹמְמָה שְׁמוֹ יַחְדּוֹ:

קַחֵל – לָךְ יְיָ הַגְּדִלָה וְהַגְּבוּרָה וְהַתְּפָאֲרַת וְהַנְּצִחַת וְהַהוֹד כִּי כָל בְּשָׂמִים וּבְאָרְזִין:

לָךְ יְיָ הַמְּלִכָה וְהַמְּתַנְשֵׂא לְכָל לְרֵאשׁ:

רוֹמְמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁתַּחֲוִי לְהַדָּם רְגֵלֵינוּ קְדוֹשׁ הוּא:

רוֹמְמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁתַּחֲוִי לְהַר קְדִישׁוֹ כִּי קְדוֹשׁ יְיָ אֱלֹהֵינוּ:

אָב הַרְחָמִים הוּא יִרְחַם עִם עַמּוּסִים וַיִּזְכֹּר בְּרִית אֵיתָנִים. וַיִּצִיל נַפְשׁוֹתֵינוּ מִן הַשָּׁעוֹת הַרְעוֹת. וַיַּעַר בְּיַצֵּר הַרְעָה מִן הַנְּשׂוּאִים. וַיַּחַן אוֹתָנוּ לְפַלְיַת עוֹלָמִים. וַיִּמְלֵא מִשְׁאֲלוֹתֵינוּ בְּמִדָּה טוֹבָה יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים:

סדר ברכת התורה:

העולה מברך:

בָּרְכוּ אֶת י"י הַמְּבָרָךְ:

והקהל עונין:

בָּרוּךְ י"י הַמְּבָרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

והעולה חוזר ואומר:

בָּרוּךְ י"י הַמְּבָרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

ואח"כ מברך:

בָּרוּךְ אַתָּה י"י אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ.

בָּרוּךְ אַתָּה י"י נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

כשמתחיל הקורא לקרות יסיר העולה את ידו השמאלית מהס"ת ותשאר ימינו לבדה אוחזת בס"ת כל זמן הקריאה. וגם הוא יקרא בלחש עם הקורא מלה במלה. ואחר הקריאה גולל ומברך:

אחר קריאת התורה מברך העולה:

בָּרוּךְ אַתָּה י"י אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר נָתַן לָנוּ תּוֹרַת אֱמֶת וְחַיֵּי עוֹלָם נָטַע בְּתוֹכֵנוּ.

בָּרוּךְ אַתָּה י"י נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

כשמגביהין הס"ת אומרים:

וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׁם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל פִּי י"י בְּיַד מֹשֶׁה:

כשמחזירין הספר תורה להיכל אומרים זה:

חֲזוּן – יְהַלְלוּ אֶת שֵׁם י"י כִּי נִשְׁגַּב שְׁמוֹ לְבָדוֹ:

קהל – הוֹדוּ עַל אֲרִיז וְשִׁמְיִם:

וְיָרֵם קַרְנֵךְ לְעַמּוֹ תְהַלֵּךְ לְכָל חֲסִידָיו לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל עִם קָרְבֵי הַלְלוּיָהּ:

לְדוֹד מְזֻמּוֹר. לִידוֹד הָאֲרִיז וּמְלוֹאָהּ. תִּבְלֵ וַיִּשְׁבֵּי בָהּ:

כִּי הוּא עַל יָמִים יִסְדָּהּ. וְעַל נְהָרוֹת יִכּוֹנְנָהּ:

מִי יַעֲלֶה בְהָר י"י. וּמִי יָקוּם בְּמָקוֹם קִדְשׁוֹ:

נָקִי כַפַּיִם וּבֵר לְכַב. אֲשֶׁר לֹא נִשְׂאָ לְשׂוֹא נַפְשִׁי וְלֹא נִשְׁבַּע לְמַרְמָה:

יִשְׂא בְרָכָה מֵאֵת י"י. וַצְדָקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעוֹ:

זֶה דוֹר דְּרָשִׁיו. מִבְּקִשֵׁי פְנִיךָ יַעֲקֹב סֵלָה:

שָׂאוּ שְׁעָרִים רְאשֵׁיכֶם וְהַנְּשָׂאוּ פִתְחֵי עוֹלָם. וַיָּבֹאוּ מֶלֶךְ הַכְּבוֹד:

מִי זֶה מֶלֶךְ הַכְּבוֹד. י"י עֲזוּז וְנָבוֹר. י"י נָבוֹר מִלְחָמָה:

שָׂאוּ שְׁעָרִים רְאשֵׁיכֶם וַיִּשְׂאוּ פִתְחֵי עוֹלָם. וַיָּבֹאוּ מֶלֶךְ הַכְּבוֹד:

מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכְּבוֹד. י"י צְבָאוֹת הוּא מֶלֶךְ הַכְּבוֹד סֵלָה:

כשמכניסים הס"ת להיכל אומרים זה:

וּבְנַחַח יֹאמֵר. שׁוּבָה י"י רַבְבוֹת אֱלֹפֵי יִשְׂרָאֵל:

קוּמָה י"י לְמַנוּחַתְךָ. אַתָּה וְאַרְוֵן עֲנֹךְ:

כְּהִנִּיךָ יִלְפָשׁוּ עֲדָךְ. וְחֲסִידֶיךָ יִרְנְנוּ:

בְּעִבּוֹר דָּוִד עֲבָדְךָ אֵל תִּשָּׁב פְּנֵי מִשְׁיַחְךָ:

כִּי לָקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם. תּוֹרַתִּי אֵל תַּעֲזוּבוּ:

עֵץ חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ. וְתִמְכֶיָהּ מֵאֲשֶׁר:

דְּרָכֶיךָ דְרָכֵי נֶעֱם וְכָל נְתִיבֹתֶיךָ שְׁלוֹם:

הַשִּׁיבֵנוּ י"י אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁוֹבָה. חֲדָשׁ יָמֵינוּ בְּקַדְמְךָ:

הש"ץ אומר חצי קדיש:
 ויתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די ברא ברעותה וימליך מלכותה בתיכון
 וביומיו ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב. ואמרו אמן:
 יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי:
 יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמה דקדשא
 בריך הוא. לעלא (בש"ת ולעלא מכל) מן כל ברכתא ושירתא תשבחתא ונחמתא דאמירן
 בעלמא. ואמרו אמן:
 כי שם י"י אקרא הבו גֹדֵל לאלהינו:
 אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך:
 ברוך אתה י"י אלהינו ואלהי אבותינו. אלהי יצחק. ואלהי יעקב. האל
 הגדול הגבור והנורא אל עליון. גומל חסדים טובים. וקונה הכל. וזוכר חסדי אבות. ומביא
 גואל לבני בניהם למען שמו באהבה:
 בש"ת זכרנו לחיים. מלך חפץ בחיים. וכתבנו בספר החיים. למענה אלהים חיים:
 מלך עוזר ומושיע ומגן:
 ברוך אתה י"י. מגן אברהם:
 אתה גבור לעולם אדני מחיה מתים אתה רב להושיע:
 בחורף משיב הרוח ומוריד הגשם:
 בקיץ מוריד הטל:
 מכלכל חיים בחסד. מחיה מתים ברחמים רבים. סומך נופלים ורופא חולים ומתיר
 אסורים. ומקים אמונתו לישיני עפר. מי כמוך בעל גבורות ומי דומה לך. מלך ממית ומחיה
 ומצמיח ישועה:
 בש"ת מי כמוך אב הרחמים זוכר יצוריו לחיים ברחמים:
 ונאמן אתה להחיות מתים:
 ברוך אתה י"י מחיה המתים:
 קדושה בחזרת הש"ץ:
 נקדש את שמך בעולם. כשם שמקדישים אותו בשמי מרום. בכתוב על יד נביאך:
 וקרא זה אל זה ואמר:
 קו"ח – קדוש. קדוש. קדוש י"י צבאות. מלא כל הארץ כבודו:
 חזן – לעמדתם ברוך יאמרו:
 קו"ח – ברוך כבוד י"י ממקומו:
 חזן – ובדברי קדשך כתוב לאמר:
 קו"ח – ימלך י"י לעולם. אלהיך ציון לדר ודר. הללויה:
 לחזן – לדור ודור נגיד גדלך ולנצח נצחים קדשתך נקדיש. ושבחתך אלהינו מפינו לא
 ימוש לעולם ועד. כי אל מלך גדול וקדוש אתה:
 ברוך אתה י"י האל (בש"ת המלך) הקדוש:
 אתה קדוש ושמך קדוש. וקדושים בכל יום יהללוך סלה:
 ברוך אתה י"י האל (בש"ת המלך) הקדוש:
 אתה אחד ושמך אחד ומי בעמך ישראל גוי אחד בארץ. תפארת גדלה ועמרת ישועה
 יום מנוחה וקדשה לעמך נתת. אברהם יגל יצחק ירגן יעקב ופניו ינוחו בו. מנוחת אהבה
 ונדבה. מנוחת אמת ואמונה. מנוחת שלום ושלמה והשקט ובטח מנוחה שלמה שאתה רוצה
 בה. יבירו בניך וידעו כי מאתך היא מנוחתם ועל מנוחתם יקדישו את שמך:
 אלהינו ואלהי אבותינו. רצה במנוחתנו קדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך שבענו
 מטובך ושמחנו בישועתך וטהר לבנו לעבדך באמת. והנחילנו י"י אלהינו באהבה וברצון
 שבתות קדשך וינוחו בם ישראל מקדשי שמך:

ברוך אתה י"י מקדש השבת:

רצה י"י אלהינו בעמך ישראל ובתפלתם. והשב את העבודה לדביר ביתך. ואשי ישראל ותפלתם. באהבה תקבל בְּרָצוֹן. ותהי לרצון תמיד עבודת ישראל עמך:

בשבת בראש חודש ובשבת חול המועד אומרים יעלה ויבא:

אלהינו ואלהי אבותינו. יעלה ויבוא ויגיע. ויראה וירצה וישמע. ויפקד ויזכר וזכרוננו ופקודוננו וזכרון אבותינו. וזכרון משיח בן דוד עבדך. וזכרון ירושלים עיר קדשך. וזכרון כל עמך בית ישראל. לפניה. לפליטה למנוחה. לחן ולחסד ולרחמים. לחיים ולשלום ביום:

בראש חדש – ראש החודש:

בחוהמ"פ – חג המצות:

בחוהמ"ס – חג הסוכות:

הזה. וזכרנו י"י אלהינו בו למנוחה. ופקדנו בו לברכה. והושיענו בו לחיים טובים. ובדבר ישועה ורחמים חוס וחסנו ורחם עלינו והושיענו. כי אליך עינינו. כי אל מלך חנון ורחום אתה:

ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים:

ברוך אתה י"י. המחזיר שכירתו לציון:

מודים אנחנו לך. שאתה הוא י"י אלהינו ואלהי אבותינו לעולם ועד. צור חינו. מגן

ישענו אתה הוא לדור ודור:

גודה לך וגספר תהלתך על חיינו המסורים בידך. ועל נשמותינו הפקודות לך. ועל נפיש שבכל יום עמנו. ועל נפלאותיך ומובותיך שבכל עת. ערב ובקר וצהריים:

הטוב כי לא כלו רחמיך. והמרחם כי לא תמו חסדיך. מעולם קוינו לך:

מודים דרבנן:

מודים אנחנו לך. שאתה הוא י"י אלהינו ואלהי אבותינו. אלהי כל בשר. יוצרנו יוצר

בראשית. ברכות והודאות לשמך הגדול והקדוש. על שהחייטנו וקיימתנו. בן תחינו ותקיימנו. ותאסוף גליותינו לחצרות קדשך. לשמור חקיך. ולעשות רצונך. ולעבדך בלבב שלם. על

שאנחנו מודים לך. ברוך אל ההודאות:

בחנוכה ובפורים דמוקפין אומרים זה:

ועל הגסים ועל הפרקן ועל הגבורות ועל התשועות ועל המלחמות שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה:

לחנוכה:

בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו. בשעמדה מלכות יון הרשעה על

עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם מחקי רצונך:

ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם. רבת את ריבם. דנת את דינם. נקמת את נקמתם. מסרת גבורים ביד חלשים. ורבים ביד מעטים. וטמאים ביד טהורים. ורשעים ביד צדיקים. וזדים ביד עוסקי תורתך. וקדוש גדול וקדוש בעולמך. ולעמך ישראל

עשית תשועה גדולה ופרקן כהיום הזה:

ואחר כך באו בניך לדביר ביתך. ופנו את היכלך. וטהרו את מקדשך. והדליקו נרות בחצרות קדשך. וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו. להודות ולהלל לשמך הגדול:

לפורים:

בימי מרדכי ואסתר בשושן הבירה. בשעמד עליהם המן הרשע. בקש להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד. בשלשה עשר לחדש שנים עשר.

הוא חדש אדר. ושללם לבו:

ואתה ברחמיך הרבים. הפרת את עצתו. וקלקלת את מחשבתו. והשבות לו גמולו בראשו. ותלו אותו ואת בניו על העץ:

ועל כלם יתברך ויתרומם שמך מלבנו תמיד לעולם ועד:

(בש"ת) וכתב לחיים טובים כל בני בריתך:
 וכל החיים יודוך סלה. ויהללו את שמך באמת האל ישועתנו ועזרתנו סלה:
 ברוך אתה יי. הטוב שמך ולך נאה להודות:
 שים שלום טובה וברכה. חיים חן וחסד ורחמים עלינו ועל כל ישראל עמך. ברכנו
 אבינו בלנו פאחד באור פניך. כי באור פניך נתת לנו יי אלהינו תורת חיים ואהבת חסד.
 וצדקה וברכה ורחמים וחיים ושלום. וטוב בעיניך לברך את עמך ישראל בכל עת ובכל שעה
 בשלומך:

(בש"ת) בספר חיים. ברכה ושלום. ופרנסה טובה. ישועות ונחמות. נזכר ונכתב
 לפניך. אנחנו וכל עמך בית ישראל. לחיים טובים ולשלום:
 ברוך אתה יי. המברך את עמו ישראל בשלום:
 יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך. יי צורי וגואלי:
 אלהי. נצר לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה. ולמקללי נפשי תדם. ונפשי כעפר לכל
 תהיה. פתח לבי בתורתך. ובמצותיך תרדף נפשי. וכל החושבים עלי רעה. מהרה הפך עצתם
 וקלקל מחשבתם:

עשה למען שמך. עשה למען ימינך. עשה למען קדשך. עשה למען תורתך. למען
 יחלצון ידיך הושיעה ימינך ועגני:
 יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך. יי צורי וגואלי:
 עשה שלום (בש"ת השלום) במרומו. הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל. ואמרו

אמן:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו. שיבנה בית המקדש במהרה בימינו.
 ותן חלקנו בתורתך:

ושם נעבדך ביראה כימי עולם וכשנים קדמוניות:
 וערבה לידך מנחת יהודה וירושלים. כימי עולם וכשנים קדמוניות:
 בימים שא"א בו תחנון בחול וכן בד' פרשיות אין אומרים צדקתך:
 צדקתך צדק לעולם ותורתך אמת:
 וצדקתך אלהים עד מרום אשר עשית גדולות אלהים מי כמוך:
 צדקתך בהררי אל משפטיך תהום רבה אדם ובהמה תושיע יי:
 קדיש תתקבל:

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן:

בעלמא די ברא כרעותה ומליך מלכותה בתיכון וכיומיכון ובחיי דכל בית ישראל
 בעגלא ובזמן קריב, ואמרו אמן:

יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי:

יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמה דקדשא.
 בריך הוא. אמן:

לעלא (בש"ת לעלא לעלא מבל) מן כל ברכתא ושירתא תשבחתא ונחמתא דאמירן
 בעלמא. ואמרו אמן:

תתקבל צלותהון ובעותהון דכל בית ישראל קדם אבוהון די בשמיא, ואמרו אמן:

יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים עלינו ועל כל ישראל. ואמרו אמן:

עושה שלום (בש"ת השלום) במרומו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו

אמן:

עלינו לשבח לאדון הכל. לתת גדלה ליוצר בראשית. שלא עשנו כגויי הארצות. ולא
 שמונו כמשפחות האדמה. שלא שם חלקנו בהם וגורלנו ככל המונם. שהם משתחוים להכל
 וריק ומתפללים אל אל לא יושיע. ואנחנו בורעים ומשתחוים ומודים לפני מלך מלכי המלכים

הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. שֶׁהוּא נוֹטֵה שָׁמַיִם וְיוֹסֵד אֶרֶץ. וּמוֹשֵׁב יְקָרוֹ בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל. וְשׁוֹכֵנֵת עִזוֹ בְּגִבְהֵי מְרוֹמִים. הוּא אֱלֹהֵינוּ. אֵין עוֹד. אַמֵּת מְלַכְנוּ. אִפְסֵי זוּלָתוֹ. כְּכַתוּב בַּתּוֹרָה: וַיִּדְעַת הַיּוֹם וְהַשַּׁבָּת אֵל לְבַבְךָ. כִּי יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאֶרֶץ מִתַּחַת. אֵין עוֹד:

עַל בֶּן נְקוּדָה לֵךְ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְרֵאוֹת מִהֲרָה בַּתְּפִלָּה עִזְךָ. לְהַעֲבִיר גְּלוּלִים מִן הָאֶרֶץ. וְהַאֲלִילִים כְּרוֹת יִפְרֹתוֹן. לְתַקֵּן עוֹלָם בְּמַלְכוּת שְׁדֵי. וְכָל בְּנֵי בְשָׂר יִקְרְאוּ בַּשְּׁמַיִם לְהַפְנוֹת אֱלֹהֵי כָל רִשְׁעֵי אֶרֶץ. וְכִירוּ וַיִּדְעוּ כָּל יוֹשְׁבֵי תְּבֵל. כִּי לֵךְ תִּכְרַע כָּל בְּרָךְ. תִּשְׁבַּע כָּל לְשׁוֹן. לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִכְרְעוּ וַיִּפְלוּ. וְלִכְבוֹד שְׁמֶךָ יִקָּר יִתְנוּ. וְיִקְבְּלוּ כָּל אֵת עַל מַלְכוּתְךָ. וְתִמְלֹךְ עֲלֵיהֶם מִהֲרָה לְעוֹלָם וָעֶד. כִּי הַמַּלְכוּת שְׁלֹךְ הִיא וְלְעוֹלָמִי עַד תִּמְלֹךְ בְּכָבוֹד. כְּכַתוּב בַּתּוֹרָה: יְיָ יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְנֹאמֶר. וְהָיָה יְיָ לְמֹלֶךְ עַל כָּל הָאֶרֶץ. בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְיָ אֶחָד וְשִׁמוֹ אֶחָד:
קְדִישׁ יְתוּם:

וַיִּתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. אָמֵן:

בְּעֲלָמָא דִּי כְּרָא כְּרֵעוּתָהּ וַיִּמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ בְּחַיִּיכוּן וּבְיוֹמֵיכוּן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעַגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב, וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא:

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְּקֻדְשָׁא. בְּרִיךְ הוּא. אָמֵן:

לְעֵלְא (בַּשְּׁמִית לְעֵלְא לְעֵלְא מִכָּל) מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תִּשְׁבַּחְתָּא וְנִחַמְתָּא הָאֲמִירָן בְּעֲלָמָא. וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים עֲלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְאָמְרוּ אָמֵן:

עוֹשֵׂה שְׁלוֹם (בַּשְּׁמִית הַשְּׁלוֹם) בְּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עֲלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

משבת "בראשית" ועד "שבת הגדול" (ולא עד בכלל) אומרים "ברכי נפשי:

בְּרַכֵּי נַפְשִׁי אֵת יְיָ. יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מַאֲד. הוֹד וְהַדָּר לְבִשְׁתָּ:

עֲטָה אֹר כִּשְׁלֵמָה. נוֹטֵה שָׁמַיִם כִּיְרִיעָה:

הַמְקַרֵּה בַּמַּיִם עֲלִיּוֹתָיו. הַשֵּׁם עֲבִים רְכוּבוֹ. הַמְהַלֵּךְ עַל בְּנֵי רוּחַ:

עֲשֵׂה מְלָאכֵי רִוְחוֹת. מְשַׁרְתֵּי אִשׁ לְהַט:

יֹסֵד אֶרֶץ עַל מְכוּנֶיהָ. כָּל תְּמוּט עוֹלָם וָעֶד:

תְּהוֹם כְּלָבוּשׁ כְּסִיתוֹ. עַל הָרִים יַעֲמְדוּ מַיִם:

מִן גְּעֵרְתֶךָ יְנוֹסוּן. מִן קוֹל רַעַמְךָ יִחַפְּזוּן:

יַעֲלוּ הָרִים יִרְדּוּ בְּקַעוֹת. אֵל מְקוֹם זֶה יִסְדֹּת לָהֶם:

גְּבוּל שְׁמֵת כָּל יַעֲבְרוּן. כָּל יִשְׁבוּן לְכַסּוֹת הָאֶרֶץ:

הַמְשַׁלַּח מַעֲיָנִים. בְּגִחְלִים בֵּין הָרִים יִהְלִכוּן:

יִשְׁקוּ כָּל חַיְתוֹ שְׁדֵי. יִשְׁבְּרוּ פְּרָאִים צְמָאָם:

עֲלִיהֶם עוֹף הַשָּׁמַיִם יִשְׁכּוּן. מִבֵּין עֲפָאִים יִתְנוּ קוֹל:

מִשְׁקָה הָרִים מַעֲלִיּוֹתָיו. מִפְּרֵי מַעֲשֵׂיךָ תִּשְׁבַּע הָאֶרֶץ:

מִצְמִיחַ חֲצִיר לְבַהֲמָה. וְעֹשֶׂב לְעִבּוֹדֵת הָאָדָם. לְהוֹצִיא לָחֶם מִן הָאֶרֶץ:

וַיִּזַן יִשְׁמַח לְכַב אֲנוּשׁ. לְהַצְהִיל פְּנִים מִשְׁמֹן. וְלָחֶם לְכַב אֲנוּשׁ יִסְעֵד:

יִשְׁבְּעוּ עֲצֵי יְיָ. אֶרְזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָטַע:

אֲשֶׁר שָׁם צִפְרִים יִקְנְנוּ. חֲסִידָה בְּרוּשִׁים בֵּיתָה:

הָרִים הַגְּבוּהִים לִיעֲלִים. סְלַעִים מַחֲסֵה לְשֹׁפְנִים:

עֲשֵׂה יִרַח לְמוֹעֲדִים. שְׁמֵשׁ יִדַּע מְבוֹאוֹ:

תִּשְׁתַּחֲשַׁף וַיְהִי לִילָה. בּוֹ תִרְמַשׁ כָּל חַיְתוֹ יַעֲר:

הכפירים שאגים לפרך. ולבקש מאל אכלם:
תזרח השמש יאספון. ואל מעונתם ירצון:
יצא אדם לפעלו. ולעבודתו עדי ערב:
מה רבו מעשיך יי. כלם בחכמה עשית. מלאה הארץ קנייך:
זה הים גדול ורחב ידים. שם רמש ואין מספר. חיות קטנות עם גדלות:
שם אניות יהלכון. לויתן זה יצרת לשחק בו:
כלם אליך ישברון. לתת אכלם בעתו:
תתן להם ילקטון. תפתח ירך ישבעון טוב:
תסתיר פניך יבהלון. תסוף רוחם יגועון. ואל עפרם ישובון:
תשלח רוחך יבראון. ותחדש פני אדמה:
יהי כבוד יי לעולם. ישמח יי במעשיו:
המביט לארץ ותרעד. יגע בהרים ויעשנו:
אשירה לידוד בחי. אומרה לאלהי בעודי:
יערב עליו שיחי. אנכי אשמח בידוד:
יתמו חטאים מן הארץ. ורשעים עוד אינם. ברכי נפשי את יי הקלויה:
שיר המעלות אל יי בצרתה לי קראתי ויענני:
יי הצילה נפשי משפת שקר מלשון רמיה:
מה יתן לך ומה יסיר לך לשון רמיה:
חצי גבור שנונים עם גחלי רתמים:
אזיה לי כי גרתי משך שכנתי עם אהלי קדר:
רבת שכנה לה נפשי עם שונא שלום:
אני שלום וכי אדבר המה למלקמה:
שיר למעלות אשא עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי:
עזרי מעם יי עשה שמים וארץ:
אל יתן למוט רגלך אל ינום שמרך:
הנה לא ינום ולא יישן שמר ישראל:
יי שמרך יי צלך על יד ימינך:
יומם השמש לא יכבה וירח בקילה:
יי שמרך מכל רע ישמר את נפשך:
יי ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם:
שיר המעלות לדוד שמחתי באמרים לי בית יי גלך:
עמדות היו רגלינו בשערך ירושלם:
ירושלם הבנויה בעיר שחברה לה יחדו:
ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל להודות לשם יי:
כי שמה ישבו כסאות למשפט כסאות לבית דוד:
שאלו שלום ירושלים ושליו אהביך:
יהי שלום בחילך שלוחה בארמנותיך:
למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך:
למען בית יי אלהינו אבקשה טוב לך:
שיר המעלות אליך נשאתי את עיני הישבי בשמים:
הנה בעיני עבדים אל יד אדוניהם בעיני שפחה אל יד גברתה. בן עינינו אל יי
אלהינו עד שיהנונו:
חננו יי חננו כי רב שבענו בוז:
רבת שבעה לה נפשנו הלעג השאננים הבוז לגאי יונים:

שיר המעלות לדוד לולי יי' שהיה לנו יאמר נא ישראל:
 לולי יי' שהיה לנו בקום עלינו אדם:
 אזי חיים בלעונו בחרות אפם בנו:
 אזי המים שטפנו נחלה עבר על נפשנו:
 אזי עבר על נפשנו המים הזדונים:
 ברוך יי' שלא נתננו טרף לשנאים:
 נפשנו בצפור נמלטה מפח יוקשים הפח נשבר ואנחנו נמלטנו:
 עזרנו בשם יי' עשה שמים וארץ:
 שיר המעלות הבטחים בידוד בהר ציון לא ימוט לעולם ישב:
 ירושלם הרים סביב לה וידוד סביב לעמו מעתה ועד עולם:
 כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים למען לא ישלחו הצדיקים בעולתה ידיהם:
 המיכה יי' לטובים ולישירים בלבותם:
 והמטים עקלקלותם יוליכם יי' את פעלי האון שלום על ישראל:
 שיר המעלות בשוב יי' את שיבת ציון היינו בחלמים:
 אזי ימלא שחוק פינו ולשונו רנה אז יאמרו בגוים הגדיל יי' לעשות עם אלה:
 הגדיל יי' לעשות עמנו היינו שמחים:
 שובה יי' את שבתנו כאפיקים בנגב:
 הזרעים בדמעה ברנה יקצרו:
 הלוד ילך ובכה נשא משך הזרע בא יבא ברנה נשא אלמתיו:
 שיר המעלות לשלמה אם יי' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו. אם יי' לא ישמר עיר
 שוא שקד שומר:

שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שוא:
 הנה נחלת יי' בנים שכר פרי הבטן:
 בחצים ביד גבור כן בני הנעורים:
 אשרי הגבר אשר מלא את אשפתו מהם לא יבשו כי ידברו את אויבים בשער:
 שיר המעלות אשרי כל ירא יי' ההלך בדרךיו:
 יגיע כפיך כי תאכל אשריך ומוב לך:
 אשריך כגפן פריה בירכתי ביתך בנדיך בשתלי זיתים סביב לשלחנה:
 הנה כי כן יברך גבר ירא יי':
 יברכה יי' מציון וראה בטוב ירושלם כל מי חייך:
 וראה בנים לבניך שלום על ישראל:
 שיר המעלות רבת צרונני מנעורי יאמר נא ישראל:
 רבת צרונני מנעורי גם לא יכלו לי:
 על גבי חרשו חרשים האריכו למעניתם:
 יי' צדיק קצץ עבות רשעים:
 ובשו ויסגו אחור כל שנאי ציון:
 יהיו כחציר נגות שקדמת שלף יבש:
 שלא מלא כפו קוצר וחצנו מעמר:
 ולא אמרו העברים ברפת יי' אליכם ברכנו אתכם בשם יי':
 שיר המעלות ממעמקים קראתיך יי':
 אדני שמעה בקולי תהינה אזניך קשבות לקול תחנוני:
 אם עונות תשמר יה אדני מי יעמד:
 כי עמך הסליחה למען תגרא:
 קויתי יי' קנתה נפשי ולדברו הוחלתי:

נִפְשֵׁי לַאֲדֹנָי מִשְׁמָרִים לְבַקֵּר שְׁמָרִים לְבַקֵּר:
 יַחַל יִשְׂרָאֵל אֵל יְיָ כִּי עִם יְיָ הַחֶסֶד וְהַרְבֵּה עֲמוּ פְדוּת:
 וְהוּא יַפְדֶּה אֶת יִשְׂרָאֵל מִכָּל עֲוֹנוֹתָיו:
 שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד יְיָ לֹא נָבִיא לְבִי וְלֹא רָמוּ עֵינַי וְלֹא הִלַּכְתִּי בַגְּדֹלוֹת וּבַנְּפִלְאוֹת

מִמֶּנִּי:

אִם לֹא שׁוֹיֵתִי וְדוֹמְמֵתִי נִפְשֵׁי כְּנָמַל עָלַי אָמוּ כְּנָמַל עָלַי נִפְשֵׁי:
 יַחַל יִשְׂרָאֵל אֵל יְיָ מַעַתָּה וְעַד עוֹלָם:
 שִׁיר הַמַּעֲלוֹת זְכוֹר יְיָ לְדָוִד אֶת כָּל עֲוֹנוֹתָיו:
 אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לִידָוִד נְדָר לְאֲבִיר יַעֲקֹב:
 אִם אָבִיא בְּאֵהָל בֵּיתִי אִם אֶעֱלֶה עַל עַרְשׂ יְצוּעָי:
 אִם אֶתֵּן שָׁנֵת לְעֵינַי לְעַפְעָפֵי תַנּוּמָה:
 עַד אֲמַצֵּא מְקוֹם לִידָוִד מִשְׁכָּנֹת לְאֲבִיר יַעֲקֹב:
 הִנֵּה שָׁמְעִנּוּהָ בְּאֶפְרָתָה מִצְּאֲנוּהָ בְּשֹׁדֵי יַעֲר:
 נְבוֹאָה לְמִשְׁכָּנֹתָיו נִשְׁתַּחֲוֶה לְהַדָּם רַגְלָיו:
 קוֹמָה יְיָ לְמִנּוּחֶהָ אֶתָּה וְאַרְוֵן עֲדָה:
 כַּהֲנִיף יִלְבְּשׁוּ צֶדֶק וְחִסְדֵיךָ יִרְגְּנוּ:
 בַּעֲבוּר דָּוִד עֲבָדְךָ אֵל תֵּשֵׁב פָּנָי מִשִּׁיחָה:
 נִשְׁבַּע יְיָ לְדָוִד אֱמֶת לֹא יִשׁוּב מִפְּרִי מִפְּרִי בְּמִנְהָ אֲשִׁית לְכֶסֶף לָךְ:
 אִם יִשְׁמְרוּ כְּנִיף בְּרִיתִי וְעֲדִיתִי זֹו אֶלְמָדָם גַּם בְּנֵיהֶם עַדִּי עַד יִשְׁבּוּ לְכֶסֶף לָךְ:
 כִּי בָחַר יְיָ בְּצִיּוֹן אֹהֶל לְמוֹשָׁב לוֹ:
 זֹאת מְנוּחָתִי עַדִּי עַד פֹּה אֲשִׁב כִּי אוֹיְתִיָּה:
 צִדְדָה בְּרַךְ אֲבָרָה אֲבִיוֹנִיָּה אֲשִׁבִיעַ לָחֶם:
 וְכַהֲנִיָּה אֲלִבִּישׁ יִשַׁע וְחִסְדֵיךָ רַגְנֵי יִרְגְּנוּ:
 שָׁם אֲצַמִּיחַ קֶרֶן לְדָוִד עֲרֹכְתִי נֵר לְמִשִּׁיחִי:
 אוֹיְבָיו אֲלִבִּישׁ בְּשֵׁת וְעָלְיוּ יְצִיץ נְזֹרוֹ:
 שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד הִנֵּה מָה טוֹב וּמָה נְעִים שִׁכַת אַחִים גַּם יָחַד:
 כְּשֶׁמֶן הַטוֹב עַל הָרֹאשׁ יֵרֵד עַל הַזָּקֵן זִמְן אֶהְרֵן שִׁירְד עַל פִּי מְדוּתָיו:
 כְּמַל חֶרְמוֹן שִׁירְד עַל הַרְרֵי צִיּוֹן כִּי שֵׁם צִוְּהָ יְיָ אֶת הַבְּרָכָה חַיִּים עַד הָעוֹלָם:
 שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת יְיָ כָּל עַבְדֵי יְיָ הַעֲמָדִים בְּבֵית יְיָ בְּלִילוֹת:
 שְׂאוּ יְדֵיכֶם קִדְשׁ וּבְרַכּוּ אֶת יְיָ:
 יְבָרְכֶךָ יְיָ מִצִּיּוֹן עֲשֵׂה שָׁמַיִם וְאָרֶץ:

סדר פרקי אבות פרק א

פרקי אבות:

פרק ראשון:

כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר ועמד בלם צדיקים לעולם יירשו ארץ
 נצר מטעי מעשה ידי להתפאר:

(א) משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים
 מסרוה לאנשי כנסת הגדולה, הם אמרו שלשה דברים הוו מתונים בדין והעמידו תלמידים
 הרבה ועשו סיג לתורה:

(ב) שמעון הצדיק היה משירי כנסת הגדולה, הוא היה אומר על שלשה דברים העולם
 עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים:

(ג) אנטיגנוס איש סוכו קבל משמעון הצדיק, הוא היה אומר אל תהיו כעבדים
 המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס אלא הוו כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת
 לקבל פרס ויהי מורא שמים עליכם:

(ד) יוסי בן יועזר איש צרדה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים קבלו מהם, יוסי בן יועזר
 איש צרדה אומר יהי ביתך בית ועד לחכמים והוי מתאבק בעפר רגליהם והוי שותה בצמא
 את דבריהם:

(ה) יוסי בן יוחנן איש ירושלים אומר, יהי ביתך פתוח לרוחה, ויהיו עניים בני ביתך,
 ואל תרבה שיחה עם האשה, באשתו אמרו קל וחמר באשת חברו, מכאן אמרו חכמים כל
 המרבה שיחה עם האשה, גורם רעה לעצמו, ובטל מדברי תורה, וסופו יורש גיהנם:

(ו) יהושע בן פרחיה ונתאי הארכלי קבלו מהם, יהושע בן פרחיה אומר עשה לך רב
 וקנה לך חבר והוי דן את כל האדם לכף זכות:

(ז) נתאי הארכלי אומר הרחק משכן רע ואל תתחבר לרשע ואל תתאזש מן
 הפורענות:

(ח) יהודה בן טבאי ושמעון בן שטח קבלו מהם, יהודה בן טבאי אומר, אל תעש
 עצמך כעורכי הדין וכשיהיו בעלי הדין עומדים לפניך יהיו בעיניך כרשעים וכשנפטרים
 מלפניך יהיו בעיניך כזכאין כשקבלו עליהם את הדין:

(ט) שמעון בן שטח אומר, הוי מרבה לחקור את העדים, והוי זהיר בדבריך שמא
 מתוכם ילמדו לשקר:

(י) שמעיה ואבטליון קבלו מהם, שמעיה אומר, אהב את המלאכה ושנא את
 הרבנות, ואל תתודע לרשות:

(יא) אבטליון אומר, חכמים הזהרו בדבריהם שמא תחובו חובת גלות ותגלו למקום
 מים הרעים וישתו התלמידים הבאים אחריכם וימותו ונמצא שם שמים מתחלל:

(יב) הלל ושמאי קבלו מהם, הלל אומר, הוי מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף
 שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה:

(יג) הוא היה אומר, נגיד שמא אבד שמה, ודלא מוסיף יסף, ודלא יליף קטלא תיב,
 ודאשתמש בתנא חלף:

(יד) הוא היה אומר, אם אין אני לי מי לי, וכשאני לעצמי מה אני, ואם לא עכשיו
 אימתי:

(טו) שמאי אומר, עשה תורתך קבע אמור מעט ועשה הרבה, והוי מקבל את כל
 האדם בסבר פנים יפות:

(טז) רבן גמליאל היה אומר עשה לך רב והסתלק מן הספק, ואל תרבה לעשר
 אמדות:

(יז) שמעון בנו אומר כל ימי גדולתי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה, ולא
 המדרש עיקר אלא המעשה, וכל המרבה דברים מביא חטא:

(יח) רבן שמעון בן גמליאל אומר, על שלשה דברים העולם קיים, על האמת ועל הדין ועל השלום, שנאמר אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם:
 רבי חנניא בן עקשיא אומר, רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, שנאמר י"י חפץ למען צדקו וגדיל תורה ויאדיר:

סדר פרקי אבות פרק ב

פרק שני:

כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ
 נצר מטעי מעשה ידי להתפאר:

(א) רבי אומר, איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעשייה ותפארת לו מן האדם, והוי זהיר במצוה קלה בכתמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות, והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עברה כנגד הפסדה. הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה, דע מה למעלה ממך, עין רואה ואין שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים:

(ב) רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר, יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ, שיגיעת שניהם משכחת עון וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עון, וכל העוסקים עם הצבור יהיו עוסקים עמהם לשם שמים שזכות אבותם מסייעתם וצדקתם עומדת לעד, ואתם מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם:

(ג) הווי זהירין ברשות, שאין מקרבין לו לאדם אלא לצורך עצמן, נראין כאוהבין בשעת הנאתן, ואין עומדין לו לאדם בשעת דחקן:

(ד) הוא היה אומר, עשה רצונו כרצונך, כדי שיעשה רצונך כרצונו, כטל רצונך מפני רצונו כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך:

(ה) הלל אומר, אל תפרוש מן הצבור, ואל תאמין בעצמך עד יום מותך, ואל תדין את חברך עד שתגיע למקומו, ואל תאמר דבר שאי אפשר לשמוע שסופו להשמע, ואל תאמר לבשאפנה אשנה שמה לא תפנה:

(ו) הוא היה אומר, אין בור ירא חטא, ולא עם הארץ חסיד, ולא הביישן למד, ולא הקפדן מלמד, ולא כל המרבה בסחורה מחכים, ובמקום שאין אנשים השתדל להיות איש:
 (ז) אף הוא ראה גלגולת אחת שצפה על פני המים, אמר לה על האטפת אטפוף וסוף מטופף יטופון:

(ח) הוא היה אומר, מרבה בשר מרבה רמה, מרבה נכסים מרבה דאגה, מרבה נשים מרבה כשפים, מרבה שפחות מרבה זמה, מרבה עבדים מרבה גזל, מרבה תורה מרבה חיים, מרבה ישיבה מרבה חכמה, מרבה עצה מרבה תבונה, מרבה צדקה מרבה שלום, קנה שם טוב קנה לעצמו, קנה לו דברי תורה קנה לו חיי העולם הבא:

(ט) רבן יוחנן בן זכאי קבל מהלל ומשמאי, הוא היה אומר, אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך, כי לכה נוצרת:

(י) חמשה תלמידים היו לו לרבן יוחנן בן זכאי, ואלו הן, רבי אליעזר בן הורקנוס, רבי יהושע בן חנניא, ורבי יוסי הכהן, רבי שמעון בן נתנאל, ורבי אלעזר בן ערך:

(יא) הוא היה מונה שבחם, רבי אליעזר בן הורקנוס בור סוד שאינו מאבד טפה, רבי יהושע בן חנניא אשרי יולדתו, רבי יוסי הכהן חסיד, רבי שמעון בן נתנאל ירא חטא, ורבי אלעזר בן ערך כמעין המתגבר:

(יב) הוא היה אומר, אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ואליעזר בן הורקנוס בכף שניה, מכריע את כלם, אבא שאול אומר משמו, אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ואליעזר בן הורקנוס אף עמהם ואליעזר בן ערך בכף שניה, מכריע את כלם:

(יג) אָמַר לָהֶם צֵאוּ וּרְאוּ אֵיזוֹ הָיָה דְרָךְ מַזְבֵּחַ שִׁידְבֵּק בְּהָאָדָם, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר עַיִן מַזְבֵּחַ, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר חֵבֶר מַזְבֵּחַ, רַבִּי יוֹסֵי אָמַר שְׁכֵן מַזְבֵּחַ, רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר הַרְוָאָה אֶת הַנּוֹלָד, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר לֵב מַזְבֵּחַ. אָמַר לָהֶם רְוָאָה אֲנִי אֶת דְּבָרֵי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֶרְוֵה מַדְבְּרֵיכֶם, שֶׁבִּכְלָל דְּבָרָיו דְּבָרֵיכֶם:

(יד) אָמַר לָהֶם, צֵאוּ וּרְאוּ אֵיזוֹ הָיָה דְרָךְ רַעְיָה שִׁיתְרַחֵק מִמֶּנָּה הָאָדָם, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר עַיִן רַעְיָה, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר חֵבֶר רַע, רַבִּי יוֹסֵי אָמַר שְׁכֵן רַע, רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר הַלּוּהַ וְאֵינּוּ מְשֻׁלָּם, אַחַד הַלּוּהַ מִן הָאָדָם כְּלוּהַ מִן הַמְּקוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר לּוּהַ רַשָּׁע וְלֹא יִשְׁלַם וְצַדִּיק חוֹנֵן וְנוֹתֵן, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר לֵב רַע. אָמַר לָהֶם רְוָאָה אֲנִי אֶת דְּבָרֵי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֶרְוֵה מַדְבְּרֵיכֶם, שֶׁבִּכְלָל דְּבָרָיו דְּבָרֵיכֶם:

(טו) הֵם אָמְרוּ שְׁלֹשָׁה דְבָרִים, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר, יְהִי כְבוֹד חֲבֵרָךְ חָבִיב עֲלֶיךָ כְּשִׁלְךָ, וְאֵל תְּהִי נוֹחַ לְכַעֲסִים, וְשׁוֹב יוֹם אֶחָד לְפָנָי מִיַּתְּדֶךָ, וְהוּי מִתְחַמֵּם כְּנֶגֶד אוֹרֵן שֶׁל חֲכָמִים, וְהוּי זְהִיר בְּנַחֲלָתוֹ שֶׁלֹּא תִכְוֶה, שֶׁנֶּאֱמַר וְנִשְׁכַּחְתָּן שׁוֹעֵל וְעִקְצִיתָן עִקְצִית עֶקְרָב וְלַחֲשִׁיתָן לַחֲשִׁישַׁת שַׁרְף וְכָל דְּבָרֵיהֶם כְּנַחֲלֵי אִישׁ:

(טז) רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר עַיִן הָרַע וְיִצְרַח הָרַע וְשִׁנְאָת הַבְּרִיּוֹת, מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם:

(יז) רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, יְהִי מָמוֹן חֲבֵרָךְ חָבִיב עֲלֶיךָ כְּשִׁלְךָ וְהִתְקַן עֲצָמְךָ לְלִמּוּד תּוֹרָה, שְׂאִינָה יְרוּשָׁה, לָךְ וְכָל מַעֲשֵׂיךָ יְהִיוּ לְשֵׁם שְׁמַיִם:

(יח) רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, הָיוּ זְהִיר בְּקַרְיָאָת שְׁמַע וּבְתַפְלָה, וּבְשִׂאָתָה מִתְפַּלֵּל אֵל תַּעֲשֵׂה תַפְלֵתָךְ קִבְעָה אֶלֶּא רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים לְפָנָי הַמְּקוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר כִּי חֲנוּן וְרַחוּם הוּא אֲרָךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וְנָחֵם עַל הָרַעְיָה, וְאֵל תְּהִי רַשָּׁע בְּפָנָי עֲצָמְךָ:

(יט) רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר, הָיוּ שְׂקוּד לְלִמּוּד תּוֹרָה וְדַע מַה שֶׁתְּשִׁיב לְאַפְיִקוֹרוֹם, וְדַע לְפָנָי מִי אַתָּה עֲמַל וְמִי הוּא בַעַל מְלֶאכֶתָּה שִׁישְׁלֵם לָךְ שְׂכָר פְּעֻלָּתָךְ:

(כ) רַבִּי טְרַפּוֹן אָמַר, הַיּוֹם קָצַר וְהַמְּלֶאכֶה מְרַבָּה וְהַפּוֹעֲלִים עֲצָלִים וְהַשְּׂכָר הַרְבֵּה וּבַעַל הַבַּיִת דוֹחֵק:

(כא) הוּא הָיָה אָמַר, לֹא עֲלִיךָ הַמְּלֶאכֶה לְגִמּוֹר וְלֹא אַתָּה בֶּן חוֹרִין לְהַבְטִיל מִמֶּנָּה, אִם לְמִדַּת תּוֹרָה הַרְבֵּה נוֹתְנִין לָךְ שְׂכָר הַרְבֵּה, וְנֶאֱמַר הוּא בַעַל מְלֶאכֶתָּה שִׁישְׁלֵם לָךְ שְׂכָר פְּעֻלָּתָךְ, וְדַע שְׂמִתָּן שְׂכָרְךָ שֶׁל צַדִּיקִים לְעֵתִיד לְבָא:

רַבִּי חֲנִינְיָא בֶּן עֲקָשְׁיָא אָמַר, רַצְיָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְזִכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, לְפִיכָךְ הַרְבֵּה לָהֶם תּוֹרָה וּמִצְוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר יְיָ חֲפִיץ לְמַעַן צַדִּיק וְיַגְדִּיל תּוֹרָה וְיִאֲדִיר:

סֹדֵר פְּרָקִי אֲבוֹת פְּרָק ג

פְּרָק שְׁלִישִׁי:

כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר וְעַמְּךָ כָּלֵם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ נֶצֶר מַטְעֵי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהַתְּפָאֵר:

(א) עֲקָבְיָא בֶּן מַהֲלָאֵל אָמַר הַסֵּתֶפֶל בְּשִׁלְשָׁה דְבָרִים וְאֵין אַתָּה בָּא לִיְדֵי עֲבִירָה, דַּע מֵאֵין בָּאת וּלְאֵן אַתָּה הוֹלֵךְ וּלְפָנָי מִי אַתָּה עֹתִיד לְתַן דִּין וְחֻשְׁבוֹן, מֵאֵין בָּאת מִסְפָּה סְרוּחָה, וּלְאֵן אַתָּה הוֹלֵךְ לְמְקוֹם עֶפְרָרָה וְתוֹלְעָה, וּלְפָנָי מִי אַתָּה עֹתִיד לְתַן דִּין וְחֻשְׁבוֹן לְפָנָי מִלְּךָ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא:

(ב) רַבִּי חֲנִינְיָא סִגְן הַכֹּהֲנִים אָמַר, הָיוּ מִתְפַּלְלִים בְּשִׁלּוּמָה שֶׁל מַלְכוּת, שְׂאֵלְמָלֵא מוֹרָאָה אִישׁ אֶת רַעְהוּ חַיִּים בְּלָעוּ:

(ג) רַבִּי חֲנִינְיָא בֶּן תְּרַדְיּוֹן אָמַר, שְׁנַיִם שְׁיוֹשְׁבֵינ וְאֵין בִּינֵיהֶם דְּבָרֵי תּוֹרָה תְּרִי זֶה מוֹשֵׁב לְצִיִּים, שֶׁנֶּאֱמַר וּבְמוֹשֵׁב לְצִיִּים לֹא יֵשֵׁב, אֲבָל שְׁנַיִם שְׁיוֹשְׁבֵינ וְיֵשׁ בִּינֵיהֶם דְּבָרֵי תּוֹרָה שְׂכִינָה שְׂרוּיָה בִּינֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר אֵז נִדְּבָרוּ יִרְאִי יְיָ אִישׁ אֶל רַעְהוּ וּיְקַשֵּׁב יְיָ וְיִשְׁמַע וְיִכְתֹּב סֵפֶר זְכוֹרֹן לְפָנָיו לִירְאֵי יְיָ וְלַחֲשָׁבֵי שְׁמוֹ, אֵין לִי אֶלֶּא שְׁנַיִם מִנֵּין אֲפִילוּ אַחַד שְׁיוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא קוֹבַע לוֹ שְׂכָר, שֶׁנֶּאֱמַר וְיֵשֵׁב בְּרֶדֶד וְיִדְּם כִּי נָטַל עֲלָיו:

(ד) רבי שמעון אומר, שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה, באלו אכלו מזבחי מתים, שנאמר כי כל שלחנות מלאו קיא עואה בלי מקום, אבל שלשה שאכלו על שלחן אחד ואמרו עליו דברי תורה באלו אכלו משלחנו של מקום, שנאמר וידבר אלי זה השלחן אשר לפני יי:

(ה) רבי חנינא בן חכניאי אומר, הנעור בליילה והמהלך בדרך יחידי ומפנה לבו לבטלה הרי זה מתחייב בנפשו:

(ו) רבי נחוניא בן הקנה אומר, כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, וכל הפורק ממנו עול תורה נותנין עליו עול מלכות ועול דרך ארץ:

(ז) רבי חלפתא בן דוסא איש כפר חנניא אומר, עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה שרויה ביניהם, שנאמר אלהים נצב בעדת אל, ומנין אפילו חמשה, שנאמר ואנדרתו על ארץ יסדה, ומנין אפילו שלשה, שנאמר בקרב אלהים ישפוט, ומנין אפילו שנים, שנאמר אז נדברו יראי יי איש אל רעהו ויקשב יי וישמע, ומנין אפילו אחד שנאמר בכל המקום אשר אנפיר את שמי אבא אליך וברכתך:

(ח) רבי אלעזר איש ברתותא אומר, תן לו משלו שאתה ושלך שלו, וכן בדרך הוא אומר כי ממה הכל ומידך נתנו לך:

(ט) רבי יעקב אומר, המהלך בדרך ושונה ומפסיק ממשנתו ואומר מה נאה אילן זה מה נאה ניר זה מעלה עליו הכתוב באלו מתחייב בנפשו:

(י) רבי דוסתאי בר ינאי משום רבי מאיר אומר, כל השוכח דבר אחד ממשנתו, מעלה עליו הכתוב באלו מתחייב בנפשו, שנאמר רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך, יכול אפילו תקפה עליו משנתו, תלמוד לומר ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך, הא אינו מתחייב בנפשו עד שישוב ויסירם מלבו:

(יא) רבי חנינא בן דוסא אומר, כל שיראת חטאו קודמת להחמתו חכמתו מתקיימת, וכל שהחמתו קודמת ליראת חטאו אין חכמתו מתקיימת:

(יב) הוא היה אומר, כל שמעשיו מרבין מחכמתו חכמתו מתקיימת, וכל שהחמתו מרבה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת:

(יג) הוא היה אומר, כל שרוח הבריות נוחה הימנו, רוח המקום נוחה הימנו וכל שאין רוח הבריות נוחה הימנו אין רוח המקום נוחה הימנו:

(יד) רבי דוסא בן הרבינס אומר, שנה של שחרית וזין של צהרים ושיחת הילדים וישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ מוציאין את האדם מן העולם:

(טו) רבי אלעזר המודעי אומר, המחליל את הקדשים והמבזה את המועדות והמלבין פני חברו ברבים והמפר בריתו של אברהם אבינו והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה, אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים, אין לו חלק לעולם הבא:

(טז) רבי ישמעאל אומר, הוי קל לראש ונוח לתשחורת, והוי מקבל את כל האדם בשמחה:

(יז) רבי עקיבא אומר, שחוק וקלות ראש מרגילין את האדם לערוה, מסורת סג לתורה, מעשרות סג לעושר, נדרים סג לפרישות, סג לחכמה שתיקה:

(יח) הוא היה אומר, חביב אדם שנברא בצלם, חבה יתרה נודעת לו שנברא בצלם, שנאמר כי בצלם אלהים עשה את האדם. חביבין ישראל שנקראו בנים למקום, חבה יתרה נודעת להם שנקראו בנים למקום, שנאמר בנים אתם ליהוד אלהיכם, חביבין ישראל שנתן להם כלי חמדה, חבה יתרה נודעת להם שנתן להם כלי חמדה, שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתני אל תעזבו:

(יט) הכל צפוי והרשות נתונה ובטוב העולם נדון והכל לפי רוב המעשה:

(כ) הוא היה אומר הכל נתון בערבון ומצודה פרוסה על כל החיים החנות פתוחה והחנוני מקיף והפנקס פתוח והיד בותבת וכל הרוצה ללוות יבא וילוה והנבאין מחזירין

תדיר בכל יום ונפרעין מן האדם מדעתו ושללא מדעתו ויש להם על מה שיסמוכו והדין דין אמת והכל מתקן לסעודה:

(כא) רבי אלעזר בן עזריה אומר, אם אין תורה אין דרך ארץ, אם אין דרך ארץ אין תורה, אם אין חכמה אין יראה, אם אין יראה אין חכמה, אם אין דעת אין בינה, אם אין בינה אין דעת, אם אין קמח אין תורה, אם אין תורה אין קמח:

(כב) הוא היה אומר כל שחכמתו מרבה ממעשיו למה הוא דומה, לאילן שענפיו מרבין ושרשיו מועטין, והרוח באה ועוקרתו והופכתו על פניו, שנאמר והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבא טוב ושכן חררים במדבר ארץ מלחה ולא תשב, אבל כל שמעשיו מרבין מחכמתו למה הוא דומה, לאילן שענפיו מועטין ושרשיו מרבין, שאפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מוזיזין אותו ממקומו, שנאמר והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו ולא יראה כי יבא חום והיה עלהו רענן ובשנת בצורת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי:

(כג) רבי אלעזר בן הסמא אומר קנין ופתחי גדה הן הן גופי הלכות, תקופות ונימטריאות פרפראות לחכמה:

רבי חנניא בן עקשיא אומר, רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, שנאמר יי חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר:

סדר פרקי אבות פרק ד

פרק רביעי:

כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר ועמד בלם צדיקים לעולם יירשו ארץ וצור מטעי מעשה ידי להתפאר:

(א) בן זומא אומר, איזהו חכם, הלומד מכל אדם שנאמר מכל מלמדי השכלתי כי עדותיה שיהיה לי, איזהו גבור הכובש את יצרו שנאמר טוב ארץ אפים מגבור ומושל ברוחו מלוכד עיר, איזהו עשיר השמח בחלקו, שנאמר יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך, אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא, איזהו מכבד המכבד את הבריות, שנאמר כי מכבדי אכבד ובזי יקלו:

(ב) בן עזאי אומר, הוי רץ למצוה קלה ובורח מן העברה, שמצוה גוררת מצוה ועברה גוררת עברה, ששכר מצוה מצוה ושכר עברה עברה:

(ג) הוא היה אומר, אל תהי בז לכל אדם ואל תהי מפליג לכל דבר, שאין לך אדם שאין לו שעה, ואין לך דבר שאין לו מקום:

(ד) רבי לויטס איש יבנה אומר, מאד מאד הוי שפל רוח שתקנת אנוש רמה:

(ה) רבי יוחנן בן ברוקה אומר, כל המחלל שם שמים בסתר, נפרעין ממנו בגלוי, אחר שזינג ואחד מזיד בחלול השם:

(ו) רבי ישמעאל בר רבי יוסי אומר, הלומד על מנת ללמד, מספיקין בידו ללמוד וללמד, והלומד על מנת לעשות, מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות:

(ז) רבי צדוק אומר, אל תפרוש מן הצבור ואל תעש עצמך בעורכי הדינין, ואל תעשה עטרה להתגדל בה ולא קרדום לחפור בה, וכף היה הלל אומר, ודאשתמש בתנא חלף, הא למדת כל הנהנה מדברי תורה נוטל חיו מן העולם:

(ח) רבי יוסי אומר, כל המכבד את התורה גופו מכבד על הבריות, וכל המחלל את התורה גופו מחלל על הבריות:

(ט) רבי ישמעאל בנו אומר, החשך עצמו מן הדין פורק ממנו איבה ונגזל ושבועת שוא, והגם לבו בהוראה שוטה רשע וגם רוח:

(י) הוא היה אומר, אל תהי דן יחידי שאין דן יחידי אלא אחד, ואל תאמר קבלו דעתי שהן רשאים ולא אתה:

(יא) רבי יונתן אומר, כל המקנים את התורה מעני סופו לקימה מעשר, וכל המבטל את התורה מעשר סופו לבטלה מעני:

(יב) רבי מאיר אומר, הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה, והוי שפיל רוח בפני כל אדם, ואם בטלת מן התורה יש לך בטלים הרבה בנגדך ואם עמלת בתורה יש לו שכר הרבה ליתן לך:

(יג) רבי אלעזר בן יעקב אומר, העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד, והעובר עברה אחת קונה לו קטגור אחד, תשובה ומעשים טובים בתרים בפני הפורענות:
(יד) רבי יוחנן הסנדלר אומר, כל בגסיה שהיא לשם שמים סופה להתקיים, ושאינה לשם שמים אין סופה להתקיים:

(טו) רבי אלעזר בן שמוע אומר, יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשליך, וכבוד חברך כמורא רבך, ומורא רבך כמורא שמים:

(טז) רבי יהודה אומר, הוי זהיר בתלמוד, ששגגת תלמוד עולה זדון:
(יז) רבי שמעון אומר שלשה בתרים הן, בטר תורה וכתר כהנה וכתר מלכות, וכתר שם טוב עולה על גביהן:

(יח) רבי נהוראי אומר, הוי גולה למקום תורה, ואל תאמר שהיא תבוא אחריתך שתבריק יקימיה בידך, ואל בינתך אל תשען:

(יט) רבי ינאי אומר, אין בדינו לא משלות הרשעים ואף לא מיסורי הצדיקים:
(כ) רבי מתאי בן חרש אומר, הוי מקדים בשלום כל אדם, והוי זנב לאריות ואל תהי ראש לשעלים:

(כא) רבי יעקב אומר, העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא, התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין:

(כב) הוא היה אומר, יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא, ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה:

(כג) רבי שמעון בן אלעזר אומר, אל תרצה את חברך בשעת בעסו, ואל תנחמהו בשעה שמתו מטל לפניו ואל תשאל לו בשעת נדרו, ואל תשתדל לראותו בשעת קלקלתו:

(כד) שמואל הקטן אומר, בגפול אויבך אל תשמה ובכשלו אל יגל לך, פן יראה י"י ורע בעיניו והשיב מעליו אפו:

(כה) אלישע בן אבויה אומר, הלומד ילד למה הוא דומה, לדיו כתובה על גיר חדש, והלומד זקן למה הוא דומה, לדיו כתובה על גיר מחוק:

(כו) רבי יוסי בר יהודה איש כפר הכבלי אומר, הלומד מן הקטנים למה הוא דומה, לאוכל עגבים קהות ושותה יין מגתו, והלומד מן הזקנים למה הוא דומה, לאוכל עגבים בשולות ושותה יין ישן:

(כז) רבי מאיר אומר, אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו, יש קנקן חדש מלא ישן, וישן שאפילו חדש אין בו:

(כח) רבי אלעזר הקפר אומר, הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם:
(כט) הוא היה אומר, הילודים למות, והמתים לחיות, והחיים לדון, לידע ולהודיע ולהודע שהוא אל הוא היוצר הוא הבורא הוא המבין הוא הדין הוא העד הוא בעל דין הוא עתיד לדון, ברוך הוא שאין לפניו לא עולה ולא שכיחה ולא משוא פנים ולא מקח שוחד ודע שהכל לפי החשבון, ואל יבטיחך יצרך שהשואל בית מנוס לך, שעל כרחך אתה נוצר, ועל כרחך אתה נולד, ועל כרחך אתה חי, ועל כרחך אתה מת, ועל כרחך אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא:

רבי חנניא בן עקשיא אומר, רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, שנאמר י"י חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר:

סדר פרקי אבות פרק ה

פרק המישי:

כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר ועמדו כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מפעי מעשה ידי להתפאר:

(א) בעשרה מאמרות נברא העולם, ומה תלמוד לומר, והלא במאמר אחד יכול להבראות, אלא להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות, ולתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות:

(ב) עשרה דורות מאדם ועד נח, להודיע כמה ארך אפים לפניו, שכל הדורות היו מכעיסין ובאין, עד שהביא עליהם את מי המבול:

(ג) עשרה דורות מנח ועד אברהם, להודיע כמה ארך אפים לפניו, שכל הדורות היו מכעיסין ובאין, עד שבא אברהם אבינו וקבל שכר כלם:

(ד) עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו, ועמד בכלם, להודיע כמה חבתו של אברהם אבינו:

(ה) עשרה נסים נעשו לאבותינו במצרים, ועשרה על הים, עשר מבות הביא הקדוש ברוך הוא על המצריים במצרים, ועשר על הים:

(ו) עשרה נסיונות נסו אבותינו את הקדוש ברוך הוא במדבר, שנאמר וינסו אתי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי:

(ז) עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש, לא הפילה אשה מריח בשר הקדש, ולא הסריח בשר הקדש מעולם, ולא נראה זבוב בבית המטבחים, ולא אירע קרי לכהן גדול ביום הכפורים, ולא כבו הנשמים אש של עצי המערבה, ולא נצחה הרוח את עמוד העשן, ולא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם ובבלחם הפנים, עומדים צפופים ומשתתחים רוחים, ולא הזיק נחש ועקרב בירושלים מעולם, ולא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלים:

(ח) עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות, ואלו הן, פי הארץ, פי הבאר, פי האתון, הקשת, והמזן, והמטה, והשמיר, הכתב, והמכתב, והלהות, ויש אומרים אף המזיקין וקבורתו של משה ואילו של אברהם אבינו, ויש אומרים אף צבת בצבת עשויה:

(ט) שבעה דברים בגולם ושבעה בחכם, חכם אינו מדבר לפני מי שגדול ממנו בחכמה ובמנין, ואינו נכנס לתוך דברי חברו, ואינו נבהל להשיב, שואל בענין ומשיב כהלכה, ואומר על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, ועל מה שלא שמע אומר לא שמעתי, ומודה על האמת. והלופיהן בגולם:

(י) שבעה מיני פורעניות באים לעולם על שבעה גופי עברה, מקצתן מעשרין ומקצתן אינן מעשרין, רעב של בצורת בא, מקצתן רעבים ומקצתן שבעים. נמרו שלא לעשר, רעב של מהומה ושל בצורת בא, ושלא לטול את החלה, רעב של כליה בא:

(יא) דבר בא לעולם, על מיתות האמורות בתורה שלא נמסרו לבית דין, ועל פרות שביעית. חרב באה לעולם, על ענוי הדין ועל עוות הדין ועל המורים בתורה שלא כהלכה. חיה רעה באה לעולם, על שבועת שוא ועל חלול השם. גלות באה לעולם, על עבודת בוכבים ועל גלוי עריות ועל שפיכות דמים ועל שמטת הארץ:

(יב) בארבעה פרקים הדבר מתרבה, ברביעית ובשביעית ובמוצאי שביעית ובמוצאי החג שבכל שנה ושנה, ברביעית מפני מעשר עני שבשלישית, בשביעית מפני מעשר עני שבששית, במוצאי שביעית מפני פירות שביעית, במוצאי החג שבכל שנה ושנה מפני גזל מתנות עניים:

(יג) ארבע מדות באדם, האומר שלי שלי ושליך שליך, זו מדה בינונית ויש אומרים זו מדת סדום, שלי שליך ושליך שלי, עם הארץ, שלי שליך ושליך שליך, הסיד, שליך שלי ושלי שלי, רשע:

(יד) ארבע מדות בדעות, נוח לבעוס ונוח לרצות, יצא הפסדו בשכרו, קשה לבעוס וקשה לרצות, יצא שכרו בהפסדו, קשה לבעוס ונוח לרצות, חסיד, נוח לבעוס וקשה לרצות רשע:

(טו) ארבע מדות בתלמידים, מהיר לשמוע ומהיר לאבד, יצא שכרו בהפסדו, קשה לשמוע וקשה לאבד, יצא הפסדו בשכרו, מהיר לשמוע וקשה לאבד, זה חלק טוב, קשה לשמוע ומהיר לאבד, זה חלק רע:

(טז) ארבע מדות בנותני צדקה, הרוצה שיתן ולא יתנו אחרים, עינו רעה בשל אחרים, יתנו אחרים והוא לא יתן, עינו רעה בשל, יתן ויתנו אחרים, חסיד, לא יתן ולא יתנו אחרים, רשע:

(יז) ארבע מדות בהולכי בית המדרש, הולך ואינו עשה שכר הליכה בידו, עשה ואינו הולך שכר מעשה בידו, הולך ועשה חסיד, לא הולך ולא עשה רשע:

(יח) ארבע מדות ביושבים לפני חכמים, ספוג ומשפך משמרת ונפה, ספוג, שהוא ספוג את הכל, ומשפך, שמכניס בוז ומוציא בוז, משמרת, שמוציאה את היין וקולטת את השמרים, ונפה, שמוציאה את הקמח וקולטת את הסולת:

(יט) כל אהבה שהיא תלויה בדבר, בטל דבר בטלה אהבה, ושאינה תלויה בדבר, אינה בטלה לעולם. איזו היא אהבה שהיא תלויה בדבר, זו אהבת אמנון ותמר, ושאינה תלויה בדבר זו אהבת דוד ויהונתן:

(כ) כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים, ושאינה לשם שמים אין סופה להתקיים, איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים זו מחלוקת הלל ושמאי, ושאינה לשם שמים, זו מחלוקת קרח וכל עדתו:

(כא) כל המזכה את הרבים, אין חטא בא על ידו, וכל המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה, משה זכה וזכה את הרבים, זכות הרבים תלוי בו, שנאמר צדקת י"י עשה ומשפטיו עם ישראל:

(כב) ירבעם בן נבט חטא והחטיא את הרבים חטא הרבים תלוי בו, שנאמר על חטאות ירבעם אשר חטא ואשר החטיא את ישראל:

(כג) כל מי שיש בו שלשה דברים הללו, הוא מתלמידיו של אברהם אבינו, ושלשה דברים אחרים, הוא מתלמידיו של בלעם הרשע, עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה, תלמידיו של אברהם אבינו, עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה תלמידיו של בלעם הרשע, מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע, תלמידיו של אברהם אבינו אוכלין בעולם הזה ונוחלין העולם הבא, שנאמר להנחיל אהבי יש ואוצרותיהם אמלא, אבל תלמידיו של בלעם הרשע יורשין גיהנם ויורדין לבאר שחת, שנאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בה:

(כד) יהודה בן תימא אומר, הוי עו כנמר וקל כנשר רץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים:

(כה) הוא היה אומר, עו פנים לגיהנם ובושת פנים לגן עדן:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך:

(כו) הוא היה אומר, בן חמש שנים למקרא, בן עשר שנים למשנה, בן שלש עשרה למצות, בן חמש עשרה לגמרא, בן שמונה עשרה לחרפה, בן עשרים לרדוף, בן שלשים לפת, בן ארבעים לבניה, בן חמשים לעצה, בן ששים לזקנה, בן שבעים לשיבה, בן שמונים לגבורה, בן תשעים לשות, בן מאה כאלו מת ועבר ובטל מן העולם:

(כז) בן בג בג אומר, הפך בה והפך בה דכלא בה ובה תחזי וסיב ובלה בה, ומנה לא תזוע, שאין לך מדה טובה הימנה, בן הא הא אומר, לפום צערא אנרא:

רבי חנניא בן עקשיא אומר, רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, שנאמר י"י חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר:

סדר פרקי אבות פרק ו
פרק ששי:

כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר ועמד בלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצח מטעי מעשה ידי להתפאר:

שנו חכמים בלשון המשנה, ברוך שבחר בהם ובמשנתם:

(א) רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה, זוכה לדברים הרבה, ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו, נקרא רע, אהוב, אוהב את המקום, אוהב את הבריות, משמח את המקום, משמח את הבריות, ומלבשתו ענוה ויראה, ומבשרתו להיות צדיק חסיד ישר ונאמן, ומרחקתו מן החטא, ומקרבתו לידי זכות, ונהנין ממנו עצה ותושיה בינה ונבורה, שנאמר לי עצה ותושיה אני בינה לי נבורה, ונותנת לו מלכות וממשלה וחקור דין, ומגלין לו רזי תורה, ונעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק, והיה צנוע וארף רוח, ומחיל על עלבונו, ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים:

(ב) אמר רבי יהושע בן לוי, בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרות ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא גוף, שנאמר נזם זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם, ואומר והלחת מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלחת, אל תקרא חרות אלא חרות, שאין לה בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה, וכל מי שעוסק בתלמוד תורה חרי זה מתעלה, שנאמר ומפתנה נחליאל ומנחליאל כמות:

(ג) הלומד מחברו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד או דבור אחד או אפילו אות אחת, צריך לנהג בו כבוד, שכן מצינו ברוך מלך ישראל, שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד, קראו רבו אלופו ומידעו, שנאמר ואתה אנוש בערכי אלופי ומידעי, והלא דברים קל וחומר, ומה דוד מלך ישראל שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד קראו רבו אלופו ומידעו, הלומד מחברו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד או דבור אחד או אפילו אות אחת על אחת כמה וכמה שצריך לנהג בו כבוד, ואין כבוד אלא תורה, שנאמר כבוד חכמים ינחלו ותמימים ינחלו טוב, ואין טוב אלא תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם ותורתי אל תעזבו:

(ד) בך היא דרבה של תורה, פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל אם אתה עשה כן אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא:

(ה) אל תבקש גדלה לעצמך, ואל תחמוד כבוד, יותר מלמודך עשה, ואל תתאנה לשלחנם של שרים, ששלחנה גדול משלחנם ובתרה גדול מכתרם, ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעלתך:

(ו) גדולה תורה יותר מן הבהונה ומן המלכות, שהמלכות נקנית בשלשים מעלות, והבהנה בעשרים וארבע, והתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים, ואלו הן, בתלמוד, בשמיעת האזן, בעריכת שפתים, בבינת הלב, באימה, ביראה, בענוה, בשמחה, בטוהרה, בשמוש חכמים, בדיקדוק חברים, בפלפול התלמידים, בישוב, במקרא, במשנה, במעוט סחורה, במעוט דרך ארץ, במעוט תענוג, במעוט שנה, במעוט שיחה, במעוט שחוק, בארף אפים, בלב טוב, באמונת חכמים, בקבלת היסורין, המכיר את מקומו, והשמח בחלקו, והעושה סיג לדבריו, ואינו מחזיק טובה לעצמו, אהוב, אוהב את המקום, אוהב את הבריות, אוהב את הצדקות, אוהב את המישרים, אוהב את התוכחות, ומתרחק מן הכבוד, ולא מגיס לבו בתלמודו, ואינו שמח בהוראה, נושא בעל עם חברו, ומכריעו לכף זכות, ומעמידו על

האמת, ומעמידו על השלום, ומתיישב לבו בתלמודו, שואל ומשיב שומע ומוסיף, הלומד על מנת ללמד והלומד על מנת לעשות, המחכים את רבו, והמכונן את שמועתו, והאומר דבר בשם אומרו, הא למדת כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאלה לעולם, שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי:

(ז) גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעשיה בעולם הזה ובעולם הבא, שנאמר כי חיים הם למוצאייהם ולכל בשרו מרפא, ואומר, רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך, ואומר, עין חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאשר, ואומר, כי לויית חן הם לראשך וענקים לנגרתיך, ואומר, תתן לראשך לויית חן עטרת תפארת תמננה, ואומר, כי בי ירבו ימיה ויוסיפו לך שנות חיים, ואומר, ארץ ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד, ואומר כי ארץ ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך ואומר, דרכיה דרכי נועם וכל נתבותיה שלום:

(ח) רבי שמעון בן יהודה משום רבי שמעון בן יוחאי אומר, הנזי והכח והעושר והכבוד והחכמה והזקנה והשיבה והבנים נאה לצדיקים ונאה לעולם, שנאמר עטרת תפארת שיבה בדרך צדקה תפצא, ואומר, עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם, ואומר תפארת בחורים כוחם והדר זקנים שיבה, ואומר, ותפרה הלבנה ובושה החמה כי מלך יי צבאות בהר ציון ובירושלים ונגד זקניו כבוד:

(ט) רבי שמעון בן מנסיא אומר, אלו שבע מדות שמנו חכמים לצדיקים, כלם נתקומו ברבי ובבניו:

(י) אומר רבי יוסי בן קסמא, פעם אחת הייתי מהלך בדרך ופגע בי אדם אחד, ונתן לי שלום, והחזירתי לו שלום, אמר לי, רבי רצונך שתדור עמנו במקומנו ואני אתן לך אלף אלפים דגרי זהב ואבנים טובות ומרגליות, אמרתי לו אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם, איני דר אלא במקום תורה, וכן כתוב בספר תהלים על ידי דוד מלך ישראל, טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף, ולא עוד, אלא שבשעת פטירתו של אדם אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות, אלא תורה ומעשים טובים בלבד, שנאמר, בהתהלךך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחה, בהתהלךך תנחה אתך, בעולם הזה, בשכבך תשמור עליך, בקבר, והקיצות היא תשיחה, לעולם הבא, ואומר, לי הכסף ולי הזהב נאם יי צבאות:

(יא) חמשה קנינים קנה לו הקדוש ברוך הוא בעולמו, ואלו הן, תורה קנין אחד, שמים וארץ קנין אחד, אברהם קנין אחד, ישראל קנין אחד, בית המקדש קנין אחד. תורה מנין, דכתיב, יי קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז, שמים וארץ מנין דכתיב בה אומר יי השמים כסאי והארץ הדם רגלי אי זה בית אשר תבנו לי ואי זה מקום מנוחתי, ואומר, מה רבו מעשיך יי כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנינה. אברהם מנין, דכתיב ויברכהו ויאמר ברוך אברהם לאל עליון קונה שמים וארץ. ישראל מנין, דכתיב, עד יעבר עמך יי עד יעבור עם זו קניתי, ואומר לקדושים אשר בארץ הקמה ואדירי כל הפצי בם, בית המקדש מנין, דכתיב, מכון לשבתך פעלת יי מקדש אדני בוננו ידיך, ואומר ויביאם אל גבול קדשו הר זה קנתה ימינו:

(יב) כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו, לא בראו אלא לכבודו, שנאמר, כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, ואומר יי מלך לעלם ועד:

רבי חנניא בן עקשיא אומר, רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, שנאמר יי חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר:

סדר זמירות לסעודה שלישית

זמירות לסעודה שלישית:

נוהגים לומר מאמר זה מספר הזוהר:

תא חזי בכל שתא יומי דשבתא כד מטא שעתא דצלותא דמנחה. דינא תקיפא שלטא וכל דינין מתערין אבל ביומא דשבתא כד מטא עדן דצלותא דמנחה רעוא דרעוין אשתכח ועתיקא קדישא גליא רצון דיליה וכל דינין דילה מתכפין ומשתכח רעותא וחידי בכלא ובהאי רצון אסתלק משה נביאה מהימנא קדישא מעלמא בגין למנדע דלא בדינא אסתלק וההיא שעתא ברצון דעתיקא קדישא נפיק נשמתה ואתטמר בה בגין כד ולא ידע איש את קברתו כתיב. מה עתיקא קדישא טמירא מכל טמירין ולא ידעין עלאין ותתאין אוף הכא האי נשמתא דאתטמר בהאי רצון דאתגליא בשעתא דצלותא דמנחה דשבתא כתיב ולא ידע איש את קברתו והוא טמיר מכל טמירין דעלמא ודינא לא שלטא בה. זכאה חלקה דמשה. תאנא בהאי יומא דאורייתא מתעטרא בה מתעטרא בכלא בגין אנון פקודין בכל אנון גזרין ועונשין בשבעין ענפין דנהורא דנהרין מכל סטרא וסטרא. מאן חמי ענפין דנפקין מכל ענפא וענפא חמשא קמין בגו אילנא בלהו ענפין בהו אחידן. מאן חמי אנון תרעין דמתפתחין בכל סטר וסטר בלהו מזדהרין ונהרין בההוא נהורא דנפיק ולא פסיק קל ברוזא נפיק אתערין קדישין עליונין אתערין עמא קדישא דאתבחרו לעלא ותתא אתערין חדותא לקדמות מאריכון אתערין בחדותא שלימתא אודמנו בתלת חדון. דתלת אבהן אודמנו לקדמות מהימנותא דחדוה דכל חדותא. זכאה חלקיכון ישראל קדישין בעלמא דין ובעלמא דאתי. דא הוא ירותא לכון מכל עמין עובדי כוכבים ועל דא כתיב ביני וביני בני ישראל. אמר רבי יהודה הכי הוא ודאי ועל דא כתיב זכור את יום השבת לקדשו. וכתיב קדשים תהיו כי קדוש אני יי. וכתיב וקראת לשבת ענג לקדוש יי מכבד. תאנא בהאי יומא כל נשמתהון דצדיקיא מתעדנין בתפנוקי עתיקא קדישא סתימא דכל סתימין ורוחא דא מענונא דההוא עתיקא מתפשטא בכלהו עלמין וסלקא ונחתא ומתפשטא לכלהו בני קדישין לכלהו נטורי אורייתא ונחין בניחא שלים ומתנשי מכלהו כל רגזין כל דינין וכל פלחנין קשין. דא הוא דכתיב ביום הניח יי לך מעצבך ומרגזך ומן העבודה הקשה. בגיני כד שקיל שבתא לקבל אורייתא וכל דנטיר שבתא פאלו נטיר אורייתא כלא. וכתיב אשרי אנוש יעשה זאת וכן אדם יחזיק בה שמר שבת מחללו ושמר ידו מעשות כל רע. אשתמע דמאן דנטיר שבת כמאן דנטיר אורייתא כלא:

ברוך יי לעולם אמן ואמן:

אתקיננו סעודתא דמהימנותא שלימתא חדותא דמלכא קדישא:

אתקיננו סעודתא דמלכא. דא היא סעודתא דזעיר אנפין. ועתיקא קדישא. וחקל

תפוחין קדישין וזעיר אנפין אתין לסעדא בהדיה:

מחבר הזמר רבי יצחק לוריא זצ"ל (האר"י הקדוש) ושמו חתום בראש הבתים:

בני היכלא דכסיפין. למחזי זיו דזעיר אנפין:

יהון הכא. בהאי תפא. דביה מלכא בגלופין:

צבו לחדא. בהאי ועדא. בגו עירין וכל גדפין:

חדו השתא. בהאי שעתיא. דביה רעוא ולית זעפין:

קריבו לי. חזו חילי. דלית דינין דתקיפין:

לבר נטלין. ולא עאלין. הנך פלבין דחציפין:

והא אזמין. עתיק יומין. למצחא עדי יהון חלפין:

רעו דילה. דגלי ליה. לבטלא בכל קליפין:

ישויו לון. בגוקביהון. ויטמרון בגו כפין:

ארי השתא במנחתא. בחדותא דזעיר אנפין:

מזמור לדוד. יי רעי לא אחסר:

בנאות דשא ירביצני. על מי מנוחות ינהלני:
 נפשי ישוב. ינחני במעגלי צדק למען שמו:
 גם כי אלף בגיא צלמות לא אירא רע. כי אתה עמדי. שבטך ומשענתך המה ינחמני:
 תעריך לפני שלחן נגד צררי. דשנת בשמן ראשי בوسی רויה:
 אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי. ושבתי בבית י"י לארץ ימים:
 ויאמר משה אכלהו היום כי שבת היום לידוך היום לא תמצאהו בשדה:
 ראו כי י"י נתן לכם השבת על בן הוא נתן לכם ביום הששי לחם יומים שבו איש
 תחתיו אל יצא איש ממקמו ביום השביעי:
 וישבתו העם ביום השביעי:
 על בן ברך יי את יום השבת ויקדשהו:
 סברי מרגן ורבנן ורבותי:
 ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן:
 קודם אכילה יאמר זה:

הנה אנכי בא לקיים מצות סעודה שלישית של שבת נגד יעקב אב של המון שבעים
 נפש בזכותו ננצל ממלחמות גוג ומגוג ויקים בנו מקרא שבתוב והאבלתיך נחלת יעקב אביך.
 נחלה בלי מצרים ובבן בכח סגלת שלש סעודות אלו יתקן פגמנו בסעודות הרשות ומאכלות
 אסורות:

ויהי נועם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו:
 ידיד נפש אב הרחמן. משוך עבדך אל רצונך. ירוץ עבדך כמו איל. ושתחיה אל מול
 הדרך. יערב לו ידידותיך מנופת צוף וכל טעם:
 הדור נאה זיו העולם. נפשי חולת אהבתך. אנא אל נא רפא נא לה. בהראות לה נועם
 זיוך. אז תתחזק ותתרפא. והיתה לה שמחת עולם:
 ותיק יהמו נא רחמיך. וחוסה נא על בן אהובך. כי זה כמה נכסוף נכספתי לראות
 בתפארת עזך. אלה חמדה לבי. וחוסה נא ואל תתעלם:
 הגלה נא ופרוס חביבי עלי את סבת שלומך. תאיר ארץ מכבודך. נגילה ונשמחה
 בך. מהר אהוב כי בא מועד וחננו בימי עולם:
 אל מסתתר בשפריר חביון. השכל הנעלם מכל רעיון. עלת העלות מוכתר בכתר
 עליון. כתר יתנו לך י"י:
 בראשית תורתך הקדומה. רשומה חכמתך הסתומה. מאין תמצא והיא נעלמה.
 ראשית חכמה יראת י"י:
 רחובות הנער נחלי אמונה. מים עמוקים ידלם איש תבונה. תוצאותיה חמשים שערי
 בינה. אמונים נוצר י"י:
 האל הגדול עיני כל נגדך. רב חסד גדול על השמים חסדך. אלהי אברהם זכור
 לעבדך. חסדי י"י אפיר תהלות י"י:
 מרום נאדר בכח וגבורה. מוציא אורה מאין תמורה. פחד יצחק משפטינו האירה.
 אתה גבור לעולם י"י:
 מי אל כמוך עושה גדולות. אביר יעקב נורא תהלות. תפארת ישראל שומע תפלות.
 כי שומע אל אביונים י"י:
 יה זכות אבות יגן עלינו. נצח ישראל מצרותינו נאלנו. ומבור גלות דלנו והעלנו. לנצח
 על מלאכת בית י"י:
 מימין ומשמאל יניקת הנביאים. נצח והוד מהם נמצאים. יכין ובוטו בשם נקראים.
 וכל בניך למודי י"י:
 יסוד צדיק בשבעה נעלם. אות ברית הוא לעולם. מעין הברכה צדיק יסוד עולם. צדיק
 אתה י"י:

נָא הָקָם בְּמַהֲרָה מְלָכוּת דְּדוֹד וּשְׁלֵמָה. בְּעֵטְרָה שְׁעֵטְרָה לֹא אָמוּ. כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל כְּלָה
קְרוּאָה בְּנְעִימָה. עֲטֹרַת תְּפָאֲרֵת בְּיַד י"י:
חֶזֶק מִיַּחַד בְּאַחַד עֶשֶׂר סְפִירוֹת. וּמִיַּחַד אֱלוֹף יִרְאָה מְאֹרוֹת. סְפִיר גְּזֵרְתֶם יַחַד
מְאִירוֹת. תִּקְרַב רְנַתְנוּ לְפָנֶיךָ י"י:

וקודם ברכת המזון של כל סעודות שבת ישול ידיו במים אחרונים, ויאמר:
יְדֵי אַחְסֵי אָנָּא, לְגַבֵּי חַד מְנָא, לְסַטְרָא חוּרִינָא, דְּלִית בָּהּ מִמְּשָׂא:
אֲזַמֵּן בְּתַלְתָּא, בְּכֶסֶף דְּבִרְכָתָא, לְעֵלַת עֲלָתָא, עֲתִיקָא קַדִּישָׂא:
ויברך ברכת המזון ואחר הסעודה יאמר:
אֲשְׁלִימוּ סְעוּדְתָא דָּא, דְּמַהֲיֻמְנוּתָא שְׁלִימְתָא דְּזִרְעָא קַדִּישָׂא דְּיִשְׂרָאֵל:

סדר מוצאי שבת:

ויהי נעם אדני אלהינו עלינו. ומעשה ידינו כוננה עלינו. ומעשה ידינו כוננהו⁵⁷³ וישב בסתר בסתר עליון בצל שדי ותלונן: אמר לידוד מחסי ומצודתי. אלהי אבטח בו: כי הוא יצילך מפח יקוש מדבר הוות: באברתו יסוך לך ותחת כנפיו תחסה. צנה וסחרה אמתו: לא תירא מפחד לילה. מחין יעוף יומם: מדבר באפל יהלך. מקטב ישוד צהרים: יפל מצדך אלף ורכבה מימינך. אליך לא יגש: רק בעיניך תביט. ושלמת רשעים תראה: כי אתה ה' מחסי. עליון שמת מעונך: לא תאנה אליך רעה. ונגע לא יקרב באהלך: כי מלאכיו יצוה לך. לשמרך בכל דרכיך: על כפים ישאונוך. פן תגור באבן רגלך: על שחל ופתן תדרך. תרמס כפיר ותנין: כי בי חשק ואפלטתו. אשגבהו כי ידע שמי: יקראני ואענהו. עמו אנכי בצרה. אחלצהו ואכבדהו: ארץ ימים אשביעהו. ואראהו בישועתי⁵⁷⁴: ארץ ימים אשביעהו. ואראהו בישועתי:

ואתה קדוש יושב תהלות ישראל. וקרא זה אל זה ואמר: קדוש. קדוש. קדוש ה' צבאות. מלא כל הארץ כבודו: ומקבלין דין מן דין. ואמרין קדיש בשמי מרומא עלאה בית שכינתה. קדיש על ארעא עובד גבורתה. קדיש לעלם ולעלמי עלמיא ה' צבאות. מליא כל ארעא זיו יקרה. ותשאני רוח. ואשמע אחרי קול רעש גדול: ברוד כבוד ה' ממקומו: ונטלתני רוחא. ושמעית בתרי קל זיע סגיא דמשבחין ואמרין: בריך יקרא דידוד מאתר בית שכינתה: ה' ימלך לעולם ועד: ה'. מלכותה קאם לעלם ולעלמי עלמיא.

ה' אלהי אברהם יצחק וישראל אבותינו. שמרה זאת לעולם ליצר מחשבות לבב עמך. והכן לבכם אליך: והוא רחום. יכפר עון ולא ישחית. והרבה להשיב אפו. ולא יעיר כל חמתו: כי אתה אדני טוב וסלח. ורב חסד לכל קראיך: צדקתך צדק לעולם ותורתך אמת: תתן אמת ליעקב. חסד לאברהם. אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם: ברוד אדני יום יום יעמם לנו. האל ישועתנו סלה: ה' צבאות עמנו. משגב לנו אלהי יעקב סלה: ה' צבאות אשרי אדם בטח בך: אתה חוננתנו למדע תורתך. ותלמדנו לעשות חקי רצונך. ותבדל ה' אלהינו בין קדש לחל. בין ה' הושיעה. המלך יעננו ביום קראנו: ברוד הוא אלהינו שבראנו לכבודו. והבדילנו מן התועים. ונתן לנו תורת אמת. וחיי עולם נטע בתוכנו. הוא יפתח לבנו בתורתו. וישם בלבנו אהבתו ויראתו ולעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם. למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה: יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו. שגשמך חקיך בעולם הזה. ונזכה ונחיה ונראה ונירש טובה וברכה לשני ימות המשיח ולחיי העולם הבא. למען יזמרך כבוד ולא ידם. ה' אלהי לעולם אודך: ברוד הגבר אשר יבטח בידוד. והיה ה' מבטחו: בטחו בידוד עדי עד. כי ביה ה' צור עולמים: ויבטחו בך יודעי שמך. כי לא עזבת דרשיך ה': ה' חפץ למען צדקו. יגדיל תורה ויאדיר:

לדוד ברוד יי צורי המלמד ידי לקרב אצבעותי למלחמה: חסדי ומצודתי משגבי ומפלטני לי מגני ובו חסיתי הרודד עמי תחתי: יי מה אדם ותדעהו בן אנוש ותחשבהו: אדם להבל דמה ימיו בצל עובר: יי הט שמיד ותרד גע בהרים ויעשנו: ברוד ברק ותפיצם שלח חציד ותהמם: שלח ידך ממרום פצני והצילני ממים רבים מיד בני נכר: אשר פיהם דבר שוא ומינם ימין שקר: אלהים שיר חדש אשירה לך בגבל עשור אומרה לך: הגותן תשועה למלכים הפוצה את דוד עבדו מחרב רעה: פצני והצילני מיד בני נכר אשר פיהם דבר שוא ומינם ימין שקר: אשר בנינו כנטעים מגדלים בגעוריהם גנותינו כזוית מחטבות תבנית

- מאיר הסידור -

⁵⁷³ ואומרים ויהי נועם וסדר קדושה באריכות כדי לאחר סדר קדושה שאז חוזרים רשעים לגיהנם (טור) ובזמן שאין אומרים ויהי נועם כגון שחל יו"ט בשבוע אין אומרים סדר קדושה אבל אומרים ויתן לך (רצה א). ופסוק ויהי נועם צריך לאומרו מעומד. ויש מקומות שא"א ויהי נועם בבית האבל רק מתחילין יושב בסתר וגו' (מ"ב סק"א).
⁵⁷⁴ נוהגים לכפול פסוק אורך ימים (מ"ב סק"א בשם הטור).

היכל: מזוינו מלאים מפיקים מזן אל זן צאננו מאליפות מרובות בחוצותינו: אלופינו מספלים
 אין פריז ואין יוצאת ואין צוחה ברחבתינו: אשרי העם שפכה לו אשרי העם שיי אלהיו:

למנצח בנגינת מזמור שיר: אלהים יהננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה: לדעת בארץ
 דרבה בכל גוים ישועתך: יודוך עמים אלהים יודוך עמים כלם: ישמחו וירננו לאמים כי תשפט
 עמים מישר ולאמים בארץ תנחם סלה: יודוך עמים אלהים יודוך עמים כלם: ארץ נתנה
 יכולה וברכנו אלהים אלהינו: וברכנו אלהים ויראו אותו כל אפסי ארץ:

פסוקי ברכה:

ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירש: ועבדוך עמים וישתחוו
 לך לאמים. הוה גביר לאחיה וישתחוו לך בני אמה. ארריך ארור ומברכיך ברוך: ואל שדי
 יברך אתך ויפרך וירבה. והיית לקהל עמים: ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך.
 לרשתך את ארץ מגרית אשר נתן אלהים לאברהם: מאל אביך ועזרך ואת שדי ויברכה.
 ברכת שמים מעל ברכת תהום רבצת תחת. ברכת שדים ורחם: ברכת אביך נברו על ברכת
 הורי. עד תאות גבעת עולם. תהיין לראש יוסף ולקדקד נזיר אחיו: ואהבך וברכה והרבה.
 וברך פרי בטנה ופרי אדמתך. דגנה ותירשך ויצהרה. שגר אלפיך ועשתרת צאנה. על
 האדמה אשר נשבע לאבותיך לתת לך: ברוך תהיה מכל העמים. לא יהיה בך עקר ועקרה
 ובבהמתך: והסיר יי ממך כל חלי. וכל מדוי מצרים הרעים אשר ידעת לא ישימם בך. ונתנם
 בכל שנאיך: המלאך הגאל אתי מכל רע. וברך את הנערים. ויקרא בהם שמי ושם אבתי
 אברהם ויצחק. וידגו לרב בקרב הארץ: יי אלהיכם הרבה אתכם. והנכם היום בכוכבי
 השמים לרב: יי אלהי אבותיכם יספ עליכם ככם אלף פעמים. ויברך אתכם כאשר דבר
 לכם: ברוך אתה בעיר. וברוך אתה בשדה: ברוך אתה בבאה. וברוך אתה בצאתך: ברוך
 טנאך ומשאתך: ברוך פרי בטנה ופרי אדמתך ופרי בהמתך. שגר אלפיך ועשתרות צאנה:
 יצו יי אתך את הברכה באסמיה ובכל משלח ידך. וברכה בארץ אשר יי אלהיך נתן לך:
 יפתח יי לך את אוצרו הטוב את השמים. לתת מטר ארצה בעתו ולברך את כל מעשה ידך.
 והלוית גוים רבים ואתה לא תלוה: כי יי אלהיך ברכך כאשר דבר לך. והעבטת גוים רבים
 ואתה לא תעבט. ומשללת בגוים רבים וברך לא ימשלו: אשריך ישראל מי כמוך עם נושע ביי.
 מגן עזרך ואשר חרב גאותך. ויבחושו אביך לך. ואתה על במותימו תדרך: מחיתי כעב
 פשעיך וכעגן חטאתיך. שובה אלי כי גאלתיך: רנו שמים פי עשה יי. הרעו תחיתות ארץ
 פצחו הרים רנה יער וכל עץ בו. כי גאל יי יעקב ובישראל יתפאר: גאלנו יי צבאות שמו.
 קדוש ישראל: ישראל נושע ביי תשועת עולמים. לא תבשו ולא תכלמו עד עולמי עד:
 ואכלתם אכול ושבוע. והללתם את שם יי אלהיכם אשר עשה עמכם להפליא. ולא יבשו
 עמי לעולם: וידעתם כי בקרב ישראל אני. ואני יי אלהיכם ואין עוד. ולא יבשו עמי לעולם:
 כי בשמחה תצאו ובשלום תוכלון. ההרים והגבעות יפצחו לפניכם רנה. וכל עצי השדה
 ימחאו כף: הנה אל ישועתי אבטח ולא אפחד. כי עזי וזמרת יה יי. ויהי לי לישועה: ושאבתם
 מים בששון ממעיני הישועה: ואמרתם ביום ההוא. הודו ליי קראו בשמו הודיעו בעמים
 עלילותיו. הזכירו כי נשגב שמו: זמרו יי כי גאות עשה. מודעת זאת בכל הארץ: צהלי רגזי
 ישבת ציון. כי גדול בקרבך קדוש ישראל: ואמר ביום ההוא. הנה אלהינו זה. קוינו לו
 ויושיענו. זה יי קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו: בית יעקב לכו ונלכה באור יי והיה אמונת
 עתיך חסן ישועות חכמת ודעת. וראת יי היא אוצרו: ויהי דוד לכל דרכיו משכיל. ויי עמו:
 פדה בשלום נפשי מקרב לי. כי ברבים היו עמדי: ואמר העם אל שאול היונתן ימות. אשר
 עשה הישועה הגדולה הזאת בישראל. הלילה. חי יי אם יפל משערת ראשו ארצה. כי עם
 אלהים עשה היום הזה. ויפדו העם את יונתן ולא מת: ופדויי יי ישבון ובאו ציון ברנה.
 ושמחת עולם על ראשם. ששון ושמחה ישיגו ונסו ונגו ואתה: הפכת מספדי למחול לי.

פתחת שקי ותאזרני שמחה: ולא אבה י"י אלהיך לשמע אל בלעם. ויהפך י"י אלהיך לך את הקללה לברכה. כי אהבך י"י אלהיך: אז תשמח בתולה במחול. ובחורים וקנים יחדו. והפכתי אבלם לששון ונחמתים ושמחתים מיגונם: בורא נוב שפתים שלום. שלום לרחוק ולקרוב אמר י"י ורפאתיו: ורוח לבשה את עמשי ראש השלישים. לך דויד ועמך בן ישי שלום. שלום לך ושלום לעזרך כי עזרך אלהיך. ויקבלם דויד ויתנם בראשי הגדוד: ואמרתם בה לחי. ואתה שלום ובייתך שלום וכל אשר לך שלום: י"י עז לעמו יתן. י"י יברך את עמו בשלום: אמר רבי יוחנן בכל מקום שאתה מוצא גדלתו של הקדוש ברוך הוא. שם אתה מוצא ענותנותו. דבר זה כתוב בתורה. ושנוי בגביאים. ומשלש בכתובים: כתוב בתורה. כי י"י אלהיכם הוא אלהי האלהים ואדני האדנים. האל הגדול הגבר והנורא אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד: וכתוב בתורה. עשה משפט יתום ואלמנה. ואהב גר לתת לו לחם ושמלה: שנוי בגביאים דכתיב. כי בה אמר רם ונשא שכין עד וקדוש שמו. מרום וקדוש אשכון. ואת דכא ושפל רוח. להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדבאים: משלש בכתובים. דכתיב. שירו לאלהים זמרו שמו סלו לרכב בערבות ביה שמו. ועלוזו לפניו: וכתוב בתורה. אבי יתומים ודין אלמנות אלהים במעון קדשו: יהי י"י אלהינו עמנו כאשר היה עם אבותינו. אל יעזבנו ואל יטשנו: ואתם הדבקים בי"י אלהיכם. חיים כלכם היום: כי נחם י"י ציון נחם כל חרבתייה. וישם מדברה כעדרן וערבתה בנן י"י. ששון ושמחה ימצא בה תודה וקול זמרה. י"י הפץ למען צדקו. יגדיל תורה ויאדיר: שיר המעלות. אשרי כל ירא י"י ההלך בדרךיו: יגיע כפיך כי תאכל. אשריך וטוב לך: אשריך בנפן פריה בירכתי ביתך. בניה בשתלי זיתים סביב לשלחנה: הנה כי כן ברוך גבר. ירא י"י: יברכה י"י מציון וראה בטוב ורושלים. כל ימי חייך: וראה בנים לבניך. שלום על ישראל:

סדר הבדלה:

נוטל הכוס בידו ואומר:

הנה אל ישועתי אבטח ולא אפחד⁵⁷⁵: כי עזי וזמרת יהי י"י. ויהי לי לישועה: ושאתם מים בששון. מפעניי הישועה: לי"י הישועה. על עמך ברכתך סלה: י"י צבאות עמנו. משגב לנו אלהי יעקב סלה: י"י צבאות. אשרי אדם בטח בך: י"י הושיעה. המלך יעננו ביום קראנו: ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר. בן תהיה לנו: כום ישועות אשא. ובשם י"י אקרא: סברי מרגן⁵⁷⁶:

ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם. בורא פרי הגפן:

על הבשמים⁵⁷⁷ – ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם. בורא מיני בשמים:

על הנר⁵⁷⁸ – ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם. בורא מאורי האש:

- מאיר הסידור -

⁵⁷⁵ סדר הבדלה יין בשמים נר הבדלה וסימנך יבנ"ה: הגה ונהגו לומר קודם הבדלה שעושים בבית הנה אל ישועתי וגו' כוס ישועות אשא וגו' ליהודים היתה אורה וגו' לסימן טוב. ובשעת הבדלה יתנו עיניהם בכוס ובנר. ונוהגין לשפוך מכוס של יין על הארץ קודם שסיים בפה"ג כדי שלא יהיה הכוס פגום. וטעם השפיכה דאמרינן כל בית שלא נשפך בו יין כמים אין בו סימן ברכה, ועושין כן לסימן טוב בתחלת השבוע, גם שופכין מן הכוס לאחר הבדלה ומכבין בו הנר, ורוחצים בו עינינו משום חיוב המצוה (רצו א).

⁵⁷⁶ אומר הבדלה מיושב: הגה ו"א מעומד וכן נוהגין במדינות אלו. ואוחז היין בימין וההדס בשמאל ומברך על היין ושוב נוטל ההדס בימין והיין בשמאל ומברך על ההדס ומחזיר היין לימינו (רצו ו): והיין בשמאל - ואינו מניחו אז מידו משום דכל הברכות של הבדלה מצוה להיות על הכוס (מ"ב שם סק"ל): ומברך על ההדס - ומניחו (כח) ורואה בצפרנים ומברך בורא מאורי האש ואח"כ מחזיר היין לימינו וגומר ההבדלה (שם סקל"א):

⁵⁷⁷ מברך על הבשמים אם יש לו ואם אין לו אין צריך לחזור אחריהם (רצו א): מברך על הבשמים - והברכה הוא (א) בורא מיני בשמים על איזה מין שהוא (מ"ב סק"א).

⁵⁷⁸ מברך על הנר בורא מאורי האש אם יש לו וא"צ לחזור אחריו (רצו א): מברך על הנר וכו' - משום דתחלת ברייתו הוי במוצאי שבת, כדאמרינן בפסחים דף נ"ד במוצ"ש נתן הקב"ה דעה באדה"ר

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. המבדיל בין קדש לחל. בין אור לחשך. בין ישראל לעמים. בין יום השביעי לששת ימי המעשה: ברוך אתה יי. המבדיל בין קדש לחל:

זמירות לסעודת מלוה מלכה:

מחבר זמר זה שמו יעקב מנוי חזק וחתום שמו בראשי החרוזים מהחרוז השני: במוצאי יום מנוחה. המצא לעמך רוחה. שלח תשבי לנאנחה. ונס יגון ונאנחה: יאתה לך צורי. לקבץ עם מפזרי. מיד גוי אכזרי. אשר כרה לי שוחה: עת דודים תעורר אל. למלט עם אשר שואל. ראות טובך בבוא גואל. לשה פזורה נדהה: קרא ישע לעם נדבה. אל דגול מרבבה. יהי השבוע הבא. לנו ולכל ישראל לישועה ולרוחה: בת ציון השכולה. אשר היא היום געולה. מהרה תהיה בעולה. באם הפנים שמחה: מעינות אזי יזובון. ופדוני יי עוד ישובון. ומי ישע ישאבון. והצרה נשפחה: נחה עמך באב רחמן. יצפצפו עם לא אלמן. דבר יי אשר נאמן. בהקימך הבטחה: וידידים פליטי חרץ. נגינתם יפצחו במרץ. בלי צוחה ובלי פרץ. אין יוצאת ואין צוחה: יהי החדש הזה. כנבואת אבי חוזה. וישמע בבית זה ובבתי כל ישראל. קול ששון וקול שמחה. קול חתן וקול כלה: קול מצהלות חתנים מחפתם ונערים ממשנתה נגינתם: חזק ימלא משאלותינו. אמיץ יעשה בקשתנו. והוא ישלח במעשה ידינו. ברכה והצלחה: במוצאי יום גילה. שמך נורא עליה. שלח תשבי לעם סגלה. רוח ששון והנחה: קול צהלה ורנה. שפתינו אז תרננה. אנא יי הושיעה נא. אנא יי הצליחה נא: מחבר הזמר רבי שילא ושמך חתום בסופי תיבות ראשונות של הזמר: חדש ששוני אל נא והביא את אליהו הנביא: אמן וחזק רפיון ידי. ברוך מלאכתי וכל מעבדי. גואלי זכור עניי ומרודי. הברך הטוב הקם לעודדי. חרץ ושלח ושמח לבבי. את אליהו הנביא: ועד וחקן די ספוקי. זמן מזוני ולחם חקי. חלב חיל גוים חיש להניקי. טובך תשבע עוללי ויונקי. יבא משיחי לעיר מושבי. את אליהו הנביא: בונן לעם זו צורי צור לחבוש. לחם לאכול ובגד ללבוש. משנאי יחזה ירא ויבוש. ננה הר שער בקרוב תכבוש. ששוני יגדל בראות סביבי. את אליהו הנביא: עמון ומואב מהרה תכלה. פדויה לעמך בקרוב תגלה. ציון תמלא מעם אלה. קרית מלך רב אז נעלה. שכן תשכן בתוך עם צבי. את אליהו הנביא:

מחבר זמר זה שמו אלעזר וחתום בראשי החרוזים:

אגיל ואשמח בלבבי. בראותי כי מאויבי תריב ריבי. ולציון גואל תביא. איש צמח תצמיח. אליהו הנביא ומלך המשיח: לבן בעמים יחד. תפול אימה ופחד. לבם יפחד. בעת

- מאיר הסידור -

וטחן ב' אבנים זו בזו ויצא מהן אור (שם סק"א): בורא מאורי האש - דכמה נהורא איכא בנורא לבנה אדומה וירוקה (שם סק"ב).

משנה ברורה סימן רצח וא"צ לחזור אחריו - שאין מברכין אלא לזכר שנברא האור במוצ"ש וכנ"ל וע"כ יוכל לברך על הכוס אפילו בלא נר ומתי שיזדמן לו אח"כ שיראה אש ויהנה לאור יברך בורא מאורי האש ואך דוקא בליל מו"ש ולא יותר דעבר זמנו (שם סק"ג): מצוה מן המובחר לברך על אבוקה ויש מי שאומר שאם אין לו אבוקה צריך להדליק נר אחר לצורך הבדלה חוץ מהנר המיוחד להאיר בבית. הגה ונר שיש לו שתי פתילות מיקרי אבוקה (רצח ב): נוהגים להסתכל בכפות הידים ובצפרנים: הגה ויש לראות בצפרני יד ימין ולאחוז הכוס ביד שמאל ויש לכפוף האצבעות לתוך היד שאז רואה בצפרנים עם הכפות בבת אחת ולא יראה פני האצבעות שבפנים (רצח ג): נוהגים להסתכל וכו' - הטעם דהא בעינן שיוכל להכיר לאורו בין מטבע למטבע וכדלקמיה ולכן נוהגים להסתכל בצפרנים לראות אם יוכל ליהנות לאורו ולהכיר בין מטבע למטבע כמו שמכיר בין צפורן לבשר ועוד שהצפרנים הן סימן ברכה שהן פרות ורבות לעולם וגם מסתכלים בכפות ידים שיש בשרטוטי היד סימן להתברך בו (שם מ,ב סק"ט): שאז רואה וכו' - ויש נוהגין לפשוט אח"כ הד' אצבעות ולראות מאחריהם על הצפרנים (מ"ב סק"א). אין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו דהיינו שיהיה סמוך לו בכדי שיוכל להכיר בין מטבע מדינה זו למטבע מדינה אחרת (רצח ד): שיוכל להכיר - וע"כ אם הוא יוצא בברכת הבדלה מאחרים ורוצה לצאת גם בברכת במ"ה יקרב עצמו אצל האש כשיעור זה כדי שיהיה יוכל לצאת גם בברכת בורא מאורי האש ועיין מש"כ לעיל בסוף סימן רצ"ז (מ"ב שם סק"ג):

יעלה גוי אחד. וארחותיו יצליח. אליהו הנביא ומלך המשיח: עוד ממזרח למערב. יעור לעשות הרג רב. בארם וערב. לערוף מלחמה וקרב. על אויביו יצריח. אליהו הנביא ומלך המשיח: ודים מלכי אדמה. יטור נפיש וקדמה. משמע ודומה. נוסו נגבה וימה. אשר אתכם יברית. אליהו הנביא ומלך המשיח: רנו כל עברי ארץ. כי הנה רענן ארצת. אורו ורח. קנה בפתור ופרח. על הר ציון יפרית. אליהו הנביא ומלך המשיח:

מחבר הזמר רבי אברהם ושמו חתום בראשי החרוזים:

אלהים יסעדנו. ברכה במאודנו. וזכר טוב יזכרנו. בכל משלח ידינו. אלהים יסעדנו: ביום ראשון למלאכה. יצו אתנו ברכה. ויום השני ככה. ימתיק את סודנו. אלהים יסעדנו: רבה צבאי ישעי. בשלישי וברביעי. בחמישי אך לא בעי. ישלח את פודנו. אלהים יסעדנו: הכן טבוח טבח. ביום הששי זכה. קודש הלול ושבת על כל מחמדינו. אלהים יסעדנו: מעדנים לנפשנו. נתן ביום קדשנו. ורעננה ערשנו. ולילה אור בעדנו. אלהים יסעדנו. ברכה במאודנו. וזכר טוב יזכרנו. בכל משלח ידינו: מחבר הזמר רבי נחמן ושמו חתום בראשי החרוזים: אלי חיש גואלי עבדך ישכילי. מבשר טוב אלי. את אליהו הנביא: נאוו על ההרים. שלוחי יוצר הרים. ורגלי המבשרים באמור שובי שובי: אלי חבי כמעט רנע. כל מחלה וכל נגע. אויבך אפגע. יום נקם בלבי: אלי מלכך יבא לך. יפה את בלך. ורעיתי למולך. גלעדי התשבי: אלי נופת תסופנה. שפתי בני יונה. כי בא עת לחננה ציון נחלת צבי: אלי אדיר איום ונורא. בצר לי לך אקרא. יי לי לא אירא: גדור פרצת היכלי. דגול מהר חכלילי. יי היה עוזר לי: הן אתה תקנתי. ולישועתך קויתי. יי עוז ישועתי: זך ונקי כפים. חון פורשי כנפים. יי ארך אפים: טובך תחיש לעמד. יהי עלינו בנאמך. יי עשה למען שמך: בוגן בית מכונך. להרבין בו צאנך. יי באור פניך: מפחד להצילי. נהלני לציון קודש גורלי. יי שמע בקולי: סעוד וסמוך לנמקרים. עוזר נא את הנשואים. יי יוצר הרים: פדה עמך מעוים. צאנך מיד גוזזים. יי עושה חזיונים: קרב קין נחמה. רחם אום לא רחמה. יי איש מלחמה: שכון במאז באהלנו. תמיד אל מחוללנו. יי מלכנו הוא יושיענו:

זמר זה מיוסד ע"פ א"ב, ואח"כ חתם המחבר שמו ישי בר מרדכי חזק בכל חצי הרוז,

ומעשה זמר זה נמצא בברייתא:

איש חסיד היה. בלי מזון ומחיה: בביתו עוסק מלבוש. ואין בגד ללבוש: גזין בחשוכה אשה. וגם בכנים חמשה: דברה לו האשה. יותר אין להתיאשה: המבלי לחם לאכול. בערום ובהוסר כל: ותורה מצאת כי יגעתי. מה נאכל מעתה: זהיר כבר נשוק. הלא תצא לשוק: חנון ורחום במרומיו. אולי יגמלנו ברחמיו: טוב לקויו מחסה. רצון יראיו יעשה: יעצת בדעת ובחכמה. יעצת בלי להסכימה: כצאתי לבשת ולכלמה. מבלי כסות ושלמה: לאין בדי לפורטה. אפילו שוה פרוטה: מהרה ושאלה משכנים. מלבושים נאים מתקנים: גלפש והשליך יקבו. על יי אשר אהבו: סחו ילדיו בפלולם. אל ישוב דך נכלם: עבר בשוק בסברתו. והנה אליהו הנביא לקראתו: פיץ לו המבשר. באמת היום תתעשר: צוני בכל כבודך. כי הנני עבדך: קרא למי בדעתו. קנות עבד אין כמותו: רחש איך ישנה דינו. עבד למבור את אדונו: שת לו חכמתו בקרבו. והחזיק בו כמו רבו: תגר קנאו באהבים. בשמונה מאות אלף זהובים: תבעו מה מלאכתך. אם בבנין חכמתך: תכלית טרקלין ופלטרין. הרי אתה בן חורין: יום ראשון במפעלים. פעל עם פועלים: שוע בחצי הלילה. ענני נורא עליה: יומתי ונמכרתי להעבידי. לכבודך ולא לכבודי: בורא עולם בקנין. השלם זה הבנין: רחמך יכמרו בחנינותי. כי למוכה בונתי: מלאכי רחמים ממעונתו. אז החלו לבנותו: רבו בני המלוכה. ותשלם כל המלאכה: דין הסוחר בראותו. כי נמרה מלאכתו: כלולת מגדלים נאים. לפי ענין הפנאים: יזכר לך עתה. אתמול אשר דברתי: חפשי בודאי ובברור. כנמת לענין שחרור: זה קימו באמת. ופרח לו איש האמת:

אמר י"י ליעקב. אל תירא עבדי יעקב: בחר י"י ביעקב. אל תירא עבדי יעקב: נאל י"י את יעקב. אל תירא עבדי יעקב: דרך כוכב מיעקב. אל תירא עבדי יעקב: הפאים ישרש יעקב. אל תירא עבדי יעקב: וירד מיעקב. אל תירא עבדי יעקב: זכר זאת ליעקב. אל תירא עבדי יעקב: חדות ישועות יעקב. אל תירא עבדי יעקב: טובו אוהליך יעקב. אל תירא עבדי יעקב: יורו משפטיך ליעקב. אל תירא עבדי יעקב: כי לא נחש ביעקב. אל תירא עבדי יעקב: לא הביט און ביעקב. אל תירא עבדי יעקב: מי מנה עפר יעקב. אל תירא עבדי יעקב: נשבע י"י ליעקב. אל תירא עבדי יעקב: סלח נא לעון יעקב. אל תירא עבדי יעקב: עתה השב שבות יעקב. אל תירא עבדי יעקב: פדה י"י את יעקב. אל תירא עבדי יעקב: צוה ישועות יעקב. אל תירא עבדי יעקב: קול קול יעקב. אל תירא עבדי יעקב: רני ושמחי ליעקב. אל תירא עבדי יעקב: שב י"י את שבות יעקב. אל תירא עבדי יעקב: תתן אמת ליעקב. אל תירא עבדי יעקב: מחבר זמר זה שמו יצחק הקטן ושמו רשום בראשי החרוזים מהחרוז השני: המבדיל בין קדש לחול. הפאתינו הוא ימחול. זרענו וכספנו ירבה פחול. וככוכבים בלילה:

יום פנה כצל תומר. אקרא לאל עלי גומר. אמר שומר. אתא בכר וגם לילה: צדקתך בחר תבור. על חטאי עבור תעבור. ביום אתמול כי יעבור. ואשמורה בלילה: חלפה עונת מנחת. מי יתן מנוחתי. יגעתי באנחתי. אשחה בכל לילה: קולי כל יגמל. פתח לי שער המנטל. שראשי נמלא טל. קוצותי רסיסי לילה: העתר נורא ואיום. אשוע תנה פדיום. בנשף בערב יום. באישון לילה: קראתיך יה הושיעני. ארח חיים תודיעני. מדלות תבצעני. מיום ועד לילה: טהר טנוף מעשי. פן יאמרו מכעסי. איה נא אלוה עשי. הנותן זמירות בלילה: נחנו בדרך בחומר. סלח נא על קל וחומר. יום ליום יביע אמר. ולילה ללילה: המבדיל בין קדש לחול. חטאתינו הוא ימחול. זרענו וכספנו ירבה פחול. וככוכבים בלילה:

אליהו הנביא. אליהו התשבי. אליהו הגלעדי. במהרה יבא אלינו עם משיח בן דוד: איש אשר קנא לשם האל. איש בשר שלום על יד יקותיאל. איש נש וכפר על בני ישראל: אליהו: איש דורות שנים עשר ראו עיניו. איש הנקרא בעל שער בסמניו. איש ואזור עור אזור במתניו: אליהו: איש זעף על עובדי המנים. איש חש ונשבע מהיות גשמי מעונים. איש טל ומטר עצר שלש שנים: אליהו: איש יצא למצא לנפשו נחת. איש כלכלוהו העורבים ולא מת לשחת. איש למענו נתברכו בד וצפחת: אליהו: איש מוסריו הקשיבו כמהים. איש נענה באש משמי גבוהים. איש סחו אחריו י"י הוא האלהים: אליהו: איש עתיד להשתלח משמי ערבות. איש פקיד על כל בשורות טובות. איש ציר נאמן להשיב לב בנים על אבות: אליהו: איש קרא קנא קנאתי לי"י בתפארה. איש רכב על סוסי אש בסערה. איש שלא טעם טעם מיתה וקבורה: אליהו: איש תשבי תצלנו מפי אריות. יבשרנו בשורות טובות. ישמחנו בנים על אבות. במוצאי שבתות: אליהו: איש תשבי על שמו נקרא. תצליחנו על ידו בתורה. תשמיענו מפיו בשורה טובה במהרה. במהרה תוציאנו מאפלה לאורה: אליהו: אשרי מי שראה פניו בחלום. אשרי מי שנתן לו שלום והחזיר לו שלום. י"י יברך את עמו בשלום: אליהו: כפתוב הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא. לפני בא יום י"י הגדול והנורא. והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם:

סדר נמילת לולב:

ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו, וצונו על נמילת לולב: בפעם הראשון שמברך על הלולב מברך גם שהחיינו: ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם, שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה:

סדר הלל:

אלו ימים שגומרים בהם את ההלל (בגולה): ב' ימים ראשונים של פסח, ב' ימים של שבועות. מ' ימים של חג הסוכות עם שמיני עצרת. ח' ימים דחנוכה, והסימן הוא בבט"ח⁵⁷⁹:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. אשר קדשנו במצותיו וצונו לקרא את ההלל: הללויה הללו עבדי יי. הללו את שם יי: יהי שם יי מבורך. מעתה ועד עולם: ממזרח שמש עד מבואו. מהלל שם יי: רם על כל גוים יי. על השמים כבודו: מי כיי אלהינו המגביה לשבת: המשפילי לראות בשמים ובארץ: מקימי מעפר דל. מאשפת ירים אביון: להושיבי עם נדיבים. עם נדיבי עמו: מושיבי עקרת הבית. אם הכנים שמחה. הללויה: בצאת ישראל ממצרים. בית יעקב מעם לועז: היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו: הים ראה וינס. הירדן יסב לאחור: ההרים רקדו כאילים. גבעות כבני צאן: מה לך הים כי תנוס. הירדן תסב לאחור: ההרים תרקדו כאילים. גבעות כבני צאן: מלפני אדון חולי ארץ. מלפני אלוה יעקב: ההפכי הצור אנם מים. חלמיש למעינו מים:

בר"ח ובחוד"מ פסח גם שני ימים האחרונים של פסח מדלגין זה⁵⁸⁰:

לא לנו יי לא לנו. כי לשמך תן כבוד. על הסדך על אמתך: למה יאמרו הגוים. איה נא אלהיהם: ואלהינו בשמים. כל אשר חפץ עשה: עצביהם כסף וזהב. מעשה ידי אדם: פה להם ולא ידברו. עינים להם ולא יראו: אזנים להם ולא ישמעו. אף להם ולא יריחו: ידיהם ולא ימישון. רגליהם ולא יהלכו. לא יהנו בגרונם: כמוהם יהיו עשיהם. כל אשר בטח בהם: ישראל בטח ביי. עזרם ומגנם הוא: בית אהרן בטחו ביי. עזרם ומגנם הוא: יראי יי בטחו ביי. עזרם ומגנם הוא:

יי זכרנו יברך. יברך את בית ישראל. יברך את בית אהרן: יברך יראי יי. הקטנים עם הגדלים: יספ יי עליכם. עליכם ועל בניכם: ברוכים אתם ליי. עשה שמים וארץ: השמים שמים ליי. והארץ נתן לבני אדם: לא המתים יהללו יה. ולא כל יורדי דומה: ואנחנו נברך יה. מעתה ועד עולם. הללויה:

בר"ח ובחוד"מ פסח גם שני ימים האחרונים של פסח מדלגין זה⁵⁸¹:

אהבתי כי ישמע יי את קולי תחנוני: כי הפה אוננו לי. ובני אקרא: אפפוני חבלי מות. ומצרי שאל מצאוני. צרה ויגון אמצא: ובשם יי אקרא. אנה יי מקטה נפשי: חנון יי וצדיק. ואלהינו מרחם: שמר פתאים יי. דלותי ולי יהושיע: שובי נפשי למנוחיכי. כי יי גמל עליכי: כי חלצת נפשי ממות. את עיני מן דמעה. את רגלי מדחי: אתה לך לפני יי. בארצות החיים: האמנתי כי אדבר. אני עניתי מאד: אני אמרתי בחפזי. כל האדם כזב: מה אשיב ליי. כל תגמולוהי עלי: כוס ישועות אשא. ובשם יי אקרא: נדרי ליי אשלם. נגדה נא לכל עמו: יקר בעיני יי. הפותה לחסידיו: אנה יי כי אני עבדך. אני עבדך בן אמתך פתחת למוסרי: לך אזבח זבח תודה. ובשם יי אקרא: נדרי ליי אשלם. נגדה נא לכל עמו: בחצרות בית יי. בתוככי ירושלים. הללויה:

- מאיר הסידור -

⁵⁷⁹ קורים הלל בדילוג בין יחיד בין צבור ו"א שהצבור מברכין עליו בתחלה לקרוא את ההלל ולבסוף ההלל והיחיד אין מברך עליו ויש אומרים שאף הצבור אין מברכין עליו לא בתחלה ולא בסוף זה דעת הרמב"ם וכן נוהגין בכל מלכות א"י וסביבותיה: הגה ויש אומרים דגם יחיד מברך עליו וכן נוהגין במדינות אלו ומ"מ יזהר אדם לקרות בצבור כדי לברך עליו עם הצבור (תכב ב): מצות קריאת הלל מעומד (תכב ז): לפי שההלל עדות שבחו של מקום ונפלאותיו ונסים שעשה לנו ומצות עדות בעמידה (מ"ב סק"ח), ומדרבנן לא מחמירין בסמיכה ויש להחמיר לכתחלה דסמיכה לא מקרי עמידה, וסמיכה מועטת שאם ינטל אותו דבר לא יפול בודאי מותר (ביה"ל ד"ה מעומד). בחוה"מ שהוא יו"ט גמור יש לחלצם קודם הלל (מ"ב תכג סק"י):

⁵⁸⁰ והמנהג הפשוט שמדלגין מן לא לנו עד ה' זכרנו וגו', ומן אהבתי כי ישמע וגו' עד מה אשיב (מ"ב סק"ב).

⁵⁸¹ עי' לעיל הערה 580.

הָלְלוּ אֶת יְיָ כָּל גּוֹיִם. שִׁבְחֵהוּ כָּל הָאֲמִיּוֹת: כִּי גָבַר עָלֵינוּ חֲסֵדוֹ. וְאָמַת יְיָ לְעוֹלָם.
הַלְלוּיָהּ:

ש"ץ: הודו ליי"י כי טוב כי לעולם חסדו⁵⁸²:

[קהל: הודו ליי"י כי טוב כי לעולם חסדו: יאמר נא ישראל כי לעולם חסדו:]

ש"ץ: יאמר נא ישראל כי לעולם חסדו:

[קהל: הודו ליי"י כי טוב כי לעולם חסדו: יאמרו נא בית אהרן כי לעולם חסדו:]

ש"ץ: יאמרו נא בית אהרן כי לעולם חסדו:

[קהל: הודו ליי"י כי טוב כי לעולם חסדו: יאמרו נא יראי יי"י כי לעולם חסדו:]

ש"ץ: יאמרו נא יראי יי"י כי לעולם חסדו:

[קהל: הודו ליי"י כי טוב כי לעולם חסדו:]

מן המצר קראתי יה. ענני במרחב יה: יי"י לי לא אירא. מה יעשה לי אדם: יי"י לי בעוזרי. ואני אראה בשנאי: טוב לחסות בי"י. מבטח באדם: טוב לחסות בי"י. מבטח בנדיבים: כל גוים סבבוני. בשם יי"י כי אמילם: סבוני גם סבבוני. בשם יי"י כי אמילם: סבוני כדבורים. העכו כאש קוצים. בשם יי"י כי אמילם: דחה דחיתני לנפל. ויי"י עזרני: עזי וזמרת יה. ויהי לי לישועה: קול רנה וישועה באהלי צדיקים. ימין יי"י עשה חיל: ימין יי"י רוממה. ימין יי"י עשה חיל: לא אמות כי אחיה. ואספר מעשי יה: יסור יסרני יה. ולמות לא נתנני: פתחו לי שערי צדק. אבא גם אודה יה: זה השער ליי"י. צדיקים יבאו בו:

⁵⁸³אודך כי עניתני. ותהי לי לישועה. אודך כי עניתני. ותהי לי לישועה: אכן מאסו הבונים. היתה לראש פנה. אכן מאסו הבונים. היתה לראש פנה: מאת יי"י היתה זאת. היא נפלאות בעינינו. מאת יי"י היתה זאת. היא נפלאות בעינינו: זה היום עשה יי"י. נגילה ונשמחה בו: זה היום עשה יי"י. נגילה ונשמחה בו:

אנא יי"י הושיעה נא⁵⁸⁴:

אנא יי"י הושיעה נא:

אנא יי"י הצליחה נא:

אנא יי"י הצליחה נא:

ברוך הפא בשם יי"י. ברכנוכם מבית יי"י. ברוך הפא בשם יי"י. ברכנוכם מבית יי"י. אל יי"י ויאר לנו. אסרו חג בעבותים. עד קרנות המזבח. אל יי"י ויאר לנו. אסרו חג בעבותים. עד קרנות המזבח. אלי אתה ואודך. אלהי ארומך. אלי אתה ואודך. אלהי ארומך. הודו ליי"י כי טוב. כי לעולם חסדו. הודו ליי"י כי טוב. כי לעולם חסדו:

יהללוך יי"י אלהינו על מעשיך. וחסידיך צדיקים עושי רצונך. וכל עמך בית ישראל. ברנה יודו ויברכו וישבחו ויפארו וירוממו ויעריצו ויגדישו וימליכו את שמך מלבנו. כי לך טוב להודות. ולשמך נאה לזמר. כי מעולם ועד עולם אתה אל: ברוך אתה יי"י מלך מהלל בתשבחות:

יש נוהגין לומר בר"ח אחר הלל פסוק זה ושוב לאריכות ימים⁵⁸⁵:

ואברהם זקן בא ביםים, ויי ברוך את אברהם בכל: זבדיה ושמרנו ויחינו, בן יהי רצון מלפניך, אלהים חיים ומלך עולם אשר בידך נפש כל חי אמן. ג"פ:

- מאיר הסידור -

⁵⁸² הש"ץ אומר הודו לד' וגו' והקהל עונים אחריו הודו וגו' והוא אומר יאמר נא וגו' והקהל עונים אחריו הודו וגו' וכן ביאמרו נא בית אהרן וביאמרו נא יראי ד', וכתבו האחרונים דאף דאמירת יאמר נא ישראל וגו' יאמרו נא בית אהרן וגו' יאמרו נא יראי ד' וגו' יוכלו הצבור לצאת במה ששומעין מפי הש"ץ דשומע כעונה מ"מ טוב יותר שיאמרו בעצמם בנחת דלפעמים אינו מכוין וכן נוהגין כהיום (מ"ב סק"כ).

⁵⁸³ ובמקומותינו המנהג לכפול מאודך עד סוף הלל (מ"ב סק"ט).

⁵⁸⁴ מקור למנהג הש"ץ.

⁵⁸⁵ מקור?

קדיש תתקבל:
 ויתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן:
 בעלמא די ברא כרעותה ומליד מלכותה בתיכון וביומיון ובחיי דכל בית ישראל
 בעגלא ובזמן קריב, ואמרו אמן:
 יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא:
 יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתחדר ויתעלה ויתהלל שמה דקדשא.
 בריך הוא. אמן:
 לעלא מן כל ברכתא ושירתא תשבחתא ונחמתא דאמירן בעלמא. ואמרו אמן:
 תתקבל עלותהון ובעותהון דכל בית ישראל קדם אבוהון די בשמיא, ואמרו אמן:
 יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים עלינו ועל כל ישראל. ואמרו אמן:
 עושה שלום במרומי הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן:

בראש חודש וביום טוב ובחול המועד אומר החזן קדיש שלם עם תתקבל ובחנוכה
 חצי קדיש, וקורין בר"ח ד' גברי ואחר קריאת התורה חצי קדיש, אשרי ובא לציון ואין
 אומרים למנצח, חצי קדיש וחולצין התפילין ומתפללין מוסף ובחזרת הש"ץ אומרים קדושת
 כתר:

תפלת מוסף לראש חודש:
 בי שם י"י אקרא. הבו גדל לאלהינו:
 אדני שפתי תפתח. ופי יגיד תהלתך:
 ברוך אתה י"י אלהינו ואלהי אבותינו. אלהי אברהם. אלהי יצחק. ואלהי יעקב. האל
 הגדול הגבור והנורא אל עליון. גומל חסדים טובים. וקונה הכל וזוכר חסדי אבות. ומביא
 גואל לבני בנייהם למען שמו באהבה:
 מלך עוזר ומושיע ומגן:
 ברוך אתה י"י. מגן אברהם:
 אתה גבור לעולם אדני. מתיה מתים אתה רב להושיע:
 בקיץ מוריד השל:
 בחורף משיב הרוח ומוריד הגשם:
 מכלכל חיים בחסד. מתיה מתים ברחמים רבים. סומך נופלים ורופא חולים ומתיר
 אסורים. ומקים אמונתו לישגי עפר. מי כמוך בעל גבורות ומי דומה לך. מלך ממת ומתיה
 ומצמיח ישועה:
 ונאמן אתה להחיות מתים:
 ברוך אתה י"י. מתיה המתים:
 בחזרת הש"ץ אומרים כאן קדושה:
 נקדש את שמך בעולם. בשם שמקדישים אותו בשמי מרום. ככתוב על יד נביאך.
 וקרא זה אל זה ואמר:
 קדוש קדוש קדוש י"י צבאות מלא כל הארץ כבודו:
 לעמקם ברוך יאמרו:
 ברוך כבוד י"י ממקומו:
 וכדברי קדשך כתוב לאמר:
 ימלך י"י לעולם אלהיך ציון לדר ודר הללויה:
 אתה קדוש ושמך קדוש. וקדושים בכל יום יהללוך פלה:
 ברוך אתה י"י. האל הקדוש:

לש"ן - לדור ודור נגיד גדלך ולנצח נצחים קדשתך נקדיש. ושבחך אלהינו מפינו
לא ימוש לעולם ועד. כי אל מלך גדול וקדוש אתה:

ברוך אתה י"י האל (בעשיית המלך) הקדוש:

ראשי חדשים לעמך נתת. זמן כפרה לכל תולדותם. בהיותם מקריבים לפניך זבחי
רצון. ושעירי חטאת לכפר בעדם. זכרון לכלם יהיו. ותשועת נפשם מיד שונא. מנפת חדש
בציון תכין ועולת ראש הודש נעלה עליו ושעירי עזים נעשה ברצון. ובעבודת בית המקדש
נשמח בלנו. ובשירי דוד עבדך הנשמעים בעירך. האמורים לפני מזבחה. אהבת עולם תביא
להם וברית אבות לבנים תזכור:

והביאנו לציון עירך ברנה. ולירושלים בית מקדשך בשמחת עולם. ושם נעשה לפניך
את קרבנות חובותינו תמידים כסדרם ומוספים כהלכתם. ואת מוסף יום ראש החדש הזה.
נעשה ונקריב לפניך באהבה כמצות רצונך. כמו שכתבת עלינו בתורתך על ידי משה עבדך
מפי כבודך. כאמור:

ובראשי חדשיכם תקריבו עולה לי"י. פרים בני בקר שנים. ואיל אחד. כבשים בני
שנה שבעה תמימים:

ומנחתם ונסכיחם כמדבר. שלשה עשרנים לפר. ושני עשרנים לאיל. ועשרון לבבש.
ויזין בנסכו. ושעיר לכפר. ושני תמידים כהלכתם:

אלהינו ואלהי אבותינו. חדש עלינו את החדש הזה לטובה ולברכה. לששון ולשמחה.
לישועה ולנחמה. לפרנסה ולכלכלה. לחיים ולשלום. למחילת חטא ולסליחת עון. (בשנת
העיבור עד חודש ניסן ולכפרת פשע). כי בעמך ישראל בחרת מכל האמות. וחקי ראשי
חדשים להם קבעת:

ברוך אתה י"י. מקדש ישראל וראשי חדשים:

רצה י"י אלהינו בעמך ישראל ובתפלתם שעה. והשב את העבודה לדביר ביתך.
וראשי ישראל ותפלתם. באהבה תקבל ברצון. ותהי לרצון תמיד עבודת ישראל עמך:

ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים:

ברוך אתה י"י. המחזיר שבינתו לציון:

מודים אנחנו לך. שאתה הוא י"י אלהינו ואלהי אבותינו לעולם ועד. צור חיינו. מגן
ישענו אתה הוא לדור ודור:

נודה לך ונספר תהלתך על חיינו המסורים בידך. ועל נשמותינו הפקודות לך. ועל
נפישך שבכל יום עמנו. ועל נפלאותיך ומובותיך שבכל עת. ערב ובקר וצהרים:

הטוב כי לא בלו רחמיך. והמרחם כי לא תמו חסדיך. מעולם קוינו לך:

מודים דרבנן:

מודים אנחנו לך. שאתה הוא י"י אלהינו ואלהי אבותינו. אלהי כל בשר. יוצרנו יוצר
בראשית. ברכות והודאות לשמך הגדול והקדוש. על שהחיינתנו וקיימתנו. בן תחינו ותקיימנו.

ותאסוף גליותינו להצרות קדשך. לשמור חקיך. ולעשות רצונך. ולעבדך בלבב שלם. על
שאנחנו מודים לך. ברוך אל ההודאות:

בחנוכה ובפורים דמוקפין אומרים זה:

על הנסים ועל הפרקן ועל הגבורות ועל התשועות ועל המלחמות שעשית לאבותינו
בימים ההם בזמן הזה:

לחנוכה:

בימי מתתיהו בן יוחנן בהן גדול חשמונאי ובניו. כשעמדה מלכות יון הרשעה על
עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם מחקי רצונך:

ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם. רבת את ריבם. דנת את דינם. נקמת
את נקמתם. מסרת גבורים ביד חלשים. ורבים ביד מעטים. וממאים ביד טהורים. ורשעים

בְּיַד צְדִיקִים. וְזָדִים בְּיַד עֹסְקֵי תוֹרָתְךָ. וְלֹא עָשִׂיתָ שֵׁם גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ בְּעוֹלָמְךָ. וְלַעֲמֶךָ יִשְׂרָאֵל עָשִׂיתָ תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה וּפְרָקָן בְּהַיּוֹם הַזֶּה:

וְאַחַר כֵּן בָּאוּ בְנֵיךָ לְדַבֵּיר בֵּיתְךָ. וּפָנּוּ אֶת הַיֶּכֶלְךָ. וְטָהְרוּ אֶת מִקְדָּשְׁךָ. וְהִדְלִיקוּ נֵרוֹת בְּחִצְרוֹת קִדְשֶׁךָ. וְקָבְעוּ שְׂמוֹנֵת יָמֵי חֲנֻכָּה אֵלָיו. לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל:

וְעַל כָּלֵם יִתְפַּרֵּךְ וַיִּתְרוֹמַם שִׁמְךָ מִלְכָּנוּ תָמִיד לְעוֹלָם וָעֶד:
 וְכָל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סְלָה. וַיְהַלְלוּ אֶת שִׁמְךָ בְּאַמֶּת הָאֵל יִשׁוּעַתָּנוּ וְעֲזָרְתָּנוּ סְלָה:
 בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. הַטּוֹב שִׁמְךָ וְלֹא נָאָה לְהוֹדוֹת:
 בְּרַכַּת כַּהֲנִים:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. בְּרַכְּנוּ בְּבָרְכָה הַמְּשַׁלֶּשֶׁת בַּתּוֹרָה הַכְּתוּבָה עַל יְדֵי מֹשֶׁה עֲבָדְךָ. הָאָמוּרָה מִפִּי אֱהֲרֹן וּבְנָיו כַּהֲנִים עִם קְדוֹשֶׁךָ. כְּאָמֹר:

יְבָרְכֶךָ יְיָ וַיִּשְׁמְרֶךָ:

יְיָ אֱרֵךְ יְיָ פְּנֵינוּ אֱלֹהֵי וַיְחַנְּךָ:

יִשָּׂא יְיָ פְּנֵינוּ אֱלֹהֵי וַיִּשֶׂם לָךְ שְׁלוֹם:

וְהַשִּׁיב מִמִּשְׁיַח "שֵׁם שְׁלוֹם":

אִם עָלוּ כַּהֲנִים לְדוֹכֵן קוֹרְאִים לָהֶם – כַּהֲנִים:

וְהַכַּהֲנִים מְבָרְכִים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּקִדְשָׁתוֹ שֶׁל אֱהֲרֹן, וְצִוָּנוּ לְבָרֶךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה:

יְבָרְכֶךָ יְיָ וַיִּשְׁמְרֶךָ:

וְהַצְבּוֹר עֹנִים:

אָמֵן:

יְיָ אֱרֵךְ יְיָ פְּנֵינוּ אֱלֹהֵי וַיְחַנְּךָ:

וְהַצְבּוֹר עֹנִים:

אָמֵן:

יִשָּׂא יְיָ פְּנֵינוּ אֱלֹהֵי וַיִּשֶׂם לָךְ שְׁלוֹם:

וְהַצְבּוֹר עֹנִים:

אָמֵן:

הַקְּהָל – אֲדִיר בְּמָרוֹם שׁוֹכֵן בְּגִבּוֹרָה אַתָּה שְׁלוֹם וְשִׁמְךָ שְׁלוֹם. יְהִי רְצוֹן שְׁתֵּשִׁים עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. חַיִּים וּבְרָכָה לְמִשְׁמֶרֶת שְׁלוֹם:

שֵׁם שְׁלוֹם טוֹבָה וּבְרָכָה. חַיִּים חַן וְחֶסֶד וּרְחֻמִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ. בְּרַכְּנוּ אֲבִינוּ בְּלֵנוּ בְּאֶחָד בְּאוֹר פְּנֵיךָ. כִּי בְּאוֹר פְּנֵיךָ נִתְּתָ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ תּוֹרַת חַיִּים וְאַהֲבַת חֶסֶד.

וַיְצַדֵּקָהּ וּבְרָכָהּ וּרְחֻמִּים וְחַיִּים וְשְׁלוֹם. וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרֶךְ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה בְּשִׁלּוּמְךָ:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. הַמְּבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּשְׁלוֹם:

יְהִיו לְרְצוֹן אֲמָרֵי פִי וְהִגִּיזוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ. יְיָ צוּרֵי וְגוֹאֲלֵי:

אֱלֹהֵי. נִצַּר לְשׁוֹנֵי מָרַע וּשְׁפָתַי מִדְּבַר מִרְמָה. וְלִמְקַלְלֵי נַפְשֵׁי תַדִּים. וְנַפְשֵׁי כְּעַפְרָה לְכָל תַּהֲיִה. פֶּתַח לִבִּי בַתּוֹרָתְךָ. וּבְמִצּוֹתֶיךָ תִּרְדָּף נַפְשֵׁי. וְכָל הַחוֹשְׁבִים עָלַי רָעָה. מְהֵרָה הַפֵּר עֲצָתָם וּקְלַקֵּל מַחְשַׁבְתָּם:

עֲשֵׂה לְמַעַן שִׁמְךָ. עֲשֵׂה לְמַעַן יִמְיָנְךָ. עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשָׁתְךָ. עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרָתְךָ. לְמַעַן יִחְלְצוּן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה יִמְיָנְךָ וְעַנְגֵּי:

יְהִיו לְרְצוֹן אֲמָרֵי פִי וְהִגִּיזוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ. יְיָ צוּרֵי וְגוֹאֲלֵי:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמְרוֹמָיו. הוּא יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. שִׁיבָנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. וְתֵן חֲלָקְנוּ בַתּוֹרָתְךָ:

וְשֵׁם נֶעְבְּדָךְ בִּירְאָה כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת:
וְעֲרָבָה לִי מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלָיִם. כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת:
קֹדֵשׁ תִּתְקַבֵּל:

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. אָמֵן:
בְּעֲלָמָא דִּי בְרָא כְרַעוּתָהּ וְיִמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ בְּחַיִּיכוּן וּבְיוֹמֵיכוּן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל
בְּעֲגָלָא וּבְזִמְן קָרִיב, וְאָמְרוּ אָמֵן:
יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וּלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:
יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְקַדְשָׁא.
בְּרִיךְ הוּא. אָמֵן:

לְעָלְמָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאֲמִירָן בְּעֲלָמָא. וְאָמְרוּ אָמֵן:
תִּתְקַבֵּל צְלוֹתְהוֹן וּבְעוֹתְהוֹן דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל קֳדָם אֲבוּהוֹן דִּי בְשָׂמְיָא, וְאָמְרוּ אָמֵן:
יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׂמַיָּא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְאָמְרוּ אָמֵן:
עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סדר תפלת שלש רגלים
תפלת שלש רגלים לערבית לשחרית ולמנחה:
למנחה כי שם י"י אַקְרָא הָבו גִּדְל לְאֱלֹהֵינוּ:
אַדְנֵי שִׁפְתַי תִּפְתָּח וּפִי יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ:
בְּרוּךְ אַתָּה י"י אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. אֱלֹהֵי אַבְרָהָם. אֱלֹהֵי יִצְחָק. וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב. הָאֵל
הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֲלִיּוֹן. גּוֹמֵל חַסְדִּים טוֹבִים. וְקוֹנֵה הַכֹּל. וְזוֹכֵר חַסְדֵי אֲבוֹת. וּמְבִיא
גּוֹאֵל לְבָנָי בְּנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה:
מְלַךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמְגַן:
בְּרוּךְ אַתָּה י"י. מְגַן אַבְרָהָם:
אַתָּה גִבּוֹר לְעוֹלָם אַדְנֵי מְחַיֶּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ:
בַּחוּרֶף – מְשִׁיב הַרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם:
בְּקִיץ – מוֹרִיד הַטַּל:
מְכַלְכֵּל חַיִּים בַּחֶסֶד. מְחַיֶּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים. סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמְתִיר
אֲסוּרִים. וּמְקַיֵּם אֲמוּנָתוֹ לִישְׁנֵי עֶפְרַי. מִי כְמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דוֹמֶה לָךְ. מְלַךְ מִמִּית וּמְחַיֶּה
וּמְצַמִּיחַ יְשׁוּעָה:
וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחְיֹת מֵתִים:
בְּרוּךְ אַתָּה י"י מְחַיֶּה הַמֵּתִים:
בַּחוּרֵת הַשָּׁמַיִם אוֹמְרִים כֹּאן קְדוּשָׁה:
לְשַׁחֲרִית:
נִקְדֵּשׁ אֵת שְׁמֶךָ בְּעוֹלָם. בְּשֵׁם שְׁמֶךָ יְשִׁים אוֹתוֹ בְּשֵׁמי מְרוֹם. כְּכַתוּב עַל יַד גְּבִיאָךְ
וְקָרָא זֶה אֵל זֶה וְאָמַר:
קו"ח – קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ י"י צְבָאוֹת מְלֵא כֹל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:
חֲזוֹן – אֵז בְּקוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל אֲדִיר וְחֶזֶק מְשִׁמְעִים קוֹל מִתְנַשְּׂאִים לְעַמַּת שְׂרָפִים לְעַמְתָּם
בְּרוּךְ יְאֻמְרוּ:
קו"ח – בְּרוּךְ כְּבוֹד י"י מִמְּקוֹמוֹ:
חֲזוֹן – מִמְּקוֹמְךָ מְלַכְנּוּ תוֹפִיעַ וְתִמְלֹךְ עֲלֵינוּ כִּי מַחֲכִים אֲנַחְנוּ לָךְ. מְתֵי תִמְלֹךְ בְּצִיּוֹן
בְּקָרוֹב בְּיַמֵּינוּ לְעוֹלָם וְעַד תִּשְׁכּוֹן. תִּתְגַּדֵּל וְתִתְקַדֵּשׁ בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ לְדוֹר וָדוֹר וּלְנֶצַח
נְצָחִים. וְעֵינֵינוּ תִרְאִינָה מַלְכוּתְךָ בְּדַבַּר הָאֲמוּר בְּשִׁירֵי עֲזָרָה עַל יְדֵי הוֹד מְשִׁיחַ צְדָקָה:
קו"ח – יְמַלֵּךְ י"י לְעוֹלָם אֱלֹהֵיךָ צִיּוֹן לְדוֹר וָדוֹר הַלְלוּיָהּ:
לְמַנְחָה:
נִקְדֵּשׁ אֵת שְׁמֶךָ בְּעוֹלָם. בְּשֵׁם שְׁמֶךָ יְשִׁים אוֹתוֹ בְּשֵׁמי מְרוֹם. כְּכַתוּב עַל יַד גְּבִיאָךְ
וְקָרָא זֶה אֵל זֶה וְאָמַר:
קו"ח – קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ י"י צְבָאוֹת מְלֵא כֹל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:
חֲזוֹן – לְעַמְתָּם בְּרוּךְ יְאֻמְרוּ:
קו"ח – בְּרוּךְ כְּבוֹד י"י מִמְּקוֹמוֹ:
חֲזוֹן – וּבְדַבְרֵי קְדֻשָּׁה כְּתוּב לְאֹמַר:
קו"ח – יְמַלֵּךְ י"י לְעוֹלָם אֱלֹהֵיךָ צִיּוֹן לְדוֹר וָדוֹר הַלְלוּיָהּ:
אַתָּה קְדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קְדוֹשׁ. וְקְדוּשִׁים בְּכֹל יוֹם יְהַלְלוּךָ סְלָה:
בְּרוּךְ אַתָּה י"י הָאֵל הַקְּדוֹשׁ:
אַתָּה בַּחֲרַתְנוּ מִכָּל הָעַמִּים אֲהַבְתָּ אוֹתָנוּ וְרָצִיתָ בָּנוּ וְרוֹמַמְתָּנוּ מִכָּל הַלְשׁוֹנוֹת
וְקִדְשָׁתָנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְקִרְבַּתְנוּ מִלְכְּנוּ לְעַבְדוּתְךָ וְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ עֲלֵינוּ קְרָאתָ:
כַּשַּׁחַל יו"ט בְּמוֹצָאי שַׁבַּת אוֹמְרִים וְתוֹדִיעֵנוּ:
וְתוֹדִיעֵנוּ י"י אֱלֹהֵינוּ אֵת מִשְׁפָּטֵי צְדָקָה וְתִלְמִדְנוּ לַעֲשׂוֹת בְּהֵם חֲקֵי רְצוֹנְךָ וְתִתֵּן לָנוּ
י"י אֱלֹהֵינוּ מִשְׁפָּטִים יִשְׂרָיִם וְתוֹרוֹת אֱמֶת חֲקִים וּמִצְוֹת טוֹבִים וְתִנְחִילֵנוּ זְמַנֵּי שְׁשׁוֹן וּמוֹעֲדֵי

קודש וחגי נדבָה. ותורישנו קדשת שבת וכבוד מועד וחגיגת הרגל ותבדל יי אלהינו בין קודש לחול בין אור לחשך בין ישראל לעמים בין יום השביעי לששת ימי המעשה בין קדשת שבת לקדשת יום טוב הבדלת ואת יום השביעי מששת ימי המעשה קדשת הבדלת וקדשת את עמך ישראל בקדשתך:

ותתן לנו יי אלהינו באהבה (לשבת שבתות למנוחה ו) מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון את יום:

(לשבת השבת הזה ואת יום):

לפסח – חג המצות הזה זמן חרותנו:

לשבועות – חג השבועות הזה זמן מתן תורתנו:

סוכות – חג הסוכות הזה זמן שמחתנו:

לשמ"ע ולש"ת – השמיני חג העצרת הזה זמן שמחתנו:

(לשבת באהבה) מקרא קדש זכר ליציאת מצרים:

אלהינו ואלהי אבותינו יעלה ויבוא ויגיע ויראה וירצה וישמע ויפקד ויזכר וזכרוננו ופקדוננו וזכרון אבותינו וזכרון משיח בן דוד עבדך. וזכרון ירושלים עיר קדשך וזכרון כל עמך בית ישראל לפניך לפליטה לטובה לחן ולחסד ולרחמים לחיים ולשלום ביום:

לפסח – חג המצות הזה זמן חרותנו:

לשבועות – חג השבועות הזה זמן מתן תורתנו:

סוכות – חג הסוכות הזה זמן שמחתנו:

לשמ"ע ולש"ת – השמיני חג העצרת הזה זמן שמחתנו:

הזה. וזכרנו יי אלהינו בו לטובה. ופקדנו בו לברכה. והושיענו בו לחיים. ובדבר ישועה ורחמים חוס וחננו ורחם עלינו והושיענו כי אליך עינינו כי אל מלך חנון ורחום אתה: והשיאנו יי אלהינו את ברכת מועדיך. לחיים ולשלום. לשמחה ולששון. באשר רצית ואמרת לברכנו:

(לשבת אלהינו ואלהי אבותינו רצה במנוחתנו):

קדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך שבענו מטובך ושמחנו בישועתך. וטהר לבנו לעבדך באמת. והנהי לנו יי אלהינו. (לשבת באהבה וברצון) בשמחה ובששון. (לשבת שבת ו) מועדי קדשך וישמחו בך ישראל מקדשי שמך:

ברוך אתה יי מקדש (לשבת השבת ו) ישראל והזמנים:

רצה יי אלהינו בעמך ישראל ובתפלתם שעה. והשב את העבודה לדביר ביתך. ואשי ישראל ותפלתם. מהרה באהבה תקבל ברצון. ותהי לרצון תמיד עבודת ישראל עמך: ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים:

ברוך אתה יי. המחזיר שכירתו לציון:

מודים אנחנו לך. שאתה הוא יי אלהינו ואלהי אבותינו לעולם ועד. צור חינו. מגן ישענו אתה הוא לדור ודור נודה לך וגספר תהלתך על חינו המסורים בך. ועל נשמותינו הפקודות לך. ועל נפיק שבכל יום עמנו. ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת. ערב ובקר וצהרים. הטוב כי לא כלו רחמיך. והמרחם כי לא תמו חסדיך. כי מעולם קוינו לך:

מודים דרבנן:

מודים אנחנו לך. שאתה הוא יי אלהינו ואלהי אבותינו. אלהי כל בשר. יוצרנו יוצר בראשית. ברכות והודאות לשמך הגדול והקדוש. על שהחייטנו וקיימתנו. בן תחינו ותקיימנו. ותאסוף גליותינו לחצרות קדשך. לשמור חקיך. ולעשות רצונך. ולעבדך בלבב שלם. על שאנחנו מודים לך. ברוך אל ההודאות:

ועל כלם יתברך ויתרומם ויתנשא שמך מלכנו תמיד לעולם ועד:

וכל החיים יודוך סלה. ויהללו ויברכו את שמך באמת. האל ישועתנו ועזרתנו סלה: ברוך אתה יי. הטוב שמך ולך נאה להודות:

ברכת כהנים:

אלהינו ואלהי אבותינו. ברכנו בברכה המשלשת בתורה הכתובה על ידי משה עבדך. האמורה מפי אהרן וכניו כהנים עם קדושתך. כאמור:

יברכה יי וישמרך:

יאר יי פניו אליך ויחנך:

ישא יי פניו אליך וישם לך שלום:

הקהל אדיר במרום שוכן בגבורה אתה שלום ושמך שלום. יהי רצון שתשים עלינו ועל כל עמך בית ישראל. חיים וברכה למשמרת שלום:

שים שלום טובה וברכה. חיים חן וחסד ורחמים עלינו ועל כל ישראל עמך. ברכנו אבינו בלנו באחד באור פניך. כי באור פניך נתת לנו יי אלהינו תורת חיים ואהבת חסד. וצדקה וברכה ורחמים וחסדים ושלום. ומוב בעיניך לברך את עמך ישראל בכל עת ובכל שעה בשלומך:

ברוך אתה יי. המברך את עמו ישראל בשלום:

יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך. יי צורי וגואלי:

אלהי. נצר לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה. ולמקללי נפשי תדם. ונפשי כעפר לכל תהיה. פתח לבי בתורתך. ובמצותיך תרדף נפשי. וכל החושבים עלי רעה. מהרה הפך עצתם וקלקל מחשבתם:

עשה למען שמך. עשה למען ימינך. עשה למען קדשך. עשה למען תורתך. למען יחלצון ידיך הושיעה ימינך וענני:

יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך. יי צורי וגואלי:

עשה שלום במרומיו. הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל. ואמרו אמן:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו. שיבנה בית המקדש במהרה בימינו. ותן חלקנו בתורתך:

ושם נעבדך ביראה בימי עולם וכשנים קדמוניות:

וערבה לידוד מנחת יהודה וירושלים. בימי עולם וכשנים קדמוניות:

סדר קידוש לשלש רגלים
 סדר הקידוש לשלש רגלים:
 כשחל יו"ט בשבת מתחילין כאן:
 בלחש:

ויהי ערב ויהי בקר:
 יום הששי:

ויכלו השמים והארץ וכל צבאם:
 ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה:
 וישבת ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה:
 ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא
 אלהים לעשות:

כשחל יו"ט בחול מתחילין כאן:
 סברי מרגן ורבגן ורבתי:

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן:
 ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון
 וקדשנו במצותיו. ותתן לנו יהוה אלהינו באהבה (לשבת שבתות למנוחה ו) מועדים לשמחה.
 חגים וזמנים לששון. את יום (לשבת השבת הזה ואת יום):

לפסח – חג המצות הזה זמן חרותנו:

לשבועות – חג השבועות הזה זמן מתן תורתנו:

סוכות – חג הסוכות הזה זמן שמחתנו:

לשמ"ע ולש"ת – השמיני חג העצרת הזה זמן שמחתנו:

(לשבת באהבה) מקרא קדש וזכר ליציאת מצרים. כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל
 העמים. (לשבת ושבת) ומועדי קדשך (לשבת באהבה וברצון) בשמחה ובששון הנחלתנו:

ברוך אתה יהוה. מקדש (לשבת השבת ו) ישראל והזמנים:

בליל ראשון של סוכות אומרים תחלה לישב בסוכה ואח"כ שהחינו:

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם שהחינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה:

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם. אשר קדשנו במצותיו. וצונו לישב בסוכה:

כשחל יו"ט במוצאי שבת מקדשין לפי סדר יקנה"ו, דהיינו יין, קידוש, נר, הבדלה,

זמן:

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם. בורא מאורי האש:

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם. המבדיל בין קדש לחול. בין אור לחשך. בין
 ישראל לעמים. בין יום השביעי לששת ימי המעשה. בין קדשת שבת לקדשת יום טוב
 הבדלת. ואת יום השביעי מששת ימי המעשה קדשת. הבדלת וקדשת את עמך ישראל
 בקדשתך:

ברוך אתה יהוה. המבדיל בין קדש לקדש:

ומברך שהחינו:

סדר הזכרת נשמות:

בשביעי של פסח (ובחול באחש"פ) ובשבועות (ובחול ביום ב' דשבועות), ובשמיני

עצרת וביום הכפורים, מזכירים נשמות אחר קריאת התורה:

מי שאין לו אב יאמר זה:

יזכור אלהים נשמת אבי מורי (פב"פ) שהלך לעולמו בעבור שקלי גדר אתן צדקה

בערו, בשכר זה תהא נפשו צרוּרה בצרוּר החיים עם נשמות אברהם יצחק ויעקב שרה רבקה

רחל ולאה ועם שאר צדיקים וצדקניות שבגן עדן. ונאמר אמן:

מי שאין לו אם יאמר זה:

יזכור אלהים נשמת אמי מורתִי (פב"פ) שְהִלְכָה לְעוֹלָמָהּ בְּעִבּוֹר שְׁבִלֵי נֶדֶר אֶתֶּן
צְדָקָה בְּעֵדָה, בְּשֹׁכֵר זֶה תִּהְיֶה נִפְשָׁה צְרוּרָה בְּצִרוּר הַחַיִּים עִם נִשְׁמוֹת אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב
שָׂרָה רַבְּקָה רַחֵל וְלֵאָה וְעִם שְׂאֵר צְדִיקִים וְצְדָקָנִיּוֹת שְׁבַגְנֵי עֵדֶן. וְנֹאמַר אָמֵן:
בְּעִבּוֹר נִשְׁמוֹת הַמוֹמְתִים עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם אוֹמְרִים זֶה:

יזכור אלהים נשמת (פב"פ) וְנִשְׁמוֹת כָּל קְרוֹבֵי וְקְרוֹבוֹתַי. הֵן מֵצַד אָבִי וְהֵן מֵצַד אִמִּי.
שְׁהוּמָתוּ שְׁנֵהֲרָגוּ שְׁנִשְׁחָטוּ וְשִׁנְשָׁרְפוּ וְשִׁנְמַבְעוּ וְשִׁנְחָנְקוּ עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם. בְּעִבּוֹר שְׁבִלֵי נֶדֶר
אֶתֶּן צְדָקָה בְּעַד הַזְּכָרֹת נִשְׁמוֹתֵיהֶם. וּבְשֹׁכֵר זֶה תִּהְיֶינָה נִפְשוֹתֵיהֶם צְרוּרוֹת בְּצִרוּר הַחַיִּים עִם
נִשְׁמוֹת אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב שָׂרָה רַבְּקָה רַחֵל וְלֵאָה וְעִם שְׂאֵר צְדִיקִים וְצְדָקָנִיּוֹת שְׁבַגְנֵי עֵדֶן.
וְנֹאמַר אָמֵן:

אזכרה לקרובים:

לזכר:

אֵל מְלֵא רַחֲמִים שׁוֹכֵן בְּמְרוֹמִים הַמְּצֵא מְנוּחָה נְכוֹנָה עַל כַּנְּפֵי הַשְּׂכִינָה בְּמַעְלוֹת
קְדוּשִׁים וּמְהוֹרִים כְּזֹהֵר הַרְקִיעַ מְזֹהֲרִים לְנִשְׁמַת (פב"פ) שְהִלְכָה לְעוֹלָמָהּ בְּעִבּוֹר שְׁבִלֵי נֶדֶר אֶתֶּן
צְדָקָה בְּעַד הַזְּכָרֹת נִשְׁמָתוֹ, בְּגֵן עֵדֶן תִּהְיֶה מְנוּחָתוֹ, לְכֵן בְּעַל הַרְחָמִים יִסְתִּירָהוּ בְּסִתְרֵי כַּנְּפָיו
לְעוֹלָמִים וְיִצְרָר בְּצִרוּר הַחַיִּים אֶת נִשְׁמָתוֹ י"י הוּא נִחְלָתוֹ וְיִנּוּחַ בְּשָׁלוֹם עַל מִשְׁכְּבוֹ וְנֹאמַר
אָמֵן:

לנקבה:

אֵל מְלֵא רַחֲמִים שׁוֹכֵן בְּמְרוֹמִים הַמְּצֵא מְנוּחָה נְכוֹנָה עַל כַּנְּפֵי הַשְּׂכִינָה בְּמַעְלוֹת
קְדוּשִׁים וּמְהוֹרִים כְּזֹהֵר הַרְקִיעַ מְזֹהֲרִים אֶת לְנִשְׁמַת (פב"פ) שְהִלְכָה לְעוֹלָמָהּ שְׁבִלֵי נֶדֶר אֶתֶּן
צְדָקָה בְּעַד הַזְּכָרֹת נִשְׁמָתָהּ, בְּגֵן עֵדֶן תִּהְיֶה מְנוּחָתָהּ, לְכֵן בְּעַל הַרְחָמִים יִסְתִּירָהּ בְּסִתְרֵי כַּנְּפָיו
לְעוֹלָמִים וְיִצְרָר בְּצִרוּר הַחַיִּים אֶת נִשְׁמָתָהּ י"י הוּא נִחְלָתָהּ וְתִנּוּחַ בְּשָׁלוֹם עַל מִשְׁכְּבָהּ וְנֹאמַר
אָמֵן:

אזכרה לחיילי צה"ל:

אֵל מְלֵא רַחֲמִים שׁוֹכֵן בְּמְרוֹמִים הַמְּצֵא מְנוּחָה נְכוֹנָה עַל כַּנְּפֵי הַשְּׂכִינָה בְּמַעְלוֹת
קְדוּשִׁים וּמְהוֹרִים כְּזֹהֵר הַרְקִיעַ מְזֹהֲרִים לְנִשְׁמוֹת הַקְּדוּשִׁים שְׁנִלְחָמוּ בְּכָל מַעֲרֻכוֹת יִשְׂרָאֵל,
בְּמַחְתָּרֹת וּבַצָּבָא הַהִנְגָּה לְיִשְׂרָאֵל וְשִׁנְפְּלוּ בְּמִלְחַמָּתָם וּמְסְרוּ נַפְשָׁם עַל קְדֻשַׁת הַשֵּׁם, הָעַם
וְהָאָרֶץ, בְּעִבּוֹר שְׂאֵנוּ מִתְּפִלִּים לְעֵלוּי נִשְׁמוֹתֵיהֶם. לְכֵן בְּעַל הַרְחָמִים יִסְתִּירָהֶם בְּסִתְרֵי כַּנְּפָיו
לְעוֹלָמִים וְיִצְרָר בְּצִרוּר הַחַיִּים אֶת נִשְׁמוֹתֵיהֶם. י"י הוּא נִחְלָתָם, בְּגֵן עֵדֶן מְנוּחָתָם, וְיִנּוּחוּ
בְּשָׁלוֹם עַל מִשְׁכְּבוֹתָם, וְתַעֲמוּד לְכָל יִשְׂרָאֵל זְכוֹתָם וְיַעֲמְדוּ לְגוֹרְלָם לְקִץ הַיָּמִין, וְנֹאמַר אָמֵן:

סדר תפלת מל לפסח
 תפלת מל ליום ראשון של פסח:
 אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ:
 מַל תַּן לְרִצּוֹת אֲרֻצֶּךָ. שִׁיתַּנּוּ בְרָכָה בְּדִיצֶךָ. רוּב דָּגָן וְתִירוֹשׁ בְּהַפְרִיצֶךָ. קוֹמֵם עִיר
 בְּהַפְרִיצֶךָ. בְּמַל:
 מַל צִוָּה שָׁנָה טוֹבָה וּמַעֲטָרְתָּ. פְּרֵי הָאָרֶץ לְגֵאוֹן וּלְתַפְאֲרָתָּהּ. עִיר כְּסֻכָּה נוֹתַרְתָּ. שִׁמְיָה
 בְּיָדְךָ עֲטָרְתָּ. בְּמַל:
 מַל נוֹפֵף עָלַי אֶרֶץ בְּרוּכָה. מְמַגֵּד שְׁמִי שְׂבַעְנֵנוּ בְּרָכָה. לְהַאִיר מִתּוֹךְ חֲשֻׁכָה. כְּנֶה
 אַחֲרֶיךָ מְשׁוּכָה. בְּמַל:
 מַל יַעֲסִים צוּף הַרִים. טַעַם בְּמֵאוֹדְךָ מִבְּחָרִים. חֲנוּנֶיךָ חַלֵּץ מִמְסַגְרִים. זְמֵרָה נִגְעִים וְקוֹל
 נְרִים. בְּמַל:
 מַל וְשׁוֹבֵעַ מֵלֵא אֶסְמִינוּ. הִכְעַת תִּתְחַדֵּשׁ יְמִינוּ. דוֹד כְּעֶרְכֶּךָ הַעֲמֵד שְׁמֵנוּ. גֵּן רוּחַ שִׁמְנוּ.
 בְּמַל:
 מַל בּוֹ תִבְרַךְ מְזוּן. בְּמִשְׁמַנֵּינוּ אֵל יְהִי רְזוּן. אִימָה אֲשֶׁר הִסְעֵתָ כְּצֹאן. אָנָּה תִפְקֵ לָהּ
 רְצוּן. בְּמַל:

חֲזוֹן – שְׂאֵתָהּ הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ מְשִׁיב הַרוּחַ וּמוֹרִיד הַטָּל:
 לְבָרְכָהּ וְלֹא לְקַלְלָהּ. אֲמֵן:
 לְחַיִּים וְלֹא לְמוֹת. אֲמֵן:
 לְשׁוֹבֵעַ וְלֹא לְרִזּוֹן. אֲמֵן:
 מִכֹּלֵכֵל חַיִּים וְכוּ':
 תפלת גשם לשמיני עצרת:
 אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ:
 זְכוֹר אֱבִי נְמֻשֶׁךָ אַחֲרֶיךָ כְּמִים. בְּרָכָתוֹ כְּעֵץ שֶׁתּוֹלַע עַל פְּלִגֵי מַיִם. גִּנְנָתוֹ הִצְלִתוֹ מֵאֵשׁ
 וּמַמִּים. דְּרִשְׁתּוֹ בְּזַרְעוֹ עַל כָּל מַיִם:
 בְּעִבּוּרוֹ אֵל תִּמְנַע מַיִם:
 זְכוֹר הַנוֹלָד בְּבִשׁוּרֵת יִקַּח גָּא מֵעַט מַיִם. וְשִׁחַתָּ לְהוֹרוֹ לְשִׁחַטוֹ לְשִׁפּוֹךְ דָּמוֹ כְּמִים. זְהַר
 גַּם הוּא לְשִׁפּוֹךְ לֵב כְּמִים. הִפֵּר וּמָצָא בְּאֵרוֹת מַיִם:
 בְּצַדְקוֹ חוֹן חֲשֵׁרֵת מַיִם:
 זְכוֹר טַעַן מִקְלוֹ וְעִבֵּר יִרְדֵּן מַיִם. יַחַד לֵב וְגַל אֶבֶן מִפִּי בְּאֵר מַיִם. כְּנֶאֱבֵק לוֹ שֶׁר בְּלוֹל
 מֵאֵשׁ וּמַמִּים. לִכֵּן הִבְטַחְתּוֹ הֵיחֵד עִמּוֹ בְּאֵשׁ וּבְמַיִם:
 בְּעִבּוּרוֹ אֵל תִּמְנַע מַיִם:
 זְכוֹר מְשׁוּי בְּתִיבַת גּוֹמָא מִן הַמַּיִם. נָמוּ דְלָה דְלָה וְהִשְׁקָה צֹאן מַיִם. סְגוּלֶיךָ עֵת צִמְאוֹ
 לְמַיִם. עַל הַסֵּלַע הֵךְ וַיִּצְאוּ מַיִם:
 בְּצַדְקוֹ חוֹן חֲשֵׁרֵת מַיִם:
 זְכוֹר פְּקִיד שְׁתוֹת טוֹבֵל חֲמֵשׁ טְבִילוֹת כְּמִים. צוּעָה וּמְרַחֵץ כְּפָיו בְּקִדּוֹשׁ מַיִם. קוֹרָא
 וּמְזַה טְהוֹרֵת מַיִם. רוּחַק מֵעַם פִּתּוּ כְּמִים:
 בְּעִבּוּרוֹ אֵל תִּמְנַע מַיִם:
 זְכוֹר שְׁנַיִם עֶשֶׂר שְׂבָטִים שֶׁהִעֲבַרְתָּ בְּגִזְרַת מַיִם. שֶׁהִמְתַּקֵּת לָמוֹ מְרִירוֹת מַיִם. תוֹלְדוֹתֵם
 נִשְׁפָּךְ דָּמָם עֲלֶיךָ כְּמִים. תִּפְּן כִּי נִפְשָׁנוּ אֶפְפוּ מַיִם:
 בְּצַדְקָם חוֹן חֲשֵׁרֵת מַיִם:
 חֲזוֹן – שְׂאֵתָהּ הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ מְשִׁיב הַרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם:
 לְבָרְכָהּ וְלֹא לְקַלְלָהּ. אֲמֵן:
 לְחַיִּים וְלֹא לְמוֹת. אֲמֵן:
 לְשׁוֹבֵעַ וְלֹא לְרִזּוֹן. אֲמֵן:

מכלכל חיים וכו':

מוסף לשלש רגלים:

כי שם י"י אקרא הבו גֹדֶל לאלהינו:

אֲדַנִּי שִׁפְתַי תִּפְתַּח וּפִי יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ:

בְּרוּךְ אַתָּה י"י אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. אֱלֹהֵי יִצְחָק, וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב. הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֲלִיּוֹן. גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים. וְקוֹנֵה הַכֹּל. וְזוֹכֵר חֲסָדֵי אֲבוֹת. וּמֵבִיא גּוֹאֵל לְבְנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה:

מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמְגַן:

בְּרוּךְ אַתָּה י"י. מְגַן אֲבֹרָתְךָ:

אַתָּה גִבּוֹר לְעוֹלָם אֲדַנִּי מִחַיָּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ:

בַּחֹרֵף מְשִׁיב הַרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם:

בְּקִיץ מוֹרִיד הַטַּל:

מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד. מִחַיָּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים. סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמְתִיר אֲסוּרִים. וּמְקַיֵּם אֲמוּנָתוֹ לִישְׁנֵי עֶפְרַי. מִי כְמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דוֹמֶה לָּךְ. מֶלֶךְ מִמִּית וּמַחְיָה וּמְצַמִּיחַ יְשׁוּעָה:

וְנֶאֱמַן אַתָּה לְהַחְיֹת מֵתִים:

בְּרוּךְ אַתָּה י"י מִחַיָּה הַמֵּתִים:

לְיוֹ"ט וּלְהוֹשַׁע"ר:

נְעֲרִיצָךְ וְנִקְדִּישְׁךָ כְּסוּד שֵׁיחַ שְׂרָפֵי קֹדֶשׁ הַמְקַדְּשִׁים שְׁמֹךְ בְּקִדְּשׁ בְּכַתוּב עַל יַד נְבִיאָךְ. וְקֵרָא זֶה אֵל זֶה וְאָמַר:

קו"ח – קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ י"י צְבָאוֹת מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:

חזן – כְּבוֹדוֹ מְלֵא עוֹלָם. מְשַׁרְתֵּיו שׁוֹאֲלִים זֶה לְזֶה אֵיךְ מְקוּם כְּבוֹדוֹ. לְעַמְתָּם בְּרוּךְ יֵאמְרוּ:

קו"ח – בְּרוּךְ כְּבוֹד י"י מִמְּקוֹמוֹ:

חזן – מִמְּקוֹמוֹ הוּא יִפֵּן בְּרַחֲמִים וַיַּחֲזֵן עִם הַמְּיַחֲדִים שְׁמוֹ עָרַב וּבֹקֵר בְּכָל יוֹם תְּמִיד. פְּעַמִּים בְּאַהֲבָה שְׁמַע אֲמָרִים:

קו"ח – שְׁמַע יִשְׂרָאֵל י"י אֱלֹהֵינוּ י"י אֶחָד:

חזן – הוּא אֱלֹהֵינוּ הוּא אֶבְיָנוּ. הוּא מְלַבְּנוּ הוּא מוֹשִׁיעֵנוּ. וְהוּא יִשְׁמָעֵנוּ בְּרַחֲמָיו שְׁנִית לְעֵינֵי כָּל חַי. לְהַיּוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים:

קו"ח – אֲנִי י"י אֱלֹהֵיכֶם:

אֲנִי י"י אֱלֹהֵיכֶם:

לְחוּה"מ:

נְקַדֵּשׁ אֶת שְׁמֹךְ בְּעוֹלָם. בְּשֵׁם שְׁמִקְדִּישִׁים אוֹתוֹ בְּשֵׁמי מְרוֹם. בְּכַתוּב עַל יַד נְבִיאָךְ וְקֵרָא זֶה אֵל זֶה וְאָמַר:

קו"ח – קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ י"י צְבָאוֹת מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:

חזן – לְעַמְתָּם בְּרוּךְ יֵאמְרוּ:

קו"ח – בְּרוּךְ כְּבוֹד י"י מִמְּקוֹמוֹ:

חזן – וַיְבַדְּבְרֵי קְדֻשָּׁךְ כְּתוּב לְאָמַר:

קו"ח – יְמַלֵּךְ י"י לְעוֹלָם אֱלֹהֵיךָ צִיּוֹן לְדוֹר וָדוֹר הַלְלוּנָהּ:

בְּשַׁבַּת חוֹל הַמוֹעֵד מַדְלָגִים קָמַע זֶה:

קו"ח – אֲדִיר אֲדִירָנוּ י"י אֲדִירָנוּ מֶה אֲדִיר שְׁמֹךְ בְּכָל הָאָרֶץ. וְהָיָה י"י לְמַלְךְ עַל כָּל הָאָרֶץ. בַּיּוֹם הַהוּא יְהִיָּה י"י אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד:

חזן – וּבְדַבְרֵי קִדְשֶׁךָ כְּתוּב לֵאמֹר:
 קוּי"ח – יִמְלֹךְ יי"י לְעוֹלָם אֱלֹהֶיךָ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ:
 חזן – לְדֹר וָדֹר נִגִּיד גְּדֻלָּךְ. וּלְנִצַּחַת נִצְחִים קִדְשְׁתָּךְ נִקְדִּישׁ. וְשִׁבְחָךְ אֱלֹהֵינוּ מִפִּינוּ לֹא
 יִמוּשׁ לְעוֹלָם וָעֶד. כִּי אֵל מְלֹךְ גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ אַתָּה:
 בְּרוּךְ אַתָּה יי"י. הָאֵל הַקָּדוֹשׁ:
 אַתָּה קָדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ. וְקָדוּשִׁים בְּכָל יוֹם יְהַלְלוּךָ סְלָה:
 כִּי אֵל מְלֹךְ גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ אַתָּה:
 בְּרוּךְ אַתָּה יי"י הָאֵל הַקָּדוֹשׁ:
 אַתָּה בַּחֲרַתְנוּ מִכָּל הָעַמִּים אֶהְבַּת אוֹתְנוּ וְרָצִיתָ בָּנוּ וְרוֹמַמְתָּנוּ מִכָּל הַלְשׁוֹנוֹת
 וְקִדְשְׁתָּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וּבְקִרְבָּתְנוּ מִלִּבְנוּ לְעִבּוּדְתְּךָ וְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ עָלֵינוּ קְרָאתָ:
 וַתִּתֵּן לָנוּ יי"י אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה (לְשֶׁבֶת שִׁבְתוֹת לְמִנוּחָה ו) מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה חַגִּים וְזִמְנִים
 לְשִׁשּׁוֹן אֶת יוֹם:
 (לְשֶׁבֶת הַשִּׁבְת הַזֶּה וְאֵת יוֹם):
 לַפְּסַח – חַג הַמִּצּוֹת הַזֶּה זְמַן חֲרוּתְנוּ:
 לְשַׁבּוּעוֹת – חַג הַשַּׁבּוּעוֹת הַזֶּה זְמַן מַתַּן תּוֹרַתְנוּ:
 סוּכוֹת – חַג הַסּוּכוֹת הַזֶּה זְמַן שִׂמְחַתְנוּ:
 לַשְּׁמִ"ע וְלַשִּׁ"ת – הַשְּׁמִינִי חַג הָעֲצֵרֶת הַזֶּה זְמַן שִׂמְחַתְנוּ:
 (לְשֶׁבֶת בְּאַהֲבָה) מִקְרָא קֹדֶשׁ זָכָר לִיצִיאַת מִצְרָיִם:
 וּמִפְּנֵי חַטָּאֵינוּ גָּלִינוּ מֵאַרְצֵנוּ. וְנִתְרַחַקְנוּ מֵעַל אֲדָמַתְנוּ. וְאִין אֲנַחְנוּ יְכוּלִים לְעֹלוֹת
 וְלִרְאוֹת וְלִהְיוֹת חַתּוֹת לְפָנֶיךָ. וְלַעֲשׂוֹת חוֹבוֹתֵינוּ בְּבֵית בְּחִירְתְּךָ. בְּבֵית הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא
 שִׁמְךָ עָלָיו. מִפְּנֵי הַיָּד שֶׁנִּשְׁתַּלַּחָה בְּמִקְדָּשְׁךָ:
 יְהִי רַצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי"י אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ. מְלֹךְ רַחֲמָן. שֶׁתָּשׁוּב וְתִרְחַם עָלֵינוּ וְעַל
 מִקְדָּשְׁךָ בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים. וְתִבְנֶהוּ מְהֵרָה וְתִגְדַּל כְּבוֹדוֹ:
 אָבִינוּ מִלִּבְנוּ. גְּלָה כְבוֹד מְלִכוּתְךָ עָלֵינוּ מְהֵרָה. וְהוֹפֵעַ וְהַנְּשֵׂא עָלֵינוּ לְעֵינֵי כָּל חַי. וְקָרַב
 פְּזוּרֵינוּ מִבֵּין הַגּוֹיִם. וְנִפְּצוֹתֵינוּ כְּגַם מִיִּרְבֵּיתֵי אֶרֶץ. וְהִבִּיאֵנוּ לְצִיּוֹן עִירְךָ בְּרַנָּה. וְלִירוּשָׁלַיִם בֵּית
 מִקְדָּשְׁךָ בְּשִׂמְחַת עוֹלָם. וְשָׁם נַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ אֶת קִרְבָּנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ תְּמִידִים כְּסֻדְרָם וּמוֹסְפִים
 בְּהִלְכָתָם:
 וְאֵת מוֹסֵף (לְשֶׁבֶת וְאֵת מוֹסְפֵי יוֹם הַשִּׁבְת הַזֶּה ו) יוֹם:
 לַפְּסַח – חַג הַמִּצּוֹת הַזֶּה:
 לְשַׁבּוּעוֹת – חַג הַשַּׁבּוּעוֹת הַזֶּה:
 סוּכוֹת – חַג הַסּוּכוֹת הַזֶּה:
 לַשְּׁמִ"ע וְלַשִּׁ"ת – הַשְּׁמִינִי חַג הָעֲצֵרֶת הַזֶּה:
 נַעֲשֶׂה וְנִקְרִיב לְפָנֶיךָ בְּאַהֲבָה כְּמִצְוֹת רְצוֹנָךְ. כְּמוֹ שֶׁכְּתִיב עָלֵינוּ בְּתוֹרַתְךָ עַל יַדִּי
 מִשָּׁה עֲבָדְךָ. מִפִּי כְבוֹדְךָ כְּאָמֹר:
 לְשֶׁבֶת וּבְיוֹם הַשִּׁבְת. שְׁנֵי כִבְשִׁים בְּגֵי שָׁנָה תְּמִימִים. וְשְׁנֵי עֶשְׂרִינִים סֵלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה
 בְּשֶׁמֶן וְנִסְכוּ:
 עֵלֶת שִׁבְת בְּשִׁבְתוֹ. עַל עֵלֶת הַתְּמִיד וְנִסְכָּה:
 לְיוֹם א' וּב' דַּפְסָה:
 וּבַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר יוֹם לַחֲדָשׁ. פֶּסַח לַיי"י:
 וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֲדָשׁ הַזֶּה חַג. שִׁבְעַת יָמִים מִצּוֹת יֵאָכֵל:
 בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ. כָּל מְלֹאכֶת עֲבָדָה לֹא תַעֲשׂוּ:
 וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה עֲלֶיהָ לַיי"י. פָּרִים בְּגֵי בָקָר שְׁנַיִם. וְאִיל אֶחָד. וְשִׁבְעָה כִבְשִׁים בְּגֵי שָׁנָה.
 תְּמִימִים יִהְיוּ לָכֶם:
 וּמִנְחָתָם:

לשבועות:

וביום הפפורים. בהקריבכם מנחה חדשה לי"י בשבעותיכם מקרא קדש יהיה לכם.
כל מלאכת עבודה לא תעשו:

והקרבתם עלה לרית נוחח לי"י. פרים בני בקר שנים. איל אחד. שבעה כבשים בני
שנה:

ומנחתם:

ליום א' וב' דסכות:

ובחמשה עשר יום לחדש השביעי. מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא
תעשו. וחתם חג לי"י שבעת ימים:

והקרבתם עלה אשה רית נוחח לי"י. פרים בני בקר שלשה עשר. אילם שנים. כבשים
בני שנה ארבעה עשר. תמימם יהיו:

ומנחתם:

ומנחתם ונסכיהם כמדבר. שלשה עשרנים לפר. ושני עשרנים לאיל. ועשרון לכבש.
ויין כנסכו. ושעיר לכפר. (בשבועות ושני שעירים לכפר) ושני תמידים כהלכתם:

או"א וכו':

בחול המועד פסח ובשני ימים אחרונים של פסח אומרים זה:

והקרבתם אשה עלה לי"י. פרים בני בקר שנים. ואיל אחד. ושבעה כבשים בני שנה.
תמימם יהיו לכם:

ומנחתם:

ביום ראשון דחזה"מ סוכות באר"י:

וביום השני. פרים בני בקר שנים עשר. אילם שנים. כבשים בני שנה ארבעה עשר.
תמימם:

ומנחתם:

ביום שני דחזה"מ סוכות באר"י:

וביום השלישי. פרים עשתי עשר. אילם שנים. כבשים בני שנה ארבעה עשר.
תמימם:

ומנחתם:

ביום שלישי דחזה"מ סוכות באר"י:

וביום הרביעי. פרים עשרה. אילים שנים. כבשים בני שנה ארבעה עשר. תמימם:
ומנחתם:

ביום רביעי דחזה"מ סוכות באר"י:

וביום החמישי פרים תשעה. אילם שנים. כבשים בני שנה ארבעה עשר. תמימם:
ומנחתם:

ביום חמישי דחזה"מ סוכות באר"י:

וביום הששי. פרים שמונה. אילם שנים. כבשים בני שנה ארבעה עשר. תמימם:
ומנחתם:

בחול"ל אומרים גם ספיקא דיומא, דהיינו כששם יום ראשון דחזה"מ אומרים וביום
השני וביום השלישי. וכששם יום ב' דחזה"מ אומרים וביום השלישי וביום הרביעי, וכדומה
ובהוש"ר אומרים וביום הששי וביום השביעי:

להושענא רבה:

וביום השביעי. פרים שבעה. אילם שנים. כבשים בני שנה ארבעה עשר. תמימם:
ומנחתם:

לשמיני עצרת ולשמחת תורה:

ביום השמיני. עצרת תהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו:

והקרבתם עלה אשה ריח ניחח לי"י. פר אחד. איל אחד. כבשים בני שנה שבעה.
תמימים:

ומנחתם:

לשבת ישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי עונג עם מקדשי שביעי. בלם ישבעו
ויתענגו מטובך. ובשביעי רצית בו וקדשתו חמדת ימים אותו קראת. זכר למעשה בראשית:
אלהינו ואלהי אבותינו. (לשבת רצה במנוחתנו) מלך רחמן רחם עלינו. טוב ומטיב
הדרש לנו. שובה אלינו בהמון רחמיה. בגלל אבות שעשו רצונך. בנה ביתך כבתחלה וכוונן
מקדשך על מכונו. והראנו בבנינו ושמחנו בתקונו. והשב כהנים לעבודתם ולוים לשרים
ולזמרים. והשב ישראל לנויהם. ושם נעלה ונראה ונשתחוה לפניך בשלש פעמי רגלינו ככתוב
בתורתך. שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני י"י אלהיך במקום אשר יבחר. בחג
המצות. ובחג השבעות. ובחג הסכות. ולא יראה את פני י"י ריקם. איש כמתנת ידו כברכת
י"י אלהיך אשר נתן לך:

והשיאנו י"י אלהינו את ברכת מועדיך. לחיים ולשלום לשמחה ולששון. באשר רצית
ואמרת לברכנו. (לשבת אלהינו ואלהי אבותינו רצה נא במנוחתנו) קדשנו במצותיך. ותן
חלקנו בתורתך. שבענו מטובך ושמחנו בישועתך. וטהר לבנו לעבדך באמת. והנחילנו י"י
אלהינו (לשבת באהבה וברצון) בשמחה ובששון (שבת ו) מועדי קדשך. וישמחו בך ישראל
מקדשי שמך:

ברוך אתה י"י מקדש (השבת ו) ישראל והזמנים:

רצה י"י אלהינו בעמך ישראל ובתפלתם שעה. והשב את העבודה לדביר ביתך.
ואשי ישראל ותפלתם. באהבה תקבל ברצון. ותהי לרצון תמיד עבודת ישראל עמך:
בחזרת הש"ץ אומרים כאן ותערב:

ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים:

ברוך אתה י"י. המחזיר שכינתו לציון:

מודים אנחנו לך. שאתה הוא י"י אלהינו ואלהי אבותינו לעולם ועד. צור חיינו. מגן
ישענו אתה הוא לדור ודור נודה לך ונספר תהלתך על חיינו המסורים בידך. ועל נשמותינו
הפקודות לך. ועל נסיה שפכל יום עמנו. ועל נפלאותיך וטובותיך שפכל עת. ערב ובקר
וצהרים:

הטוב כי לא כלו רחמיה. והמרחם כי לא תמו חסדיך. כי מעולם קוינו לך:

מודים דרבנן:

מודים אנחנו לך. שאתה הוא י"י אלהינו ואלהי אבותינו. אלהי כל בשר. יוצרנו יוצר
בראשית. ברכות והודאות לשמך הגדול והקדוש. על שהחייטנו וקיימתנו. בן תחינו ותקיימנו.
ותאסוף גליותינו לחצרות קדשך. לשמור חקיך. ולעשות רצונך. ולעבדך בלבב שלם. על
שאנו מודים לך. ברוך אל ההודאות:

ועל בלם יתברך ויתרומם ויתנשא שמך מלפנו תמיד לעולם ועד:

וכל החיים יודוך סלה. ויהללו את שמך באמת, לעולם כי טוב. האל ישועתנו ועזרתנו

סלה:

ברוך אתה י"י. הטוב שמך ולך נאה להודות:

ברכת כהנים:

יהי רצון מלפניך י"י אלהינו ואלהי אבותינו. שתהא הברכה הזאת (לכהנים שצוייתנו)
(לקהל שצויית) לברך את עמך ישראל. ברכה שלמה. ולא יהיה בה שום מכשול ועון. מעתה
ועד עולם:

ותערב עליך עתירתנו בעולה ובקרבן. אנא רחום. ברחמיה הרבים. השב שכינתך

לציון עירך וסדר העבודה לירושלים. ושם נעבדך ביראה בימי עולם ובשנים קדמוניות:

החזן בלחש) אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. בְּרַכְנוּ בְּבִרְכָה הַמְשַׁלֶּשֶׁת בַּתּוֹרָה הַכְּתוּבָה עַל יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדְּךָ. הָאֲמוּנָה מִפִּי אֶהְרֵן וּבְנֵי הַחֹזֵן אִמַר בְּקוֹל רֹם) – כְּהֲנִים (וְהַקְהָל עוֹנִים) עִם קְדוּשָׁתְךָ. כְּאֲמֹר:

יְבָרְכֶךָ יְיָ וְיִשְׁמְרֶךָ:

יָאֵר יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיְחַנֶּךָ:

יִשָּׂא יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שָׁלוֹם:

וְהַשִּׁיחַ מִמְּשִׁיחַ "שִׁים שְׁלוֹם":

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּקִדְּשָׁתוֹ שֶׁל אֶהְרֵן וְצִוָּנוּ לְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה:

יְבָרְכֶךָ יְיָ וְיִשְׁמְרֶךָ:

יָאֵר יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיְחַנֶּךָ:

יִשָּׂא יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שָׁלוֹם:

הַקְהָל אֲדוּר בְּמָרוֹם שׁוֹכֵן בְּגִבּוֹרָה אַתָּה שְׁלוֹם וְשִׁמְךָ שְׁלוֹם. יְהִי רְצוֹן שְׁתֵּשִׁים עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. חַיִּים וּבְרָכָה לְמִשְׁמֶרֶת שְׁלוֹם:

(וְהַכְהֲנִים אוֹמְרִים) רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם. עֲשֵׂנוּ מַה שְׁגָזַרְתָּ עָלֵינוּ. אַף אַתָּה עֲשֵׂה עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. הַשְׁקִיפָה מִמַּעַן קְדוּשָׁתְךָ מִן הַשָּׁמַיִם. וּבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל. וְאֵת הָאָדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ. כְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּנוּ אַרְצָן זְבַת חֶלֶב וּדְבָשׁ:

שִׁים שְׁלוֹם טוֹבָה וּבְרָכָה. חֵן וְחֶסֶד וְרַחֲמִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ. בְּרַכְנוּ אֲבִינוּ בְּלִנּוּ כְּאֶחָד יַחַד בְּאוֹר פְּנִיָּךָ. כִּי בְּאוֹר פְּנִיָּךָ נָתַתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ תּוֹרַת חַיִּים וְאַהֲבַת חֶסֶד. וְצִדְקָה וּבְרָכָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשְׁלוֹם. וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרֵךְ אֶת כָּל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה בְּשְׁלוֹמְךָ:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. הַמְּבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּשְׁלוֹם:

יְהִיו לְרְצוֹן אֲמָרֵי פִי וְהִגִּיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ. יְיָ צוּרִי וְגוֹאֲלִי:

אֱלֹהֵי. נֹצֵר לְשׁוֹנֵי מָרַע וּשְׁפָתַי מִדְּבַר מְרֵמָה. וְלִמְקַלְלֵי נַפְשֵׁי תַדָּם. וְנַפְשֵׁי כְּעֹפֵר לְכָל תַּהֲיָה. פֶּתַח לִבִּי בַתּוֹרָתְךָ. וּבְמִצּוֹתֶיךָ תִּרְדָּף נַפְשִׁי. וְכָל הַחוּשָׁבִים עָלַי רַעַה. מִהֲרֵה הַפֵּר עֲצָתָם וְקַלְקַל מַחֲשַׁבְתָּם:

עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ. עֲשֵׂה לְמַעַן יִמְיָנְךָ. עֲשֵׂה לְמַעַן קְדוּשָׁתְךָ. עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרָתְךָ. לְמַעַן יִתְחַצּוֹן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וְעַנְנֵי:

יְהִיו לְרְצוֹן אֲמָרֵי פִי וְהִגִּיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ. יְיָ צוּרִי וְגוֹאֲלִי:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמְרוֹמָיו. הוּא יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְאֲמָרוּ אָמֵן:

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. שִׂיבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. וְתֵן חֶלְקֵנוּ בַּתּוֹרָתְךָ:

וְשֵׁם נַעֲבֹדְךָ בִּירְאָה כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת:

וְעֶרְבָה לִי מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלָּיִם. כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת:

סדר קידושא רבא לשלש רגלים ולראש השנה:
 לשבת ושמרו בני ישראל את השבת. לעשות את השבת לדרתם ברית עולם:
 ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם כי ששת ימים עשה יי את השמים ואת הארץ.
 וביום השביעי שבת וינפש:

על כן בָּרַךְ יי את יום השבת ויקדשהו:
 לר"ה תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב:
 לשלש רגלים אלה מועדי יי מקראי קדש אשר תקראו אתם במועדים:
 וידבר משה את מועדי יי אל בני ישראל:
 על היין סברי מרגז ורבגז ורבתי:
 ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן:
 כשמקדשין בסוכה מברכין כאן לישב בסוכה:
 ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב בסוכה:
 תפלה כשנכנסים לסוכה:

כתוב, בסכת תשבו שבעת ימים, פרוש:
 תדורו בסכות אמרה תורה, שידור בסוכה שבעת ימים, כמו שהוא דר בביתו כל
 השנה, כן יהא עתה עקר דירתו בסוכה:
 כשבא מבית הכנסת נכנס לסוכה ומקדש מיד, וכשהוא מברך בקדוש לישב בסוכה
 יכוון לפטור בברכה זו סעודה זו וגם השינה, ובברכת שהחינו יכוון שהוא מברך שהחינו על
 החג וגם על הסוכה:

וזהו שאין מברכים לישב בסוכה אלא באכילת קבע, ונוהגים שמברכין תחלה
 המוציא ואחר כך לישב בסוכה קודם שמועם:
 הריני מוכן ומזומן לקיים מצות סכה כאשר צוני הבורא יתברך שמו בפסות תשבו
 שבעת ימים כל האזרח בישראל יושבו בפסות:

למען ידעו דרתיכם כי בפסות הושבתתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים:
 תיבו תיבו אושפיזין עילאין, תיבו תיבו אושפיזין קדישין, תיבו תיבו אושפיזין
 דמהימנותא, זפאה חולקיהון דישאל דכתוב כי חלק יי עמו יעקב חבל נחלתו:

יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי שתשרה שכנינתך בינינו ותפרום עלינו סבת
 שלומך בזכות מצות סכה שאנחנו מקיימין ליחדא שמא דקודשא בריך הוא ושכינתה בךחילו
 ורחימו ליחדא שם ייה בויה ביחודא שלים בשם כל ישראל, ולהקיף אותם מזיו כבודך
 הקדוש והטהור נטוי על ראשיהם מלמעלה בנשר יעיר קנו, ומשם יושפע שפע החיים לעבדך
 (פב"פ אמתך). ובזכות צאתי מביתי החוצה ודרך מצותיך ארוצה יחשב לי זאת כאלו
 הרחקתי נדוד, והרב בפסני מעוני ומחטאתי טהרני, ומאושפיזין עלאין אושפיזין
 דמהימנותא תהינה אונתך קשובות רב ברכות, ולרעבים גם צמאים תן לחם ומים
 הנאמנים, ותתן לי זכות לשבת ולחסות בסתר על כנפך בעת פטירתי מן העולם, ולחסות
 מזרם וממטר, כי תמטיר על רשעים פחים, ותהא חשוכה מצות סכה זו שאני מקים כאלו
 קימתיה בכל פרטיה ודקדוקיה ותנאיה וכל מצות התלויים בה. ותיטיב לנו החתימה, ותזכנו
 לישוב ימים רבים על האדמה אדמת קדש בעבודתך וביראתך. ברוך יי לעולם אמן ואמן:

בליל ראשון כשנכנס לסוכה קודם שישוב לאכול ובכל יום קודם סעודתו יאמר זה:
 אָזְמִין לְסַעֲוֹדְתִי אוֹשְׁפִיזִין עִילָאִין אַבְרָהָם יִצְחָק יַעֲקֹב מֹשֶׁה אַהֲרֹן יוֹסֵף וְדָוִד:
 ביום הראשון אומר:
 בְּמַטֵּי מִינְךָ אַבְרָהָם אוֹשְׁפִיזִי עִילָאִי דִּיתְבֵּי עִמִּי וְעַמְּךָ כָּל אוֹשְׁפִיזֵי עִילָאִי יִצְחָק יַעֲקֹב
 מֹשֶׁה אַהֲרֹן יוֹסֵף וְדָוִד:
 ביום השני אומר:

בְּמַטֵּי מִינֶה יִצְחָק אוֹשְׁפִיזֵי עֵילָאֵי דִיתְבֵי עִמֵי וְעַמְדָּ כָּל אוֹשְׁפִיזֵי עֵילָאֵי אַבְרָהָם יִעֲקֹב
 מִשָּׁה אֶהְרֵן יוֹסֵף וְדוֹד:
 ביום השלישי אומר:

בְּמַטֵּי מִינֶה יִעֲקֹב אוֹשְׁפִיזֵי עֵילָאֵי דִיתְבֵי עִמֵי וְעַמְדָּ כָּל אוֹשְׁפִיזֵי עֵילָאֵי אַבְרָהָם יִצְחָק
 מִשָּׁה אֶהְרֵן יוֹסֵף וְדוֹד:
 ביום הרביעי אומר:

בְּמַטֵּי מִינֶה מִשָּׁה אוֹשְׁפִיזֵי עֵילָאֵי דִיתְבֵי עִמֵי וְעַמְדָּ כָּל אוֹשְׁפִיזֵי עֵילָאֵי אַבְרָהָם יִצְחָק
 יִעֲקֹב אֶהְרֵן יוֹסֵף וְדוֹד:
 ביום החמישי אומר:

בְּמַטֵּי מִינֶה אֶהְרֵן אוֹשְׁפִיזֵי עֵילָאֵי דִיתְבֵי עִמֵי וְעַמְדָּ כָּל אוֹשְׁפִיזֵי עֵילָאֵי אַבְרָהָם יִצְחָק
 יִעֲקֹב מִשָּׁה יוֹסֵף וְדוֹד:
 ביום הששי אומר:

בְּמַטֵּי מִינֶה יוֹסֵף אוֹשְׁפִיזֵי עֵילָאֵי דִיתְבֵי עִמֵי וְעַמְדָּ כָּל אוֹשְׁפִיזֵי עֵילָאֵי אַבְרָהָם יִצְחָק
 יִעֲקֹב מִשָּׁה אֶהְרֵן וְדוֹד:
 ביום השביעי אומר:

בְּמַטֵּי מִינֶה דוֹד אוֹשְׁפִיזֵי עֵילָאֵי דִיתְבֵי עִמֵי וְעַמְדָּ כָּל אוֹשְׁפִיזֵי עֵילָאֵי אַבְרָהָם יִצְחָק
 יִעֲקֹב מִשָּׁה אֶהְרֵן וְיוֹסֵף:
 תפלה כשיוצאין מן הסוכה:

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ כְּשֵׁם שְׁקִימְתִי וְיִשְׁבְּתִי בְּסוּכָה זוֹ כֵּן אֲזַכֶּה
 לְשָׁנָה הַבְּאֵה לִישֹׁב בְּסוּכָה שֶׁל לְוִיתָן:
 בספר יסוד יוסף כתב להתפלל אז תפלה זו:

רְבוּנָא דְעֵלְמָא. יְהִי רַעְוָא מִן קַדְמָךְ. שְׁאוּתָן מְלָאכִים הַקְדוּשִׁים הַשְׂיָכִים לְמִצּוֹת סְכָה.
 וְלְמִצּוֹת ד' מִינִים לִוְלָב וְאֶתְרוּג הַדָּם וְעֶרְבָה. הַנּוֹהֲגִים בְּחַג הַסּוּכּוֹת הֵם יִתְלוּ עִמָּנוּ בְּצִאתָנוּ מִן
 הַסְּכָה. וַיִּבְנֶסּוּ עִמָּנוּ לְבִתֵּינוּ לְחַיִּים וְלְשָׁלוֹם. וְלִהְיוֹת תְּמִיד עֲלֵינוּ שְׁמִירָה עֲלִיזָה מִמְעוֹן קְדוֹשׁ.
 וְלִהְיוֹתָנוּ מִכָּל חַטָּא וְעוֹן וּמִכָּל פְּגָעִים רָעִים. וּמִכָּל שְׁעוֹת רָעוֹת הַמְתַּרְגְּשׁוֹת לְבֵא לְעוֹלָם.
 וְתַעֲרָה עֲלֵינוּ רוּחַ מְמָרוֹם. וְחֻדַּשׁ כְּלִיֹּתָנוּ לְעִבְדֶּךָ בְּאַמֶּת בְּאַהֲבָה וּבִירָאָה. וְנִתְמַיֵּד מְאֹד
 בְּתַלְמוּד תּוֹרַתְךָ הַקְדוּשָׁה לְלִמּוּד וּלְלַמֵּד. וְזִכּוֹת אַרְבָּעָה מִינִים וּמִצּוֹת סְכָה יַעֲמוּד שְׁתַּאֲרִיךְ
 אַפְּךָ עַד שׁוּבֵינוּ אֵלֶיךָ בְּתִשׁוּבָה שְׁלִימָה לְפָנֶיךָ. וְנִתְקַן כָּל אֲשֶׁר פָּגַמְנוּ. וְנִזְכָּה לְשָׁנֵי שְׁלִחְנוֹת
 בְּלִי צַעַר וְיִגוֹן אֲנִי וּבְנֵי בֵיתִי וְיוֹצְאֵי חֻלְצֵי. וְנִהְיֶה כְּלָנוּ שְׁקִטִים וְשְׁלוֹמִים דְּשָׁנִים וְרַעֲנָנִים. וְעוֹבְדֵי
 הַשֵּׁם בְּאַמֶּת לְאַמְתּוֹ כְּרַצוֹנְךָ הַטּוֹב בְּכֻלָּל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
 יְהִיו לְרַצוֹן אֲמַרֵי פִי וְהִגִּיזוֹן לְבִי לְפָנֶיךָ יְהוָה צוּרִי וְגוֹאֲלִי:

סדר הושענות לסוכות:

אם חל יום ראשון של סוכות ביום ב' אז אומרים זה הסדר של הושענות:
 למען אמתך. אבן שתיה. אערוך שועי. אום אני הומה. אל למושעות. אום נצורה:
 ואם חל יום ראשון ביום ג' אומרים זה הסדר:
 למען אמתך. אבן שתיה. אערוך שועי. אל למושעות. אום נצורה. אדון המושיע:
 ואם חל יום ראשון ביום י"י אומרים זה הסדר:
 למען אמתך. אבן שתיה. אום נצורה. אערוך שועי. אל למושעות. אדון המושיע:
 ואם חל יום ראשון בשבת אומרים זה הסדר:
 אום נצורה. למען אמתך. אערוך שועי. אבן שתיה. אל למושעות. אדון המושיע:
 בכל יום אחר הושענות אומרים כהושעת אלים בלוד עמך וכו' הושיעה את עמך וכו'
 ובשבת אחר הושענא אום נצורה אומרים כהושעת אדם יציר כפיך וכו':

הושע נא:

למענך אלהינו הושע נא:

למענך בוראנו הושע נא:

למענך גואלנו הושע נא:

למענך דורשנו הושע נא:

הושע נא:

למען אמתך. למען בריתך. למען גדלך ותפארתך. למען דתך. למען הודך. למען
 ועודך. למען זכרך. למען חסדך. למען טובך. למען יחודך. למען כבודך. למען למודך. למען
 מלכותך. למען נצחך. למען סודך. למען עזך. למען פאריך. למען צדקתך. למען קדשך. למען
 רחמיך הרבים. למען שכינתך. למען תהלתך. הושע נא:

להו"ר כי אמרת עולם חסד ופנה:

אבן שתיה. בית הבחירה. גורן ארנן. דביר המוצנע. הר המורה. ותר יראה. זבול
 תפארתך. חנה דוד. טוב הלבנון. יפה נוף משוש כל הארץ. כלילת יופי. לינת הצדק. מכון
 לשבתך. נוה שאנן. סכת שלם. עלית שבטים. פנת יקרת. ציון המצינת. קדש הקדשים. רצוף
 אהבה. שכינת כבודך. תל תלפיות. הושע נא:

להו"ר לך זרוע עם גבורה תעז ידך תרום ימינך:

אום אני הומה. ברה כחמה. גולה וסורה. דמתה לתמר. ההרונה עליך. ונחשבת כצאן
 טבחה. זרויה בין מכעיסיה. חבוקה ודבוקה בך. מוענת עלך. יחידה ליחודך. כבושה בגולה.
 לומדת יראתך. מרוטת לחי. נתונה למכים. סובלת סבלך. עניה סערה. פדוית טוביה. צאן
 קדשים. קהלות יעקב. רשומים בשמך. שואגים הושע נא. תמוכים עליך. הושע נא:

להו"ר תתן אמת ליעקב חסד לאברהם:

אדון המושיע. בלתך אין להושיע. גבור ורב להושיע. דלותי ולי יהושיע. האל
 המושיע. ומציל ומושיע. זועקו תושיע. חוכיך הושיע. טלאיך תשביע. יכול להשפיע. כל שיח
 תדשא ותושיע. לגיא בל תרשיע. מגדים תמתיק ותושיע. נשיאים להסיע. שעירים להניע.
 עגלים מלהמניע. פותח יד ומשביע. צמאיך תשביע. קוראיך תושיע. רחומיך תושיע. שוחריך
 הושיע:

תמימיך תושיע. הושע נא:

להו"ר נעימות בימינך נצח:

אדם ובהמה. בשר ורוח ונשמה. גיד ועצם וקרקמה. דמות וצלם ורקמה. הוד להבל
 דמה. ונמשל כבהמות נדמה. זיו ותואר וקומה. חדוש פני אדמה. טיעת עצי נשמה. יקבים
 וקמה. ברמים ושקמה. לתבל המסימה. מטרות עז לסממה. נשיה לקימה. שיחים לקוממה.
 עדנים לעצמה. פרחים להעצימה. צמחים לגשמה. קרים לזרמה. רביבים לשלמה. שתיה
 לרוממה. הושע נא:

תלויה על בלימה. הושע נא:

להו"ר י"י אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים:
 אדמה מארר. בהמה ממשבלת. גורן מגוזב. גרן מדלקת. הון ממארה. ואוכל ממהומה.
 זית מנשל. חטה מחגב. טרף מגובאי. יקב מילק. כרם מתולעת. לקש מארבה. מגד מצלצל.
 נפש מבהלה. שובע מסלעם. עדרים מדלות. פרות משדפון. צאן מצמיתות. קציר מקללה.
 רוב מרוזן. שכולת מצנמון. הושע נא:

תבואה מחסיל. הושע נא:

להו"ר צדיק י"י בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו:

למען איתן הנזרק בלהב אש. למען בן הנעקד על עצים ואש. למען גבור הנאבק עם
 שר אש. למען דגלים נחית באור וענן אש. למען הועלה למרום ונתעלה במלאכי אש. למען
 והוא לך בסגן בארצלי אש. למען זכר דברות הנתונות מאש. למען חפוי יריעות וענן אש.
 למען טכס הר ירדת עליו באש. למען ידידות בית אשר אהבת משמי אש. למען כמה עד
 שקעה האש. למען לקח מחתת אש והסיר חרון אש. למען מקנא קנאה גדולה באש. למען
 נף ידו וירדו אבני אש. למען שם טלה חלב כליל אש. למען עמד בגורן ונתרצה באש. למען
 פלל בעזרה וירדה האש. למען ציר עלה ונתעלה ברכב וסוסי אש. למען קדושים משלכים
 באש. למען רבוא רבבן חז ונהרי אש. למען שממות עירך השרופה באש. הושע נא:

למען תולדות אלופי יהודה תשים ככיר אש. הושע נא:

להו"ר בהקפה שביעית יכללם יחד ויאמר:

לך י"י הגדלה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ לך י"י
 הממלכה והמתנשא לכל לראש:

ויהי י"י למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה י"י אחד ושמו אחד:

ובתורתך בתוב לאמר שמע ישראל י"י אלהינו י"י אחד:

ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

אערוך שועי ואל למושעות אין אומרים בהושענא רבא:

אערוך שועי. בבית שועי. גליתי בצום פשעי. דרשתיך בו להושיעי. הקשיבה לקול
 שועי. וקומה והושיעי. זכור ורחם מושיעי. חי בן תשעשעי. טוב באנק שעי. יוחש מושיעי. בלה
 מרשעי. לבל עוד תרשעי. מהר אלהי ישעי. נצח להושיעי. שא נא עון רשעי. עבור על פשעי.
 פנה נא להושיעי. צור צדיק מושיעי. קבל נא שועי. רומם קרן ישעי. שדי מושיעי. הושע נא:

תופיע ותושיעי. הושע נא:

אל למושעות. בארבע שבועות. גשים בשועות. דופקי ערך שועות. (נ"א שעות) הזגי
 שעשעות. והידותם משתעשעות. זועקים להשעות. חוכי ישועות. טפולים בך שעות. יודעי בין
 שעות. כורעיד בשועות. להבין שמועות. מפיד נשמעות. נותן תשועות. ספורות משמעות.
 (נ"א משמעות) עדות משמיעות. פועל ישועות. צדיק נושעות. קרית (נ"א קרב) תשועות. רגש
 תשואות. שלש שעות. הושע נא. תחיש לתשועות. הושע נא:

אני והו הושיעה נא:

בהושעת אלם בלוד עמך. בצאתך לישע עמך. בן הושע נא:

בהושעת גוי ואלהים. דרושים לישע אלהים. בן הושע נא:

בהושעת המון צבאות. ועמם מלאכי צבאות. בן הושע נא:

בהושעת זבים מבית עבדים. חנון בידם מעבידים. בן הושע נא:

בהושעת טבועים בצול גזרים. יקרף עמם מעבירים. בן הושע נא:

בהושעת בנה משוררת וישע. לגוחה מציינת וישע. בן הושע נא:

בהושעת מאמר והוצאתי אתכם. נקוב והוצאתי אתכם. בן הושע נא:

בהושעת סובבי מזבח. עומסי ערבה להקיף מזבח. בן הושע נא:

בהושעת פלאי ארון בהפשע. צער פלשת בחרון אף ונושע. בן הושע נא:

בְּהוֹשֵׁעַת קַהְלוֹת בְּבִלְה שְׁלַחְתָּ. רַחוּם לְמַעַנְם שְׁלַחְתָּ. בֶּן הוֹשַׁע נָא:
 בְּהוֹשֵׁעַת שְׁבוֹת שְׁבִטִי יַעֲקֹב. תֵּשׁוּב וְתֵשִׁיב שְׁבוֹת אֱהִלִי יַעֲקֹב וְהוֹשִׁיעָה נָא. בְּהוֹשֵׁעַת
 שׁוֹמְרֵי מִצְוֹת וְחוֹכְבֵי יְשׁוּעוֹת אֵל לְמוֹשְׁעוֹת. וְהוֹשִׁיעָה נָא:

אֲנִי וְהוֹ הוֹשִׁיעָה נָא:

הוֹשִׁיעָה אֶת עַמְּךָ וּבְרַךְ אֶת נַחֲלֶתְךָ וְרַעַם וְנִשְׁאַם עַד הָעוֹלָם:
 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֲשֶׁר הִתְחַנְּנֵתִי לִפְנֵי י"י קְרוֹבִים אֵל י"י אֱלֹהֵינוּ יוֹמָם וְלַיְלָה לַעֲשׂוֹת
 מִשְׁפָּט עֲבָדוֹ וּמִשְׁפָּט עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ:

לְמַעַן דַּעַת כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי י"י הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד:

קִדִּישׁ שְׁלָם. שִׁיר שֶׁל יוֹם. קְרִיאַת הַתּוֹרָה:

סֵדֵר הוֹשַׁעְנוֹת לַשַּׁבָּת:

אוּם נְצוּרָה בְּכַבֵּת. בּוֹנֵנֶת בְּדַת נֶפֶשׁ מְשִׁיבַת. גּוֹמְרַת הַלְכוֹת שַׁבָּת. דּוֹרְשַׁת מִשְׁאֵת
 שַׁבָּת. הַקּוֹבַעַת אֲלֵפִים תַּחֲוֹם שַׁבָּת. וּמְשִׁיבַת רִגְלֵ מִשְׁבָּת. זְכוֹר וְשׁוֹר מְקַיֶּמֶת בַּשַּׁבָּת. חֲשָׁה
 לְמַהֵר בִּיאַת שַׁבָּת. מוֹרַחַת כֹּל מִשְׁשָׁה לַשַּׁבָּת. יוֹשֵׁבַת וּמְמַתְּנַת עַד כְּלוֹת שַׁבָּת. כְּבוֹד וְעוֹנֵג
 קוֹרְאָה לַשַּׁבָּת. לְבוֹשׁ וּכְסוּת מְחַלֶּפֶת בַּשַּׁבָּת. מְאָכֵל וּמְשַׁתֵּה מְכִינָה לַשַּׁבָּת. נוֹעַם מְגִדִים
 מְנַעֶמֶת לַשַּׁבָּת. סְעוּדוֹת שְׁלֹשׁ מְקַיֶּמֶת בַּשַּׁבָּת. עַל שְׁתֵּי כְּבוֹרוֹת בּוֹצֵעַת בַּשַּׁבָּת. פּוֹרְטַת אַרְבַּע
 רְשׁוּיוֹת בַּשַּׁבָּת. צוּוֵי הַדְּלָקַת נֵר מְדַלְקַת בַּשַּׁבָּת. קְדוּשׁ הַיּוֹם מְקַדְּשַׁת בַּשַּׁבָּת. רִנָּן שֹׁבַע
 מִפְּלֶלֶת בַּשַּׁבָּת. שֹׁבַעַת בְּדַת קוֹרְאָה בַּשַּׁבָּת. תְּנַחֵלְנָה לְיוֹם שְׁכָלוֹ שַׁבָּת. הוֹשַׁע נָא:

אֲנִי וְהוֹ הוֹשִׁיעָה נָא:

בְּהוֹשֵׁעַת אָדָם יֵצִיר כְּפִיךָ לְגוֹנְנָה. בַּשַּׁבָּת קִדְשׁ הַמִּצְוֹת בּוֹפֵר וְתַנִּינָה. בֶּן הוֹשַׁע נָא:
 בְּהוֹשֵׁעַת גּוֹי מְצִיץ מְקוּיִם חוֹפֵשׁ. דַּעַה בְּנוֹנו לְבוֹר שְׁבִיעִי לְנוֹפֵשׁ. בֶּן הוֹשַׁע נָא:
 בְּהוֹשֵׁעַת הָעָם נִהְגָּת כְּצֵאֵן לְהַנְהוּת. וְחוֹק שְׁמֵת בְּמֶרְהָ עַל מִי מְנוּחוֹת. בֶּן הוֹשַׁע נָא:
 בְּהוֹשֵׁעַת זְבוּדִיךָ בְּמַדְבַּר סִין בְּמַחְנֶה. חֲכָמוֹ וְלִקְטוֹ בְּשִׁשִּׁי לֶחֶם מִשְׁנָה. בֶּן הוֹשַׁע נָא:
 בְּהוֹשֵׁעַת טְפוּלִיךָ הוֹרוֹ הַכְּנָה בְּמַדְעָם. יִשְׂרָאֵל כְּחָם וְהוֹדָה לְמוֹ רוּעָם. בֶּן הוֹשַׁע נָא:
 בְּהוֹשֵׁעַת כְּלָכְלוֹ בְּעוֹנֵג מִן הַמִּשְׁמֶר. לֹא הִפְדָּ עֵינָו וְרִיחוֹ לֹא נָמַר. בֶּן הוֹשַׁע נָא:
 בְּהוֹשֵׁעַת מִשְׁפָּטִי מִשְׁאֵת שַׁבָּת נִמְרוֹ. נָחוּ וְשַׁבְתוּ רְשׁוּיוֹת וְתַחֲוִיִּים שְׁמָרוּ. בֶּן הוֹשַׁע

נָא:

בְּהוֹשֵׁעַת סִינֵי הַשְּׁמָעוּ בְּדַבּוֹר רְבִיעִי. עֲנִיז וְזְכוֹר וְשׁוֹר לְקִדְשׁ שְׁבִיעִי. בֶּן הוֹשַׁע נָא:
 בְּהוֹשֵׁעַת פְּקִדוֹ וְרִיחוֹ שֹׁבַע לְהַקְרָף. צָרוּ עַד רִדְתָּה בַּשַּׁבָּת לְתַקְרָף. בֶּן הוֹשַׁע נָא:
 בְּהוֹשֵׁעַת קַהְלֵת וְעַמּוֹ בְּבֵית עוֹלָמִים. רְצוּף בְּחֻנְנִים שֹׁבַעַה וְשֹׁבַעַה יָמִים. בֶּן הוֹשַׁע נָא:
 בְּהוֹשֵׁעַת שְׁבִים עוֹלֵי גוֹלָה לְפָדְיוֹם. תּוֹרְתְךָ בְּקֶרְאָם בְּחַג יוֹם יוֹם. בֶּן הוֹשַׁע נָא:
 בְּהוֹשֵׁעַת מִשְׁמַחִיךָ בְּבִנְיָן שְׁנֵי הַמַּחְדָּשׁ. נוֹמְלִין לוֹלֵב כָּל שֹׁבַעַה בְּמַקְדָּשׁ. בֶּן הוֹשַׁע נָא:
 בְּהוֹשֵׁעַת חֲבוּטָ עֲרֻכָה שַׁבָּת מְדַחִים. מְרַבִּיּוֹת מוֹצֵא לִיסוּד מְזַבַּח מְנִיחִים. בֶּן הוֹשַׁע

נָא:

בְּהוֹשֵׁעַת בְּרַכּוֹת וְאֲרוֹכוֹת וּנְבוֹהוֹת מְעַלְסִים. בְּפִטְרֵתְךָ יוֹפִי לְךָ מְזַבַּח מְקַלְסִים. בֶּן
 הוֹשַׁע נָא:

בְּהוֹשֵׁעַת מוֹדִים וּמְיַחֲלִים וְלֹא מְשֻׁנִּים. בְּלָנוּ אָנוּ לְיָהּ וְעֵינֵינוּ לְיָהּ שׁוֹנִים. בֶּן הוֹשַׁע נָא:
 בְּהוֹשֵׁעַת יָקֹב מְחַצְבִּיךָ סוֹבְבִים בְּרַעְנָנָה. רוֹנְנִים אֲנִי וְהוֹ הוֹשִׁיעָה נָא. בֶּן הוֹשַׁע נָא:
 בְּהוֹשֵׁעַת חֵיל וְרִיזִים מְשַׁרְתִּים בְּמְנוּחָה. קָרְבָן שַׁבָּת כְּפוּל עוֹלָה וּמְנוּחָה. בֶּן הוֹשַׁע נָא:
 בְּהוֹשֵׁעַת לוֹיֵךְ עַל דּוֹכְנָם לְהַרְבֵּת. אוֹמְרִים מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת. בֶּן הוֹשַׁע נָא:
 בְּהוֹשֵׁעַת נְחוּמִיךָ בְּמִצְוֹתֶיךָ תְּמִיד יִשְׁתַּעֲשְׁעוּן. וְרַצִּים וְהַחֲלִיצִים בְּשׁוֹבָה וְנַחַת יוֹשַׁעוּן.

בֶּן הוֹשַׁע נָא:

בְּהוֹשֵׁעַת שְׁבוֹת שְׁבִטִי יַעֲקֹב. תֵּשׁוּב וְתֵשִׁיב שְׁבוֹת אֱהִלִי יַעֲקֹב וְהוֹשִׁיעָה נָא:

בְּהוֹשֵׁעַת שׁוֹמְרֵי מִצְוֹת וְחוֹכְבֵי יְשׁוּעוֹת אֵל לְמוֹשְׁעוֹת. וְהוֹשִׁיעָה נָא:

אֲנִי וְהוֹ הוֹשִׁיעָה נָא:

הושיעה את עמך וברך את נחלתך ורעם ונשאם עד העולם:
 והיו דברי אלה אשר התחננתי לפני י"י קרובים אל י"י אלהינו יומם ולילה לעשות
 משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו:
 למען דעת כל עמי הארץ כי י"י הוא האלהים אין עוד:
 קדיש שלם. שיר של יום. לדוד. קהלת קריאת התורה:
 סדר הושענות להושענא רבא:
 מסירין טבעות הלולב לפני ההושענות:
 אני והו הושיעה נא:

תתננו לשם ולתהלה. תשיבנו אל החבל ואל הנחלה. תרוממנו למעלה למעלה.
 תקבצנו לבית התפלה. תציבנו כעץ על פלגי מים שתולה. תפדנו מכל נגע ומחלה. תעטרנו
 באהבה כלולה. תשמחנו בבית התפלה. תנהלנו על מי מנוחות סלה. תמלאנו חכמה ושכלה.
 תלבישנו עוז וגדלה. תכתירנו בכתר כלולה. תישרנו בארח סולה. תטענו ביושר מסלה.
 תחננו ברחמים ובהמלה. תזכירנו במי זאת עולה. תושיענו לקץ הגאולה. תהדרנו בזיו המולה.
 תדביקנו באזור חתולה. תגדלנו ביד הגדולה. תביאנו לביתך ברנה וצלה. תאדרנו בישע
 וגילה. תאמצנו ברוח והצלה. תלבבנו בבנין עירך כבתחלה. תעוררנו לציון בשכלולה. תזכנו
 בנבנתה העיר על תלה. תרביצנו בששון וגילה. הושע נא:

תחוקנו אלהי יעקב סלה. הושע נא:

אנא הושיעה נא:

אנא איון חין תאבי ישעך. בערבי נחל לשעשעך. והושיעה נא:

אנא גאל כנת גטעך. דומה בטאטאך. והושיעה נא:

אנא הבט לברית טבעך. ומחשבי ארץ בהטביעך. והושיעה נא:

אנא זכר לנו אב ידעך. חסדך למו בהודיעך. והושיעה נא:

אנא טהורי לב בהפליאך. יודע כי הוא פלאך. והושיעה נא:

אנא כביר כח תן לנו ישעך. לאבותינו בהשבעך והושיעה נא:

אנא מלא משאלות עם משועך. נעקד בהר מור כמו שועך והושיעה נא:

אנא סגב אשלי גטעך. עריצים בהניעך. והושיעה נא:

אנא פתח לנו אוצרות רבך. ציה מהם בהרביעך. והושיעה נא:

אנא קוראיך ארץ ברועך. רעם בטוב מרעך. והושיעה נא:

אנא שעריך תעל ממשואך. תל תלפיות בהשיאך. והושיעה נא:

אנא אל נא הושע נא והושיעה נא:

אל נא תעינו פשה אובד. שמנו מספרך אל תאבד. הושע נא והושיעה נא:

אל נא רעה את צאן התרנה. קצופה ועליך הרונה הושע נא והושיעה נא:

אל נא צאנך וצאן מרעיתך. פעולתך ורעיתך הושע נא והושיעה נא:

אל נא עגני הצאן. שיהם ענה בעת רצון הושע נא והושיעה נא:

אל נא נושאי לך עין. מתקוממיה יהיו כאין הושע נא והושיעה נא:

אל נא למנסכי לך מים. כממעני הישועה ישאבון מים הושע נא והושיעה נא:

אל נא יעלו לציון מושיעים. טפולים בך ובשמך נושעים הושע נא והושיעה נא:

אל נא חמוץ בגדים. זעום לנער כל בוגדים הושע נא והושיעה נא:

אל נא וזכור תזכור. הנכורי בלתיך וזכור הושע נא והושיעה נא:

אל נא דורשיך בענפי ערבבות. נעים שעה מערבבות הושע נא והושיעה נא:

אל נא ברך בעטור שנה. אמרי רצה בפלולי ביום הושענא הושע נא והושיעה נא:

אנא אל נא הושע נא והושיעה נא אבינו אתה:

למען תמים בדורותיו. הנמלט ברוב צדקותיו. מצל משטף בבא מבול מים. לאום אני

חומה. הושע נא והושיעה נא אבינו אתה:

למען שלם בכל מעשים. המנסה בעשירה נסים. כשר מלאכים גם יקח נא מעט מים.
 לברה בתמה. הושע נא והושיעה נא אבינו אתה:
 למען רך ויחיד נחנט פרי למאה. זעק איה השה לעולה. בשרוהו עבדיו מצאנו מים.
 לגולה וסורה. הושע נא והושיעה נא אבינו אתה:
 למען קדם שאת ברכה. הנשטם ולשמך חבה. מיחס במקלות בשקתות המים.
 לדמתה לתמר. הושע נא והושיעה נא אבינו אתה:
 למען צדק היות לך לכהן. בחתן פאר יכהן. מנסה במסה במי מריבת מים. להקח
 הטוב. הושע נא והושיעה נא אבינו אתה:
 למען פאר היות גביר לאחיו. יהודה אשר גבר באחיו. מספר רובע מדליו יזל מים.
 לא לנו כי אם למענה. הושע נא והושיעה נא אבינו אתה:
 למען ענו מכל ונאמן. אשר בעדקו כלכל המון. משוף לגואל ומשוי ממים. מי לזאת
 הנשקפה. הושע נא והושיעה נא אבינו אתה:
 למען שמתו במלאכי מרומים. הלובש אורים ותומים. מצוה לבא במקדש בקדוש
 ידים ורגלים ורחיצת מים. לחולת אהבה. הושע נא והושיעה נא אבינו אתה:
 למען נביאה מחולת מתנים. לכמהי לב הושמה עינים. לרגלה רצה עלות ורדת באר
 מים. לטובו אוהלו. הושע נא והושיעה נא אבינו אתה:
 למען משרת לא מש מאהל. ורוח הקדש עליו אהל. בעברו בירדן נכרתו המים. ליפה
 וברה הושע נא והושיעה נא אבינו אתה:
 למען למד ראות לטובה אות. זעק איה נפלאות. מצה טל מגזה מלא הספל מים.
 לכלת לבנו. הושע נא והושיעה נא אבינו אתה:
 למען כלולי עשות מלחמתך. אשר בידם תתה ישועתך. צרופי מגוי בלקקם בידם
 מים. ללא בגדו בך. הושע נא והושיעה נא אבינו אתה:
 למען יחיד צוררים דש. אשר מרחם לנוזר הקדש. ממכתש לחי הבקעת לו מים. למען
 שם קדשך. הושע נא והושיעה נא אבינו אתה:
 למען טוב הולך וגדל. אשר מעשק עדה חדל. בשוב עם מחטא צו שאב מים. לנאווה
 פירושלים. הושע נא והושיעה נא אבינו אתה:
 למען חף מכרכר בשיר. המלמד תורה בכל כלי שיר. מנסף לפניו כתאב שותות
 מים. לשמו בך סברם. הושע נא והושיעה נא אבינו אתה:
 למען זך עלה בסערה. המקנא ומשיב עברה. לפלולו ירדה אש ולחכה עפר ומים.
 לעיניה ברכות. הושע נא והושיעה נא אבינו אתה:
 למען ושרת באמת לרבו. פי שנים ברוחו נאצל בו. בקחתו מגנן נתמלאו גבים מים.
 לפוצחי מי כמוך. הושע נא והושיעה נא אבינו אתה:
 למען הרהר עשות רצונך. המכריו תשובה לצאנך. אז בבא מחרף סתם עינות מים.
 לציון מכלל יופי הושע נא והושיעה נא אבינו אתה:
 למען דרשוד בתוך הגולה. וסודך למו נגלה. בלי להתגאל דרשו זרעונים ומים.
 לקוראך בצר. הושע נא והושיעה נא אבינו אתה:
 למען גמר חכמה ובינה. סופר מהיר מפלש אמנה. מחכמנו אמרים המשולים ברחבי
 מים. לרבותי עם. הושע נא והושיעה נא אבינו אתה:
 למען באי לך היום בכל לב. שופכים לך שיח בלא לב ולב. שואלים ממך עוז ממרות
 מים. לשוררוך בים הושע נא והושיעה נא אבינו אתה:
 למען אומרי יגדל שמך. והם נחלתך ועמך. צמאים לישעך. כארץ עיפה למים. לתרת
 למו מנוחה. הושע נא והושיעה נא אבינו אתה:
 חזן וקהל – הושע נא אל נא. אנא הושיעה נא:
 הושע נא סלה נא. והצליחה נא. והושיענו אל מעוננו:

מניח הלולב מידו ולוקח ההושענא ותופסה עד החבטה:
 תענה אמונים שופכים לך לב כמים. והושיעה נא. למען בא באש ובמים. גזר ונם יקח
 נא מעט מים. והצליחה נא והושיענו אל מעוננו:
 תענה דגלים גזו גזרי מים והושיעה נא:
 למען הנעקד בשער השמים. ושב וחפר בארות מים והצליחה נא והושיענו אל מעוננו:
 תענה זכים חונים עלי מים והושיעה נא:
 למען חלק מפצל מקלות בשקתות הפנים. טען וגל אבן מבאר מים והצליחה נא
 והושיענו אל מעוננו:

תענה ידידים נוחלי דת משולת מים והושיעה נא:
 למען כרו במשענותם מים. להכין למו ולצאצאימו מים והצליחה נא והושיענו אל
 מעוננו:

תענה מתחננים כבישימון עלי מים והושיעה נא:
 למען נאמן בית מספיק לעם מים. סלע הקד ויזובו מים והצליחה נא והושיענו אל מעוננו:
 תענה עונים עלי באר מים והושיעה נא:
 למען פקד כמי מריבת מים. צמאים להשקותם מים והצליחה נא והושיענו אל מעוננו:
 תענה קדושים מנסכים לך מים והושיעה נא:
 למען ראש משוררים בתאב שתות מים. חלילה פזן ונסד לך מים והצליחה נא
 והושיענו אל מעוננו:

תענה שואלים ברבוע אשלי מים והושיעה נא:
 למען תל תלפיות מוצא מים. תפתח ארץ ותרעיף שמים והצליחה נא והושיענו אל
 מעוננו:

חזן וקהל – רחם נא קהל עדת ישראל. סלח ומחל עונם והושיענו אלהי ישענו:
 אז כעיני עבדים אל יד אדונים. באנו לפניך נדונים. והושיענו אלהי ישענו:
 גאה אדוני האדונים. נתגרו בנו מדנים. דשונו ובעלוננו זולתך אדונים והושיענו אלהי

ישענו:
 הן גשנו היום בתחנון. עדיך רחום וחנון. וספרנו נפלאותיך בשנון והושיענו אלהי
 ישענו:

זבת חלב ודבש. נא אל תיבש. חשרת מים באביה תחבש והושיענו אלהי ישענו:
 טענו בשמנה. ביד שבעה ושמונה. ישר צדיק אל אמונה והושיענו אלהי ישענו:
 ברת ברית לארץ. עוד כל ימי הארץ. לבלתי פרץ בה פרץ והושיענו אלהי ישענו:
 מתחננים עלי מים. בערבים על יבלי מים. נא זכור לנו נסוד הפנים והושיענו אלהי

ישענו:
 שיחים בדרך מטעתם. עומסים בשועתם. ענם בקול פגיעתם והושיענו אלהי ישענו:
 פועל ישועות. פנה לפלולם שעות. צדקם אל למושעות והושיענו אלהי ישענו:
 קול רגשם תשע. תפתח ארץ ויפרו ישע. רב להושיע ולא חפץ רשע והושיענו אלהי

ישענו:
 חזן וקהל – שערי שמים פתח. ואוצרך הטוב לנו תפתח. תושיענו וריב אל תמתח.
 והושיענו אלהי ישענו:

ש"ץ – קול מבשר מבשר ואומר:
 והקהל חוזר:

אומין ישעך בא. קול דודי הנה זה בא. מבשר ואומר:
 קול בא ברבבות כמים. לעמוד על הר הזיתים. מבשר ואומר:
 קול גשתי בשופר לתקע. תחתיו הר יבקע. מבשר ואומר:

קול דפק והציץ וזרח. ומש חצי הקר ממזרח. מבשר ואומר:

קול הקים מלול נואמו. ובא הוא וכל קדושי עמו. מבשר ואומר:
 קול ולכל באי עולם. בת קול ישמע בעולם מבשר ואומר:
 קול זרע עמוסי רחמו. נולדו בילד ממעי אמו. מבשר ואומר:
 קול חלה וילדה מי זאת. מי שמע בזאת. מבשר ואומר:
 קול מהור פעל כל אלה. ומי ראה באלה. מבשר ואומר:
 קול ישע וזמן הוחד. היוחל ארץ ביום אחד. מבשר ואומר:
 קול בביר רום ותחת. אם יולד גוי פעם אחת. מבשר ואומר:
 קול לעת יגאל עמו נאור. והיה לעת ערב יהיה אור. מבשר ואומר:
 קול מושיעים יעלו להר ציון. כי חלה גם ילדה ציון מבשר ואומר:
 קול נשמע בכל גבולך. הרחיבי מקום אהלך. מבשר ואומר:
 קול שימי עד דמשק משכנותיך. קבלי בניה ובנותיך. מבשר ואומר:
 קול עלוי חבצלת השרון. כי קמו ישגי חרון. מבשר ואומר:
 קול פנו אלי והושעו. היום אם בקולי תשמעו. מבשר ואומר:
 קול צמח איש צמח שמו. הוא דוד בעצמו. מבשר ואומר:
 קול קומו כפוש עפר. הקיצו ורגנו שוכני עפר. מבשר ואומר:
 קול רבתי עם בהמליכו. מגדול ישועות מלכו. מבשר ואומר:
 קול שם רשעים להאבד. עושה חסד למשיחו לדוד. מבשר ואומר:
 קול תנה ישועות לעם עולם. לדוד ולירעו עד עולם. מבשר ואומר:
 ש"ץ ג"פ – קול מבשר מבשר ואומר:
 והקהל חוזר:

הושיעה את עמך וברך את נחלתך ורעם ונשאם עד העולם:
 ויהיו דברי אלה אשר התחננתי לפני י"י קרובים אל י"י אלהינו יומם ולילה לעשות
 משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו:

למען דעת כל עמי הארץ כי י"י הוא האלהים אין עוד:
 הש"ץ אומר קדיש תקבל. ואח"כ מניח הלולב מידו ולוקחים ההושענא וחובטים.
 יחבוט הערבה על הקרקע דוקא כמבואר בזוה"ק ויהיו בערבה י"י בדים לא פחות ולא יותר
 ויחבוט רק י"י חבטות ולא יותר:
 ואחר חבטת הערבה יאמר תחנה זו:

יהי רצון מלפניך י"י אלהינו ואלהי אבותינו הבוחר בנביאים טובים ובמנהגייהם
 הטובים שתקבל ברחמים וברצון את תפלתנו והקפותינו וזכור לנו זכות שבעת תמימך
 ותסיר מהצית הברזל המפסקת בינינו וביניך ותאזין שועתנו ותיטיב לנו החתימה תולה ארץ
 על בלימה ותתמנו בספר חיים טובים. והיום הזה תתן בשכינת עזך חמש גבורות ממתקות
 על ידי חביטת ערבה מנהג נביאיך הקדושים ותתעורר האהבה ביניהם ותנשקנו מנשיקות
 פיך ממתקת כל הגבורות וכל הדינין ותאיר לשכינת עזך בשם (יו"ד ה"א וא"ו) שהוא טל
 אורות טלך ומשם תשפיע שפע לעבדך המתפלל (פב"פ) לפניך (מחילה) שתאריך זמיו
 ותמחול לו הטאיו ועונותיו ופשעיו ותפשוט ימינך וידך לקבלני בתשובה שלמה לפניך
 ואוצרך הטוב תפתח להשביע מים נפש שוקקה כמו שכתוב יפתח י"י לך את אוצרו הטוב
 את השמים לתת מטר ארצך בעתו ולברך את כל מעשה ידך אמן:
 שיר של יום. לדוד. קריאת התורה. מוסף:

חסר סליחות⁵⁸⁶

סדור תפלה – נוסח אשכנז – סדר הדלקת נרות חנוכה

סדר הדלקת נרות חנוכה:

מצות נר חנוכה להדליק בפתח הסמוך לרשות הרבים, משום הנס וכו', אם יש לו חלון לרשות הרבים ידליקם שם, ואם לא, מדליקם אצל הפתח. ומצוה שיניחם בטפח הסמוך לפתח משמאל, שתהא מזווה מימין ונר משמאל, ונמצא שהוא מסובב במצוות:

לפני ההדלקה מברכים להדליק נר ושעשה נסים ובערב הראשון מוסיפים ברכת

שהחיינו:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר חנוכה:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה:

הנרות הללו אנו מדליקין על הנסים ועל הנפלאות ועל התשועות ועל המלחמות. שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה. על ידי כהניך הקדושים. וכל מצות שמזכרת ימי חנוכה הנרות הללו קדש הם. ואין לנו רשות להשתמש בהם. אלא לראותם בלבד. כדי להודות ולהלל לשמך הגדול על נסך ועל נפלאותיך ועל ישועתך:

מעוז צור ישועתי לך נאה לשבת. תכון בית תפילתי ושם תודה נזבחת. לעת תכין מטבח מצר המנבחה. או אגמור בשיר מזמור חנכת המנבחה:

רעות שבעה נפשי בגזון כחי בלה. חיי מררו בקושי בשעבוד מלכות עגלה. ובידו הגדולה הוציא את הסגלה. חיל פרעה וכל זרעו ירדו כאבן במצולה:

דביר קדשו הביאני וגם שם לא שקטתי. ובא נזגש והגלני. כי זרים עבדתי. ויין רעל מסכתי במעט שעברתי. קץ בגל. זרבבל. לקץ שבעים נושעתי:

ברות קומת ברוש בקש אנני בן המדתא. ונהיתה לו לפח ולמוקש למוקש ונאותו נשבתה. ראש ימיני נשאת. ואויב שמו מחיתי. רב בני וקניניו על העץ תליתי:

יונים נקבצו עלי אזי בימי חשמנים. ופרצו חומות מגדלי וטמאו כל השמנים. ומנותר קנקנים נעשה גם לשושנים. בני בינה ימי שמונה קבעו שיר ורננים:

חשוף זרוע קדשך וקרוב קץ הישועה. נקם נקמת עבדיך מאמה הרשעה. כי ארכה לנו הישעה. ואין קץ לימי הרעה. דחה אדמון בצל צלמון הקם לנו רועה שבעה:

סדור תפלה – נוסח אשכנז – סדר ברכות המגילה

סדר ברכות המגילה:

קוראים את המגילה בערב אחר תפילת ערבית, וביום אחר קריאת התורה, הקורא מברך שלש ברכות:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. אשר קדשנו במצותיו וצונו על מקרא מגלה:
ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה:
ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה:
בשחרית יכוין בברכת "שהחיינו" גם על מצות מתנות לאביונים. ומצות משלוח מנות איש לרעהו. ומצות סעודת פורים:

ברכה אחר קריאת המגילה:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. הרב את ריבנו. והדן את דיננו. והנוקם את נקמתנו. והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו. והנפרע לנו מצרינו. ברוך אתה יי. הנפרע לעמו ישראל מפל צריהם. האל המושיע:

בשחרית מתחילין שושנת יעקב:

אשר הניא עצת גוים ויפר מחשבות ערומים:

בקום עלינו אדם רשע. נצר ודון מזרע עמלק:

גאה בעשרו וכרה לו בור. וגדלתו יקשה לו לכד:

דמה בנפשו ללכד ונלכד. בקש להשמיד ונשמד מהרה:

המן הודיע איבת אבותיו ועורר שנאת אחים לבנים:

ולא זכר רחמי שאול. כי בחמלתו על אנג נולד אויב:

זמם רשע להכרית צדיק. ונלכד טמא בידי טהור:

חסד גבר על שגנת אב. ורשע הוסיף חטא על חטאיו:

מן בלבבו מחשבות ערומיו. ויתמכר לעשות רעה:

ידו שלח בקדושי אל. כספו נתן להכרית זכרם:

בראות מרדכי כי יצא קצף ודתי המן נתנו בשושן:

לכש שק וקשר מספר וגזר צום וישב על האפר:

מי זה יעמד לכפר שגגה ולמחל חטאת עון אבותינו:

גן פרח מלולב. הן הדסה עמדה לעורר ישנים:

סריסיה הבהילו להמן להשקותו יין חמת תנינים:

עמד בעשרו ונפל ברשעו. עשה לו עץ ונתלה עליו:

פיהם פתחו כל יושבי תבל. כי פור המן נהפך לפורנו:

צדיק נחליץ מיד רשע. אויב נתן תחת נפשו:

קימו עליהם לעשות פורים ולשמוח בכל שנה ושנה:

ראית את תפלת מרדכי ואסתר. המן ובניו על העץ תלית:

שושנת יעקב צהלה ושמחה בראותם יחד תכלת מרדכי תשועתם היית לנצח.

ותקותם בכל דור ודור. להודיע שכל קניף לא יבשו. ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך. ארור

המן אשר בקש לאבדי. ברוך מרדכי היהודי. ארורה ורש אשת מפחיד. ברוכה אסתר בעדי.

ארורים כל הרשעים. ברוכים כל הצדיקים. וגם הרבונה זכור לטוב:

ואחר כך אומרים ואתה קדוש וכו'. קדיש שלם בלא תתקבל. ובמוצאי שבת אומרים

ויהי נועם ואתה קדוש. קדיש שלם. למנצח על אילת השחר קיי ברכו. עלינו. תמצא לעיל

אחר תפלת ערבית בעמוד:

סדור תפלה – נוסח אשכנז – סדר הקפות לשמיני עצרת
סדר הקפות לשמ"ע ולש"ת:

אתה הראת לדעת כי יי' הוא האלהים אין עוד מלבדו:
לעושה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו:
אין כמוך באלהים אדני ואין כמעשיך:
יהי כבוד יי' לעולם ישמח יי' במעשיו:
יהי שם יי' מברך מעתה ועד עולם:
יהי יי' אלהינו עמנו כאשר היה עם אבותינו אל יעזבנו ואל יפשינו:
ואמרו הושיענו אלהי ישענו וקבצנו והצילנו מן הגוים להודות לשם קדשך להשתבח
בתהלתך:

יי' מלך יי' מלך יי' מלך לעולם ועד:
יי' עז לעמו ותן יי' יברך את עמו בשלום:
ויהיו נא אמרינו לרצון לפני אדון כל:
פותחין הארון:
ויהי בנסע הארץ ויאמר משה קומה יי' ונפצו אנביך וינסו משנאיך מפניך:
קומה יי' למנוחתך אתה וארון עזך:
בהניך ילבוש צדק וחסידך ירגנו:
בעבור דוד עבדך אל תשב פני משיחך:
ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה. קוינו לו ויושיענו. זה יי' קוינו לו. נגילה ונשמחה
בישועתו:

מלכותך מלכות כל עולמים. וממשלתך בכל דור ודור:
כי מציון תצא תורה ודבר יי' מירושלים:
אב הרחמים היטבה ברצונך את ציון. תבנה חומות ירושלים:
כי כך לבד בטחנו. מלך אל רם ונשא אדון עולמים:
אח"כ מוציאין כל הס"ת שבהיכל ומסבבים את הבימה ו"פ ואומרים:
הקפה א:

אנא יי' הושיעה נא. אנא יי' הצליחה נא. אנא יי' עננו ביום קראנו:
אלהי הרוחות הושיעה נא. בוחן לבבות הצליחה נא. גואל חזק עננו ביום קראנו:
תורת יי' תמימה משיבת נפש:
מזמור לדוד הבו ליהוה בני אלים הבו ליהוה כבוד ועוז. הבו ליהוה כבוד שמו
השתחוו ליהוה בהדרת קדש:

קול יי' על המים אל הכבוד הרעים יי' על מים רבים:
למנצח בנגינות מזמור שיר:
אלהים יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה:
אנא בכ"ח גדלת מינך תתיר צרורה:
כי אמרתי עולם חסד יבנה:
הקפה ב:

דובר צדקות הושיעה נא:
הדור בלבבושו הצליחה נא. ותיק וחסיד עננו ביום קראנו:
עדות יי' נאמנה מחכימת פתי:
קול יי' בכ"ח:
לדעת בארץ דרכך בכל גוים ישועתך:
קבל רנת עמך שגבנו טהרנו גורא:
לך זרוע עם גבורה תעוז ידך תרום מינך:

הקפה ג:

יְהוָה וַיִּשְׁרַח הוֹשִׁיעָה נָא. חוֹמַל דְּלִים הַצְּלִיחָה נָא. טוֹב וּמְטִיב עֲנֵנוּ בְּיוֹם קְרָאֵנוּ:
פְּקוּדֵי יְיָ יִשְׂרָאֵל מְשַׁמְּחֵי לֵב:

קוֹל יְיָ בְּהַדָּר:

יִדְוֹךְ עַמִּים אֱלֹהִים יִדְוֹךְ עַמִּים כָּלָם:

נָא גְבוּר דוֹרְשֵׁי יְחִוּדְךָ כְּכַבֵּת שְׁמֵרָם:

תַּתֵּן אֲמַת לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם:

הקפה ד:

יִדְעֵ מַחְשְׁבוֹת הוֹשִׁיעָה נָא. כַּבִּיר וְנֹאזֵר הַצְּלִיחָה נָא. לוֹבֵשׁ צְדָקוֹת עֲנֵנוּ בְּיוֹם קְרָאֵנוּ:
מִצְוֹת יְיָ בְּרָה מְאִירַת עֵינַיִם:

קוֹל יְיָ שׁוֹבֵר אֲרָזִים וַיִּשְׁבֵּר יְיָ אֶת אֲרָזֵי הַלְּבָנוֹן:

וַיִּרְקִידֵם כְּמוֹ עֵגֶל לְבָנוֹן וַיִּשְׁרִיזֵן כְּמוֹ בֵּן רְאֵמִים:

וַיִּשְׁמְחוּ וַיִּרְנְנוּ לְאֵמִים כִּי תִשְׁפּוֹט עַמִּים מִיִּשְׂרָאֵל וְלְאֵמִים בְּאֶרֶץ תַּנְחֵם סֵלָה:

בָּרַכְם מִתְּהַרֵם רַחֲמֵי צְדָקָתְךָ תִּמְיֵד גְּמֻלָם:

נְעִימוֹת בְּיַמִּינְךָ נִצַּח:

הקפה ה:

מֶלֶךְ עוֹלָמִים הוֹשִׁיעָה נָא. נֹאזֵר וְאֲדִיר הַצְּלִיחָה נָא. סוֹמֵךְ נוֹפְלִים עֲנֵנוּ בְּיוֹם קְרָאֵנוּ:
יִרְאֵת יְיָ מְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לְעַד:

קוֹל יְיָ חוֹצֵב לְהַבּוֹת אֵשׁ:

יִדְוֹךְ עַמִּים אֱלֹהִים יִדְוֹךְ עַמִּים כָּלָם:

חֶסֶן קְדוֹשׁ בְּרוּב טוֹבָךָ נִהַל עֲדָתְךָ:

יְיָ אֲדוֹנֵינוּ מַה אֲדִיר שְׁמֶךָ בְּכָל הָאָרֶץ אֲשֶׁר תַּנְחֵה הוֹדְךָ עַל הַשָּׁמַיִם:

הקפה ו:

עוֹזֵר דְּלִים הוֹשִׁיעָה נָא. פּוֹדֵה וּמְצִיל הַצְּלִיחָה נָא. צוֹר עוֹלָמִים עֲנֵנוּ בְּיוֹם קְרָאֵנוּ:
מְשַׁפְּטֵי יְיָ אֲמַת צְדָקוֹ יַחֲדוּ:

קוֹל יְיָ יַחֲלֵל מְדַבֵּר יַחֲלֵל יְיָ מְדַבֵּר קְדָשׁ:

אֶרֶץ נִתְּנָה יְבוּלָה יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ:

יַחֲדֵ גֵאָה לְעַמְּךָ פְּנֵה. זוֹכְרֵי קִנְיַתְךָ:

צַדִּיק יְיָ בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו:

הקפה ז:

קְדוֹשׁ וְנוֹרָא הוֹשִׁיעָה נָא. רַחוּם וְחַנוּן הַצְּלִיחָה נָא. שׁוֹמֵר הַבְּרִית עֲנֵנוּ בְּיוֹם קְרָאֵנוּ:
תּוֹמֵךְ תְּמִימִים הוֹשִׁיעָה נָא:

תִּקְיֵף לְעַד הַצְּלִיחָה נָא. תְּמִים בְּמַעֲשָׂיו עֲנֵנוּ בְּיוֹם קְרָאֵנוּ:

הַנְּחַמְדִּים מְזַהֵב וּמְפַז רָב וּמְתוֹקִים מְדַבֵּשׁ וְנוֹפֶת צוֹפִים:

קוֹל יְיָ יַחֲלֵל אֵילוֹת וַיַּחֲשׂוּף יַעֲרוֹת וּבִהִיכְלוּ כֹלֹ אוֹמֵר כְּבוֹד:

יְיָ לְמַבּוּל יֵשֵׁב וַיֵּשֶׁב יְיָ מֶלֶךְ לְעוֹלָם:

יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם:

יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים וַיִּירָאוּ אוֹתוֹ כֹּל אִפְסֵי אֶרֶץ:

שׁוֹעֲתֵנוּ קָבֵל וּשְׁמַע צַעֲקָתֵנוּ יוֹדַע תַּעֲלוּמוֹת:

לֵךְ יְיָ הַגְדֵּלְהָ וְהַגְבִּירְהָ וְהַתְּפַאֲרֵת וְהַנְּצִחַ וְהַהוֹד כִּי כֹל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ:

לֵךְ יְיָ הַמְּמַלְכָה וְהַמְּתַנְשֵׂא לְכֹל לְרֹאשׁ:

וְהִיָּה יְיָ לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בְּיוֹם הַהוּא יְהִיָּה יְיָ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד:

וּבְתוֹרַתְךָ כְּתוּב לְאִמְרֵי שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלַכּוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעַד:

נספח א'

פרשת העולה

(א) ויקרא אל משה וידבר יי אליו מאהל מועד לאמר: (ב) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכם קרבן ליי מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם: (ג) אם עלה קרבנו מן הבקר זכר תמים יקריבנו אל פתח אהל מועד יקריב אתו לרצנו לפני יי: (ד) וסמך ידו על ראש העלה ונרצה לו לכפר עליו: (ה) ושחט את בן הבקר לפני יי והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם וזרקו את הדם על המזבח סביב אשר פתח אהל מועד: (ו) והפשיט את העלה ונתח אתה לנתחיה: (ז) ונתנו בני אהרן הכהן איש על המזבח וערכו עצים על האש: (ח) וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים את הראש ואת הפדר על העצים אשר על האש אשר על המזבח: (ט) וקרבו וקרעו ורחץ במים והקטיר הכהן את הכל המזבחה עלה אשה ריח ניחוח ליי: (י) ואם מן הצאן קרבנו מן הפשבים או מן העוים לעלה זכר תמים יקריבנו: 587

פרשת מנחה

(א) ונפש כי תקריב קרבן מנחה ליי סלת יהיה קרבנו ויצק עליה שמן ונתן עליה לבנה: (ב) והביאה אל בני אהרן הכהנים וקמץ משם מלא קמצו מסלתה ומשמנה על כל לבנתה והקטיר הכהן את אזכרתה המזבחה אשה ריח ניחוח ליי: (ג) והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו קדש קדשים מאשי יי: 588

ואם יש לו פנאי יקרא גם:

(ז) וזאת תורת המנחה הקרב אתה בני אהרן לפני יי אל פני המזבח: (ח) והרים ממנו בקמצו מסלת המנחה ומשמנה ואת כל הלבנה אשר על המנחה והקטיר המזבח ריח ניחוח ואזכרתה ליי: (ט) והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו מצות תאכל במקום קדש פחצר אהל מועד יאכלוה: (י) לא תאפה חמץ חלקם נתתי אתה מאשי קדש קדשים הוא פחטאת וכאשם: (יא) כל זכר בבני אהרן יאכלנה חק עולם לדורתכם מאשי יי כל אשר יגע בהם יקדש: 589 ואם הוא כהן יוסיף: וכל מנחת בהן כליל תהיה לא תאכל: 590

פרשת שלמים

ואם זבח שלמים קרבנו אם מן הבקר הוא מקריב אם זכר אם נקבה תמים יקריבנו לפני יי: (ב) וסמך ידו על ראש קרבנו ושחטו פתח אהל מועד וזרקו בני אהרן הכהנים את הדם על המזבח סביב: (ג) והקריב מזבח השלמים אשה ליי את החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב: (ד) ואת שתי הבליית ואת החלב אשר על הבסלים ואת היתרת על הכבד על הבליית יסירנה: (ה) והקטירו אתו בני אהרן המזבחה על העלה אשר על העצים אשר על האש אשה ריח ניחוח ליי: 591

- מאיר הסידור -

587 ויקרא א-י (ביה"ל סי' א' ד"ה ופרשת עולה).

588 ויקרא ב-א-ג

589 ויקרא ו-ז-יא

590 שם טז.

591 ויקרא ג-א-ה

וְזֹאת תִּזְכֹּרְתָּ זִבְחַת הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר יִקְרִיב לִיְיָ: (יב) אִם עַל תּוֹדָה יִקְרִיבוּ וְהִקְרִיב עַל זִבְחַת הַתּוֹדָה חֲלוֹת מִצּוֹת בְּלוּלֹת בַּשֶּׁמֶן וְרִקִּיקֵי מִצּוֹת מִשְׁחִים בַּשֶּׁמֶן וְסִלַּת מִרְבֶּכֶת חֲלוֹת בְּלוּלֹת בַּשֶּׁמֶן: (יג) עַל חֲלוֹת לֶחֶם חֲמִץ יִקְרִיב קֶרֶבְנוּ עַל זִבְחַת תּוֹדַת שְׁלָמִיו: (יד) וְהִקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶחָד מִכָּל קֶרֶבֶן תְּרוּמָה לִיְיָ לִפְהֵן הַזֶּרֶק אֶת דָּם הַשְּׁלָמִים לוֹ יִהְיֶה: (טו) וּבִשֶׁר זִבְחַת תּוֹדַת שְׁלָמִיו בְּיוֹם קֶרֶבְנוּ יֹאכַל לֹא יִנִּיחַ מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר: (טז) וְאִם נָדָר אוֹ נִדְבָה זִבְחַת קֶרֶבְנוּ בְּיוֹם הִקְרִיבוּ אֶת זִבְחֹו יֹאכַל וּמִמַּחֲרַת וְהַנּוֹתֵר מִמֶּנּוּ יֹאכַל: (יז) וְהַנּוֹתֵר מִבִּשֶׁר הַזִּבְחַת בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשְׂרָף: (יח) וְאִם הָאֵכָל יֹאכַל מִבִּשֶׁר זִבְחַת שְׁלָמִיו בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא יִרְצֶה הַמִּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יִחְשָׁב לוֹ פְּגוּל יִהְיֶה וְהִנְפֵּשׁ הָאֵכָלֹת מִמֶּנּוּ עֹנֶה תִּשָּׂא: (יט) וְהַבִּשֶׁר אֲשֶׁר יִנַּע בְּכָל טָמֵא לֹא יֹאכַל בָּאֵשׁ יִשְׂרָף וְהַבִּשֶׁר כָּל טָהוֹר יֹאכַל בִּשְׂרָה: (כ) וְהִנְפֵּשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל בִּשֶׁר מִזִּבְחַת הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לִיְיָ וְטָמְאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָה הִנְפֵּשׁ הַהוּא מֵעַמִּיהָ: (כא) וְנִפְשׁ כִּי תִנַּע בְּכָל טָמֵא בְּטָמְאָת אָדָם אוֹ בְּבַהֲמָה טָמְאָה אוֹ בְּכָל שֶׁקֶץ טָמֵא וְאֵכָל מִבִּשֶׁר זִבְחַת הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לִיְיָ וְנִכְרְתָה הִנְפֵּשׁ הַהוּא מֵעַמִּיהָ: (כב) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: (כג) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כָּל חֶלֶב שׁוֹר וְכֹשֶׁב וְעֵז לֹא תֹאכְלוּ: (כד) וְחֶלֶב נִבְלָה וְחֶלֶב טְרֵפָה יַעֲשֶׂה לְכָל מְלֹאכָה וְאֵכָל לֹא תֹאכְלֶנּוּ: (כה) כִּי כָּל אֵכָל חֶלֶב מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיב מִמֶּנּוּ אִשָּׁה לִיְיָ וְנִכְרְתָה הִנְפֵּשׁ הָאֵכָלֹת מֵעַמִּיהָ: (כו) וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ בְּכָל מוֹשְׁבֵיכֶם לְעוֹף וּלְבְּהֵמָה: (כז) כָּל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל כָּל דָּם וְנִכְרְתָה הִנְפֵּשׁ הַהוּא מֵעַמִּיהָ: (כח) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (כט) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הַמִּקְרִיב אֶת זִבְחַת שְׁלָמִיו לִיְיָ יָבִיא אֶת קֶרֶבְנוּ לִיְיָ מִזִּבְחַת שְׁלָמִיו: (ל) יָדִיו תְּבִיאֶנָּה אֶת אִשֵּׁי יְיָ אֶת הַחֶלֶב עַל הַחֹזֶה יְבִיאֶנּוּ אֶת הַחֹזֶה לְהִנִּיף אֹתוֹ תְּנוּפָה לְפָנֵי יְיָ: (לא) וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת הַחֶלֶב הַמְּזֻבָּחָה וְהָיָה הַחֹזֶה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו: (לב) וְאֵת שׁוֹק הַיָּמִין תִּתְּנוּ תְּרוּמָה לִפְהֵן מִזְבְּחֵי שְׁלָמֵיכֶם: (לג) הַמִּקְרִיב אֶת דָּם הַשְּׁלָמִים וְאֵת הַחֶלֶב מִבְּנֵי אַהֲרֹן לוֹ תִּהְיֶה שׁוֹק הַיָּמִין לְמִנְהָ: (לד) כִּי אֵת חֹזֶה הַתְּנוּפָה וְאֵת שׁוֹק הַתְּרוּמָה לְקַחְתִּי מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִזְבְּחֵי שְׁלָמֵיהֶם וְאֵת אֶתֶם לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וּלְבָנָיו לְחֶק עוֹלָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (לה) זֹאת מִשְׁחַת אַהֲרֹן וּמִשְׁחַת בְּנָיו מֵאִשֵּׁי יְיָ בְּיוֹם הִקְרִיב אֶתֶם לִפְהֵן לִיְיָ: (לו) אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ לְתַת לָהֶם בְּיוֹם מִשְׁחֹו אֶתֶם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֶם: (לז) זֹאת הַתּוֹרָה לְעֹלָה לְמִנְחָה וּלְחַטָּאת וּלְאֲשֶׁם וּלְמִלוּאִים וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים: (לח) אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי בְּיוֹם צִוָּתוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהִקְרִיב אֶת קֶרֶבְנֵיהֶם לִיְיָ בְּמִדְבַר סִינַי: 592

פרשת נסכים 593

(א) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִבְאוּ אֶל אֶרֶץ מוֹשְׁבֵיכֶם אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָכֶם: (ג) וַעֲשִׂיתֶם אִשָּׁה לִיְיָ עֹלָה אוֹ זִבְחַת לְפִלֵּא נָדָר אוֹ בְּנִדְבָה אוֹ בְּמַעֲדֵיכֶם לַעֲשׂוֹת רִיחַ נִיחַח לִיְיָ מִן הַבֶּקֶר אוֹ מִן הַצֹּאן: (ד) וְהִקְרִיב הַמִּקְרִיב קֶרֶבְנוּ לִיְיָ מִנְחָה סֵלֶת עֲשָׂרוֹן בְּלוּל בְּרִבְעֵית הַהֵיזָן שֶׁמֶן: (ה) וַיִּזֵּן לְנֶסֶד רְבִיעֵית הַהֵיזָן תַּעֲשֶׂה עַל הָעֹלָה אוֹ לְזִבְחַת לִפְכָשׁ הָאֶחָד: (ו) אוֹ לְאֵיל תַּעֲשֶׂה מִנְחָה סֵלֶת שְׁנֵי עֲשָׂרִים בְּלוּלָה בַּשֶּׁמֶן שְׁלִשִׁית הַהֵיזָן: (ז) וַיִּזֵּן לְנֶסֶד שְׁלִשִׁית הַהֵיזָן תִּקְרִיב רִיחַ נִיחַח לִיְיָ: (ח) וְכִי תַעֲשֶׂה בֶן בֶּקֶר עֹלָה אוֹ זִבְחַת לְפִלֵּא נָדָר אוֹ שְׁלָמִים לִיְיָ: (ט) וְהִקְרִיב עַל בֶּן הַבֶּקֶר מִנְחָה סֵלֶת שְׁלֹשָׁה עֲשָׂרִים בְּלוּל בַּשֶּׁמֶן חֲצִי הַהֵיזָן: (י) וַיִּזֵּן תִּקְרִיב לְנֶסֶד חֲצִי הַהֵיזָן אִשָּׁה רִיחַ נִיחַח לִיְיָ: (יא) כִּכָּה יַעֲשֶׂה לְשׁוֹר הָאֶחָד אוֹ לְאֵיל הָאֶחָד אוֹ לִשְׂשֵׁה בְּכַבָּשִׁים אוֹ בְּעִזִּים: (יב) כַּמִּסְפָּר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כִכָּה תַעֲשׂוּ לְאֶחָד כַּמִּסְפָּרִם: (יג) כָּל הָאֲזֹרָח יַעֲשֶׂה כִכָּה אֶת אֵלֶּה לְהִקְרִיב אִשָּׁה רִיחַ נִיחַח לִיְיָ: (יד) וְכִי יָגוּר אֶתְכֶם גֵּר אוֹ אֲשֶׁר בְּתוֹכְכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם וַעֲשֶׂה אִשָּׁה רִיחַ נִיחַח לִיְיָ בְּאֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ בֶן יַעֲשֶׂה: (טו)

- מאיר הסידור -

592 ויקרא ז יא-לח, והוא מביה"ל א ד"ה ופרשת עולה, וכלול בזה פרשת התודה.

593 עי' ביה"ל הנ"ל שמביא שיש צד שצריך לומר פרשת נסכים ג' פעמים א' לעולה וא' לחטאת וא' לשלמים.

הַקְהָל הַקָּה אַחַת לְכֶם וְלִגְר הַגֵּר חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם כְּכֶם בְּגֵר יִהְיֶה לְפָנַי יי: (טז) תּוֹרָה אַחַת וּמִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה לְכֶם וְלִגְר הַגֵּר אֶתְכֶם: 594

@@ ופרשת חטאת בויקרא מן ונפש אחת תחטא עד ונסלח לו (ואם יש לו פנאי יקרא גם בפ' צו וזאת תורת החטאת עד באש תשרף)
 ופרשת אשם בפרשת צו מן וזאת תורת האשם עד אשם הוא. (ואם יש לו פנאי יקרא גם בויקרא).
 ופ' עולה ויורד ג"כ דהיא באה על שבועת ביטוי מן ונפש כי תחטא עד והיתה לכהן כמנחה
 צריך להתודות קודם קריאת פרשת הקרבנות והיודוי יהיה במעומד.

595

^א האם אישה אומרת בקמץ, קשה להחמיר לשום צד שזה סה"כ נוסח של ראשונים אחרונים, ואין הבדל.
^ב צ"ע גדול אם מותר לבן דעת לומר אותו לפני ברכת התורה. שהרי עי' שו"ע או"ח סי' מו סעיף ט: לא יקרא פסוקים קודם ברכת התורה אע"פ שהוא אומרם דרך תחנונים, ויש אומרים שאין לחוש, כיון שאינו אומרם אלא דרך תחנונים, ונכון לחוש לסברא ראשונה: הגה אבל המנהג כסברא אחרונה, שהרי בימי הסליחות מתפללים הסליחות ואח"כ מברכין על התורה עם סדר שאר הברכות, וכן בכל יום כשנכנסין לבה"כ אומרים כמה פסוקים ותחנונים, ואח"כ מברכין על התורה. ונהגו לסדר ברכת התורה מיד אחר ברכת אשר יצר ואין לשנות. ועי' מ"ב סק"ז: ולפי מה שכתב לקמיה, דהיום נהגו לברך ברכת התורה מיד אחר ברכת אשר יצר, ולא לומר שום פסוקים מתחלה, א"כ סבירא לן דאין לומר פסוקים אפילו דרך תחנונים קודם ברכת התורה, א"כ יש לנהוג ג"כ בימי הסליחות לומר ברכת התורה קודם הסליחות ולדלגה אח"כ.
^ג עי' אבודרהם (שער ג): ברוך אתה יי, על שם (תהלים קיט יב) ברוך אתה יי למדני חקיך, וברוך אינו לשון פעול, אלא כמו רחום וחנון, שהוא עצמו הוא מקור הברכות, ואינו מקבלם מאחרים. עי' הרשב"א בפירוש האגדות (ברכות דף ז ע"א): ואל תחשוב כי הברכה ענין הודאה, כי הברכה לשון תוספת וריבוי מלשון וברך את לחמך וכו'. ועי' לש"ו ספר הכללים ח"ב סד ע"ד: באמירת האדם כל ברכה ואומר "ברוך אתה יי וכו'", הנה באמירתו למטה, הנה גורם למעלה קיום והעמדה לגילוי אור קדושתו ית"ש שנתגלה באותו השפע אשר לאותו הענין שמברך עליו.
^ד צ"ע מקור לכל הענין של לשם יחוד, עי' שער רוח"ק י ע"ב: א"ל כונת הצדקה והתפלה והוא לייחד שם יי הנפרד מן ו"ה וקודם שהאדם יעשה איזו מצוה או צדקה יאמר לייחדא שמא דקב"ה ושכינתיה בדחילו ורחימו ודחילו בשם כל ישראל ויכוין לחבר שם יי שהם דחילו ורחימו עם ו"ה שהם קב"ה ושכינתיה. ועי' פע"ח שער הזמירות פרק ה: צריך קודם שיעשה מצוה או צדקה לומר ליחדא שמא דקב"ה ושכינתיה בדחילו ורחימו לחבר יי עם ו"ה בשם כל ישראל. ועי' חות יאיר סי' רי ונוב"י ח"א יו"ד צג, שהתנגדו לאמירתו.